

Toronto University Library
Presented by

Messrs Joseph Baer & Co
through the Committee formed in
The Old Country

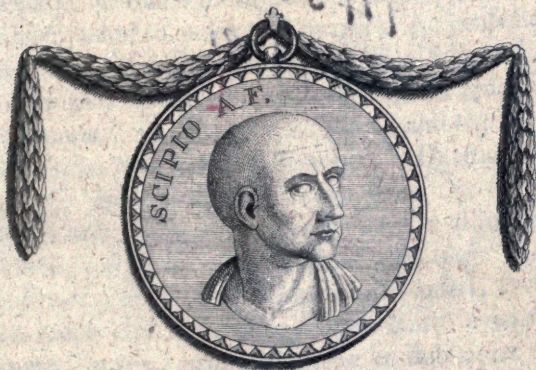
to aid in replacing the loss caused by
The disastrous Fire of February the 14th 1890

CAII SILII ITALICI
PVNICORVM

LIBRI SEPTEMDECIM
VARIETATE LLECTIONIS
ET
COMMENTARIO PERPETVO

ILLVSTRAVIT
IO. CHR. THEOPH. ERNESTI
PROF. LIPSIENS.

ACCEDIT INDEX VBERRIMVS

VOLV MEN II

LIPSI AE
IN LIBRARIA WEIDMANNIA
MDCCXCII

CALL SIGN ITALIC
P V N I C O R V M

LIBRI SEPTENTRIONALES
VARIETATE LINGUARUM
AT
COMMENTARIO PLETONIO
INVESTIGAT

IO CHR THEOPH. KNEST

14369
31/7/91
1

ACCREDIT INDEX VERNACULUS

NOVEMBER 11

LIBRARY
IN LIBRARY
LIBRARY

SUPPLEMENTVM

DISQUISITIONIS DE CARMINE SILIANO.

Non potest praefationis, quam posteriori huic volumini addimus, aptior aut utilior destinatio esse, hac, ut, si quae ab iis, qui superiora iudicarunt, non satis percepta fuerint, aut minus ad mentem nostram accommodata iudicata, ea ulterius explicemus, et sententiae nostrae veluti terminos monstremus, ultra quos non optamus quemquam in iudicando evagari. Ac profecto memini, cum disquisitionem de carmine Siliano scripsissem, animum meum non obscuro aliquo metu affici, ne forte nonnulli in illis offendant vel haereant, quae ibi de *ἐπιδείξει* Silii poetica dixeram. Quemadmodum enim vel diligentissimo accidere solet, ut sententiae, quam animo concepit, demonstratio, ex illius quadam novitate, et veluti cruditate, aliquid vel obscuritatis vel difficultatis trahat; ita vel acutissimo iudici, forte ideo quod acutus esse vult, et se acutum sentit, evenit saepe numero, ut his, quae alter nove et dubitanter et veracunde dixit, aliquid admisceat vel subiiciat de suis, quod illius alterius sententiam mutet, et veluti ultra positam metam exturbet. Quid igitur? Nempe sententia illa mea, qua carmen Silianum dicebam esse *ἐπιδείξι*, seu translato ex rhetorica consuetudine nomine, exercitationem poeticam, ita est accepta et explicata a doctissimis iudicibus nonnullis, ut partim viderer illo nomine omnem carminis characterem significasse, partim cogitasse

tasse de exercitatione scholastica quadam, quae et chria appellari solet. Dolebam, cum haec legerem, me non fuisse adeo vatem aut sagacem, ut augurarer, eo trahi ab aliquo sententiam posse. Sed iam ut dolorem illum meum aliquo saltem modo consolet, nihil mihi reliquum est, nisi ut, quomodo orta apud animum meum illa sententia sit, quibus causis nitatur, et quem illi sensum tribui velim, unice et presse declarem.

Omnis de carmine Siliano disquisitio, priori volumini praemissa, neutiquam eo consilio a me scripta erat, ut, carmen illud epicum esset, nec ne, disceptarem, aut inquirerem. Est enim hoc poeseos genus ita vel manifestum signis suis, vel terminis definitum, ut in carmine Siliano facile posset agnosci. Inutilis autem opera videbatur, post praeceptorum atque exemplorum illius generis tantam varietatem ita omnes carminis nostri veluti angulos excutiendi, ut quid illis simile aut dissimile sit, accurate cognosceremus et ponderaremus. Quamobrem, quae ibi de hac quaestione attigimus, eo tantum valebant, ut iudicaretur et refutaretur recentiorum quorundam, inprimis Francogallorum, molesta cupiditas, qui dum carmen Silianum modulo Iliados et Aeneidos metiri instituebant, vel falsa laude Silium extollerent, vel iniqua reprehensione mulctarent. Quae-rebam, quo animi affectu, quo veluti spiritu, poetico an vulgari, quo denique consilio, rei commendandae causa, an potius sui memor, Silius scripserit; et quae-rebam haec, adductus voce Plinii iunioris, qui cum iudicasset Silium *maiore cura quam ingenio* carmina scripsisse, paucis verbis omnem Siliani carminis vim et indolem acutissime omnium designasse mihi videbatur. Nam ego quoque, in quacunque me partem legendo iudicandoque verteram, ubique minus in Silio ingenii quam curae, seu, ut quo haec pertineant brevi praecoeupem, minus a natura factum poetam, quam arte et studio

studio simulatum deprehendebam. Sed haec eo modo quo singula cogitavi, breviter et veluti per compendium declarabo.

Primum dubitari non potest, summas poetici ingenii virtutes partim in inventione vel delectu argumenti, partim in tractationis arte idonea cerni. Quamvis autem inventionis laus non potest eo omnis pertinere, ut poeta res antea non auditas, nec a quopiam alio commemoratas comminiscatur (nam et Homerum et Virgilium et summos poetas alios ex aliis hausisse carminum argumenta videmus) tamen in delectu, ornatu et omni tractatione argumenti aliunde hausti innumera sunt, quae inventricem poetae artem arguant et commendent. Sed quocunque modo inventionis poeticae laudem et vim circumscribas, nullam eius partem Silio tribuo. In argumento carminis totus e Livio pendet. Equidem illius delectum non damno: nam nihil habebat historia Romana bello Punico secundo illustrius, nihil et rerum gestarum et hominum magnitudine splendidius. Neque nego, ita affectum Silium fuisse argumenti praestantia, ut prae aliis hoc lubentius amplecteretur. Sed vereor, ne huic rei nimium tribuant, qui totum hoc delectus consilium ad quendam ἐνθουσιασμόν referunt, et correptum repente furore poetico animum hominis cogitant. Quicumque scribit, argumentum suum, si sanus est, amet necesse est. Et Silius erat Romanus, homo non tardi ingenii, immo alacer animo, generosis sensibus imbutus, patriae etiam, ut videtur, amantissimus; et res agebatur domestica, magna, cuius memoriam qui instauraret, is haud dubie existimabatur operae pretium fecisse. Mirumne est, si is argumento illi suo favebat? Sed nec qui ita favet, statim ἐνθουσιάζει, et potest aliquis rei favere, non quia bona est res, sed quia consilio suo et commodo respondet. Verum illa universa ratio, qua in scribendo carmine, et

in tractando argumento usus Silius est, mihi videtur non huius enthusiasmi tantum, sed omnino ingenii poetici, quale naturae beneficio venire solet, opinionem et laudem tollere. Quodsi omnis carminis ambitum uno veluti obtutu intueor, qui est modus iudicandi minime fallax, agnosco hominem summa doctrina instructum, eloquentem, artis poeticae omnis, quae, quidem literis et studio comparatur, et amantem et peritissimum, lectione veterum poetarum, inprimis Homeri et Virgilii penitus imbutum, qui historiam belli Punici secundi carmine universis doctrinae poeticae documentis atque artificiis instruendo enarrandi consilium cepit. Iam fontem, ex quo materiem carminis hauriret, Livium, non modo utcumque secutus est, sed in omni rerum gestarum modo, veritate, ordine, ita universe usurpavit, ut a codice Liviano ante oculos evoluto nunquam videatur discessisse. Neque aliter fieri poterat ab eo, qui historiam belli illius ab initio usque ad finem adumbrare profitebatur. Sed quaeri potest, an poeticum ingenium valde adhibeat vel commendet, qui ita se intra terminos scriptoris, unde haurit, continet, ut fere non alio quam vertentis in aliam linguam munere fungatur. At in tractatione tamen artem poeticam declaravit. Recte. Erat hoc doctrinae, ut sciret, quid vim poeticam, quid formam epicam caperet, quid non. Itaque multa omisit, quae ad historiam proprie pertinebant, multa latius et ornatus extulit, quae in historico paucis verbis commemorata, aut vulgari sermone narrata erant, atque omnino singula, quae narranda erant, tanquam vestitu quodam epico et poetico induere annisus est. Quae ratio quamvis contraria videtur veritati historicae, et nexum illum maxime tollit, quo res gestae inter se aptae et iunctae sunt, eam tamen consilio poetico, et libertati illi, quam poetis tribuimus, facile condonamus. Sed maior poetae culpa cernitur in iis, quae de suo addidit, quibusque maiorem fere carminis partem explevit. Non

loquor

loquor de communibus ornamentis, sermoni poetico propriis, et veluti perpetua poetarum consuetudine sanctis, ut de imaginum, characterumque delineationibus, comparationibus, episodis etiam brevioribus, (nam vastum illud de Scipionis ad inferos descensu, libro decimo tertio insertum, manifeste ornandi et imitandi, fortasse etiam certandi, studium prodit) et de reliquo eloquentiae poeticae apparatu. Sed, ut aliquot exemplis brevitatem dicendi meam adiuvem, quonam primum referamus Deos illos, quorum opera et machinationibus in omni carmine usus est? Non existimo quemquam fore, qui Homeri aut Virgilii auctoritatem adferat, ut Silii consilium laudet. Homericos Deos qui tollit, totum divini poetae carmen destruat necesse est; tanta illorum cum omni carminis consilio et vi et virtutibus coniunctio est. In vera historia, quae et est ab aetate heroica mythicaque remotior, nec fabulae obscuritatem eam aut ambiguitatem habet, quae phantasiae poeticae inprimis favet, in tali igitur historia, accurate etiam et eleganter a multis aliis tradita, si quis Deos advocat, quid, quaeso, eum, praeter imitationis studium et doctrinae ἐπισειξις, secutum esse dicamus? Nempe qui studiose hoc agit, ut carmini suo omnia formarum epicarum genera conciliet, fortasse non male illas Deorum partes adhibet; sed quaeritur, an is ea re ingenium poeticum valde commendet? Quamobrem, etsi carmen Lucani, qui a Deorum opera se abstinuit, caret illa phantasmatum et colorum varietate, quam adferre machinarum illarum usus solet, tamen in hac ipsa abstinentia poetae gravius aptiusque iudicium agnosco.

Porro, illustre poetarum artificium est, ut quae in vulgari rerum gestarum narratione universe et indefinite dicuntur, ea singulis partibus definiant, et certis nominibus appellent. Quod quidem artificium cum in omni-

bus compositionis poeticae generibus dominatur, tum in genere epico inprimis magnam ad gravitatem suavitatemque carmini conciliandam vim habet. Sed maxime in eo iudicando intelligimus, quantum inter fabulam poeticam et veram historiam discriminis interfit. Qui in Homero aut Virgilio amplas illas cladum scenas, populorum, navium, militumque recens et nomina legit, quae omnia ad illud definiendi artificium, de quo modo diximus, pertinent, nonne is ubertatem felicitatemque phantasiae poeticae, nonne graphicam inventricemque poetae artem potius admirabitur, quam veritatem rerum gestarum quaeret? Non patimur solum nos, sed cupimus etiam illudi, ubi intelligimus fabulam tractari, aut ubi historiae vetustas et obscuritas nostrum de rerum gestarum modo, ordine, veritate iudicium excludit. Iam quoties in Silio illas ipsas cladum proeliorumque scenas, populorum, terrarum, oppidorum, militum recens lego, non possum non hominis doctrinam, eloquentiam, imitandi, ornandi, variandi artem eximiam agnoscere et probare; sed semper mihi praesto est haec cogitatio, veram historiam tractari, cui, quantamcunque etiam poetae veniam demus, illa tamen ratio contraria sit; semper imitatorein, qui variandi et ornandi periculum fecit, citius cogito, quam poetam, qui sui vim ingenii carmine fuderit; atque illae cogitationes, quoniam illusioni repugnant, minuunt eam delectationem, qua legendis Homeri Virgilique carminibus afficior. Sed de hoc genere haecenus.

Vnum addo tractationis poeticae, qua Silius usus est, exemplum, ex quo, nisi fallor, Pliniani illius iudicii veritas, et methodus poetae ἐπισδεικτικῇ, perspicue intelligi poterit. In libro decimo septimo inde a versu 237. tempestas a Neptuno in mari excitata describitur, qua Hannibal a Roma repetenda abstractus fuerit. Locus est satis amplus et splendidus, gravi oratio-

ne et poetico ornatu instructus, ut artem et diligentiam auctoris facile agnoscas. Delectabimur hoc loco, si cum solum, et a caeteris rebus seiunctum, tanquam quoddam emblemata poeticum, contemplati fuerimus. Sed de hoc contemplandi modo nunc sermo nobis non est; de apta argumenti totius tractatione et de ingenio poetico loquimur. Iam scimus Silium in vera historia versari; poetae condonamus, ut historiam suam ornet, magisque hoc ornatu commendet; sed hunc ornatum nullibi ita adhibuerat, ut prorsus mendax et falsus repireretur. Vestigia historiae et Livii sui sequitur, modo ita ut plane iis inhaereat, modo ita ut, sua libertate usus, latius ea explicet, et veluti distendat. Enimvero in Liviana narratione omni ne levissima quidem mentio extat alicuius periculi navalis Hannibali in itinere versus Africam obiecti, unde poeta ansam effingendae tempestatis arripere ornandi gratia potuisset. Quid igitur? Nempe iterum documento mihi est hic omnis locus, quomodo maiori cura quam ingenio Silius scripserit. Omnibus ornamentis, quae carmen epicum capit, rite usurpatis et veluti exhaustis, deerat carmini imago tempestatis maritimae coloribus poeticis reficta, et aemula quidem, si fieri posset, eius imaginis, quam Virgilius Aen. I, 84. sq. expresserat. Ergo iuxta artem elocutionis, et dexteritatem quandam imitandi et variandi imagines, etiam studium poetae laudabimus, quo ita se expedit, ut huic imagini saltem aliquis locus esse posset. Sed vereor, ut multi ingenium illius valde extollant, qui cum sibi ornandam submisisset historiam et recentiorum, et veram, et claris literarum monumentis celebratam, prae nimia ornandi cura, veritatis historicae studium negligebat. Ego ita existimo: si fas sit vel fingere animo tempus eiusmodi, quo historia de bello Punico secundo, deletis omnibus auctoribus, qui eam accurate enarrarunt, fabulae poeticae similitudinem traxerit, eiusque ambitus omnis ex solo Silii carmine cognosci

sci possit, tum igitur deinum puto eam huius carminis admirationem futuram esse, ut pari cum ingenio atque cura Silius scripsisse iudicetur.

Videor mihi satis perspicue declarasse, quid mihi voluerim, cum nuper carmen Silianum *ἐπιδειξιν* esse, vel a poetae *ἐπιδειξιν* maxime ortum contenderem. In primis opto, ut, qui haec legerint, iam intelligant, omnem illius nominis vim non ad characterem carminis vel classem, cui adscribatur, definiendam, sed ad poetae ipsius consilium, animum et ingenium designandum valere. Quare etiam atque etiam dico alienam a mente mea sententiam illorum, qui exercitationem scholasticam (Schulübung) a me describi existimarunt. Hos credo inductos forte in hanc sententiam iis, quae tum illustrandi potius et comparandi gratia de rhetorum scholis et declamationibus, fortasse uberius quam necesse erat, disputaveram. Si qui autem fuerint, qui opinarentur, omnem hanc sententiam mihi non praemeditato ortam, sed *casu* et repente excidisse, hi, cum hoc supplementum cognoverunt, fortasse aliter sentient.

C. SILII ITALICI
P V N I C O R V M
LIBER XI.

ARGVMENTVM.

Post cladem Cannensem multi Romanorum socii ad Poenos deficiunt; etiam Capua, cuius civitatis luxuries et perdit mores describuntur, deficit auctore Pacuvio quodam, qui adhortatus Capuanos, ut ius suum, quo Consul alter ex Campanis eligeretur, tenerent, legatos Romam mittit, qui id postularent. Sed hi gravissimis conviciis repulsi a Senatu, totos se ad Hannibalem conferunt. Solus Decius Campanos increpat, iniuriæ eos et periurii accusans, sed frustra. Interim Hannibal copias ad Capuam admovet. Ibi cum audivisset Decium sibi repugnantem, iratus in urbem penetrat, Deciumque acerbe obiurgatum, catenis vinciendum iubet. Quo facto Hannibal, explorata civitate, ad epulas se confert, omnisque miles se dat hilaritati et lætitiæ. Inter hæc Pacuvii filius, sobrius, et patris consilium repudiens, ad eundem accedit, eique consilium suum aperit Hannibalis occidendi. Quo audito pater attonitus filium, quibus potest argumentis precibusque absterret, atque ad epulas traducit. Mago autem Carthaginem profectus, nuntium fert Cannensis victoriæ. Decius Carthagini destinatus, tempestate ad Cyrenas appellitur, ibique a Ptolomæo rege vinculis liberatur, apud quem deinde diem obiit supremum. Hæc dum Capuæ geruntur, Venus occasionem Poenos plectendi arripiens, luxu eos et deliciis emollire atque enervare studet. Alloquitur itaque Cupidines suos, ut id opus in Hannibale et militibus Poe-

*nis exequantur. Varta genera luxus describuntur. Inter-
ea Mago Carthaginem advenit, ubi magno plausu et gau-
dio civium acceptus est. Victoriâ Cannensem nuntiaturus
et Campum et proelia breviter describit. Tum Hanno,
quem acerbe Mago allocutus erat, eodem animo respondet,
pacem cum Romanis pangendam esse; sed mox contra sen-
tientium turba eum interpellit.*

Nunc, age, quos clades insignis Iapyge campo
Verterit ad Libyam populos Sarranaque castra,
Expediam. Stat nulla diu mortalibus usquam,
Fortuna titubante, fides. Adiungere dextras
Certavere palam rumpenti foedera Poeno, 5
Heu! nimium faciles laesis diffidere rebus:
Saevior ante alios iras servasse repostas,
Atque odium renovare ferox in tempore Samnis.
Mox levis et sero pressurus fata pudore
Bruttius, ambiguus fallax mox Appulus armis. 10
Tum,

VARIAE LECTIONES.

7. In Cod. Oxon. legebatur versus: *Scenior ante oculos alios
iras servasse repostas*, pede redundante. 8. *revocare* Putcan.
9. *fata e* Colon. pro *fatta* vulg. quod ed. Leseb.

1 - 3. Populos recensendo, qui post cladem Cannensem ad Poenos defecerunt. Cum hoc toto loco cf. Liv. XXII, 61. quem, quoad momenta historica, poeta expressit, addito tamen, ut solet, verborum quodam ornatu, quo carmen distingueret. Illum quidem expedias licet ex lib. I, 51. et 72. — Ad vers. 3. omnes laudant similem Virgilii sententiam ex Aen. X, 861. Sed dubito, an hunc

potissimum versum, cum imitandi consilio extulerit. Res ipsa talem sententiam suadebat. — 6. *nimis fac.* — *diffidere*, nimis ad desperationem proni. *Laesae res*, adversae, trepidae, affectae. Mira apud poetas huius notationis varietas extat.

7. seqq. De *Samnitibus*, et *Bruttius* vid. lib. VIII, 564. sq. — *in tempore*, data occasione, opportune. *Bruttiorum serus pudor* eo pertinet, quod

Tum, gens, Hirpini, vana, indocilisque quieti,
Et rupisse indigna fidem. Ceu dira per omnes
Manarent populos foedi contagia morbi.

Iamque Atella suas, iamque et Calatia adegit,
Fas superante metu, Poenorum in castra cohortes. 15
Inde Phalanteo levitas animosa Tarento
Ausonium laxare iugum. Patefecit amicas
Alta Croton portas, Afrisque ad barbara iussa
Thespiadum docuit submittere colla nepotes.
Idem etiam Locros habuit furor. Ora vadosi 20

A 2

Lito-

11. *quietem* vulg. lect. omnium fere librorum, praeter Colon. ubi legebatur *quieti*. Leseb. *quietis* edidit, ex loco simili lib. XII, 726. ubi est *indocilem pacisque modique*, quasi certum esset, Silium has dicendi formas nunquam variasse. Ita pro lectione Colon. adferri possit lib. I, 237. *nec Cereri terra indocilis*. Deinde in Mediolan. est *gens Irpinum*. 12. *dira* Putean. cum priscais edd. 14. *Calatia adegit*. Ita MSS. et priscae edd. pro vulg. *Gallatia abegit*.

quod ultimi cum Romanis in gratiam redierunt. — 10. *ambiguis armis*, quatenus dominos mutarunt Appuli, pro quibus pugnarent. Omnino enim, qui deficiunt populi, arma ambigua gestant, fallaces sunt. In sequentibus etiam defectionem variatis sententiis designat, dum Hirpinos *vanos*, *inquietos*, h. e. inconstantes vocat, et sic deinceps, in quibus variandis non levia ingenii, quamvis luxuriantis, vestigia apparent. 12. *indignarupisse f.* gens est, turpissime fidem rumpens, turpissimo periurio usa adversus Romanos. — 15. *Fas* est ipsa fides, quam Attellani et Calatini, ut socii, Romanis debebant.

16-29. Livius XXII, 61. ait: „Defecere ad Poenos Graecorum fere omnis ora, Tarentini, Metapontani, Crotonienses, Locrique, et Cissalpini omnes Galli.“ Iam poeta suo modo hunc locum amplificavit et ornavit, additis nonnullis, quibus singulorum populorum vel origo, vel indoles significaretur. Erat haec poetica ratio, usu et exemplis principum poetarum firmata, et a caeteris omnibus servata. — Iam regionis illius, quae Graecia magna, a coloniis in eam indutis, appellata est, quamvis certi termini a veteribus non sunt constituti, tamen certum est, populos istos, quos Livius et cum eo Silius nominavit,

Litoris, Argivos maior qua Graecia muros
 Servat, et Ionio luitur curvata profundo,
 Laetas res Libyae et fortunam e morè secuta,
 Iuravit pavitans Tyrio sua proelia Marti.

Iam vero, Eridani tumidissimus accola, Celtæ 25
 Incubuerè malis Italûm, veteresque doloris
 Tota se socios properarunt iungere mole.
 Sed fas id Celtis, fas impia bella referre

Boio-

22. *lavitur* coni. Burmann. 23. *e morè*. Sic Barthius emendavit, pro *in Marte*, ut Cod. Oxon. — Martius et plerique cum secuti *in morte* ediderunt. In paucis aliis est *errore*. 26. *iterum, veterisque doloris*. Vulgata lectio, quam solus Dausqueius defendebat. Modius et Barthius e scriptis libris restituerunt *Italum*, et *veterisque doloris*. 28. *fas sit Celtis*. Edd. Parm. Rom. I. et Mediol. *fas, Di, Celtis*. coni. Heinf.

vit, cum aliis quibusdam eo
 relatos fuisse. Maxime autem
 hoc nomine dictus est tractus
 orae maritimæ a Tarento us-
 que ad Locrorum sedes perti-
 nens. v. Ptolom. III, 1. Strab.
 VI. init. Iust. XX, 2. Coloniae
 graecae per omnem Italiam
 sparsae erant, sed nusquam
 maiore numero, quam in il-
 lo tractu, inductae. cf. Cel-
 lar. Geogr. It. pag. 511. seq.
 Virgil. II, 398. de illo tra-
 ctu: *cuncta malis habitansur*
moenia Graiis. — De Taren-
 to *Pbalanteo* supra dictum est
 ad lib. VII, 665. *Levisas ani-*
mosa, est infesta, malitiosa.
 — Mox *Crotoniæ* nepotes
 Thespiadum vocat longius re-
 petito nomine, quatenus Her-
 cules, cuius ex Thespii filia-
 bus quinquaginta filii Thes-
 piades dicti sunt, Crotonis
 condendae auctor fuit, vel

quia illorum Thespiadum co-
 lonia a Miscelo conditore il-
 luc traducta fuit. Historiam
 late narravit Ovid. Met. XV.
 init. cf. Diod. Sic. IV, 29. et
 V, 15. Strab. VI. pag. 252.
 seq. — 21. *Argivos muros*,
 graecas colonias ad oram ma-
 ris Ionii sitas 24. *iuravit*
sua proelia, defecit ad Poenos,
 militesque illis suppeditavit.
 — 25. *Celtæ*, Cisalpini Gal-
 li Padum accolentes, *incubue-*
re malis It. pro vulg. *infesti*
 Romanis defecerunt. Mox
 iidem *veteres doloris* dicuntur,
 ut veterè adversus Romanos
 odio imbuti, de quo v. lib. I,
 624. De formula autem Si-
 lio propria vid. ad lib. VI,
 615. — 28. *Fas id Celtis*
 h. e. ignosci Celtis potest,
 quod defecerunt. Nempe
 male olim a Romanis habiti
 fuerant; itaque nunc *impia*
bella

Boiorum fuerit populis. Capuaene furorem,
 Quem Senonum genti, placuisse? et Dardana ab ortu 30
 Moenia barbarico Nomadum sociata tyranno
 Quisnam, mutato tantum nunc tempore, credat?
 Luxus, et insanis nutrita ignavia lustris,
 Consumtusque pudor peccando, unisque relictus
 Divitiis probrosus honor, lacerabat hiantem 35
 Desidia populum, ac resolutam legibus urbem.

Insuper exitio truculenta superbia agebat.
 Nec vitiis deerant vires. Non largior ulli
 Ausoniae populo (sic tum fortuna fovebat)
 Aurique argentique modus: madefacta veneno 40
 Assy-

Λ 3

Assy-

31. *Nomadum* ex emendatione Gronovii et Heinsii. Valde variabant libri, et coniecturae virorum doctorum, ut *nondum*, *iam tum*, *nunquam*, *tandem*, *demum*, *dudum*.

bella referebant, quatenus se nunc in Romanis ulciscabantur.

30. *Capuaene* etc. Quis credit Capuam adeo defecisse? Illam *Dardanis moenibus* designat, ut a Capy, Troiano nomine, dictam, in quo quidem sequitur Livium IV, 37. qui tamen addit: *verius a campestri agro dictam*. Sic et Plin. III, 5. Sed Virg. A. X, 145. *Capys*, hinc nomen Campanae ducitur urbi. cf. Lucan. II, 393. Sueton. Caes. 81. et Heyn. Excurs. ad Virg. A. VII, pag. 129. — *barbarico Nom. tyr.* Hannibali.

33. seqq. Luxus Campanorum describitur. Praecivit Livius XXIII, 2. et 4. Sed quae hic in universon narrat, ea Silius pro more per partes varias luxuriae persequitur. In-

sana lustra dicit longum tempus luxuria exercenda consumtum, ut Livius l. l. *Capuam luxuriantem longa felicitate et indulgentia fortunae*. — *Consumtus pudor peccando*, assuetudine longa peccandi omnis pudor et verecundia ita absumpta est, ut impudenter peccarent. *Probrosus honor* divitiarum est, cum hae ideo magni aestimantur, quod materiam praebent libidini et peccatis. *Hiantem desidia*, fortius quam desidiosum, ignavum ex luxu, qui oscitantes et languidos reddere solet. Recurrit voc. inf. lib. XII, 75. Graecorum *χαλκοντας* iam Heinsius contulit. — 40. *Venenum* purpureum succum dicit, et *Assyrium*, pro Syrio vel Phoenicio, ut docuit Servius ad Virg. Georg. II, 465. *alba*

Assyrio manibus vestis, medioque dierum
 Regales epulae, atque ortu convivium solis
 Deprensa, et nulla macula non illita vita.
 Tum populo saevi Patres, plebesque Senatus
 Invidia laeta, et collidens dissona corda
 Seditio. Sed enim interea temeraria pubis
 Delicta augebat, pollutior ipsa, senectus.
 Nec, quos vile genus despectaque lucis origo
 Foedabat, sperare sibi et deponere primi
 Deerant imperia ac patriae pereuntis habenas.
 Quin etiam exhilarare viris convivium caede
 Mos olim, et miscere epulis spectacula dira

45

50

Cer-

41. Leseb. edidit *manibus* ex coniectura Gronovii, ut poeta Campanos traducat, apud quos ipsi etiam viri purpureis vestibus utebantur, quae vix feminis concedendae erant. cf. inf. lib. XV, 116. et XIII, 353. De sensu lectionis vulgatae *manibus* vid. nott. Hensl. coniecit *iam his*, ut purpura dibapha innueretur.
 44. seqq. Hunc locum Barthius, versibus aliquot transpositis, in verum ordinem cogendum existimabat. Nimirum ita ratiocinabatur: Silius de luxu conviviorum et caede in iisdem usitata simul locutum esse; deinde vero venire ad juvenum senamque crimina, mox aegrum statum reipublicae ipsius Caputinae, et inde narrare, qua ceperit occasionem aggrediundi dominii Hannibal. Itaque post veri 43. posuit versus 51-55. *Quin etiam — mensis*. Non quidem plane vituperanda est haec Barthii emendatio;

alba neque Assyrio fucatur lana veneno Deinde *vestis madefacta*, pro tincta, imbuta. Cum autem addit eam vestem *manibus* fuisse, puto verum vidisse Marsum, qui tunicas manicatas intelligit, cultum muliebrem et viris indecorum, quo nomine Cicero Catilinarios perstrinxit Orat. II, 10. ubi Muretus locum Gellii XII, 7. laudavit. Sed vid. V. I. — 42. *convivia ortu solis depr.* antelucanas coenas Cicero l. l. dixit.

44-50. Caputinae inter Patres et plebem seditio orta. cf. Liv. XXIII, 2. — *saevi*, infesti. *plebes laeta invidia*, prompta ad invidiam Senatus faciendam, adversaria Formulae color passim obviis et Silio fere proprius — 48-50. Homines vilissimae conditionis, obscurorumque natalium ad imperium civitatis adspirabant. Similem verborum ornatum saepius explicavimus.

51-54. In vitiis Campanorum

Certantum ferro; saepe et super ipsa cadentum
Pocula, respersis non parco sanguine mensis.

Has, astu aggressus, quo verteret acrius aegras 55

Ad Tyrios, mentes, quia nulla sorte daturam
Certus erat Romam, neque enim impetrata volebat,
(Pacuvio fuit haud obscurum crimine nomen)

Hortatur summi partem deposcere iuris,
Atque alternatos sociato Consule fasces: 60

Et, si partita renuant sedisse curuli,
Aequatumque decus geminasque videre secures,

A 4

VI.

datio; sed haec ordinis subtilitas, opinor, in poeta non est sol-
licite desideranda. Minus etiam necessarium fuit, ut editor
Francogallicus versum 58. post versum 54. infereret. Nam sen-
sus loci, qui iam aliquam difficultatem habebat, hoc modo et-
iam fit obscurior. Caeterum vers. 55. Barthius corrigebat *haec*
pro his, et reliqua sic distinguebat: *quia nulla sorte daturam*
Certus erat Romam (neque enim impetrata volebat) Pacuvio (fuit
haud obscurum crimine nomen) Hortatur etc. In vers. 56. Lef.
ed. *quae* ex Cod. Tell. Put. Rom. I. et 2.

rum et hoc erat, quod caedi-
bus gladiatorum inter epulas
pugnantium delectabantur.
Eum morem tradidit Liv. IX,
40. Athenaeus IV, 13. et
Lipsius Saturn. I, 6. — vid.
V. L.

55. seqq. Pacuvii, hominis
nobilis et popularis facinus
describitur, quo ultionis Ro-
manorum callide occasionem
quaesivit. In quo quidem lo-
co ornando Silius non satis
accurate versatus est. Nam
quae Livius inde a cap. II. li-
bri 23. fusius narrat, partim
contraxit, partim ex duabus
de Pacuvio narrationibus, il-
lam potius carmine expressit,
de cuius veritate ipse Livius
dubitavit in fine cap. 6. Ra-

mam, inquit, *legatos missos es-*
se a Campanis, in quibusdam
annalibus invenio, postulantes,
ut alter Consul Campanus fie-
ret, si rem Romanam adiuva-
re vellent. Hanc sententiam
ornandam sibi delegit Silius,
caeteris omisiss, quibus nar-
ratur Pacuvius senatoribus in-
curia inclusis, populo suasisse,
ut pristinis senatoribus reie-
ctis, novum senatum crea-
rent. Quae creatio tamen
non bene cessit, et intermis-
sa est. cf. Liv. cap. 3. — 56.
57. *quia* — *volebat*, h. e. quia
certo persuasum sibi habebat,
Romam nullo pacto *daturam*
esse partem summi iuris (e
vers. 59.), nec passuram esse,
ut alter Consul Campanus fie-
ret;

Vitorem ante oculos atque ora adflare repulsae.
Ergo electa manus gressu fert dicta citato.

Antistat cunctis praecellens Virrius ore, 65
Sed genus obscurum, nullique furore secundus.
Qui postquam coetu Patrum ingentique Senatu
Impia dementis vulgi, ac vix tota, profudit
Consulta, et tumidis incendit vocibus aures;
Concordi fremitu renuentum effunditur asper 70
Toto e concilio clamor. Tum quisque fatigat
Increpitans, vocumque tremit certamine templum.

Hic Torquatus, avum fronte aequavisse severa
Nobilis, Heu! Capua portantes talia dicta
Romuleis durastis, ait, succedere muris, 75
Ad quos non ausi Carthago atque Hannibal arma,
Post

67. Hic versus, qui a vulgatis libris aberat, a Modio et aliis
e Codd. Col. Put. et Oxon. restitutus est. Primus eum Marfus
eiecit. 71. concilio libri scripti. Edd. Vett. habebant *con-*
filio.

ret; neque ipse volebat illud
impetrari, ut nempe eo cer-
tior ultionis ac defectionis
causa extaret. 61. 62. Si no-
luerint pati, ut alter Consul
e Campanis crearetur. — Sed
vide, quaeso, quantopere lu-
xurietur poeta. *Partiam cu-*
rulem, aequatum decus, gemi-
nos secures, tripliciter varia-
ta quis valde admiretur?

65. *antistat*, dux et caput
erat legationis. 68. *vix to-*
ta Nempe nondum omnia
profuderat Virrius, cum cla-
mor dissentientium in senatu
oriretur. De hoc *clamore* nil
adnotavit Livium nisi hoc: *in-*
dignatione orta summoveri a
Curia iussos esse, cap. 6. Sed
est iste mos poetae saepe iam

observatus, talia exaggeran-
di, et omnia reddendi atro-
ciora, scilicet ut reddantur
δπιωτερα. 72. *templum*, Cu-
riam, ut locum sacratum. Et
saepe in templis, ut Statoris,
Concordiae, Senatum habi-
tum fuisse legimus. Sic supra
lib. VI, 454. *limina templi vi-*
dimus intrantem. cf. Virg. A.
VII, 174. Ovid. Met. XV,
800. seqq. — *Quisque fazi-*
gat, quid? templum intelli-
go, ut dicitur alibi more, sil-
va fatigari, de qua formula
vidimus sup. ad lib. II, 73. sq.

73. seqq. Hic poeta, qui de-
finitas personas ponere solet,
ubi historia indefinite narrat,
Torquatum et Fabium Cam-
panorum legis contradicen-

Post Cannas, afferre suas? Nunquamne per aures
 It vestras, in Tarpeia cum sede Latini
 Orarent paria, haud verbis, haud voce, sed acri
 Propulsum dextra, qui tum mandata superbo 80
 Ore apportabat, tanto per limina templi
 Turbine praecipitem revoluti corporis actum,
 Vt, saevo afflictus saxo, spectante piaret
 Tristia dicta Iove, et lueret verba impia leto?
 En, ego progenies eius, qui sede Tonantis 85
 Expulit orantem, et nuda Capitolia Consul
 Defendit dextra. Rabidum hinc, palmasque virorum
 Intentantem oculis, proavitaque facta parantem
 Vt vidit maiore adeo crudefcere motu,

A 5

Exci-

87. *rapidum* e libris scriptis Lef. ed. *rabidum* Heinſius vindicavit e libris ed. Vett.

tes finxit. Occaſionem ei ſi-
 ctioni dederant verba Livii
 l. l. ubi ait comparem Latino-
 rum quondam poſtulationem
 fuiſſe. Cum enim bello La-
 tino Annius Latinorum prae-
 tor ſuaderet, ut alter Conſul
 ex Latinis daretur, Manl.
 Torquatus Conſul conſtanter
 contradixit, et Annius cum
 ſe commotus ira e veſtibulo
 templi citato gradu proripe-
 ret, lapſus per gradus, capi-
 te graviter offenſo, impaſtus
 imo ita eſt ſaxo, ut ſopire-
 tur. Ita Livius VIII, 6. rem
 narrat, a quo diſcrepat Si-
 lius, cum (v. 80.) Annium a
 Torquato expulſum et prae-
 cipitatum prodiſſe. — 79. *ora-
 rent paria*, nempe ut alter
 Conſul e Latinis crearetur;
comparem poſtulationem Livius
 dixerat, ut ſupra notavimus.

80. *propulſum*, ſcil. Annium,
 qui illud ſuaſerat in oratio-
 ne, quae legitur apud Livium
 l. l. cap. 4. — 81. *per li-
 mina templi*. Res enim tum
 agebatur in templo Iovis Ca-
 pit. Vnde mox poeta *ſedens
 Tonantis* dicit. cf. Liv. cap.
 6. — 83. *ſpectante Iove*, co-
 ram ſimulacro Iovis, quod
 ipſum Torquatus adlocutus di-
 citur Livio cap. 4.

87. ſeq. In his iterum Si-
 lius τρᾶγῶδῃ. Nam in Livio
 omnia moderatiora narrantur:
*indignatione orta ſummoveri e
 Curia iuſſos eſſe, miſſumque li-
 ctorem, qui ex urbe educeret
 eos.* — *proavita facta paran-
 tem*, ferociam Ml. Torquati
 imitantem, crudeſcere motu,
 ira acrius excandefcere. v. ad
 lib. IV, 451.

Excipit his frendens Fabius: Pro cuncta pudendi! 90
 Sedes, ecce, vacat belli viduata procella:
 Quem, quaeso, e vobis huic imposuisse paratis?
 Inque locum Paulli quemnam datis? An tua, Virri,
 Prima atque ante alios fors, concedente Senatu,
 Te citat, ac nostris aequat iam purpura Brutis? 95
 I, demens, i, quo tendis: tibi perfida fasces
 Det Carthago suos. Medio fervore loquentis,
 Impatiens ultra gemitu cohibere furorem,
 Fulminea torvum exclamat Marcellus ab ira:
 Quae tandem, et quam lenta tenet patientia men-
 tem, 100

O confuse nimis Gradivi turbine Varro,
 Ut perferre queas furibunda insomnia Consul?
 Nonne exturbatos iam dudum limine templi
 Praecipites agis ad portas? et discere cogis
 Semiviros, quod sit nostro de more creati 105
 Consulis imperium? Non unquam sobria pubes
 Et peritura brevi, moneo, ocius Vrbe faceffe.

Muros

94. *ante alias* scil. fortes e Colon. Lef. edidit.
lenta ed. Lefeb. ex duobus scriptis, ut ait.
 vulg. *furibundi somnia* cont. Burm.

100. *tam*102. *praeferre*

90. *pro cuncta pudendi*, o homines turpes omni ex parte! Duram formulam et moleste graecissantem iam alii agnoverunt. *Sedes viduata*, vacuefactum consulis et imperatoris munus, Paulo in pugna occiso. — 93-95. Tunc primus e Campanis Consul eris, et veluti alter Brutus Campanorum? *Brutos* pro consulibus dicit, quia Brutus primus Romanorum Consul creatus fuerat. 96. I, et consulatum apud Poenos ambi-

93. seqq. Inducitur praeter Torquatum et Fabium, etiam Marcellus Varronem acerbè increpans, ut Campanos e Curia exturbet. Hanc ad Varronem orationem nemo nunc desideraverit. Non enim ad rem praesentem pertinet. *Confusum Gradivi turbine* cum invidia dicit, fugatum et victum a Poenis. Mox *furibunda insomnia*, stulta coepta Campanorum. Somnia enim de rebus vanis et consiliis temerariis dici, quis dubitet? —

Semi-

Muros ante tuos (ut par est) debita ductor
 Armatus responsa dabit. Confurgere cuncti
 Hinc pariter, magnoque viros clamore premebant. 110
 Nec non et foribus propere Campana iuventus
 Extulit ipsa gradum, tantaeque dolore repulsae
 Concitus Hannibalemolvebat Virrius ore.

Fulvius, (huic nam spondebant praesagia mentis
 Venturum decus, et Capuae pereuntis imago 115
 Iam tum erat ante oculos) Non si Carthaginis, inquit,
 Ductorem vestris devinctum colla catenis
 Romam victor agis, posthac intrare Quirini
 Sacratas dabitur sedes. Tende ocius, oro,
 Quo mens aegra vocat. Referunt haec inde citati 120
 Mixta minis et torva trucidis responsa Senatus.

Tantane, omnipotens, caligine merfa latere

Fata

- III. *e foribus* ed. Lef. 112. *acta* e vulg. Lef. *pro ipsa*,
 quod est in Colon. et priscis edd. *tacitoque dolore* conl. Livi-
 nelli a Cortio ad marginem notata. *tanto* ed. Parm. 114. *huic*
iam vulg. et sic Lef. Sed *nam* ex Colon. Heinl. 117. *de-*
victum vulg. primum in Marli Veneta 2. editum. 118. *agis* e
 Colon. *agas* vulg. et Lef.

Semiviros, contumeliose, ho-
 mines effeminatos luxuria, ut
 non multo post *pubem non un-*
quam sobriam, ut vino et li-
 bidini addictam. — 113. *Han-*
nibalemolvebat ore, pro vul-
 gari, clamabat se cum Cam-
 panis ad Hannibalem transi-
 turos. Poeta expressit Li-
 vium, apud quem cap. 6.
 Virrius e Curia dimissus, *foe-*
cus cum Hannibale quibus ve-
lint legibus facturos esse Cam-
panos, pronuntiat. cf. inf. v.
 133.

114. seqq. *Fulvio* poeta in
 ea re partes quasdam assignat,
 quia is paullo post cum Ap-

pio Claudio collega Capuam
 obsedit. Hinc tibi expeditas
 licet *futurum decus*, victoriam
 nimirum Capuae, quam men-
 te praesagiebat. — 116-19.
 Etiam si Hannibalem catenis
 vinctum adduceres, Romam
 tamen non licebit tibi iterum
 intrare. Ita Marli. Sed non
 satis intelligitur, quorsum
 haec Virrio dicantur.

122-29. Epiphonema poe-
 tae. Quis tunc cogitasset, in-
 quit, futurum esse, ut Cam-
 pani ius Latii, quod nunc
 tanta contentione eis negaba-
 tur, posthac consequerentur.

Fata placet? Veniet quondam felicior aetas,
 Cum pia Campano gaudebit Consule Roma,
 Et, per bella diu fasces perque arma negatos, 125
 Vltro ad magnanimos referet secura nepotes.
 Poena superborum tamen haec durabit avorum,
 Quod non ante suos Capua ad suffragia mittet,
 Quam Carthago suos. Postquam nunc dicta Senatus,
 Nunc facta exposuit, tum veris falsa per artem 130
 Virrius admiscens cecinit fatale cruenti
 Turbatis signum belli. Furiata iuventus
 Arma, arma, Hannibalemque volunt. Ruit undique vulgus,
 Et Poenos in tecta vocant: ingentia facta
 Sidonii iuvenis celebrant, ut ruperit Alpes 135
 Herculei socius decoris, Divisque propinquas
 Transierit cursu rupes: ut caede referta
 Clauferit Eridani victor vada: victor ut idem
 Lydia Romano turbarit stagna cruore:
 Vt Trebiae ripas aeterno nomine famae 140
 Tra-

126. *referet* e Colon. *referat* vulg. 130. *fata* vulg. *facta*
 ex MSS. Barth. et Heins. vindicantur. 132. *turbatis* Heins.
 et editt. Vett. pro vulg. *turbati*. 133. *arma* alterum in editt.
 Marfi omisum erat, quod Nicander et plerique alii secuti sunt.
Arma sibi ex Oxon. Cod. Barthius amplectebatur. Nostram
 lect. N. Heins. restituit e libris scriptis et edd. vett. 135. *vi-*
cerit vulgati libri e Marso, et sic ed. Leseb. Omnes scripti et
 editi *ruperit* exhibebant. 137. *caede refecta* in editt. Marfi.

127 - 29. Hanc tamen poe-
 nam perfidiae Romanis da-
 bunt Campani, quod Cartha-
 go prior ius illud Latii obti-
 nebit, quam Capua. Nimi-
 rum quia hoc ius eo inprimis
 pertinebat, ut *suffragia* fer-
 rent, ideo *suffragia mittere*
 poeta dixit. Deinde *superbos*
avos, Campanos appellat, pro-
 pter arrogantiam, qua socios
 Romanos traxerunt, et o-
 mnis vitae quandam insolentiam

ex luxu et divitiis ortam,
 ut adeo in proverbium abiret
Campana Superbia.

130. seqq. Virrius, post-
 quam Senatus Rom. respon-
 sum tulit, *signum cecinit*, de-
 dit, *belli fatale*, quatenus
 Campanis calamitatem attulit.
 cf. Liv. XXIII, 6. unde haec
 omnia petita sunt. — 135.
 seq. Saepe recurrit talis faci-
 norum Hannibalis recensio in
 hoc carmine. Quare is *socius*
 Her-

Tradiderit, Paullumque idem inter proelia, et idem
Flaminium, procures rerum, demiserit umbris.

His super excisam primori Marte Saguntum,
Et iuga Pyrenes, et Hiberum, et sacra parentis,
Iuratumque viro bellum puerilibus annis 145

Accumulant. Vnum, ducibus tot caede peremtis,
Tot fufis acie, stare inter proelia nullis

Attactum telis. Superum cum munere detur

Huic sociare viro dextras et foedere iungi;

Fastus exfanguis populi vanumque tumorem 150

Nimirum Capua et dominatum perferat Urbis,

Ceu famulis fascēs aequataque iura negantis?

Prorsus enim tanto potiore nomine habendum

Varronem, ut fugiat Consul fulgentior ostro.

Talia

142. *dimiserit* e libris scriptis Heinſius probabat. At Drakenborchius noſtram leſionem perpetuo uſu veterum defendit.

150. Vulgata leſtio erat *Faſtus et exfanguis*, metro contraria, quam tamen edidit Leſ. ſed deinde in appendice leſtionum reprobavit. *Faſtus exſ.* ex Colon. reſtituit Heinſ. iam ante Barthio probante. Quamvis ille varias coniecturas protulit, ut *et foedere iungi Faſ ſit*, ut *exfanguis* etc. vel etiam *Faſtum an ut exſanguis p.*

151. Colon. *Urbi* perperam. 154. *ut ſugit* ex Cod. Tell. edidit Leſ. h. e. quoniam fugit, a quo tempore fugit.

Herculei decoris audiat, explicavimus ad lib. II, 356. et IV, 4. — *clauſerit vada*, reſerſerit, oppleverit. cf. lib. IV, 623. VI, 706. 707. De *Lydiis ſtagnis*, Thraſymeni lacus notatione, v. ad lib. IV, 720. ſeq. — 143. *primori Marte*, quatenus excidium Sagunti in primos iuventutis Hannib. annos inciderat. *Sacra parentis*, Hamilcaris, qui cum in templo Eliſſae bellum adverſus Romanos iurare adigit. cf. lib. I, 77. ſeq. *accumulant*, cum laudibus comme-

morant. Sed ſimul cogita quandam laudum exaggerationem, veritati etiam contrariam; qualis erat, qua Hannibalem *nullis attactum telis* praedicabant. Enimvero in Sagunti obſidione vulneratum ſupra narraverat poeta lib. I, 535. — 150. *exfanguis populi*, acerbe in Romanos, continuis cladibus debilitatos. cf. inf. lib. XII, 319. — 153-54. Cum ſumma irriſione et ſtomacho elata vox. Varro, qui ex acie fugit, multo praecſtantior conſul erit, quam quiſ.

Talia iactantes iam lectam sorte parabant 155
 Mittere, quae Tyrios adiungat foedere, pubem.
 Sed non invictum ponebat pectore robur
 Tum solum Decius Capuae decus. Ilque receptus
 In medios coetus, neque enim differre dabatur,
 Itis, ait, cives violanda ad iura parentum? 160
 Damnatumque caput temerati foederis aris
 Iungitis hospitio? Quae tanta oblivio recti?
 Magnum utique in magnis rebus populisque virisque
 Adversis servare fidem. Nunc tempus inire
 Proelia pro Rutulis; nunc signa aciemque movere, 165
 Dum trepidae res, et medicinam vulnera poscunt;

Is

163. In tanto librorum veterum dissenſu, quo verſum exhibent, non viruperanda erat Drakenborchii modelſia, qui vulgataſcripturam expreſſerat, in Wolfii ed. Baſ. primum repetitam, unde Dauſq. et alii hauſerunt, quamvis eam non uno mendo inquinatam exiſtimabat. In membranis Barthii Oxon. pro utique erat atque. Cod. Putean. *Magnam atque in magnas poſitam populisque virisque Adverſam oſtendere fidem.* Iam eam lectionem variabant caeteri libri hoc fere modo: in Cod. Colon. erat *magna atque in magnis — oſtentare.* Aldus: *magnam atque in magnis rebus* etc. pro quo ed. Pariſ. Marti *magna.* Venneta: *magnum in magnis poſitum.* Hinc natae ſunt N. Heinfii hae coniecturae: *Magnam agite, inque manu poſitam populisque virisque Adverſi oſtentare fidem,* vel: *Magnum, atque in manibus poſitum p. v. adverſam oſtentare fidem,* vel denique: *magnum atque in magnis poſitum populisque virisque Adverſa oſtentare fidem,* quam veram ille lectionem putabat. Burmannus autem coniciebat: *Dignum, atque in magnis poſitum, populisque virisque Adverſis ſervare fidem,* vel: *Haud verſam oſtentare fidem.* Editor Francogall. lectionem Cod. Colon. expreſſit, pro *magna* tamen reponens *magnam,* quam vocem legi aſſeruit in Cod. Tell. P. R. I. Benef. Aſul.

quiquam ex noſtratibus. 155. *Iactantes,* calumniantes, ὕβρις-
 ζοῦτες.

157. ſeq. De legatione hac Campanorum ad Poenos mittenda, et de Decio, eam reprehendente, cf. Liv. XXIII, 7. *Ea ne fierent, neu legatio mitteretur ad Poenum, ſumma ope Decius Magnus, vir, cui ad*

ſummam auctoritatem nihil praeter ſanam civium mentem coſuiſt, reſtiterat. — 161. *Damnatum caput,* Hannibalem, diis inviſum, propter rupta foedera. — 163. Bona ſententia, ſed moleſte, meo ſenſu, verbis expreſſa; prope ludentem verbis poetam deprehendo. Senſus, ni fallor, hic eſt:

Is locus officio, cum cessant prospera, cumque
 Dura ad opem Fortuna vocat. Nam laeta fovere,
 Haud quaquam magni est animi decus: huc, age, adeste.
 Novi Dīs animas similes et pectora magnis 170
 Nunquam angusta malis: capiunt (mihi credite) Cannas,
 Et Thrasymena vada, et Paulli memorabile letum.
 Hi sunt, qui vestris infixum moenibus hostem
 Deiecere manu, et Capuam eripuerunt superbis
 Samnitum iussis. Hi sunt, qui iura dedere 175
 Terrore expulso, Sidicinaque bella remorunt.
 Quos fugitis socios? quosve additis? Ille ego sanguis
 Dar-

167. *Sic locus, vel sit l. vel est l.* omnes coniecturae Hein-
 nae. 171. *Cannae* vulg. Sed *Cannas* ex Cod. Colon. Heins.
 quod iam coniecerat Gronov. Obs. I, 17. 173. *nostris* Oxon.
 Rom. I. Mediol. Parm. 177. *Quos fugitis socios oditis? quosve*
additis? ille Dardanius. Sic vulg. ex Marfi ed. In Puteano
 sic: *Quos fugitis socios, odistisve? ille ego sanguis*, in Colon.
Quos f. f.? quosve auditis? etc. Hinc lectionem nostram Hein-
 sius constituit, firmatam auctoritate Cod. Oxon. ed. Rom. I.
 Mediol.

est: in magnis rebus adversis
 magnum est, h. e. egregium,
 praeclarum, fidem servare.
 Est locus communis, quo De-
 cius Campanis auxilium Ro-
 manis sociis ferendum persua-
 dere vult. In sensu ergo non
 haereo. At verborum mole-
 sta facies est, quoquo modo
 lectionem vertas. v. Var. Lect.
 171. *nunquam angusta*, nun-
 quam imparia rebus adversis
 ferendis, veluti malorum ca-
 pacia. Vnde mox *capiunt*
Cannas, felici brevitate di-
 ctum pro, pares sunt animi
 Romanorum istis omnibus ca-
 lamitatibus ferendis. Sic Fa-
 bius sup. lib. VI, 617. *cladum*
quiescente mente capax. Et Senec.

Oed. 82. *Regium hoc ipsum*
reor, adversa capere.

173. seq. Demonstrat De-
 cius Campanis, quam ingrati
 futuri essent adversus Roma-
 nos, quorum auxiliis saepe
 servati fuerint, ut bello Sam-
 nitico; de quo vid. Liv. VII,
 30. seq. Flor. I, 15. — 175.
iura dedere, h. e. libertatem
 prope ademtam a Samnitibus
 restituerunt. *Sidicina bella* di-
 cit, quatenus Sidicini opem
 Campanorum implorantes con-
 tra Samnitas, belli istius cau-
 sam praebuerunt. cf. Liv. I. I.
 cap. 29. — 177. *Quos fu-*
giris? Romanos. Quos soc.
additis? Poenos. Iam igitur
 Decius Campanorum nobili-
 tate,

Dardanius, cui sacra pater, cui nomina liquit
 Ab Iove ducta Capys, magno cognatus Iulo;
 Ille ego, semihomines inter Nasamonas, et inter 180
 Saevum atque aequantem ritus Garamanta ferarum,
 Marmarico ponam tentoria mixtus alumno?
 Ductoremque feram, cui nunc pro foedere proque
 Iustitia est ensis, solaeque e sanguine laudes?
 Non ita, non Decio permixtum fasque nefasque, 185
 Haec ut velle queat. Nullo nos invida tanto
 Armavit Natura bono, quam ianua mortis
 Quod patet, et vita non aequa exire potestas.
 Haec vana averfas Decius iactavit ad aures.

Añ

181. *ritus* ex MStis viri docti emendarunt pro vulg. *ritum*, quod primus Marfus edidit. 186. *vos* Marius edidit. Heins. ex MSS. nos. — *invida* con. viri docti a Cortio notata. 188. *e vita* ed. Marfi. ac ed. Lefeb. *vitalis non aequa* con. Heins. non improbante Drakenb. h. e. vitam iniquam, infausam, ut verbum *exire* cum quarto casu construatur, ut infra lib. XIV. 455. *exire procellas*.

tate, et cum Romanis cognitione commendanda docet, quam turpe sit a Romanis deficere et gentes Libycas socios adsciscere. De *Capys* iam supra dictum est ad v. 30. Sed eundem cognatum *Iulo* dicit, quia fuit filius Aslaraci, et avus Aeneae. Mox invidiose pro Poënis vel Afris, populos feros et saevos appellat Nasamonas, Garamantas, Marmaricos. cf. lib. II, 501. — Ad v. 183. 84. cf. similis sententia lib. II, 504. *Vix colitur, iurisque locum sibi vindicant ensis*. — 185. *non ita*, ἢ ὅτῃα, nequaquam, ut iam Heynius monuit ad Virg. A. II, 583. — *permixtum fas ne-*

fasque est illi, cui perinde est, fas nefasve faciat; ex characterem hominis improbi, iura et foedera nihili aestimantis. *Fas versum atque nefas* simili sensu Virgil. dixit Georg. I, 505. — 186-88. Nihil mihi praestantius natura dedit, quam arbitrium et potestatem vitae meae finiendae. At vide, quisquis habes sensum iudicandi e Virgilii lectione perpolitum, quam tenuiter et argute expressa illa sententia sit. *Ianuam leto patientem* etiam Virgilius dixit Aen. II, 661. At quanto ibi aptius, quantoque cum affectu claret mi! — 189. *Vana*, quia nihil effecit Decius nec precii

Ast delecta manus iungebant foedera Poeno. 190
 Iamque aderant praemissa duci turbante tumultu
 Autololes numerosa cohors. Ipse agmine magno
 Festinata citus per campos signa movebat.
 Et Decius, Nunc hora, viri, nunc tempus: adeste,
 Dum Capua dignum, dum me duce dextera vindex 195
 Molitur facinus; procumbat barbara pubes.
 Pro se quisque alacres rapite hoc decus. Hostis adire
 Si parat, obstructas replete cadavere portas,
 Et ferro purgate nefas. Hic denique solus
 Eluerit sanguis maculatas crimine mentes. 200

Dumque ea nequidquam non ulli laeta profatur,
 Audita asperitate viri coeptoque feroci,
 Multa feta gerens ira praecordia, Poenus
 Adstabat muris, propereque arcessere lectos
 Immitem castris Decium iubet. Horrida virtus, 205
 Armatumque fide pectus, rectique cupido,
 Et maior Capua mens imperterrita mole

Invieta

190. *iungebat* et *mox aderat* servavit Leseb. ex scriptis, ut ait, et Rom. 2. Nostra lectio erat in edit. Parm. Med. et Rom. I. 198. Pro *replete*, quod erat in Cod. Put. ed. Parm. Rom. I. Mediol. Leseb. edidit *praebete* cum vulg. sed illud prius deinde probavit.

precibus, nec opprobriis. Huc et pertinent aures *aversae*, dicto non audientes.

190-200. Totus hic locus e Liv XXIII, 7. expressus, coloribus etiam sermonis passim servatis. *Autololes* definite appellat poeta; Livius *praesidium ab Hannibale missum* dixit, cui in urbem recipiendo Decius resistit. 197. *rapite decus*, h. e. sine cunctatione, dum potestas est, egregium facinus patrate barbaris

Vol. II.

ex urbe expellendis. De voc. *rapere* celeritati et alacritati designandae serviente v. ad lib. I, 570. — *purgate nefas*. Decius apud Livium hortatur Campanos, ut *malum facinus, quod a vetustissimis sociis sanguineisque defecissent, forti ac memorabili facinore purgent*. Eandem sententiam reddit v. 200.

201. seqq. E vestigio Livium suum poeta sequitur, qui in toto loco comparandus est

B

a cap.

Invicta stabat, torvoque minacia vultu
 Iussa ducis, verbisque etiam incessebat amaris.
 Quem Libyae rector tot signa tot arma ferentis 210
 Spernentem increpitans magno clamore profatur:
 Post Paullum, post Flaminium componimur, cheu!
 Vecordi Decio, mecum certasse volenti
 In decus et famam leti. Rapite, ite citati,
 Signa, duces. Pateatne mihi Campana vetante 215
 Urbs Decio, explorare libet, nova bella moventi
 Cui patuere Alpes, saxa impellentia coelum,
 Atque uni calcata Deo. Suffuderat ora
 Sanguis, et a torvo surgebant lumine flammae.
 Tum rictus spumans, et anhelis faucibus acta 220
 Ver-

208. *minantia* vulg. *minacia* e Colon. 210. *ferentes* corrigebat Barthius, h. e. omnem exercitum Carthaginienſium; et sic in ed. Gryp. xii. *Libyae ductor* ed. Rom. I. et Metiol. 212. *hev, hey* vulg. Locum sic Modius ex Colon. restituit. 214. *rapite igitur* — *pateatque* vulg. Modius ex Colon. emendavit locum. *pateatque* Lef. edidit, sed postea reprobavit. 218. *disfusus* e Oxon. 219. *fulgebant* Putean. 220. *rictu spumas* vulg. *rictu spumante* Marſi Veneta. *rictu spumans* Parm. Rom. I. Med. Noſtram leſt. ex ſcriptis Heinſius poſuit.

a cap. 7. — 212. *componimur*, p. voca. r, e re gladiatori vultu petito; *vecordi*, ſulto, quiſ ſolus reſiſtere conatur tantis viribus noſtris. Singula cum acerba irriſione dicte. — 217. *impellentia coelum*, variata hyperbole, ſummæ altitudinis ſervient. vid. lib IV, 2. 743. 44. Nec miſſe audacia apud Virgilium *Aetna ſidera lambis*, vel *Atlas coelum fulcis vertice*. — 219. Irati imago Virgilianis coloribus adumbrata. cf. Aen. VII, 448. Georg. III, 433. — *ſuperis* nunc ſunt irac, ut *gemitus iracque leo-*

nium Virgil. Aen. VII, 15. et Polyphemus *dentibus infrendens gemitu* Aen. III, 664. Omnino autem atrocioſorem et craſſiorem imaginem eſſe, maximeque deberi ſtudio imitandi nimis luxurioſo, quiſ non ſentiat? *Rictus* et *fauces*, quam indigne de homine, quamvis ſirente et irato! Talia leonibus, ſerpentibus, monſtris cum paſſim Virgilius tribuiſſet, ſine iudicio imitatus eſt noſter, cum de heroe ſermo eſſet. Livius l. l. *concitaſum ira Poenum* dum dicit, nihil amplius deſideramus. Similem iram Hannibalis, ſed mode-

Verfabant penitus dirum suspiria murmur.
 Sic urbem inuectus, toto comitante Senatu,
 Et vulgo ad spectanda ducis simul ora ruente,
 Effundit cunctam rabiem irarumque procellas.

Nec non et Decio propiora pericula mentem 225

Flammarant, tempusque adeo cernebat adesse,
 Quo laudes ducis invicti superaret inermis.

Non illum fuga, non clausi occuluere penates:
 Sed liber, veluti nullus penetrasset in urbem

Hannibal, intrepido servaverat otia vultu. 230

Cum iuvenem saevis (horrendum) concitus armis

Invadunt globus, et pedibus sublimine sedentis

Ductoris sistunt. Tonat inde ferocibus alte

Incessens victor dictis, Solusne ruentem

Fulcire, et revocare paras a funere, Romam? 235

O demens! en, qui Divum mihi munera tanta

Eripiat. Decio prorsus servabar inerti

B 2

Vin-

221. *Verfabat* — *ad suspiria* ed. Parm. *versabant* ed. Rom. I. Mediol. 222. Sic Modius ex Colon. pro vulg. *urbem ingreditur tanto c. S.* 231. post hunc versum Leseb. inseruit quatuor versus 245-48. *Illatus* — *iuvencum*, atque ideo eiecit duos versus antecedentes 243. et 44. quos libri scripti et editi, pleraeque non habebant praeter Iunianam Nicandri, atque etiam Drakenborchius spurios existimabat.

moderatus, descripserat sup. lib. V, 603.

222. seqq. cf. Liv. I. I. cap. 7. Quae sequuntur vers. 228-30. expressa sunt ex his Livianis: *Decius Magius nec obviam egressus est, nec quo timorem aliquem ex conscientia significare posset, privatim se tenuit; in foro cum filio clientibusque paucis otiose inambulavit.* Possunt talia loca utiliter comparari, ut, quomodo poetica ratio, ab oratione se-

datiori et prosaica differat, intelligatur. Singula enim a poeta ex historico translata sunt.

231. sq. cf. Liv. I. I. et imprimis cap. 9. At longior ap. Silium Hannibalis oratio est, quam apud Livium, qui hoc tantum narrat: „comprehensum Decium atque ante pedes destitutum Hannibalis fuisse, ut causam diceret“ 236 *munera tanta*, victorias, fortunam

Vincendus, Decio imbelli, cui femina nulla,
 Orta in Agenoreis nostrae Carthaginiis oris,
 Cesserit: huic agedum, (nam cur indigna feramus?) 240
 Magnanime o miles, meritas innecte catenas.
 Dixerat haec: nec dum finem convicia norant.
 Cum fera gens Decii constanti pectore corpus
 Invadit, vincitque manus post terga catenis.
 Illatus velut armentis super ardua colla 245
 Cum sese imposuit, victorque immane sub ira
 Infremuit leo, et immerfis gravis unguibus haesit,
 Mandit anhelantem pendens cervice iuvenum.

At Decius, dum vincla ligant, Necte ocius, inquit,
 (Nam sic Hannibalem decet intravisse) catenas, 250
 Foederis infausti pretium. Sic victima prorsus
 Digna cadat Decius. Nec enim te, sanguine laetum
 Humano, sit fas caesis placasse iuvenis.
 En dextra! en foedus! Nondum tibi Curia, nec dum
 Tem-

241. *magnanimo* Vulg. et nonnulli scripti. In Putean. tamen *magnanime*. Bentleius ad Horat. Epod. XVII, 72. legebat: *Magnanimo, miles, meritis, i, necte catenas*. 242. *nondum* vulg. et Lef. 246. *victorque immanis ab ira con*. Heinzi. 248. *preudens* Putean. et sic Lefeb. qui tamen moleste vocis vim urget. 251. *victima praeful* Putean. *vict. pressus* edit. prisciae. 252. *cadit* in scriptis esse Heinzius affirmabat. Idem Marf. Ven.

nam bellicam haecenus a Diis
 tributam.

immerfis gravis unguibus haesit:
 cf. lib. X, 78.

243. 44. Hi versus, quos
 tanquam spurios Drakenborch.
 damnabat, non possunt com-
 mode abesse. Nam ab iis
 pendet sequens comparatio;
 cuius imaginem acri incisam
 e gemma Dactyl. Gori. P. II.
 n. 119. Drakenb. exhibuit.
 Bene et graphice, quasi ex ef-
 figie transcripserit, expres-
 sam facile agnoscimus, ut illa,

249. Alia oratio Decio vin-
 cto tribuitur apud Livium.
 Nam ibi in Campanos inve-
 hitur. Silius autem Poenos
 conviciantem induxit. 252.
sangu. laetum bum. saevum,
 immanem, sanguinis sitien-
 tem militem Poenum dicit, ut
 de Hannibale lib. I, 59. *peni-
 sus medullis sanguinis humani
 flagrat suis*. Itaque non opus
 est cum Marso cogitare de ritu
 Puni-

Templorum intrati postes: iam panditur acri 255
Imperio carcer. Perge, ac primordia tanta
Accumula paribus factis. Mihi fama sub umbras
Te feret oppressum Capuae cecidisse ruinis.
Nec plura effari concessum. Obnubitur atra
Veste caput, trahiturque ferox ante ora suorum. 260

Exin victor ovans sedato pectore tandem
Spectandis urbis tectis templisque serenos
Laetus circumfert oculos, et singula discit:
Quis muris sator, et pubes sit quanta sub armis,
Quotque auri pateant bello argentique talenta. 265
Nunc qualis frenata acies, nunc deinde pedestris
Copia quanta viris. Monstrant Capitolia celsa,
Stellateque docent campos, Cereremque benignam.

Iamque diem ad metas defessus Phoebus Olympo
B 3 Im-

255. Sic scripti et edit. priscæ, pro vulg. *intransi*, quod Mar-
sus induxit. 257. *sub umbras* ex Colon. Mod. *umbris* vulg.

et Lefeb. 264. *muri* Putean. *Qui muris auctor* Lefeb. edi-
dit e Virgil. A. VIII, 134. Miratur hoc neminem vidisse. Scili-
cet quia indocta audacia est, sine libris scriptis multa talia vide-
re. Burmannus coni. *quis muris positor*. 265. *Quos bello*

pateant argenti aerisque talenta lectio Colon. quam expressit Le-
feb. Sic et Oxon. Rom. I. — *Quos b. p. auri argentique talenta*
Putean. et ed. Mediol. Nostra lectio est Marci vulg. Burmannus
coni. *lateant*, sc. in aerario. 268. Sic Vulg. At libri scri-
pti et priscæ edit. *stellantesque* vel *stellantesque*, h. e. floriferos,

ut explicavit Vossius Inst. Orat. IV, 6. 3. Sed vid. nott.

Punico humanas victimas cae-
dendi, quamvis non plane
aliena foret ab ira Decii acer-
ba illa allusio. — 260. Ex
his Livianis cap. 10. *Haec vo-
ciferanti obvolutum caput est,
oculusque rapi extra portam ius-
sus*.

261-68. Quae Livius I. I.
cap. 7. breviter adnotat, *Han-
nibalem visenda urbe magnam
diei, quo urbem ingressus fue-
rat, partem consumpsisse*, ea no-

ster, ut poeta, definitius et
per partes eloquitur. *Sator*,
conditor, ut lib. II, 654. *pa-
rens murorum* Sagunti Hercu-
les dicebatur. *frenata acies*,
equitatus. *Stellares campos* par-
tem fuisse agri Campani ferti-
litate insignem, docuit Cluver.
Ital. Ant. pag. 1172. cf. Liv.
IX, 45. et XXII, 13.

269. seqq. Sub vesperam e-
pulis indulgetur. cf. Liv. II.
cap. 8. *Amplius hic locus est*,
vario

Impellebat equis, fuscabat et Hesperus umbra 270
 Paulatim infusa properantem ad litora currum.
 Instituunt de more epulas, festamque per urbem
 Regifice exstructis celebrant convivium mensis.
 Ipse, Deum cultu et sacro dignatus honore,
 Praecipuis multoque procul splendentibus ostro 275
 Accipitur sublime toris: non una ministri
 Turba gregis: posuisse dapes his addita cura,
 His adolere focos, his ordine pocula ferre.
 Nec non et certis struitur penus. Aspera mensa
 Pondera caelati fulgent antiquitus auri. 280
 Eripiunt flammae noctem, strepituque moventum
 Murmurat alta domus. Stupet inconsuetus opimae
 Sido-

271. *offisa* coni. Drakenb.
 Rom. 2. collato Virg. A. VIII, 177.

275. *praecipuus* Leseb. ex
 non male.

279. *nec non*

certatim, vel *e Cereri* coni. Heins.

vario ornatu, maxime Virgiliano, distinctus, in quo tamen multa luxuriei poeticae exempla apparent. Noctis appropinquantis nunc iusto prope splendidior descriptio, quamvis, quoad singulas imagines, satis frequentata poetis. *Hesperii currus*, notum phantasma, eiusdemque equi *fusci* apud Ovid. Fast. II, 314. — 274-76. Hannibal super toro veste purpurea strato accumbit. *Seratum ostrum*, *ros pictos* Virgilius dixit in similibus epulis Aen. I, 700. seqq. quem locum Silius videtur ante oculos habuisse. Certe versus 276-78. ex Virgilianis adumbrati: *quinquaginta intus famulae*; *quibus ordine longo Cura penum struere et flammis adolere penates*, ubi

penates recte de aris et focis ab Heynio explicari, vel haec Siliana imitatio vindicat. — 279. *certis struitur penus*, certi ministri cibos instruunt et adornant. *Aspera p. auri cael.* pro vulg. *vasa caelata aurea*. vid. ad lib. II, 431. et adde Ovid. Met. XII, 235. *Forta fuit iuxta signis extantibus asper antiquus crater*. Itaque iunge *caelati antiquitus*, de vasis antiquo artificio factis, in quo erat pretium praecipuum. Loca huc pertinentia Drakenborch. attulit, praeter illum Ovidianum, ex Cic. Verr. I, 5. Valer. Fl. I, 143.

281. *Eripiunt flammae n.* Virgilii exemplo Aen. I, 727. *noctem flammis funalia vincunt*. At nonne sentias in his quiddam exquisitius? *faciemque — bauris*,

Sidonius mensae miles, faciemque superbi

Ignotam luxus oculis mirantibus haurit.

Vescitur ipse silens, et tantos damnat honores 285

Esse epulis, facilesque coli tanto agmine mensas.

Donec pulsa fames, et Bacchi munera duram

Laxarunt mentem. Tum fronti reddita demum

Laetitia, et positae graviores pectore curae.

Personat Euboica Teuthras testudine, Cymes 290

Incola, et obtusas immiti murmure saevae

Inter bella tubae permulcet cantibus aures.

Iamque Iovem et laetos per furta canebat amores,

Electraeque toros Atlantidos: unde creatus,

Proles digna Deum, tum Dardanus: isque Tonanti 295

Vt det Erichthonium magna de stirpe nepotem.

Hinc Tros, hinc Ilus, generis tunc ordine longo

Assaracus, nulloque minor famave manuve

B 4

Tum

287. *At cum pulsa fames* Vulg. ex Iunt. Nicandri. 288. *cum frontis* Colon. Oxon. Parm. et sic Leseb. *Cum fronti reddita* Vulg. Marfi. *dedita* Putean. et Rom. 2. 290. *Theuzras, Teuthras* variant libri.

baurit, in prosa diceret, tantum luxum mirabundi spectant. Sed poeticam rationem expende. Versus seqq. 285. 86. declarant severitatem quandam Hannibalis, luxu et splendore Campano minus commoti; unde mox *duram mentem* tribuit. *Faciles mensas*, cibos facile nec tanto impendio parabiles, *tanto agmine*, tanto apparatu et strepitu. Nota exquisitum usum voc. *agmen*, in quo Silio Virgilius praecivit, apud quem *leni agmine fluit Thybris* Aen. II, 782. et *Mnestheus agmine remorum celeri prona petit ma-*

ria Aen. V, 211. Igitur in his notio strepitus, certaminis, contentionis maxime dominatur. 287. *Bacchi munera* nota e Virg. Georg. III, 527. *Massica munera Bacchi*. Infra lib. XIII, 416. *donat Lyaei*.

290. seqq. Locus ad imitationem Virgilii Aen. I, 740. expressus, ubi Iopas, Dido ne et Aenea epulantibus, ad citharam canit. Praecivit Homerus Od. 3, 62. sq. *Teuthras* fictum nomen e piscina Campana prope litus Baianum sita, coniecit Broukhuf. ad Propert. I, 11. 11. Iam cum incolam Cuma.

Tum Capys ut primus dederit sua nomina muris.
 Concelebrant plausu pariter Sidonia pubes, 300
 Campanaeque manus. Ante omnes ductor honori
 Nominis augusto libat carchesia ritu;
 Cetera quem sequitur, Bacchique ex more liquorem
 Irrorat mensis turba, ardescitque Lyaeo.

Interea, Tyrio resoluta in gaudia coetu 305
 Converso, (neque enim, iuvenis non digne fileri,
 Transmittam tua coepta libens, famamque negabo
 Quamquam imperfectis, magnae tamen indolis, ausis)
 Mens una inviolata mero, nullisque venenis
 Potando exarmata, decus pugnaeque, necisque 310
 Sidoniae tacito volvebat pectore molem.

Quo-

299. *primus* vulg. ex ed. Marf. 309. *mens uni* coni. Heinsf.
 310. *Venenis potandi* coni. Heinsf. et *poenaeque* pro *pugnaeque*.

Cumanum fecisset, *Euboicam*
restudinem appellat, quoniam
 a Chalcide Euboica originem
 trahebant Cumani, auctore
 Livio VIII, 22. cf. Heyn. ad
 Virgil. VI, 2. — Argumen-
 tum carminis apte ad locum
 praesentem Silius depromsit
 ex gente Capys, Capuae con-
 ditoris, qui, ut diximus vers.
 30. ad Iovem usque familiam
 suam reducebat. *Dardani*
 progeniem usque ad Capyn,
 qui scire cupiant, petant ex
 Hom. II, v, 214. seq. Dionys.
 I, 62. Apollod. III, 12. et cf.
 Heyn. Exc. ad Aen. Virg. III,
 167. Tom. II. pag. 358. —
 301. *bonori nominis*, in ho-
 norem Capys, *libas carchesia*,
 rite, et instar sacrificii, po-
 cula mensis irrorat, ut Dido
 apud Virgil. A. I, 736. in

mensam laticum libavit bono-
rem.

305. seqq. Sequitur scena
 inter Pacuvium eiusque filium
 necem Hannibali parantem
 agitata, quam Livius XXIII,
 8. et 9. tanta cum elegancia
 et affectu descripsit, ut, nisi
 me meus sensus fallat, Silia-
 nis versibus longe praeferen-
 dam illius narrationem existi-
 mem. Nempe Silius verba,
 Livius sententias ornavit. —
Resoluta gaudia sunt dissoluta,
 nimia. Proprie mens ipsa
 gaudiis dissolvitur, et lique-
 cit. Sic noster infr. lib. XIV,
 681. *resoluta in gaudia mente*.
 — 309. *nullis venenis* p. e.
 molesto ornatu variata senten-
 tia proxime antecedens. Nema-
 pe vinum largius sumtum, ceu
 venenum, vires animi fran-
 git.

Quoque esset miranda magis tam sacra libido,
Pacuvio genitus patrias damnaverat artes.

Is variis oneratum epulis atque atria tardo
Linguentem gressu comitatus pone parentem, 315
Postquam posse datum meditata aperire, novosque
Pandere conatus, et liber parte relicta
Tectorum a tergo patuit locus, Accipe digna
Et Capna et nobis, inquit, consulta. Togaque
Armatum amota nudat latus. Hoc ego bellum 320
Conficere ense paro, atque avulsum ferre Tonanti
Rectoris Libyci victor caput. Hic erit ille,
Qui polluta dolis iam foedera fanciet, ensis.
Si perferre nequit spectacula tanta senectus,
Et tremit inceptis lasso maioribus aevo, 325
At tu securis concede penatibus, et me
Linque meae menti: summum quod credis, et aequas

B 5.

Hanni-

313. Al. *Pastulo*, *Paccullo*. *Pacuvio* ex ed. praeis Cod. P. Ben. Parm. 325. *lappo* Lefeb. e Cod. T. reposuit. Scilicet

vim poeticam lectionis vulgatae non adsequebatur ille, cum hanc sine sensu esse scriberet. 326. *En, tu securus confide pen.* Le-

feb. expressit, non librorum auctoritate motus, sed hac de causa, quia iam fuisset in penetralibus domus, sive Penatibus; ergo illuc *concedere* nequibat. Hae causae mutandi textus si cui

sufficiunt, ei profecto facillimum est, recensionem facere. 327. *summum tu credis* vulg. et primus Marfus. *quod e* scriptis et ed. praeis Heinſius. Burmannus ad Ovid. Heroid. XVII, 51. explicat *quomvis*.

git. 311. *molem facinus audax et arduum*, Hannibalis trucidandi; mox eandem *facram libidinem*, generosam, laudabilem. Vnde inf. v. 365. dicitur *pulcherrimus irae et paulo post v. 367. amisit quantam posito conamine laudem*, *Cui tantum est voluisse decus?* — 313. *patrias artes*, patris consilium ad Poenos deficiendi. 314. In *atriis* epulari solitos veteres docuit Servius ad Virg.

A. I, 726. — *postquam posse datum*, h. e. cum opportunitatem consilii aperiendi adesse videret. Livius l. c. cap. 8. *cum in secretum pervenerunt*, inquit, *hortus erat posticis aedium parvibus*. Hunc locum Silius vers. 317. 18. describit. — 326. *securis pen.* in aedes, ubi tutus latere potes. *me linque m. m. sine me mea cogitata exsequi*.

Hannibalem Superis, o quantum nomine maior
Iam Poeno tibi natus erit! Vibrabat ab ore
Ignis atrox, animusque viri iam bella gerebat. 330

Cum senior, tanti pondus conaminis aegra
Iam dudum vix aure ferens, tremebundus ibidem
Sternitur, et pedibus crebro pavida oscula figens,
Per si quid superest vitae, per iura parentis,
Perque tuam nostra potio rem, nate, salutem, 335
Absiste inceptis, oro: ne sanguine cernam
Polluta hospitia, ac tabo repleta cruento
Pocula, et everfas pugnae certamine mensas.
Tunc illum, quem non acies, non inoenia et urbes
Ferre valent, cum frons propior lumenque corusco 340
Igne micat, tunc illa viri, quae vertice fundit,
Fulmina pertuleris: si viso intorserit ense
Diram, qua vertit per campos agmina, vocem?
Fallit te, mensas inter quod credis incrimem.
Tot bellis quaesita viro, tot caedibus armat 345
Maestas aeterna ducem. Si admo veris ora,
Cannas, et Trebiam ante oculos, Thrasyminaque busta,
Et Paulli stare ingentem miraberis umbram.

Quid?

345. pro viro Heinſ. conſ. *ultra*, vel *virum tot caedibus*.

331. ſeqq. Totus locus de patre obſecrante ex Livio quidem adumbratus eſt. Sed neſcio quomodo Liviana me fortius moveant: Forte, quia aptius ad naturam et adfectum dignitatemque parentis ſcena deſcripta eſt. *Amentem meum* patrem Livius dicit, quam graviter duobus verbis! Deinde pater non prius ad pedum amplexum et oscula deſcendit, quam filium precibus commotum et lacryman-

tem vidit. Quanto id eſt ad dignitatem affectumque patris tuendum accommodatius! Inſignis gravitas eſt, qua pater Hannibalis imaginem deſcribit, ut filio animum adimat, et periculum facinoris augeat; quamvis pro praſenti patris affectu et dolore ſingula loquacius et nimis *propinqua* elata ſentio. — 341. *fulmina, quae vertice fundit* Hannibal, ad ſplendorem caſtellis, terrorem incutientis, referenda

Quid? tanto in casu comitum iuxtaque iacentum
Torpebunt dextrae? Parce, oro, et desine velle, 350
Cui nequeas victor superesse. An tristia vincla
Et Decius non erudiunt componere mentem?

Talia commemorans, famae maioris amore
Flagrantem ut vidit iuvenem surdumque timori,
Nil ultra posco, refer in convivia gressum, 355
Approperemus, ait. Non iam tibi pectora pubis
Sidoniae fodienda manu tutantia regem.

Hoc iugulo dextram explora. Namque haec tibi ferrum,
Si Poenum invasisse paras, per viscera ferrum
Nostra est ducendum. Tardam ne sperne senectam: 360
Opponam membra, atque enseni extorquere negatum
Morte mea eripiam. Lacrimae tunc ore profusae,
Et magna Superum cura servatus in arma
Scipiadae Poenus; nec tantum fata dederunt
Externa peragi dextra. Pulcherrimus irae, 365
Et dignus fieri compos memorabilis ausi,
Amisit quantam posito conamine laudem,

Cui

349. *Quin!* ed. Lefeb. 350. pro *velle* Heins. coni. *belli*,
ut sit *desine belli* iungendum, non improbane Drakenborchio.
Sed sana est lectio recepta. Sensus est: Desine aliquid velle,
quod si tibi ex voto successerit, perniciosum tibi et causa interi-
tus erit. Male Dausqueius correxerat *cum nequeas*. 354. *ti-*
moris Heins. coni. ex lib. X, 554. — 358. *namque hoc* vulg.
perperam. Recte Colon. et alii *haec*, scil. viscera. 359. *per*
viscera lenta primus Nicander in Iunt. ediderat, pro quo e scri-
ptis et editis Modius et Heins. correxerunt *ferrum*.

da videntur. 349. *iuxta ia-*
centum, accumbentium ad
mensam. 352. *componere men-*
tem, quiescere, et coeptis ab-
stinere. Mox *surdum timori*
dicit, non commotum peri-
culi commemoratione, imper-
territum. — 358. *Hoc iu-*
gulo, *δεξιῶν*, ut mox *haec*
per viscera. In hoc loco, ubi
affectus patris ad summum us-

que gradum pervenerat, eius-
dem facundia displicet. In
Livio et nunc omnia veriora
ad naturam atque elegantiora
reperio. 364. *nec tantum* —
patrari, tantum facinus, ut ab
homine externo, Campano,
patraretur, fata noluerunt.
Ergo haec victoria Scipioni
relicta est. Quae sequitur sen-
tentia v. 365 - 68. exiguam
vim

Cui tantum est voluisse decus? Tum reddere sese
Festinant epulis, et tristia fronte serenant:
Donec laeta virum solvit convivia somnus.

370

Postera lux Phaethontis equos proferre parabat,
Iam rapido summis curru splendente sub undis:
Et iuvenis, magno generatus Hamilcare, duras
Iam dudum exercet curas. Carthaginis arces
Ire ferox Mago, et Patribus portare iubetur
Nuntia facta ducis. Praeda et captiva leguntur
Corpora, dereptaeque viris sub Marte cruento
Exuviae, fausti Superis libamina belli.

375

Altera curarum, Libycis demittitur oris
Heu! Decius, reduci lentas servatus ad iras,
Ni poenae iuvenem indignae miseratus ab alto
Iupiter antiquam Batti vertisset ad urbem.

380

Hic Pellea virum Ptolemaei sceptrum vehentum

Eri-

368. *tanta* coni. Heinf. 372. *rapidos omni curru* vulg.
Oxon. *omnis*. Modius versum ex Colon. emendavit. *Ad* mar-
ginem ed. Rom. Drakenborchius ita emendatum reperiebat: *pro-*
ferre parabat rapidos, imis curru splendente sub undis. 373. *En*
iuvenis Lefeb. pro *duras* Heinf. coni. *crudas*.

vim habet; sed habet argutas
verborum antitheses, poetae
delicias. — 371. *tristia fron-*
te serenant, vultu hilariori
tristes cogitationes dissimu-
lant et abigunt. Sic Virgil.
Aen. IV, 477. *Consilium vultu*
regis, ac spem fronte serenas.

373 - 79. cf. Liv. XXIII,
11. Mago nuncius victoriae
Carthaginem proficiscitur. *Ex-*
uvias spolia in genere, in qui-
bus annuli inprimis memoran-
tur Livio cap. 12. et inf. v.
536.

380. seqq. Decius missus
Carthaginem, ubi reduci
Hannibali poenas daret, Cy-

renas tempestate delatus ad
Ptolomaeum confugit. Rem
narrat Livius cap. 10. unde
Siliana expressa sunt. — *Batti*
ad urbem, Cyrenas. vid ad
lib. III, 253. — *Pellaea sce-*
ptra Ptolemaei dicit, ut regis
Aegypti, et domini Alexan-
driae, ab Alex. Pellaeo con-
ditae, longius repetito epi-
theto. Scilicet *Pella* fuit urbs
Macedoniae. Ex quo tempo-
re autem Macedones Aegyptum
habuere, a regibus ipsa terra
Macedonica, adeoque etiam
Pellaea dici potuit. cf. Heyn.
ad Virg. Georg. IV, 287. De
regibus Aegypti, quibus Cy-

renae

Eripuere minis, resolutaque vincula collo.
 Atque eadem vitae custos mox deinde quieto
 Accepit tellus ossa inviolata sepulcro.

385

Nec Venerem interea fugit exoptabile tempus
 Poenorum mentes caeco per laeta premendi
 Exitio, et luxu corda importuna domandi.

Spar-

renae paruerunt, vid. Spanhem. ad Callim. Hym. in Apoll. v. 68. — 385. 86. Alexandriae, ubi vitae salutem invenerat, usque ad finem vitae mansit. Hoc manifestum est ex Decii oratione apud Liv. l. l.

387. seqq. Inferitur longum episodium de luxuria, cui Hannibal eiusque milites Capuae indulgissent, quaque enervati atque emolliti sensim fuissent. Factum id est, cum rebus ad Nolam inprimis infeliciter gestis, in hiberna castra Capuam concesserat. Quae a Marcello pro istis urbibus Campaniae, inprimis Nola, gesta sunt, Silius carmine non expressit. Itaque hoc potius episodium natum est, quo opportuna occasio offerebatur, varios ornatus explicandi, coloribusque satis acribus carmen distinguendi. Quae igitur Livius, pro more, sobrie atque eleganter de animis corporibusque Carthaginensium luxurie corruptis narravit lib. XXIII, 18. ea Silius poetica ratione, ita tamen extulit, ut si quae passim occurrant, quae satis poeta digna sint, alia

multa fastidium legendi afferre possint ei, qui elegantiae et gravitati Virgilianae animus adsuavefecit. Praecipuum rationis istius poeticae indicium est, quod Veneri partes tradit animorum luxu corrumpendorum. Neque id nunc quaeritur, quam apta ea machinatio sit. Constat hunc in omni carmine morem servasse Silium, de quo passim nonnulla adnotata sunt. Enimvero, cum semel ita se poeta comparasset, ut Deorum ministerio uteretur ad exemplum veterum poetarum, nunc satis apte delecta Veneris opera videtur, partim ob rei naturam, partim quia Venerem infestam Poenis, Romanis amicum, totum carmen proposuit. Quam autem Campania ista luxuries Poenis noxia, quamque utilis Romanis fuerit, quis ignorat? Caeterum in hoc loco Silium ante oculos habuisse Virgil. lib. I, 657. seqq. ubi Venus Cupidinis opera Didoni amorem instillat, iam Marfus adnotavit. Iam singula videamus. —

388. caeco exitio Venus mentes premit, dum libidinem luxum-

que

Spargere tela manu passim fallentia natis 390
 Imperat, et tacitas in pectora mittere flammās.
 Tum pueris dulce arridens: Eat improba Iuno,
 Et nos (nec mirum, quid enim sumus?) acta secundis
 Despiciat. Valet illa manu, valet illa lacertis:
 Parvula nos arcu puerili spicula sensim 395
 Fundimus, et nullus nostro de vulnere sanguis.
 Verum, agite, o mea turba, precor, nunc tempus, adeste,
 Et Tyriam pubem tacitis exurite telis.
 Amplexu, multoque mero, somnoque virorum
 Prosliganda acies, quam non perfregerit ensis, 400
 Non ignes, non immixtis Gradivus habenis.
 Combibat illapsos ductor per viscera luxus,
 Nec pudeat picto fultum iacuisse cubili,

Nec

393. *acta secundis* coni. D. Heinsf. et sic antiquissimae editt.
 396. *ut nullus* etc. coni. Heinsf. probante Drakenb. et sic edidit
 Lefeb. 398. *pro telis* Heinsf. malebat *taedis*. 401. *emixtis*
 vulg. *immixtis* e scriptis et editt. praefcis.

que mentibus insinuat, atque
 veluti ex insidiis oppugnat
 animos. Huc pertinent *tela*
fallentia, *tacitae flammæ*, v.
 398. *tacita tela*, 425. *occulta*
flagitta. Apud Virgil. *caecus*
ignis lib. IV, 2. eodem fere
 sensu. Et lib. II, 688. Venus
 ad Amorem: *occultum inspiret*
ignem. — 389. *Corda im-*
portuna, *saeva*, *dura*. 390.
natis, Cupidinibus, noto Si-
 llii phantasmate.

392-96. Cum contemptu in
 Iunonis iram dicta. Apage
 te, Iuno superba et viribus
 tuis freta. Nos dolo et clan-
 destinis vulneribus vim tuam
 superabimus. Acerbe inpri-
 mis illa: *quid enim sumus*, ni-

mirum erga Iunonem. Con-
 temnit nos imbecillos scilicet.
acta secundis, elata, superbi-
 ens fortuna Carthaginensium,
 quos fovet. — 396. *nullus*
sanguis. Ergo caecum, taci-
 tum vulnus est, tantoque pe-
 riculosius.

399. *amplexu*, verecunde,
 pro Venere, libidine. *Gra-*
divus immixtis hab. noto ornatu
 dicitur de pugna atrocissima,
 qualis Romanorum ad Cannas
 fuit. Ita de incendio saevis-
 simo Virgil. A. V, 662. *furis*
immixtis Vulcanus habenis. 402.
Combibat, hauriat veluti pleno
 ore libidines. Notus in tali-
 bus usus *bibendi*. vid. interpr.
 ad Virg. A. I, 749.

Nec crinem Assyrio perfundere pugnet amomo.
 Ille sub hiberno somnos educere coelo 405
 Iactator, tectis malit consumere noctes.
 Ac ponat ritus vefcendi, faepe citato
 Dum refidet sub casside equo, discatque Lyaeo
 Imbellem donare diem. Tum deinde madenti
 Post epulas fit grata chelys, fegnisque soporas, 410
 Aut nostro vigiles ducat sub numine noctes.
 Haec postquam Venus, applaudit lascivus, et alto
 Mittit se coelo niveis exercitus alis.
 Sentit flammiferas pubes Maurusia pennas,
 Et pariter fufis tepuerunt pectora telis. 415
 Bacchi dona volunt, epulasque, et carmina rursus
 Pieria liquefacta lyra. Non acer aperto

Desu-

404. pro *pugnet* in Rom. 1. et Mediol. *nitet* pro *vitet*.
 405. *abducere* ex Cod. Tell. Lefeb. notavit. Oxon. *se ducere*, et
 mox *telis* pro *tectis*. Pro *iactator* Heinf. *laetatus*, hoc sensu:
 Hannibal ille, qui olim tempore hiberno sub love frigido so-
 mnos capere gaudebat, nunc noctu malit sub tectis dormire.
 Burmannus coni. *iactatus*, quod repertum in Cod. Tell. a Le-
 feb. et editum est.

404. *nec* — *pugnet*, recuset, detrectet. *Assyrium amomum* definite, ut poeta, nomina-
 vit, pro unguento Assyrio, ut pretiosissimo. Amomum plan-
 ta Armeniae et Mediae. cf. Heyn. ad Virg. Ecl. III, 89.

406. *iactator educere*, graeci-
 eifans et durior formula pro
 vulg. gaudens sub dio per hie-
 mem dormire. Sed simul
 Hannibalem ista temperantia
 et severitate superbientem co-
 gita. 407. *ponat* etc. dedi-
 scat ex equo vesci. Quae est
 severissima ratio vivendi, o-
 mnes delicias excludens. Se-
 quitur sententia exquisita bre-

vitae elata: *Lyaeo donare im-
 bellem diem* pro vulg. vino per
 otium indulgere. — 410. *che-
 lys*, cantus, musica. 411.
 amore noctem consumat. At
 expende verborum exquisitam
 verecundiam!

412. *lasc. exercitus*, Amo-
 rum, s. Cupidinum. Ita Val.
 Fl VI, 456. *volucrumque ex-
 ercitus omnis Amorum*. Mox
niveae alae ornatæ, ut in re
 laeta. Ergo causa coloris nunc
 non est moleste scrutanda. vid.
 Claud. Epith. Hon. 71.

416. seqq. Recensentur va-
 ria genera luxus, cuius cupi-
 do a Venere indita fuerat.
Carmi-

Defudat campo sonipes: non ulla per auras
Lancea nudatos exercet torta lacertos.

Mollitae flammis lymphae languentia somno 420

Membra foveant, miserisque bonis perit horrida virtus.

Ipse etiam, afflatus fallente Cupidine, ductor

Instaurat mensas dapibus, repetitque volentum

Hospitia, et patrias paulatim decolor artes

Exuit, occulta mentem vitiant sagitta. 425

Altera iam patria, atque aequo sub honore vocatur

Altera Carthago Capua, intactumque secundae

Fortunae ingenium vitia allatrancia quassant.

Nec luxus ullus merfaeque libidine vitae

Campanis modus: accumulans, variasque per artes 430

Scenarum certant epulas distinguere ludo.

Vt strepit assidue Phrygiam ad Nilotica loton

Memphis Amyclaeo passum lasciva Canopo.

Inpri-

Carmina liquef. mollia, suavia, quae et liquida poetis dici solent. Lucret. IV, 982. *citharae liquidum carmen.* Virgilius Georg. I, 410. *liquidus voces* raucis opponit; et simili metaphora Valer. Fl. III, 158. *insignem cithara cantuque fluenti Dorcea dixit.* *Pieria* orn. epith. a monte Pierio Musis sacro. — 420. *mollitae fl.* poetice pro calidae. 421. *miseris bonis*, quasi splendida illa miseria, luxu pernicioso, *perit horrida virtus*, robur illud omnisque fortitudo bellica militum sublata est. In utraque formula ludentem verbis poetam agnosco.

422. seqq. Ipse Hannibal libidini indulget. Haec per partes sententia explicatur.

patrias artes exuit, solitam severitatem, temperantiam, virtutem. Ergo *decolor* factus est, quatenus ab illa morum gravitate degeneravit. 427. *tumidius elata sententia*, ingenium Hannibalis, quod fortuna frangere non potuerit, vitiis victum esse. *Vitia allatrancia*, quatenus cum impetu mentem oppugnabant. *Curas latrantes* simili audacia Petronius dixit Satyr. cap. 119.

432. 33. Scenas convivales Campanorum comparat cum saltationibus Aegyptiorum in urbe Canopo. *Niloticam Memphim*, ut praecipuum Aeg. oppidum pro ipsis Aegyptiis dicit. *Canopus* ὁ Κάνωπος, oppidum Aegypti, non procul ab Alexandria. *Amyclaeus* h. e.

Spar-

Inprimis dulcem, Poeno laetante, per aures
 Nunc voce infundit Teuthras, nunc pectine cantum. 435
 Isque ubi mirantem resonantia pollice fila
 Ductorem vidit Libyae, canere inde superbas
 Aoniae laudes sensim testudinis orsus,
 Concordem citharae movit per carmina linguam,
 Vincere linquentes vitam quae possit olores. 440
 Atque haec e multis carpsit mollissima mensae
 (Facta antiqua virum, placidas quis mulceat aures.)
 Argolicis quondam populis (mirabile dictu!)
 Exaudita chelys, lapidem testudine felix

Duce-

442. Abest hic versus ab omnibus scriptis et edit. ante Iuntinam, quam reliqui editores secuti sunt. Itaque ut spurium Drakenb. uncis inclusit, Leseb. eiecit.

Spartanus, quia a Canopo re-
 store navis Menelai ibi sepul-
 to nomen accepit. Virgilius
 Georg. IV, 287. *Pellaeum Ca-*
nopum dixit. vid. ibi Heyn. et
 quae dicta sunt ad vers. 380.
 Rem narravit Strabo lib.
 XVII. Tacit. Ann. II, 60.
 Plura contulit Gesnerus in
 Thes. — *strepit* ob cantus et
 salutationes. Vnde *mollem, fe-*
tivum Canopum poetae dixe-
 re. De *loro* dictum ad lib.
 VIII, 506.

434. sqq. Dum commemo-
 rat poeta Teuthram cantu et
 lyra Hannibalem delectasse,
 satis longo episodio miracula
 ab Amphione, Arione, Chi-
 rone, et Orpheo per lyram
 patrata exponit. Manifeste
 in his luxuries Sili deprehen-
 ditur, undique carminis pro-
 lucendi, ornandique omni-
 bus modis occasiones arripien-

Vol. II.

tis. 438. *Aoniae testud* ly-
 rae Anphionis Thebani. Nam
 Boeotia, in qua Thebae, o-
 lim ab Aonibus habitata fuit.
 Vnde et Helicon mons Boeo-
 tiae, Aonius vertex Virgilio
 Georg. III, 11. — *superbas*
laudes, facinora et miracula
 per lyram facta. De cantu
 suavissimo *olorum* (v. 440.)
 morientium, nota fabula, de-
 risa iam a Plinio X, 23. —

441. *E multis* laudibus lyrae
haec potissimum *carpsit*, atti-
 git, commemoravit, *mollis-*
sima mensae, aptissima convi-
 vis oblectandis. — 443-49.
 Lyrae ope olim Thebae ex-
 structae sunt ab Amphione.
 cf. Apollod. lib. III, 5. Horat.
 Art. 394. Iam illa sententia
 varie ornatur. *felix ducere la-*
pides lyra dicitur, quia potuit
 lapides movere, ergo prom-
 ta, capax. — *vallavis* extru-

C

xit

Ducere, et in muros posuisse volentia saxa. 445
 Haec Amphionio vallavit pectine Thebas,
 Ac, silice aggeribus per se scandente vocatis,
 Iussit in immensum cantatas surgere turres.
 Altera, turbatum plectro moderata profundum,
 Et tenuit phocas, et in omni Protea forma 450
 Traxit, et aequoreo portavit Ariona dorso.
 Nam, quae Peliaca formabat rupe canendo
 Heroum mentes et magni pectora Achillis,
 Centauro dilecta chelys compesceret iras,
 Percussa fide, vel pelagi vel tristis Avernī. 455
 Namque chaos, caecam quondam sine sidere molem
 Non

445. in muros vulg. in muris e Cod. Tell. Rom. 1. Ben. edidit Leseb. — *volentia* ex Colon. pro vulg. *volantia*. 452. *Lam* quae edidit Leseb. ex conl. Dandq. et Burmanni. *formabat* ex Colon. Oxon. et editt. praeis. *frenabat* vulg. quod servavit Leseb. ex Cod. Tell. Rom. 2. In Cod. Put. *firmabat*.

xit arcem Thebanam. Sic Horat. l. l. *Amphion Thebanae conditor arcis*. Mox *volentia saxa*, quatenus sponte, nullo cogente vel portante coierunt, *ἐπακολυθῆσαντας τῇ Ἀμφιόνοιο λύρῃ τὰς λίθους* Apollodorus l. c. *Sequentia* dixit de Orpheo Ovid Met. XI, 2. Eodem sensu mox v. 446. *silicem per se scandentem* variat. 447. *cantatas*, cantu extructas.

449. *Altera*, lyra Arionis, cuius fabula vid. apud Herodot. I, 23. et Hygin. Fab. 104. *moderata pr.* mitigans maris fluctus, vel eius monstra, ne Arion in mare deiectus periret. 451. *portavit aeq. dorso*, quia cantu delphinus allecius est, qui saluum Arionem deportaret.

452-62. Sequitur lyra Chironis Centauri, Saturni et Philyrac filii, quem fabulae medicinae et musices peritum, Achillisque doctorem memorat. v. Homer. Il. A, 831. Virgil. Ge. III, 550. Orph. Arg. 375. Ovid. Met. II, 630. cum nott. Gierig. — *Peliaca rupe form.* erudiebat heroes et Achillem inprimis. Sicut enim Centauri altissimos montes Thessaliae inhabitabant, ita Chiron Pelium, unde a Lapithis deiectus dicitur Apollod. II, 5. 4. cf. Virg. A. VII, 674. Mox Chironem Silius canentem prodit de Chao, terra, Olympo et seculo Saturni, ad exemplum quidem Orphei, qui eadem eccinisse traditur in Argonaut. 417. et Apol-

Non surgente die, ac mundum sine luce canebat.
 Tum Deus ut liquidi discisset stagna profundi,
 Tellurisq[ue] globum media compage locasset:
 Vt cellum Superis habitare dedisset Olympum, 460
 Castaque Saturni monstrabat secula patris.
 Sed, quos pulsabat Rhipaeum ad Strymona, nervi,
 Auditus Superis, auditus manibus Orpheus,
 Emerito fulgent clara inter sidera coelo.
 Hunc etiam mater, tota comitante sororum 465
 Aonidum turba, mater mirata canentem.
 Non illo Pangaea iuga aut Mavortius Haemus,
 Non illo modulante sonos stetit ultima Thrace:
 Cum silvis venere ferae, cum montibus amnes.
 Immemor et dulcis nidi, positoque volatu 470
 Non mota volucris captiva pendit in aethra.

C 2

Quin

458. *discisset* ex Colon. *discussset* Cod. Put. et ed. Parma Rom.
 1. Med. *discussset* vulg. 462. *nervis* Colon. *verbis* Put. Le-
 gionem nostram *nervi* praeter Oxon. etiam Tell. habebat.
 464. pro *coelo* alii *plethra*, sed illud ex scriptis et Rom. 2. *seculo*
 Parm. Rom. 1. Med. 468. *moderante* Put.

Apollon. I, 496. Colores ora-
 tionis passim obvii apud poe-
 tas, inprimis Ovidium Met.
 I, init. Fast. I, 106. —
 456. *caecam sine sid.* obscuram
 sine luce. At quam varie et
 luxurianter! Mox *non surgen-*
te die, et iterum *sine luce*. —
 461. *casta secula* sunt tempora
 felicia sub rege Saturno, qui-
 bus homines pietate, integri-
 tate, atque innocentia excel-
 lebant. v. Virg. Ecl. 4.

462. seqq. Omnium prae-
 stantissima fuit lyra Orphei,
 quia potentissima eius vis fuit.
 Haec sententia per varias par-
 tes deducitur, in quibus Si-
 lius veteres de Orpheo fabu-

las passim in poetis praefer-
 titn Argonauticis sparsas secu-
 tus est. cf. Orph. Argon. l. c.
 Virg. Ge. IV, 520. sq. Horat.
 Od. 12. lib. 1. Iam singula vi-
 deamus. *Strymon* fluv. *Rhi-*
paeus Thracicus, a Rhipaeis
 montibus Thraciae contermi-
 nis. — 465. *mater* Callio-
 pe. cf. Virg. Ecl. IV, 57. —
turba Aonidum, Musarum,
 quia Aones antiqui habitato-
 res Bocotiae erant, ubi Mu-
 sarum sedes in Helicone. —
Pangaea iuga et *Haemus* mon-
 tes Thraciae, et hic quidem
Mavortius, quia Thracia Mar-
 ti sacra habebatur, unde *Ma-*
vortia tellus poetis dicta est.

non

Quin etiam Pagasaea ratis, cum caerulea nondum
 Cognita terrigenis, pontoque intrare negarent,
 Ad puppim sacrae, cithara eliciente, carinae
 Adductum cantu vidit mare. Pallida regna
 Bistonius vates flammisque Acheronta sonantem
 Placavit plectro, et fixit revolubile saxum.
 O dirae Ciconum matres, Geticique furores,
 Et damnata Deis Rhodope! tulit ora revulsa
 In pontum, ripis utrinque sequentibus, Hebrus.

475

480
Tum

473. Pro *terrigenis* in scriptis et edit. praeis erat *terrenae*. Heinsl. coniecit *cognitum iter terris*, vel *cognita terrenis*. In Rom. 1. et Med. *Tyrrhenae*. Drakenborch. conij. *Pegasaea ratis cum* — *pontumque intrare negaret*. Sic et Burmann. et mox *vidit* pro *venit*, quem secutus est Leseb. In Rom. 2. *vetat*. 480. *utroque* ex scriptis Heinsl. et Lef. scil. parte.

non sterit, commota est cantus dulcedine. De his vid. Horat. l. l. — 471. *volucris capte*. p. arguta sententia, aves captae sonis lyrae ex aura veluti fixae aures praebuerunt. 472. *Pagasaea ratis*, Argo, a Pagasa oppido Thes-saliae, iuxta quod illa navis aedificata fuit. v. Plin. IV, 8. Propert. El. I, 20. 17. Ovid. Met. VII, 1. seq. et Lucan. VII, 401. qui locus nostro simillimus est. — *Terrigenas* nunc de hominibus contra morem dixit, cum supra aliquoties de gigantibus, monstris serpentum etc. dixisset. vid. lib. VI, 252. et IX, 305. — 475. *adductum v. mare*. Ita Stat. Theb. V, 342. *Phoebe* vox media de puppe venit, maria ipsa carinae accedunt. Paullo aliter in Orphei Argon. 231. narratur navis, cum ni-

mio pondere depressa arenae inhaesisset, ut in pontum deduci non potuisset, ad cantum Orphei sponte in mare desiluisset.

475. 76. Tangitur Orphei descensus ad inferos, ubi cantu lyrae umbras et cum iis Eurydicen suam, quam quae-rebat, excivit. Eum descensum multi poetae vario ornatu extulerunt. vid. Cerda ad Virg. Ge. IV, 510. et ipse Virg. v. 467. seq. Ovid. Met. X, init. — Admiratio cantus poetica ratione designatur, *placavit Acheronta*, et *fixit revol. saxum*, scil. Sisyphi, ut de Ixionis rota Virg. l. l. 484. *Ixionii rota confutis orbis*. cf. Ovid. L c. 41. seq.

478-83. Nota fabula de Orpheo inter sacra Bacchi a Ciconum feminis discerpto. Hinc *diras matres*, et *furores* Geti-

Tum quoque, cum rapidi caput a cervice recisum
Portarent fluctus, subito emicuere per undas
Ad murmur cete toto exsultantia ponto.

Sic tum Pierius bellis durata virorum
Pectora Castalio frangebat carmine Teuthras. 485
Interea placida attulerant iam flamina terris
Magonem Libycis. Lauro redimita subibat
Optatos puppis portus, pelagoque micabant
Captiva arma procul celsa fulgentia prora.
At, patulo surgens iam dudum ex aequore, late 490
Nauticus implebat resonantia litora clamor,

C 3

Et,

486. *appulerant coni. Heins. et placita.*

Geticos poeta appellat, cf. Virgil. l. c. 520. seq. ubi singula perfectiore ornata dicta reperient, qui comparare velint: et Ovid. Met. lib. XI, l. 50. ibique interpr. inprimis Gierig. nott. — Vers. 481. sqq. itidem ex Virgilio adumbrati. Sed illud debetur ingenio Siliano, quod additur *exsultantia ad murmur cete exsiluisse*, quasi vel murmur ex capite Orphei per aquam devoluto ita iucundum fuisset, ut cete ad audiendum invitasset. Habes exemplum insanae subtilitatis, (ut Heynius vocat ad Virg. Georg. l. c. 493) ad quam res nimia aemulatione vel ornandi cupidine evehi possunt. Alium lusus ingenii vid. apud Ovid. Met. XI, l. 11.

484. *Teuthras Pierius*, epitheton in laudem tibicinis dictum, cum ad Musas et Apol-

linem pertineat a Pierio monte Boeotiae Musis sacro. Huc etiam redit *Castalium carmen*, quasi dicat Apollineum, a Castalio fonte ad Parnassi radices. *frangebat*, cum delectu, pro mollebat, cum *pectora durata* paulo ante dixisset.

486. seqq. Finito episodio continuatur narratio de Magonis Carthaginem profectio-
ne, versu 374. inchoata. Expressus est Livius XXIII, 12. inde ab illis verbis: *Dum haec Romae atque in Italia geruntur, nuncius victoriae ad Cannas Carthaginem venerat Mago etc.* Sed haec omnia Silius vario ornato et poeticis coloribus, ubicunque fieri poterat, distinxit. — *Lauro redim. puppis*, in signum victoriae, solenni more. Exemplum est apud Vitruv. II, 8. — 491. *nauticus clamor*, celestis remigum, laetaeque adela-

Et, simul adductis percussa ad pectora tonsis,
Centeno fractus spumabat verbere pontus.

Nec lentum in medios rapienda ad gaudia vulgus
Procurtit fluctus, elataque turba favore 495

Certatim ingenti celebrant nova gaudia plausu.

Aequatur rector Divis. Illum undique matres,

Illum turba minor moniti gaudere nepotes,

Et senior manus, et iuxta populusque, Patresque,

Maestatis Superum dignantur honore iuvenis. 500

Sic patriam Mago et portas ingressus ovantes

Fraternae laudis fama. Ruit inde Senatus,

Et multo Patrum stipatur curia coetu.

Tum, Divos veneratus avum de more vetusto,

Martem, ait, egregium et fractas, quis Italia tellus 505

Nitebatur, opes, pars ipse haud parva laborum,

Nuntio. Pugnatum Superis in vota secundis.

Est locus, Aetoli signat quem gloria regis,

Pos.

496. *celebrat* Col. et Oxon. 498. *gaudere* ex scriptis et
ed. princeps. *laudare* in ed. Bas. primum vulgatam, quod Dausq.
et Cellar. expresserunt. 505. *pro ait* Colon. *agit* vitiose, et
ita Dausq.

adclamations. Nota res e
Virgil. A. III, 128. V, 338.
ubi *plausus fremitusque secundus*
dicitur. Mox *adductae ad*
pectora tonsae notant remos
summa contentione agitados,
ut ocius navis ad litus adpel-
leret. Id *consurgere tonsis, in-*
cumbere remis Virgilius dixit
Aen. X, 294. et 299. Huc et
pertinet imago *spumantis pon-*
ti centeno v. e Virgilio expres-
sa Aen. X, 207. *Is gravis*
Aulistes, centenaque arbore flu-
elus Verberat adsurgens: spu-
mans vada marmore verso. —
494-90. Vulgus ex urbe lae-

tabundum obviam procurrit.
Rapere gaudia dicuntur, qui
certatim et veluti festinantes
laetitiam prae se ferunt: fre-
quentissima metaphora.

505. seqq. Mago loquitur.
Martem egreg. h. e. victoriam,
res feliciter gestas, *nuntio, pars*
ipse — laborum, qui ipse prae-
lio interfui, socius pugnae et
victoriae exiti. Similis est
locus Virg. A. II, 5. *quacque*
ipse miserrima vidi, et quorum
pars magna fui, quamvis in
re dissimili.

508-13. Campi Cannensis
et Aufidi fluvii geographica
descri-

Possessus quondam prisca inter secula Dauno:
 Humentes rapido circumdat gurgite campos 510
 Aufidus, et stagnis intercipit arva refusus;
 Mox fluctus ferit Hadriacos, magnoque fragore
 Cedentem impellit retrorsus in aequora pontum.
 Hic Varro et magnum Latia inter nomina Paullus
 Nomen, quis rerum ducibus permissa potestas, 515
 Vix dum depulsa nigrae caligine noctis,
 Invadunt campum, et late fulgentibus armis
 Accendunt ultro lucem surgentis Eoi.
 Nos contra (nam germanum furor acer agebat
 Optatae pugnae) castris cita signa movemus. 520
 Intremittit et tellus, et pulsus mugit Olympus.
 Hic fluvium et campos abscondit caede virorum
 Ductor, quo nunquam maiorem ad bella tulerunt
 Rectorem terrae. Vidi, cum turbine saevo
 Ausonia et sonitu bellantis fusa per agros 525
 Vni terga daret. Vidi, cum Varro citato
 Auferretur equo, proiectis degener armis.

C 4

Quin

510. *Viventes* Oxon. 513. *retrorsum* vulg. 514. *ma-*
gnum Latia e Cod. Tell. Lefeb. 518. *pulsusque immugit e*
 Cod. Tell. Lefeb. 522. *caede* e script. et ed. praeis. *fra-*
ge vulg. Illae etiam vitiose *accensis* pro *abscondit*. 525. *toni-*
tra bellantis vel *bellanti* conf. Heins.

descriptio. Actolos, Diome-
 deos, Iapygios campos, Dau-
 nia regna, supra appellave-
 rat. v. lib. IX, 495. et 499.
 VIII, 243. — 510. II. Au-
 fidus eam regionem irrigat.
 Hoc poetica ratione dicit, *cir-*
cumdare, intercipere arva. 512.
 13. Aufidus in mare Adriati-
 cum influit. At ornatum poe-
 ticum expendo, apte ad natu-
 ram rei factum. De sinuoso
 Aufidis fluxu v. sup. lib. IX,
 227. — 518. *accendunt lu-*

cem Eoi, quatenus arma ex
 aurora resplendent, eiusque
 lucem veluti duplicant. Argu-
 ta sententia!

521. Agminum confectus,
 non sine clamore, ut mos e-
 rat, et atrox praelium adum-
 bratur poetica imagine. Prae-
 ixit in similibus Virgil. ut
 Aen. IX, 504. *Sequitur cla-*
mor, coelumque remugit. —
 522. *abscondit caede*, exquisi-
 te pro obruit, implet cadave-
 ribus caesorum. Similes for-
 mulas

Quin et magnanimum, perfollo corpore telis,
 Strage super socium vidi te, Paulle, cadentem.
 Aegates ille et servilia foedera larga
 Vltusj caede dies: non plus optasse liberet,
 Quam tum concessit dexter Deus. Altera iam lux
 Si talis redeat, populis sis omnibus una
 Tum, Carthago, caput, terrasque colare per omnes.

530

Testes hi stragis, quos, signum illustre, superbis
 Mos laeva gestare viris. Tum funditur ante
 Ora admirantum praefulgens annulus auro,
 Datque fidem verbis haud parvo insignis acervo.
 Hinc iterum repetens: Restat nunc sedibus imis
 Vertenda atque aequanda solo iam subruta Roma. 540
 Annitamur, ait, vires refovere tot haustas
 Casibus, ut pateant non parca aeraria dextris,
 Quas emimus bello. Defit iam belua, tristis
 Ausoniis terror: nec non alimenta fatigant.

Atque

533. Versum viri docti ex membranarum Colon. emendarunt pro
 vulg. *Si redeat, populis certe sis etc.* 537. *perfulgens* ed.
 Parm. 539. *refletne* Put. 541. *refovere* vulg. *refove-*
re emendavit Heinsh. ex ed. Parm. 542. *et pateant* vulg. et sic
 Leseb. *ut pateant* e Colon. Mox *bello* Oxon. Rom. 2. Leseb.
 543. pro *tristis* Heinsh. coni. *castris*. Burmannus *crissis*. 544. *su-*
siscunt Burm. coni.

mulas pete ex lib. IV, 623.
 VI. 706. Proprie dixit idem
 inf. vers. 555. — Ad vers.
 526. 27. cf. lib. IX, 645. sq.
degener scil. a virtute Roma-
 na, ut lib. X, 68. *degener al-*
tas virtutis patrum. — Ad
 vers. 528. seq. cf. lib. X, 235.
 et 304. 305. — Ad v. 500.
 cf. lib. I, 61. *servilia*, turpia,
 ex sententia Carthaginensium.
 532. *altera lux talis*, alteri
 victoria huic Cannensi simi-
 lis. 535. In testimonium cla-
 dis aureos annulos Romanis

detractos effundit. At quan-
 tum verborum impendium fe-
 cit! v. Liv. XXIII, 12. init.
 et sup. lib. VIII, 677. ubi ean-
 dem annulorum circumscrip-
 tionem notavimus.

539. *sedibus imis* vers. pe-
 nitus evertenda. Mox *Roma*
subruta est, labefactata, affe-
 cta, et fracta cladibus. 542.
ut pateant — *dextris*, ut ae-
 raria nostra militibus ad bel-
 lum continuandum emendis
 sufficiant. Molestum in his
 verborum ornatu agnosco.

543.

Atque ea dum memorat, torvo conversus in ora 545
 Hannonis vultu, quem gliscens gloria pravum
 Ductoris studio iam dudum agitabat acerbo:
 Iamne tibi dexteras inceptaque nostra probamus?
 Iam fas Dardanio me non servire colono?
 Anne iterum Hannibalem dedi placet? Atra veneno 550
 Invidiae nigroque undantia pectora felle,
 Tandem tot titulis totque exorata tropaeis,
 Infelix, muta. Dextra en, en dextera, quam tu
 Aeneadis lacerare dabas, et litora, et amnes,
 Et stagna, et latos implevit sanguine campos. 555
 Haec Mago, atque animos favor haud obscurus alebat.

Cui, simul invidia atque ira stimulantibus, Hanno:
 Talia vesani iuvenis convicia miror
 Haud equidem: tumet ingenio, fraternaue corda
 Non tarde agnoscas et virus futile linguae. 560

C 5. Quin

547. *ductori* Colon. ut sit, adversus ductorem. Sic Leseb.
 548. *Iamne* ex Colon. Mod. pro vulg. *iamque*. 552. *exorata* Colon. vulg. *exornata*. 553. Sic Colon. Ox. Rom. 2.
 pro vulg. *Dextra haec, en*. 556. *alebat* Oxon. Put. Rom.
 2. vulg. *habebat*.

543. *desit belua*, desunt nobis elephantibus bello pristino consumptis. *alimenta fatigant*, aegre comparantur, commeatus inopia laboramus.

545. seqq. Hannonem, qui iam dudum bellum cum Romanis dissuaserat, (v. lib. II, 277. seq.) Mago laetis omnibus et victoria fretus, cum acerba irrisione excitat, ut nunc sententiam suam dicat. Apud Livium partes increpandi habet Himilco, vir factionis Barcinæ. *Quid est Hanno*, inquit, *etiam nunc poenitet belli suscepti adversus Romanos?* — 550. *Anne iterum*. Nam

olim iam in Sagunti excidio ita Hanno suaserat, v. Liv. XXI, 10. — 551-53. Nunc tandem, cum tot victorias partas Hannibali esse videas, muta animi invidiosi et inimici de illo sententiam. Felici acumine quodam formulam illam extulit poeta, *pe-ctora* Hannonis *exorata rivulis et tropaeis*, scil. Hannibalis. Quasi enim haec exorari potuerint, quae ante dixerat *undantia*, h. e. abundantia, plena nigro felle. De Hannonis in Hannibalem odio cf. lib. II, 275.

557. seqq. Hanno acerba ira

Quin, ne mutatum vanis absistere credat,
 Nunc pacem orandum, nunc improba foedere rupto
 Arma reponendum, et bellum exitiale cavendum
 Auctor ego. Atque adeo vosmet perpendite, quaeso,
 Quid ferat: haud aliud nobis censere relictum est. 565
 Tela, viros, aurum, classes, alimenta precatur,
 Belligeramque feram. Victus non plura dedissem.
 Sanguine Dardanio Rutulos saturavimus agros,
 Et iacet in campis Latium. Deponere curas
 Tandem ergo, bone, da, victor, liceatque sedere 570
 In patria; liceat non exhaustire rapacis
 Impensis belli vacuatos saepe penates.
 Nunc en, nunc, inquam, (falsa ut praesagia nostra
 Sint, oro, mensque augurio ludatur inani)
 Haud procul est funesta dies. Atrocia novi 575
 Corda, ac prospicio natas e cladibus iras.

Vos

561. *Qui ne* vulg. et sic Leseb. cum Cellar. *Quin* ex Marli Venet. Heinsf. Mox *credas* e Colon. pro *credas*. 562. *orandum* et *reponendum* ex Colon. pro vulg. *orandam*, et *reponenda*. 566. *classis alimenta* vulg. quod edidit Lef. sed deinde probavit *classes*, quod erat in scriptis. 567. *victo* ed. Raphael. *victus* MS. Rom. 1. 2. Ben. alii. 570. Hunc versum omittunt editi. Rom. 1. Med. Parm. sed est in scriptis Rom. 2. Bea.

ira commotus Magoni respondet. 560. *virus* f. l. v. lib. II, 288. Et inf. 581. 82. *superbum os*, et *spumanti turbine perflantem aures* dicit. — 565. *quid ferat*, adferat, poscat. 567. *victus n. pl. dedissem*, si victi a Romanis essemus, non plura dare possemus, quam Mago a nobis poscit victoribus. Expressit poeta Livium l. c. ubi Hanno acerbiore etiam affectu ita loquitur: *occidi, inquit Mago, exercitus hostium: mississe milites mihi. Quid aliud rogares, si esses victus? Hostium cepi bina castra, praedae vide-*

licet plena et commineatum: frumentum et pecuniam dare. Quid aliud, si spoliatus et exurus castris esses, rogares? — Immo vero, pergit Hanno vers. 568-72. si victi sunt Romani, licebit nobis quiescere, et belli finem facere; *rapacis*, sumptuosi. Igitur bello *vacuatos*, h. e. exhaustos pecunia et opibus *penates*, cives et reipubl. Carthag. dicit.

575. seqq. Auguratur Hanno, Romanos viribus collectis atrociores post hanc cladem fore, et exitium Poenorum

rum

Vos ego, vos metuo, Cannae. Submittite signa,
 Atque adeo tentate, agedum, ac deposite pacem:
 Non dabitur. Parat ille dolor (mihi credite) maius
 Exitium accepto: citiusque haec foedera victor, 580
 Quam victus, dabit. Atque adeo, qui tanta superbo
 Facta sonas ore, et spumanti turbine perflas
 Ignorantium aures, dic, en, germanus in armis
 Ille tuus par Gradivo, per secula tellus
 Cui similem nunquam ductorem in bella creavit, 585
 Moenia Romulae cur nondum viderit urbis?
 Scilicet e gremio matrum rapiamus in hostem
 Nondum portandis habiles gravioribus armis?
 Aeratas iussi texamus mille carinas,
 Atque omnis Libyae quaeratur belua terris? 590
 Ut longa imperia, atque armatos proroget annos
 Hannibal, et regnum trahat usque in tempora fati?
 Vos vero, (neque enim occulto circumdamur astu)
 Ne dulces spoliare domos; castrisque potentum
 Atque opibus sancite modum. Pax optima rerum, 595
 Quas

589. *iussi* e scriptis et editis ante Marsum, qui primus *iussi* dedit.

591. *armatus* vulg.

rum instare, ni pacem peperint. 583. Acerbe Hanno repetit, quae Mago de Hannibale praedicaverat supra v. 523. seq. Cur igitur, inquit, magnus ille tuus Hannibal et victor nondum Romam perrexit? In sequentibus Hanno ita effert Magonis postulata, ut pessimam speciem accipiant, et Hannibalis superbiam et tyrannidem maxime arguant. Cum ironia elatum illud *scilicet* v. 587. *e gremio matrum*, ergo pueros, infantes in bellum mittamus, cum prove-

ctioris aetatis milites bello consumti sint. Mox *armatos annos proroget* pro vulg. bellum diu producat. Audax metaphora, cui similis est versu 408. *imbellis dies*, quo non pugnatur, et lib. XII, 104. *inertes atque actos sine Marte dies*.

593. sqq. Iam Hanno se ad Carthaginienses convertit, quibus pacem persuadeat. Singula invidiose atque acerbe in Hannibalem et Magonem dicta sunt. — *Sancire*, statuere, *modum*, finem imponite potentiae

Quas homini novisse datum est: pax una triumphis
 Innumeris potior: pax, custodire salutem
 Et cives aequare potens, revocetur in arces
 Tandem Sidonias; et fama fugetur ab urbe
 Perfidiae, Phoenissæ, tua, Si tanta libido 600
 Armorum tenet, atque enses non reddere perstat
 Poscenti patriae; nil suppeditare furori
 Hortor, et haec fratri Magonem dicta referre.

Plura annectentem (neque enim satiaverat iras
 Dicendo) clamor turbat diversa volentium: 605
 Si, Libyæ decus, haud ulli superabilis armis,
 Hannibal est irae tibi, destituemus ad ipsas
 Victorem metas? nec opum adiumenta feremus?
 Invidia unius sceptrum ut iam parta retardet?
 Inde alacres tribuunt, quae belli posceret usus: 610
 Absentique suum iactant sub teste favorem.
 Mox eadem terris placitum traducere Hiberis,
 Dum malus obtrectat facta immortalia livor,
 Nec finit adiutas ductoris crescere laudes.

600. *tnae* Colon. ed. Parm. Rom. 1. Med. Heinſius ſervavit
 vulg. *tua*, ad ſenſum aptius. 606. *haud ullis* Cod. Tell.

607. pro *irae* Heinſ. coni. *curae* vel *oneri*. Drakenborch. coni.
ſic — *irae tibi*? 611. *ſub corde* Put. 614. pro *adiu-*

tas, quod eſt in omnibus antiquis, Heinſ. coni. *attritas*, vel
 etiam *ad inſtas*, non improbante Drakenb.

tiae illorum: nolite eos mili-
 tibus et opibus instruere. —
 600-603. Si Hannibal a bel-
 lo non vult abstinere, vos cer-
 te cum nulla re adiuvate.
 605. *turbat* interpellit eum
clamor d. v. vox contradicen-
 tium, quae a vers. 606. inci-
 pit: si tibi, Hanno, Hannibal
irae est, si tibi illius gloria et
 virtus bilem movet, num id-
 circo cum deseramus in me-

dio ad victoriam cursu? In
 formula *irae est*, videtur Ma-
 ronem secutus poeta Aen. X,
 714.

611. *sub teste*, coram Ma-
 gone, qui testificetur Hanni-
 bali, quantopere eum adver-
 sus Hannonem defenderint,
 quod *iactare favorem* dicit. cf.
 Liv. I, c. 13. — Mox *adiutas*
laudes pro consensu plurimo-
 rum firmatas.

C. SILII ITALICI

P V N I C O R V M

LIBER XII.

ARGVMENTVM.

Proximo vere Hannibal e Capua prorumpit, metusque circumiacentibus civitatibus iniectus est. Portus recipiendi causa Neapolim petit. Sed inde exclusus Cumas recessit. Ibi Semp. Gracchus arcebat; itaque Puteolos petere statuit. Sed et ab hac urbe pelagus et munimenta excludunt. Hinc ad Nolam agmina traducit. Eam urbem Marcellus defendebat. Itaque pugna orta Poeni fugati sunt. Marcellus Hannibalem provocat ad pugnam singularem. Sed Iuno hunc avertit. Hannibal suos graviter increpans inertiae accusat. Inferitur narratio de Pediano quodam, qui Cinypem spolia Pauli gestantem persequens telo immisso ex equo deturbat, et interficit. Marcellus obviam huic veniens, adhortatusque ut in Hannibalem impetum convertat, hasta in hunc emissâ Gestarem pro Hannibale ferit, qui fugam in castra capeſſit. Sed Romani insecuti Poenorum magnam stragem fecerunt. Hinc Nolam Romani cum praeda se recipiunt. Romae recreati laeto victoriae nuntio cives omnibus viribus ad bellum se comparant. Fausta etiam a Delphis responsa feruntur: bono animo sint, ne timeant Poenos, Iovi sacra faciant. — Interea M. Torquatus in Sardinia contra Hampsagoram agmina eduxit. Eius insulae situs, bona, fabulaeque ad eam pertinentes recensentur. Eâ occasione Ennii laudes et merita poeta praedicat. — Hannibal deinde Acerras, Nuceriam, Casilinum petit, et Petiliam expugnat. Hinc Tarentum obsidet. Inde Capuam a Romanis obsessam tendit. Vbi cum adversa fortuna pugnaret, nec socios obsidione liberare posset, statuit Romam petere. Quo cum venisset, Romanosque ad pugnam

gnam sollicitasset, tempestas orta ita acies bis diremit, ut Hannibal, imprimis a Iunone admonitus, urbis obsidione relicta, re infecta abscederet.

IAM terra glaciale caput, secundaque nimbis
Tempora, et austrifero nebulosam vertice frontem
Immitis condebat hiems, blandisque salubre
Ver Zephyris tepido mulcebat rura sereno.
Prorumpit Capua Poenus, vicinaque late
Praemisso terrore quatit. Ceu condita bruma
Dum Rhipaea rigent Aquilonis flamina, tandem
Evolvit serpens arcana membra cubili,

5

Et

2. *astrifero* Rom. 1.

1-5. Hieme transacto Hannibal ex Capua copias eduxit. In his Livium expressit poeta inde a cap. 19. libri 23. Sed quas in sequentibus commemorat Hannibalis expeditiones, eas iam antea a cap. 14. narraverat Historicus. Omnino poeta in hoc libro maxime aberravit ab ordine historico, quem Livius tenuit, et delectum potius fecit rerum ab Hannibale gestarum, pro uti quaeque ornatui epico apta videbatur. Valet itaque, quod de omni carmine Siliano dici potest, leges et veritatem historicam Silium minus in hoc libro, quam poeticam quandam *ἐπικειμένην* curasse. Deinde ea tantum extulit, quae intra Italiae terminos gesta essent, usque ad

irritum Romae occupandae consilium. Orditur splendida hiemis mitescens descriptione, cuius colores passim poetis frequentati et variati sunt. Ita Virg. Georg. IV, 51. *pulsam hiemem sol aureus egit sub terras.* Silio sponte *hiems terra condit caput.* Sed argutius et luxuriantius, ut solet, noster tribus imaginibus unam hiemem adumbravit. Satis erat *glaciale caput* tribuere. At vero etiam *tempora* et *verticem* ornavit.

6-10. Comparatio apta huius loco, et expressa e Virg. Aen. II, 471. cui praeiverat Hom. II, 7, 93-95. cf. Stat. IV. Theb. 95. sq. — *bruma* per hiemem, quae veris. 7. describitur. — *arcano cubi.* quatenus ibi latuit, sub terra con-

con-

Et splendente die novus emicat, atque coruscum
Fert caput, et sanie sublati faucibus efflat.

10

At Libyci ducis ut fulserunt signa per agros,
Desolata metu cuncta, et, suadente pavore,
Vallo se clausere simul, trepidique salutis
Exspectant ipsis metuentes moenibus hostem.

Sed non ille vigor, qui ruptis Alpibus arina

15

Intulerat, dederatque vias, Trebiaque potitus
Mæonios Italo sceleravit sanguine fluctus,
Tunc inerat. Molli luxu madefacta ineroque,
Illecebris somni torpentia membra fluebant:

Quis gelidas suetum noctes thorace gravatis

20

Sub Iove non aequo trahere, et tentoria saepe
Spernere, ubi hiberna ruerent cum grandine nimbi,
Ac ne nocte quidem clypeive ensesve reposti,

Non pharetrae aut iacula, et pro membris arma fuere;

Tunc grave cassis onus, maioraque pondera visa

25

Parmarum, ac nullis fusae stridoribus hastae.

Prima

9. *spondente* ex Col. Tel. Rom. 2. Leseb. edidit. 16. *impulerat* coni. Heinsf. 24. *pro fuere* Heinsf. coni. *fovere*. Sed v. nott.

conditus, 10. *sublati fauc*, erecto collo. Centies hoc dixere poetae. cf. Virg. Ge. III, 426. Aen. II, 474. V, 277.

15-26. Locus ex his Livianis adumbratus lib. XXIII, 18. *velut si cum alio exercitu a Capua exiret, nihil usquam pristinae disciplinae tenuit*. Sed conferantur reliqua. Istam militum ex luxu Campano mutationem et emollitionem poeta per partes singulatim effert. De *Mæoniis* fl. h. e. Thrasymeno v. sup. lib. IV, 720. In illis: *maderacta* fl. summam

nervorum viriumque ex vino et luxu remissionem cogita, et est illud non sine delectu dictum, quia *merum et fluere* dixerat. Etiam Livius *fluere Campanos luxu* dixit lib. VII, 29. Audacius etiam Lucret. III, 477. *tardeſcit lingua, maderet mens*. Proprie tamen ad ebrietatem hoc pertinet. *Illecebras somni* verecunde pro Venere. 21. *Iove non aequo*, sub dio, hieme et coeli gravi tempestate, ut vers. seq. cf. Liv. l. l. 24. *pro membris arma fuere*. Sensus pete ex Cicéron. Quæst. Tusc. II,

15.

Prima instaurantem sensit certamina mitis
 Parthenope, non dives opum, non spreta vigoris:
 Sed portus traxere duce, secura volentem
 Aequora, quae peteret veniens Carthagine puppis. 30
 Nunc molles urbi ritus, atque hospita Musis
 Otia, et exeintum curis gravioribus aevum.
 Sirenum dedit una suum memorabile nomen
 Parthenope muris Acheloidas: aequare cuius
 Regnare diu cantus, cum dulce per undas 35
 Exitium miseris caneret non prospera nautis.
 Haec pone aggressus (nam frontem clauserat aequor)
 Moenia, non ullas valuit perfringere Poenus

Tota

28. *non spreta* displicebant viris doctis. Heinsius coni. *tum spreta*. Marcilius ad Horat. Epod. 3. *non aspra*, pro aspera. Burmannus *non laeta*, vel *non feta*. 30. *quos peteret* coni. Heins. ut ad *portus* referretur. 31. *nunc* ex Colon. et Oxon. quibus accessit auctoritas Cod. Tel. Leseb. pro vulg. *nam*. 38. *non ulla valuit perfringere Poenus tutas mole vias*, vel *non ullas tuta mole vias* coni. Heins.

15. de militibus Romanis: *scutum, gladium, galeam in onere nostri milites non plus numerant, quam buneros, laceratos, manus: arma enim membra militis esse dicunt.*

27. seqq. Primum Neapolim petiit Hannibal. cf. Liv. 1. l. 14. et 15. *Sub adventum Praetoris Romani Poenus agro Nolano excessit, et ad mare proxime Neapolim descendit, cupidus maritimi oppidi potiundi, quo cursus navibus tutus ex Africa esset.* Haec poeta usque ad vers. 30. expressit. De *Parthenope* iam vidimus ad lib. VIII, 536. — *non div. opum, non spreta vig.* h. e. non propter divitias, nec quod

incolarum virtutem sperneret, Neapolim tentavit, sed portus gratia. 31. 32. *Pacatam Neapolitanorum vitam (molles ritus)* Musis et otio addictam canit, passim aliis poetis laudatam. Hinc *otiosa Neapolis* Horat. Ep. V, 43. *in otia nata Parthenope* Ovid. Met. XV, 711. Adde Virgil. Ge. IV. ult. — 33. De Sirenibus cantu inprimis nautas fallentibus nota fabula ex Hom. Od. μ, 39 sqq. 173. sq. Apollon. IV, 891 sq. Orph. Arg. 1268. Sirenum petrae erant prope Capreas et Surrentum promontorium naufragiis celebre. *Achelous*, Acheloi fluv. et Calliopes filia, ut caeterae terrores. Vnde *Acheloides* dietae poe-

Tota mole vias, frustraue inglorius ausi
Pulsavit quatiens obstructas ariete portas.

40

Stabat Cannarum Graia ad munimina victor
Nequidquam, et cautae mentis consulta probabat
Eventu, qui post Dauni stagnantia regna
Sanguine Tarpeias ire abstinuisset ad arces.

En, qui nos segnes, et nescire addere cursum
Fatis iactastis, quod vobis scandere nuper
Non acie ex ipsa concessum moenia Romae;
Intrate, atque epulas promissas sede Tonantis
His, quae Graia manus defendit, reddite tectis.

45

Talia iactabat, famaeque pudore futurae,
Irritus incepta primus si absteret urbe,
Audebat cuncta, atque acuebat fraudibus enses.
Sed subitae muris flammae, totoque fluebant.

50

Agge-

51. *primis* Colon. et Oxon. *irritus incepti prima* coni. Heinf.
et sic ed. Lefeb. 53. *pluebant* ex coni. Heinf. ed. Lefeb.

poetis Claud. Rapt. P. III, 254.
Ovid. Met. XIV, 88.

39. *inglorius ausi* Hannibal dicitur, quatenus irritum Neapolis occupandae consilio gloria victoris carere debebat.

41. *Graia ad munimina*, ut urbis Graecae. vid. sup. ad lib. VIII, 536. at cum contemptu dicta, ut inf. vers. 49. *tecta*, quae Graia manus defendit et 69. *Graias urbes*. Illud autem auget etiam indignitatem rei, quod Cannarum victor tale oppidulum vincere non valuit. 42. *Cautae — eventu*. Nempe Hannibal, quod post victoriam Cannensem non statim Romam perrexisset, ita excusabat, ut ad finem et eventum milites ablegaret, et

Vol. II.

prudenter a se factum esse diceret. Ergo a versu 45. milites alloquitur. *Addere cursum fatis* dicitur, qui forti animo periculis contra it, non cedit fortunae. Contrarium est *fata tenere*, ut sup. lib. IV, 732. De *epulis promissis* (v. 48.) cf. lib. X, 376.

51. *irritus — urbe*. Molestia, meo sensu, et dura verborum collocatio. Metuebat Hannibal, ne, si primum urbis occupandae coeptum irritum esset, de fama sua detraheretur. Ergo *cuncta audebat*, et *ac. fraud. enses*, stratagemate usus est. Nam scalis admotis clam noctu in urbem transilire tentavit.

53 - 59. Neapolitani flam-
D mis

Aggeris anfractu tela improvisa per auras.
 Haud secus, occulnit saxi quos vertice fetus
 Ales fulva Iovis, tacito si ad culmina nisu
 Evasis serpens, terretque propinquus hiatu;
 Illa, hostem rostro atque assuetis fulmina ferre
 Vnguibus incessens, nidi circumvolat orbem.
 Tandem ad vicinos Cumarum vertere portus
 Defessus subigit, varioque laceessere motu
 Fortunam, et famae turbando obstare sinistrae.
 Sed custos urbi Gracchus, tutela vel ipsis
 Certior, arcebat, muris, iterumque sedere,

55

60

Por-

55. pro quos Heins. coni. quae. Dausq. quum. 61. Defes-
 sum subiit Leseb. ultimum ex Colon. Sed nec vulgata lectio,
 quam Drakenborch. servavit, sine sensu est, ut iste temere opi-
 nabatur. v. nott. quamvis Drakenb. si quid mutandum esset,
 scribendum putabat *defesso subiit*, h. e. succurrit, in mentem ve-
 nit, ut iam Heinsius coniecerat.

mis et telis muros defende-
 runt; instar aquilae serpentem
 a nido coercentis. Compa-
 rationem satis aptam iudica-
 mus, aliis multis usurpatam.
 Sed illud vanum et tumidum
 videtur, quod *ungues* dicit
fulmina ferre assuetas, quasi
 nunc de illo phantasmate poe-
 tico, nec potius de vera
 aquila sermo esset. Neque
 excusat poetam, quod antea
alitem Iovis dixerat. Nam ea
 est poetica aquilae descriptio,
 Virgilio aliisque adhibita, ut
 Aen. XII, 247. Etiam *ro-*
strum male habuit interpre-
 tes, quod Aelianus H. A. II,
 40. aquilam narret rostro non
 uti. Sed talia in poeta non
 sunt urgenda, ne dicam Ae-
 lianum in his et similibus fa-

bulas saepe pro naturae veri-
 tate vendere.

60. seqq. Hannibal, quia
 Neapolim non potuerat, Cu-
 mas saltem maritimam urbem
 habere cupiit. Haec sunt ver-
 ba Livii XXIII, 36. quae Si-
 lius in carmine secutus est.
 Quodsi ordinem rerum gesta-
 rum a Livio cap. 15. obser-
 vatum quaeras, intelliges
 hunc a poeta plane praeter-
 missum, et varia omissa, quae
 inter expeditionem Neapoli-
 tanam et Cumanam gesta sunt.
 Sed in hac Cumarum obsidio-
 ne plura erant, quae orna-
 tum poeticum episodiorum-
 que ambages admittebant; er-
 go huius praecipue mentio-
 nem fecit. — *subigit*, cogit,
 imperat militibus ad Cumas
 se

Portus atque aditus iterum sperare vetabat.

65

Lustrat inops animi, rimaturque omnia circum
Alite vectus equo, rursusque hortatibus infit
Laudum agitare suos: Pro Dî, quis terminus, inquit,
Ante urbes standi Graias, oblite tuorum
Factorum miles? quis erit modus? Alpibus astat 70
Nimirum maior moles, et scandere coelum
Pulsantes iubeo scopulos: quanquam altera detur
Si similis tellus, aliaeque repente sub astra
Exsurgant rupes, non ibis, et arduus arma
Me ducente feres? Tene, heu! Cumanus hiantem 75
Agger adhuc murusque tenet? Gracchumque, moveri
Non ausum portis, parvo in discrimine cerno?
An vobis gentes, quaecunque labore parastis,

D 2

Casu

65. *portus* ex Colon. pro vulg. *portis*. Heins. coni. *iterumque sedere ad portas aditusque* etc. Burmann. *iterumque tenere Portus*.

68. *qui terminus* Oxon. 75. *tene heu* ex Colon. Modius et Heins. emendarunt. Vulgatam lectionem tenet heu, quam in omnia aliis libris se reperisse ait, expressit Leseb. 77. *nunc ausum* Les. *non ausum* historiae contrarium esse dixit, at non probavit. 78. *a vobis* vulg.

se vertere. Mox *laceffere* exquisita pro experiri, *turbando* h. e. vario impetu et motu, quo hostes conturbaret, ut si uno in loco male res cessisset, in altero tamen forte felicior esset. 63. Gracchi eximiam virtutem praedicat, cum *tutelam muris certiore* vocat. — *iterum*, nempe post Neapolim, *sedere* sedendo et nihil agendo tempus frustra consumere Hannibalem iubebat. Nam voc. *vetabat* sequentitantum sententiae aptum est, cuius rationis multa exempla sunt apud veteres, ut Phaedri Fab. IV, 17. 31. *non veto di-*

mitti, verum cruciari fame. De voc. *sedere* v. ad lib. VIII, 235. Eodem sensu mox vers. 69. *stare* milites dicit Hannibal, veluti otiosos et nihil efficientes armis. cf. vers. 105.

70. *Alpibus astat m. m.* cum ironia militibus dictum, qui maioribus periculis superata ad minora pavebant. 75. *Tene — tenez?* Num vos luxu Campano et languore *hiantes* et confectos Cumanus murus terret, et a pugnando retinet? cf. lib. XI, 35. — 77. *parvo in discrimine*, tutum. In hac et sequenti sententia verborum delectum et gravitatem

poe-

Casu gesta putent? Per, vos, Tyrrhena faventum
 Stagna Deum, per ego et Trebiam, cineresque Sagunti 80
 Obtestor, dignos iam vosmet reddite vestra,
 Quam trahitis, fama, et revocate in pectora Cannas.

Sic ductor fessas luxu attritasque secundis
 Erigere, et verbis tentabat sistere mentes.

Atque hic perlustrans aditus, fulgentia cernit 85
 Arcis templa iugo, quorum tum Virrius, altae
 Immitis ductor Capuae, primordia pandit.

Non est hoc, inquit, nostri, quod suspicis, aevi:
 Maiores fecere manus. Cum bella timeret
 Dictaei regis, sic fama est, relinquere terras 90

Daedalus invenit, nec toto signa sequenti
 Orbe dare, aetherias aliena tollere in auras
 Ausus se penna, atque homini monstrare volatus.

Suspensum hic librans media inter nubila corpus

Ena-

79. *Casu ut gesta con.* Heinsl.
 bris, pro vulg. *pectore*.

82. *pectora* ex antiquis li-
 84. *arrigere* Lef. ed. 85. *Atque*

binc, nempe postquam Hannibal militum animos adhortando
 crexerat, con. Heinsl. et expressit Lefeb.

87. *infidus ductor*

con. Burm. *immeritus* Heinsl.

89. Sic Colon. et caeteri
 scripti editique. Aliis *cum regna teneret*.

poeticam desidero. *Gentes*,
 nationes exterae, quae de hac
 vestra ignavia audient. *casu*
gesta, fortuna, non labore et
 virtute. 82 *quam trahitis*,
 quam huc usque comparastis,
 tuemini. 84. *sistere*, ut an-
 tea *erigere* exquisite de fessis
 et luxu languentibus, procon-
 firmare et ad virtutem pristi-
 nam acnere.

85 - 104. Sequitur episo-
 dium de templo Apollinis in
 monte Cumano a Daedalo ex-
 structo. Locus expressus est e
 Virgil. Aen. VI, 14. seqq. at
 copiosiore ornatu, ut solet.

Illud templum in urbe ipsa,
 an in montium iugo ad Cumas
 collocatum fuerit, disputavit
 Heyn. ad l. c. Virg. Exc. pag.
 650. posteriorem sententiam
 probans cum Paolo in Puteol.
 Antiq. fol. 29. — 90. *Di-*
ctaei regis, Minos Cretensis.
 Nempe cum vulgo ferretur
 Daedalus ex Creta profugus
 in Sicilia a Minoe oppressus,
 poeta secutus Virgilianam ra-
 tionem, Daedalum ex Sicilia
 fuga evasisse prodidit. Virgil.
 l. l. vers. 14. *Daedalus, ut fa-*
ma est, fugiens Minora regna.
 cf. Diod. Sic. IV, 77. et inf.
 lib.

Enavit, Superosque novus conterruit ales. 95
 Natum etiam docuit falsae sub imagine plumae
 Attentare vias volucrum: lapsumque solutis
 Pennarum remis, et non felicibus alis
 Turbida plaudentem vidit freta. Dumque dolori
 Indulget subito, motis ad pectora palmis, 100
 Nescius heu! planctu duxit moderante volatus.
 Hic pro nubivago gratus pia templa meatu
 Instituit Phoebo, atque audaces exuit alas.

Virrius haec. Sed enim ductor numerabat inertes
 Atque actos sine Marte dies, ac stare pudebat. 105
 Ingemit adversis, respectansque irrita tecta
 Vrbe Dicarchaea parat exfatiare dolorem.
 Hic quoque nunc pelagus, nunc muri faxea moles
 Officit audenti, defensantumque labores
 Dumque tenet socios, dura atque obsepta viarum 110
 Rumpere nitentes, lentus labor; ipse propinqua
 Stagnorum terraeque simul miracula lustrat.

D 3

Primo

106. *irrita coepta* ex con. Heins. ed. Lef. Ille etiam con.
in via recta.

lib. XIV, 40. Ovid. Met. VIII,
 183. sq.

95. *enavit*, ut Virgil. vers.
 16. *gelidos enavit ad arctos*,
 nota metaphora ob similitudi-
 nem volatus et navigationis.
 Vnde mox *pennarum remos*, ut
 Virg. *remigium alarum*. E con-
 trario *volare* de navibus pas-
 sim dixerunt poetae, ut Eu-
 rip. de Argo Med. 1. et πτε-
 ρα illis tribuit Homer. Od. 2,
 124. cf. Catull. Carm. IV, 5.
 — 96. *natum* Icarum, de quo
 nota fabula ex Diodor. l. c. et
 Ovid. Met. V, 98. — 97.
solutis liquefactis sole. — 99.

plaudentem casu suo percutien-
tem, h. e. in mare delapsum.
 101. *planctu duxit m. volatus*,
 h. e. volandi vires aluit, dum
 manibus ad pectus admotis,
 etiam alas movebat. Ergo
duxit pro produxit, ulterius et
 celerius volabat, quo inten-
 tius palmas adversus pectus
 movebat.

104. seqq. Hannibal reli-
 ctis Cumis, Puteolos aggredi
 parat. *irrita recta* Cumana,
 quae expugnari non poterant.
De urbe Dicarchaea f. Puteo-
 lis vid. supr. lib. VIII, 535.
 De re Liv. XXIV, 12. 13.

Primores adsunt Capuae; docet ille, tepentes
 Vnde ferant nomen Baiæ, comitemque dedisse
 Dulichiae puppis stagno sua nomina monstrat. 115
 Ast hic Lucrino mansisse vocabula quondam
 Cocyti memorat, medioque in gurgite ponti
 Herculeum commendat iter, qua discedit aequor
 Amphitryoniades, armenti victor Hiberi.

Ille,

118. *disputia aequor* primus Nicander in Iunt. edidit.
 119. *victor* ex Colon. *victor* vulg.

113. seq. Primores Capuae Hannibali notabiles prope Puteolos tractus, Baias, lacum Lucrinum, Avernus, Acherusium monstrant et explicant. Haec poeta immixtis fabulis copiosius effert. Huc pertinent mythi de Tartaro, Cimmeriis tenebris, Lacubus infernalibus, qui ex his locis, quorum omnis vicinia bitumine, sulphure et calidis aquis scatebat, variisque speluncis et silvis horrida erat, ducti a veteribus, et a sequacibus poetis repetiti atque exornati sunt. Hinc Phlegraei campi, Phlegethon; Cocytus fluvius, caeteraeque de Gigantibus in his regionibus fulmine prostratis, fabulae, de quibus diximus ad lib. VIII, 542. sqq. Itaque etiam Homerus Od. λ, Vlysses inducit in his locis ad inferos descendentem. cf. Strabo lib. V. p. 235. qui accurate has fabulas commemorat, et Heyn. ad Virg. A. VI. Exc. 2. — 114. De *Batiarum* nomine a Baio quodam, Vlyssia comite, v. sup. lib. VIII,

541. *Dulichiae p.* Vlyssis, a Dulichio prope Ithacam, Vlyssis patriam.

116. *Ast hic*, nempe alius ex istis primoribus. Quod poeta h. l. Cocytum in Lucrina palude et mox Stygem in Averno quaerit, in eo Virgilium deseruit, cuius alia fluviorum infernalium oeconomia est, ab Homero et Platone accepta, quam exposuit Heyn. in Exc. 9. ad Virg. VI, 295. — 118. *Herculeum iter*, quae et via Herculeana dicitur, fuit agger inter mare et Lucrinum ductus, per quem boves Geryoni abductos traduceret, Strab. V. p. 236. Vnde Lycophron V. 697. eam viam appellat λεοντος ἀτραπὸς βοῶν χάσας, leonis, i. e. Herculis vias bonum aggestas, Paulo aliter Diod. Sic. IV, 22. „Cum lacus ille, (Avernus) inquit, in mare se expanderet, humo congesta effluxum ita obstruxisse dicitur Hercules, ut viam iuxta mare, quae Heraclea ab eo vocatur, fieret.“ Nonnullos lacum Lucrinum

Ille, olim populis dictum Styga, nomine verso 120

Stagna inter celebrem nunc mitia monstrat Avernum;

Tum, trisli nemore atque umbris nigrantibus horrens,

Et formidatus volucris, letale vomebat

Suffuso virus coelo, Stygiaque per urbes

Religione sacer, saevum retinebat honorem. 125

Hinc vicina palus (fama est, Acherontis ad undas

Pandere iter) caecas stagnante voragine fauces

Laxat, et horrendos aperit telluris hiatus,

Interdumque novo perturbat lumine manes.

At iuxta caligantes, longuinque per aevum 130

D 4

Infer-

127. voramine Colon.
Vulg. ac iuxta caligante situ.
et sic Rapheleng.

130. Locus e Colon. emendatus.
D. Heinsf. ed. Iuxta caligante situ

crinum modo pro stagno Acherusiae, modo pro Averno habuisse, itidem Strabo auctor est, l. c.

120. Ille, alius. — De Averno lacu avibus supervolitantibus lethali nota fabula, Virgilio etiam expressa Aen. VI, 239. seq. qui tamen ex spelunca Averno imminenti exhalationem fieri prodit. v. Strab. lib. V. p. 235. In descriptione lacus secutus est noster Virgilius l. c. vers. 238.

Spelunca scrupea, iuxta lacu pigro nemorumque tenebris. — 124. Stygiaque — honorem, pro Styge habebatur. Strabo l. c. de Averno loquens haec addit: „Fons ibi fluvialibus scattens aquis excurrit in mare. Ab eius usu abstinebant omnes, Stygias opinantes esse aquas.“ Hinc saevum honorem retinebat, h. e. superstitiose formi-

dabatur et quidem Stygia relig. propter Necyomantiam, quae ibi exercebatur. Avernus autem superius dixerat nunc celebrem, et mitia stagna, quia auctore Strabone lib. V. p. 236. M. Agrippa Avernus purgavit, lucos, qui obscuris umbris locum dirum reddebant, succidit, locumque illud pulcris aedificiis ornavit.

126. Hinc pal. vicina, Acherusia. Plin. III, 6. Acher. palus Cumis vicina. Ab ea additum ad inferos esse, in seqq. indicat, ut et lib. XIII, 397. Colores orationis, qua haec effert, noti et obvii.

130. sq. De Cimмериis populis in hoc tractu degentibus fabula est Homericæ Od. 2, init. quam caeteri poetae exornarunt, cf. Ovid. Met. XI, 592. sq. Tibull. IV, 64. Nimirum in litore circa Misenum

Infernis pressas nebulis, pallente sub umbra
 Cimmerias iacuisse domos, noctemque profundam
 Tartareae narrant urbis: tum sulfure et igni
 Semper anhelantes coctoque bitumine campos
 Ostentant. Tellus, atro exundante vapore
 Suspirans, ulsisque diu calefacta medullis,
 Aestuat, et Stygios exhalat in aera flatus:
 Parturit, et tremulis metuendum exhibitat antris.

135

Interdumque cavas luctatus rumpere sedes,

Aut exire fretis, sonitu lugubre minaci

140

Mulciber immugit, lacerataque viscera terrae

Mandit, et exesos labefaciat murmure montes.

Tradunt Herculea prostratos mole gigantas

Tellurem iniectam quaterere, et spiramine anhelō

Torreri late campos, quotiesque minantur

145

Rumpere compagem impositam, expallescere coelum.

Apparet Prochyte saevum sortita Mimanta:

Appa-

135. *Ostentat* Colon. Oxon. Rom. 1. 2. *ostentant* vulg. et Cod. Tel. 138. pro *parturit* Barthius legebat *pars vult*. Heinf. *par furit*, vel *perfurit*, refertque ad illa, quae de Vulcano sequuntur, *Mulciber immugit*. Sed his coniecturis non opus est. 140. pro *fretis*, quod habebant Colon. et Oxon. vulg. *foras*. Prope in Cod. Put. et Tel. *fretis*. 147. *Mimanta* Colon. In caeteris libris calami abetraverant in *Munanto*, *Numanton*, *Nunanta*.

num fuisse cautes excavatas, vastasque speluncas, silvis densis confitas, valde credibile est. Itaque Ephorus ap. Strab. V. p. 236. prodidit, eas cavernas olim hominibus pro domibus fuisse, et natam hinc de Cimmeriis fabulam.

133. seqq. describit loca sulphure, bitumine scatentia, et ignibus internis calentia, atque aestuantia. Colores orationis passim obvii sunt apud poetas. Inprimis Aetnae de-

scriptionem Virgilianam Aen. III, 571. sq. ante oculos habuisse videtur, ubi similia loca Cerda concepit. *campos anhelantes*, exaestuantem cum sonitu, et veluti gemitu quoddam cogita, ut mox *tellurem suspirantem*. Ita Virgilio Aetna, *sonat, mugit, gemit*. Georg. IV, 173

143. seq. Repetit poeta fabulam de gigantibus fulmine prostratis et in his regionibus sepultis, quibus ignes subterranei

ranci

Apparet procul Inarime, quae turbine nigro
 Fumantem premit Iapetum, flammisque rebelli
 Ore eiectantem, et, si quando evadere detur, 150
 Bella Iovi rursus Superisque iterare volentem.

Monstrantur Vesuvina iuga, atque in vertice summo
 Depasti flammis scopuli, stratusque ruina
 Mons circum, atque Aetnae fatis certantia saxa.
 Nec non Misenum servantem Idaea sepulcro 155
 Nomina, et Herculeos videt ipso in litore Baulos.
 Miratur pelagique minas terraeque labores.
 Quae postquam perspecta viro, regressus ad altos
 Inde Pherecyadum muros, frondentia laeto

D 5

Palmi-

152. *Vesvina* ex Putean. Heinsius posuit. Al. *Besvina*, *Veseva*.
 153. *stratus* ex conl. Heins. In Put. *status*, vulg. *fractus*.

ranei tribui solebant. De his diximus ad lib. VIII, 540. sq. cum quo omnino hic locus comparandus est. — 153. *stratus ruina mons* est saxi et cineribus ex imo fundo eiectis circumdatus. Graphicam imaginem montis ignivomi quilibet agnoscat. Vnde *saxa certantia fatis Aetnae* dicit; quia Vesuvius eodem modo, quo Aetna, igneos globos, et saxa eiecat. 155. *Misenum* promont. a Miseno Troiano (*Idaeanomina*) tibicine Aeneae ibi sepulto dictum. v. Virgil. Aen. VI, 234. — 156. *Baulos* villam inter Baias et lacum Lucrinum, ubi ferebatur Hercules bovis Geryonis caulas fecisse, unde *Herculeos* dixit, veluti *βοηλικά*. vid. Servius ad Virgil. Aen. VII, 662. — 157. *pelagi minas*, fluctus cum impetu ingruentes. Ter-

rae labores intelligo litus ap-
 pulsu pelagi labefactatum, et
 ruinam minans; cautes exca-
 vatas, et prominentes. Nam
 de motu terrae ex ignibus sub-
 terraneis iam antea dictum
 fuerat. Alio sensu apud Vir-
 giliū dicuntur, lunae et so-
 lis labores.

158. sq. *regressus ad Phere-
 cyad. muros*. Necessē est, ut
 Puteolos intelligamus; nam
 exinde Hannibal vicina loca
 visendi gratia exierat. cf.
 vers. 107. sq. Sed difficilius
 dictū est, cur illam urbem
Pherecyadum muros poeta di-
 xerit. Drakenborchius qui-
 dem, cuius sententia maxime
 placet, dictos putat a Pherecy-
 de Pythagorae praeceptore.
 Hic, quamvis Syrius, tamen
 per aliquot annos in insula Sa-
 mo habitavit, auctore Dioge-
 ne Laert. I. sect. 116. Iam
 Puteo.

Palmitē devastat Nyfaea cacumina Gauri. 160

Hinc ad Chalcidicam transfert citus agmina Nolam.

Campo Nola sedet, crebris circumdata in orbem

Turribus, et celfo facilem tutatur adiri

Planitiem vallo: sed, qui non turribus arma

Defendenda daret, verum ultro moenia dextra 165

Protegeret, Marcellus opem auxiliumque ferebat.

Isque ubi Agenoream procul adventare per aequor,

Et ferri ad muros nubem videt; Arma, cruentus

Hostis adest, capite arma, viri, clamatque, capitque.

Circumstant rapidi iuvenes, aptantque frementi 170

San-

168. *ferre* cum vulg. ed. Lefeb. *ferri* est in scriptis edd. vet.

169. *rapite* vulg. et *rapitque*.

Puteoli, teste Stephano Byz. et Euseb. in Chron. conditi sunt a Samiis. Ergo *Pber. muros*, longinquius quidem nomine repetito, appellavit,

neque tamen absurdus, quam *Cadmeos* pro Poenis, vel *Rhoeteios* pro Romanis. — 160. De *Gauro* monte dictum supr. ad lib. VIII, 535. e quo loco

quamvis piniferum in vertice montem suspicemur, tamen id non impedit, ut eum in imis regionibus vitiferum fuisse putemus. Ergo *Nyfaea cacumina*, ut ne cum loco lau-

dato pugnent, haud sunt urgenda. Certe *vitiferum* varii poetae praedicarunt, ut Stat. Silv. I, 1. 147. IV, 3. 64. Nisi forte Capaccii (Antiq. Puteol. cap. 22.) ratio valeat, qui tres montes in Campaniae finibus Gauri nomine appellari censuit, primum prope Matlicum et Minturnas, alte-

rum circa Nuceriam et Surrentum, in quo navalis materia caedatur, tertium vicinum Averno et Lucrino.

161. seqq. Hannibal Nolam oppugnare adgreditur. v. Liv. XXIII, 16. A Chalcidensibus eam urbem conditam tradunt; unde *Chalcidicam* dicit. Justin. XX, 1. — *Campo sedet*, in planitie ad radices montium post Vesuvium sita. v. ad lib. VI, 647. et VII, 507. — 167. *Agenor. nubem*, pro, copias Punicas, nota metaphora. cf. lib. I, 311. IV, 553. Locus similis est lib. IV, 94. sq.

170. Instruitur a Marcello acies. *Apare iubas*, cristas, solebant milites, cum se ad pugnam accingebant. v. sup. ad lib. V, 165. et Virg. VII, 638. ubi plenior imago sistitur. *sanguineas iubas* pro turris s. fulvis, ut serpentis ap. Virgil.

Sanguineas de more iubas: sonat inde, citato
 Agmina disponens passu, Tu limina dextrae
 Servabis portae, Nero: tu converte cohortes
 Ad laevam patrias et Laripatia signa,
 Clarum Volscorum Tulli decus: ast ubi iusso, 175
 Per tacitum ruptis subita vi fundite portis
 Telorum in campos nimbium. Ferat ipse, revulsa,
 In medios, equitumque traham certamina, porta.
 Dumque ea Marcellus, iam claustra revellere Poeni,
 Et scalis spretos tentabant rumpere muros. 180

Insonuere tubae passim, clamorque virorum,
 Hinnitusque, simul litui, raucoque tumultu
 Cornua, et in membris concussa furentibus arma.

Fertur

174. *Larinantia* Oxon. et sic Dausq. 179. *evellere* vulg.
revellere ex Colon. 180. *tentare irrumpere* ed. Leseb. pro
 arbitrio. 182. *Tinnitusque simul litui* vulg. At Modius ex
 Colon. locum emendavit et distinxit.

Virgil. Aen. II, 207. Alibi
atras dixit, fortasse eodem
 sensu. Quae de acie Marcel-
 li iussu disponenda sequuntur,
 nonnulla ex arbitrio poetico
 Silii habent. Fundus autem
 omnino est in Liv. XXIII, 16.
 Finxit poeta duces Neronem
 et Tullium, qui Livio sunt
 P. Valer. Flaccus et C. Aure-
 lius. Illos iam supra nomi-
 naverat lib. VIII, 406. et 415.
 Sed quia Silius diversas Nola-
 e oppugnationes confudit, nunc
 in hac prima appellat Nero-
 nem, quem Livius in tertia
 demum commemoravit lib.
 XXIV, 17. Deinde secun-
 dum Livium *ad tres portas in*
hostes versus tripartito exerci-
tum instruxit, impedimenta sub-
equi iussis etc. quae accuratius,

ut solet, historicus extulit. —

174. *Larinantia signa* a Larino
 opp. in Frentanis sito: cf. lib.
 VIII, 404. — 175. *ubi ius-*
so, iussero, ut Virg. Aen. XI,
 467.

180. *spretos muros*, quia
 intra muros Romani se rece-
 perant, adeoque nullus arma-
 tus in iis apparebat. cf. Liv.
 cap. 16 — Sequitur obvia
 in poetis descriptio irruen-
 tium in agmina hostilia mili-
 tum cum clamore et tubis.
 Praevit multis in locis Virgi-
 lius, sed ita ut luxuriantem
 Silium facile distinguas. v.
 Aen. IX, 503. Propior uber-
 tati Silianae Lucanus I, 237.
 sq. Mox vers. 183. *concussa*
 arma simpliciter intelligo de
 illo actu militum, quo prae-
 lium

Fertur acerba lues disiectis undique portis,
 Effusaeque ruunt inopino flumine turbae; 185
 Improbus ut fractis exundat molibus annis,
 Propulsum ut Borea scopulis impingitur aequor,
 Ut rupto terras invadunt carcere venti.
 Nec, torrente, Libys, viso, armorumque virumque
 Deiectus sperare valet. Dux Dardanus instat 190
 Attonito, praegressus equo, tergisque ruentum
 Incumbens hasta, socios nunc voce fatigat:
 Perge, age, fer gressus. Dexter Deus; horaque nostra est.
 Hac iter ad muros Capuae. Nunc rursus in hostem
 Conversus, Sta. Quo raperis? Non terga tuorum, 195
 Te, ductor Libyae, increpito. Sta. Campus, et arma,
 Et Mars in manibus. Dimitto a caede cohortes:
 Spectemur soli: Marcellus proelia posco.

Sic

184. *portis* ex Put. *telis* vulg. *turmis* Colon. *disi. incita portis*
 ex Cod. Tel. et Rom. 2. edidit Lef. 185. *inop. turbine tur-*
mae ed. Lef. e tribus scriptis, ut ait. 189. *torrente visu* vulg.
torrente nisu ex Colon. Lefeb. hoc sensu: Hannibal deiectus ve-
 hementissimo impetu Romanorum, non valet sperare. Sed vid.
 nott. 196. *stat campus* vulg. 197. *dimitto caede* e Colon.
 Lefeb. edidit.

lium inituri armis manus ad-
 iiciunt, eaque cum quodam
 impetu apprehendunt. Imita-
 tus noster est Virgilii locum
 Aen. VIII, init. *Vt rauco stre-*
puerunt cornua cantu, usque
acres concussit equos, atque im-
pulit arma, ubi vid. Heyn.
 nott. Quamvis concedam in
 hoc Silii loco etiam de per-
 cussione clypeorum cogitari
 posse. — 184. *acerba lues*,
 usitata Silio formula, de co-
 piis cum impetu irruentibus,
 ut de aliis rebus perniciosis
pestis et *lues* varie dicitur. cf.
 lib. I, 350. sq. *borridam luem*

supra dixerat lib. X, 603. —
fertur erumpit. Mox varia-
 ta sententia *effusas turbas* ap-
 pellat. De metaphora vid.
 lib. IV, 161. sq.

186-88. Triplex compa-
 ratio cui nunc placet, nae is
 luxuriam poeticam adamet.
 Satis nempe erat, si poeta
 copias e portis ruentes cum
 flumine et torrente compara-
 bat. Sed in his Ingenium
 coercere non potest Silius.
 Singulatim illas comparatio-
 nes passim posuit, ut lib. V,
 305. 384. — Versus 189.
 simplicissimam sentio explica-
 tionem

Sic rector Latius: iuvenique invadere pugnam
 Barcao suadebat honor pretiumque pericli. 200
 Sed non haec placido cernebat pectore Iuno,
 Coeptoque avertit suprema in fata ruentem.
 Sistere percussos ille et revocare laborat.
 Talesne e gremio Capuae tectisque sinistris
 Egredimur? State, o miseri, quis gloria summa 205
 Dedecori est. Nil vos hodiē (mihi credite) terga
 Vertentes fidum exspectat. Meruistis, ut omnis
 Ingruat Ausonia, et saevo Mavorte parassis,
 Ne qua spes susos pacis vitaeque maneret.
 Vincebat clamore tubas, vocisque vigore 210
 Quamvis obstructas saevus penetrabat in aures.

Poly-

208. *laevo Mavorte* Lef. ex conl. Heinsf.

tionem esse, ut iungatur *deiectus armorum*, pro, repulsus, copiarum. Nimirum *torrense viso*, h. e. cum videret copias Romanas tanto impetu ruere, sperare non valebat Libys, se eas deiecturum, s. repulsurum esse. Certe si *deiectus* participium est, dura sententia efficitur, et illud *sperare* nude ponitur. Sed vid. Var. Lect.

201. Ecce iterum Deum ex machina, exemplo Homeri et Virgilii, cum heros in discrimen venerat, advocatum. v. sup. lib. X, 455. Sed de his alio loco diximus. — 203. *percussos*, milites subito impetu Romanorum perturbatos et versos. 204. Absurde mihi videtur Hannibal interrogare, *talesne* — *egredimur*? Quasi vero nescire potuisset, Ca-

puam, ubi ipse cum militibus luxui indulserat, virtutis bellicae scholam non fuisse. Non decebat nunc ducem increpare; immo vero conqueri, et aliis modis fortitudinem in pectora revocare. Sed expressit Silius orationem Hannibalis apud Liv. XXIII, 45. cum iterum Nolam expugnare vellet. — 206. *dedecori est*, nempe quia gloriam hactenus partam ignavia obruitis et perditis. — 207. 209. *meruistis* etc. Cum ironia, et acerba exprobratione elata vox. Vos, inquit, cum omnibus rebus gestis nihil amplius praestitistis, nisi ut de vita vestra solliciti esse debeatis. *Meruisse* dici eos, qui aliquid consecuti sunt, nota observatio est. 211. *obstructas*, tumultu bellico, opinor,

Polydamanteis iuvenis Pedianus in armis
 Bella agitabat atrox, Troianaque semina et ortus
 Atque Antenorea sese de stirpe ferebat,
 Haud levior generis fama sacroque Timavo 215
 Gloria, et Euganeis dilectum nomen in oris.
 Huic pater Eridanus, Venetaeque ex ordine gentes,
 Atque Apono gaudens populus, seu bella cieret,
 Seu Musas placidus doctaeque silentia vitae
 Mallet, et Aonio plectro mulcere labores, 220
 Non ullum dixere parem; nec notior alter
 Gradivo iuvenis, nec Phoebus notior alter.

Qui

220. *Aonio* Colon. quod iam probabat Drakenb. quamvis Aonios edidit. 221. *duxere* coni. Heinsf. probante Drakenb.

222. Aberat hic versus a vulgatis. Modius ex Colon. Cod. restituit.

nor, et clangore tubarum;
saevus nunc est, cum summo
 nisu et contentione clamans,

212. sqq. Intextitur mirum
 episodium de Peditano quodam
 Cinypen Pauli armis vestitum
 spoliante et interficiente. Adluisse
 poetam ad Asconium Peditanum,
 Patavinum, Marsus credidit. Neque
 ea opinio absorta est a Silii consuetudine,
 cuius non unum exemplum supra
 occurrerat. Certe ille dicebatur
 originem suam ad Antenorem
 Troianum referre, qui cum haberetur
 pro Patavii urbis conditore,
 hinc ornandi huius loci opportunitatem
 poeta arripuit. Itaque appellat *Timavum*
 fluv. agri Patavini, *Euganeos*, *Eridanum*,
Venetas gentes, *Aponum* fluv. quae
 omnia Patavinae regioni significandae in-

serviunt. Caeterum de Antenore et
 caeteris rebus huc pertinentibus satis
 diximus supra ad lib. VIII, 604. sq. Illud
 autem facile sentient elegantioris
 iudicii lectores, quam nimis in ornatu
 fuerit Silius, cum ne Virgilius quidem,
 iudice Heynio Excurs. ad lib. I. Aen. 244.
 in simili narratione modum tenuerit.
 Quis ferat in duobus versibus haec:
Troiana semina, ortus, Ant. stirpem?
 Nonne luxuriatur, qui, ut unam
 regionem designet, eius quinque oppida
 et fluvios recenset?

217-22. Peditanus ille et belli
 artibus, et literarum studio excellens.
 Haec sententia notis coloribus, at quam
 argute et luxurianter, ornatur. In
doctae vitae silentio, quis

Qui postquam, effulsis urgens vestigia frenis
 Poenorum, iuxta galeam atque insigne peremti
 Agnovit spoliū Paulli: puer illa gerebat, 225
 Non parvo laetus ductoris munere, Cinyps,
 Dilectus Poeno Cinyps, quo gratior ora
 Non fuit, ac nulla nituit plus fronte decoris.
 Quale micat, semperque novum est, quod Tiburis aura
 Pascit, ebur, vel qui miro candoris honore 230
 Lucet in aure lapis, rubris advectus ab undis.
 Quem postquam, egregium cristis et casside nota
 Fulgentem, exremo Pedianus in agmine vidit,
 Ceu subita ante oculos Paulli emersisset imago
 Sedibus infernis, amissaque posceret arma, 235
 Invadit frendens, Tūne, ignavissime, sacri
 Portabis capitis, quae non sine crimine veller
 Invidiaque Deūm gestaret, tegmina, ductor?
 En Paullus. Vocat inde viri ad spectacula manes,
 Et fugientis agit costis penetrabile telum. 240
 Tum delapsus equo, galeam atque insignia magni
 Consulis abrumpit dextra, spoliatque videntem.
 Solvitur omne decus leto, niveosque per artus
 It Stygius color, et formae populatur honores.
 Ambrosiae cecidere comae, violataque cervix 245
 Marmo.

227. ora Colon. ore vulg. et sic Lefeb. 231. ab Indis
 nonnullae editt. 234. ceu e scriptis. cum vulg. 244. ho-
 norem ex coni. Heinf. Lefeb. 245. tum lactea cervix coui.
 Heinf.

quis non cogitet otium literarium?

227. sq. Cinyps iuvenis formosissimus adumbratur. Quae sequitur pulchritudinis comparatio, facta est ad imitationem loci Virgil. Aen. X, 134. de Iulo, vel Aen. I, 588. de Aenea, praecedente utrique Homero Od. 2, 229. 235. ψ,

156. 162. — lapidem de unionis s. margarita e mari Indico, quod rubrum et erythraeum vocetur, extracta, iam Drakenb. exposuit. — 241. delapsus, desultans. Impetum et celeritatem desilientis ex equo expressit.

243. seqq. Moritur formosissimus iuvenis. Nimum et luxu-

Marmoreum in iugulum collo labente recumbit.
 Haud secus Oceano rediens Cythereus ignis,
 Cum sese Veneri iaculat splendore resecto,
 Si subita invadat nubes, habetatur, et, atris
 Decrescens tenebris, languentia lumina condit. 250
 Ipse etiam, capta, Pedianus, casside, nudos
 Attonitus stupet ad vultus, irasque coerces.
 Tum, galeam magno socium clamore reportans,
 Inmitem quatiebat equum, spumantia saevo
 Frena cruentantem morfu, cui turbidus armis 255
 Obvia Marcellus rapido tulit ora tumultu:
 Agnoscesque, Decus macte o virtutis avitae,
 Macte Antenoride; nunc, inquit, rapta petamus,
 Quod superest, Libyci ductoris tegmina, et ardens
 Terrificis saevam fundit stridoribus hastam. 260
 Nec forsan voti vanus foret, obvia ni vis

Gesta-

248. *sacrat* Colon. *iaculat* e Vulg. 253. *ad socios* vulg. et
 sic Leseb. qui tamen in Additam. sententia mutata *socium* proba-
 vit, lectionem libr. scriptorum. 258. *Antenorida* cum Hein-
 sio Leseb.

luxuriantem in formae laudi-
 bus se praestitisse poetam, quis
 non sentiat? praesertim cum
 sufficere in eo genere possent,
 quae iam antea vers. 227. etc.
 praedicaverat. Sed in hoc
 loco, Venerem moribundam,
 an militem poeta pingat, ae-
 gre distinguas; ita colores un-
 dique arreptos in una hac ima-
 gine consumpsit. *Decus*, et
formae honores in tali re ali-
 quoties dixit, exemplo Virgil.
 Aen. I, 591. *laetos oculis affla-
 rat honores*, ubi vid. Heyn.
 — *Scygius color*, qualem um-
 brae habent, color mortis.
Ambrosiae comae, proprie am-
 brosia, Deorum unguento,

delibutae, e Virgil. Aen. I,
 403. *praeunte* Hom. II. α,
 528. *Mox violatam cervicem*
simpl. intelligo deformatam,
 colore in morte mutato. At
 vide, quam omnia ludens poe-
 ta variet, et vertat dicendo!
 — *Marmoreum*, μαρμαίρον-
 τα, frequens epitheton, ad
 candorem declarandum, ut
 Virgil. Ge. IV, 523. et alibi.
 — Sequitur ad absolvendam
 luxuriam ornandi etiam com-
 paratio vers. 247. *Cybercius*
ignus, Lucifer, stella Vene-
 ris. De re dictum est ad lib.
 VII, 639. in simili loco.

261. *obvia vis* Gestaris, ex
 Homericæ forma βῆν πρὶν-
 μοιο

Gestaris opposito tenuisset corpore telum.
 Qui dum vicinis ductorem protegit armis,
 Transabiit, non hunc sitiens gravis hasta cruorem,
 Ingentesque minas mutata morte peregit. 265
 Avehitur raptim ductor, discriminē leti
 Turbatus, cursumque furens ad castra capeffit.
 Iamque, fugae immodicus, tendit certamine gressum
 Praecipitem versis Poenorum exercitus armis.
 Assequitur telis hostis, longasque viritim 270
 Exsantiant iras cladum, coeloque cruentos
 Certatim ostentant et Dīs ultoribus enses.
 Ille dies primus docuit, quod credere nemo
 Auderet Superis, Martis certamine fisci
 Possē ducem Lybiae. Raptant currusque, virosque, 275
 Massylamque feram; et vivis avulsa reportant
 Tegmina bellantum, atque abeunt, sub cuspide terga
 Con-

267. *ferens* cum vulg. Lefeb. qui Heinsum reprehendit, quod
furens e scriptis induxerit.

proio etc. pro vulg. obvius Ge-
 star. Apud Virg. Aen. IV,
 132. *odora canum vis*. Lu-
 cret. VI, 1220. *fida canum*
vis. Caeterum nota esse de-
 bet poetarum consuetudo, ex
 Homero quidem deprompta,
 heroum armigeros, vel vici-
 nos milites alios substituendi,
 qui tela excipiant, divinitus
 quidem, ne heros ipse feriat-
 tur. Exempla sat multa, si-
 milesque orationis colores iam
 ipse Silius suppediavit. —
 265. *minas peregit*, irae Mar-
 celli satisfecit, sed *mutata*
morte, quatenus non Hanni-
 balem, sed Gestarem percus-
 it.

funduntur. *certamine*, pro cer-
 tatim, ut mox, veluti agmi-
 ne facto fugiunt, vel certan-
 tes inter se de fuga et cursu.
 Virgilio passim usurpata for-
 mula, ut Ge. III, 103. *prae-*
cipiti certamine campum corri-
piunt.

273. seqq. Livius de hoc
 proelio ad Nolam cap. 16. fin.
 ita: *ingens eo die res, ac ne-*
scio, an maxima illo bello, ge-
sta sit. Non vinci enim ab
 Hannibale vincenibus difficilior
 fuit, quam postea vincere. In-
 fra vers. 298. *primum Deo-*
rum munus dicitur. — For-
 mula multis modis variata poe-
 tis est, quod credere nemo a.
superis, de re incredibili, et
 E non

268-71. fugiunt Poeni et
 Vol. II.

Contenti vidisse ducis. Tum Martis adaequant
Marcellum decori. Graditur comitante triumpho
Maior, quam ferret cum victor opima Tonanti. 280

Inde furens, postquam vallo vix depulit hostem,
Ductor Agenoreus, Quando hanc, quantoque cruore
Hostili labern eluerim? Mea terga videre
Contigit Aufoniae? Mene, inquit, summe Deorum,
Post Trebiam statuis tam tristi funere dignum? 285
Vosque, invicta diu, nunc, heu! sine Marte, iuventus
Débellata bonis Capuae, non degener ipse
Gestorum Aufoniis verti victricia signa,
Vobis terga dedi. Vidi, cum ad bella vocarem,
Non secus atque Italo fugere a ductore paventes. 290
Quid reliquum prisca Martis tibi, qui dare terga
Me revocante potes? Fundebat talia Poenus:
Et Latiae sese Nolana ad moenia turmae,
Portantes spolia insigni clamore, ferebant.

At, consueta graves per longum audire suorum 295
Eventus, Roma, et nunquam recreata secundis,
Allato tandem faustae certamine pugnae,
Erigitur, primoque Deum se munere tollit.
Ante omnes pigra in Martem, fugiensque laborum,

Dum

285. iam turpi ed. Leseb. ex scriptis et edit. vet. nisi quod
Heinsius tam servavit. 294. spoliū Colon. 296. re-
creata Colon. Tel. Rom. 2. pro vulg. recreare.

non expectanda, ut Virg. A.
V, 17. IX, 6. Stat. Theb. V,
724. — 278. *sub cuspide*,
sub ictu, fugientem, terga
vertentem ad tela immittā.
cf. vers. 283. — *Marsis a*,
decori, divino honore, et lau-
dibus, velut alterum Martem,
prosequuntur. De *opimis* Mar-
celli v. sup. lib. I, 132.

286. seqq. Acerba increpa-
tio Hannibalis, cum qua cal-

lide suae virtutis defensionem
coniungit. Heus tu, inquit,
iuventus debellata, victa et de-
bilitata *bonis Cap.* luxu Cam-
pano, non ego Aufonios fu-
gi, veluti *degener gestorum*,
et pristinae virtutis meae ob-
litus, immo vero *vobis*, pro-
pter vestram ignaviam, qua
me deseruistis, et ad fugam
quasi coegistis, *terga dedi*.

299-305. Duplex homi-
num

Dum bellum tonat, et sese furata iuventus 300
 Dat poenas latebrae: tum, qui dulcedine vitae
 Invenere dolos, iurataque foedera Poeno
 Corruptere, notant, et purgant crimine gentem.
 Punitur patriam meditati linquere terram
 Consilium infelix scelerataque culpa Metelli. 305
 Talia corda virum. Sed enim nec femina cessat
 Mente aequare viros, et laudis poscere partem.

Omnis, prae sese portans capitisque manusque
 Antiquum decus ac derepta monilia collo,
 Certatim matrona ruit, belloque ministrant. 310
 Haud tanta cessisse viros in tempore tali
 Laudis sorte piget; factoque in secula ituro
 Laetantur tribuisse locum. Tum celsa Senatus
 Subsequitur turba. In medium certamine magno

E 2

Pri.

304. *meditati* e Colon. Al. *meditantum, meditaturi, meditatum.*
 306. *cessat* ex Colon. et edd. vet. pro vulg. *cessit.* 310. *ruunt*
 Leseb.

num ignavorum, qui poenas dare Romanis debebant, genus indicatur, primum ii, qui auctore Metello post pugnam Cannensem ex Italia migrare parabant, deinde illi, qui iureiurando adacti, ut negata captivorum permutatio- ne in castra Poenorum redirent, id iusiurandum migrassent. De priori genere supra memoravit Silius lib. X, 416. sq. et Liv. XXII, 53. de posteriore Liv. l. c. cap. 61. ubi varias scriptorum de ea re sententias adfert. cf. Cic. Off. III, 32. Gell. N. A. VII, 18. At Silius varias Hannibalis ad Nolum expeditiones commiscuit. Nam quae de poe-

na transfugarum et periurorum narrat a Romanis sumpta, ea Livius libro demum XXIV, 18. memorat, cum tertia Nolae expugnatio facta esset. Tenendum igitur est, Silium ea, quae Livius variis temporibus de Nolae oppugnationibus tradidit, in unam conferre, veluti una tantum facta fuisset. — *pigra in M. iuventus*, ignava ut lib. X, 422. *mala bello pectora, degeneremque manum.* Mox vers. 305. *consilium infelix et scel. culpa Met.* supra l. c. 42. *deformia consulta* dixerat.

306. 19. In hoc loco formando Silius, sive Livium sive Florum secutus, iterum tempo-

Privatae cumulantur opes. Nudare penates, 315
 Ac nihil arcanos vitae melioris ad usus
 Seposuisse iuvat. Coit et sine nomine vulgus.
 Corpore sic toto ac membris Roma omnibus usa,
 Exsanguis rursus tollebat ad aethera vultus.

Addunt spem miseris dulcem Parnasia Cirrha 320
 Portantes responsa viri. Nam laeta ferebant
 Exaudisse adytis, sacra cum voce tonaret
 Antrum, et mugiret Phoebus iam intrata sacerdos.
 Solvite, gens Veneris, graviores corde timores:
 Adversa, et quidquid duri sub Marte manebat, 325
 Exhaustum est vobis. Restant leviora laborum,
 Et sine perniciæ terror. Dīs vota precesque

Ferte

323. intacta in solo Cod. Put.

tempora non accurate distin-
 xit. Florus quidem, cum
 dixisset (II, 6. 23.) Hanniba-
 lem Campaniae soles et te-
 pentes fontibus Baias subegis-
 se, haec addit: *Interim re-
 spirare Romanus et quasi ab in-
 feris emergere — Egebas aera-
 rium; opes suas libens senatus
 in medium prosulit: nec, prae-
 ter quod in bullis singulisque
 anulis erat, quicquam sibi auri
 reliquerunt. Eques securus ex-
 emplum imitataeque equitem tri-
 bus.* Sed haec non facta sunt
 post Nolam ab Hannibale ob-
 sessam, sed diu post Marcello
 et Laevino Coss. cum iam Ca-
 pua recepta esset. Itaque ea-
 dem Livius suo loco lib. XXVI,
 36. eodem fere modo narrat.
 320. seqq. Praeterea Ro-
 mani Delphico etiam oraculo
 recreati sunt. Livius quidem

XXII, 56. de ea re ita: *Sca-
 rim post cladem Cannensem mis-
 sus est Q. Fabius Pictor Del-
 phos ad oraculum, sciscitatum,
 quibus precibus supplicisque De-
 os possent placare, et quaenam
 futura finis tantis cladibus fo-
 ret.* Nec multo post, adeoque
 longe ante pugnam Nolanam
 rediit a Delphis Romanus, au-
 ctore eodem Livio XXIII, 11.
 Ipsam autem narrationem
 poetico ornatu Silius instruxit.
 Cirrha pro Delphis, quia id
 oppidum non procul aberat,
 unde et Apollo Cirrhaeus di-
 ctus. v. sup. lib. III, 97. Par-
 nassus etiam mons post Del-
 phos versus septentriones.
 Ergo haec loca Delphicae re-
 gionis describendae causa a
 poetis usurpari solent. 323.
Phoebus intrata fac. Pythia
 Deo afflata, inspirata. v. Burm.

ad

Ferte modo, et tepidos aris libate cruores.

Neu date terga malis, aderit Gradivus, et ipse

Delius avertet propiora pericula vates,

330

Troianos notus semper minuisse labores.

Sed vero, sed enim ante omnes altaria fument

Centum festa Iovi: centum cadat hostia cultris.

Ille trucem belli nubem saevasque procellas

In Libyam violenter aget; spectabitis ipsi

335

Aegida turbato quatientem in proelia mundo.

Atque ea Parnasi postquam clamata sub antris

Allatum, vulgique Deus pervenit ad aures;

In Capitolas certatim scanditur arces,

Sternunturque Iovi, et delubrum sanguine honorant. 340

Tum Paena canunt, responsaque fida precantur.

Interea afluētis senior Torquatus in armis,

Sardoas patrio quatibat milite terras.

Namque, ortum Iliaca iactans ab origine nomen,

In bella Hamplagoras Tyrios renovata vocarat. 345

E 3

Proles

331. Put. meminisse. Heins. coni. miserasse.
aus Colon. et sic Leseb. violentis Oxon.

335. violentis

337. aut ea vulg.

atque ea ex Col.

ad Val. Fl. IV, 445. et Stat.

Achil. I, 513. — Versus

331. ex Virgilio immutatus

Aen. VI, 56. *Phoebe graves*

Troiae semper miserate labores.

Res ex Homero nota, in quo

Apollo semper stat a partibus

Troianorum. — 332. cen-

rum altaribus *ἐκατομβῇ* signi-

ficetur, an numerus certus

pro incerto ponatur, quaeri

potest. Saltem, si de illa di-

xit, *centum cultros* paulo ar-

gutius dixit, quia non opus

est, ut hi victimarum nume-

rum exaequent. — 334.

Hannibal copias seu belli thea-

trum in Libyam transferet. —

Mox *turbatum mundum* de

commoto coelo, s. turbatis

ipsis Superis Dausqueius et

Drakenb ceperunt. Ego ma-

lim simpliciter turbas belli-

cas, quas in Hispania movit,

intelligi. Itaque et *quatens*

neg. in pr. dicitur, ut supra v.

60. Hannibal *fortunaē turbando*

obstare sinistrae.

340. *sternunt Iovi*, pro-

sternunt se, *προσθύνεσθαι*, vota

et preces facturi. 341. *Paena*

Apollini canunt.

342. *sqq.* Narrantur res in

Sardinia a T. Manlio Tor-

quato

Proles pulchra viro, nec tali digna parente,
 Hostus erat: cuius fretus fulgente iuventa,
 Ipse asper paci, crudos sine viribus annos,
 Barbarici studio ritus, refovebat in armis.
 Isque ubi Torquatum raptum properata ferentem 350
 Signa videt, pugnaeque avidas accendere dextras,
 Fraude loci nota, latebrosa per avia saltus
 Evolat, et, provisa fugae compendia carpens,
 Virgulta tegitur valle ac frondentibus umbris.
 Insula, fluctifono circumvallata profundo, 355
 Castigatur aquis, compressaque gurgite terras
 Enormes cohibet, nudae sub imagine plantae.
 Inde Ichnusa prius Graiis memorata colonis,
 Mox, Libyci, Sardus, generoso sanguine fidens
 Herculis, ex sese mutavit nomina terrae. 360
 Afflu-

347. *Hostus* ex Colon. At. *Ofens*, ed. Parm. et Putean. *Ortus erat Cumis*. 348. *pacis* ex Rom. 1. et Ben. Leseb. 351. *accedere* ex Vulg. servavit Leseb. *accendere* ex Put. et edit. vett. 352. *tenebrosa* Colon. 353. *provisa* e scriptis et edit. vett. *provisa* vulg. et Danf. 354. *Virgulta* ex Oxon. Barthius restituit pro vulg. *occulta*. Adieci illius exemplum Drakenborch. attulit e Sallust. fragm. Hist. *consedit in valle virgulta nemorosaque*. 356 *fastigatur* Colon. et sic Leseb. vid. lib. V, 50. — 357. *sub margine* cum Marso nonnulli.

quato praetore gestae, ex Liv. XXIII, 40. ubi et de *Hampsgora* principe Sardiniae eiusque filio, *Hosto*, s. *Hiosto*. Qui rerum gestarum ex causis suis nexum quendam, et argumenti unitatem requirunt, eos hic transitus poetae, quo in medias res easque diversissimas abripit lectores, offendit. Nos emblemata historicum et nunc agnoscimus. 348. *asper paci*, homo bellicosus, paci infestus. v. interpr. ad Virg. A. VIII, 365. — 351. *pugnae av. dextras*,

milites pugnae avidos. cf. lib. X, 645.

355. seqq. Sardiniae ins. situs, forma, origo, coloniae, poetice describuntur. Locus classicus de illa est Pausan. Phoc. 17. unde haud dubie poeta profecit. Deinde iuverit comparasse Claud. Gild. 507. seq. — Insulae notio prima, ut *circumvallata*, circumdata aquis, *castigetur*, cohibeatur, ne procurrat latius in pontum. *Ichnuusa* primitus dicta a similitudine vestigii, s. plantae pedis, ut est apud

Affluxere etiam, et sedes posuere coactas
Dispersi pelago, post eruta Pergama, Teucri.

Nec parvum decus, advecto cum classe paterna
Agmine Thespiadum, terris, Iolae, dedisti.
Fama est, cum laceris Actaeon flebile membris 365
Supplicium lueret spectatae in fonte Dianae,
Attonitum novitate mali fugisse parentem
Per freta Aristaeum, et Sardoos isse recessus:
Cyrenen monstrasse ferunt nova litora matrem.
Serpentum tellus pura, ac viduata venenis; 370
Sed tristis coelo, et multa vitata palude.
Qua videt Italiam, saxoso torrida dorso
Exercet scopulis late freta, pallidaque intus
Arva coquit nimium, Cancro fumantibus Austris.

E 4

Cetera

370. *inviduata* Barth. et Oxon.
probante Drakenb. vid. nott.
tibus Austris coni. Heinf.

373. *squalida* coni. Heinf.
374. *nimio cancro atque humen-*

apud Plin. III, 7. ἀπο τῆς Ἰχθυῖς.

— Mox Sardinia a *Sardo*, qui
coloniam Libycam illuc deduxit.
Ei Pausanias tradit apud
Aegypt. et Libyes cognomen
Herculis fuisse. Deinde (v.
361. 62.) *Teucris*, s. Ilienses,
ut Pausanias vocat, ibi con-
federunt. Alia colonia (v.
363. 64.) *Iolao* duce e The-
spiensibus et terra Attica de-
ducta. cf. Diod. Sic. IV, 29.
p. m. 274. — Tandem (v.
365. sq.) *Aristaeus*, Cyrenes et
Apollinis filius, ob Actaeo-
nis filii necem, e Graecia,
cui infestus erat, in Sardini-
am migravit. *Novitas mali*,
s. caedis, eo pertinebat, quod
Actaeon in formam cervi con-
versus a canibus Dianae dila-
ceratus est. De Actaeone v.

Diod. Sic. IV, 81. p. 324. et
quae fufius disputavit Span-
hem. ad Callim. Lav. Pall. 113.

371. *tristis coelo*, ob aëris
vitium, paludumque noxias
exhalationes. Pausan. l. c.
ὁ ἀήρ ὁ ἐνταυθα θολερός καὶ
νοσηρὴς.

372. Versus Italiam scopu-
losa insula. *Exercet sc. freta*,
poetice, ut alibi *fatigare* di-
cere solent. — 373. *pallida*
arva, exusta nimio sole. Ad
naturam factum epitheton,
quod non debebant sollicitare
interpretes; *pallorem anni* hoc
sensu Plinius dixit lib. II, 30.
Fumantes Cancro Austri, venti
ardentes nimio sole, calidissi-
mi. Fumus enim ignem con-
sequitur. Vnde *fumantia sa-*
xa de monte ignivomo Vir-
gil.

Cetera propensae Cereris nutrita favore.

375

Hoc habitu terrae nemorosa per invia crebro

Torquatum eludens hostis, Sidonia pugnae

Tela exspectabat, sociosque laboris Hiberos.

Qui postquam appulsis animos auxere carinis;

Haud mora, prorumpit latebris; adversaque late 380

Agmina inhorrescunt, longumque coire videtur,

Et conferre gradum. Media intervalla patentis

Corripiunt campi properatis eiminus hastis:

Donec ad expertos enses, fidissima tela,

Perventum. Dira inde lues, caeduntque, caduntque, 385

Alternique animas saevo in mucrone relinquunt.

Non equidem innumeras caedes totque horrida facta

Sperarim tanto digne pro nomine rerum

Pandere, nec dictis bellantum aequare calorem.

Sed vos, Calliope, nostro donate labori, 390

Nota parum magni longo tradantur ut aevo

Facta viri, et meritum vati sacremus honorem.

Ennius, antiqua Messapi ab origine regis,

Miscebat primas acies, Latiaeque superbum

Vitis

376. creber id. 377. Hostus pro hostis id. 378. tela id.
384. expertos coni. Heinl. vel potius Livinell. a Cortio etiam no-
tata ad marginem Silii sui; et sic Leseb. — 385. dira Co-
lon. Rom. 2. vulg. dura. 391. in aevo vulg.

gil. A. VIII, 417. — 375.

reliqua Sardiniae pars inprimis secunda. cf. Pausan. l. l.

377. Sidonia tela exsp. Afrubilem cum classe Punica. Liv. l. c. — 381-83. Ardor pugnandi describitur, quo incensi milites vix expedare possunt, usque dum cum hoste congregiantur. Itaque

eminus, et ex medio campo, ut saltem simulacro pugnae ardorem expleant, hastis hostem lacessunt. Singula cum dele-

tu, at luxuriantius expressa videmus.

390. Sequitur episodium de Ennio poeta, cuius laudes praedicat. E gente Messapi ortum dicit, quia Rudii natus erat, oppido in Messapia s. Iapygia sito. v. Mel. II, 4. Cic. Arch. 10. De Messapo v. Virg. lib. VII, 691. et ibi Heyn. in Exc. Servius ad h. l. Ab hac Messapo Ennius dicit se originem habere. Eusebius in Chron. Tarentinum prodidit.

394

Vitis adornabat dextram decus: hispida tellus 395
 Miserunt Calabri; Rudiae genuere vetustae:
 Nunc Rudiae solo memorabile nomen alumno.
 Is prima in pugna (vates ut Thracius olim,
 Infestam bello quateret cum Cyzicus Argo,
 Spicula deposito Rhodopeia pectine torfit) 400
 Spectandum sese non parva strage virorum
 Fecerat, et dextrae gliscebant caedibus ardor,
 Advolat, aeternum sperans fore, pelleret Hostus
 Si tantam labem, ac perlibrat viribus hastam.

Risit nube sedens vani conamina coepti, 405
 Et telum procul in ventos dimisit Apollo.
 Ac super his: Nimium, iuvenis, nimiumque superbi
 Sperata hausisti. Sacer hic, ac magna sororum
 Aonidum cura est, et dignus Apolline vates.
 Hic canet illustri primus bella Itala versu, 410
 Attolletque duces coelo; resonare docebit
 Hic Latiis Heliconia modis, nec cedit honore
 Ascraeo famave seni. Sic Phoebus, et Hosto
 Vltrix per geminum transcurrit tempus arundo.
 Vertuntur iuvenis casu perculsa per agros 415

E 5 Agmi-

402. *dextris* coni. Barth.

408. *sperata* coni. Heins.
 editt. vulg. sine voc. est.

403. *sperans* Colon. et Oxon.

409. *cura est* Col. Pat. et vet.

394. *Latiae vitis decus*, in-
 signe Centurionum Roman. de
 quo diximus ad lib. VI, 42. —
adornabat, ornabat.

398. Apte Ennium cum
 Orpheo comparat, qui pro Ar-
 go nave pugnabat, cum Cyzi-
 cus rex Propontidis, s. Dolio-
 num, qui auctore Strabone
 lib. XII. circum Cyzicum opp.
 habitabant, Argonautas ag-
 gressus esset. Hoc dixit bello
 quateret Argo. De re cf. Orph.

Arg. 499. Apoll. Rh. I, 952.
 seq.

403. Hostus Ennium petit,
sperans aeternum f. aeternam
 gloriam se meriturum, si ran-
 tam labem, tanti momenti ho-
 stem, interfecerit. — 415.
 sq. cf. Liv. XXIII, 41. *Filius*
Hampsicorae Hostus in acie ce-
cidit; et Hampsicora cum pau-
cis equitibus fugiens, ut super
afflictas res necem quoque filii
audivisset, mortem sibi conscivit.
 Ego

Agmina, et effusae pariter dant terga catervae.
 Tum pater, audita nati nece, turbidus irae,
 Barbaricum atque immane gemens, transfigit anhelum
 Pectus, et ad manes urget vestigia nati.

At Libyae ductor, Marcello fractus, et acri 420
 Contusus pugna, campos damnarat, et arma
 Verterat ad miseras non aequi Martis Acerras.
 Inde, ubi permisit flammis atque ensibus urbem,
 Nuceriae, nihilo levior nec parcior ira,
 Incussit sese, atque aequavit moenia terrae. 425
 Post Casilina sibi, multum obluctatus iniquis
 Defendentum armis, aegre referaverat astu

Limi-

424. *irae* conî. Heinſ. et ſic Leſeb.

Ego auctor sum iuvenibus studiosis, ut Livii omnem hanc narrationem cum versibus Silii comparent, ut phantasmata poetica et ornatus, quomodo a sedatiori illius oratione discrepent, penitus intelligant. Certe in hoc loco Silium singula apte ad institutum suum sinxisse, negari non potest. — 418. *urget vestig.* exquisite pro festinat, morte accelerata.

420. seqq. Redit poeta ad Hannibalem, quem post infelix ad Nolam proelium *Acerras* petiisse narrat. Fundus est in Liv. XXIII, 17. *Anibal spe potiundae Nolaē ademsa, Acerras recessit*; et mox: *Acerranis plus animi quam virium erat*. Itaque poeta *miseras non aequo Marte Acerras* vocat. Et Hannibal eam urbem, teste Livio, diripuit et

incendit, postquam incolae noctu ex urbe effugerant.

424. *Nuceriam* post *Acerras* petiisse Hannibalem, ex arbitrio potius suo, quam secundum Livium poeta narrat. Nam ille l. c. cap. 17. *Anibal, ait, Acerris direptis atque incensis exercitum ad Casilinum ducit*. Sed paulo ante cap. 15. idem Livius tradit, Hannibalem inde a Neapoli *Nuceriam* petiisse, eamque urbem direptam incensamque fuisse. — *Nuceriae* (tertio casu) *incussit*, immisit sese cum copiis. Ita *incutere vim ventis* Virgil. Aen. I, 69.

426. *Casilini* obsidionem accurate narrat Livius l. c. cap. 18-20. quam narrationem brevissime poeta extulit. *Iniqua def. arma* dicit imparia, si cum hostium copiis comparentur. — *aegre*, cum diffi-

Limina, et obsessis vitam pensaverat auro.
 Iamque, in Dauniacos perfundens agmina campos,
 Flectebat rabiem, quo praeda vel ira vocasset. 430
 Fumabat versis incensa Petilia tectis,
 Infelix fidei, miseraeque secunda Sagunto,
 At quondam Herculeam servare superba pharetram.

Verterat et inentem Tyria ad conata Tarentus,
 Portisque intrarant Poeni. Sed enim arce corusca, 435
 Fisa loco, manus Ausoniae stipata sedebat.
 Hic, miranda movens, classem, quae condita portu
 Adsta-

428. *at obsessus* coni. Barth. cum in Oxon. esset *obsessor*.

429. *Daunivagos perfundens* vulg. *transf.* ex script. Heinsf. *Dauniacos* ex coni. Heinsf. *profundens* Cortius ad marg. libri sui notavit, coniecturam Livineii.

difficultate, quia summa arte et virtute Romani se defendebant. 428. *vitam pensav. auro.* Ita enim Livius cap. 19. *Qui nullam pacationem ante admisserat, tum demum agi secum est passus de redemptione liberorum capitum.* Septunces auri in singulos pretium convenis.

431. sq. *Petilia* in Bruttiis sita urbs non procul a mari. Fame maxime expugnatam tradit Liv. XXIII, 30. — *infelix fidei* dicitur, quia fide Romanis servanda periit, instar Sagunti. Liv. l. l. cap. 20. *Petellinos, qui uni ex Bruzziis manserant in amicitia Romana, non Carthaginenses modo, sed Bruzii etiam caeteri expugnabant.* — 433. *superba servare Herc. phar.* Nempe Petilia condita fertur a Philoctete, Herculis comite, e Meliboea

per seditionem profugo, qui sagittas Herculis sanguine hydrae tinctas habuit. v. Strab. VI. pag. 254. Diod. Sic. IV, 38. Cicer. Tusc. II, 7. et interpr. ad Virgil. A. III, 401. 402.

434. Tarentini, qui a Romanis defecerant, Hannibalem in urbe expugnanda adiuvant. Rem fusius narrat Liv. XXV, 9-11. — 435. 36. Romani arcem habebant. *Coruscant* dicit, ut urbe paulo elatior, et e longinquo, inprimis a maris latere, conspicuam. Nam non altitudine tutam, sed loco plano positam, Livius cap. 11. prodidit.

437. seqq. *miranda movens,* molitus rem arduam, miram. *Classem* Tarentinam inclusam sinu exiguo, quum claustra portus hostis haberet, plaustris

Adstabat, (namque angustis e faucibus aequor
Erumpit scopulos inter, patuloque recessu
Infundit campis secretum gurgite pontum.)
Inclusas igitur, quibus haud enare dabatur,
Arce superposita, claustris maris extulit astu,
Perque averfa tulit portatas arva carinas.

440

Lubrica roboreis aderant substramina plaustris,
Atque, recens caesi tergo prolapsa iuveni,
Aequoream rota ducebat per gramina puppi.
Et iam, per colles dumosque ad litus adacta,
Innabat pelago veniens sine remige classis.

445

Nuntius

438. *angustis se faucibus coni.* Heins. et sic Leseb. 440. *infundit* ex Colon. vulg. *effundit.* Rom. 2. *diffundit.* 441. Hunc versum expungendum censebat Barthius. Contradixit et Heins. et Gronov. ad Senec. de Ira I, 3. 442. *expulis coni.* Heins. quia statim insequatur *tulit.* 444. *federant* Colon. *substramina* in scriptis.

stris et machinis inpositam, per arva et urbem alia via in mare deduxit, scilicet ut com-
meatus in arcem invehiri non possent. v. Liv. l. c. cap. 11. unde expressa sunt Siliana, et cf. Polyb. VIII, ult. Eam machinationem poeta describit vers. 444-46. *Lubrica substramina* ergo dicit terga boum recens caesorum, per quae machinae ducerentur facili-
ori negotio, ita ut magis *pro-
labi* quam pertrahi videren-
tur. *Labi* enim dicuntur, quae lubrico in solo, vel pro-
pria lubricitate sua moventur, ut de serpentibus Virg. A. II, 235. et de Neptuno per un-
das vecto Aen. I, 147. *rotis summas* Livibus perlabitur un-
das. Nisi malis *lubrica substr.* pro ipsis plaustrorum rotis di-

cta, ut *rotarum lapsus pedibus equi Troiani subiectos* Virg. A. II, 235. Ita iam Mar-
sus explicaverat. Livius l. c. hoc tantum dicit: *munitionem iter fuisse, quo faciliora plaustra, minorque moles in transitu es-*
set. — 447. Dum per colles dumosque ad litus adactam clas-
sem poeta effert, absurde pro-
pe, et contra veritatem histo-
ricam finxit, ut stratagematis miraculum augetet. Nam apud
Livium ipse Hannibal consilii sui rationem reddens, urbem,
inquit, in campo suam babe-
ris: planae et fuitis latae viae
patent in omnes partes. Via,
quae in portum per mediam ur-
bem ad mare transmissa est,
plaustris transuebam naves haud
magna mole.

Nuntius interea vellis non more carinis
 Terrentem freta curarum fervoribus implet; 450
 Dum procul Oebalios amet expugnare nepotes,
 Et primus rostris sulcet navalibus arva,
 Assessos Capuae muros, claustra ipsa revelli
 Portarum, ac totum miseris incurrere bellum.
 Linqvit coepta ferox, pennasque addente pudore 455
 Atque ira simul, immani per proxima motu
 Evolat, et minitans avida ad certamina fertur.
 Haud secus, amisso tigris si concita fetu
 Emicet, attonitae paucis lustratur in horis
 Caucasus, et saltu tramittitur alite Ganges; 460
 Donec fulmineo partus vestigia cursu
 Colligat, et rabiem presso consumat in hoste.

Obvius

449. *sine more* coni. Heins
 in Iunt. edidit. 453. *obsessos* vulg. a Marso.
 coni. Drakenb. et edidit Lefeb.

451. *avet* primus Nicander
 457. *avido*

449. seqq. Interea nuntius
 Capuae obsessae Hannibalem
 a Tarento advocat. cf. Liv.
 XXVI, 4. quem locum poeta
 nunc maxime ante oculos ha-
 buit. Sed historiam, ut so-
 let, etiam nunc variis parti-
 bus truncat, excerpens ea po-
 tissimum, quae potiora vide-
 rentur, et ornatui cuidam
 epico aptiora, tamquam ex
 epitome quadam, non ex Li-
 vii continua narratione pro-
 fecisset. Legatur Liv. XXV,
 inde a cap. 15. Caeterum, si
 de verbis quaeris, *Oebalios ne-
 potes* dixit ipsos Tarentinos,
 quatenus Tarentus colonia La-
 cedaemoniorum fuit, (Iustin.
 III, 4.) a quorum rege anti-
 quo Oebalo ipsi Oebalii dicti

sunt. Vnde Virg. Ge. IV,
 125. *Oebalias turres* Taren-
 tum appellavit, ubi v. Heyn.
 Hinc et Claudiano I, 260.
Oebalia temperat arva Galaesus,
 fluvius prope Tarentum. Et
 infra lib. XV. *Tyndarium Ta-
 rentum* a Tyndaro, Oebali fi-
 lio, Ledaë marito, unde Tyn-
 daridarum notum nomen.

458-62. Comparatio satis
 frequens apud poetas, et nunc
 apte ad bestiae atrocitatem
 verbis expressa, si a luxurie
 quadam recesseris, qua cur-
 sus celeritatem tribus modis
 variavit, *paucis lustr. in horis*,
saltu alite, *fulmineo cursu*;
 quamvis, meo quidem sensu,
paucæ illae horæ nunc valde
 frigent, et vim summæ ce-
 leri-

Obvius huic sparso Centenius agmine raptim
 Funditur, audendi pravus, facilisque periclis.
 Sed parvum decus Hannibali: nam, vitis honore 465
 Perfunctus Latiae, subito stimularat agrestes
 Semermemque manum sternendam obiecerat hosti.
 Bis septem demissa neci, nec substitit agmen,
 Millia: bis septem, quae non sollertior ense,
 Sed genus insignis, iustis ducebat in armis 470
 Fulvius: ast aequae per corpora fusa iacentum
 Raptum iter est, victorque moram non passus eundi.

Exse-

464. *pericli* e cod. Tel. Leseb. 472. *euntis* ex Oxon.
 Barthius probabat. Sic et Put. Parm. et Gryph. *eunta* in Marli
 ed. Veneta.

leritatis et impetus infrin-
 gunt. Exquisitius dixit *par-
 zus vestigia colligere* pro repe-
 rire, assequi.

463. Sequitur novum em-
 blema historicum, ex medio
 rerum gestarum nexu abrup-
 tum. Hannibal cum Ap-
 pium Claudium Conf. in Lu-
 canos abeuntem insequeretur,
 offendit ibi *Centenium* Centu-
 rionem, quem cum copiis o-
 mnibus fudit. v. Liv. XXV,
 19. e quo loco singula Silius
 expressit. 466. *agrestes sem-
 ermemque manum*, ut Liv.
 l. c. *exercitum novum totum*,
*et magna ex parte etiam tumultu-
 rarium et semermem*.

468. seq. Post Centenium
 Fulvius ab Hannibale victus.
 v. Liv. l. c. cap. 21. — *non
 sollertior ense*, scil. quam Cen-
 tenius ille. Haec sunt ex il-
 lis Livianis expressa: *dux stul-
 tizia et temeritate Centenio par*.

470. *Genus insignis*, maxime
 quia fratrem habebat Q. Ful-
 vium Conf. florentem et fa-
 ma rerum gestarum, et pro-
 pinqua spe Capuae potiundae,
 ut ait Livius XXVI, 3. *Iusta*
 autem Fulvii *arma* dicit, qua-
 tenus is, cum praetor esset,
 legitimum exercitum ducebat,
 cum e contrario Centenius ha-
 beret copias raptim collectas,
 ipsique precario commissas.

471. seq. Hannibalem, per
 cadavera caesorum ruentem,
 nil morari ab itinere versus
 Capuam instituto poterat, nisi
 Gracchi exsequiae, quas ipse
 celebrabat, ut mansuetudinis
 famam colligeret. De Grac-
 chi interneccione et sepultura
 a Fulvio Lucano facta, histo-
 ria narratur Liv. XXV, 16.
 17. ubi ita: *Funeris quoque
 Gracchi varia est farsa. Alii
 in castris Rom. sepulsum a suis,*
alii ab Hannibale (et ea vulga-
sior

Exsequiae tantum famam nomenque volentem

Mitificae mentis tenuerunt funere laeto.

Namque per insidias (infandum!) et ab hospite cae-
sus

475

Colloquium et promissa petit dum perfida gentis

Lucanae, Gracchus, caeco circumdatus astu,

Occiderat, laudemque Libys rapiebat humandi.

Sed non, ut scitum celerare ad moenia Poenum;

Adstabat res ulla loco. Iam Consul uterque

480

Praecipites aderant; Nola vis omnis, et Arpis

Aevi floridior Fabius rapida arma ferebat;

Hinc Nero, et hinc volucres Silanus nocte dieque

Impellebat agens properata ad bella cohortes.

Vndique conveniunt, pariterque opponere cunctos

485

Vni ductores iuveni placet. Arduus ipse

Tifata

474. *mitificae* Heinſius ex ſcriptis libris emendavit. Vulg. *bor-
rificae*. Barthius coni. *rectificae*, cum in Oxon. Cod. inveniffet
artifice.

480. *Sat ſtabat* cum Dausqueio Lefeb. — Heinſius
coni. *reſtabat* vel *hoc ſtabat*.

482. *rabida arma ferebat* Co-
lon. *Ferebant* ſervavit Lefeb. ex Vulg. 483. *volucris Sila-
nus* Colon. et ſic Lef.

tior fama est) tradunt in ve-
ſtibulo Punicorum caſtrorum ro-
gum exſtructum eſſe. — 474.
funus laetum dicit, quia, au-
ctore Livio cap. 17. exercitus
decurrit cum tripudiis Hiſpa-
norum, motibusque armorum
et corporum ſuae cuique gen-
ti adſuetis, ipſo Hannibale
omni rerum verborumque ho-
nore exſequias celebrante.
Quae addit poeta: *laudemque
Libys rapiebat humandi*, nihil
prope niſi verſum explent.
Nam res ipſa ex antecedenti-
bus nota erat. Caeterum iſta
formula duo fere ſignificat:
primum, honoris et famae

gratia Hannibalem Gracchi
funus curaffe, deinde, raptim,
et *ὡς ἐν παροδῳ* id feciſſe.
Conferantur cum hoc loco ſi-
milia officia Paulo Aemilio et
Marcello ab Hannibale prae-
ſtita lib. X, 559. et XV, 387.
ſeqq.

479. ſqq. Summa omnium
perturbatio erat, cum audi-
retur Hannibal verſus Capuam
iter facere. Livius XXVI, 5.
ait: *res nec explorata Roma-
nis, ingentem praeſtavit terro-
rem*. 481. *Nola et Arpis*, e
Campania et Apulia, ubi pau-
lo antea Fabius Cs. pugnave-
rat, v. Liv. XXIV, 46. De
caete-

Tifata insidit, propior qua moenibus instat
 Collis, et e tumulis subiectam despicit urbem.
 Verum ubi, tot sese circumfundentibus armis,
 Vallatas socium portas, unaque negari 490
 Intravisse sibi, Capuaeque erumpere, cernit,
 Anxius adventus, nunc ferro frangere coetum
 Obstantum meditatur: init nunc avia coepto
 Consilia, atque astu quaerit tot millia portis
 Abstrahere artatis, cinctosque resolvere muros. 495
 Sic igitur secum, curasque ita corde fatigat:
 Quo, mens aegra, vocas? Rursusne pericula sumam,

Non

487. *invadit* vulg. *insedit* ed. Parm. *insidit* ex Colon. 490. *unique* enim vulg. Leseb. *unaque* et mox *Capuaeque* Barthius et Heinsius ex scriptis emendarunt. *unamque* etiam habent edd. Rom. I. Mediol. Mars. et Mart. Herb. Mox *irrumperet* coni. Heins. 493. *versum* ex Colon. emendavit Modius, pro *init* legebatur: et *huic* vel *et buc* in variis libris. *ardua coepto* coni. Burm.

caeteris cf. Liv. XXVI, 5. — 486. In valle occulta post Tifata montem iuminentem Capuae confedit, ait Liv. l. l. — 489. seqq. singula e Livii narratione cap. 7. expressa reperies. *vallatas soc. portas*, Capuam, quae societatem cum Hannibale inierat. 492. *anxius adventus*, obscura brevitate elata formula, pro, sollicitus praesenti fortuna sua, qua ad Capuam utebatur. 493. *avia coepto*, diversa a priori consilio. Nempe cum modo placuisset Hannibali ferro et impetu in hostes irrumperere, modo mutavit consilium, et astu uti statuit. — Laborat omnis hic locus duritie quadam auribus elegantiori-

bus et Virgilianae concinnitati adfuetis molesta.

496. seqq. Huius soliloquii Hannibalis ansam arripuit poeta ex Livii oratione XXVI, 7. *Annibal*, inquit, *abscedere inuito consilio*, et *movere a Capua statuit castra*. *Multa secum*, quo iam inde ire pergeret, *volventi*, *subiis animum imperus caput ipsum belli*, *Romam, petendi*. — *Curas fatigas*. Proprie curae animum fatigant, ut sup. lib. VII, 302. *Quae te cura vigil fessum*, *germane*, *fatigas?* Sed nunc Hannibal *fatigas curas*, dum eas nutrit, et meditando exercet et augeat. v. ad lib. I, 674. — 497. *rursusne*, ut ad Nolam, *peric. sumam*, periculo

Non aequus regione loci? Capuaque vidente
Terga dabo? an, residens vicini vertice montis,
Exscindi ante oculos patiar socialia tecta? 500

Non ita me experti Fabius Fabique magister
Turbatum, Hesperio cum clausos milite colles
Evassi victor, sparsosque per arva iuvenco
Iactare accensis stimulaui cornibus ignes.

Haud dum omnes abiere doli. Defendere nobis 505
Si Capuam ereptum est, dabitur circumdare Romam.

Haec postquam placita, et tenuit sententia mentem,
Non exspectato, Titan dum gurgite lucem
Spirantes proferret equos, impellit in agmen
Voce manuque viros, et coepta immania pandit: 510

Perge, age, vince omnem, miles, virtute laborem;
Et, quantum humani possunt se tendere passus,
Arduus accelera. Romain petis. Hoc iter Alpes,
Hoc Cannae stravere tibi. Eia, incute muris
Vimbonem Iliacis, Capuaeque repende ruinas; 515
Quam tanti fuerit cadere, ut Palatia cernas,

Et

502. Locus ab Heinsio sic emendatus, ut Drak. edidit. Magna librorum varietas erat, *turbarum expertor*, *turb. asperior*, vel *Hesperior*, vel *experior*. Deinde *Hesperio* in ed. Parm. reperit Heins.

511. pro *vince* ed. Parm. Rom. I. et Med. *rumpe*.

514. *stravere* Colon. et Put. pro vulg. *statuere*.

riculo me exponam, *non aequus*, impar Romanis, opportuniore in loco sitis. — 501. Color orationis e Virgilio haustus Aen. XI, 396. *Non ita me experti Bitias et Pandarus ingens, Et quos mille die victor sub tartara misi.* Caeterum Hannibalem a Fabio in agro Falerno clausum, et dolo reperto elapsum, supra vidimus lib. VII, 272. seq. et 310. *victorem* autem se dicit Hannibal, non quod tum Fa-

bium vicerit, sed quatenus stratagema tum sibi ex animi sententia cessit, adeoque compos voti factus est, gr. *ὁ ἐπιτυχων*, ut saepe apud Virgilium *victor* eo sensu dicitur.

509. *impellit in agmen* pro vulg. convocat, militum concionem facit. 515-17. *Operae pretium est, Capuam perdere, ut Roma potiamur. Demigrantem Ton.* dixit ex superstitione veteri, qua Dii ex urbibus victis et captis emi-

F

grare

Et demigrantem Tarpeia sede Tonantem.

Influcti glomerant gressus. Roma auribus haeret,
Roma oculis. Creduntque ducis sollertibus actis

Aptius id coeptum, quam si duxisset ab ipso § 20

Fatali Aeneadis campo. Vulturna citata

Transmittunt alno vada, postremique relinquunt

Tardandis Italis corruptas igne carinas.

Tum Sidicina legunt pernicipibus arva manipulis,

Threïciamque Calen, vestras a nomine nati, § 25

Orithyïa, domos. Hinc Allifanus Iaccho

Haud inamatus ager, Nymphisque habitata Casinis

Rura

§ 17. *demigrantem* Modius reposuit pro *denigrantem*, quod tamen Dausq. tuebatur, qui insuper coniciebat *de nigranti* vel *es de Tarp. nigrantem sede*, gr. *νεφελιγερέτην*, ut ap. Virg. Aen. VIII, 353. — § 18. *influcti* e scriptis. *instructi* vulg. inde a Marso. § 22. *alno* vulg. Dausq. etiam *aleco*. Heintius coniciebat *cavata alno*. § 27. *inaratus* vulg. quod a Marso ortum Dausqueius frustra defendit. *Casinis* e Colon. pro vulg. *Casini*.

grare credebantur. v. interpr. ad Virg. A. II, 351. et Gesn. ad Claud. Eutrop. lib. II, 296. et sup. lib. II, 593. — *influcti*, incensi, incitati voce Hannibalis. cf. lib. VIII, 244. Sequitur exquisita ratio militum applausus significandi, *Roma aur. b. Roma oculis*. At quam tenuis et diluta sententia est, *credunt ducis* etc. Laudant milites Hannibalem, quod nunc demum, nec statim post pugnam Cannensem Romam petere instituerit. Quis, quae-so, nunc hanc militum sententiam desideret? Aptior ea erat tranquillae deliberationi, quam huic tempori, quo cuncti ardore Romam vincendi flagent. Contrariam adeo

Livius Hannibalis et militum sententiam adfert lib. XXVI, 7. *Cuius rei* (sc. Romam petendi) *semper cupitae occasionem praetermissam post Cannensem pugnam et alii vulgo fremebant, et ipse non dissimulabat*.

§ 21. seqq. Vulturno fluv. traiecto, versus Romam procedunt. Hoc iter per partes, poetica ratione describit Silius, singulis urbibus locisque, ad quae pervenerunt, indicandis, sequutus in ea re Livium suum l. c. cap. 9. seq. Iam singula videamus. *Corruptas igne carinas* Livius discrete narrat. *Fulvium*, inquit, *Vulturnus tenuerat annus, navibus ab Hann. incensis*. — De *Sidicino*

Rura evaſtantur: mox et vicinus Aquinas,
 Et, quae fumantem texere giganta, Fregellae
 Agmine carpuntur volucris. Fert concitus inde 530
 Per iuga celfa gradum, duris quæ rupibus haeret
 Bellator Frufino, et furgit ſuſpenſa tumentis
 Dorſo frugiferis Cerealis Anagnia glebis.

Iamque adeo eſt campos ingreſſus et arva Labici,
 Linquens Telegoni pulſatos ariete muros, 535
 Haud dignam inter tanta moram. Nec amoena retentant
 Algida, nex iuxta Iunonis teſta Gabinae.
 Praeceptis ad ripas immani turbine fertur,
 Sulfureis gelidus quæ ſerpit leniter undis
 Ad genitorem Anio, labens ſine murmure, Thybrim. 540
 Hic ut ſigna ferox dimenſaque caſtra locavit,

F 2 Et

dicino et *Cale* v. lib. VIII, 513. Ibidem 529. de *Alliſis*, cuius oppidi ager *Iaccho baud inam*. ob vini proventum. Ita Horat. Od. II, 6. 18. *Aulon Baccho amicus*, et Satyr. II, 8. 39. *Alliſani calices* laudantur. — 528. *Cafinum* opp. in Volſcorum et Campaniae ſinibus, trans Lirim ſitum, unde *Nymphas Caſ.* dicit. 529. *Fregellas* ad Lirim fl. in regione bituminis et ſulphuris plena ſitas indicans, *fumantem texiſſe giganta* prodit, de quo phantaſmate diximus ad lib. VIII, 540. ſq.

530 - 35. Hinc per Frufinatem et Anagninum agrum in Labicanum venit. Ita Livius l. c. cap. 9. f. — *per iuga celfa*, inter Fregellas et Frufinum ſita. De *Anagnia* v. lib. VIII, 394. Nunc poetico ornatu *ſuſpenſam tumentis*

dorſo, ut in ſaxis Hernicis eſt ſtructam et *Cerealem*, frugiferam, dicit. / 535. *linquens Tel.* Tuſculum a Telegono conditam urbem. v. ad lib. VII, 692. — *teſta Iun. Gab.* Gabios, ad lacum Regillum, ſupra Labico, ſitum oppidum, ubi Iuno colebatur.

538. 41. Deinde ad Anicenum fluv. quæ Tiberim inſluit, caſtra ponit. Novum fere eſt, quod *leniter ſerpere* illum fluvium poeta dicit, cum alii rapidum, praecipitemque prodiderint, ut Horat. lib. I. Od. 7, 13. Ovid. Am. II. et VI, 45. *Sulfureas* undas malim ad colorem aquae referri, pro flavas, luteas, qui colores ſaepe fluminibus, et Tiberi inprimis tribuuntur, praefertim cum idem Anio *gelidus* dicatur. v. ſup. lib. VIII, 402.

Et ripas tremefecit eques, perterrita pulsus
 Ilia prima vadis sacro se coniugis antro
 Condidit, et cunctae fugerunt gurgite Nymphae.
 At matres Latiae, ceu moenia nulla supersint, 545
 Attonitae passim furibundis gressibus errant.

Ante oculos astant lacerae trepidantibus umbrae,
 Quaeque gravem ad Trebiam, quaeque ad Ticina fluenta
 Oppetiere necem, Paullus Gracchusque cruenti,
 Flaminiusque simul, miseris ante ora vagantur. 550
 Clausit turba vias. Stat celsus et asper ab ira,
 Ingenteinque metum torvo domat ore Senatus.
 Interdum tamen erumpunt sub casside fusae
 Per tacitum lacrimae: quidnam Fortuna minetur,
 Quidve parent Superi? Pubes dispersa per altas 555
 Stat turres, atque huc ventum sub corde volutat,
 Vt iam Roma satis credat defendere muros.

Poenus ut ad somnos vix totam cursibus actae
 Indulset publi noctem, vigil ipse, nec ullam
 Ad requiem facilis, credensque abscedere vitae, 560
 Quod sopor eripiat, tempus; radiantibus armis
 Induitur, Nomadumque iubet prorumpere turmas.
 Inde, levis frenis, circum pavitantia fertur
 Quadrupedante sono perculsae moenia Romae.

Nunc

542. Notum phantasma poeticum, terror Nympharum ex fluvio turbato, inprimis hostium adventu, de quo v. lib. VII, 410. seq. — *Ilia* Rhea poetis dicta, ab Illo Troiae. Hanc Anieni fluvio nuptam fabulati sunt poetae, quia Ennio auctore, Amulii iussu, ob sacerdotium Vestae violatum, in Anienem demersa fuit. v. interpr. ad Horat. Od. 2. lib. I. ubi ad eandem fabulam adluditur.

545. sq. Mulierum Romanarum ex hostium adventu trepidatio describitur. cf. Liv. XXV., 9. cuius elegans gravitas mihi nunc multo magis, quam ornatus Silianus, arridebat. 557. Eo iam redacta Roma videbatur, ut nihil ei reliquum esset, nisi muros defendere.

558. sqq. Hannibal urbem contemplatur. cf. l. I. cap. 10. Variis sententiis poeta locum ornavit, quae vim poeticam habent,

Nunc aditus lustrat, clausas nunc cuspide pulsat 565
Infesta portas, fruiturque timore paventum.

Nunc, lentus celsis astant in collibus, intrat
Vrbem oculis, discitque locos, causasque locorum.

Ac legeret visu cuncta, et penetraret in omnes
Spectando partes, ni magno turbine adesset 570
Fulvius, haud tota Capuae obsidione relicta.

Tum demum castris turmas inflexit ovantes,
Spectata, ductor, satiatus pectora Roma.

Atque, ubi nox depulsa polo, primaque rubescit
Lampade Neptunus, revocatque Aurora labores, 575
Effundit rupto persultans agmina vallo,

Et quantum clamare valet, Per plurima nostra,
O focii, decora et sacras in sanguine dextras,

F 3

Vobis

567. pro *lentus*, quod ex membranis restituerunt Barth. et Heins. vulg. *laetus*. 572. *suffixis* vel *suffexit* a Nicandro et Gryphio. *inflexit* e libris vet. Heins. Oxon. *influxit*. Burman. coni. *subduxit*. 573. *Spectanda* e Cod. Put. Lefeb. 577. *vestra* Heins. probante Drakenb. ut per suam ipsorum famam et gloriam milites hortetur Hannibal. 578. *saturatas sanguine* coni. Heins. *satiatas* Drakenb.

habent, quamvis in nonnullis, ut solet, luxuriatur. Ita, cum *levis frenis* Hannibal dicitur, quae celeritatis vel artis laus nunc aliena videtur. Deinde quam arguta doctrina est, qua dicit *quadrupedante sono ferri* pro obequitari. Caetera, quae sequuntur, melioris indolis esse sentio. — 567. *lentus astant*, lento obtutu, ut admirabundus, colles contemplans. v. ad lib. II, 639. — 568 *discitque* — — *locorum*; explicari sibi loca quaeque, et unde singula nomen acceperint, iussit. Ita bene Marius.

571. *Fulvius*, Q. Fulv. Flaccus, qui ex SConsulto Capuae obsidionem reliquerat. Liv. cap. 8. 9. et 10. — *haud tota*, nam duces cum magna militum copia remanserunt. Liv. cap. 8. f.

574. seq. Postero die illucescente Hannibal copias educit, et ad virtutem admonet. v. Liv. XXVI, II. Singula poeticis coloribus ornata sunt. *effundit*, nota metaphora pro educit. — 578. *per sacras in f. d.* dura brevitate dictum pro, per dextras vestras sanguine hostium fuso venerabilis. *Vobis ite pares*, tuemini pri-

Vobis ite pares, et tantum audete sub armis,
Quantum Roma timet. Reliquam hanc excindite mo-
leim;

580

Nil, quod vincatis, toto restabit in orbe.
Neu populi vos Martigenae tardarit origo;
Intratam Senonum capietis millibus urbem,
Assuetamque capi. Fortasse curulibus altis,
Iam vos, exemplo proavorum, ad nobile letum 585
Expectant de more senes, mortique parantur.

Talibus hinc Poenus: sed contra Oenotria pubes
Non ullas voces ducis aut praecepta requirit.
Sat matres stimulant, natique, et cara supinas
Tendentum palmas lacrimantiaque ora parentum. 590
Ostentant parvos, vagituque incita pulsant
Corda virum, armatis insigunt oscula dextris.
Ire volunt, et pro muris opponere densi
Pectora, respectantque suos, fletumque resorbent.
Vt vero impulso patefactae cardine portae, 595
Et simul erupit motis exercitus armis,
Funditur immixtus gemitu precibusque per altos
Ad coelum muros plangor, sparsaeque solutis

Cri-

579. *votis ite* a Nicandro, quem alii secuti sunt. 582. *ne*
pop. Colon. et sic Leseb. 585. *ac nob.* cum vulg. Leseb. *ad*
e Colon. 587. *hic* vulg. *pro sed* contra Putean. *contraque.*
592. *desigunt* Put. 596. *motis* e Colon. vulg. *inulsi.*

pristinam virtutem vestram.
582. *Martigenae* ab Aenea
Veneris et Martis filio. Vn-
de Aeneadae saepe dicti Ro-
mani, et Venus Aeneadum
genitrix Lactetio I, 1. —
583. seq. Romam a Gallis ca-
ptam proponit, ex Liv. V,
41. quem locum poeta ex-
pressit: *Romae satis iam omni-*
bus ad tuendam arcem compo-
sis, iuxta seniorum domos re-
gressa, advensum hostium obli-

nato ad mortem animo expecta-
bat. Qui eorum curules gesse-
rant magistratus, ut in fortu-
nae pristinae honorumque aut
virtutis insignibus morerentur,
quae angustissima vestis est ihen-
sas ducentibus, triumphantibus-
ve, ea vestiti medio aedium
eburneis sellis sedere. cf. Flor.
I, 13.

589. seq. *Scena* miseratio-
nis plena, e Livio XXVI, 9.
adumbrata, at paulo absolu-
tior.

Crinibus exululant matres, atque ubera nudant.
 Fulvius antevolans agmen, Quis nesciat, inquit, 600
 Non sponte ad nostros Poenum venisse penates?
 A portis fugit Capuae. Subnectere plura
 Conantem tristis coeli cum murmure vasto
 Turbavit fragor, et subita de nube procellae.
 Iupiter, Aethiopum remeans tellure, minantem 605
 Romuleo Poenum ut vidit succedere vallo,
 Coelicolis raptim excitis, defendere tecta
 Dardana, et in septem discurrere iusserat arces.
 Ipse e Tarpeio sublimis vertice cuncta,
 Et ventos simul, et nubes, et grandinis iras, 610
 Fulminaque, et tonitrus, et nimbos conciet atros,
 Concussi tremuere poli, coelumque tenebris
 Clauditur, et terras caeco nox condit amictu.
 Instat tempestas oculis, hostique propinquo
 Roma latet. Iactae in turmas per nubila flammae 615
 Stridorem servant, membrisque insibilat ignis.

F 4

Hinc

600. *quis nescius* Putean. 609. *pro cuncta* Leseb. edidit
mutu, nulla auctoritate adiecta, praeter similem locum vers. 724.
 Heins. coni. *inuncta simul*. 612. *conciet* pro *conciet* Put.
 612. *concussu* ed. Rom. I. et Mediol.

lor. Qui Silium morosius
 affidunt, his talibus locis
 immorentur velim. — 601.
non sponte h. e. expulsum e
 Capua. Ergo, Fulvius in-
 quit, non timendus est hostis,
 qui veluti in fuga versatur.
 Brevis, at apta tempori et ef-
 ficax admonitio est.

603. sqq. Describitur tem-
 pestas, quae pugnam Hanni-
 balis et Romani diremit, au-
 ctore Livio XXVI, 11. Ne-
 que oblitus est poeta colorum
 epicorum, quibus locum am-
 plificaret. Ergo non solum

singula tempestatis phaenome-
 na per partes recenset, sed in-
 primis Deorum operam ad-
 fert, quibus Iupiter defen-
 dendae Romae certas partes
 tribuit. Iovem *ab Aethiopi-*
bus remeantem inducit exem-
 plo Homeri, qui Deos quot-
 annis ad Aethiopes proficisci,
 ut ibi epulis et sacrificiis so-
 lennibus interessent, commen-
 tus est. cf. Il. α, 423. Odyss.
 α, 22. Diod. Sic. I, 97. —
 608. *in septem disc. arces*. At
 quam indigne de Diis! — In
 sequenti tempestatis imagine
 poeta

Hinc Notus, hinc Boreas, hinc fuscis Africus alis
 Bella movent, quantis animos et pectora possint
 Irati satiare Iovis. Fluit agmen aquarum,
 Turbine confusum piceo et nigrante procella, 620
 Atque omnes circa campos spumantibus undis
 Involvit. Celsus summo de culmine montis
 Regnator Superum sublata fulmina dextra
 Libravit, clypeoque ducis, non cedere certi,
 Incussit. Summa liquefacta est cuspis in hasta, 625
 Et fluxit, ceu correptus fornacibus, ensis.

Ambustis sed enim ductor Sidonius armis
 Sisitebat socios, et caecum e nubibus ignem,
 Murmuraque a ventis misceri vana docebat.
 Tandem post clades socium coelique ruinam, 630
 Non hoste in nimbis viso, non ense, referri
 Signa iubet castris, maestaeque refuscitat iras.
 Ventis debebis nimirum hiemisque procellis
 Vnum, Roma, diem. Sed non te crastina nobis
 Lux unquam eripiet; descendat Iupiter ipse 635
 In terras licet. Infrendens dum talia fatur,
 Ecce serenato clarum iubar emicat axe,
 Purgatusque nitet discussis nubibus aether.
 Aeneadae sensere Deum, telisque repositis

Sum

619. *ruit agmen* conl. Heinf.
 Rom. 2. In Rom. 1. Mediol. Benef. *accensus*. In Oxon. *vitiol*
miscendus.

636. *infrendens* scripti e

poëta e Virgilio maxime co-
 lores hausit. cf. Aen I, 85.
 sq. IV, 160. sq. et imprimis
 Georg. I, 320. sq. — 617.
 De fuscis alis ventorum vid ad
 lib. III, 524.

628. *sistebat* a pugna revo-
 cabat, et *docebat* coe. *unigenens*
 etc. vana, inania esse fulmina
 ista. Manifeste imitatus est
 poeta orationem Iarbae apud
 Virgil. A. IV, 209. *caccique in*

nubibus ignes terrificant animos
et inania murmura miscens?

637. 38. Livius l. c. cap
 11. *ubi recepissent se in castra*
mira serenitas cum tranquillita
te oriebatur. Haec poetice
 enunciantur. *iubar* sc. solis
 exemplo Virgil. Aen IV, 130
axis pro coelo, ut inf. v 665
serenatus Olympus.

639. *sensere Deum*, intelle-
 xerunt numine divino, love
 qu

Summissas tendunt alta ad Capitolia dextras, 640
Et fessa cingunt montis penetralia lauro.

Tum vultus, modo non parvo sudore madentes,
Nunc laetos Iovis aspeclant: Da, summe Deorum,
Da, pater, ut sacro Libys inter proelia telo
Concidat. Haud alia potis est occumbere dextra. 645

Sic adeo orantes pressere silentia, postquam
Abstulerat terras nigrantibus Hesperus umbris:
Quem, simul attollens rutilantem lampada, Titan
Obruit, et vitae rediit mortalibus usus,
Poenus adest, nec se castris Oenotria pubes 650
Continet. Haud dum enses stricti, mediumque iacebat
Tantum ad bella loci, quantum transmittere iactae
Sufficerent hastae, cum fulgor hebescere coeli
Per subitum coepit, densaeque subire tenebrae;
Atque dies fugere, atque armari ad proelia rursus 655
Iupiter. Incumbunt venti, crassusque, rotante
Austro, nimborum fervet globus. Intonat ipse,

F 5

Quo

650. *claustris* coni. Burm. quia non in castris, sed in urbe erant Romani. 654. pro *subire* idem Burm. coni. *redire*, quia eodem versu similis vox legatur *subitum*.

que propitio haec fieri. Eo pertinent *vultus Iovis laeti*, contrarii *sudori*, quo antea simulacrum Iovis maduerat, noto portento, in rebus tristibus, de quo v. ad lib. I, 98. — 644. *sacro telo*, fulmine tuo.

646. Variatae descriptiones noctis ingruentis, et sequentis diei illucescentis. Colores quis ignoret? *Titan Hesperum obruit*, huc sua obscurat, attollens *lamp.* graphice, proferens lucem. Virgilio *Titan extulit ortus* Aen. IV, 119.

Caeterum omnis locus refectus est ex his Livianis cap. 11. *Postero die eodem loco acies instructas, eadem tempestas dirimit.* — 651. *medium iacebat* etc. Vtraque acies eo iam progressa erat, ut hastae iactae spatium interesset. Iam in tempestatis instauratae imagine expende artem non contemnendam poetae colores variandi, quae est pars ingenii Siliani maxime insignis et ferax. 656. *incumbunt*, ingruunt, exemplo Virgil. Aen. I, 84. — *nimborum ferv. globus*,

Quo tremat et Rhodope, Taurusque, et Pindus, et Atlas.
 Audivere lacus Erebi, mersusque profundis
 Agnovit tenebris coelestia bella Typhoeus. 660

Invadit Notus, ac, piceam cum grandine multa
 Intorquens nubem, cunctantem et vana minantem
 Circumagit, castrisque ducem succedere cogit.
 Verum ubi depositis sepsit sese aggere telis,
 Laeta serenati facies aperitur Olympi, 665

Nullaque tam mitem credas habuisse Tonantem
 Fulmina, nec placido commota tonitrua coelo.
 Durat, et affirmans non ultra spondet in ipsos
 Venturam crebroque diem, modo patria virtus
 In dextras redeat, nec Romam exscindere Poeni 670
 Credant esse nefas. Vbi nam tunc fulmina tandem
 Invicti latuisse Iovis, cum sterneret ensis
 Aetolos campos? ubi, cum Tyrrhena natarent
 Stagna cruore virum? Pagnat pro moenibus, inquit,

Si

658. *quod tremat* e Col. Put. Rom. 2. edidit Lef. 660. pro
bella in Cod. Tel. regna. 662. *conantem* e Nicandro vulg.
 In scriptis *cunctantem*. 668. *obfirmans* coni. Heins. quam et-
 iam Cortius mihi ad marginem notavit. 669. versus variis
 doctorum virorum coniecturis tentatus. In Coloniensi erat *ven-
 turam crebra diem*. Barthius coni. *vent. retroque lucem*. Hein-
 sius ita: *saevituram aestrae rabiem*, vel *venturam hunc aestrae
 rabiem*. Dausq. *ventorum e coelo rabiem*, vel *venturam coelo ra-
 biem*. Vnde Leseb. edidit *venturam coeli rabiem*. Cortius ad
 marginem Silii notavit, *ventorum restare diem*, viri docti, haud
 dubie Livinei, coniecturam. In tanta opinionum inconstancia
 non ausus sum quicquam mutare in contextu Drakenborchiano,
 praesertim cum de sensu non laborarem. Vna vox *crebroque*
 mihi suspecta est. 672. *latuisse* ex Colon. pro vulg. *iacuisse*.

bus, exquisite de fulminibus
 ex crassis nubibus emicantibus.
 Forte in mente habuit Virgil.
 Ge 1. 455. *Omnia tunc pari-
 ter vario nimisque videbis fer-
 vere*; quavis in hoc loco
 non necessario fulmina cogi-
 tari debent.

668 - 71. Spernens irata

numina Hannibal spondet mi-
 litibus suis, si modo fortea
 futuri sint, similem diem in
 posterum nunquam rediturum
 esse. Non poterat superba
 impietas hominis lucentius
 et invidiosius adumbrari. Sei-
 licet artem nunc poetae, non
 rei dignitatem exploramus. —

Ad

rector Superûm tot iactis fulmine telis, 675
 r tot motus cur me contra arma ferentem
 ixisse piget? Ventis hiemique fugaces
 rga damus. Remeet, quaeso, mens illa vigorque,
 a vobis, cum pacta Patrum, cum foedera adessent,
 rgrare acies placitum. Sic pectora flammât: 680
 nec equûm Titan spumantia frena resolvit.
 e nox composuit curas, somnuseq; frementem
 us adire virum, et redeunt cum luce furores.
 fus in arma vocat trepidos, clypeoque tremendum
 repat, atque armis imitatur murmura coeli. 685
 Ut vero accepit, tantum confidere Divis
 onios Patres, summissaque Baetis ad oras
 kilia, et noctu progressum moenibus agmen:
 agitare fremens obsessos otia, iamque
 uram Hannibalis Romam, violentior instat. 690
 que propinquabat muro, cum Iupiter aegram
 oneim alloquitur curis, mulcetque monendo:
 llane Sidonio iuveni, coniuxque sororque
 a mihi, non ulla unquam sine fine feroci
 des frena viro? Fuerit delere Suguntum, 695
 Exac-

675. *fulminis alis conî.* Heinsf. — Burmann. ita: *tot talis ful-*
mine telis, Inter tot mortes etc. 681. *resolvat* ed. Parm. Me-
 diol. et Rom. I. 689. *tamque conî.* Heinsf. *namque* Colon.

vers. 681. vid. lib. VI, 1.
 Nota imago est noctis
 uentis. — 684. *clipeo*
repat, pro, clipeum mo-
 quatit, rotat. Virgilia-
 formula ex Aen. XII, 332.
vors clipeo increpat, ubi vid.
 Heynio notata.
 686. sqq. Livius XXVI, 11.
uit spem Hannibalis magna
res, quod cum ipse ad moe-
urbis Romae armatus sede-
milites sub vexillis in sup-

plementum Hispaniae profectos
audivit. His motus ad Tutiam
fluvium castra retulit. Ita Li-
 vius. Sed poeta, ut occasio
 nasceretur Iovem cum Iunone
 sua in scenam producendi, a
 Livii ratione despectens, Han-
 nibalem dicit, cum securam
 Romam animadvertisset, *vio-*
lenciolem instirisse. Ergo nunc
 Iupiter apparet, Iunoneim
 orans, ut Hannibalem com-
 pescat, atque a Roma abstra-
 hat.

Exaequare Alpes, imponere vincula sacro
 Eridano, foedare lacus. Etiamne parabit
 Nostras ille domos, nostras perrumpere in arces?
 Siste virum. Namque, ut cernis, iam flagitat ignes,
 Et parat accensis imitari fulmina flammis. 700

His dictis, grates agit, ac turbata per auras
 Devolat, et presa iuvenis, Saturnia, dextra,
 Quo ruis, o vecors? maioraque bella capeffis,
 Mortali quam ferre datum? Iuno inquit, et atram
 Dimovit nubem, veroque apparuit ore. 705

Non tibi cum Phrygio res Laurentive colono,
 En, age, (namque, oculis amota nube parumper,
 Cernere cuncta dabo) surgit qua celsus ad auras,
 Aspice, montis apex, vocitata Palatia regi
 Parrhasio plena tenet et resonante pharetra, 710
 Inten-

698. *prorumpere* Put.
 feb. e Cod. Tel. qui tamen *pl. s. et.* Sed illud *en* valde amat
 Leseb.

710. *plena, sumet, en,* edidit Le-

hat. — 695. *fuerit, fas,*
 concessum fuerit, ut plenius
 dixit sup. lib. VI, 604. qui
 locus omnino ob similitudi-
 nem quandam comparandus
 est. — 696. *imponere vincu-*
la Erid. quod alibi *claudere*
 cadaveribus dixit ad Trebiam
 fusis, quibus flumina illa ita
 repleta sunt, ut stagnarent,
 nec profluere aqua posset.
 Marsus tamen de ponte ex-
 plicat, cuius ope Eridanum
 transferit.

701. *grates agit* Iuno Iovi.
 Cur? Nempe Iunoni intererat
 Hannibalem, cui favebat, a
 periculo liberari. Ergo gra-
 tes agit Iovi, quod Hanniba-
 lem coercendi, atque ita Io-
 vis irae eripiendi occasioneu

sibi dederit. Hoc certe Si-
 lius in mente habuerit neces-
 se est. — 705. *nubem atram,*
 caliginem s. nubeculam den-
 sam, qua involuta erat. 706.
 sequitur mira oratio Iunonis,
 quae ut Hannibalem a consi-
 lio Romae oppugnandae de-
 terreat, septem ei montes
 monstrat, cum Deorum, qui
 unicuique praesideant, recen-
 sione. Omnis hic locus refi-
 ctus ex Virgil. Aen. II, 604
 sq. ubi Venus Aeneam simili-
 bus argumentis ad fugam
 Troia capeffendam permove-
 re studet. v. ibi Heyn. —
 709. mons Palatinus, in quo
 Palatium regis Parrhasii, Evan-
 dri Arcadis a Parrhasio mon-
 te, vel Parrhasia opp. Arcadia

Intenditque arcum, et pugnas meditatur Apollo.
 At, qua vicinis tollit se collibus altae
 Molis Aventinus, viden', ut Latonia virgo
 Accensas quatiat Phlegethontis gurgite taedas,
 Exsertos avide pugnae nudata lacertos? 715
 Parte alia, cerne, ut saevis Gradivus in armis
 Impleret dictum proprio de nomine campum.
 Hinc Ianus movet arma manu, movet inde Quirinus,
 Quisque suo de colle Deus. Sed enim aspice, quantus
 Aegida commoveat nimbos flammisque vomentem 720
 Iupiter, et quantis pascet ferox ignibus iras.
 Huc vultus flecte, atque aude spectare Tonantem,
 Quas hiemes, quantos, concussio vertice, cernis
 Sub nutu tonitrus! Oculis qui fulgurat ignis!
 Cede Deis tandem, et Titaniâ desine bella. 725
 Sic effata, virum indocilem pacisque modique,
 Mirantem Superûm vultus et flammae membra,
 Abstrahit, ac pacem terris coeloque reponit.
 Respectans abit, et castris avulsa moveri
 Signa iubet ductor, remeaturumque minatur. 730
 Redditur exemplo flagrantior aethere lampas,
 Et tremula infuso resplendent caerula Phoebos.
 At procul e muris videre ut signa revelli
 Aeneadae, versumque ducem; tacita ora vicissim
 Ostentant, nutuque docent, quod credere magno 735
 Non audent haerente metu; nec abire volentis,
 Sed

724. *fulguret* vulg.

praeter Marſi editt. quae cum

736. *volentem* Put. *volentes* vulg.Colon. *volentis*.

diae. De his dictum ad lib.
 VI, 627. sqq. — 716. 17.
 Campus Martius. 718. Iani-
 culus et Quirinalis. 721. *Iu-*
piter, ex monte Capitolino.

727. *flammea membra* ad
 oculos inprimis referenda, qui
 flammæ et flammantes dici

poetis solent in iratis et atro-
 ci vultu conspicuis. *reponit*,
 restituit. Ad vers. 732. v.
 lib. II, 663.

733. seqq. Egregius locus
 expressa veritate naturae. Ro-
 mani Hannibalem abeuntem
 vident. Iam respirant, idque
 primum

Sed fraudem infidialque putant, et Punica corda:
 Ac tacitae natis infigunt oscula matres,
 Donec procedens oculis sese abstulit agmen,
 Suspectosque dolos demto terrore resolvit.

740

Tum vero passim sacra in Capitolia pergunt,
 Inque vicem amplexi permixta voce triumphum
 Tarpeii clamant Iovis, ac delubra coronant.
 Iamque omnes pandunt portas; ruit undique laetum,
 Non sperata petens dudum sibi gaudia, vulgus. 745
 Hi spectant, quo fixa loco tentoria regis
 Astiterint: hi, qua celsus de sede vocatas
 Affatus fuerit turmas: ubi belliger Astur,
 Atque ubi atrox Garamas, saevusque tetenderit Hannon.
 Corpora nunc viva sparguntur gurgitis unda: 750
 Nunc Anienicolis statuunt altaria Nymphis.
 Tum festam repetunt, lustratis moenibus, urbem.

743. *coronant* e scriptis et vett. edit. Vulgo male *decorant*.
 749. *Hannon* e scr. et ed. vett. Alii male *Ammon* post Marsum.
 752. *festam* vulg. a Marso. *festam* e scr. et edit. vet.

primum vultu et ore taciti significant. Nam *metus haeret* adhuc in animis, et fraudis suspicionem alit. Sensim tollitur timor, sublato ex oculis hoste. Tum demum laetabundi sacris faciundis vacant. 743. *delubra coronant*, coronis, sertis, frondibus in delubrorum postibus suspensis. Virg. A. II, 243. *Nos delubra* — *festa velamus fronde*. v. sup. vers. 641.

744. sqq. Locus omnis adumbratus ad imitationem Virg.

A. II, 27. sq. Dilutam verbis gravitatem Maronianam sentient, qui comparare utrumque velint. At iniquior profecto erat *Clemens* (Essai critique T. I. p. 58.) quod in singulis verbis Silium carpebat. — 750. *viva unda*, fluviali, ut *vivum flumen* Virg. Aen. II, 719. Solenne genus lustrationis, quod preces et sacrificia praecedebat. Exempla in Virgilio passim obvia. cf. Aen. IV, 635.

C. SILII ITALICI

P V N I C O R V M

LIBER XIII.

ARGVMENTVM.

*R*omā profectus Hannibal ad Tutiam flumen castra locat, et cum Romam reverti constituisset, Dasii cuiusdam transfugae monitis deterritus, ad lucum Feroniae pergit, eiusque templum spoliat. Hinc in Bruttios proficiscitur. Interea Fulvius Capuae copias suas admovet, urbemque, fausto omine accepto, cum tormentis vineisque aggredi instituit. Hic Taurea quidam, ex urbe egressus, Claudium ad certamen singulare provocat; sed mox Claudii virtutem minasque metuens in urbem confugit. Quem infecutus ille per mediam urbem penetrans, Romanorum animos ad similem impetum incendit. Ergo cuncti in urbem irrumpunt. Fulvius Numitorem, qui cum duobus fratribus excubias agebat, occidit. Scipio Virrium cum agmine ex urbe educto caedit. Calenus Marium saxo percellit, at mox a Scipione mortem amici ulturo interficitur. Ascanium Volesus obtruncat. Interea Campani obsidionem diutius non ferentes, urbem Romanis tradi cupiunt. Virrius senator Camp. dissuadens id consilium cum aliis in rogam ascendit. Post haec porta urbis aperitur. Deliberantes de Capua Romanos vicit sententia, urbi parcendum esse. Capua recepta Fulvius Milonem, qui primus muros escenderat, corona murali donat: fontes securi subiicit: Tauream ense caedit. Scipio Puteolis degens cum audivisset patrum et patrem in Hispania occubuisse, dolore perculsus, umbras illarum videre et alloqui cupit. Itaque ad antrum Cumanum pergens, ibique ab Autonoe sacerdote edoctus, sacris rite factis, in Tartarum descendit, ubi illas umbras conveniens ex Sibylla vitae futurae fata accipit. Eadem deinde Scipioni

pioni omnem Tartarum explicat et umbras recenset. Loquitur Scipio cum matre, patre et patruo. Videt Paulum, Flaminium, Servilium, Gracchum; deinde veteres Brutum, Camillum, Curium, Hamilcarem, Alexandrum, Croesum, Homerum, Heclorem etc. Mox feminarum manes, Laviniam, Hersiliam, Tanaquilam, Lucretiam, Virginiam, Cloeliam. Monstrantur etiam, qui sint in crimine, manes, ut Tullia, Tarpeia virgo. Postremo Sibylla Hannibalis fata Scipioni sciscitanti praedicit.

SEGNE iter emenso vix dum Tarpeia videri
 Culmina desierant; torvos cum versus ad Urbem
 Ductor Agenoreus vultus, remeare parabat.
 Castra locat, nulla laedens ubi gramina ripa
 Tutia deducit tenuem sine nomine rivum, 5
 Et tacite Tuscis inglorius affluit undis.
 Hic modo primores socium, modo iussa Deorum,
 Nunc sese increpitat. Dic, o! cui Lydia caede
 Creverunt stagna, et concussa est Daunia tellus
 Armorum tonitru, quas exanimatus in oras 10
 Signa refers? Qui mucro tuum, quae lancea tandem
 Intravit pectus? Si nunc exsisteret alina
 Carthago ante oculos, turrata celsa figura,
 Quas abitus, miles, causas, illaese, dedisses?
 „Imbres,

2. *torvo vultu* ed. Mediol. 4. *radens* con. Heins. Sed vid. nott. 5. *Tutia* verior lectio videbatur ex Cod. Oxon. Putean. et Rom. 1. confirmata etiam Cod. Tel. et Rom. 2. Leseb. Eandem Sigonius in Liv. XXVI, 11. restituit ex Codd. et Cluv. Ant. lt. II, cap. 10. p. 710. pro vulg. *Turia*.

1 - 6. Reversus a Roma Hannibal ad Tutiam flumen castra locat. — Haec ornantur. cf. Liv. XXVI, 11. *Tutiam tenuem s. n. rivum* appellat, ut valde exiguum et obscurum; *nulla ripa*, ripam nullam fingens, et plano se-
 re campo rivuli instar profluens, ideoque *gramina laedens*, vid. var. Lect.
 7. *iussa Deorum* h. e. Deos immissa tempestate coepta Hannibalis interruptentes. cf. lib. XII, 625. sq. — 14. *abitus* scil. a Roma oppugnanda.
Illae.

„Imbres, o patria, et mixtos cum grandine nimbos 15
Et tonitrus fugio.“ Procul hanc expellite gentis
Femineam Tyriae labem, nisi luce serena
Nescire ac liquida Mavortem agitare sub aethra.

Terror adhuc inerat Superûm, ac redolentia in armis
Fulmina, et ante oculos irati pugna Tonantis. 20
Parendi tamen, et cuicunque incumbere iusso
Durabat vigor, ac, sensum diffusus ad aures,
Signa reportandi crescebat in agmine fervor.
Sic, ubi perrupit stagnantem calculus undam,
Exiguos format per prima volumina gyros, 25
Mox, tremulum vibrans motu gliscente liquorem,
Multiplicat crebros sinuati gurgitis orbes;

Donec

15. *grandine* Modius ex scriptis posuit pro vulg. *sanguine*.
16. *genti Tyriae* coni. Drakenb. 21. *cuique* Lefeb.

Illaesum militem, acerba cum ironia, ignavum appellat et timidum, qui modo hoc agebat, ut incolumis et illaesus evaderet. Etiam sequentia, *imbres* — *fugio*, quibus milites loquentes inducuntur, a crem irrisionem habent. Turpe enim est, milites imbre et tonitru terreri. — 17. *Femineam labem* — *nescire* etc. Haec iunge hoc sensu: pudeat vos ignaviae muliebris, quae non nisi serena et hilari tempestate pugnare audet. *liquida aethra*, clara, ut aerem, noctem, aestatem liquidam Virgilius passim, Georg. IV, 59. Aen. VI, 202. X, 272.

19 - 24. Quamvis adhuc pavebant milites, tamen Hannibali parebant, sensimque pugnae instaurandae cupiditas

Vol. II.

animis crescebat. — *redolentia fulm.* quia supra poeta sinxerat arma fulminibus adusta lib. XII, 622. sq. — 24-29. Comparatio ad hanc solam sententiam ornandam pertinet: crevisse sensim ardorem pugnandi. Sistitur igitur imago aquae, cuius ex lapide iuncto circuli seu gyri sensim expanduntur. Silio propria est ea comparatio, et quamvis luxuriantis ingenii indicium habet, excusari tamen potest exemplo Virgilii, qui similibus naturae phaenomenis passim affectus et perturbationes animorum comparavit. cf. Aen. VII, 462. VIII, 22. sq. Rem ipsam descripsit Seneca Nat. Quaest. I, 8. Silii imaginem graphice et ad naturam aptissime elatam ne-

G

mo

Donec postremo laxatis circulus oris
Contingat geminas patulo curvamine ripas.

At contra Argyrippae pravum decus, (inclinata namque 30
Semina ab Oenea ductoris stirpe trahebat
Aetoli) Dasio fuit haud ignobile nomen,
Lactus opum, sed clauda fides, seseque calenti
Addiderat Poeno, Latiae diffusus habenae.

Is, volvens veterum memorata antiqua parentum, 35
Longo, miles, ait, quateret cum Teucria bello
Pergama, et ad muros staret sine sanguine Mavors,
Sollicitis Calchas (nam sic fortissimus heros
Poscenti focero saepe inter pocula Dauno
Narrabat memori Diomedes condita mente) 40
Sed Calchas Danaïs, nisi clausum e sedibus arcis
Armisonae curent simulacrum avellere Divae,
Non unquam affirmat Therapnaeis Ilion armis

Cessu-

30. *Argyrippae prav. d.* Heins. ex Colon. et al. restituit pro vulg. *Agrippae parvum d.* quae lectio primum in ed. Wolf. Bas. extitit, unde ad reliquas plerasque manavit. 31. *Oenei* vulg.

32. Versus felici emendatione Heinlii restitutus ex depravatis vestigiis librorum, in quibus legebatur *Oetolidas* vel *Avolidas* id fuit. Dausqueius coni. *Oenidas*, quod recepit Cellar.

monegabit. — 28-29. donec in utraque ripa gyri desinunt, evanescent, et veluti absorbentur. Nam tum *parvulum curvamen* oritur, cum gyrus a ripa interruptitur et quasi aperitur.

30. seqq. Hannibalem Romam redire parantem absterret Dasius quidam, docens, Romam propter Palladium capi non posse. De Dasio exeditum est, Silius e Livio hausisse, qui Dasium Altinium Arpinum vocat lib. XXIV, 25. ubi is Fabio Arpos se proditum promittit. Deinde lib.

XXVI, 38. Dasium Salapiae principem Hannibali amicum narrat. De *Argyrippa* v. ad lib. IV, 557. et de Oeneo avo Diomedis lib. III, 367.

35. *volvens*, evolvens, narrando repetens. Ita Virgil. Aen. I, 262. *Longius et volvens fatorum arcana movebo*. De Palladio, quamvis variae veterum scriptorum narrationes extant, tamen Silius Virgilium sequitur, qui Aen. II, 164. sq. narrat illud furtim ab Diomede et Vlysse iam ante Troiam captam ablatum fuisse. v. Heyn. ad illum locum in

Cessurum, aut Ledaë rediturum nomen Amyclas.
 Quippe Deis visum, ne cui perrumpere detur, 45
 Effigies ea quas unquam possederit, urbes.
 Tum meus adiuncto monstratam evasit in arcem
 Tydides Ithaco, et, dextra molitus in ipso
 Custodes aditu templi, coeleste reportat
 Palladium, ac nostris aperit mala Pergama fatis. 50
 Nam postquam Oenotris fundavit finibus urbem,
 Aeger delicti, Phrygium placare colendo
 Numen, et Iliacos parat exorare Penates.
 Ingens iam templum celsa surgebat in arce,
 Laomedonteaë sedes ingrata Minervae: 55
 Cum medios inter somnos altamque quietem,
 Nec celata Deam, et ininitans Tritonia virgo:
 Non haec, Tydide, tantae pro laudis honore
 Digna paras: non Garganus, nec Daunia tellus

G 2

De.

47. *evadit* Putean.
amolitus. Sed vid. nott.
 et edidit Lefeb.

48. Drakenb. probabat coni. Heinf.
 50. *male* coni. Heinf. Sic et Rom. 2.

n Exc. p. 249. — 43. *The-
 apnaeis* proprie Lacedaemone-
 nis, propter Agamemnonem
 et Menelaum Graecorum tum
 principes. v. sup. ad lib. VIII,
 114. — *Ledaë nomen* Hele-
 nam, Ledaë filiam, Tyndari-
 larum sororem, unde Virgi-
 lio Aen. II, 601. *Tyndaridis*
Lacaena dicitur. (v. Homer.
 Od. γ, 297. Il. γ, 237. 426.)
 orma dicendi Virgiliana Aen.
 II, 515. *mittit Onyten No-
 ten Echionium*, h. e. Echionis
 filium. — *Amyclas* pro Laco-
 tia, unde Paris Helenam ab-
 iuxerat. — 47. *meus Tyd.*
 propter necessitudinem Dio-
 medis, quam poeta supra de-

claraverat v. 31. *adiuncto lib.*
Vlysse comite et socio. 48.
molitus dextra, caedens, in-
 terficiens. vid. lib. V, 384. sq.
 Caeterum totus hic locus e
 Virgilio l. l. variatus est. —
 50. *nostris* — *fatis*, h. e. in
 damnum et perniciem nostram
 effecit, ut Troia capi potue-
 rit.

51. sq. Narrat Dasius, quo-
 modo Diomedes Palladis Deae
 monitu, Palladium Lavinium
 transtulerit, et Aeneae resti-
 tuerit. Cum vero multi ve-
 terum de illo Palladio, et
 quomodo ad Aeneam rediis-
 set, varie statuerent, obscu-
 rum est, quem auctorem Si-
 lius

Debentur nobis. Quaere in Laurentibus arvis;
 Qui nunc prima locant melioris moenia Troiae.
 Huc vittas caelumque refer penetrale parentum.
 Quis trepidus monitis Saturnia regna capessit.

Iam Phryx condebat Lavinia Pergama victor,
 Armaque Laurenti figebat Troia luco.

Verum ubi Tyrrheni perventum ad fluminis undas,
 Castraque Tydides posuit fulgentia ripa,
 Priamidae intremuere metu. Tum, pignora pacis
 Praetendens dextra ramum canentis olivae,
 Sic orsus Dauni gener, inter murmura Teuerum:
 Pone, Anchisiade, memores irasque metusque:
 Quidquid ad Idaeos, Xanthum, Simoentaque nobis
 Sanguine sudatum, Scaetasque ad limina portae,

Haud

61. *meliori* ex conl. Heinf. ed. Lefeb. *nomina* Putean.

62. Versus a Modio ex Cod. Col. emendatus. Vulg. varie *huc intra*, vel *mitras*.

68. *piguora* Colon.

Lefeb.

67. *suspectum* versum habuit Heinſius.

71. *Anchisiada* conl. Heinf. et sic ed.

huc secutus fuerit. Solinus cap. 2. diserte dicit: *Aeneam a Diomede Palladium suscepisse* — *Oenotris fin. urbem Arpos*, s. Argyrippam. cf. Virg. Aen. XI, 246. — *aeger delicti* ob Palladium furto ablatum. Hinc impius Tydides Virgilio Aen. II, 163.

61. *melioris Troiae*. Liv. I, 1. Aeneas ab Sicilia, classe Laurentem agrum tenuit: *Troiae* et huic loco nomen est. 62. Huc sacra mea cum templo mihi dedicando transfer. *Vittas* et *penetralia* poetice pro ipsis sacris et effigie Minervae vittata, exemplo Virg. A. II. 296. *manibus vittas Vestamque potentem*, aeternumque

adytis effert penetralibus ignem. Antea vers. 293. *Sacra suosque tibi commendat Troia penates*. cf. Aen. II, 167. *caelum* etiam propter notam Minervae, perpetuae virginis, castitatem. — Ad vers. 68. v. Virg. VIII, 116. qui ante oculos Silio fuit. De olea pacis signo nota res vel e Virgilio, cui *pacifera oliva* l. c. et *pacis rami* Aen. XI, 332. coll. vers. 101.

71. *pone memores iras*. Proprie memor Aeneas dicendum erat iniuriarum ab Achivis ac Troiam illatarum, unde irasci et metuere debebat. Sed illa poetice dicta sunt, u. Virg. Aen. I, 4. *memorem lu*

non

Haud nostrum est: egere Dei duraeque sorores.
 Nunc, age, quod superest, cur non melioribus, aevi, 75
 Ducimus auspiciis? Dextras iungamus inermes.
 Foederis, en, haec testis erit: veniamque precatus
 Troianam ostentat trepidis de puppe Minervam.
 Haec ausos Celtas irrumperere moenia Romae
 Corripuit leto; neque tot de millibus unum 80
 Ingentis populi patrias dimisit ad aras.

His fractus ductor convelli signa manipulis
 Optato laetis abitu iubet. Itur in agros,
 Dives ubi ante omnes colitur Feronia luo,
 Et sacer humectat fluvialia rura Capenas. 85
 Fama est, intactas longaevis ab origine fani
 Crevisse, in medium congestis undique donis,
 Immensum per tempus opes, lustrisque relictum
 Innumeris aurum, solo fervante pavore.
 Hac avidas mentes et barbara corda rapina 90

G 3

Polluit,

76. *inermes* e scriptis et ed. vet. pro vulg. *inertes*. 78. *ostentat* *trepidis* Colon. sed vulgatam lectionem tuebatur Heinſius.
 81. *aras* e Colon. Oxon. et al. Vulg. *oras*. 84. pro *ante*
omnes Heinſius coni. *annoſo*, vel *antiquo*. 86. *fani* ex Col.
 Mod. pro vulg. *fanni*. 90. *hac* e Colon. pro vulg. *haec*.

nonis ob iram, ubi vid. Heyn.
 — 74. *haud nostrum*, non nostra culpa, sed factum voluntate Deorum, et Parcis, factorum arbitris, ita dispensantibus. Hinc *durae sorores*, et inevitabile fatum, *οὐ δύναται* poetis dictae. 76. *dextras i. inerm.* pacem pangamus. — 79-81. De re vid. Liv. V, 49. — *patrias ad aras* pro vulg. in patriam. Ad unum omnes caesi sunt Celtae. Ita in proſa dixeris.

82-91. His monitis Daſii fractus, deterritus, ad lucum

Feroniae pergit, cuiusque templum ſpoliandum permittit. Liv. XXVI, 11. Feroniae lucum in agro Capenate, exemplo Livii designat, lib. XXVII, 4. Dionys. III, 32. Nam erant alii duo inter Tarracinam, et Pomptinas paludes, quem tangit Virgil. Aen. VII, 800. deinde in Etruria inter Lunas et Piſas. v. Cluver. It. Ant. p. 460. De divitiis illius fani Liv. et Dionys. Hal. l. l. — 89. *solo serv. pavore*, h. e. homines religione, *deſideru- novq* inducti haecenus se abſtinue-

Poliuit, atque armat contemptu pectora Divûm.
 Avia tunc longinqua placent, quae fulcat aratro
 Ad freta porrectis Trinacria Bruttius arvis.

Dum Libys haud laetus Rhegina ad litora tendit,
 Victor, summoto patriis a finibus hoste, 95
 Fulvius infausam Campana ad moenia clausis
 Portabat famam, miserisque extrema movebat.
 Tum prensans passim, cuicumque est nomen in armis,
 Dedecus hoc defende manu: cur perfida, et urbi
 Altera Carthago nostrae, post foedera rupta, 100
 Et missum ad portas Poenum, post iura petita
 Consulis alterni, stat adhuc, et turribus altis
 Hannibalem, ac Libycas exspectat lenta cohortes?
 Miscebat dictis facta, et nunc robore cellas
 Educi turres, quis vinceret ardua muri, 105
 Cogebat, nunc coniunctas astringere nodis

Insta-

91. *contemptus coni.* Burn. 94. *haud lentus coni.* Heinf. et sic Leseb. laudato Livio XXVI, 12. ubi sit *repentino adventu*, quem locum iam Drakenborch. attulerat. Is tamen lectionem vulg. ita tuetur, ut dicat, Hannibalem invitum, et Deorum portentis territum, ac tandem Dasi narratione permotum Romae capiendae spem posuisse et inde movisse, id quod ex initio et fine superioris libri constet. 97. *miserisque* Marsh. et post eum nonnullae editt. Dausq. *miserisque* reposuit. 99. *urbis* Colon. 101. *admissum* Oxon. cum praeis editt. 106. *con-*
inactis Putean.

tinuerant ab eo templo spo-
 liando. — *armat pectora cons.*
 Hannibal, dum militibus spo-
 liandum templum edixit.

92. seq. Ita Liv XXVI, 12.
Ex Lucanis in Bruttium agrum,
ad fretum vero et Rhegium co-
cursu consensit, ut prope re-
pentino adventu incensos oppres-
serit.

95. seqq. Fulvius Capuam
 tendit. Sed vide sententiae
 forae poeticam. — *extre-*

ma movere dicitur, qui ita
 urbem obsidet, ut spes nulla
 salutis civibus relinquatur.

98. *Tum prensans*, cum pre-
 cibus accedens ad singulos,
 cuic. est nomen in armis, prin-
 cipes exercitus milites. *De-*
fende, inquit, *dedecus*, iniurias
 a Campanis nobis factas armis
 ulciscimini. v. lib. V, 490. —

103. *lenta*, veluti otiosa, tran-
 quilla, nil metuens.

104-10. Turris lignae et
 arietis

Instabat ferroque trabes, quo frangeret altos
Portarum postes, quateretque morantia claustra.

Hic latera intextus stellatis axibus agger,

Hic gravida armato surgebat vinea dorso. 110

Ac postquam properata satis, quae commonet usus,

Dat signum, atque alacer scalis transcendere muros

Imperat, ac saevis urbem terroribus implet;

Cum subito dextrum offulsit conatibus omen.

Cerva fuit, raro terris spectata colore, 115

Quae candore nivem, candore anteiret olores.

Hanc agresse Capys donum, cum moenia sulco

Signaret, grato parvae mollitus amore,

Nutrierat, sensusque hominis donarat alendo.

Inde exuta feram, docilisque accedere mensis, 120

Atque ultro blanda attactu gaudebat herili.

G 4

Aurato

114. *offulsit* e Colon. pro vulg. *effulsit*. 118. Heins. coni. *mollitus* et sic in Rom. 2. expressum reperiebat Leseb. qui et probabat.

arietis constructio poetice describitur. — *robore* e ligno, 109. turris rotas lateribus annexas habebat. cf. lib. IX, 240. ubi *mobili aggeri* comparat elephantos turres in dorsis exstructas gerentes. *stellati axes*, radiis instructi, rotae. *gravida* — *dorso*, armatis militibus, qui sub tegmine latebant, repleta. Sic iam Ennius apud Macrob. VI, 2. de equo Troiano: *gravidus armatis equus*. cf. Heyn. ad Virg. A. VI, 516.

114. seqq. Cervae descriptionem ad exemplum Virgilii Aen. VII, 483. seqq. effictam, iam interpretes monuerunt. Ex studio imitandi, et

coloribus poeticis carmen distinguendi hoc totum de omne Flacco obiecto episodium a Silio assutum esse, irruolos incurrit. Quantum autem Maroniana narratio iucunditate, et sobria quadam elegantia emineat, scient, qui utramque comparare volent. — De *Capy* vid. sup. ad lib. XI, 30. — *cum moenia sulco sign.* noto more eorum, qui urbi condendae locum destinabant. Virg. A. V, 755. *Aeneas urbem designat aratro*. 119. *sensus bom. d. alendo* pro vulg. mansuefecerat. Haec mansuetudo porro describitur vers. 120. 21. At quam luxuriant dicta omnia! ut prope fastidium

Aurato matres assuetæ pectine mitem
Comere, et humenti fluvio revocare colorem.
Numen erat iam cerva loci: famulamque Dianæ
Credebant, ac tura Deûm, de more, dabantur? 125

Haec, ævi vitæque tenax, felixque senectam
Mille indefessos viridem duxisse per annos,
Seculorum numero Troianis condita tecta
Aequabat; sed enim longo nox venerat ævo.
Nam, subito incurfu saevorum agitata luporum, 130

Qui noctis tenebris urbem (miserabile bello
Prodigium) intrarant, primos ad luminis ortus
Extulerat sese portis, pavidaque petebat
Consternata fuga positos ad moenia campos.
Exceptam laeto invenum certamine ductor 135
Maestat, Diva, tibi, tibi enim haec gratissima sacra,
Fulvius, atque, adsis, orat, Latonia, coeptis.

Inde, alacer fidesque Dea, circumdata clausis
Arma movet, quaque obliquo curvantur in orbem
Moenia flexa sinu, spissa vallata corona 140
Alligat, et telis in morem indaginis ambit.

Dum

123. *renovare* vulg. primum a Nicandro in Iunt. *revocare* ex Putean. et editt. prileis Heinl. 129. *nox* vulg. *nox* in scriptis. 136. *tibi, tibi enim* hanc edidit Lef. ex Virg. Aen. VIII, 84. loco sane simillimo.

fidium legendi obrepat, si quis Virgilii lectione imbutus ad tali accedat. Hic l. c. de cervo suo: *Ille manum pariens, mensæque adsuetus berili*. Quam apte ad naturam! — 122-23. Quanto iucundiora et castiora illa Virgilii: *p. ferbatque ferum, puroque in fonte lavabat*. Sed Silius ubique poetam affectat. — 129. *nox venerat*, mors longæva impendebat. At meo sensu voc. *noctis* nude possum nunc,

praesertim de cerva, aliquid duri habet, quamvis mortis notioni significandæ pallium adhibuerunt summi poetae. Ita et infr. v. 270. lib. VIII, 141. *Di longæ noctis*. Ovid. Heroid. X, 112. *æterna nox*. — 135. *Exceptam l. i. certamine*. Cogita milites omine sausto laetos inter se certasse, quis primus caperet cervam.

138-41. Iam Fulvius urbem obsidione claudit. Sed observa colores poeticos, more

re

Dum pavitant, spumantis equi fera corda fatigans,
 Evehitur porta sublimis Taurea cristis
 Bellator; cui Sidonius superare lacerto
 Ductor et Autololas dabat et Maurusia tela. 145
 Is, trepido ac lituûm tinnitu flate neganti
 Imperitans violenter equo, postquam auribus hostis
 Vicinum sese videt, et clamore propinquo;
 Claudius huic, inquit, (præstabat Claudius arte
 Bellandi, et merita mille inter proelia fama) 150
 Huic, inquit, solum, si qua est fiducia dextræ,
 Det sese campo, atque ineat certamina mecum.

Vna mora Aeneadae, postquam vox attigit aures,

G 5

Dum

145. *dabat* e Colon. vulg. *dedit*. 144. *superare* mendosum putabat Heins. et coni. *parere*. Cortius ad marginem Silii sui adscripserat *superante*, et laudavit Markl. Epist. crit. pag. 40. 146. *ac lituum* Heins. e Colon. ut iam Dausq. emendaverat; Vulg. *alium*. 147. in Rom. I. Benes. *violens*. 148. *en* pro *et* ed. Lefeb. 149. *huc* e Putean. Lefeb. et sic quoque versu 151. — 153. *accidit aures* coni. Drakenb.

re Siliano cumulos illos maxime. — *in morem indaginis*. Vox retium, quibus saltus einguntur, longam seriem notat. cf. Virgil. A. IV, 121. et inf. lib. XIV, 367. *navalem indaginem* dixit pro navium ordine s. corona.

142. seqq. Sequitur episodum Taureae cuiusdam pugnam singularem cum Claudio narrans. At Silius in hoc loco historiae Livianae ordinem turbavit, suo arbitrio et commodo usus. Nam Livius quidem in ea parte historiae, in qua narranda nunc Silius occupatur, Taureae illius Campani mentionem iniecit, sed pugnae cum Claudio Asello,

Romano milite, institutae mentio longe ante facta erat lib. XXIII, 46. 47. Vnde eam poeta huc traduxit, omnibus paene ad verbum expressis, si poetica pigmenta excipias. — *dum pavitant*, in urbe cives, obsidionem metuentes. — *sublimis cristis*, noto heroum ornamento, unde solent varia epitheta fingere poetae. Virg. A. I, 468. *cristatus Achilles*. Homero κορυθαίολος Έκτωρ. 144. *cui — dabat*, cui hoc concedebat vel tribuebat Hannibal, ut existimaret eum Mauros lacerti viribus antecellere. — 153. *una mora*, i. e. hoc unum impediēbat Claudium, quominus illico pugnam

Dum daret auspicium iusque in certamina ductor.
 Praevertitum namque et capital, committere Martem 155
 Sponte viris. Erumpit ovans, ut Fulvius arina
 Imperio solvit, patulumque invehit in aequor
 Erigit undantem glomerato pulvere nubem.
 Indignatus opem amenti, socioque iuvare
 Expulsum nodo iaculum, atque arcessere vires, 160
 Taurea vibrabat nudis conatibus hastam.
 Inde, ruens ira, telum contorquet in auras.
 At non idem animus Rutulo: speculatur, et omni
 Corpore perlustrat, qua sit certissima ferro
 In vulnus via. Nunc vibrat, nunc comprimit hastam, 165
 Mentiturque minas; mediam tunc transiit ictu
 Parmam, sed grato fraudata est sanguine cuspis.
 Tum strictum propere vagina detegit enssem.
 Et iam ferrata rapiebat calce volantem
 Taurea cornipedem, fugiens minitantiata fata. 170
 Nec

154. *iusque* ex Colon. Mod. et Heinsf. *usque* in aliis multis.
suus Carrion. 155. Sic e Cod. Col. et Put. Mod. et Heinsf.
 In aliis varie *praevertitum capiti poena*, vel *namque capiti*, *prae-*
vebitur namque et capiti, vel *et caput*. 162. *furens ira* coni.
 Heinsf. *probante* Drakenb. *contorsit* Put. 163. Leseb. sic ed.
 et distinguit: *speculatur in omni corpore, perlustrat* etc. 165. *li-*
brat coni. Heinsf. et sic Leseb. 166. *transiit* ex Colon. Vulg.
transigit servavit Leseb. 168. *deripit* coni. Burm. confirmata
 Cod. Tel. e quo sic edidit Leseb.

gnam iniret, quod nefas erat
 iniussu imperatoris id facere.
 Haec ex ipso Livio expressa
 sunt l. c. *Auspicium iusque*
 pro vulg. potestatem et veni-
 am. vid. infr. lib. XVII, 568.
 — 159. *indignatus* spernens.
 De *amensu*, hastis adnexo, ad
 vim iaculandi augendam saepe
 vidimus. Idem *nodus* mox et
 alibi v. lib. I, 318. IV, 291.
 Qui igitur tale amentum sper-

nebat, indicabat se propriis
 viribus pollere, quos *nudos*
conatus, arguta brevitate, poe-
 ta appellat.

163. seqq. Haec eleganter
 et ad naturam apte descripta
 sunt. — *comprimit*, retinet
 hastam. *mentitur minas*, pro
 vulg. simulat ictum, quod sit
 ad formidinem hostis augen-
 dam, et vires iaculo concili-
 andas. De versu 171. vid.

Var.

Nec Rutulus, levior, cedentis perdere terga:
 Nam profugo rapidus fufis inflabat habenis.
 Utque metus victum, sic ira et gloria portis
 Victorem immisit, meritique cupido cruoris.
 Ac dum vix oculis, vix credunt mentibus, hostem 175
 Confifum nullo comitante irrumpere tectis,
 Per mediam propere trepidantum interritus urbem
 Egit equum, adverfaque evasit ad agmina porta.

Hinc ardore pari nifuque incurrere muris
 Ignescunt animi, penetrataque tecta subire. 180
 Tela simul flammaeque micant. Tunc saxeus imber
 Ingruit, et fummis ascendunt turribus hastae.
 Nec pronum audendi virtute excellere cuiquam:
 Aequarunt irae dextras. Dictaeva per auras
 Tranat, et in medium perlabitur urbis, arundo. 185
 Laetatur, non hortandi, non plura monendi
 Fulvius esse locum. Rapiunt sibi quisque laborem.
 Quos ubi tam erectos animi videt, et superesse

Fortu-

171. *perdere* Mod. ex Colon. *perdere* in vulg. et aliis libris, defendentibus Barthio, Dausqueio, Burmanno. Vnde sic edidit Lef. hoc sensu: Rutulus, levior, h. e. velocior, non perdebat cedentis terga, sed fufis habenis profugo inflabat. 182. Frustra viri docti sollicitarunt voc. *ascendunt*. Heinf. coni. *adduntur*. Burm. *descendunt*. Imo vero, ut bene notavit interpretes Franco-gall. non agitur de obsessis, sed de obsidentibus. Cortius ad marginem notavit ex Markl. Ep. crit. pag. 42. *missae succedunt t. h.* 183. Burm. coni. *nec pronum audenti virtutem ostendere cuiquam*. 188. Locum sic distinxit Lefeb. *et, super, esse, Fortunam, sibi quemque ducem*, hoc sensu: et praeter fortunam faventem, quemque sibi esse ducem. Quo quidem sensu nihil contortius esse potest.

Var. Lect. — 178. *adversa porta* e regione opposita illi, per quam Claudius Capuam intraverat. — 182. *summis asc. t. h.* ex turribus, quas obsessores muris admoverant, tela in defensores urbis conijciuntur. v. Var. Lect.

183. seqq. Summa luxuries

poetica est, qua iam communis omnium pugnandi ardor describitur. *nec pronum*, h. e. non facile erat uni aut alteri virtutem suam praecipuam ostendere, ita omnes eodem et pari furore pugnabant, *aequarunt irae dextras*. Mox satis exquisitae: *rapiunt sibi q. labo-*

Fortunae sibi quemque ducem; ruit impete vasto
Ad portam, magnaeque optat discrimina famae. 190

Tres claustra aequaevò servabant corpore fratres,
Quis delecta manus centeni cuique ferebant
Excubias, unaque locum statione tenebant.

Forma ex his Numitor, cursu plantaque volucris
Praestabat Laurens, membrorum mole Laburnus. 195

Sed non una viris tela. Hic mirabilis arcu,
Ille hastam quater, ac medicatae cuspidis ictu
Proelia moliri, et nudò non credere ferro,
Tertius aptabat flammis ac sulfure taedas.

Qualis Atlantiaco memoratur litore quondam 200

Monstrum Geryones immane tricorporis irae;
Cui tres in pugna dextrae varia arma geriebant.
Una ignes saevos, alii altera pone sagittas.

Fundebat, validam torquebat tertia cornum,
Atque uno diversa dabat tria vulnera nisu. 205

Hos ubi non aequis variantes proelia Consul
Conspexit telis, et portae limina circum

Strat-

199. *armabas coni.* Burm.
Lefeb. edidit.

202. *in pugnam ex coni.* Heinf.

laborem. 189. *superesse fort.*
sibi quemque d. quemque for-
tunae suae auctorem esse. Sen-
tentia plana est, at obscure
elata. Sed vid. Var. Lect.
190. *discrimina famae optat,*
occasionem ex periculis supe-
ratis gloriam adipiscendi quae-
rit. — Sequitur itaque nar-
ratio variarum cladum, a Flac-
co, Scipione aliisque ad ur-
bem Capuam factarum, in qua
quidem poeta magis ingenio
suo ad quaevis mira et atro-
cia narranda prono indulgit,
quam historiae fidem serva-

vit. Quis non illud statim
studio quaesitum putet, quod
tres fratres, iidemque varia
armorum genera tractantes in
uno loco excubias agunt? At
hoc commentum coloribus va-
riis orationem distinguendi,
occasionem adferebat, quam
eupide Silius arripere solet. —
aequaevò corp. tergemini. In
vers. 192. Virgilium poetae
ante oculos fuisse, Aen. IX,
161. Drakenborch. monuit.
Virgilio praeciverat Homer.
Il. I, 85. sq.

200. *Atlant. lit.* insulae
Ery-

Stragem, ac perfusos subeuntum sanguine postes,
Concitat intortam furiatis viribus hastam.

Letum triste ferens auras secat Italia taxus, 210

Et, qua nudarat, dum fundit spicula ab alto,
Arcum protendens, Numitor latus, ilia transit.

At, non obsepto contentus limine Martem

Exercere levis bello, sed turbidus ausi,

Virrius incauto fervore eruperat amens 215

Reclusa in campum porta, miseramque furori

Vincentum obtulerat pubem. Ruit obvia in arma

Scipio, et oblatum metit insatiabilis agmen.

Tifata umbrifero generatum monte Calenum

Nutrierant, audere trucem. Nec corpore magno 220

Mens erat inferior. Subsidere saepe leonem,

Nudus inire caput pugnas, certare iuvenco,

Atque obliqua trucid deducere cornua tauri

Assuerat, crudoque aliqua se attollere facto.

Is, dum praecipites expellit Virrius urbe, 225

Seu spreto, seu ne fieret mora, nudus in aequor

Thora-

224. aliqua ex Colon. In aliis erat *olim se, oblique, oblique*.

Erythiae. v. Hesiod. Theog. 289. Apollodor. I, 6. cum Comment. Heyn. p. 71. et cf. sup. lib. I, 278.

213-18. Alia scena. Virrius, *levis bello sed turb. ausi*, audax magis quam fortis, extra portam cum suis se proripuerat, quos Scipio *metit*, caedit et fugat. Huius caedis aliquot partes in sequentibus ornantur.

219-43. Calenum in Romanos irruentem Scipio conficit. Episodiu omnibus fere generibus luxuriae poeticae, quam adamat Silius, instru-

ctum. *Tifata*, mons Capuae imminens, ut Livius ait lib. XXVI, 5. cf. sup. lib. XII, 486.

— *audere trucem* graeca forma, audacem, bellicosum. — *subsidere leonem* pro ex insidiis capere s. occupare dictum Heinsius voluit, usus loco Virgilii Aen. XI, 268. *devictam Asiam subsedit adulter*, ubi ille plura, cui adstipulatur Heynius ad I Virgil. in Var. Lect. Marsus simpliciter, sternere, explicat, non male, ut puto. Nam eo tandem redit illa ex insidiis occupatio. — *deducere cornua tauri*, ad terram detrahe-

Thorace exierat, leviorque premebat anhelos
 Pondere loricae, et palantes victor agebat.
 Iamque Veliternum media transegerat alvo,
 Iam, solitum aequali ludo committere equestres 230
 Scipiadae pugnas, Marium tellure revulso
 Perculerat saxo. Miser implorabat amicum
 Cum gemitu exspirans, scopulusque premebat hiantem.
 Sed, validas saevo vires duplicante dolore,
 Effudit lacrimas pariter cornumque sonantem 235
 Scipio, solamen properans optabile in armis
 Hostem prostrato morientem ostendere amico.
 Tranavit, liquidas volucris ceu scinderet auras,
 Hasta viri pectus, rupitque immania membra.
 Quanta est vis agili per caerula summa liburnae, 240
 Quae, pariter quoties revocatae ad pectora tonsae.
 Percussere fretum, ventis fugit ocior, et se,
 Quam longa est, uno remorum praeterit ictu.
 Ascanium Volesus, proiectis ocus armis,
 Quo levior peteret muros, per aperta volantem 245
 Assequitur planta. Deiectum protinus ense

Ante

trahere, ut docuit Gronov. Obs. lib. I, 17. Id enim facere solent, qui taurum domare, eiusque robur frangere volunt. De *crudo facto* vid. ad lib. V, 423. — 227. *levior*, expeditior, quia sine armis prodierat. *anhelos* veluti suspirantes sub pondere armorum. In vers. 230. Marius designat Scipionis amicum et coactaneum. 235. 36. Ordo est: properans amico prostrato hostem morientem ostendere, quod est solamen optabile iis, qui in pugna cadunt. — 240. 43. Comparatio ad celeritatem et vim

hastae declarandam pertinet. Caetera absolvunt imaginem, acutissime profecto, ut iam Barthius notavit, expressam, praesertim his verbis: *se quam longa est, uno praeterit ictu*, h. e. spatium suae mensurae uno remorum ictu excedit, s. praecurrit. Es fahrt auf einen Ruderschlag weiter fort, als es selbst lang ist. Sed ego tamen in talibus ludentem poetam agnosco

246. Manifeste ex Virgil. Aen. IX, 770. — 248. *procursus impete*, ex nisu et impetu procurrendi. Res ad miraculum usque exaggerata. —

Ante pedes domini iacuit caput: ipse secutus
 Corruit ulterior procursus impete truncus.
 Nec spes obsessis ultra referata tueri
 Moenia. Convertunt gressus, recipique precantes, 250
 Infandum! excludunt socios. Tum cardine verso
 Obnixa torquent obices, munimina fera.
 Acrius hoc instant Itali, clausosque fatigant.
 Et, ni caeca sinu terras nox conderet atro,
 Perfractae rapido patuissent milite portae. 255
 Sed non in requiem pariter cessere tenebrae.
 Hinc sopor impavidus, qualem victoria movit.

At Capua, aut maestis ululantum flebile matrum
 Quæstibus, aut gemitu trepidantum exterrita patrum,
 Tormentis finem metatque laboribus orat. 260
 Mussat perfidiae ductorque caputque Senatus

Virrius,

250. *Recipine precantes, infandum! excludant socii?* Lef. ex Cod. Tel. ut ait, edidit, difficili sensu. 252. *obices munimina aënae coni.* Heins. *mun. abena* Barth. *munim. saeva* Burm. Sed vid. nott. 255. *rapido* Lefeb. 257. *movit e* Colon. Vulg. *novit.* Putean. *norit.*

251. claudunt portam. Id cum ornatu poetico dictum. cf. I.iv. XXVI, 6. *obnixa*; studium et impetum movendi cogita, ut ap. Virgil. A. III, 208. *Nautae obnixa torquent spumas.* At *munimina* fera obices dicit, quatenus sero et spe salutis amissa portas muniabant. Sensus planus est, et interpretes frustra laborarunt.

258. sqq. Cum Liv. XXVI, 12. narrasset Numidas, qui specie transfugarum ex castris Romanis literas ad Hannibalem mitterent, comprehensos, mulcatos a Flacco, et praecisis manibus Capuam reductos fuisse, cap. 13. ita per-

git: *Conspectum tam triste supplicium fregit animos Campanorum. Concursum ad curiam populi factus etc.* ubi et sequitur Virrii oratio. Deinde cap. 14. *Virrii oratione audita, maior pars, inquit, senatus, multis saepe bellis expertam populi Rom. clementiam baud diffidentes sibi quoque placabilem fore, legatos ad dedendam Romanis Capuam decreverunt, miseruntque.* Ergo quas deditionis causas Silius vers. 258. et 59. adfert, ipse potius finxit, quia a tali reipublicae Campanae statu non abhorrebant, et erant ornatui poetico aptiores. — 261. *perfidiae ductor,* desc.

Virrius, a Poeno nullam docet esse salutem,
 Vociferans, pulsus vivendi e pectore curis:
 Speravi sceptrā Ausoniae, pepigique, sub armis
 Si dexter Poenis Deus et Fortuna fuisset, 265
 Ut Capuam Iliaci migrarent regna Quirini:
 Qui quaterent muros Tarpeiaque moenia, misi:
 Nec mihi poscendi vigor afuit, alter ut aequos
 Portaret fasces nostro de nomine Consul.
 Haecenus est vixisse satis; dum copia noctis. 270
 Cui cordi comes aeterna est Acherontis ad undam
 Libertas, petat ille meas mensasque dapesque:
 Et, victus mentem fuso per membra Lyaeo,
 Sopitoque necis morfu, medicamina cladis
 Hauriat, ac placidis exarinet fata venenis. 275
 Haec ait, et turba repetit comitante penates.
 Aedibus in mediis confurgens ilice multa
 Exstruitur rogos, hospitium commune peremtis.
 Nec vulgum cessat furiare dolorque pavorque.
 Nunc menti serae Decius reedit, et bona virtus 280
 Exsilio punita truci. Despectat ab alto
 Sacra fides, agitatque virum fallacia corda.
 Vox occulta subit, passim diffusa per aures:

Foedera,

273. *vinctus* ex con. Heintzii edidit Lef. pro *victus*. 283. *per auras* scripti tres et Rom.

defectionis a Romanis auctor, ut Livius appellat l. c. cf. sup. lib. XI, 65. — 268. *nec m. v. afuit*, pro vulg. ego auctor fui, populi, ut alter Consul Rom. e Campanis crearetur. v. lib. XI, 59. sq.

271. 72. Apud Livium cap. 13. Virrius ita: *Quibus vestram ante fato cedere, quam hanc tot tam acerba videant, in animo est, iis apud me hodie epulae instructae, parataeque*

sunt. — 273. Livius cap. 14. suo modo eleganter: *athenais mentionis uno ab inimicis sensu mali, venenum omnes sumserunt.* Sed expende poeticam rationem Silii. *Medicamina cladis venenum* dicitur, quod *exarinet fata*, dum eos, qui sumunt, ex manibus et cladibus hostium vindicat.

280. De Decio v. sup. ad lib. XI, 158. seqq. —

285.

Foedera, mortales, ne saevo rumpite ferro:
 Sed castam servate Fidem. Fulgentibus ostro 285
 Haec potior regnis. Dubio qui frangere rerum
 Gaudebit pacta, ac tenues spes linquet amici,
 Non illi domus, aut coniux, aut vita manebit
 Unquam expers luctus lacrimaeque. Aget, aequore semper
 Ac tellure premens, aget aegrum nocte dieque 290
 Despecta ac violata Fides. Adit omnia iamque
 Concilia, ac mensas contingit, et, abdita nube,
 Accumbitque toris, epulaturque improba Erinny's.
 Ipsa etiam Stygio spumantia pocula tabo
 Porrigit, et large poenas letumque ministrat. 295
 Virrius interea, dum dat penetrare medullas
 Exitio, ascenditque pyram, atque amplexibus haeret
 Iungentum fata, et subici iubet ocus ignes.
 Stringebant tenebrae metas, victorque ruebat.

Iam:

287. *tenuis* coni. Heinsf. et sic Lefeb. 291. *namque* Co-
 lon. 298. *iungentum* ex Colon. Mod. et Heinsf. pro vulg.
iungere tum.

285. *fulgentia ostro regna*, pro
 imperiis summis, splendidis-
 simis, inusitate dictum et in-
 commode, nisi sub *regnis* mu-
 nera intelligas, ad quorum
 splendorem purpura pertinet.
 cf. lib. II, 700. 701. —
 286. *dubio rerum*, dandi casu,
 ei, cuius spes dubiae, tenues
 sunt, ut mox dicitur. Bene
 cogitatas sententias, at ver-
 bis nimium dilutas video.

29. seqq. *Erinnyn* quod
 advocat poeta in desperato
 consilio Virrii, noto more
 poetarum factum est. Furiis
 enim agitantur homines sce-
 lerum sibi consci, et illae
 ipsae sunt ultrices perfidiae,

Vol. II.

aliorumque flagitiorum. v. sup.
 ad lib. II, 595. sq. Virgil. A.
 IV, 473. 74. sq. Ergo *pocula*
sp. r. porrigit, h. e. veneno
 letifero ex Stygia palude hau-
 sto repleta est et ita *letum mi-*
nistrat, dum animi stimulis
 veluti quibusdam ad mortem
 sibi consciscendam adiguntur,
 ut sit in flagitiosis et despera-
 tis. Hoc docent versus sqq.
 296-98. *iungentes fata* sunt
 mortis socii.

299. *String. tenebr. met.*
 Nox ad finem paene pervene-
 rat, ut sit in crepusculo ma-
 tutino, *victorque Romanus rue-*
bat, impetum fecit. Poeta nem-
 pe accessit ad exprimenda illa

H

Livii

Iamque superstantem muro, sociosque Milonem 300
Voce attollentem pubes Campana videbat.

Pandunt attoniti portas, trepidoque capeſſunt
Caſtra inimica gradu, quis leto avertere poenas
Deſuerant animi. Patet urbs, confeſſa furorem,
Et reſerat Tyrio maculatas hoſpitem ſedes. 305

Matronae puerique ruunt, maeflumque Senatus
Concilium, nullique hominum lacrimabile vulgus.
Stabant innixi pilis exercitus omnis,
Spectabantque viros, et laeta et triſtia ferre
Indociles, nunc propexis in pectora barbis 310
Verrere humum, nunc foedantes in pulvere crinem
Canentem, et turpi lacrima precibusque pudendis
Femineum tenues ululatum fundere in auras.

Atque ea dum miles miratur inertia facta,
Exſpectatque ferox ſternendi moenia ſignum, 315
Ecce repens tacito percurrit pectora ſenſu
Religio, et ſaevas componit numine mentes:

Ne

308. *omnis* metri cauſa reſoſuit Heinf. pro vulg. *omnes*.
319. *traxiſſe* e Colon. et Oxon. In aliis fuit *tranſiſſe*. Putcan.
etiam *ſtruxiſſe*.

Livii XXVI, 14. „Poſtero die
porta Iovis, quae adverſus
caſtra Romana erat, iuſſu
Proconſulis aperta eſt.“

300. Milonem poeta fingit
muros aſcendiſſe. Vnde in-
fra verſ. 365. corona murali
a Fabio donatur. — 307.
nulli boni, lacrymabile vulgus.
Merito ſuo, inquit Draken-
horch. haec plebem Campa-
nam pati, nec dignam eſſe,
quae deſteatur, innuere vult
Silius: nam ingens eam mo-
mentum ad defectionem attu-
liſſe patet ex iis, quae ſupra

narravit lib. XI. init. et Liv.
lib. XXIII.

308. Exercitus de Capua
evertenda imperatoris manda-
ta exſpectans deſcribitur. *ſta-
bant innixi pilis*, ut apud Vir-
gil A. IX, 229. *ſtant longis
admixti hoſtis* etc. cf. verſ. 315.

316 ſeqq. Quantum diſcre-
pet narratio ſilii hoc loco a
fide hiſtorica Livii, intelli-
gent, qui utrumque conferre
velint. Dum enim poeta ur-
bis ſervandae conſilium a re-
ligione et Iovis voluntate re-
petit, quoniam ſcilicet ea ra-
tio

Ne flammam taedasque velint, ne templa sub uno
 In cinerem traxisse rogo. Subit intima corda,
 Perlabens sensum, mitis Deus. Ille superbae 320
 Fundamenta Capyn posuisse antiquitus urbi,
 Non cuiquam visus, passim monet: ille refusis
 In spatium immensum campis habitanda relinqui
 Vtile tecta docet. Paulatim atrocibus irae
 Languescunt animis, et vis mollita senescit. 325
 Pan Iove missus erat, fervari tecta volente
 Troia, pendenti similis Pan semper, et imo
 Vix ulla inscribens terrae vestigia cornu.
 Dexterâ lascivit caesa Tegeatide capra
 Verbera laeta movens festâ per compita cauda. 330
 Cingit acuta comas, et opacat tempora, pinus,
 Ac parva erumpunt rubicunda cornua fronte:
 Stant aures, imoque cadit barba hispida mento.

H 2

Pasto.

327. imo ex Col. pro vulg. uno. 333. imoque Colon. pro
 vulg. somnoque. Heinſius coni. ſimoque, vel ſummoque. Illud
 prius expreſſit Leſeb.

tio plures ornatus poeticos ad-
 mittebat, Livius XXVI, 16.
 folius utilitatis mentionem
 fecit. De urbe, inquit, agro-
 que reliqua conſultatio fuit;
 quibusuam delendam cenſen-
 bus. Caeterum praefens utili-
 tas vicit. Nim propter agrum,
 quem omni fertilitate terrae ſa-
 tis conſtabat primum in Italia
 eſſe, urbs ſervata eſt, ut eſſet
 aliqua aratorum ſedes. — In
 verſu 323. eſt aliquid Livia-
 nae ſententiae congruum.

326. ſqq. Pan, a Iove miſ-
 ſus, deſcribitur, habitu et
 coloribus paſſim obviis apud
 veteres poetas cf. Hymnum
 Homeri, unde ſingula expreſ-

ſa videntur. Primum penden-
 ti ſimilis, h. e. volanti per
 aerem, ob levitatem, qua in-
 cedit, vix terram tangens,
 unde *σχιρτητης, περιδρομος*,
 ut fere omnes dii ſilveſtres, et
 agreſtes. cf. verſ. 337. Imum
 cornu ungulam dicit, quia
 cornipes ſingebatur, *κεροβα-
 της*, ad diſcrimen ſummi in
 capite. In verſſ. 329. 30.
 adludit ad Lupercalia, quo
 feſto pellibus hoſtiarum ob-
 vios quoſque verberabant.
 Hinc intelliges, quorſum ver-
 bera laeta, et feſta cauda per-
 tineant. v. Plutarch. Rom.
 20. Ovid. Faſt. II, 425. —
 331. Sequitur reliquus habi-
 tus

Pastorale Deo baculum, pellisque sinistrum
 Velat grata latus tenerae de corpore damae. 335
 Nulla in praeruptum tam prona et inhospita cautes,
 In qua non, librans corpus, similisque volanti
 Cornipedem tulerit praecisa per avia plantam.
 Interdum inflexus, medio nascentia tergo
 Respicit arridens hirtae ludibria caudae. 340
 Obtundensque manum solem infervescere fronti
 Arcet, et umbrato perlustrat pascua visu.
 Hic, postquam mandata Dei perfecta, malamque
 Sedavit rabiem, et permulsit corda furentum,
 Arcadiae volucris saltus et amata revisit 345
 Maenala; ubi argutis longe de vertice sacro
 Dulce sonat calamis, ducit stabula omnia cantu.
 At legio Aufonidum, flaminas ductore iubente
 Arceri portis, stantesque relinquere muros,
 (Mite decus mentis) condunt ensesque facesque. 350
 Multa Deum templis domibusque nitentibus auro
 Egeritur

335. pro *grata* Heins. coni. *rapta*. Deinde *teneri* ed. Lefeb.
 337. in *quam* Lefeb. 344. *permulsit* Mod. ex Col. Vulg. *per-*
fulsit. 347. *sonans* coni. Heins. et sic Lefeb.

tus corporis. *Pinu* caput cin-
 ctum, *acuta*, noto epitheto
 ex Ovid. Met. I, 699. *Pan*
pinu praecinctus acuta, ubi vid.
 adnott. Gierig. Observent
 tirones in hac descriptione
 cum delectu eleganti verba
 haec posita, *crumpunt*, *stans*,
cadit pro vulgari, habet cor-
 nua in fronte, erectiores au-
 res, barbam, unde *ῥύσσειος*
 Homero in Hymn. Mox *ru-*
bicunda frons satis propria Pa-
 ni. Ita Virgil. Ecl. X, 26.
Pan Deus Arcadiae venis:
quem vivimus ipsi sanguineis
ebuli baccis minioque rubentem.

— 336. 38. describitur Pan
 graecorum *ἄριστος*, vel *ἄρισ-*
βητης, montivagus. cf. Ovid.
 Fast. II, 285. *Ipse Deus velox*
discurrere gaudet in altis mon-
tibus. — 341. 42. Videtur
 Silius imaginem ante oculos
 habuisse, cum haec scriberet.
 Similem geminam cum imagi-
 ne hominis manum super
 fronte tenentis ad umbram
 ori faciendam e Gorlaei Da-
 ctylionthea Drakenborch. ex-
 hibuit aeri incisam.

351. seqq. Exaggerata sunt,
 quae Silius de collatis spoliis
 memorat. Apud Livium eius
 rei

Egeritur praeda, et victus alimenta superbi,
 Quisque bonis periere, virum de corpore vestes
 Femineae, mensaeque alia tellure petitaë,
 Poculaque Eoa luxum irritantia gemma. 355

Nec modus argento, caelataque pondera facti
 Tantum epulis auri, tum passim corpora longo
 Ordine captiva, et domibus deprompta talenta,
 Pascere longinquum non deficientia bellum,
 Immenisque greges famulae ad convivia turbae. 360

Fulvius, ut finem spoliandis aedibus, aere
 Belligero revocante, dedit, sublimis ab alto
 Suggestu, magnis auctor non futilis ausis:
 Lanuvio generate, inquit, quem Sosпита Iuno
 Dat nobis, Milo, Gradiui cape victor honorem, 365
 Tempora murali cinctus turrita corona.
 Tum fontes procerum meritosque piacula prima
 Acciit, et iusta punit commissa securi.

Hic atrox virtus, (nec enim oculuisse probarim
 Spectatum vel in hoste decus) clamore feroci, 370
 Taurea, Tune, inquit, ferro spoliabis inultus

H 3

Te

363. auctor ex conl. Heins. Vulg. fautor. 364. Lanuvio
 Heins. ex Col. reposuit, et sic legendum docuit Clav. It. Ant.
 III. cap. 4. p. 937. 366. cinctus ex Colon. pro vulg. cun-
 ctis. 369. probarim Mod. ex Colon. In veteribus edit. pre-
 catur et probatum. Vnde Cortius in margine Sillii sui notavit
 probatur ex Markl. ep. crit. p. 45. — 371. tunc Mod. ex
 Colon. Sic et in ed. Rom. I. Med. Vulg. tunc.

rei levia tantum vestigia re-
 periuntur, ut lib. XXVI, 14. cap. 119. — 356. vasa cae-
 lata aurea.

Sed arripit poeta, quicquid
 potest, si id modo-ornatum
 epicum capit. In versu 354.
femineas vestes dici molliores,
 quam ut virum deceant, seric-
 as, Coas, et id genus alias,
 in promptu est. *Mensae alia*
vel. per. ut citreae, ex Africae
 silvis advectae, iudice Dra-
 kenborchio. cf. Petron. Sat.

361. seqq. Fulvius Milo-
 nem corona murali donat. v.
 sup. vers. 300. Lanuvio or-
 tum dum prodit, alludit, suo
 more, ad Milonem eum,
 quem Cicero celebri oratione
 defendit, Lanuvii dictatorem.
Iuno Sosпита Lanuvii culta. v.
 Liv. X II, 1. XXIII, 31. —
 Quae vers. 367. etc. sequun-
 tur,

Te maiorem animam? Et iussu lictore recisa
 Ignavos cadet ante pedes fortissima cervix?
 Haud unquam hoc vobis dederit Deus. Inde, minaci
 Obtutu torvum contra et furiale renidens, 375
 Bellatorem alacer per pectora transigit ensen.
 Cui ductor, Patriam moriens comitare cadentem.
 Qui nobis animus, quae dextera, quidve virutum
 Decernet Mayors. Tibi, si rebare pudendum
 Iussa pati, licuit pugnantem occumbere letum. 380
 Dum Capua infaustam luit haud sine sanguine culpam,
 Interea geminos terra crudelis Hibera

Fortuna

372 Barthius ex Oxon. *viso lictore.*
 Colon. pro vulg. *nobis.*
 Iunt. dederat *iussa.*

374. *vobis* Mod. ex
 380. pro *Iussa* primus Nicander in

tur, Livius narrat l. l. cap.
 15. et 16.

381 seqq. In Hispania interea Cnaeus et Publius Scipiones ceciderant. vid. Liv. XXV, 26. coll. XXVI, 18. Hinc Silius occasionem arripit in longum episodium excurrendi, quo ad exemplum Virgilii Aen. VI. Scipionem filium narrat inferos adiisse, ut ibi umbras parentis et patrui spectaret, iam sive opportunitatem huius episodii inferendi, sive modum tractandi enarrandique in utroque poeta consideremus, planum est Virgilianum carmen et arte et gravitate omnino praestantius esse hac imitatione Siliana. Cum enim non Helenus solum (Aen. III, 441. sq.) sed et Anchisae umbra (Aen. V, 731. sq. coll. VI, 115) Aeneae iniunxisset,

ut ad inferos descenderet, non temere adsumum a Virgilio hoc episodium, sed potius valde opportunum et ad carmen perficiendum necessarium existimari debet. Contraria Sili ratio est. Apud quem cum nihil omnino praecessisset, quod spem vel suspicionem, nedum necessitatem talis episodii adferre possit, necesse est, ut nobis videatur maxime abruptum, cum studio imitandi quaesitum et minus opportunum. Deinde quantam gravitatem dignitatemque rerum et verborum Virgilianum carmen adfert! ut ipsis legentibus quidam quasi terror et horror obrepit, tanquam si comites Aeneam ad Orcum sequeremur. Silius autem dum in his omnibus nec superare posset Maronem, nec aequare, nisi ad verbum omnia descri-

Fortuna abstulerat, permiscens tristia laetis,
 Scipiadas, magnumque decus, magnumque dolorem.
 Forte Dicarchea iuuenis dum sedit in urbe 385
 Scipio, post belli repetens extrema penates,
 Huc tristis lacrimas et funera acerba suorum
 Fama tulit. Duris quanquam non cedere suetus,
 Pulsato lacerat violenter pectore amictus.
 Non comites tenuisse valent, non ullus honorum 390
 Militiaeve pudor. Pietas irata sinistris
 Coelicolis furit, atque odit solatia luctus.
 Iamque dies, iterumque dies absumta querelis.
 Versatur species ante ora oculosque parentum.

H 4

Ergo

385. *dum sedit* Heinsf. ex scriptis et priscis editt. Primus Mar-
 sus edidit, *confedit*.

describeret, necessario infe-
 rior mansit; quamvis suo mo-
 do multa bene et graviter ex-
 pressit. — 383. *Fortuna per-*
miscens tristia laetis, quatenus
 partim Scipionum necem at-
 tulit, partim virtutem illo-
 rum, quam pugnando exhi-
 buerant, in illustri loco po-
 suit. Ergo etiam eadem *de-*
cus dolore permiscuit. Vide,
 quam in his antithesibus lu-
 benter immoretur poeta.

385. *Forte*, h. e. fors ita
 tum ferebat, ut Scipio Puteo-
 lis commoraretur, *penates*, Ro-
 mam, *repetiturus*. Quotquot
 interpretum omne carmen Si-
 lianum ex legibus *εποποιίας*
 metiebantur, vel omnibus nu-
 meris absolutam historiae nar-
 rationem postulabant, uni-
 cumve carminis heroem Han-
 nibalem opinabantur, eos hic

transitus offendeat, nimis
 abruptus et praeceps, ut *Cle-*
mentem Francogallum, cuius
 alio loco mentionem fecimus.
 Nos pro iis, quae de carmine
 Siliano sentimus, narrationis
 quoddam emblemata, scenam
 insertam, et episodium cerni-
 mus, etsi eius adornandi ra-
 tionem non omnino proba-
 mus. — De *Dicarchaea* v.
 sup. lib. VIII, 535 — 390.
tenuisse, luctum eius sedare,
 consolari. *non honorum pu-*
dor: quasi vero in honoribus
 id esse deberet, ut a luctu se
 abstineret, qui illis conspi-
 cuus esset. Alia ratio *militiae*
 est, quae profecto fortis ani-
 mi praesidia adfert. — 391.
pietas irata Coelicolis. Similes
 querelas impatientes, et paene
 impias adversus Deos passim
 legimus in similibus veterum
 locis,

Ergo excire parat manes animasque suorum, 395
 Alloquique virum tantos mulcere dolores.
 Hortatur vicina palus, ubi signat Avernī
 Squalentem introitum stagnans Acherusius humor.
 Noscere venturos agitat mens protinus annos.

Sic ad Cymaeam, quae tum, sub nomine Phoebi, 400
 Autonoe tripodas sacros antrumque tenebat,
 Fert gressus iuvenis, consultaque pectoris aegri
 Pandit, et aspectus orat contingere patrum.
 Nec cunctata diu vates, Mactare repositis
 Mos umbris, inquit, consueta piacula, nigras 405
 Sub

400. *Cymaeam* Heinf. ex Colon. In aliis *Crynaeam*. 405. *fur-*
vas pro *nigras* ed. Leseb.

locis. v. Kirchmann. de fun.
 Rom. p. 168. sq. qui multos
 concessit.

397. seqq. Secutus est poe-
 ta in hoc loco opinionem ab
 Homero et Virgilio usurpa-
 tam, esse in tractu Cumano,
 fontibus calidis, sulphureque
 scatente, variisque antris spe-
 cubusque patulo, introitu
 ad inferos. Itaque et Vlyf-
 sem Homerus (Od. λ.) et Vir-
 gilius (Aen. VI.) Aeneam haec
 loca adiisse narrant. Neque
 opus est in his demonstrandis
 latius evagari, postquam ab
 Heynio, viro summo, ad li-
 quidum perducta sunt omnia,
 quae ad hanc superstitionem
 iudicandam pertineant, in Ex-
 curs. ad l. I Virg. — cf. quae
 dicta sunt ad lib. XII, 120. sq.

400. seqq. Servavit poeta
 evocationem manuum ab Ho-
 mero usurpatam in Tirthesia,
Cymaeam Autonoe, sacerdo-

tem Phoebi ab alia Sibylla va-
 te diversam induci, certum
 est variis ex locis carminis, ut
 vers. 410. et 488. seq. In
 quo quidem discrepat ab insti-
 tuto Virgilii, cui ad unam
 feminam omnia referri viden-
 tur, ut Heynius docuit, Exc.
 V. ad Aen. VI. Quam ratio-
 nem etiam Ovid. Met. XIV,
 104. sq. servavit. Nisi exi-
 stimemus, Virgilium a Silio eo-
 dem modo intellectum fuisse,
 quo recentiores quidam,
 Holdsworthus et Spencius, in-
 terpretati sunt, qui apud Vir-
 gilium Sibyllam a Deiphobe
 diversam statuerunt. Caete-
 rum Autonoe Siliana adum-
 brata videtur ex Homericā
 Circe, quae Vlysem simili
 modo instituit Odyf. lib. X.
 f. fin.

404. Sacrum manibus fa-
 ciendum praecipit Cymaea a-
 nus, exemplo Virgil. VI, 153.
 Duc

Sub lucem pecudes, reclusaeque abdere terrae
 Manantem iugulis spirantum caede cruorem.
 Tunc populos tibi regna suos pallentia mittent.
 Cetera, quae poscis, maiori vate canentur.
 Namque tibi Elysio repetita oracula campo 410
 Eliciam, veterisque dabo inter sacra Sibyllae
 Cernere fatidicam Phoebei pectoris umbram.
 Vade, age, et, a medio cum se nox humida cursu
 Flexerit, ad fauces vicini castus Averno
 Duc praedicta sacris duro placamina Diti: 415
 Mella simul tecum et puri fer dona Lyaei.

Hoc alacer monitu, et promissae nomine vatis,
 Apparat occulto monstrata piacula coepto.
 Inde, ubi nox iussam procedens contigit horam,
 Et spatia aequarunt tenebras transacta futuras, 420
 Consurgit stratis, pergitque ad turbida portae
 Ostia Tartareae: penitus quis abdita vates
 Promissa implerat, Stygioque sedebat in antro.
 Tum, qua se primum rupta tellure recludit

H 5

Invi-

*Duc nigras pecudes, ea prima
 piacula sunt* sq. — 406. *sub
 lucem*, nocte in diem vergen-
 te, quod est tempus post me-
 diam noctem ingruens. cf.
 vers. 413. et Virg. v. 255.
primi sub lumina solis. Mox cum
 praecipit *cruorem abdere ter-
 rae reclusae*, fossam sanguinis
 excipiendi causa faciendam
 admonet. Praeivit inprimis
 Hom. λ, 25. sq. — 416. *mel-
 la* — *et dona Lyaei*, haud du-
 bie ad ductum Homeri vers.
 27. *μελιπρητω, μεταπειτα δε
 ἰδοει οἶνον*. Lactem etiam ad-
 dit Scipio inf. 434. cf. Ovid.
 Met. VII, 246. 47.

417. sqq. Iam ad vatis mo-

nitum exequendum se accin-
 git Scipio. Locus omnino
 variatus e Virgil. VI, 236. sq.
 — *ubi nox* etc. statim post
 mediam noctem, hora defi-
 nita. Hanc sententiam, vi-
 de, quibus ambagibus poeti-
 cis efferat! — *turbida ostia*,
 tenebricosa, horrenda, mox
invisum coelo specus. cf. Virg.
 l. c. 237. 38. — 424. *qua
 se primum* etc. sub ipsius spe-
 luncae s. antri Stygii ingres-
 sum victimas parat. Hic Si-
 lius Cocytum ponit, discre-
 pans a Virgilio VI, 295. seq.
 cuius tamen verba aemulatus
 est. cf. infr. 571. 72. Neque
 enim in his fluminibus ordi-
 nandis

Invisum coelo specus, atque eructat acerbam 425
 Cocyti laxo suspirans ore paludem,
 Inducit iuvenem, ferroque cavare refossam
 Ocuis urget humum, atque, arcanum murmur anhelans,
 Ordine mactari pecudes iubet. Ater operto
 Ante omnes taurus Regi, tum proxima Divae 430
 Caeditur Hennaeae casta cervice iuvenca.
 Inde tibi, Alecto, tibi, nunquam laeta Megæra,
 Corpora lanigerum procumbunt lecta bidentum.
 Fundunt mella super Bacchique et lactis honorem.

Sta, iuvenis; faciemque, Erebo quae surgit ab omni, 435
 Exclamat vates, patere. Accedentia cerno
 Tartara, et ante oculos assistere tertia regna.
 Ecce ruunt variae species, et quidquid ab imo
 Natum hominum extinctumque chaos est. Iam cuncta
 videbat,

Cyclopas, Scyllamque, et passos membra virorum 440
 Odrysiæ telluris equos. Contende tueri,
 Eductumque tene vagina interritus ense.
 Quaecunque ante animae tendent potare cruorem,
 Dislice, dum castae procedat imago Sibyllae.

Interea

425. *invisus* Colon. cum priscis edier. et sic edidit Leseb.

435. *sta, iuvenis*, Heinſius reſoluit pro vulg. *ſtat iuv.* 444. *diſ-*
ſice ex Colon. et Putean. Vulg. *diſlice*.

nandis subtilitas geographica
 poetarum desideranda est. vid.
 Heyn. Exc. IX. ad Virg. l. 2.
 — 430. *operto* Regi, Virg.
Strygio. — *Divae Hen.* Pro-
 ſerpinae, de qua vid. lib. I,
 214. — *casta cerv. iuvenca*,
 pro qua Virg. *sterilem vaccam*
 dixit. Homer. *σεῖρα βου*. —
 432. Eumenidibus sacrum fa-
 cit Scipio. Apud Virgilium
 Aeneas matri Eumenidum, No-
 ei, et forori Terrae.

435. seqq. Admonet Avto-
 noe Scipionem, ut constanter
 ferat adſpectum Tartari pro-
 pinqui. — 439. *ab imo chaos*,
 a prima mundi origine, cum
 adhuc chaos eſſet. cf. Ovid.
Met. I, 7. — 441. *Odryſ. r.*
equos, Diomedis Thracis,
 quos ille hoſpitiſum carne paſ-
 cebat, v. ſup. lib. III, 38. —
 442. cf. Virgil. VI, 260. et
 Hom. Od. 2, 535. et 2, 48.

Interea cerne, ut gressus inhumata citatos 445
 Fert umbra, et properat tecum coniungere dicta:
 Cui datur ante atros absuanti corporis ignes,
 Sanguine non tacto, solitas effundere voces.
 Aspicit, et subito turbatus Scipio visu,
 Quinam te, qui casus, ait, dux maxime, fessae 450
 Eripuit patriae; cum tales horrida poscant
 Bella viros? Nec enim dextra concesserit ulli
 Appius, aut aslu. Decimum lux retulit ortum,
 Ut te, cum Capua remearem, vulnera vidi
 Mulcentem, hoc uno inaeustum, quod adire nequires 455
 Saucius ad muros, et Martis honore careres.

Contra quae ductor: Fesso mihi proxima tandem
 Lux gratos Phaethontis equos avertit, et atris
 Aeternum demisit aquis. Sed lenta meorum,
 Dum vanos ritus, cura, et sollemnia vulgi 460
 Exsequitur, cessat flammis imponere corpus,
 Ut portet tumulis per longum membra paternis.
 Quod te per nostri Martis precor aemula facta,
 Arce, quae putres artus, medicamina, servant:

Daque

460. cura Heinſ. reposuit. Et ita habent omnes edit. ante
 Marſum, qui curat edidit. 464. putres Heinſ. emendavit.
 In Colon. et Parm. erat patris vitioſe pro putris. Vulg. patriis
 Barth. conſi. Phariis.

445. ſeqq. Appius, cuius
 umbra nunc primum occurrit
 Stipioni, manifeſte ex Home-
 rico Elpenore Od. 2, 51. ſq.
 aut Palinuro Virgilii 337. ad-
 umbratus. — 454. Vulnera-
 tum ad Capuam Appium Li-
 vius narrat lib. XXVI, 6. mor-
 tuum cap. 16.

457. proxima ſcil. illi diei,
 qua me ultimum vidiffi, equos
 Phaetont. avertit, pro vulg.
 luce et vita me privavit, quod

mox variat, atris aquis, Sty-
 giis, in Tartarum demittit.
 Iam verſſ. 459-62. queritur
 Appii umbra de exequiarum
 ritibus, quibus cadaver in pa-
 triam ad maiorum ſepulcra
 deportandum eſſe putabatur,
 adeoque interea, ne putreſce-
 ret, condimentis ſervandum.
 Hanc lentam curam appellat,
 quod a Capua ad Romam lon-
 gius iter erat. Itaque verſſ.
 464. 65. optat quantocius cre-
 mari,

Daque vago portas quamprimum Acherontis adire. 465

Tum iuvenis: Gens o veteris pulcherrima Clausi,
Haud ulla ante tuam, quanquam non parva fatigent,
Curarum prior exstiterit. Namque ista per omnes
Discrimen servat populos, variatque iacentum
Exsequias tumuli et cinerum sententia discors. 470
Tellure, ut perhibent, is mos antiquus Hibera,
Exanimâ obscoenus consumit corpora vultur.
Regia cum lucem posuerunt membra, probatum est
Hyrcanis adhibere canes. Aegyptia tellus
Claudit odorato post funus stantia saxo

Corpo-

468. *nam ista* — *servant* coni. Heinsii, vel Livineii, quam Cortius in margine sui libri notavit.

mari, et *medicamina* a corpore arceri, ut loca beata intrare possit.

466. De *Clauso*, unde omnis familia Claudiorum originem ducebat, diximus ad lib. VII, 414. — 467. Nil prius curabo, inquit Scipio, quam funus tuum, quod optas. Iam sequitur recensio variorum generum mortuos tractandi et sepeliendi, quae apud diversos populos obtineant. Hunc locum omnem semper maxime absurdum iudicavi. Non potest ulla probabilis ratio inveniri, quare poeta haec Scipionem disputantem induxerit. Certe, si in solatium Appii dicta quis putaverit, ridiculus consolandi modus mihi videtur. Credo poetam, cum vellet doctriam expromere, et variandi ornatus artem ostentare, non sensisse, quam absurde et

contra dignitatem carminis epici id faceret. Eum omnem locum, si quem alium, ex carmine Siliano, ut absit, optaverim. Et quid istud *namque* habet, ad quod referatur? — 468. *ista* scil. cura sepeliendi, *discrimen servat*, diversa est apud populos diversos. Eam sententiam mox argute variat verbis.

471. seqq. De sequentibus sepeliendi ritibus, qui testimonia veterum desiderat, addeat omnino Kirchmanni ad libros de funeribus Rom. Appendix cap. 2. et seq. — De *Aegyptiis* locus est Herodot. lib. II, 86. ubi vero *fixi odorati* nulla mentio fit, sed capsae ligneae, cui cadaver inclusum fuerit. Ergo cogitari potest opus arenatum, quod cum *odoratum* dicit, debet id potius ad corpus ipsum unguentis conditum, quam ad saxum

Corpora, et a mensis exsanguem haud separat umbram.
 Exhausto insituit Pontus vacuare cerebro
 Ora virum, et longum medicata reponit in aevum.
 Quid, qui reclusa nudos Garamantes arena
 Infodiunt? Quid, qui saevo sepelire profundo 480
 Exanimos mandant Libycis Nasamones in oris?
 At Celtae vacui capitis circumdare gaudent
 Ossa, nefas! auro, ac mensis ea pocula servant.
 Cecropidae ob patriam Mavortis sorte peremptos
 Decrevere simul communibus urere flammis. 485
 At gente in Scythica suffixa cadavera truncis
 Lenta dies sepelit, putri liquentia tabo.

Talia dum memorant, umbra veniente Sibyllae,
 Autonoe, Finem hic, inquit, sermonibus adde
 Alternis. Haec, haec veri secunda sacerdos: 490
 Cui tantum patuit rerum, quantum ipse negarit
 Plus novisse Deus. Me iam comitante tuorum
 Tempus abire globo, et pecudes imponere flammis.
 At gravida arcanis Cymes anus attigit ore
 Postquam sacrificum, delibavitque cruorem, 495
 In decus egregiae vultus intenta iuventae,
 Aetherea fruerer cum luce, haud segniter, inquit,
 Cymaeo populis vox nostra sonabat in antro.

Tunc

478. *medicata* ex Colon. *mercata* Putean. Primus Marfus ed.
myrrhata. 491. *quanto* coni. Barth.

saxum referri, more poetico.
stania, erecta, *ἰσάντες ὀρ-
 θον προς τοιχον*, Herodo-
 tus ait. — 476. *mensis haud
 separat*. Lucian. de Luctu:
*Αἰγυπτίος ξηρανὰς τον νε-
 κρον συνδειπνον καὶ συμπο-
 την ἐποίησάτο.* v. Kirchin. l.
 c. p. 61. — 482. Idem de
 Scythis Strabo lib. VII. pag.
 458. f. 298. et Herod. lib.

IV. At Silius e Livio hausit,
 qui idem Boiis tribuit lib.
 XXIII, 24. — 484. De
 Atheniensium sepulcris publi-
 cis in Ceramico constitutis,
 v. plura apud Meurs. Ceram.
 cap. 22. et 23.

494. cf. Tiresiae verba ap.
 Hom. Od. λ, 94. 95. — 497.
 In libris Sibyllinis, inquit,
 olim Romanorum et tua fata
 expo-

Tunc te permixtum scelis rebusque futuris
 Aeneadum cecini. Sed non sat digna mearum 500
 Cura tuis vocum. Nec enim conquirere dicta,
 Aut servare fuit proavis sollertia vestris.

Verum age, disce, puer, (quando cognoscere cor-
 di est)

Jam tua, deque tuis pendentia Dardana fati.
 Namque tibi cerno properatum oracula vitae 505
 Hinc petere, et patrios visu contingere manes.

Armifero victor patrem ulcisceris Hiberno,
 Creditus ante annos Marti, ferroque resolves
 Gaudia Poenorum, et missum laetabere bello
 Omen, Hiberiacis victa Carthagine terris. 510

Maius ad imperium post haec capiere, nec ante
 Iupiter absistet cura, quam cuncta fugarit
 In Libyam bella, et vincendum duxerit ipse
 Sidonium tibi rectorem. Pudet urbis iniquae,
 Quod post haec decus hoc patriaque domoque carebit. 515
 Sic vates, gressuinque lacus vertebat ad atros.

Tam iuvenis, Quaecunque datur fors durior aevi,
 Obnitemur, ait: culpa modo pectora cessent.

Sed,

503. quoniam cognoscere Colon. 508. creditus Martem ed.
 Leseb. sine auctoritate. 511. rapiere coni. Heinf. 515. Ver-
 sus ab Heinfio constitutus. Vulg. quod tu post decus hoc — carebis.

exposui; sed non sat digna etc.
 h. e. contempsisti eos libros.
 Adluditur ad Tarquinium Su-
 perbum, ad quem cum delati
 essent novem libri fudici,
 sex combustis, tres tantum
 servavit. 505. cerno tibi pro-
 peratum, h. e. video itineris
 tui hoc consilium esse, ut fata
 tua cognoscas etc.

507. seqq. Iam Sibylla va-
 ticipinatur, ut Iresias ap. Ho-
 mer. Od. 2, 99. seq. —

508. creditus Marti, ad bel-
 lum missus in Hispaniam, an-
 te annos, Livio quidem au-
 ctore, annos nondum viginti
 et quatuor natus, lib. XXVI,
 18. — 510. omen. Neipe
 Carthago Hispaniae capta o-
 men fuit superandae Cartha-
 ginis in Africa. — 511. ma-
 ius ad imp. ad Consulatum
 cum P. Licinio Crasso. v. Liv.
 XXVIII, 28. — 515. Exi-
 lium Scipionis canit. Accu-
 satus

Sed, te oro, (quando vitae tibi causa labores
 Humanos iuvisse fuit) siste, inclita virgo, 520
 Paulisper gressum, et nobis manesque silentum
 Enumera, Stygiaeque aperi formidinis aulam.
 Annuit illa quidem: sed, non optanda recludis
 Regna, ait. Hic tenebras habitant, volitantque per umbras
 Innumeri quondam populi. Domus omnibus una. 525
 In medio vastum late se tendit inane,
 Huc, quidquid terrae, quidquid freta, et igneus aer
 Nutrivit primo mundi genitalis ab aevo,
 (Mors communis agit) descendunt cuncta: capitque
 Campus iners, quantum interiit, restatque futurum. 530
 Cingunt regna decem portae: quarum una receptat
 Belligeros, dura Gradiui sorte creatos.
 Altera, qui leges posuere atque inclita iura
 Gentibus, et primas fundarunt moenibus urbes.
 Tertia ruricolae, Cereris iustissima turba 535
 Quae venit ad manes, et fraudum illaesa veneno.
 Exin, qui laetas artes vitaeque colendae
 Invenere viam, nec dedignanda parenti
 Carmina fuderunt Phoebus, sua limina servant.

Pro-

524. *habitant* e scriptis Heins. pro vulg. *agitant*. Deinde *per
 auras* Putean. 532. *crematos* ed. Lefeb. incertum e quo
 libro.

fatus enim repetundarum a Petilliis tribunis plebis Linter-
 num in exilium voluntarium concessit. v. Liv. XXXVIII,
 50. et 53. Hinc *urbs*, Ro-
 ma, *iniqua*, ingrata, quod
 tantum virum expelli passa est.

526. seqq. Sequitur omnis
 Tartari descriptio, ductis pas-
 sim ex Homero et Virgilio co-
 loribus adumbrata. Sed eam
 imaginem ita Silius variavit,

ut omnem locum decem por-
 tis circumdaret, secutus, ut
 Heynio videtur in Excurs.
 VIII. Platonis circulos in
 Phaedone nominatos; quam-
 vis et *σιδηρεῖαι πυλαί* Homeri
 ll. 9, 15. in hoc phantasma
 deducere poterant. — 532.
belligeros, bello et proelio in-
 terfectos. Hunc locum orna-
 tius et copiosius extulit Virg.
 VI, 478. sq. coll. 648. sq. —
 Ad vers. 537. 38. cf. Virg.
 l. c.

Proxima, quos venti saevaeque hausere procellae, 540
 Naufraga porta rapit; sic illam nomine dicunt.
 Finitima huic, noxa gravido et peccasse fatenti,
 Vassa patet populo. Poenas Rhadamanthus in ipso
 Expetit introitu, mortemque exercet inanem.
 Septima femineis referatur porta catervis, 545
 Humentes ubi casta fovet Proserpina lucos.
 Infantum hinc gregibus, versasque ad funera taedas
 Passis virginibus, turbaeque in limine lucis
 Est iter extinctae, et vagitu ianua nota.
 Tum, seducta loco, et laxata lucida nocte, 550
 Claustra nitent, quae secreti per limitis umbram
 Elysios ducunt campos. Hic turba piorum,
 Nec Stygio in regno, coeli nec postea sub axe:
 Verum, ultra Oceanum sacro contermina fonti,
 Lethaeos potat latices, obliviam mentis. 555
 Extrema hinc, auro fulgens, iam lucis honorem
 Sentit,

546. *humentes* ex Colon. Vulg. *liventes*, quod Drakenborch. probabat, expressit Lef. laudato Cod. Tel. Rom. 1. 2. 554 *contermina* Mod. ex scriptis pro vulg. *certamine*. 555. *potant* Putan.

l. c. vers. 662. 63. — 548. *turbae* — *extinctae*, infantum. Virgil. 427. *infantumque animae fletus in limine primo*. Sed agnosce dulcedinem loci Virgiliani. Silius, qui ornatus ab illo exhaustos sentiebat, bene fecit, quod breviter singula et sobrie ornavit.

550. seqq. Elysios campos, non cum Virgilio sub terra, sed cum Homero (Od. 6, 563. sq.) et Hesiodo (Épy. 170. sq.) ad Oceanum occid. in insulis fortunatis ponit. Locum nulla caligine obductum, adeo-

que Tartaro oppositum exhibet, exemplo Virgilii VI, 640. *largior hic campos aether et lumine vestit purpureo*. Alii poetae passim eius regionis felicitatem variis modis adumbrarunt. v. Heyn. ad Virg. l. l. — Porro, cum Oceanum posuisset Silius, *fontem* etiam *fontem*, Lethe s. Limam addit, qui in Oceanum influit ex vetere Lusitania, unde *Lethaeos latices* dixit, ad modum Virgil. v. 713. *Lethaei ad fluminis undam Securos latices et longa obliuim potant*.

556. *Extrema*, decima porta.

Sentit, et admoto splendet ceu sidere lunae.

Hac animae coelum repetunt; ac, mille peractis,
Obsitae Ditem redeunt in corpora, lustris.

Has passum nigrum pandens Mors lurida rictum 560
Itque reditque vias, et portis omnibus errat.

Tum iacet in spatium sine corpore pigra vorago,
Limosique lacus: late exundantibus urit

Ripas faevus aquis Phlegethon, et, turbine anhelos

Flammarum resonans, saxosa incendia torquet. 565

Parte alia torrens Cocytos sanguinis atri

Vorticibus furit, et spumanti gurgite fertur.

At, magnis semper Divis regique Deorum

Iurari

557. *admotae coni.* Heinf.

ta. 558. *Hac porta coelum repetunt.* Locus refectus e Virg. VI, 748. seq. nisi quod annos in lustra mutavit Silius. Nempe in numero annorum nunc sibi non constabant veteres, ut Heyn. docuit ad illum locum. cf. Claud. Ruf. II, 491. seq. Sed hanc omnem opinionem de animabus post purificationem exactam corpora repetentibus, luculentius cum causis suis et ornatus exposuit Virgilius. Noster poeta harum rerum veluti epitomen scribit; v. omnino Heynii Exc. XIII. ad illum locum Virgilio.

562. In fluviorum infernallium recensu, certos auctores secutus, an suo arbitrio usus sit noster, dubium est. Certe a Virgilio in universum discrepat. Nisi forte Platonicae rationis memor fuit, cui in Phaedone Tartarus vorago

Vol. II.

est, in quam omnia flumina confluant, et inde rursus effluent. Silius nominavit omnes, haud dubie ut ornatus cumulandi uberior occasio esset. — *Hinc corpore*, argute nimis dictum videtur de voragine. Nempe in tractu inferorum nullum omnino corpus, solae umbrae reperiuntur. In his, quae singulis fluminibus attribuit, non magnopere discrepat a caeteris poetis eius aetatis. De *Phlegethonte* igneo cf. Claud. l. I. 468. Stat. Theb. VIII, 30. Sed vide luxuriantem in ignis notatione Silium! In *Cocytro* dissentit a reliquis, qui plerumque lacrymarum flumen faciunt a *κρυον*, ut Claud. et Stat. l. I. Nam vers. 577. alium lacrymarum animum anonymum ponit, incerta auctoritate usus. 568. De *Styge* quae notat, centies ex Homero

I

mero

Iurari dignata palus, picis horrida rivo,
 Fumiferum volvit Styx inter sulfura limum. 570
 Tristior his Acheron sanie crassoque veneno
 Aestuât, et, gelidam eructans cum murmure arenam,
 Descendit nigra lentus per stagna palude.
 Hanc potat saniem non uno Cerberus ore.
 Haec et Tisiphones sunt pocula, et atra Megaera 575
 Hinc sitit, ac nullo rabies restinguitur haustu.

Ultimus erumpit lacrimarum fontibus amnis
 Ante aulam, atque aditus, et inexorabile limen.
 Quanta cohors, omni stabulante per avia monstro,
 Excubat, et manes permixto murmure terret! 580
 Luctus edax, Maciesque, malis comes addita morbis,
 Et Maeror pastus Fletu, et sine sanguine Pallor,
 Curaeque, Insidiaequae, atque hinc queribunda Senectus,
 Hinc angens utraque manu sua guttura Livor,
 Et deformis malum ac sceleri proclivis Egestas, 585
 Errorque infido gressu, et Discordia gaudens
 Permiscere fretum coelo; sed et ostia Ditis
 Centenis suetus Briareus recludere palmis,
 Et Sphinx, virgineos rictus infecta cruore,
 Scyllaque, Centaurique truces, umbraeque Gigantum. 590
 Cerbe-

574. *potat* e scriptis et priscis editt. pro vulg. *oprat*, quod
 primus Marfus ediderat. 579. *quanta* pro *quarta* ex Oron.
 Barth. et sic Colon. ubi et *atria* pro *avia*. 588. *recludere*
 ex scriptis et editt. priscis pro vulg. *excludere*.

mero et Virgilio a caeteris
 poetis traducta sunt, et tra-
 laticia cf. Odyss. 6, 36. Virg.
 VI, 324. — 570. *tristior*,
 atrocior, funestior. Eam tri-
 stitiam in Acherontis imagine
 satis graphice et absolute poe-
 ta expressit, nisi quod rei foe-
 ditas fastidio et nausea ani-
 mum implet. — 573. *lu-
 sus*. Atqui Seneca *furentem*

et *rapidum* describit, Stygem
 autem lentum, Herc. Fur.
 714. et 712.

579. seqq. Hic locus ad-
 umbratus est e Virgil. VI, 273.
 ita ut poeta sibi variandi pas-
 sim nonnulla arbitrium sume-
 ret. Similes loci sunt apud
 Claud. Rufin. I, 30. sq. et Se-
 nec. Herc. Fur. 690. seq. —
 588. de *Briareo* nota narra-
 tio

Cerberus hic ruptis peragrat cum Tartara vinclis,
Non ipsa Alecto, nec feta furore Megaera
Audet adire serum, dum fractis mille catenis
Viperea latrans circumligat ilia cauda.

Dextra vasta comas nemorosaque brachia fundit 595
Taxus, Cocyti rigua frondosior unda.

Hic dirae volucres, passusque cadavere vultur,
Et multus bubo, ac sparsis strix sanguine pennis,
Harpÿiæque sovent nidos, atque omnibus haerent
Condensae foliis: saevit stridoribus arbor. 600

Has inter formas coniux Iunonis Avernae,
Suggestu residens, cognoscit crimina regum.
Stant vinclis, seroque piget sub iudice culpae.
Circumerrant Furiae, poenarumque omnis imago.
Quam vellent nunquam sceptris fulsisse superbis! 605

Insultant duro imperio non digna nec aequa
Ad superos passi manes: quaeque ante profari
Non licitum vivis, tandem permissa queruntur.
Tunc alius saevis religatur rupe catenis:

Ast alius subigit saxum contra ardua montis: 610
I 2 Vipe-

595. numerosaque coni. Heins.

597. cadavera Putean.

600. saevis e scriptis et editt. priscis, pro natat, quod primus
Nicander edidit in Iunt.

602. seraeque culpae coni. Heins.

610. perque ardua vulg. subicit Cod. Tel. Rom. 2. subicit in
Benef.

tio Homeri Il. α, 403. Dictus
et Aegaeon, cf. Virg. Aen. X,
567.

595. sqq. Variatus locus e
Virg. l. l. 282. ubi ulmus So-
mni sedes nominatur. Taxi
meminit etiam Seneca Herc.
Fur. 686. in loco huic simil-
limo et Lucan. VI, 645.

601. seqq. coniux Iun. av.
Proserpinae coniux Pluto,
ἀναξ ἑσπερων Αἰδωνεύς Hom.
Il. v, 61. qui et in throno s.

suggestu collocat. Novo au-

tem phantasmate Silius reges à
Plutone iudicatos infert. —

In vers 605. color orationis
Virgilianus Aen. VI, 430. —

606 insultant regibus, eosque
accusant manes, umbrae eo-
rum, qui in terris (ad Supe-
ros) male ab iis habiti sunt,
non digna nec aequa passi.

609. 10. De Prometheo
vel Sisypho et Ixione cogita-
re potuit poeta; quamvis
cinnino

Vipereo domat hunc aeterna Megaera flagello.
Talia letiferis restant patienda tyrannis.

Sed te maternos tempus cognoscere vultus,
Cuius prima venit non tardis passibus umbra.
Adstabat fecunda Iovis Pomponia furto.

619

Namque, ubi cognovit Latio surgentia bella
Poenorum, Venus, insidias anteire laborans
Iunonis, fusa sensim per pectora patrem
Implicuit flamma. Quae ni provisa fuissent,
Sidonia Iliacas nunc virgo accenderet aras.

620

Ergo ubi gustatus cruor, admonuitque Sibylla,
Et dedit alternos ambobus noscere vultus,
Sic iuvenis prior: O, magni mihi numinis instar,
Cara parens, quam, te ut nobis vidisse liceret,
Optassem Stygias vel leto intrare tenebras!

625

Quae fors nostra fuit, cui te, cum prima subiret,
Eripuit sine honore dies, et funere carpsit?

Excipit

611. *alterna* con. Heinf. 612. In Putean. *faciferis* pro
fatiferis aiebat Heinf. Sed Leseb. *laetiferis* ibi legi affirmabat.
620. *Sidonis* ex con. Heinf. Leseb. qui et *Italicas* ex Cod. Put.
adfert.

omnino haec poenarum genera posuit Virg. VI, 617. cf. Hom. Od. λ, 592. — Infra v. 871. 72. similia poenarum genera Hannibali adsignantur.

613. seq. Mater Scipioni occurrit. Locus similis Homericus de occurso matris Vlyssis Od. λ, 151. seq. — 615. *Iovis furto*, occulto concubitu in serpentem mutati. cf. lib. VII, 487. Infra hoc furtum latius explicatur. —

616. Laus magna Scipionis. Venus Romanis opem laturo adversus Iunonem, effecit, ut Scipio gigneretur. Alioquin

(v. 620.) *Sidonias virgo Iliacas aras accenderet*, e Carthaginensibus virgines Vestales caperentur. Sic Cellarius. Rectius fortasse Marfus: virgines Punicae in altaribus Rom. sacrificarent. Sed omnino haec arguta et longinquus petita Silii ratio est imperium Romanum designandi.

621. seqq. *gustatus cruor*, noto ritu. Sic mater Vlyssis, poto cruore, agnoscit filium Od. λ, 152. cf. inf. 706. et 735. — 627. *sine bonore*, exequiis, mox *funere*. —

629

Excipit his mater: Nullos, o nate, labores
 Mors habuit nostra: aethereo dum pondere partum
 Exsolvor, miti dextra Cyllenia proles 630
 Imperio Iovis Elyfias deduxit in oras;
 Attribuitque pares sedes, ubi magna moratur
 Alcidae genetrix, ubi sacro munere Leda.

Verum age, nate, tuos ortus, ne bella paveſcas
 Vlla, nec in coelum dubites te tollere factis, 635

Quando aperire datur nobis, nunc denique diſce.
 Sola die caperem medio cum forte petitos
 Ad requiem ſomnos, ſubitus mihi membra ligavit
 Amplexus, non ille, meo veniente marito,
 Aſſuetus facilisque mihi: tum luce coruſca, 640

Implebat quanquam languentia lumina ſomnus,
 Vidi (crede) Iovem. Nec me mutata ſefellit
 Forma Dei, quod, ſqualentem converſus in anguem,
 Ingenti traxit curvata volumina gyro.

Sed mihi poſt partum non ultra ducere vitam 645
 Conceſſum. Heu, quantum gemui, quod ſpiritus ante,
 Haec tibi quam noſcenda darem, diſceſſit in auras!
 His alacer colla amplexu materna petebat:
 Umbraque ter fruſtra per inane petita ſefellit.

Succedunt ſimulacra virum concordia, patris 650
 Vnanimique ſimul patrui. Ruit ipſe per umbram,

I 3

Oſcula

629. *partu* vulg. per appoſitionem. Noſtra leſio eſt ex Colon.
 In Putean. erat *pondere partus*, unde Heinf. coni. *aetherei d. p.*
partus. 633. Putean. *numine*. 635. *te attollere* Put. Sic
 et in Tel. et Rom. 2. 640. *corruſcum* edidit Leſeb. ſine au-
 ſtoritate, ut videtur. In Col. *corruſcas*, unde Heinf. *corruſcans*.
 650. *ſimul. conſortia* coni. Heinf.

629. *aeth. pondere p. exquisi-* ſedibus. cf. Virgil. Aen. IV,
 te, ut divinitus genitum. — 242. ſq.

630. munus Mercurii animas
 ad loca inferorum deducendi
 notum ex Hom. Od. ω. init.
 Unde Horat. Carm. I, 10. 17.
Tu piſ laetis animas reponis
 637. ſqq. cf. Gell. N. A.
 VII, 1. et Liv. XXVI, 19. —
 647. *haec noſcenda*, ſcil. te
 eſſe ex Iove genitum. 649. cf.
 Hom.

Oscula vana petens, iuvenis, fumoque volucris
 Et nebulis similes animas apprehendere certat.
 Quis te, care pater, quo stabant Itala regna,
 Exosus Latium Deus abstulit? Hei mihi! nam cur 655
 Vlti fuere adeo, quibus a te saevus abessem,
 Momenta? Opposito mutassem pectore mortem.
 Quantos funeribus vestris gens Itala passim
 Dat gemitus! Tumulus vobis, censente Senatu,
 Mavortis geminus surgit per gramina campo. 660
 Nec passi plura, in medio sermone loquentis
 Sic adeo incipiunt; prior haec genitoris imago:
 Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces,
 Dulce tamen venit ad manes, cum gratia vitae
 Durat apud superos, nec edunt oblivia laudem. 665
 Verum age, fare, decus nostrum, te quanta fatiget
 Militia. Heu, quoties intrat mea pectora terror,
 Cum repeto, quam saevus eas, ubi magna pericla
 Contingunt tibi! Per nostri, fortissime, leti
 Obtestor causas, Martis moderare furori. 670
 Sat

654. *Qui se ed.* Lef. *quod stabant* Colon. *cum stab.* Mediol.
 655. *Latius* vulg. 664. *gratia* e Scriptis. Vulg. *gloria*. Deinde
duret, et *edant* in priscais edit. Lefeb. post *superos* ita interpunxit,
 ut sequenti ita hunc sensum habeant: *tum non edunt obliviam*. Non placet. vid. nott.

Hom. Od. λ, 205. 206. Virgil VI, 700.

652. noti colores ex Homero et Virgilio, cf. II, ψ, 100. Aen. VI, 702. et II, 792. — 654. Similis forma verborum Virgil. VI, 341. *Quis re, Palinure, deorum eripuit nobis, medioque sub aequare mersit?* — 656. *cur ulla momenta* etc. Haec mihi frigent, saltem his verbis expressa. Et *cur saevus?* cum opem ferre patri absens non

posset. — 657. *mutassem*, pro te subiissem, vel a te depulissem. Hoc praeripere *letum* dixit lib II, 118. seq. Sic Scipio patrem ad Ticinum e mortis periculo eripuerat. v. lib. IV, 456. sq. — 660. De hoc more Romanorum viros illustres in Campo Martio sepeliendi exposuit Kirchmannus de Fun. Rom. II, 25.

664. *dulce venit* etc. pro vulg. *dulce est* manibus superstitem

Sat tibi sint documenta domus. Octava terebat
Arentem culmis messem crepitantibus aestas,
Ex quo cuncta mihi calcata, meoque subibat
Germano devexa iugum Tartessia tellus.

Nos miserae muros et tecta renata Sagunto, 675
Nos dedimus Baetin nullo potare sub hoste.

Nobis indomitus convertit terque quaterque
Germanus terga Hannibalis. Pro barbara nunquam
Impolluta fides! Peterem cum victor adesum
Cladibus Hasdrubalem; subito venale, cohortes 680
Hispanae, vulgus, Libyci quas fecerat auri
Hasdrubal, abrupto liquerunt agmine signa.
Tunc hostis socio desertos milite, multum

I 4

Ditior

671. *sint* ex Colon. Vulg. *sint*.681. *Libyco auro* vulg.

sintem et vigentem in terris
memoriam et gloriam cognoscere. Similem sententiam
laudant e Claudiano de Cons.
Mall. Theod. I. sq.

671. cf. sup. lib. VI, 121.
— In reliqua narratione de
Scipionum in Hispania expeditionibus et fatis Silius Liviana expressit e lib. XXV, 32-37. coll. lib. XXIV, 41. 42. — 672. 73. Octavus annus erat, ex quo mihi et fratri omnis Hispania cesserat. Nota ratio poetica e messibus numerandi annos, sed nunc non sine luxuria verborum expressa. *devexa subibat*, ornate pro, sub iugum missa est. — 675. Apud Livium XXIV, 42. haec sunt: *Cum iam* (nempe ex quo tempore ductu Scipionum in Hispania

bellatum fuerat) *res prosperae in Hispania essent*, *verecundia Romanos tandem cepit*, *Saguntum oppidum octavum iam annum sub potestate hostium esse*. Itaque id oppidum vi pulso praesidio Punico receperunt, cultoribusque antiquis, quos vis reliquerat belli, restituerunt. Hinc Scipio dicere poterat se cum fratre *muros et tecta renata Sagunto dedisse*, et effecisse, ne *Baetin sub hoste potaret*, liberata a Punica obsidione.

678-81. Conqueritur Scipio perfidiam Celtiberorum barbaricam, ut ipse Livius vocat, qui per occulta colloquia, et mercede ab Hasdrubale induci, signis sublati, repente defecerant. v. Liv. I. c. cap. 33. — *venale vulgus*, cum acerbo contemptu pro, *fidem*

Ditior ipse viris, spisso circumdedit orbe.

Non segnis nobis nec inultis, nate, peracta est 685
Illa suprema dies, et laude inclusimus aevum.

Excipit inde suos frater coniungere casus.

Excelsae turris, post ultima, rebus in artis
Subsidium optaram, supremaque bella ciebam.

Fumantes taedas, ac lata incendia passim, 690

Et mille iniecere faces. Nil nomine leti

De Superis queror. Haud parvo data membra sepulcro

Nostra cremaverunt in morte haerentibus armis.

Sed me luctus habet, geminae ne clade ruinae

Cesserit affusis oppressa Hispania Poenis. 695

Contra quae iuvenis turbato fletibus ore:

Dî, quaeso, ut merita est, dignas pro talibus ausis

Carthago expendat poenas. Sed continet acres

Pyrenes populos, qui, vestro Marte probatus,

Excepit fessos, et notis Marcius armis 700

Succes.

685. laudi indulsumus aevum coni. Heins.
hortantibus armis Putean.

693. in Martem

fidem et perfidiam venalem habentes. — *cobortes, quas fecerat auri*, insolentius dictum pro vulg. quas pro auro sibi conciliaverat, mancipaverat.

687. seqq. De Cnaei Scipionis interitu in turri incensa iterum Liv. l. c. cap. 36. unde poeta sua ornavit. —

692. *haud parvo sepulcro*, turri. Ludentem verbis poetam audio, non Cnaeum Scipionem. Omnino hoc loco sententias bonas arguto et duro ornatu elatas sentio. — *In morte haerentia arma* significat Scipionem cum armis veluti in rogam, more heroibus optabili et decoro, con-

lectis crematum. Conferunt Od. λ, 74. ἀλλὰ με πάντη σὺν τεύχεσιν. Il. ζ, 418. et cf. sup. lib. X, 562. et Virg. A. VI, 217.

694. 95. Hoc unum vereor, ne post mortem nostram Hispania a Poenis recuperata fuerit. In his Cnaeus patriae amorem commendat. Itaque mox Scipio in patris solatium docet res Hispaniae labefactatas restituisse Marcium copiis Romanorum denuo collectis, et ad pugnam confirmatis. Poeta nunc quoque, ut solet, vestigia Liviana premit, v. lib. XXV, 37. — 700. *notis armis*, Livius l. c. do

Successit bello. Fusos quoque fama ferebat
 Victores acie, atque exacta piacula caedis.
 His laeti rediere duces loca amoena piorum:
 Prosequiturque oculis puer adveneratus euntes.

Iamque aderat multa vix agnoscendus in umbra 705
 Paullus, et epoto fundebat sanguine verba:

Lux Italûm, cuius spectavi Martia facta,
 Multum uno maiora viro, descendere nocti,
 Atque habitanda semel subigit quis visere regna?
 Cui contra tales effundit Scipio voces: 710

Armipotens ductor, quam sunt tua fata per Urbem
 Lamentata diu! Quam paene ruentia tecum
 Traxisti ad Stygias Oenotria tecta tenebras!
 Tum tibi defuncto tumulum Sidonius hostis
 Constituit, laudemque tuo quaesivit honore. 715

Dumque audit lacrimans hostilia funera Paullus,
 Ante oculos iam Flaminius, iam Gracchus, et aegro
 Absumtus Canis stabat Servilius ore.

Appellare viros erat ardor, et addere verba:
 Sed raptabat amor priscos cognoscere manes. 720

Nunc meritum saeva Brutum immortale securi

I 5

Nomen,

705. *muta umbra* edidit Leseb. suum sensum secutus. In sua
 muta umbra, inquit, quia tot vulneribus confossus fuerat, ut
 ni locutus fuisset, non agnovisset eum Scipio. Ergo etiam mox
 at epoto exhibet, pro et. Scilicet mutatis verbis sensus mutatur.
 Sed illud non est crijîn exercere. Et quod *mutam umbram* nunc
 loco Virgilii Aen. VI, 264. adstruere conatur, ubi sunt *umbrae*
silentes, id eo tantum pertinere potest, ut probes illud epithe-
 ron solere adiungi *umbrae*. Alia quaestio est, quare illa potissi-
 mum lectio in Silio vera sit. 708. *nocti* Mod. ex Colon. In
 Put. et Oxon. *nocti*. In Vulg. *nunc te*. 709. *subiis* in Cod.
 Tel. Lef. 710. *cui contra* Mod. et Heins. ex scriptis. pro vulg.
quem contra. Oxon. *qui contra*.

de hoc Marcio: ad summam
 indolem accesserat Cn. Scipionis
 disciplina, sub qua per tot an-
 nos militiae artes edoctus fue-
 rat. — 701. *fusos acie*. Le-
 ge Liv. l. c. in medio cap. 37. 714. cf. sup. lib. X, 521.
 seqq. 721. *saeva securi*, ut con-
 sulatus insignibus, quem pri-
 mus Romanorum Brutus ges-
 serat. cf. ad lib. IX, 415.

Nomen, nunc Superos aequantem laude Camillum,
 Nunc auro Curium non unquam cernit amicum.
 Ora Sibylla docet venientum, et nomina pandit.
 Hic fraudes pacis Pyrrhumque a limine portae 725
 Deiecit, visus orbus. Tulit ille ruentem
 Thybridis in ripas regem, solusque revulso
 Pone ferox ponte exclusit redeuntia regna.

Si tibi dulce virum, primo qui foedera bello
 Phoenicum pepigit, vidisse; hic inclitus ille 730
 Aequoreis victor cum classe Lutatius armis.
 Si studium et saevam cognoscere Hamilcaris umbram;
 Illa est, (cerne procul) cui frons nec morte remissa
 Irarum servat rabiem. Si iungere cordi est
 Colloquium; sine, gustato det sanguine vocem. 735
 Atque ubi permissum, et sitiens se implevit imago,
 Sic prior increpitat non miti Scipio vultu:
 Taliane, o fraudum genitor, sunt foedera vobis?
 Aut haec Sicania pepigisti captus in ora?

Bella

722. *superis aequantem* vulg. Sed iam Marfus ita explicabat, ut *superos* necessario probaret. Heins. coni. *superis aequandum*. Dausq. *aequatum*, aut *Superis se aequantem*. 730. *inclitus* ex script. et ed. pr. In Oxon. Rom. I. et aliis *medius ille*. Vulg. *martius*. 731. pro *victor* in Putean. *ultor*. 733. *nec caede remissa* Rom. I. Cortius ad marginem notavit *remissam* coniecturam viri docti, haud dubie Livincii. 737. *non miris* in scriptis viderat Heins. 739. *Haec* coni. Heins. sublata interrogationis nota. *asque haec* ex Put. edidit Leseb.

723. *auro non unquam amicum*; languido ornatu elata sententia. De repudiatis a Curio Samnitibus, qui ei magnum auri pondus attulissent, nota historia. v. Valer. Max. IV, 3.

726. *visus orbus*. Appium Claudium caecum designat, qui pacem cum Pyrrho incundam gravi oratione dissuasit. v. Flor. I, 18-20. Ovid.

Fast. VI, 203. Ipsam orationem expressit Plutarchus in Pyrrho.

727. 28. Horatius Cocles Porfennam ponte reciso coercens. v. Liv. II, 10.

729-31. De Lutatio cum Poenis ad Aegates insulas victis foedera pacis pangente, passim supra dictum, ut lib. I, 33. seq. — In sequentibus Hamilcaris umbra idoneo cum

Bella tuus toto natus contra omnia pacta 740
Exercet Latio, et, perruptis molibus, Alpes
Eluctatus adest; fervet gens Itala Marte
Barbarico, et ressuunt obstruati stragibus amnes.

Post quae Poenus ait: Decimum modo coeperat annum
Excellisse puer, nostro cum bella Latinis 745
Concepit iussu: licitum nec fallere Divos
Iuratos patri. Quod si Laurentia vastat
Nunc igni regna, et Phrygias res vertere tentat,
O pietas, o sancta fides, o vera propago!
Atque utinam amissum reparet decus! Inde citato 750
Celsus abit gressu, maiorque recessit imago.
Exin designat vates, qui iura sub armis
Poscenti dederint populo, primique petitas
Miscuerint Italis Piraeo litore leges.

Laetatur, spectatque virum insatiabilis ora 755
Scipio, et appellet cunctos; ni magna sacerdos
Admoneat turbae innumerae: Quot millia toto
Credis

741. *perruptis* Putean. *perruptae molibus Alpibus Eluctatus* coni.
Heins. probante Drakenb. 746. *placitum* Putean. 751. *in-*
cessit ex Puteano Leseb. attulit, laudato Virgil. Aen. I, 409.

cum delectu iuxta Lutatium
cernitur, cum quo ille vana
pacis foedera pepigerat. Hinc
sensum vers. 738. 39. expe-
dias licet.

744. seqq. vid. quae dicta
sunt ad lib. I, 77. sq. unde re-
petuntur, quae nunc Hamil-
car eloquitur. 750. *amissum*
decus, ex victoria Romano-
rum apud Aegates, et ob foe-
dera pacis facta. Hinc sup.
lib. I, 61. de Hannibale: *aves*
Aegates abolere, parentum de-
decus, ac Siculo demergere foe-
dera ponto. coll. v. 106-108.

752. Monstrat vates De-
cemviros legibus scribendis,
quorum nomina, una cum
legatis Athenas missis, recen-
set Liv. III, 31. et 35. —
sub armis, quia tum penes De-
cemviros summa reipublicae
erat. Caeterum in hoc et se-
quenti umbrarum recensu non
arbitror curiose quaerendum,
quare hos potissimum et non
alios viros nominaverit poe-
ta. In his haud dubie arbi-
trio suo utebatur et uti pote-
rat Silius. Omnino magnos
et nobiles fama et factis viros
elegit,

Credis in orbe, puer, lustras dum singula visu,
 Descendisse Erebo? Nullo non tempore abundans
 Umbrarum huc agitur torrens, vectatque capaci 760
 Agmina mole Charon, et sufficit improba puppis.
 Post haec, ostendens iuvenem, sic virgo profatur:
 Hic ille est, tellure vagus qui victor in omni
 Cursu signa tulit; cui pervia Baëtra, Dahaeque;
 Qui Gangem bibit, et Pellaco ponte Niphaten 765
 Adstrinxit; cui stant sacro sua moenia Nilo.

Incipit Aeneades: Libyci certissima proles
 Hammonis, quando exsuperat tua gloria cunctos
 Indubitata duces, similique cupidine rerum
 Pectora nostra calent, quae te via, fare, superbum 770
 Ad decus et summas laudum perduxerit arces.
 Ille sub haec: Turpis lentis sollertia Martis.
 Audendo bella expedias. Pigra extulit artis
 Haud unquam sese virtus. Tu magna gerendi
 Praecipita tempus: mors atra impendet agenti. 775
 Haec effatus abit. Croesi mox advolat umbra,

Dives

758. *dum secuta* Putean. 762. *iuvenem* ex Colon. pro vulg.
iuveni. 764. *cursim* coniecerunt Mod. et Heins. *Dahaeque*
 ex scriptis et Rom. 1. al. *Dacaeque.* 770. *fare* ex Colon. pro
scire vulg. 773. *artis h. e. artis in rebus,* Colon. pro vulg.
astris. 774. In Putean. *sum* — *praecipitas.* Vnde Heins.
 conl. *dum* — *praecipitas,* vel *ni praecipitas.*

elegit, in quibus esset materia ornatus poetici adhibendi.

760. *umbrarum torrens*, ad copiam notandam, ut *unda* saepe poetis v. sup. lib. IV, 159. — *improbapuppis*, grandis, ut antea *capax moles*. v. Heyn. ad Georg. Virg. I, 145.

762. *iuvenem*, Alexandrum Magnum. 763. *vagus victor cursu*. Felicis victoris imago, qui facili negotio ubique vincit. Sequuntur variae Alex-

andri expeditiones in Scythia, quae *Baëtra* ad Ochum fl. et *Dabris* populis, in India, quae *Gange* flum. et in Armenia, quae *Nipbate* fl. designatur. 766. *sua moenia*, Alexandria Aegyptiaca.

772. seqq. Superba brevitate sententiarum hic locus eminet. Illico suspiceris virum aliquem magnum has sententias eloqui.

Dives apud superos; sed mors aequarat egenis.

Atque hic, Elysio tendentem limite cernens
Effigiem iuvenis castam, cui vitta ligabat
Purpurea effusos per colla nitentia crines, 780
Dic, ait, hic quinam, virgo? nam luce refulget
Praecipua frons sacra viro, multaeque sequuntur
Mirantes animae, et laeto clamore frequentant.
Qui vultus! quam, si Stygia non esset in umbra,
Dixissem facile esse Deum! Non falleris, inquit, 785
Docta comes Triviae: meruit Deus esse videri,
Et fuit in tanto non parvum pectore numen.
Carmine complexus terram, mare, sidera, manes,
Et cantu Musas et Phoebum aequavit honore.
Atque haec cuncta, prius quam cerneret, ordine terris 790
Prodidit, et vestram tulit usque ad sidera Troiam.
Scipio, perlustrans oculis laetantibus umbram,
Si nunc fata darent, ut Romula facta per orbem

Hic

779. *effigiem iuvenis, castae cui etc.* cum vulg. edidit Lefeb. *casti* Heins. coni. 782. *multaeque frequentant et mox clamore sequuntur* ed. Lefeb. 784. *quam* Colon. et Oxon. Vulg. *quem.* 792. *perlustrans* ex Rom. 2. Lefeb.

778. seqq. Sequitur insignis de Homero locus. Et expectandum erat, Silium in Homeri cogitationem incidisse, cum in Virgilio suo lib. VI, 667. Musaeum poetam a Sibylla monstratum legisset. In vitta praevit etiam Virgilius l. c. ubi Heynius notavit hoc insigni declarari viros sanctos et sacros, cum vittatos sacerdotes, vates et Deos antiquitas prodiderit. Ad variationem pertinet, quod *purpuream* Silius extulit pro nivea Virgilii. — 781. cf. Stat. Achil. I, II. Transtulit poeta in

Homeri umbram, quae Virgilius l. c. vers. 861. in umbra Marcelli, magni viri, laudaverat. — 787. De *numine*, quod credebatur vatibus inesse, memorabiles locos Drakenborch. attulit ex Ovid. Am. III. Ecl. IX, 17. et Fast. VI, 5. sq. Nota est etiam ἀποθεωσις Homeri a Cupero illustrata. — 790. *haec cuncta, δεικτικῶς* Sibylla de hoc omni Tartaro et inferis loquitur, ubi nunc Scipio cum ea versabatur. Haec nimirum loca descripsit Homerus vivus Odyss. libro λ. *priusquam*

Hic caneret vates, quanto maiora futuros
 Facta eadem intrarent hoc, inquit, teste nepotes! 793
 Felix Aeacida, cui tali contigit ore
 Gentibus ostendi! Crevit tua carmine virtus.

Sed quae tanta adeo gratantum turba requirens,
 Heroum effigies maiorelque accipit umbras.
 Inde viro stupet Aeacide, stupet Hectore magno, 800
 Aiacisque gradum venerandaque Nestoris ora
 Miratur, geminos aspectat laetus Atridas,
 Iamque Ithacum, corde aequantem Peleïa facta.
 Victuram hinc cernit Ledaï Castoris umbram:
 Alternam lucem peragebat in aethere Pollux. 805
 Sed subito vultus monstrata Lavinia traxit.
 Nam virgo admonuit, tempus cognoscere manes
 Femineos, ne cunctantem lux alma vocaret.
 Felix haec, inquit, Veneris nurus ordine longo
 Troiu-

798. *Sed quae tanta adeo grassantum turba? requirens heroum effigies*, etc. Sic edidit Leseb. e coni. Heinsl. praeter *grassantum*, quod sua auctoritate posuit. 800. *ecce viro* Leseb. sine vestigiis librorum edidit. In scriptis erat *ire viro*, vitiose, forte pro *inque viro*. Vnde Hoesstius, Batavus, cuius libellum criticum laudavimus ad lib. II, 421. putabat legendum *irato*, adscito ex Homero Achillis epitheto, ut apud Horat. Ep. II, 2. 42. Ovid. Am. II, 18. 1. Claudian. Prim. Conf. Stil. I, 99. Cortius ad marginem notavit *inque uno*. Burmann. coni. *hinc viso*, vel *in Phobio*, vel *in diro*, vel *inde fera*. 802. *aspectat* e scriptis. *geminosque aspectat* coni. Heinsl. *et spectat* viri docti apud Cortium.

quam cerneret, antequam ipse
 haec loca adierat.

794. *quanto mai.* — *intra-*
rent pro vulg. quanto clariora
 Romanorum facta forent apud
 posteros hoc praecone Home-
 ro. Quae sequuntur, haud
 dubie expressa sunt ex oratio-
 ne Alexandri M. qua utebatur
 apud Achillis monumentum in
 Sigeo promontorio, a Cice-
 rone et Plutarcho memorata,

o fortunata adolescens, qui vir-
tutum suarum praeconem Ho-
merum habuisti.

798. seqq. Verba sunt et-
 iamnum Scipionis, quibus tan-
 quam transitu quodam poeta
 utitur ad umbrarum recensum
 continuandum. — *accipit um-*
bras, audit nomina umbra-
 rum ex vate. De Castore et
 Polluce v. lib IX, 205.

800. *vultus* oculos Scipionis
traxit, in se convertit. —

Troiugenas iunxit sociata prole Latinis. 810

Vis et Martigenae thalamos spectare Quirini?
 Hersiliam cerne: hirsutos cum sperneret olim
 Gens vicina procos, pastori rapta marito
 Intravitque casae, culmique e stramine fultum
 Pressit laeta torum, et soceros revocavit ab armis. 815
 Adspice Carmentis gressus. Evandria mater
 Haec fuit, et vestros tetigit praefaga labores.
 Vis et, quos Tanaquil vultus gerat? Haec quoque castae
 Augurio valuit mentis, venturaque dixit
 Regna viro, et dextros agnovit in alite Divos. 820

Ecce pudicitiae Latium decus, inclita leti
 Fert frontem atque oculos terrae Lucretia fixos.
 Non datur, heu! tibi, Roma, necesse, quod malle deceret,
 Hanc laudem retinere diu. Virginia iuxta,
 Cerne,

814. *intr. casae* ex Colon. *lustravitque casae* Put. Oxon. cum
 edit. priscis. 817. *cecinit* coni. Drakenb.

811. *Quirini Martigenae*, Romuli Martis filii, unde Virgilio *Mavortius* Romulus Aen. VI, 778. De *Hersilia* uxore Romuli v. Liv. I, 11. — Sequentia, quae raptum Sabinarum tangunt, itidem nota sunt e Livii l. c. cap. 4). et sq. — 812. *procos hirsutos* dicit Romanos ob vitam horridam et pastoritiam, ut ipsum Romulam pastorem. Eodem etiam *torum stramine fultum* pertinet. 815. *soceros rev. ab armis.* v. Liv. cap. 13. ubi tamen universae mulieres Sabinae pacem restitunt. Sed cap. 11. *Hersilia* ovanter Romulum precibus rapiarum fatigata orat, ut parentibus earum det veniam, et in civitatem re-

cipiat: ita rem coalescere concordia posse.

816. De *Carmenta* matre Evandri vid. Liv. I, 7. et sup. lib. VII, 18. *Fatidicam vatem* dicit Virgil. Aen. VIII, 340. *cecinit quae prima futuros Aeneadas magnos et nobile Pallantem.* cf. Ovid. Fast. I, 517. seq.

818-20. Expressa sunt ex his Livianis lib. I. cap. 34. *accepisse id augurium* (quod ante memoratum fuerat) *laeta* dicitur Tanaquil, perita, ut vulgo Etrusci, coelestium prodigiorum mulier. *Excelsa* et alia sperare complexa virum iubet etc.

Cerne, cruentato vulnus sub pectore servat, 825
 Tristia defenſi ferro monumenta pudoris,
 Et patriam laudat miſerando in vulnere dextram.
 Illa eſt, quae Thybrim, quae fregit Lydia bella,
 Nondum paſſa marem, quales optabat habere
 Quondam Roma viros, contemtrix Cloelia ſexus. 830
 Cum, ſubito aſpectu turbatus, Scipio poſcit,
 Quae poenae cauſa, et qui ſint in crimine manes.
 Tum virgo: patrios fregit quae curribus artus,
 Et ſtetit adductis ſuper ora trementia frenis,
 Tullia, non ullos ſatis exhaustura labores, 835
 Ardenti Phlegethonte natat. Fornacibus atris
 Fons rapidus furit, atque uſſas ſub gurgite cautes
 Egerit, et ſcopulis pulſat flagrantibus ora.
 Illa autem, quae tondetur praecordia roſtro
 Alitis, (en quantum reſonat plangentibus alis 840
 Armiger ad paſſus rediens Iovis!) hoſtibus arcem
 Virgo, immane nefas! adamato prodidit auro
 Tarpeia, et pactis reſeravit clauſtra Sabinis.

Iuxta

825-27. De *Virginia* a patre *Virginio* telo tranſfixa omnem hiftoriam huc pertinentem e *Livio* pete lib. III, 44-48. Hinc ornatum poetae expedies.

828. Sequitur *Cloeliae* virginis imago. cf. *Liv.* II, 13. *Lydia bella*, cum *Porſenna* Etruſcorum rege. Illud epitheton paſſim explicavimus, in prius ad lib. IV, 720.

831. ſeq. Iam *Scipio* eſt in iis locis, ubi poenae umbrarum exercentur variis modis, quos *Virgilius* nominatim reſcenſuit lib. VI, 557. *Hinc exaudiri gemus, et ſaeva ſonare verbera, ſum ſtridor ferri, tra-*

haeque catenae. Harum igitur rerum aſpectu turbatus *Scipio* eſt. Ad verſ. 832. cf. *Virg.* verſ. 560. 61. unde colorem *Silius* duxit.

833. ſqq. De *Tullia* *Servii* *Tullii* filia, coniuge *Tarquini* Sup. vid. *Livius* I, 48. *Valer. M.* IX, 11. 1. *Ovid. Faſt.* VI, 603 — De *Phlegethonte* ſimilia *Virgil.* VI, 551. — *ſcopulis* — *ora*, ſaxorum fragmina igne candentia ori *Tulliae* impingit.

839-43. Oſtenditur *Tarpeia*, quae *Sabinis* arcem Romanam prodidit cf. *Liv.* I, 11. Poenam *Tarpeiae* poeta ſiuxit ſimi-

Iuxta (nonne vides? neque enim leviora domantur
 Delicta) illatrat ieiunis faucibus Orthrus 845
 Armenti quondam custos immanis Hiberi,
 Et morfu petit, et polluto eviscerat ungue.
 Nec par poena tamen sceleri: sacraria Vestae
 Polluit, exuta sibi virginitate, sacerdos.

Sed satis haec vidisse, satis: mox deinde videnti 850
 Nunc animas tibi, quae potant obliviam, paucas
 In fine enumerasse paro, et remeare tenebris.
 Hic Marius (nec multa dies iam restat ituro
 Aetheream in lucem) veniet tibi origine parva
 In longum imperium Consul: nec Sulla morari 855
 Iussa potest, aut amne diu potare soporo.
 Lux vocat, et nulli Divûm mutabile fatum.
 Imperium hic primus rapiet: sed gloria culpae,
 Quod reddet solus: nec tanto in nomine quisquam

Exi-

845. *Orthrus* Colon. Vulg. *Orcus*. Putean. *Orchus*, forte pro
Orthrus, ut coni. Balbus ad Val. Flacc. III, 555. vid. nott.
 847. *pollutam* edidit Leseb. ut ad Vestalem referatur. 852. *enu-*
merasse ex Colon. et Oxon. Vulg. *enumerare*, quod servavit
 Leseb.

similem Tityi apud Homer.
 λ, 575. Virgil. VI, 597. vel
 Promethei ap. Hesiod. Theog.
 523.

844-50. Virgo Vestalis pu-
 dicitiae violatae poenam dat.
 Huic *illatrat Orthrus*, canis
 Geryonis, Ὀρθρος Apollodo-
 ro, Ὀρθρος Hesiodo, et Schol.
 Apollon. IV, 1399. — *mor-*
fu petit, sc. virginem, cuius
 scelus versu seq. notatur.

851. cf. quae dicta sunt
 ad vers. 558. sq. — Mirum
 phantasma est Silii, quod res
 gestas Marii, Sullae, Pom-
 peii et Caesaris ita vates prae-
 Vol. II,

dicit, ut illos ex Orco in ter-
 ras mox prodituros narret.
 De bello civili inter Marium
 et Sullam, nota res. cf. Liv.
 epit. 77. Marius *veniet in*
long. imperium, ut qui septies
 consul creatus est. Sulla non
 potest *morari iussa*, non im-
 pedire leges fati, quod Ma-
 rium Romae destinavit; unde
 mox *nulli Divum mutabile fa-*
tum dicitur. — 858. *impe-*
rium, dictaturam. — *gloria*
culpae, quod *reddet solus*, h.
 e. Sulla, quamvis culpam im-
 perii rapti contrahet, tamen
 in eo laudandus erit, quod
 hoc

K

Exisset, Sullae qui se velit esse secundum. 860

Ille, hirta cui subrigitur coma fronte, decorum
Et gratum terris Magnus caput: ille Desum gens,
Stelligerum attollens apicem, Troianus Iulo
Caesar avo; quantas moles, cum sede reclusa
Hac tandem erumpent, terraque marique movebunt! 865
Heu miseri, quoties toto pugnabitur orbe!
Nec leviora lues, quam victus, crimina victor.

Tum iuvenis lacrimans, Restare haec ordine duro
Lamentor rebus Latiis: sed luce remota
Si nulla est venia, et merito mors ipsa laborat, 870
Perfidiae Poenus quibus aut Phlegethontis in undis
Exuret ductor scelus, aut quae digna renatos
Ales in aeternum laniabit morsibus artus?
Ne metue, exclamat vates. Non vita sequetur
Inviolata virum: patria non ossa quiescent. 875
Namque ubi, fractus opum, magnae certamine pugnae
Pertu-

854. *quantos montes Put.*
Idem Colon. mox *pugnabisis.*

865. *hanc Colon. et sic Leseb.*

hoc imperio solus ipse se abdicavit, rationemque administratae reipublicae reddidit. In eo *secundum* non habuit. Nam Caesar, qui eandem potestatem rapuit, noluit deponere, tanquam dictator perpetuus. Cell.

862. *Dum gens.* Iulius Caesar, dum ab Iulo originem ducebat, eandem etiam ad Aeneam et Venerem referebat. v. Virg. Aen. I, 286. *Stelligerum apicem* explicabit Suet. Caes. 88. — 865. *sede hac*, ex Erebo. *quantas moles* — *mov.* quantos tumultus civiles, quantamque reipubl. calamitatem adferent! —

867. Pompeius victus, et Caesar victor, uterque luent iisdem poenis crimina, ambo interficientur.

870. etc. Si post mortem (*luce remota*) nulla criminum et culpa venia est, dic mihi, quae so, quales Hannibali poenae impendent. Durior formula est: *merito mors ipsa laborat* pro vulg. post mortem etiam umbrae infernales, ut in vita meruerunt, poenas dant.

874. seq. Canit vates ultima fata Hannibalis. *magnam pugnam* dicit, qua ad Zamam a Scipione victus est. v. Polyb. XV, 9. seq. Liv. XXX,

Pertulerit viaci, turpemque orare salutem,
 Rursus bella volet Macetum instaurare sub armis.
 Damnatusque doli, desertis coniuge fida
 Et dulci nato, linquet Carthaginis arces, 880
 Atque una profugus lustrabit caerula puppe.
 Hinc Cilicis Tauri saxosa cacumina viset.
 Pro! quanto levius mortalibus aegra subire
 Servitia, atque hiemes, aestus, fugamque, fretumque,
 Atque famem, quam posse mori! Post Itala bella 885
 Assyrio famulus regi, falsusque cupiti
 Ausoniae motus, dubio petet aequora velo;
 Donec, Prusiacas delatus segniter oras,
 Altera servitia imbelli patietur in aevo,
 Et latebram munus regni. Perstantibus inde 890
 Aeneadis, reddique sibi poscentibus hostem,
 Pocula furtivo rapiet properata veneno,

K 2

Ac

889. *imbelli* e scriptis Heins. pro vulg. *imbellis*.

29-35. — *turpem salutem* orabat Hannibal, missis ad Scipionem legatis, qui eius fidem et misericordiam implorarent, ut Livius ait l. c. cap. 36. — 878. *Macetum* armis, Antiochi Syriae regis, ad quem etiam literas ab Hannibale missas esse, e Carthagine Romam nunciatum erat. Igitur legati Roma missi sunt ad senatum Carthaginensem, qui eo nomine Hannibalem arguerent. Id animadvertens, sine exceptis, ex Africa excessit. vid. Liv. XXXIII, 45-48. Nepos VII, 6. Hinc versus 879-81. expedias licet.

882. Hannibal in Asiam ad Antiochum regem confugiet.

v. Liv. XXXIII. sub f. — *Cilicia*, ubi *Taurus* mons, est pars Asiae minoris.

885. seqq. Cum res ei non successerit e sententia, (*falsus cupiti* etc.) Antiocho a Romanis victo fugatoque, (v. Liv. XXXVI, 19. sq.) *petet aequora dubio velo*, incertus quo tendat, in Bithyniam ad regem Prusiam navigabit. — Mox *altera servitia* poeta dicit, quasi denuo famuli Prusiae, ut ante Antiochi, cui operam suam addixerat, et quidem *imbelli in aevo*, senex, cum bello minus aptus erit. De his et seqq. vid. Liv. XXXIX, 51. Nepos Han. 12. — *Veneno* periturum Hannibalem iam supra

Ac tandem terras longa formidine solvet.
 Haec vates, Erebiq[ue] cavis se reddidit umbris.
 Tum laetus socios iuvenis portumq[ue] revisit.

895

894. *reddidit* Mod. e Colon. In aliis *retnlit*, et sic Lefeb.
 895. in nonnullis editt. *laetos*, quod Lefeb. edidit, sed in Ad-
 ditamentis Var. lecta. reprobavit. *laetus* Modius ex scriptis repo-
 suit.

supra lib. II, 707. ipse poeta,
 ut vates, praedixerat. 893.
terram form. solvet. Similem
 locum Virgilii Ecl. IV, 13.
 Drakenborch. commendavit:
Te duce, si qua manent, sce-
leris vestigia nostri, Irrita per-
petua solvent formidine terras.
 894. plane ut Homer. λ, 199.
 de Tiresiae anima, ὡς Φα-
 μενη, ψυχῇ μὲν ἔβη δαίμον
 Αἶδος εἰσὼ Τειρεσῖαο. Ad

vers. 895. cf. Virgil. VI, 900
 Nemini persuadere volumus,
 ut credat Silius ex apertis
 Virgilii et Homeri volumini-
 bus haec similia verba nunc
 descripsisse: sed tamen poe-
 tam illorum lectione imbu-
 tum ex hac similitudine agno-
 scimus, quod genus imitatio-
 nis maxime intelligi volu-
 mus, cum de imitatione lo-
 quimur.

C. SILII ITALICI

P V N I C O R V M

LIBER XIV.

ARGVMENTVM.

Rerum in Sicilia gestarum narrationem inchoaturus poeta primum illius situm, fertilitatem, colonos et loca maxime memorabilia recenset. Siciliae rex fuit Hiero, bonus imperator, et socius pop. Romani. Hic senex regnum tradidit nepoti iuveni, qui pessime id administrabat. Is cum Poenis faveret, mox interfectus una cum sororibus, ansam dedit discordiis civilibus: nam pars Poenos pars Romanos adiutos volebat. In hoc ipso motu Marcellus cum classe ad Siciliam adpellit. Fit proelium in Leontinis campis, et caedes promiscua. In ea praecipue eminuit scena inter Beryam Poenum et militem Tyrrhenum, nomine Asilum. Inde Marcellus ad Syracusas aciem admovet. Milites in auxilium Syracusarum miserunt Messana, Catane, Camerina, Hybla, Selinus, Myle, Eryx, Centuripae, Entella, Thapsos, Acrae, Agyrium, Tyndaris, Acragas. Horum populorum ductor erat Crotophus. Praeterea auxilia miserunt Gela, Halaela, Palica, Agesta, gentes ad Acim, Hypsam, Alabim, Achaten, Crysam, Hipparim, Pantagiam, Symaethum, Thermas Himerenses. A partibus Romanorum hae urbes steterunt: Petraea, Callipolis, Enguion, Hadranum, Ergetum, Melite, Calacte, Cephaloedium, Tauromontanus tractus. Caeterae pro Poenis militabant, ut Agathyrna, Trogilos, Facelina, Panormos, Herbesos, Navlocha, Morgentia, Amastra, Tisse, Netum, Mutyce, Achaetenses, Drepane, Helorus, Triocala, Arbela, Ietas, Tabas, Cossyra, Mute, Gaulum. Ipsae Syracusae bene operibus et armis munitae erant. Iam Marcellus urbem oppugnaturus, arte mechanica Archimedis,

dis, qua Syracusanos adiuuabat, diu coercetur. Tam ad-
 ventante classe Sidonia, utrimque concurritur, magnaue
 pugna navalis oritur. Himilco magistrum navis Romanae
 et mox navitam Taurum interficit; quam eandem singulae
 aliae sequuntur. Vincentibus Romanis Himilco fugam ca-
 pssit; naves hostiles loco cedunt. Tum Romani illico in ur-
 bem irrupissent, ni pestilentia orta moram inieisset. Quae
 cum esset sensim imminuta, Marcellus quamvis male affectis
 morbo militibus oppugnationem instaurat, ita tamen ut do-
 mibus, templisque parcendum esse iuberet, atque a caedi-
 bus milites arceret. Archimedes autem ab ignaro milite
 interfectus est.

FLECTITE nunc vestros, Heliconis numina, cantus
 Ortygiae pelagus Siculique ad litoris urbes.
 Muneris hic vestri labor est, modo Daunia regna
 Aeneadum, modo Sicanios accedere portus,
 Aut Macetum lustrare domos et Achaia rura, 5
 Aut vaga Sardoo vestigia tingere fluctu,
 Vel Tyriae quondam regnata mapalia genti,

Extre-

4. Sicanos ed. Parm. 5. Macetum ex Col. Al. Macedum.
 6. tingere Colon. tingere Rom. 2. Vulg. tingere.

1. 2. Cum in libro supe-
 riori longa, de Scipionis in
 Tartarum descensu, digressio
 narrationis veluti flum abru-
 pisset, solenni formula car-
 men poeta continuat, ad bel-
 lum, quod Fabio et Marcello
 Cf. hoc tempore in Sicilia ge-
 stum est, transitum parans.
 De ipsa formula cf. Virgil.
 A. VII, 641.

3. 9. Dum poeta Musis va-
 rias regiones perlustrandas ad-
 signat, hoc veluti ornatu poe-
 tico singula rerum capita,

quae in sequentibus usque ad
 finem carminis descripturus
 est, antecapiendo recenset. Er-
 go Daunus regnis Appuliam
 vel in universum Italiam,
 Sicanis portibus, Siciliam,
 Macetum domibus, et Achaia
 ruribus Macedoniam et Aeto-
 liam, unde cum Philippo re-
 ge Romanis controversiae e-
 rant, Sardoo fluctu, Sardini-
 am, Tyriae mapalibus, Liby-
 am, extremo die terrarumque
 aetis, Hispaniam occid. de-
 signat. In his enim regioni-
 bus

Extremumve diem et terrarum invisere metas.
 Sic poscit sparsis Mavors agitatus in oris.
 Ergo, age, qua litui, qua ducunt bella, sequamur. 10
 Ausoniae pars magna iacet Trinacria tellus,
 Vt semel expugnante Noto et vastantibus undis
 Accepit freta, caeruleo propulsa tridente.
 Namque per occultum caeca vi turbinis olim
 Impactum pelagus laceratae viscera terrae 15
 Discidit, et, medio perruinpens arva profundo,
 Cum populis pariter convulsas transtulit urbes.
 Ex illo, servans rapidus divortia, Nereus
 Saevo dividos coniungi pernegat aestu.
 Sed spatium, quod dissociat confortia terrae, 20
 Latratus fama est (sic arta intervenit unda)
 Et matutinos volucrum transmittere cantus.

K 4

Multa

8. *extremumve* ex scriptis Heins. pro vulg. *extremumque*.
 16. *discidit* omnes scripti Cod. Alii vulg. libri *disiicit*, primum
 ortum a Nicandro. Vnde nonnulli *difficit* scribendum coniece-
 runt. 17. *convulsis* Colon. et Oxon. cum Rom. 2. et sic Lef.

bus post Cannensem cladem
 usque ad Scipionis mortem a
 Romanis bella sunt agitata.
 Vnde mox *sparsis*, h. e. di-
 versis et diffitis in oris *May-*
tem agitarum dicit.

11-22. Sicilia, olim Ita-
 liae continens, motu terrae,
 angusto freto facto, disiun-
 cta. Hanc sententiam, ut
 poeta, satis graviter et *ἐπι-*
νωε, eloquitur Silius, prae-
 euntibus multis aliis poetis,
 quorum colores huc transfer-
 re poterat. Conferri debent
 omnino Virgil. A. III, 414.
 Ovid. Met. XV, 290. Lucan.
 III, 59. Val. Fl. II, 617.
 Stat. Silv. I, 3. 32. Haec loca

iam laudavit Gesperus ad
 Claud. Rapt. Prof. I, 140. ubi
 veterum de Siciliae disiun-
 ctione opiniones late expo-
 suit. cf. etiam Thueyd. VI, 1.
 Diod. Sic. V, 11. Iustin. IV,
 1. Cluver. Sicil. Ant. I, 1. —
 14. seq. In promptu est motum
 terrae describi, quo disrupta
 tellus undas utrinque *impāctas*,
 immixtas accepit, *Noto* etiam
expugnante, h. e. ventis fac-
 vientibus, et vim aquae au-
 gentibus ad fretum perfrin-
 gendum. — 18. 19. Ex illo
 tempore Italia ab Sicilia fre-
 to disiungitur. *Nereum* no-
 to phantasmate, etiam Clau-
 dianus adhibuit l. c. — 20-

22.

Multa solo virtus. Iam reddere foenus aratris,
 Iam montes umbrare olea, dare nomina Baccho,
 Cornipedemque citum lituis generasse ferendis, 25
 Nectare Cecropias Hyblaeo accedere ceras.
 Hic et Paenios arcano sulfure fontes,
 Hic Phoebos digna et Musis venerabere vatum
 Ora excellentum, sacras qui carmine silvas,
 Quisque Syracosia resonant Heliconae Camena. 30
 Promptae gens linguae: ast eadem, cum bella ciceret,
 Portus aequoreis sueta insignire tropaeis.
 Post dirum Antiphatae sceptrum et Cyclopia regna,
 Vomere

23. *foenus* ex Colon. Mod. In Vulg. *femen*. In Oxon. *vitio-*
se foenus. Putean. *scimus*. 24. Pro *olea* in aliis *Dea*, *Pallade*
scilicet, Deae, Deo. 26. *addecere* pro *accendere* Barthius et
 Heins. emendarunt. 28. Locum vulgo corruptum Gronovius
 Observ. III, 7. et Heinsius partim e lioris scriptis et priscais editt.
 partim ex coniectura sanavit. Legebatur *dignum et venerabile*.
 31. *cicerens* conii. Heins.

22. Fretum ita angustum est,
 ut *latratus* canum, et *volu-*
crum, gallorum fortasse, *can-*
us invicem audiri possit. Idem
 de Bosphoris duobus Plinius
 tradit lib. IV, 1.

23-26. De fertilitate Sici-
 liae nota fama est et passim
 dictum in superioribus. vid.
 lib. I, 212. — *virtus*, prae-
 stantia, ἀρετή etiam hoc sen-
 su dicta graecis, ut Strab. VI,
 419. (213.) — Ad vers. 26.
 vid. inf. v. 200. Mel Sicu-
 lum, ex Hybla monte, Atti-
 co s. Hymetto, comparat. v.
 Horat. Od. II, 6. Vnde *Hy-*
blaeus apes, et *Hyblae thymum*
 laudat Virg. Ecl. I, 55. VII,
 37.

27. *Paenios fontes*, medi-
 catos, aquas calidas, a Paen-

ne Deorum medico, Apolli-
 ne. vid. Hom. Il. 8, 401. et
 Strabo I, c.

28-30. Musas Siculas dum
 laudat Silius, memor inpri-
 mis fuit Theocriti, bucolico-
 rum auctoris. Vnde Virgil.
 Ecl. VI, 1. *Syracusum versum*
 dicit, et *Sicelides Musas*, ut
 pastoritii carminis praefides
 appellat Ecl. IV, 1. σικελον
 μολος Bion. Id. VII, 1. σικε-
 λικx Μουσx Mosch. Id. III.
 Eo et *silvae* pertinent, illud
 genus carminis designantes.
 cf. Virg. Ecl. IV, 3.

33. sq. Recenset poeta ve-
 teres Siciliae incolas, qui e
 vicinia Italiae, Hispaniae,
 Graeciae ibi confederunt. Er-
 go *Antiphatae scepro* Laestri-
 gones designat, populo anti-
 quo

Vomere verterunt primum nova rura Sicani.

Pyrene misit populos, qui nomen ab amne

35

Ascitum patrio terrae imposuere vacanti.

Mox Ligurum pubes, Siculo ductore, novavit

Possessis bello mutata vocabula regnis.

Nec Cres dedecori fuit accola; duxerat actos

Moenibus e centum non fausta ad proelia Minos, 40

Daedaleam repetens poenam. Qui fraude nefanda

Postquam perpetuas iudex concessit ad umbras,

K 5

Coca-

34. *Sicani* ex Putean. Vulg. *Sicano*.

39. 40. Locus pri-

imum a Nicandro, versu spurio addito, corruptus: *Nec res dedecori fuit, aut mutasse pudebat Sicani Siculo nomen, mox accola Minos Duxerat Eteretum non fausta ad bella cohortes*. Ed. Rom. 1. et Med. omisso spurio versu, habent: *nec res dedecori fuit, accola duxerat arctos Moenibus haerentum non fausta ad proelia Minos*. Heinius haec ex scriptis et coniectura emendavit, *actum* edidit Leseb. ut ad *accola* referatur ex Putean. ubi erat *actus*. Sed nonne corruptum esse potest idem ex *actos*, et nonne *accola*, ut collectivum, fert numerum pluralem? 41. *poenam* ex Colon, et aliis scriptis. Primus Nicander ed. *pennam*.

quo Italiae, cuius reges Lamus et Antiphates memorantur. cf. sup. lib. VIII, 531.

VII, 275. — *Cyclopes*, feram gentem Siciliae antra et rupes in vicinia Aetnae incolentem ex Homero novimus

Odyf. 1, 106. sqq. cf. Virg. A. III, 569. et 675. Thucyd. VI, 1. — 34. *Sicanos* ex Hiberia, quam Pyrene monte notat, in Siciliam delatos effert, nomine amnis Sicani patrii adscito. Ita Thucyd. VI,

2. *σικανοί, Ἰβηρὲς ἐντες, καὶ ἀπὸ τῆ σικανῆς ποταμῆς τῆ ἐν Ἰβηρίᾳ ὑπὸ Αἰγυπῶν ἀναστάντες*, et Dionys. Hal. I, 22. p. 57. Reisk.

37. *Ligures* ab Umbris et Pelasgis agro suo pulsos, et a

Siculo, qui transvexerit, Siculos appellatos fuisse, Didys. I, 22. tradit ex Philisto Syracusano. Eam sententiam poeta expressit.

39-44. Cretenses veteres Siciliae incolae. Minos cum cohorte Cretensium in Siciliam persecutus Daedalum, fraude et insidiis Cocali regis et filiarum eius occisus est. Illa ergo cohors remansit. Historia extat apud Diod. Sic. IV. sub f. Memoravit Strabo VI. p. 419. ubi Camicum Cocali regiam vocat et pag. 427. cf. Ovid. Met. VIII. Pindari interp. Od. IV. Nem. et VI. Pyth. De *centum* *moenibus*, quibus Creta memorabilis fuit, pervulgata res est. Iam Homero

mero

Cocalidum infidiis, fesso Minoia turba
Bellandi studio Sjeculis subsedit in oris.

Miscuerunt Phrygiam prolem Troianus Aestes, 45
Troianusque Helymus, fructis qui, pube secuta,
In longum ex sese donarunt nomina muris.
Nec Zancleae gerunt obscuram moenia famam,
Dextera quam tribuit posito Saturnia telo.
Sed decus Hennacis haud ullum pulchrius oris, 50
Quam

49. zelo in membranis suis legebat Barthius.

mero est κρητη ἑκατομπολις
Il. β, 649. cf. Virg. A. III,
106. et Meurs. Creta I, 5. —
repetens Daed. p. Daedalus ad
poenam petens. Sed varia-
tam hanc de Daedalo narra-
tionem supra vidimus lib. XII,
90. sq.

45-47. Aesten cum Hely-
mo, quos et Virgilius iunxit
Aen. V, 73. iam ante Troiae
excidium ex urbe profugisse,
et vento secundo usum in Si-
ciliam pervenisse, tradidit
Dionys. Hal. I, 52. Sed ad-
dit urbes ex illorum nomini-
bus Ἀγέσταν et Ἑλυμα in
Aegesti gratiam ab Aenea con-
ditas. Ergo alias historias
secutus est Silius, cum ab il-
lis urbes conditas fuisse tra-
dit. Lycophron quidem vers.
964. tres urbes ab Aegesta
conditas perhibet, quas Scho-
liastes Aegestam, Entellam, Ery-
cum appellat. v. omnino Heyn.
Excurs. I. ad Virg. Aen. V.

48. 49. Zancleae nomina,
Messana, a ζαγλη dicta, quia
ferebatur falx illa, quam Sa-

turnus excisis patris pudendis
abiecerit, in Siciliam deci-
disse. Hinc expedies Satur-
niam dextram, et telum posi-
tum, h. e. abiectum. Veteres,
qui de Zancle tradidere, o-
mnes a Ζαγλη falce, dictam
perhibent, sed ita, ut loci
figuram dicant falcis similem
fuisse, praeter Diod. Sic. IV,
ult. qui a Zanelo rege dedu-
ctum nomen existimat. My-
thi autem, quem Silius affert,
illi immemores sunt. Itaque
mera allusio est, Silio tribu-
enda, qui valde sibi placet in
nominum originibus e longin-
quo repetendis. cf. Thucyd.
VI, init. Strabo VI. p. 268.
f. 410. Macrob. Saturn. I, 8.
De ipsa fabula Hesiod. Theog.
163-190.

50-52. Syracusarum no-
tatio, a prisca urbis origini-
bus longinquius petita. Con-
ditae fuerunt ab Archia Corin-
thio. v. Strab. VI. pag. 413.
(269.) Thucyd VI, 3. p. 379.
Iam Corinthus sita erat in
Isthmo Peloponnesiaco, qui
Sisy-

Quam quae Sisyphio fundavit nomen ab Isthmo,
Et multum ante alias Ephyraeis fulget alumnis.
Hic Arethusa suum piscoso fonte receptat
Alpheon, sacrae portantem signa coronae.

At non aequus amat Trinacria Mulciber antra. 55
Nam Lipare, vastis subter depasta caminis,
Sulfureum vomit exeso de vertice fumum.
Aetna eructat tremefactis cautibus ignis
Inclusi gemitus, pelagique imitata furorem
Murmure per caecos tonat irrequieta fragores 60
Nocte dieque simul. Fonte e Phlegethontis ut atro
Flammarum exundat torrens, piceaque procella
Semiambusta rotat liquefactis saxa cavernis.
Sed quanquam largo flammaram exaestu intus

Turbi.

51. pro ab *Isthmo* in Colon, Oxon. et ed. Parm. ab *Hista*.
53. *receptat* e script. et editt. priscis pro vulg. *recepit*. 58. *ignes*
vulg. 64. *exaestu*, et mox *profluat* e Colon. pro *exaestu*,
profluit. In Putean. et al. *perfluat*.

Sisyphius dicitur, quod in his oris olim Sisyphus Aeoli filius imperaverit, qui et Ephyrae f. Corinthi conditor perhibetur Apollodoro I, 9. 3. — Archiam Syracusas coloniam duxisse, Strabo refert lib. VIII. p. 583. (380.) Hinc poeta *Ephyraeos alumnos* dicit, Corinthios illos colonos, ab Ephyre prisco Corinthi nomine.

53. 54. *Alpheum* Elidis fluvium, subter terram in Siciliam profluentem, cum *Arethusa* iungi, nota fabula est, cuius passim poetae meminerunt. v. Strab. VI. p. 415. (270.) Plin. II, 103. inprimis Virgil. A. III, 694. et Heyn. ad Ecl.

X, 4. Ovid. Met. V, 572. sq. Adde Mosch. Idyl. VIII. — *portantem signa coronae*. Fabulam refert Strabo VI. pag. 422. (275.) *Coronas, quae Eurotae et Alpheo nuncupatae in communem alveum Abiae Arcadicae iniiciantur, quamque in eo, cui nuncupata fuerit, amne emergere*. cf. Plin. II, 103. Hinc *Alpheus* ἄλφειος ποταμός apud Nonn. Dionys. lib. XXXVII, 173. v. Cluver. Sic. Ant. I, 12. pag. 156. sq.

55. seqq. Siciliae ignis subterraneus perniciosus est. Hoc poeta docet exemplis *Liparae*, Aeoliarum praestantissima, atque *Aetnae* montis ignivomi.
Itaque

Turbine, et assidue subnascens profluat ignis, 65
 Summo cana iugo cohibet, mirabile dictu!
 Vicinam flammis glaciem; aeternoque rigore
 Ardentes horrent scopuli: stat vertice celsi
 Collis hiems, calidaque nivem tegit atra favilla.
 Quid referam Aeolio regnatas nomine terras? 70
 Ventorumque domos, atque addita claustra procellis?
 Hic versi penitus Pelopea ad regna Pachyni

Pulsata

66. Pro *cana* Dausq. coni. *plana*. In Oxon. vitiose *cava*.
 69. pro *calidaque* Dausq. coni. *altamque* vel *canamque*. Draken-
 borch. *calidamque*. 70. *numine* coni. Heins. Vid. nott.

Itaque Trinacria *antra* po-
 suit, quia de his tantum nunc
 sermo esse potest. *Liparae*
insulae *Ἰερμα ὄματα* et *πυ-
 ρος ἀναπνοαί* diserte perhi-
 bet Strabo VI. p. 423. (275.)
 et Callimach. Dian. 46. seq.
 Vulcani officinam dixerat. Vir-
 gilius in simili loco Hieram
 Vulcaniam sibi delegit descri-
 bendam Aen. VIII, 416. sq. —
 In *Aernae* imagine adumbran-
 da multi poetae certarunt. v.
 Cerda ad I. Virg. Cluv. Sic.
 Ant. I, 8. et notum carmen
 Cornelii Severi. Non male
 Silius colores variavit, si no-
 bilem locum Virgilianum com-
 pares Aen. III, 571. sq. cum
 adnott. Heyn. Sed praeter
 caeteros noster mirum phae-
 nomenon verticis in tanta
 ignis profusione nive et gla-
 cie obtekti, inprimis ornavit,
 non sine luxuria verborum,
 una re sexties variata. Simil-
 limus locus est Claudiani
 Rapt. Prof. I, 164. qui totus

comparari meretur. De re
 ipsa v. Strabo I. c. et Senec.
 Epist. 79:

70. 71. Aeolias insulas de-
 signat, *Aeolio nomine*, h. e.
 simpl. ab Aeolo olim regna-
 tas, de quo v. Strabo VI. l. c.
 Plin. III, 9. inprimis autem
 Homer. *κ*, I. sq. ubi et fun-
 dus fabulae, et Virgil. I, 51.
 cum Heynii Exc. — *vento-
 rum domos*, variate. Nam
 Virgilius *nimborum patriam*, et
loca foeda furensibus Austris
 extulerat. — *claustra*, ut Virg.
vincla, et *carcer*.

72. seq. Iam tria promon-
 toria Siciliae notantur. *Pa-
 chyni saxa respondent*, h. e. e
 regione, in adversa parte ad
 mare Ionium sita sunt. Eo-
 dem modo et reliqua duo
 promontoria secundum terra-
 rum oppositarum tractus de-
 scripsit. De verbo *respondere*
 cf. Heyn. ad Virg. A. VI, 23.
 — *Pelop. ad regna*, ad Pello-
 ponneseum Graec. versus Ori-
 entem

Pulsata Ionio respondent saxa profundo.

Hic, contra Libyamque situm Caurosque furentes,
Cernit devexas Lilybaeon nobile Chelas. 75

At, qua diversi lateris frons tertia terris
Vergit in Italiam prolato ad litora dorso,
Celsus arenosa tollit se mole Pelorus.

His longo mitis placide dominator in aevo

Praefuerat terris Hieron, tractare sereno 80

Imperio vulgum pollens, et pectora nullo

Parentum exagitare metu, pactamque per aras

Haud facilis temerare fidem, socialia iura

Ausoniis multos servarat casta per annos.

Verum, ubi fata virum fragili solvere senecta, 85

Primaevo cessit sceptrum exitiale nepoti,

Et placida indomitos accepit regia mores.

Namque, bis octonis nondum rex praeditus annis,

Caligare alto in folio, nec pondera regni

Posse

76. *terrae* e scriptis Heinf. adfert.

editt. ver. Heinf. pro vulg. *placido*.

79. *placide* e scriptis et
88. *perditus* Colon. *pro-*
ditus coni. Heinf. hoc est, editus, natus. Burmannus probat,
sed exponit renunciatus, creatus Rex.

entem vergunt. — 74. Afri-
cam, cui oppositum est *Lily-*
baeum promont. designat poe-
tico ritu, primum *Cauris* ven-
tis rapidioribus Libyam per-
flantibus, et *chelis*, brachiis
Scorpionis, signo coelesti, (in
quorum locum postea Astro-
logi librae signum posuerunt,
v. Heyn. ad Virg. Georg. I,
33.) cui subiacet Africa. —
devexas ornate pro pendentes
de coelo.

79. seqq. Iam belli Siculi
causas et occasionem prodit
poeta, Liviana vestigia pre-
mens lib. XXIV, 4. seq. —

84. *multos annos*. Livius l. c.
definite quinquaginta annos
ponit. 86. *nepoti* Hierony-
mo. *Sceptrum exitiale*, ex
eventu dictum. Livius qui-
dem illum *puerum* ait, *vixdum*
libertatem, *nedum* *dominatio-*
nem modice laturum. 88. *bis*
oct. nondum. Livius quin-
cim tunc ferme annorum iuve-
nem. Sed in talibus rebus,
cum poeta tractatur, nunquam
religiose inhaereri debet. —
89. *caligare*, noto sensu in
tali re, de iuvene rege, quem
splendor imperii, cui non
par est, quadam veluti verti-
gine

Posse pati, et nimium fluxis confidere rebus. 90

Iamque brevi nullum, delicta tuentibus armis,
Fas notum, ignotumque nefas: vilissima regi
Cura pudor. Tam praecipiti materna furori
Pyrrhus origo dabat stimulos, proavique superbum
Aeacidae genus, atque aeternus carmine Achilles. 95

Ergo ardor subitus Poenorum incepta fovendi:
Nec sceleri mora. Coniungit nova foedera, pacto,
Cederet ut Siculis victor Sidonius oris.
Sed stabant poenae, tumulumque negabat Erinnyes,
Qua modo pactus erat socium non cernere, terra. 100
Saevos

92. *regni* nonnullae editt. et Cod. Tell. ap. Leseb. — Dauf-
queius ita locum interpungebat: *vilissima regni cura. Pudor!*
93. *tum* coni. Heinsl. et sic ed. Mediol. 97. *coniungit* ex
emendatione D. Heinsl. pro *iungit*, in quo versus claudicabat.
Barmannus coni. *Nec sceleri mora fit. iungit* etc. Leseb. edidit
nam iungit. Cortius ad marginem notavit *iungit enim*, et mox
pactus.

gine occupat, ut oculis caecis
agat. Simili modo Hannibal,
iuvenis audax, cum imperio
potiretur, sup. lib. II, 299.
novi caecus caligine regni.

94. *Pyrrhus dabat stim.*
Haec variata sunt e Livio cap.
6. ubi Hieronymus dicitur in-
flatus assentationibus eorum, qui
eum non Hieronis tantum, sed
Pyrrhi etiam regis materni avi
meminisse iuebant. v. Heyn.
ad Virg. A. VI, 840. — *ae-*
ternus carmine Homeri Iliade.
v. sup. lib. XIII, 796.

96. seqq. Livius duplicem
legationem prodit ab Hiero-
nymo Carthaginem missam,
primam ad foedus cum Hanni-
bale faciendum. Pacto conve-
nit, inquit, ut quum Roma-
nos Sicilia expulissent, Himera

amnis, finis regni Syracusani
ac Punici imperii esset. Aliam
ideo, quod aequum censebat,
Sicilia sibi omni cedi, Italiae
imperium proprium quaeri Car-
thaginensi populo. Haec ergo
sunt nova foedera, quae Silius
memorat, ut victor Sid. Han-
nibal cederet omnino Siculis
oris. Et videtur Silius in hoc
loco Hieronymi levitatem et
iactationem animi, cuius cum
Livius ex duplici legatione il-
la arguit, exprimere voluisse,
dum primum ardorem su-
bitum Poenum adiuvandi, et
mox nova foedera commemora-
rat, quibus ille favor quo-
dammodo tollebatur. vid var.
Lect.

99. 106. Interfectus est
Hieronymus a coniuratis, et
omnis

Saevos namque pati fastus, iuvenemque cruento
 Flagrantem luxu, et miscentem turpia diris,
 Haud ultra faciles, quos ira metusque coquebat,
 Iurati obtruncant: nec iam modus ensibus: addunt
 Femineam caedem, atque infontum rapta sororum 105
 Corpora prosternunt ferro. Nova saevit in armis
 Libertas, iactatque iugum. Pars Punica castra,
 Pars Italos et nota volunt; nec turba furentum
 Defit, quae neutro sociari foedere malit.

Tali Trinacriae motu, rebusque Sicanis 110
 Exitio regis trepidis, sublimis honore
 (Tertia nam Latios renovarat purpura fasces)
 Marcellus classem Zanclos appulit oris.
 Atque ubi cuncta viro, caedesque exposita tyranni,
 Ambiguaeque hominum mentes; Carthaginis arma 115
 Quos

102. *diris* e Colon. pro *duris*. In Putean. *dictis*.
vocat Put.

112. *re-*

omnis stirps regia caesa. Haec Silius, ut solet, omittis rerum gestarum causis et nullo ordine, breviter notat. Livius accuratius et latius ea persecutus est. — *tumulum negabat Er.* Livius XXIV, 21. ita; *relata tyranni scelera*, inquit, *foedioresque libidines adeo mutaverunt animos, ut insepultum corpus paulo ante desiderati regis paterentur.* —

101. *pati fastus* — — *haud ultra faciles*, haec iunge, et refer ad *iuratos*, h. e. coniuratos, qui ope Dinomenis interficiendum in Leontinis agris Hieronymum curassent. cf. Liv. l. c. cap. 7. — 105-107. *femineam caedem*, accurate narrat Livius cap. 25. et

26. Primum Demaratam Hieronis et Harmoniam Gelonis filias, coniuges Adranodori et Themisti, interfecerunt. Deinde Heracleam filiam Hieronis, quae cum duabus filiabus virginibus in sacrarium ad Penates confugerat, abstractam a penetralibus iugulant: in virgines deinde resperfas matris cruore impetum faciunt. Haec expressit Silius versu 105. *infantum* — *prosternunt ferro*.

110. seqq. Marcellus in Siciliam advenit. Hoc poetico sermone enunciatur. cf. Liv. XXIV, 27. — 112. Marcellus tertium Consul. Nota consulatus insignia, *purpura*, *latus clavus*, et *fasces*. —

Quos teneant, et quanta, locos; quod vulgus amicum
 Duret Troiugenis; quantos Arethusa tumores
 Concipiat, periletque suas non pandere portas;
 Incumbit bello, ac totam per proxima raptim
 Armorum effundit flammato pectore pestem. 120
 Non aliter Boreas, Rhodopes a vertice praeceps
 Cum sese immisit, decimoque volumine pontum
 Expulit in terras, sequitur cum murmure molem
 Eiecti maris, et stridentibus affremis alis.

Prima Leontinos vassarunt proelia campos, 125
 Regnatam diro quondam Laestrygone terram.
 Instabat ductor, cui tarde vincere Graias
 Par erat, ac vinci, turmas. Ruit aequore toto;
 (Femineum credas maribus concurrere vulgum)
 Et Cereri placitos fecundat sanguine campos. 130
 Sternuntur passim; pedibusque evadere letum
 Eripuit rapidus Mavors. Vt cuique salutem
 Promisit fuga, praeveniens dux occupat ense.

Ite, gregem metite imbellem, ac succidite ferro,
 Clamat, cunctantes urgens umbone catervas. 135
 Pigro

126. *diro* e scriptis Heins. et sic Put. Rom. 2. Vulg. *duro*.
 130. *placitos* e Colon. pro vulg. *placidos*.

116. *quod vulgus am. dur.* Troi. h. e. quinam a partibus
 stent Romanorum. Mox *Are-*
thusa pro Syracusanis; sed
portas incommode infert, cum
 de fonte dixerat. — 121. No-
 ta comparatio poetarum, im-
 petus bellici, cum ventis ra-
 pidioribus, qualis est *Boreas*,
 de quo vid. ad lib. I, 587. sq.
 — *decimo volumine*, decuma-
 no fluctu. Ovid. Trist. II.
 Eleg. 11. argutius eundem de-
 scribit, *posterior nono est, un-*
decimoque prior. cf. Lucan. V,

672. *τῶν πρῶτων* graeci dixe-
 runt.

125. seqq. cf. Liv. XXIV,
 30. — 127. *cui tarde* etc.
 Marcello perinde erat, imbel-
 les Leontinos tarde vincere,
 ac vinci Vnde infra 138.
 dicuntur *medioere decus vin-*
centum, ignava inventus. —
Graias autem turmas cum con-
 temtu et inertiae notatione
 dixisse videtur, ut mox *femi-*
neum vulgus de iisdem Leonti-
 nis. Ergo *ruit*, sternit eos
 et penitus caedit. Livius l. l.
 tanto

Pigro luctandi studio certamen in umbra
 Molle pati docta, et gaudens splendere olivo,
 Stat, mediocre decus vincentium, ignava iuventus.
 Haec laus sola datur, si viso vincitis hoste.

Ingruit, audito ductore, exercitus omnis; 140

Solaque, quod superest, secum certamina morunt,

Quis dextra antistat, spoliisque excellat opimis.

Euboici non, per scopulos illisa Caphareo,

Euripi magis unda furit; pontumve sonantem

Elicat angusto violentius ore Propontis; 145

Nec fervet maiore fretum rapiturque tumultu,

Quod ferit Herculeas extremo Sole columnas.

Mite tamen dextrae decus inter proelia tanta

Enituit fama. Miles Tyrrenus, (Asilo

Nomen erat) captus quondam ad Thrasymena fluen-

ta; 150

Servitium facile et dominantis mollia iussa

Expertus Beryae, patrias remearat ad oras :

Sponte faventis heri; repetitisque impiger armis

Tum

139. Si visu vincitis hostem Barth. conu. Si visi v. hostem Gro-
 nov. 141. morunt ex emendat. Heinssii. Vulg. norunt.

152. Beryae Colon. Caeteri libri variant Berrae, Boreae, Verri.

tanto ardore militum Marcel-
 lum usum esse narrat, ut pri-
 mo impetu urbem expugna-
 rent. Illam ignaviam mox
 variis documentis et signis
 poeta notat usque ad versum
 138. In his *splendere oli-
 vo*, de unguentis, nota Grae-
 corum mollitiae, dictum quis
 dubitet? — 139. *viso hoste*,
 cum allusione, ut Barthio vi-
 debatur, ad Caesareum illud,
 veni, vidi, vici.

Heyn. ad Aen. Virg. XI, 260.
 — Luxuriatur poeta, ut so-
 let, comparisonibus cumu-
 landis. Ad vers. 147. v. sup.
 lib. I, 141. 42.

148. seqq. Inferitur episo-
 dium, qualia amat Silius, ne
 ulla pugna memorabili aliquo
 facinore careat. Miles Tyr-
 renus veterem dominum,
 Beryam, inter hostes agnoscit,
 eique grato animo parcat. —
 152. *patrias ad oras*, in Etru-
 riam. *sponte heri*, perinitten-
 te hero. *veteres casus*, in pri-
 mis captivitatem, *pirabat*, ul-

143. *Caphareo*, monte Eu-
 boeae, ad Euripi fretum. v.
Vol. II.

L

cisci

Tum veteres Siculo casus Mavorte piabat.
 Atque is, dum medios inter fera proelia miscet, 155
 Illatus Beryae, cui, pacta ad regia misso
 Poenorum a populis, sociataque bella gerenti,
 Aerato cassis munimine clauserat ora,
 Invadit ferro iuvenem, trepideque ferentem
 Inlabiles retro gressus prosternit arena. 160
 At miser, audita victoris voce, trementem
 Cunctantemque animam Stygia ceu sede reducens,
 Cassidis a mento malefidae vincula rumpit,
 Iungebatque preces, atque addere verba parabat.
 Sed, subito aspectu et noto conterritus ore, 165
 Tyrrenus ferrumque manu revocavit, et ultro
 Talia cum gemitu lacrimis effudit obortis:
 Ne, quaeso, supplex lucem dubiusque precare:
 Fas hostem servare mihi. Multo optimus ille
 Militiae, cui postremum est primumque, tueri 170
 Inter bella fidem: tu letum evadere nobis
 Das prior, et servas, nondum servatus, ab hoste.
 Haud

161. *At* Colon. Putean. et priscae edit. Vulg. *ac*. 162. *con*
e Colon. pro *tunc*. in Oxon. est *en*. 165. *conterritur* Oxon.
 167. *effundit* Putean. cum nonnullis edit. prisca, et mox *abortis*.

cisci volebat in Poenis. 156. Beryam a Carthaginiensibus ad Hieronymum regem foederis firmandi causa missum, eaque occasione se Siculis seu Leontinis contra Romanos socium adiungentem poeta narrat. — 163. *cassidis malefidae*, quatenus nunc, cum agnosci ab hoste vellet, cassis incommodo tempore vultum et os tegebat. Nam alias eo ipso *fida* est, quod os munit et tegit adversus impetum hostilem. v. ad lib. IV, 24. —

169. *optimus militiae*, insolenti forma, pro, longe optimus ille miles est. Haec mihi languent in tali carmine. Tersam venustatem Virgilii in his maxime desideramus.

171. *letum das prior evad.* dabas olim, cum mihi parceres, et captivum tecum abduceres, et tunc *servabas me nondum servatus* h. e. priusquam te mihi beneficio servatae vitae obligaveram. In verbis ludentem antithesibus poetam agnoscas. Sed quotusquisque poeta

Haud equidem indignum memet, quae tristitia vidi,
 Absterim, dignumque iterum in peiora revolvi,
 Si tibi per medios ignes mediosque per enses 175
 Non dederit mea dextra viam. Sic fatur, et ultro
 Attollit, vitaeque exaequat munera vitae.

At, compos Sicula primum certaminis ora
 Coepti, Marcellus victricia signa, quieto
 Agmine progrediens, Ephyraea ad moenia vertit. 180
 Inde Syracosias castris circumdedit arces.
 Sed ferri languebat amor. Sedare monendo
 Pectora caeca virum, atque iras evellere auebat.
 Nec (renuant si forte sibi, et si mitia malle
 Credant esse metum) laxis servatur omissa 185
 Obsidio claustris; quin contra intentior ipse
 Invigilat cautis, frontem imperterritus, armis:

L 2 Et

177. *vistoque exaequat con.* Heins. Sed vid. nott. 178. *At campis Sicula primi certaminis ora Capris Marcellus* ed. Parm. Rom. 1. Mediel. 183. *evellere* e script. et ed. Heins. *avellere* Marfus in Ven. 2. Cod. Put. et Oxon. etiam *habebat*. Colon. *havebat*; noto errore. 185. *servatur* e scriptis reposuerunt Barth. et Heins. pro vulg. *aufertur*. 187. *frontem* Barth. ex Oxon. et Heins. emendarunt. *fronte* Colon. et aliquot editt. veteres: et sic edidit Lefeb.

poeta est, qui ita non ludat. 173-76. *haud indignum* scilicet, *quae tristitia vidi* in captivitate. Sensus est: Putaverim me captivitate pristina, atque adeo multo atrociori dignum, si te nunc non defenderem ab hostibus. Singula ad gratianimi sensum accommodata dicta sunt, sed languidius, meo sensu, quam ut altius animum lectoris adficere possint. 177. *vitaeque e. m. vitae*. Haec felici brevitate, quamvis argute, dicta sentio, pro vulg. servatam

sibi olim remunerat simili modo.

178. sqq. Iam ad Syracusarum obsidionem narratio progreditur. *compos coepti*, ut victor Leontinorum. 182. Priusquam obsidebatur urbs, legati a Marcello Syracusas missi sunt, qui cum Syracusanis amice paciscerentur. Sed his repulsam ferentibus, illico terra marique, ut Livius ait, lib. XXIV, 32. simul coeptae oppugnari Syracusae. 184. Obsidio quamvis remissa, tamen non est neglecta, si forte

Et struit arcana necopina pericula cura.
 Haud secus Eridani stagnis ripave Caystri
 Innatat albus olor, pronoque immobile corpus 190
 Dat fluvio, et pedibus tacitas eremigat undas.

Interea, dum incerta labat sententia clausis,
 Exciti populi atque urbes socia arma ferebant:
 Incumbens Messana freto, minimumque revulsa
 Discreta Italia, atque Osco memorabilis ortu; 195
 Tum Catane, nimium ardenti vicina Typhoeo,
 Et

194. *Messana* Colon. et Oxon.

196. *Catine* vulg.

forte Syracusani monitis Marcelli morem non gerant, eumque existiment propter metum mitius agere. Iam ornatus poeticos, sensu cognito, facile expedies. 188. *arcana cura pericula struit*, quatenus omnia ad oppugnandam urbem necessaria instruxerat, ut praesto essent, cum primum iis opus haberet. Hanc secretam Marcelli curam et tacitam machinationem poeta illustrat, (v. 189-91.) consuetudine oloris, qui, quamvis immobili corpore undis innatans, tamen sub aqua pedibus agitantibus remigare solet. In promptu est, quo omnis comparatio pertineat. De hoc genere diximus alibi lib. XIII, 24, sq.

192. sq. Sequitur populorum et urbium Sicularum, qui vel Romanos vel Poenos armis adiuverint, recensens, simili arte et doctrina expositus, qua superiores militum Rom. vel Poenorum lib. III.

et VIII. recensens cognovimus. Doctrinae quandam *ἐπιδείξιν* et carminis varietatem Silium secutum esse, quis post tot eiusdem rei exempla dubitet? In urbibus autem singulis alterutri parti accensendis Silium nihil nisi arbitrium poeticum secutum fuisse, in promptu esse debet. Dum enim Historicus tradit, Siculos partim Romanis, partim Poenis fuisse, poeta desinente singula effert, urbes singulas nominat, et partibus quamque suis adsignat.

194. *Messana*, s. Zancle, *incumbens*, propinqua, *freto* Siculo, et veluti innatans, *minimumque discreta*, h. e. in ea parte freti sita, ubi brevissimus ad Italiam transitus est. — Mox in *Osco ortu* de Mamertinis poeta cogitavit, qui ex Campania, quam Oscoli olim incolebant, Messanam deducti, eam urbem inhabitant. v. Strabo VI. p. 411. (268.) Thucydides autem lib. VI,

Et generasse Pios quondam celeberrima Fratres,
 Et, cui non licitum fatis, Camarina, moveri.
 Tum, quae nectareis vocat ad certamen Hymetton,
 Audax Hybla, favis, palmaeque arbuta Selinus: 200
 Et, iusti quondam portus, nunc litore solo
 Subsidium infidum fugientibus aequora, Myle.
 Nec non altus Eryx, nec non et vertice celfo
 Centuripae, largoque virens Entella Lyaeo,

L 3

Entella,

198. *Camarina*. 200. *palms quoque onusta* Vulg. Sed *arbuta* Heinf. ex scriptis et editt. praeis. 203. *ex vertice* ed. Leseb. *Centuripae* ex Colon. pro vulg. *Centuripe*.

VI, 4. *Zancle* tradit, primo a *lutronibus*, qui e *Cumis* urbe *Cubalcidica* in agro *Opico* sita, venerunt, conditam. — 196. *Catane* ad mare sita urbs, *Aetnae* vicina, quem montem *Typho-o* gigante, cui *Aetnam* impositum tanquam tumulum credebant, designat. v. dicta ad lib. VIII, 542. sqq. *Sicula* pressus tellure *Typhoeus* *Valerio* Fl. dicitur II, 24. — *Pios fratres* *Amphinomum* et *Anapiam* *Strabo* nominat (lib. VI, p. 269.), qui parentes suos per medios ignes *Aetnae* portarunt. Historiam multi nararunt, quos docte laudavit *Gesnerus* ad *Claudian*. Idyl 7.

198. *Camarina*, palus, et urbs. Ad paludem pertinent, quae adduntur, cui non licitum fatis, moveri, exemplo *Virgil*. Aen. III, 700. *fatis nunquam concessa moveri Camarina*, ubi *Heynius* haec *Serviana* dedit, quae, ne nostro loco lux desit, repetamus: „Pa-

lus est iuxta eiusdem nominis oppidum, de qua quodam tempore, cum siccata pestilentiam creasset, consultus *Apollo*, an eam penitus exhaurire deberent, respondit: μη νίvei Καμαρίναν. ἀννήτος γὰρ ἀμεινών.“ v. *Cluv*. Sic. ant. I, 14. — 200. De *Hybla* monte, mellis proventu claro, vid. sup. vers. 26. — *Selinus* ab abundantia palmarum agrestium *palmosa* *Virgilio* dicta Aen. III, 705. ubi vid. quae *Heynius* notavit. — 202. *Myle* s. *Mylae*, oppidum marit. non procul a *Peloro* situm. Historiam urbis tradunt *Polyb*. lib. I. *Dio Cass*. 48. 49. — 203. *Eryx* mons cum oppido et templo *Veneris Erycinae*, supra *Drepanum*. *Virgil*. Aen. XII, 701. cum *Atho* et *Apennino* componit. vid. *Heyn*. ad *Virg*. A. V, 759. et *Diod*. Sic. IV. extr.

204. *Centuripae*, κεντροπίαι, s. τα κεντροπίαι, oppidum

Entella, Hecloreo dilectum nomen Acestae. 205
 Non Thapſos, non e tumulis glacialibus Acræ
 Desuerunt: Agyrena manus, geminoque Lacone
 Tyndaris attollens sese affluit. Altor equorum
 Mille rapit turmam, atque hinnitibus aera flammât,
 Pulveream volvens Agragas ad inania nubem. 210
 Ductor Grosphus erat, cuius caelata gerebat
 Taurum parma trucein, poenae monumenta vetustae.
 Ille,

207. *Agyrena* ex probabili et paene necessaria emendatione Heinii et Gronovii Obs. III, 7. Certe *Agathyra manus* nunc stare non poterat, cum infra vers. 259. eadem *Agathyra* inter urbes Poenis amicas referatur. Ergo iam editor Francogall. non dubitavit, illam emendationem in textum recipere. Heinſius etiam conſciebat *Abacena manus*. Hermolus Barb. ad Plin. III, 8. malebat *Agathyra manus*. 208. *affluit* ex Colon. Vulg. *affuit*. 209. *turmam* ex Colon. Oxon. Putean. pro *tarmas*, quod metro contrarium erat. Deinde *altor* e Colon. Nam in reliquis scriptis et editis ante Iuntinam *altus* legebatur. *flamman* Colon. 210. *ad inania* ex emendatione Gronovii III, 7. pro vulg. *ad moenia*. 211. *Grosphus* in Putean.

dum prope Aetnam ad occasum. 205. *Entellam* ab Entello Siculo Heroe dictam, qui inter caeteros *Acestae* comites in Siciliam venerat, eique amicitia iunctus fuerat, Heynius adnotavit ad Virg. A. V, 387. in Exc. Hinc expedit Siliana, nec opus erit cum Cluverio Sic. Ant. p. 377. sq. de sensu laborare. *Agyrena manus* ab Agyrio, s. Agyrina, oppido, non procul a Centuripis sita. v. Cluv. Sic. II, 6. p. 310. — 208. *Tyndaris* opp. marit. in latere septentr. non procul a Peloro: *gemino Lacone* art. se, superbiens Castore et Polluce. Ergo a Tyndaro patre Ledaë, illorum matris oppidum denomina-

tum, et a Laconibus inhabitatum poeta designat. 210. *Agragas*, Agrigentum, iam Virgilio *maximūm generatōr equorum* Aen. III, 704. Ei rei accommodavit poeta ornatus suos, de quibus similia vid. sup. lib. II, 174. sq. Ad *ἰπποδαιμον* usque illos equos aluisse, e Plinio colligas, qui lib. VIII, 42. ait: *Agrigenti complurimū equorum tumuli pyramides habent*. — 211. *Ductor Agrigentinorum Grosphus*, nomen Siculum. Sed mirus est Silianae phantasiae lusus, quo res remotissimas ex improviso arreptas, et satis quidem apte, coniungit. Quis auguratus fuerit, nunc de Phalaridis tauro sermonem esse posse?

Ille, ubi torreret subiectis corpora flammis,
 Mutabat gemitus mugitibus: actaque veras
 Credere erat stabulis armenta effundere voces. 215
 Haud impune quidem: nam dirae conditor artis
 Ipse suo moriens immugit flebile tauro.

Venit, ab amne trahens nomen, Gela; venit Halaesa,
 Et, qui praesenti domitant periura, Palici,
 Pectora supplicio; Troianaque venit Acesta; 220
 Quique per Aetnaeos Acis petit aequora fines,
 Et dulci gratam Nereida perluit unda.
 Aemulus ille tuo quondam, Polypheme, calori,

L 4

Dum

213. *ubi torrerent subiectae corpora flammæ* coni. Heinl.
 218. *Halaesa* e Colon. pro *et Haesa*. 219. *damnant* coni.
 Heinl.

posse? Cropsus ergo tauri
 Phalaridis, Agrigentinorum
 quondam tyranni, effigiem in
 clipeo caelatam gerebat. —

213. *Ille* scil. taurus etc. res
 satis nota. vid. Ovid. Art. am.
 I, 653. Plin. H. N. XXIV.
 8. — 216. *conditor dirae*
artis, Perillus, qui cum mu-
 nus operis absoluti a tyranno
 postulasset, in tauro ipse in-
 cludi iussus est, et suppositis
 ignibus combustus. Ovid. l. I.
*Ex Phalaris tauro violenti mem-
 bra Perilli corruit: infelix im-
 buis auctor opus.*

218. De Gela itidem Vir-
 gil. A. III, 702. *Gela fluvii*
cognomine dicta. 219. *Palici*,
 ex Palica oppido ad lacum Pa-
 licorum, non longe ab Eryce
 et Leontinis campis. Vt au-
 tem expedias, quid sit *domi-
 tare periura pectora supplicio*,
 e Cellarianis haec apponam:

„Palici fratres, filii Thaliae
 nympae ex Iove, quam ter-
 ra, ut optaverat, hausit, et
 pueros maturos postea emisit.
 His lacus immense profundus
 facer erat, iuxta quem in lu-
 cem editi fuerant: hac reli-
 gione instituta, ut iurarent
 ibi homines, qui falso, in
 lacu amitterent vitam: qui
 vere, illaesi abirent.“ De ea
 re loca classica Diod. Sic. XI,
 89. Macrobi. V, 19. aliorum-
 que iam laudavit Heyn. ad
 Virgil. Aen. IX, 585.

220. De Acesta urbe satis-
 fecit Heynius in Exc. I, ad
 Virg. Aen. V, 718. — 221.
 Accolas Acis fl. designat, ex
 Aetnaeis iugis in mare pro-
 fluentis. Sed profecit e fabu-
 la, quam retulit Ovid. Met.
 XIII, 750. Acis puer formo-
 sus a Galatea nympa, Nerei
 filia, amatus, quum Poly-
 phemum

Dum fugit agressem violenti pectoris iram,
 In tenues liquefactus aquas evalit et hostem, 225
 Et tibi victtricem, Galatea, immiscuit undam.
 Nec non qui potant Hypsamque Alabimque sonoros,
 Et perlucens splendenti gurgite Achaten:
 Qui fontes, vage Chrysa, tuos, et pauperis alvei
 Hipparin, ac facilem superari gurgite parco 230
 Pantagiam, rapidique colunt vada flava Symaethi.
 Litora Thermarum, prisca dotata Camena,
 Armavere suos, qua mergitur Himera ponto
 Aeolio. Nam dividas se scindit in oras;
 Nec minus occasus petit incita, quam petit ortus. 235
 Nebrodes gemini nutrit divortia fontis,
 Quo mons Sicania non surgit ditior umbrae.

Henna

227. *Alabimque* ē Colon. *Alabumque sonorum* edit. Mediol. Parm. et Rom. 1. quod non improbabat Heins. quoniam in Pro-
 lomaeo esset ἀλαβος. *Albimque* Putean. 229. *vage Chrysa*
 ex Colon. Sed mire variabant libri caeteri *vage Chrysa* Rom. 2.
vage crassa Putean. *vage drusa* vitiose Rom. 1. et sic vulg.
 230. *Hipparin* ē Colon. Al. *Hypaten*, *Ipparem*. Oxon. *Hyparen*.
 Rom. 1. et Mediol. *Hypatem*. 237. *umbrae* ex scriptis
 Heins.

phemum fugeret, nymphae
 huius ope conversus in flumen
 eiusdem nominis. Hinc Si-
 liana, *dulcem undam* et *gra-
 tam Nereida*, venusta brevi-
 tate expressa, explanabis. In
 sequentibus ipsa fabula narra-
 tur.

229. *Chrysa* amnis per As-
 forinorum agros fluit, inter
 Asorum et Hennam, ait Ci-
 cero Verr. IV, 44. — 230.
Hipparis, in lacum Cameri-
 num se fundens, brevis et
 exiguus amnis, ut et *Panta-
 gias*, qui in sinum Leontinum
 brevi cursu delabitur. vid.

Heyn. ad Virg. III, 689. et
 Cluv. Sic. I, 11. De *Symae-
 zio* v. Cluver. I, 10. — 232.
Thermarum, Himerensium, ad
 Himeram fluv. qui *mergitur*
Aeolio ponto, Tusco, Tyrre-
 no. Ita poeta distinguit a
 Thermis Selinuntiis in latere
 Siciliae Libyco. De illis Ther-
 mis post Cluverium II, 3. la-
 te disputat Drakenborch, con-
 tra Salmasium Exerc. Plin. p.
 80. utrasque Thermas male
 confundentem. *Litora p. do-
 tata Camoena*, ad Stesichoram
 poetam, Himera oriundum,
 alludunt. vid. Cic. Verr. II,

35.

Henna Deūm lucis sacram dedit ardua dextram.
 Hic specus, ingentem laxans telluris hiatum,
 Caecum iter ad manes tenebroso limite pandit, 240
 Qua novus ignotas Hymenaeus venit in oras.
 Hac Stygius quondam, stimulante Cupidine, rector
 Ausus adire diem, inaeſtoque Acheronte relicto
 Egit in illicitas curruſ per inania terras.
 Tum rapta praeceps Hennaëa virgine flexit 245
 Attonitos coeli viſu lucemque paventes
 In Styga rurfus equos, et praedam condidit umbris.

Romanos Petraëa duces, Romana petiit
 Foedera Callipolis, lapidoſique Euguion arvi,
 Hadraunum, Ergetumque ſimul, telaque ſuperba 250

L 5

Lani.

238. *sacras dexteras* ex coni. Heinfii quam et Drakenh. probabat, Lefeb. edidit. 244. Sic Heinf. e ſcriptis pro vulg. *Illicitas egit*. In Puteano proxime verum *egit pollicis*. 245. pro *ſum* Gronovius Obſ. III, 7. malebat *cum*. Deinde *flexit* ex Colon. et Oxon. Barch. et Mod. emendarunt pro *ceſſit*. Mox *attonitos coeli viſus* Heinf. e ſcriptis corrigendum cenſuit. 249. *arvi* e Colon. Al. *arcu*, *amni*. 250. *Ergetumque* e Putean. Caeteri libri variabant *Hergentum*, *Ergetium*, *Ergentum*. E Cod. Tel.

35. — 236. Vtraque Hiera e montibus Nebrodibus oritur, unde in diverſas partes proſluit. Haec ornantur non ſine luxuria verborum. *gemini nutrit div. fontis*, continet duos fontes, qui diverſos fluvijs emittunt. — *diti. or umbrae*, nemoroſior. v. lib. IV, 681.

238. *Henna* urbs in media inſula, unde *νηπὸς οὐφάλου* dixit Callimachus Cer. 15. praeſis et lucis amoenis conſtituta. Notam de Proſerпина hinc a Plutone rapta ſabulam Silius hoc loco ornat, de qua

vid. loca claſſica Diod. Sic. V, 3. Cic. Verr. IV, 48. et carmen Claudiani. Itaque *sacram dextram* paulo argutius poeta extulit, de militibus ex Henna religione et ceremoniis Proſerpinæ ſacra, ad bellum Siculum excitis. Livius XXIV, 39. *urbem claram* dicit, ob ſacrata omnia veſtigiiſ raptæ quondam Proſerpinæ. Caetera, quæ de *ſpecu*, et Plutonis ad eum adventu dicuntur, Cicero explanabit, qui nunc præter Claudianum ſedulo legendus eſt. 246. *attonitos coeli viſu equos* luxuriantius etiam deſcri.

Lanigera Melite, et litus piscosa Calacte,
 Quaeque procelloso Cephaloedias ora profundo
 Caeruleis horret campis pascentia cete,
 Et qui, correptas sorbentem vorticis hauflu,
 Atque iterum e fundo iaculantein ad sidera, puppes, 255
 Tauromenitana cernunt de sede Charybdim.
 Haec Latium manus et Laurentia signa movebat.
 Caetera Elissaeis aderat gens Sicana votis.

Mille Agathyrna dedit, perbataque Trogilos Austris,
 Mille

Tel. et Rom. 2. notavit Leseb. *Hergetum. celo — lanigero est in Putean.* Vnde Heins. coniciebat *scilicet superba lanigeræ.*
 251. *Calacte* ex con. Heins. pro *Malacte*, oppido ignoto.
 254. *vorticis* Oxon. cum edit. praeis. 257. *sorbent* con. Barth. et Heins. 259. *Trogilos* Cod. Oxon. cum praeis edit. et Colon. proxime verum *Troilos*. Vulg. *Strongilos*. Putean. *Troialos*.

scripsit Claud. Rapt. Prof. II, 193. sqq.

251. *Melite* insula, inter Siciliam et Libyam sita. vid. Diod. Sic. V, 12. ubi et de textorum linteaminum egregio artificio. *Calacte*, καλή αἶτρη Diod. XII, 8. ad litus Tyrrhenum post Halesam v. Cluv. II, 4.

252. *Cephaloedis* s. *Cephaloedium* opp. maritimum inter Thermas Himer. et Halesam in septentrionali insulae latere. *horret cete*, orn. pro habet. *caeruleis campis*, ut aequora undarum, et campos liquentes Virgilius dixit Aen. VI, 724. De ceteriis ad illam urbem exposuit Cluv. II, 4. p. 286. — 254. *Tauromenitani* non procul a freto Siculo ad mare, *cernunt Charybdim* etc. Ita Seneca Epist.

79. *Fac nos cervices, an verum sit, quicquid illo freti turbine arreptum est, per multa millia trahi conditum, et circa Tauromenitanum litus emergere.* Et Strabo VI. pag. 411. (268.) litus Tauromenii, ait, Κορυζην dici, quod navigiorum a Charybdi absorptorum et dissipatorum fragmenta illuc devolvantur. 257. *Haec manus*, hi populi antea enarrati, *Latium et Laur. signa movebat*, h. e. pro Romanis arma gerebant, et militabant. Poeticam rationem dicendi non adsecuti sunt, qui nunc in verbo haerebant. v. Var. Lect.

258. sqq. Sequuntur urbes Siciliae, quae Poenis favebant et milites subministrabant. — 259. *Agathyrna* opp. marit. in latere insulae septentr.

Mille Thoanteae sedes Facelina Dianae. 260
 Tergemino venit numero secunda Panormos,
 Seu silvis sectere feras, seu retibus aequor
 Verrere, seu coelo libeat traxisse volucrem.
 Non Herbesos iners, non Naulocha pigra pericli
 Sedrunt; non frondosis Morgentia campis 265
 Abstulit Marte infido: comitata Menaeis
 Venit Amasira viris, et parvo nomine Tisse,
 Et Netum, et Mutyce, pubesque liquentis Achaeti.
 Sido-

260. *Facelina* e Colon. In caeteris libris omnia vitiosa sunt. Leseb. tamen edidit *Phacelina* e fragmento Lucilii apud Pompon. Sab. ad Virg. Aen. II, 117. ab Heinsio laudato, ubi *Phacelinæ Dianae* mentio fit. 262. *sectere*, et mox *verrere* ex Colon, pro vulg. *sectare* et *vertere*. 266. *Menaeis* ex scriptis Heins. Sic et editt. Rom. I. 2. Vulg. *Nemaeis*, quod primus Marfius edidit. Maferius ad Valer. Fl. II, 495. coni. *Nooenis*, ex Plin. III, 8. — 263. *Mutyce* e Colon. ubi est *Myrice*. Sed graecis est *μορυχα*, *μοριουχα*. Deinde *Achaeti* iterum ex Colon. Al. *Acheti*, *Aretbi*, ut Oxon. et aliquot editt. Dausq. *Acisbi*.

septentr. inter Halæsam et Tyn-
 daridem. *Trogilos* locus Sy-
 racusis vicinus, cum portu,
 quem Livius memorat lib.
 XXV, 23 v. Cluver. I, 12. —
 260. *Facelina sedes*, templum
 Dianae Thoanteae, s. Tauri-
 cae, de qua vid. sup. lib. IV,
 771. Situm est non procul a
 Peloro ad mare. Fabulam
 narrat Servius ad Aen. II, 117.
Orestes simulacrum Dianae e
Scyrbia sustulit absconditum fas-
ce lignorum, unde et Phacelitis
dicitur; nempe a Φακελος.
 vid. ib. Pompon. Sabin. et
 Hygin. fab. 261.

261. *tergens numero*, tri-
 bus millibus militum. Nam
 de singulis millibus antea ser-
 mo fuerat. — *secunda* scil.
 feris, piscibus, volueribus,

ut mox poetico sermone prae-
 dicatur. 264. *Herbesos*, s.
 Herbestus, opp. Syracusis vi-
 cinum, de quo vid. Cluv. II,
 10. — *Naulocha* opp. cum
 portu in vicinia Pelori. *non*
pigra pericli, non ignava ob
 belli pericula, bellicosa. Voc.
sedendi in ignavis, pigris,
 otiosis notus usus, cuius pas-
 sim in Silio exempla vidimus.

265. *Morgentia*, *μοργεν-
 τιον* Straboni, in orient. in-
 sulae latere ad flum. Symae-
 thum prope quaerenda. *Mar-*
te infido, bello pro Carthagi-
 nienfibus, qui sunt infidi, in-
 quit Marfius. — 266. *Me-*
naeis a Mene urbe prope la-
 cum Palicorum. *Amasira* ad
 fl. Halæsum in latere sep-
 tentr. *Tisse parvo nom.* in vi-
 cinia

Sidonios Drepane, atque undae clamofus Helorus,
 Et mox servili vastata Triocala bello, 270
 Sidonios Arbela ferox, et celsus Ietas,
 Et bellare Tabas docilis, Cossyraque parva,
 Nec maior Megara Mute concordibus ausis
 Iuvare, et strato Gaulum spectabile ponto,
 Cum sonat Halcyones cantu, nidosque natantes 275
 Immo-

269. *Sidonios Drepane* e scriptis Heins. et sic Cod. Oxon. Vulg. *Sidonia et Drepane.* 272. Pro *Tabas*, quod Heins. correxit, alii *Tubas*, *Thaebas*, *Tbabas.* 273. Drakenborch. *Mute* vitiosum putabat, et restituendum *Motye.* 274. *Caulum* in vulg. Ed. Parm. *Ganros.* Aliae *Gaurum.*

cinia Aetnae et fontis Tauro-
 minii fl. Perparvam et tenuem
 civitatem Cicero dicit in Verr.
 III, 38. — *Netum et Musyce*
 in finibus Pachyni promont.
 De *Achaeto* vid. Var. Lect.

269. *Sidonios* — *iuvare.*
 Haec iunge. *Drepane* s. Dre-
 panum, urbs cum portu Ae-
 garibus obiecta. cf. Virg. A.
 III, 707. — *Helorus* fluv.
 in latere Orient. paulo supra
 Pachynum; *clamofus*, quia in-
 ter specus et rupes exefas pro-
 currit. v. Cluv. I, 13. et
 Heyn. ad Virg. III, 698. —
 270. *Triocala* opp. in australi
 latere ad Isburum fl. de quo
 vid. Diod. Sic. 36. De Trioc-
 calis vastatis nominatim Dio-
 dor. l. c. cf. Flor. III, 19. —
 271. *Arbelam* urbem Siciliae
 prodiderunt Stephanus, Sui-
 dos et alii, quamvis incerti
 situs. v. Cluv. II, 13. De *Ie-
 ra* opp. cum monte ad Crinif-
 sum fl. idem III, 12. *Ietenfes*
 populos in Sicilia memorat

Plin. III, 8. — *Tabae* opp.
 in media insula ad Heracos
 montes. — 272. *Cossyra*
 parva insula inter Sicil. et Afri-
 cam. Ovid. Fast. III, 567.
*Fertilis est Melise, sterili vici-
 na Cossyrae.* — 273. *Mega-
 ra.* Strabo VI, p. 410. (207.)
 ex Ephoro docet, post bel-
 lum Troianum Dorienfes, quo-
 rum pars magna Megarenfes
 erant, duce Theocle Atheni-
 ense, in Siciliam navigasse,
 et Megara condidisse, cui
 prius nomen fuerit *Hyblae*,
 quod deinde ob mellis prae-
 stantiam duraverit. Thucyd.
 lib. VI, 4. a Megarenfibus, qui
 Laino duce in Siciliam vene-
 rint, conditam urbem tradit.
 — *Mute*, *Motye*, *Mutye*,
uotuy opp. marit. non procul
 a Lilybaeo promont. Thu-
 cyd. VI, 2. a Phoenicibus cum
 Panormo et Soloente inhabi-
 tatam perhibet.

274. *Gaulum*, Gaulos, in-
 sula Pachyno promont. ver-
 sus

Immota gestat, sopitis fluctibus, unda.

Ipsa Syracusae patulos urbs inclita muros

Milite collecto variisque impleverat armis.

Ductores facilem impelli laetamque tumultus

Vaniloquo pubem furiabant insuper ore: 280

Nunquam hoste intratos muros, et quatuor arces;

Et Salaminiaquantam Eoisque tropaeis

Ingenio portus urbs invia fecerit umbram!

Spectatum proavis, ter centum ante ora triremes

Vnum naufragium, merfasque impune profundo 285

Clade

280. *plebem* e scriptis Heinſ. pro vulg. *pubem*.

sus Merid obiecta. Diod Sic. V, 12. a portuum praestantia laudat, *λιμεσιν εὐχευρώς ἀποσυμμενην*. Ergo *strato ponto*, h. e. tranquillo mari conspicua est. Eam tranquillitatem mox Silius multorum poetarum exemplo designat, *Halcyonum* avium cantu et nidis. Plinius X, 32. de his avibus: *foetificant bruma, qui dies Halcyonides vocantur, placido mari per eos et navigabili, Siculo maxime*. Et sic *dilectas Thesidi Alcyones* Virgilius Georg. I, 399. inter signa serenitatis coeli recensuit.

277 *patulos muros inclita*, iunge et intellige urbem ingentibus latisque muris clausam, qualem veteres descripsere Syracusas. Strabo VI, p. 415. 270) „Olim Syracusae quinque urbibus constabant, contentae muro 180 stadia longo“

281. *quatuor arces*. v. Cic.

Verr. lib. IV, 53. — 282-83. Sensus: Quantum urbs nostra obscuraverit victoriam Atheniensium Persicam; tum nempe Athenienses ante Syracusas navali clade penitus profligati sunt. *Salam. Eoisque tropaeis*, victoria Athen. apud Salamina Xerxe devicto. — *Ingenium*, naturam portus descripsit Cicero l. c. cap. 52. et 53. — *subnixas*, elatas, superbas clade Xerxis; *pbaretrigeri regis*, noto attributo Persarum et Parthorum, v. interpr. ad Georg. Virg. IV, 290. et quae dicta sunt sup. ad lib. VII, 636. De clade Atheniensium ad Syracusas facta cf. Thucyd. lib. VII. In numero navium Atheniensium, quem variant veteres scriptores, poeta Ciceronem secutus videtur Verr. V, 37. e quo loco nunc maxime profecit: *Quo Atheniensium classis sola post hominum*

memoria

Clade pharetrigeri subnixas regis Athenas.
 Flamimabant vulgum geniti Carthagine fratres,
 Poeni matre genus; sed quos, sub crimine pulvis
 Vrbe Syracolia, Libycis eduxerat oris
 Trinacrius genitor, geminaque a stirpe parentum 290
 Astus miscebant Tyrios levitate Sicana.

Quae cernens ductor, postquam immedicabile visum
 Seditio, atque ultro bellum surgebat ab hoste,
 Testatus Divos Siculorum, amnesque, lacusque,
 Et fontes, Arethusa, tuos, ad bella vocari 295
 Invitum; quae sponte diu non sumserit, hostem

Indue-

288. ob crimina coni. Heins. 293. insurgebat id. 296. quia
 ex Colon. pro vulg. quae, ut Leseb. edidit hoc sensu: hostis in-
 duit

memoriam 300 navibus vi ac
 multitudine invasit, quae in ipso
 eo portu, loci ipsius portusque
 natura, victa et superata est.
 Hic primum opes illius civitatis
 victae, comminutae, depressae-
 que sunt: in hoc portu Arbeni-
 ensium nobilitatis, imperii, glo-
 riae, naufragium factum exi-
 stimatur.

287. fratres, Hippocrates
 et Epicydes, qui, Andranodo-
 ro et Themisto interfectis, in
 eorum locum praetores a Sy-
 racusanis creati sunt. v. Liv.
 XXIV, 26. 27. sq. Horum na-
 tales, quos mox poeta memo-
 rat, iterum e Livio hausit
 cap. 6. Legati ad Hannibalem
 missi, ac remissi ab eo cum An-
 nibale nobile adolescentis Hippo-
 crates et Epicydes, nam Car-
 thagine, sed oriundi ab Syracu-
 sis, exsule avo, Poeni ipsi ma-
 zerno genere.

292. seqq. Legatur Livius
 XXIV. a cap. 33. ut omnis
 causa belli, qua Marcellus se
 ad obsidionem adactum exi-
 stimabat, intelligatur. Silius,
 qui magis singulas belli sce-
 nas, et historica quaedam em-
 blemata fingit, illas rerum
 gestarum causas leviter tangit,
 non explicat. — bellum sur-
 gebat, poetico ornatu dictum
 pro oriebatur. vid. lib I, 686.
 — 294. Divos Siculorum,
 qui scire cupiat, Ciceronem
 adeat in Verrinis. Reperiet
 Orcum, Triptoleum, Cere-
 rem, Palcos, Danaum, Mi-
 nervam, Iovem Olymp. Apulli-
 nem, alios. Cacterum locus
 adumbratus videtur ex oratio-
 ne Marcelli apud Liv. XXIV,
 28. qui ad Ennae urbis expu-
 gnationem milites adhortatur:
 Vos, Ceres mater et Proserpi-
 na etc. 295. ad bella, cum
 Syra-

Induere arma sibi; telorum turbine vasso
 Aggreditur muros, atque armis intonat urbi.
 Par omnes simul ira rapit; certantque, ruuntque.
 Turris, multiplici surgens ad sidera tecto, 300
 Exhibat, tabulata decem cui crescere Graius
 Fecerat, et multas nemorum consumserat umbras.
 Armatam hinc igni pinum et devolvere saxa
 Certabant, calidaeque picis diffundere pestem.

Huic procul ardentem iaculatus lampada Cimber 305
 Coniicit, et lateri telum exitiabile figit.
 Pascitur adiutus Vulcanus turbine venti,
 Gliscentemque trahens turris per viscera labem,
 Perque altam molem et toties crescentia tecta,
 Scandit ovans, rapidisque vorat crepitantia flammis 310
 Robo-

duit Marcello arma, quae ipse Marcellus diu sponte *distulit* sum-
 sisse. Neque ipse Drakenb. improbabat vulg. lectionem. Con-
 cinnior oratio efficitur; ut non dubitarem, textui illam restituere.
 Heins. etiam coni. *sponte Desm* hoc sensu: quia Diis faventibus
 annuentibusque non sumserit. 303. *pinum* pro vulg. *molem* Heins. ex MStis vindicavit. 305. *Huic* e scriptis Heins.
 Al. *hic*, et *hinc*. 307. *adiutus* ex Puteaneo edidit Leseb. pro-
 fecto verius quam vulg. *adiuto*. Dausq. etiam coni. *adiecto*, *adi-
 iuncto*, vel *adiutus*. 309. *toties crescentia* Mod. e Col. Bar-
 thius ex Oxon. probabat *toties nascentia*. In Vulg. *turris nascentia*,
 vitiose ex antecedente versu. Heinsius etiam coni. *texta*
 pro *tecta*. Dausq. *tectis* pr. *tecta*. 310. *crepitantia* Mod. et
 Heins. e membranis pro vulg. *trepidantia*.

Syracusanis gerenda. De seqq. vid. Var. Lect.

300. seqq. Turris excelsa igni Romano accensa prima ruinam in muris Syrac. dedit. De hac turri omnia a Silio ficta sunt. Arridebat scilicet poetae occasio turrem ardentem poeticis coloribus pingendi. Talia Silius nunquam e manibus dimittit, et plerumque graphice, nec sine arte pingit, sed nec sine nimiae

luxuriae vitio. *Turris exhibat*, ornate pro erat, Sed altitudinem poeta inculcat singulis verbis, *surgens*, *exibat*, *crescere*, quae omnia iam in turris vocabulo inerant. — *Graius*, Archimedes. vid. Liv. XXIV, 34. ubi et nonnulla sunt, unde Silius in turris cogitationem adduci facile poterat. — 307-15. Ornatus poeticos eiusmodi saepe vidi mus in hoc carmine. v. lib

Robora, et, ingenti simul exundante vapore
 Ad coelum, victor nitentia culmina lambit.
 Implentur fumo, et nebula caliginis atrae;
 Nec cniquam evasisse datur: ceu fulminis ictu
 Correptae rapido in cineres abiere ruinae.

315

Par contra pelago miseris fortuna carinis.
 Namque ubi se propius tectis urbique tulere,
 Qua portus muris pacatas applicat undas,
 Improvisa novo pestis contreruit aslu.

Trabs fabre teres, atque, erasis undique nodis,
 Navali similis malo, praefixa gerebat

320

Vncae tela manus: ea celso ex aggere muri
 Bellantes curvi rapiebat in aëra ferri

Vnguibus, et mediam revocata ferebat in urbem.

Nec solos vis illa viros, quin saepe triremem

325

Belligerae rapuere trabes, cum desuper actum

Incuterent puppi chalybem morsusque tenaces.

Qui, simul affixo vicina in robora ferro

Sustulerant sublime rateam, miserabile visu!

Per subitum rursus laxatis arte catenis

330

Tanta

312. *nutantia* conl. *Dausq.* Marf. Ed. Veneta *surgentia*.

318. *appulis* pro *applicat* Putean.

320: *trabs trabe iuncta*

seres, omisso *atque*, edidit Leseb. ex Puteano, ubi *legebatur*

cincla. Deinde *derasis* ex levissimis vestigiis loci Virgil. *Aen.*

XI, 5. decisis undique ramis.

325. *vis ulla* in Colon.

V, 510. sq. VII, 351. sqq. Sed nusquam luxuriantius, quam in hoc loco incendium pinxit. Graphicam imaginem et pacne absolutam nemo negaverit.

315. seqq. In mari, ab Achradino, cuius murus fluctu alluitur, ut Livius ait l. c. naves Romanae, quibus Marcellus urbem oppugnabat, nova machinatione Archimedis laborarunt. Sequitur ita-

que a versu 320. machinae ipsius descriptio, e Livianis (cap. 34) expressa, ubi *tonitronem* super muros eminentem dicit. —

322. *vncae manus tela*, manus ferrea Livio; *χεῖρα σιδηρὰν ἐξ ἀλυσσῶς δαδασσέν* Polybius appellat lib. VIII. Mox *unguibus*, et *curvo ferro* porta designat. — 323. *bellantes*, milites e navibus arreptos illa

ma-

Tanta praecipitem reddebant mole profundo,
Ut totam haurirent undae cum milite puppem.

His super insidiis angusta foramina murus
Arte cavata dabat, per quae confundere tela
Tutum erat, opposito mittentibus aggere valli. 335

Nec sine fraude labos, arta ne rursus eodem
Spicula ab hoste via vicibus contorta redirent.
Calliditas Graia, atque astus pollentior armis
Marcellum tantasque minas terraeque marique
Arcebat; stabatque ingens ad moenia bellum. 340

Vir fuit Isthmiacis decus immortale colonis,
Ingenio facile ante alios telluris alumnos,
Nudus opum; sed cui coelum terraeque paterent.
Ille novus pluvias Titan ut proderet ortu

Fusca-

334. *clam fundere* ex coniectura Burmanni edidit Leseb.

335. *opposito* in Puteano.

336. *artae viae* coni. Heins.

344. *noto ortu* coni. id.

machina, et mediam in urbem delatos, Silius de suo addidit. Livii narratio ad naves tantum correptas et in mare depressas pertinet, quam poeta versu 326-32. luculenter et eleganti ornatu expressit.

333-37. Livius l. c. cap. 34. postremo ut sui vulnere intacti tela in hostem ingererent, murum ab imo ad summum crebris cubitalibus fere cavis aperuit, per quae cava pars sagittis, pars scorpionibus modicis ex occulto perebant hostem. Hinc Siliana expedies.

338-40. Hae machinationes et τεχναι Archimedis oppugnationem retardabant. Livius cap. 34. extr. „Ita consi-

Vol. II.

lio habito, cum omnis conatus ludibrio esset, abistere oppugnatione acque obsidente tantum arcere terra marique commentibus hostem placuit.“ — stabat bellum, intermissa est oppugna.

341. seqq. Poeta ornavit haec Liviana l. c. Archimedes is erat, unicus spectator coeli siderumque, mirabilior tamen inventor et machinator bellicorum tormentorum, operumque quibus ea quae hostes ingenti mole agerent, ipse perlevi momento ludificaretur. Itaque, ut libenter solet, definite et per partes singulas Archimedis ingenium et artem adumbrat. — Isthm. decus colonis, l. c. ornamentum Syracusanorum, quatenus hi ab Isthmo Achaiae,

M

iae,

Fuscatis tristis radiis; ille haereat, anne
 Pendeat instabilis tellus; cur foedere certo
 Hunc affusa globum Tethys circumliget undis,
 Noverat, atque una pelagi lunaeque labores,
 Et pater Oceanus qua lege effunderet aestus.
 Non illum mundi numerasse capacis arenas
 Vana fides: puppes etiam constructaque saxa
 Feminea traxisse ferunt contra ardua dextra.

345

350

Hic dum Italûm ductorem astu Teucrosque fatigat,
 Adna-

347. *ulnis* conii. id. 349. *refunderet* id. 351. *Vana fides*. Sic omnes membranae et editi. praeter Colon. ubi est *una*, quod expresse Drakenborch. quamvis valde probans vulgatam illam, etiam Leseb. servatam. cf. Virgil. Aen. IV, 12. Val. Flac. V, 75.

lae, e Corintho, originem ducebant. v. sup. ad vers. 51. 52. et infr. 643. — 344. Ille noverat (e vers. 348.) ex ortu solis, an pluvia futura esset. Ornatus verborum noti sunt. *Novus Titan*, oriens Sol. v. Virg. Aen. IV, 119. sq. Hic *tristis* est *fusc. radiis*, cum nubes obductae liberam radiorum emissionem impediunt. — 345. *haereat*, stet immobilis. *pendeat instab.* moveatur circumactus globus. — 348. *pelagi lunaeque labores*. v. ad lib. III, 58. etc. et interpr. ad Virg. Georg. II, 478.

350. Alludi in his ad librum Archimedis, qui *ψαμμιτης* inscriptus fuit, quo probare conabatur, numerum arenae non esse infinitum, sed efferrî et colligi posse, si vel maxime totus terrarum orbis

arena constaret, Drakenborch. annotavit. 351. Haec ad mechanicam artem Archimedis pertinent, qua effecit, ut na- ves et *constructa saxa*, h. e. pilae et ingentia murorum fragmenta facili negotio, atque adeo *feminea manu* pertrahi ad altiore locum possent.

353. sqq. De classibus Poenorum et Romanorum, quae Livius XXIV, 36. et XXV, 27. narrat, ita comparata sunt, ut intelligamus, pugnam navalem eiusmodi, qualem mox describit Silius, ad Syracusas non esse factam. Quid ergo? Nimirum Silius poetam iterum agit. Adfunt ab utraque parte classes, obsidionis causa advectae. Ergo cum historiam scribere non instituisset, qualem ex annalibus memoriae prodere historicus solet, non dubitavit hunc

Adnabat centum late Sidonia velis
 Classis subsidio, et scindebat caerulea rostris. 355.
 Erigitur subitas in spes Arethusia proles,
 Adiungitque suas, portu progressa, carinas.
 Nec contra Ausonius tonsis aptare lacertos
 Addubitat, merfisque celer fodit aequora remis.
 Verberibus torsere fretum: salis icta frequenti 360
 Albescit pulsu facies, perque aequora late
 Spumat canenti sulcatus gurgite limes.
 Insultant pariter pelago: ac Neptunia regna
 Tempestate nova trepidant. Tum vocibus aequor
 Personat, et clamat scopulis clamoris imago. 365
 Ac iam diffusus vacua bellator in unda
 Cornibus ambierat patulos ad proelia fluctus,

M 2

Navali

hunc locum ita tractare, ut pugna atrox navalis velut in tabula appareret, in qua, quicquid poetici ornatus adhiberi posset, suo modo, et secundum exempla varia poetarum, expromeret. Iam moderate et recte, an luxurianter et arroganter fecerit, ut veritatem historicam negligeret, haec alia quaestio est. Sed aequum est, ut scriptorem secundum ea, quae nobis exhibuit, iudicemus. Caeterum in hoc loco poetam certare voluisse cum Lucano, cuius similis pugnae navalis descriptio in lib. III, 509. seqq. extat, quis dubitet? cum illius aetatis poetae in eo maxime elaborarent, ut secum invicem certarent.

354. *Centum velis*, secundum haec Liviana cap. 25. *Bomilcar edoctis Carthaginien-*

sibus, in quanto res Syracus. discrimine esset, cum centum navibus post paucos dies redit. Sed cf. lib. XXV, 27. — 360. *verberibus*, impulsu remorum Lucan. III, 527. *impulsae tonsis tremuere carinae, crebraque sublimis convellunt verbera puppes.* Haec centies variant poetae. cf. Virg. A. III, 207. seqq. v. sup. lib. VII, 409. sq. Caetera graphicam imaginem sistunt commotae remis aquae, obrutam illam quidem coloribus, at non sine arte factam — 365. *clamoris imago*, Echo clamorem reddit. v. Valer. Fl. III, 597.

366-70. Ab utraque parte classes in semicirculum et cornua dispositae stabant. Quid sint *cornua* in acie, notum est. Haec *ambiant* fluctus, cum eos concludunt. Hinc et commode *navalem indaginem* hunc *ambi-*

Navali claudens humentem indagine campum:

At simili curvata sinu diversa ruebat

Classis, et artabat lunato caerulea gyro.

370

Nec mora: terrificis saevae stridoribus aeris,

Per vacuum late cantu resonante profundum,

Incubere tubae, quis excitus aequore Triton

Expavit tortae certantia murmura conchae.

Vix meminere maris; tam vasto ad proelia nisu

375

Incumbunt proni, positisque in margine puppis

Extremae plantis nutantes spicula torquent.

Sternitur effusis pelagi media area telis,

Celsaque anhelatis exurgens ictibus alnus

Caerulea nigranti findit spumantia sulco.

380

Añ

370. In Colon. *arabat*. Heins. con. *arquabat*, f. *arcuabat*.

373. *incerepere* coniecit Gronov. probante Heinsio, qui et offert *incinere*. Illud et Drakenb. probabat, laudato loco e lib. XVI,

94. —

ambitum dicit, e re venatoria, ut diximus ad lib. XIII,

141. Mox variate dicitur *lunatus gyros*, *curvata classis*.

Luxuriosior poeta nunc in aciei semicircularis figura delineanda moratur. Non multo moderatius eadem pinxit Lucan. l. c. 529. seqq. —

273. *Triton*, numen marinum, *expavis murmura*, terribus est vocibus tubarum, *certantia conchae* suae, aemulantia sonum conchae, quam ipse inflat. v. Virgil. A. X, 209 et Lucan. IX, 348. *Deus quem solo litore pontus audit venosa perflantem murmura concha*.

pugnantium ex summo puppium margine. Singula ad naturam apte adumbrata. 377.

nutantes, ut sit, in tam incertis vestigiis. 378. *media area* aequoris, inter utramque classem, *sternitur* oppletur *telis*. Nota hyperbole,

quam perpetuo variant poetae. Lucan. V, 545. *emissa tela aera texerunt, vacuumque cadentia pontum*. — 380. *nigranti sulco*, plane ex natura. Nam sulcus mari impressus umbram nigricantem et lumen efficit, quibus etiam pictores fluctus designant. *Anhelati ictus*, quam iterum ex naturae veritate expressum!

de remigibus sub labore remorum anhelantibus.

375. seq. Imago atrociter

Ast aliae latere atque incussi roboris ictu
 Detergent remos: aliae per viscera pinus
 Tramissis ipso retinentur vulnere rostris,
 Quo retinent. Medias inter sublimior ibat
 Terribilis visu puppis, qua nulla per omnia 385
 Egressa est Libycis maior navalibus aevum.
 Sed quater haec centum numeroſo remige pontum
 Pulsabat tonsis: veloque superba capaci
 Cum rapidum hauriret Borean, et cornibus omnes
 Colligeret flatus, lento se robore agebat, 390
 Intraret fluctus solis si pulsa lacertis.
 Procurrunt levitate agili, docilesque regentis
 Audivisse manum, Latio cum milite puppes.
 Has ut per laevum venientes aequor Himilco
 In latus obliquas iussamque incurrere proram 395
 Conspexit, propere Divis in vota vocatis
 M 3 Aequo.

381. *latere* Mod. ex Colon. pro vulg. *lacerare*. 387. Hein-
 sius coni. *Atta quater centum* etc. Laseb. edidit *nam quater haec*
 etc. 390. *robore* e MSis pro *corpore* vulg. 391. *con*
pulsis Heins. coni. probante Drakenh. Mox et *intraret fluctu*
 coni. Heins.

381. Iam concurrunt naves.
 Id certis signis declaratur. Va-
 riavit haec Lucanus passim.
 cf. lib. III, 544. *ut primum*
rostris crepuerunt obvia rostra.
 382. *detergent remos*, defrin-
 gunt rostris impactis. In
 seqq. *aliae retinentur* — *quo*
resineant, argute expressa sen-
 tentia vulgaris: naves rostris
 immixtis haerent lateribus. Si-
 mili modo Lucanus III, 563.
Quaecunque ratis tenuit robo-
ra Bruti, Ictu victa suo per-
cussae capta cobasit.

385. seqq. Navis Himilco-
 nis omnium maxima, Haec

magnitudo declaratur signis
 variis, ut remis quadringen-
 tis, et lento motu, ut quam-
 vis universis cornibus, h. e. ve-
 llis (cf. Virg. Aen. V, 832.)
 omnes auras colligebat, ta-
 men non citius progredere-
 tur, quam alia quaevis, quae
 solis remis propellebatur, *so-*
lis pulsa lacertis. Ornatum fa-
 cile deprehendent atque expe-
 dient, qui sensum cognove-
 runt. Bruti praetoriam na-
 vem moderatius notavit Luca-
 nus III, 335-38.

392. *levitate agili proc. tri-*
remes Romanae. Dociles ma-

Aequoris, intento volucrem de more sagittam
 Assignat nervo: utque oculis libravit in hostem,
 Et calamo monstravit iter, diversa relaxans
 Brachia, deduxit vultu comitante per auras 400
 In vulnus telum, ac residentis puppe magistri
 Affixit plectro dextram: nec deinde regenda
 Puppe manus valuit, flectenti immortua clavo.
 Dumque ad opem accurrit, ceu capta, navita, puppe,
 Ecce iterum fatoque pari nervoque sagitta 405
 In medium perlapsa globum, transverberat ictu
 Orba gubernaculi subeuntem munera Taurum.

Irrumpit Cumana ratis, quam Corbulo ductor
 Lectaque complebat Stabiarum litore pubes.
 Numen erat celsae puppis vicina Dione. 410
 Sed

400. *diduxit* Colon. 403. *flectendo* coni. Gronov. Observ.
 III, 7. — 407. *pro gubernaculi* in Oxon. Put. et nonnullis
 edit. *priscis gubernandi*. 409. *Lectaque* ex Colon. et Oxon.
 Vulg. *laetaque*. Deinde *complebant* probabat Heinf. ex Puteano.
 410. *Nomen* Colon. *Pro vicina* in ed. Parm. *subducta*. Lef. edi-
 dit *celsae puppi vicina*.

num audivisse, naves tractabi-
 les, et celeri motu procur-
 rentes, dixit exemplo Lucani
 III, 593. Et Virgilio *currus*
non audit habenas, cum equi
 regi non possunt. Georg. I,
 514.

398. *assignat nervo*, dum sa-
 gittam arcui imponit. Sequi-
 tur imago sagittae emissae, ex
 artis ordine et natura expres-
 sa, cuius similem vidimus sup.
 lib. II, 126. — *oculis librat*,
 qui collimat; mox variate,
monstrat iter calamo. Deinde
diversa relaxans brachia dici-
 tur, qui arcum tendit, altera
 manu summum arcum tenens,
 altera nervum adducens, —

402. *affixit plectro dextram*,
 sagitta per dextram in guber-
 naculum penetrante, ita ut il-
 li simul manus adfigeretur;
 exquisitum genus vulneris, qua-
 lia lubenter poetae comminif-
 ci solent, et Silius inprimis.
 Conferendus tamen est Luca-
 nus, ut celtamina poetica co-
 gnoscamus.

409. *Stabiarum*, oppidi
 Campaniae, inter Vesuvium
 et Surrentum. 410. *numen*
erat Dione, effigies Dionis,
 s. Veneris, ut Deae tutelaris,
 in navis puppe picta. Res o
 Virgilio nota, v. Heyn. ad
 Aen. X, 171. Infra v. 543.
susclae Delum fluitant. Jam
 cum

Sed superingestis propior quæ subdita telis
 Bella capessebat, media subsedit in unda,
 Divisitque fretum. Clamantum spumeus ora
 Nereus implet aquis, palmaeque, trahente profundo;
 Luctantum frustra summis in fluctibus exstant. 415

Hic, audax ira, magno per caerula saltu
 Corbulo transgressus (nam textam robore turrim
 Appulerant nexae ferri compage triremes)
 Evadit tabulata super, flammaque comantem
 Multifida pinum celso de culmine quassat. 420

Inde atros alacer pastosque bitumine torquet,
 Amentante Noto, Poenorum aplustribus ignes.

Intrat diffusos pestis Vulcania passim,
 Atque implet dispersa foros: trepidatur omisso

M 4

Sum-

413. *clamantum* e scriptis et editis reposuerunt Barth. et Hein-
 sius pro vulg. *clamantem*. 422. *amentante* Mod. e Colon. pro
 vulg. *adventante*.

cum in Sicilia versarentur Ro-
 mani, Dionem vicinam appel-
 lat, Erycem notans, ubi Ve-
 neri sacra et templum erant.
 — Interpres tamen Franco-
 gall. *celsae puppi vicina*, iungit.
 412. demersa est navis. Mi-
 re in hac una sententia luxu-
 riatus Lucanus III, 630. seq.

416. seq. Corbulo ulturus
 demersam navem, ex turri
 ignes in navem praetoriam
 Himilconis coniecit. *Textam*
robore turrim, ligneam ma-
 chinam navibus pluribus iun-
 ctis impositam describere poe-
 ta videtur, cuius machinae
 mentionem Plutarchus fecit
 in Marcello: *Super ingenti iu-
 go navium octo colligatarum*

*inter se machinam Marcellus ex-
 tulit*. Similia habet Polybius
 VIII, 5. ubi *sambucam* dicit.
 Hinc expediri potest, quo-
 modo Corbulo *per caerula*
transgressus super tabulata eva-
 serit. 419. *flamma com.* pro
 vulg. ardentem pinum, sed
 illud graphice, more poeti-
 co. — In vers. 422. felici
 brevitate *amentantem* Notum
 dicit, cum notare vellet flam-
 mas taedae a vento auctas et
 adiutas. Nempe amentum est
 lorum hastilibus additum, quo
 illa fortius vibrata emittun-
 tur. Similem ornatum vidi-
 mus supr. libr. IX, 508. *velut*
amento contorta bastilia turbo
adiuvat. ἀνεμοτροπέες ἐγχοῦς
 Homeri II. 2, 256. bene con-
 tulit

Summis remigio; sed enim tam rebus in artis 425
 Fama mali nondum tanti penetrarat ad imos.
 At rapidus fervor, per pingues unguine taedas
 Illapsus, flammis victricibus insonat alveo.
 Qua nondum tamen impulerat vim Dardana lampas,
 Parebatque vapor, saxorum grandine dirus 430
 Arcebat, fatumque ratis retinebat, Himilco.
 Hic miser, igniferam dum ventilat aëre pinum,
 Murali saxo per lubrica sanguine transtra
 Volvitur in fluctus, Lychaei vulnere, Cydnus.
 Fax nidore gravi foedavit comminus auras, 435
 Ambusto instringens pelago. Ferus inde citatum
 Missile adorata contorquet Sabratha puppe:

Ham:

429. *impulerat* Heins. ex Puteano: Lessionem vulg. quam caeteri libri exhibent, *intulerat*, servavit Leseb. 437. *Sabraca* Put. Heins. malebat *Sabatra*, quae Africae civitas est.

tulit Leseb. — 425. *trepidatur summis*, h. e. ab his, qui in superiori parte navis erant. Mox *imos* dicit, qui in carina versabantur.

427. 28. Iam flamma etiam inferiorem carinam corripit. Haec poetice elata reperies, ornatu passim obvio. *pingues unguine*, exquisitius quam vulgare, pice unctas; mox *passos bitumine ignes*. In ea re varianda mirificam artem et curam poeta adhibuit. *insonat*, aptum vocabulum incendio crepitanti. vid. supr. vers. 310.

429 - 31. Vbi ignis non saeviebat, Himilco saxi hostem petebat. *Dardana lampas*, taeda a Romano immissa. *Ea vim impellit*, cum ignem

diffundit, accendit. *Varia* tam sententiam vid. vers. 450. — *qua parebat vapor*, quae in loca fumus nondum penetraverat, adeoque accendi sine periculo suffocationis poterat. Argute dictum sentio, ut multa, quae suis cuique sensus facile significabit. *Fatum ratis*, excidium, interitum.

432. Cydnus a Lychaeo interficitur. Ergo *Lychaei vulnus* est, quod Lychaeus saxo intulit. v. interpr. ad Virgil. A. II, 436. et Gell. N. A. IX, 12.

437. *Sabratha* nomen Pœni militis ab oppido huius nominis ductum, pro more. v. lib. III, 256. — *adorata puppe*, precibus ad Deum navis tutela.

Hammon nūmen erat Libycae gentile carinae,
 Cornigeraque sedens spectabat caerula fronte.
 Fer, pater, afflictis, fer, ait, Garamantice vates, 440
 Rebus opem, inque Italos da certa effundere tela.
 Has inter voces tremulo venit agmine cornus,
 Et Neptunicolae transverberat ora Telonis.

Urgebant nihilo levius, iam in limine mortis
 Quos fuga praecipites partem glomerarat in unam 445
 Puppis, adhuc vacuum taedae: sed, proxima cursu
 Fulmineo populatus, inevitabilis ardor
 Correptam flammis involvit ovariantibus alnum.
 Primus, ope aequorei funis delapsus in undas,
 Qua nondum Stygios glomerabat Mulciber aestus, 450
 Ambustus socium remis aufertur Himilco.
 Proxima nudarunt miserandi fata Batonis
 Desertam ductore ratem. Bonus ille per artem
 Crudo luctari pelago, atque exire procellas.
 Idem, quid Boreas, quid vellet crastinus Auster, 455
 Anteibat: nec pervigilem tu fallere vultum,
 Obscuro quamvis cursu, Cynosura, valeres.

M 5

Is,

449. *aequoreas in undas* coni. Heinf.454. *obluctari* coni. id.

tutelarem, Hammonem, fa-
 ctis, quae mox a vers. 440.
 sequuntur. De *Hammon* cor-
 nigero saepius diximus, ut
 lib. I, 415. III, 10. — 442.
tremulo agmine, exquisita lati-
 nitate, de tremulo lapsu vel
 impetu corni, exemplo Vir-
 gili, cui *agmine leni fluit Thy-*
bris Aen. II, 782. ubi vid. do-
 cte disputans Heynius. —
 443. *Telonis Neptuniolae*.
 Marfus docuit poetam adlusif-
 se ad Telonem, qui Capreis
 regnaverit, de quo vid. sup.
 VIII, 543. sq.

449. Cum universa navis
 arderet, primus Himilco fu-
 gam cepit. Haec ornantur
 rebus et verbis. Iam a vers.
 452. caeterorum etiam, qui
 in illa nave erant, casus et
 mortes recensentur. *proxima*
fata etc. post Himilconem fu-
 ga elapsam, proximus *Bata*
 misere periit. Gubernatorem
 sequentes versus ritu poetico
 et per partes singulas desi-
 gnant. Similem Lucani lo-
 cum lib. III, 592. seqq. iam
 Dausqueius attulerat. Tria
 praecipue laudantur; primum

Is, postquam adversis nullus modus, Accipe nostrum,
 Hammon, sanguinem, ait, spectator cladis iniquae.
 Atque, acto in pectus gladio, dextra inde cruorem 460
 Excipit, et large sacra inter cornua fundit.

Hos inter Daphnis, deductum ab origine nomen
 Antiqua, fuit infelix; cui linquere saltus,
 Et mutare casas infido marmore visum.

At princeps generis quanto maiora paravit 465
 Intra pastorem sibi nomina. Daphnin amarunt
 Sicelides Musae. Dexter donavit avena
 Phoebus Castalia, et iussit, proiectus in herba

Si

466. *inter pastores* coni. Heinsf. non improbante Drakenborch.
 Sed vid. nott. *intra pastores* edidit Leseb.

ars navis gubernandi, cum tempestas est in mari. Hanc dicit *artem luctari crudo pelago*, et *exire*, evitare, *procellas*. Deinde *anseibat*, praestabat scientia ventorum. Ita certe malim, quam cum Marso, providebat, quamvis res eodem tandem redit. Tertiam laudem a peritia siderum ita effert, ut dicat *Cynosuram non fallere posse illius pervigilem vulum*, oculos etiam obscuro coelo acutos. 461. *inter cornua* scil. Hammonis in puppe efflucti.

462. seqq. *Hos inter*, qui cum nave peribant, *Daphnis* flammis confectus moritur. cf. vers. 476. — Qui legendo carmine Siliano cognoverunt, poetam, cum nomina fingit, ea maxime deligere, in quibus ornatus poetici materia exset, non mirabuntur, quo

modo nunc in Daphnidis cogitationem inciderit. Cum enim in Sicilia versaretur, facile occurrere, sedulo praesertim talia anquirenti, poterat formosi in Sicilia pastoris imago, post Theocritum Id. I. et VII. Virgilio inprimis celebrati Ecl. 5. Bucolicorum. Ergo huius progeniem Daphnin militem in nave Himilconis fingit. De Daphnide vetere v. Diodor. IV, 84. et interpr. ad Aelian. V. H. X, 18. — 463. *mutare saltus, casas* dicuntur, qui vitam pastoritiam mutant. 465. *princeps generis*, Daphnis proavus. *intra pastorem*, in vita pastoritia, quam exercuit. 466. *Daphnin amarunt Musae Sic.* ut carminis Bucolici inventorem, et pastoritii cantus artificem, qualis in sequentibus describitur eo modo, quo in Orpheo,

Si quando caneret, laetos per prata per arva
Ad Daphnin properare greges, rivosque silere. 470

Ille ubi, septena modulatus arundine carmen,
Mulcebat silvas, non unquam tempore eodem
Siren assuetos effudit in aequore cantus:
Scyllaei tacuere canes: stetit atra Charybdis:
Et laetus scopulis audivit iubila Cyclops. 475

Progeniem hausserunt et nomen amabile flammae.

Innatat ecce super transiris fumantibus asper
Ornytos, ac longam sibi met facit aequore mortem;
Qualis Oiliades, fulmen iaculante Minerva,
Surgentes domuit fluctus ardentibus ulnis. 480

Transfigitur valida medius, dum se allevat, alni
Cuspide Marmarides Scyron. Pars subnatat unda
Membrorum, pars exstat aquis; totumque per aequor
Portatur, rigido, miserandum! immortua rostro.

Accelerant puppes utrinque, atque ora ruentum 485

Sanguinei feriunt remorum aspergine rores.

Ipse

475. *sedavit iubila* coni. Gronov. ut ad ipsius Cyclopi cantus referatur, quibus abstinuit, canente Daphnide. Sed rectius ad cantus pastorales Daphnidis *iubila* referantur. 480. *urgentes* coni. Heinf. 481. *alni* e. Colon. pro vulg. *alvi*. 484. pro *rostro* solus Putean. *ferro*.

Orpheo, Apolline, Arione
passim poetae uti solent. v.
lib. III, 260. et XI. 434. seq.
Sed cum iudicio Silius nunc
maxime e tractu Siculo, in
quo carmen versabatur, Scyl-
laeos canes, Charybdim, et
Cyclopes appellavit, cantum
Daphnidis admiratos,

477. *super transir. fumant.*
in fragmine transitorum adu-
sto. Itaque *longam mortem sibi*
facit, prolongat sibi mortem
enatando. Iam comparatur
Ornytos natans cum Aiaee Oi-

lei filio, qui nave fulmine
Minervae disiecta in mari pe-
riit. Fundus fabulae est apud
Homer. Odyss. d, 499. sq. ubi
vero Neptunus facit, quae
nunc Minervae tribuuntur.
Nempe Silius secutus est va-
riationem Virgilii Aen. I, 39.
sq. ubi vid. adnott. Heynii.

481. Novum et mirum mor-
tis genus. *Scyron, dum se al-*
levat, ex aqua, (nam is quo-
que natando elabi volebat)
alni cuspide, rostro navis ir-
ruentis ita medio in corpore

trans-

Ipse adeo senis ductor Rhoetæius ibat
 Pulsibus, et valido superabat remige ventos.
 Quam rapidis puppem manibus frenare Lilæus
 Dum tentat, sæva truncatur membra bipenni, 490
 Ac fert hærentes trabibus ratis incita palmas.

Sicania Aeoliden portabant transstra Podaetum.
 Hic, ævo quanquam nondum excessisset ephebos,
 Seu lævi traxere Dei, seu servida corda,
 (Nec sat maturus laudum) bellicque cupido, 495
 Arma puer niveis aptarat picta lacertis,
 Et freta gaudebat celsa turbare Chimaera.
 Iamque super Rutula, super et Garamantide pinu
 Ibat ovens, melior remo meliorque sagitta:
 Et iam turrigerum demerserat æquore Nessum: 500
 (Heu puero male suada rudi nova gloria pugnae!)
 Dum cristam galeae trucidis exuviasque precatur
 De duce Marcello Superos temerarius, hasta

Exceptit

487. *senis* e Colon. pro vulg. *sævis*. 491. *ac fert* Colon. —
 Putean. cum prisca edit. *At fert*. 493. *ephebis* vulg.
 500. *summeseras* Putean. Rom. I. et Mediol.

transigitur, 'ut rostro veluti
 veruto cuidam inhaereret, at-
 que sic una parte corporis in
 unda demersa, altera ex un-
 dis exstante per mare cum na-
 ve ferretur.

487. seqq. Ipse Marcellus
 advenit, *senis pulsibus*, sena-
 rio ordine remorum, nave
 praetoria, ut Bruti apud Lu-
 canum III, 353. *celsior ac cun-*
ctis Bruti praetoria puppis ver-
beribus senis agitur. Sequun-
 tur iam iterum exquisitae proe-
 lii scenae, et caedes singula-
 res militum. — *Lilæus*, dum
 vult *manibus frenare*, retine-
 re, navem Marcelli, *trunca-*

tur membra, manibus abscis-
 sis, quæ sic rati adhaeres-
 cunt, reliquo corpore in a-
 quas devoluto. Eandem sce-
 nam iam dederat Lucan. III,
 610-14. aucto etiam ad mi-
 raculum facinore.

492-515. Podaeti adoles-
 centis ferocis, et Marcellum
 petentis caedes. Locus mo-
 ratus, imaginem temeritatis
 et ferocis *Φιλοτιμίας* notans.
 497. *Chimaera*, nomen na-
 vis, qua vehabatur Podaetus,
 ab insigni, ut ap. Virg. A. V,
 118. et mox *Nessus turriger*.
 — 498. 99. *super* — ibat, na-
 ves Romanas et Poenas an-
 teibat

Excepit raptim vulnus letale remissa.
 Pro qualis! seu splendentem sub sidera nifu 505
 Exigeret discum, iaculo seu nubila supra
 Surgeret, aligeras ferret seu pulvere plantas
 Vix tacto, vel dimensi spatia improba campi
 Transiret velox saltu, decuere labores.
 Sat prorsus, sat erat decoris discrimine tuto, 510
 Sat laudis. Cur fata, puer, maiora petebas?
 Illum, ubi labentem pepulerunt tela sub undas,
 Ossa Syracosio fraudatum naufraga busto,
 Fleverunt freta, fleverunt Cyclopia saxa,
 Et Cyane, et Anapus, et Ortygie Arethusa. 515
 Parte alia Perseus (puppem hanc Tiberinus agebat)
 Qua-

505. *pro qualem* — *decuere labores!* Sic edidit et iunxit Leseb. caeteris, quae intereunt, in parenthesi collocatis. Nihil habet haec ratio, quo se prae Drakenborchiano contextu commendat.
 509. *pro decuere*, quod exhibebat Colon. vulg. *docuere*. Barthius coni. *nocuere*. 511. *falsa* in vulg. 512. *sub umbras* Puteaneus. 516. *Perseus* e Colon. In Put. et aliquot editt. *priscis praesens*.

teibat remigando. — 501. uberrima sententiarum brevitate elatus versus. O miserum puerum, cui *nova gloria*, h. e. nimia ex novitate gloriae cupidō, suadebat *rudem pugnam*, cui nondum par erat ob iuventutem. — 504. *basta remissa*, sive ab ipso Marcello, sive ab alio quopiam e nave Marcelli. — 505-509. Laudatur iuvenis dexteritas disci iaciendi, iaculandi, currendi, salendi, poetico ornatu expressis sententiis, quarum exempla passim notavimus in superioribus. *spatia improba*, magna, lata. v. ad lib. I, 58. — 510. *Sat decoris*; hac lau-

des, quas ex illa dexteritate reportabat, sufficere, debebant iuveni, *discrimine tuto*, cum in illis non esset tale vitae periculum, quod bello proprium esse solet. Poterat tutus et in vita tranquilla inclarescere. — 514. *fleverunt freta* etc. Notus color orationis, per omnes poetas obvius, praesertim ubi in memorabilis viri caede versantur. vid. dicta ad lib. I, 156. — *Cyane* et *Anopus* fontes agri Syracusani; *Ortygia* insula prope Syracusas, in qua fons Arethusae.

516. sq. *Perseus* navis Romana, et *Io* Libyca, concurrunt.

Quaque vehebatur Crantor Sidonius, Io
 Concurrent. Iniecta ligant hinc vincula ferri
 Atque illinc, steteruntque rates ad proelia nexae.
 Nec iaculo aut longe certatur arundine fusa; 520
 Comminus at gladio terrestria proelia miscent.
 Perrumpunt Itali, qua caedes prima reclusit,
 Monstravitque viam: vastas et mole catenas
 Hortatur socios et vincla abrumper ferri,
 Ac parat hostili resoluta puppe receptos 525
 Avehere, et paribus pelago diducere ab armis.
 Aetnaeo Polyphemus erat nutritus in antro;
 Atque inde antiquae nomen feritatis amabat.
 Vbera praebuerat parvo lupa: corporis alti
 Terribilis moles, mens aspera, vultus in ira 530
 Semper, et ad caedes Cyclopia corde libido.
 Isque

517. *vehebatur* ex Put. vulg. *ferebatur*. *Crantor Sidon.* ex Colon. pro quo vulg. *dulcor* et Oxon. *Quaque vehebatur et dulcor Sidon.* Deinde *Concurrent* in omnibus editt. ante Iuntinam, in qua primus Nicander *conclamans* edidit. 521. *at gladio bene* Leseb. pro vulg. *et gladio*. 523. *et mole* scripti cum editt. priscais, pro vulg. *et Macla*, quod primus Marfus edidit. Sed iam Heins. coni. *vasta sub mole*. Vnde Leseb. *refinxit vasta sed mole* hoc sensu: sed hortatur socios abrumper vasto nisu etc. 530. *vultus in ira* coni. Heins.

runt. Similis locus est Lucan. III, 565. seq. cuius varietas digna est, quae conferatur. — 524. *Hortatur*, Quis? Haud dubie Crantor, dux navis Sidoniae (v. Var. Lect.) Nempe cum turba Romanorum huic navi insiluissent, Crantor socios hortatur, ut catenis, quibus utraque navis cohaerebat, disruptis, avehant Romanos in navem receptos, et sic *diducans*, h. e. separent *pelago*, *paribusque ab armis* sociorum. Iam igitur *Polyphemus* Crantoris strata-

gema exsequitur. Nam haec omnis scena cohaeret usque ad vers. 558.

527. sq. Polyphemi notum e Virgilio Cyclopis nomen est. Ad eum igitur adludit poeta, dum militem *Aetnaeo antro*, celebrata Cycloporum officina, nutritum effert, et *antiquae feritatis nomen* amantem. Sequentia etiam singula ad feritatem hominis notandam ficta sunt. 530. *Vultus in ira*, pro vulg. *ira* semper in vultu erat. — 533. *mergebat* v. l. iam manus admovebat remis, ut

Isque relaxatis membrorum pondere vinclis
 Impulerat puppiam, et mergebat gurgite tonsas,
 Duxissetque ratem, pressa Laronius hasta
 Ni propere duro, nitentem exsurgere, velox 535
 Affixet transiro. Vix morte incepta remittit.
 Namque manus servat dum fuetos languida ductus,
 Ignavum summa attraxit super aequora remum.
 Perculsi cuneo Poeni densentur in unum,
 Quod caret hoste, latus: subito cum pondere victus 540
 Insiliente mari, submergitur alveus undis.
 Scuta virum, cristaeque, et inertī spicula ferro,
 Tutelaeque Deūm fluitant. Hic robore fracto
 Pugnat inops chalybis, seseque in proelia rursus
 Armāt naufragio: remis male fervidus ille 545
 Festi-

335. pro *duro* Heins. conī. *Tyris*. 538. *summa attraxit*.
 Ita vulg. Libri veteres valde variant. *summo* scripti. *somno* Put.
summo traxit Colon. et Oxon. cum edit, nonnullis priscis.
 539. *densentur* e libris scriptis Heins. et sic ed. Leseb. Draken-
 borch. etiam eam lectionem probabat, quamvis vulg. *densantur*
 servavit.

ut navem abduceret. 536.
Vix morte inc. rem. Arguta
 sententia, quales valde in de-
 liciis habent huius aetatis poe-
 tae. Transfixus hasta et iam-
 iam moribundus Polyphemus,
 pergit remum movere, ut sit
 ab his, qui in medio actu, et
 manuum agitatione repente
 telo occupantur. Versus duo
 sequentes ipsam hanc rem
 narrant *Manus languida*, ut
 iam expirantis, *servat fuetos*
ductus, quibus remi adduci et
 propelli solent. Mox *igna-*
vum remum dicit, languida
 manu pertractum a moribun-
 do, qui proprie ipse ignavus,
 hoc est, debilis erat.

539. seqq. Nova scena:
 Poeni tanto numero in navem
 Romanam prorumpunt, ut
 pondere nimio depressa mer-
 geretur. Praeiverat Lucan.
 III, 647. sqq. et iuvabit va-
 riationes comparasse. 543.
tutelae Deūm, effigies Deo-
 rum tutelarium. Iam in sqq.
 furor describitur, quo telis
 destituti milites, correptis e
 naufragio ruinis pugnant. cf.
 Lucan. III, 674. seqq. *robore*
fractio, fragmine trabis ligneae.
 Nam remos abreptos mox
 commemorat separatim. *in-*
ops chal. cum ferrum, telum,
 non suppeteret. Haec sen-
 tentia statim arguta variatione
 effert.

Festinat spoliare ratem, discrimine nullo
 Nautarum interdum convulsa sedilia torquens.
 Non plectro ratis, aut frangendae in vulnere prorae
 Parcitur, et pelago repetuntur nantia tela.
 Vulneribus patulis intrat mare. Mox sua ponto 550
 Singultante anima propulsa refunditur unda.
 Nec desunt, qui correptos amplexibus artis
 Immergant pelago, et, iaculis cessantibus, hostem
 Morte sua perimant. Remeantum gurgite mentes
 Crudescunt, ac pro ferro stat fluctibus uti. 555
 Haurit sanguineus contorta cadavera vortex.
 Hinc clamor, gemitus illinc, mortisque, fugaeque,
 Remo-

548. *in vulnere* e scriptis Heinsius emendavit. Curtius etiam
 sic legendum iubebat, et edidit Leseb. pro vulg. *vulnere*. Lu-
 nus, quem Drakenborch. pro illa lectione attulit, lib. III, 674.
in pugnam fregere rates, simili modo dixit. 553. *impellant*
 Heins. ex Putean. probabat, pro vulg. *immergebant*. 554. *mo-*
le sua perim. conl. Heins. Sed vid. nott.

effertur, *se armat naufragio*.
 Saepe Silium offendimus eius-
 modi antithesibus ludentem.
 Commendabat istas quaedam
 acuminis species, in quo sibi
 placebant poetae, etiam prin-
 cipes, ut Virgilius variis in
 locis.

550. 51. Idem expressit Lu-
 can. III, 650. *disiectum in pe-*
lagus perfollo pectore corpus
vulneribus transmisit aquas. Sed
 addidit Silius versum, quo
 eam imaginem absolveret;
unda e vulneribus propulsi re-
funditur, propellitur ponto,
singultante anima, hoc est,
 motu illo convulsivo, et vel-
 uti singultibus quibusdam, qui
 animae exitum consequuntur.

vid. quae diximus ad lib. II,
 361.

552-54. Locus iterum ex
 Lucani III, 693. seq. retictus.
 Ibi *implicitis gaudens suscitare*
membris, mergentesque mori,
 quod Silius, ut solet, argu-
 tius etiam dixit, *bestem mor-*
te sua perimunt. Similes orna-
 tus in simili scena vidimus
 sup. lib. IV, 591. *Hic bestem,*
orbatus rebo, complectitur ul-
nix, luctantemque vado permix-
ta morte coarces. Iam Luca-
 nus dixerat, *rara daz: si co-*
pia ferri, Venitur pedago. Ea
 ut variaret, versus 554. 55.
 impendit Silius: *remeantum,*
emergentium ex imo mari,
mentes crudescunt renovato et
aucto furore pugnandi, (cf.
 lib.

Remorumque fragor, fluctuque sonantia rostra.
 Perfusum bello fervet mare. Fessus acerbis
 Terga fuga celeri Libyae convertit ad oras, 560
 Exigua sese furatus Himilco carina.

Concessere mari tandem Graiusque Libysque;
 Et iam captivae vinclis ad litora longo
 Ordine ducuntur puppes. Flagrantibus alto
 Stant aliae taedis. Splendet lucente profundo 565
 Mulciber, et tremula vibratur imagine pontus.
 Ardet nota fretis Cyane, pennataque Siren.
 Ardet et Europe, nivei sub imagine tauri
 Vesta Iovi, ac premo tramittens aequora cornu.
 Et quae, fusa comas, curvum per caerula piscem 570
 Nereis humenti moderatur roscida freno.
 Vritur undivagus Python, et corniger Hammon,
 Et, quae Sidonios vultus portabat Elisae,
 Bis ternis ratis ordinibus grassata per undas.
 At vinclis trahitur cognata in litora Anapus, 575
 Gorgo-

558. Hunc versum Modius e Colon. Codice restituit. Erat vero etiam in Oxon. et Putean. ubi tamen *fluctu* legebatur pro *fluctu*.

559. pro *bello* Put. *ferro*.

563. *en iam* ed. Leseb.

564. *nant aliae textis* coni. Heins.

567. *ardent* ed. Gryph.

569. *vesta Iovi* Putean.

570. *Quaeque effusa comas* coni.

Heins. et *curvum pristem* id. unde sic edidit Leseb. verecundiam criticam Drakenb. in nugis, pro more, numerans.

575. *At*

e Colon. pro vulg. *at*.

lib. IV, 451.) et *stat*, placet, pro *ferro fl. uti*, quos ferro interficere non possint, fluctibus immerfos suffocare. — 560. De fuga Himilconis frustra quaeras in Livio, cum ne pugnae navalis quidem vestigium ibi extet. Sed qui pugnam fingit, fugam etiam fingat necesse est.

565. 66. cf. lib. II, 663. — Sequuntur nomina navium ardentium, signa et tutela. II.

las notantia. 567. *Cyane* a fonte Sicil. nomen ductum. Vnde *nota fretis* dicitur, at valde argute, ut mox in *Anapo* fluvio *cognata litora*. De *Europa* filia Aeghoris, a Iove sub bovis forma rapta, et in Cretam abducta, nota fabula est apud Ovid. Met. II, 850. sq. — 571. 72. *Nereis* delphinum frenis moderans, expressa imagine navis. Therin Delphino vectam descri-

Gorgoneasque ferens ad sidera Pegasus alas,
 Ducitur et Libyae puppis signata figuram,
 Et Triton captivus, et ardua rupibus Aetne,
 Spirantis rogos Enceladi, Cadmeaque Sidon.

Nec mora, quin trepidos hac clade irrupere mu-
 ros 580

Signaque ferre Deum templis iam iamque fuisset,
 Ni subito importuna lues inimicaque pestis,
 Invidia Divum, pelagique labore, parata,
 Polluto, miseris rapuisset gaudia, coelo.
 Criniger aestiferis Titan fervoribus auras, 585
 Et patulam Cyanen lateque palustribus undis
 Stagnantem Stygio Cocyti opplevit odore,
 Tem-

578. Aetne e Put. et Oxon. pro Aetna. Al. Aetnae. 581.
 pro fuisset Heinl. coni. ruiisset. 583. pro labore Heinl. coni.
 vapore. Sed vid. nott. 585. aestiferis Mod. e Colon. pro
 astriferis vulg.

scribi, Drakenborchius pro-
 bat ex Hygin. Fab. 54. et 96.
 — 576. Pegasus, equus ala-
 tus, in fabulis est filius Ne-
 ptuni et Medusae. Hinc *Gor-
 gonas alas* intelliges. 577.
Libyae figuram, puellae, Epa-
 phi filiae, unde Libya deno-
 minata dicebatur. — 579.
Aetna Enceladi rogos. v. dicta
 ad lib. VIII, 542. sqq.

580. sqq. Levi transitu poe-
 ta, ut solet in omni carmine,
 ad pestilentiam illa in clade
 ortam describendam progre-
 ditur. Causas morbi et omnem
 hinc calamitatem accuratius
 enarrat Livius XXV, 26. —
 Colores varios, quibus ima-
 ginem morbi foedam pingere-
 ret, suppeditare poterant e

poetis Lucretius VI, 1222. sq.
 Ovid. Met. VII, 529. seq. e
 caeteris inprimis Thucydides
 in nobili pestilentiae descri-
 ptione, unde in promptu est
 poetam varias rerum imagi-
 nes petiisse, lib. II, 49. sqq.
 — *nec mora*, non multum ab-
 fuisset, quin etc. 583. *pe-
 lagi labore*. Non adsecuti sunt
 brevitatem poeticam interpre-
 tes, qui illa verba turbarunt.
 In calamitate pugnae navalis,
 nonne cogitari possunt, affe-
 cta ex humoribus marinis,
 frigore, cadaveribus, quibus
pollutum coelum dicitur, cor-
 pora? Iam haec omnia per
 partes poeta enumerat. —
 585-93. Locus poetico or-
 natu expressus ex his Livii
 XXV,

Temporaque autumnī, laetis florentia donis,
 Foedavit, rapidoque accendit fulminis igni.
 Fumabat crassus nebulis caliginis aer: 590
 Squalebat tellus, vitiato fervida dorso;
 Nec victum dabat, aut ullas languentibus umbras:
 Atque ater picea vapor exspirabat in aethra.

Vim primi sensere canes: mox nubibus atris
 Fluxit deficiens penna labente volucris: 595
 Inde ferae silvis sterni: tum serpere labes
 Tartarea, atque haustis populari castra manipulis,
 Arebat lingua, et gelidus per viscera sudor
 Corpore manabat tremulo: descendere fauces
 Abnuerant siccae iussorum alimenta ciborum. 600
 Aspera pulmonem tussis quatit, et per anhe-

N 2

Igneus

588. *laetis* Mod. et Heins. e MStis, pro vulg. *latis*. 590. *cras-*
sae Gronov. coni.

XXV, 26. *Tempore autumnī, et locis natura grauibus, multo tamen magis extra urbem, quam in urbe, intoleranda vis aestus per utraque castra omnium fere corpora movit.* — Ergo Titan tempora aut. accendit, cum solis aestus ingruit, et putribus vaporibus auram corrumpit. Haec luxuriante varietate imaginum extulit poeta, et operoso verborum apparatu, quibus foeditatem pestis inculcet. In versu 590. 91. singula fere verba rei imaginem sistunt. *squalebat tellus*, herbis et frugibus aestu solis corruptis, quod mox *dorsum telluris vitiatum* dicit, nota prosopopoeia. Hinc neque *victum*, neque *umbras* dabat tellus exusta, et aere fer-

vido affecta. Memorem poetam, credibile est, similis loci Virgil. III, 141. sq. Singula ad miraculum aucta poetico phantasmate, quis dubitet?

594. sq. Pestis a canibus et pecudibus inchoata ad castra permanavit. Hunc morbi ordinem extulerunt Lucret. VI, 1222. sq. et Ovid. VII, 536. sq. haud dubie exemplo Homeri II. 1, 50. ubi cum Apollo Achivis pestem immitteret, ἀρνας μὲν πρῶτον ἐπῶχετο, καὶ κύνας ἀργεῖς. cf. Thucyd. I. c. cap. 50. — *fluxit vol.* delapsa est, apte delecto vocabulo, ut e languore caducas aves cogites.

598. 602. Sequuntur aestus varia documenta, in corpore

re

Ignescit efflatur sitientum spiritus ora.

Lumina, ferre gravem vix sufficientia lucem,

Unca nare iacent, saniesque immixta cruore

Exspuitur, membrisque cutis tegit ossa peresis. 605

Heu dolor! insignis notis bellator in armis

Ignavo rapitur leto. Iactantur in ignem

Dona superba virum, multo Mavorte parata.

Succubuit medicina malis. Cumulantur acervo

Labentum, et magno cineres sese aggere tollunt. 610

Passim etiam deserta iacent inhumataque late

Corpora, pestiferos tetigisse timentibus artus.

Serpit pascendo crescens Acherusia pestis,

Nec levioze quatit Trinacria moenia luctu,

Poenorumque parem castris fert atra laborem. 615

Aequato par exitio, et communis ubique

Ira Deum, atque eadem leti versatur imago.

Nulla tamen Latios fregit vis dura malorum,

Inco-

618. *vis dira* coni. Heinsl.

re conspicua, sudor, siccitas in ore, tussis, sitis. Iam singula poetice enunciantur, perspicuo et idoneo verborum ornatu. Nam in his imaginibus delineandis artificium poetae non facile desideramus.

603. seqq. Caetera morbi indicia. *lumina iacent*, depressa intra sedes suas, *unca nare*, acuta, et simul adunca ex macie, ut sit. — 607. *ignavo leto*, quatenus non ut milites, virtute exercenda, moriuntur. vid. sup. lib. IX, 512. — 609. *succub. med. malis*. Sententia variata e poetis supra laudatis, qui hunc locum tractarunt. Ita Lucret. vers. 1226. *nec ratio medendi*

communis certa dabatur. Ovid. v. 527. *Exuium superabat opem, quae victa iacebat*. Et Manilius in simili loco I, 885. *nec locus artis erat medicae*.

613. 17. Livius XXV, 26. *Multo maior vis pestis Poenorum castra quam Romana affecerat*. Carthaginenses, quibus nusquam receptus erat, cum ipsis ducibus Hippocrate et Himilcone, ad internecionem omnes perierunt. Haec ita extulit poeta, ut mira verborum luxuria variaret singulis versibus hanc unam sententiam: eodem modo etiam castra Sicula et Poenorum pestis afficiebat.

Incolumi ductore, viros, clademque rependit
 Vnum inter strages tutum caput. Vt gravis ergo 620
 Primum letiferos repressit Sirius aestus,
 Et minuere avidae mortis contagia pestes;
 Ceu, fidente Noto cum se maria, alta reponunt,
 Propulsa invadit piscator caerulea cymba;
 Sic tandem ereptam morbis grassantibus armat 625
 Marcellus pubem, lustratis rite manipulis.

Circumstant alacres signa, auditisque tubarum
 Respirant laeti clangoribus. Itur in hostem;
 Et, si fata ferant, iuvat inter proelia ferro
 Possè mori. Socium miseret, qui sorte pudenda 630
 In morem pecudum effudere cubilibus atris
 Illaudatam animam. Tumulos inhonoraque busta
 Respiciunt, et, vel nullo iacuisse sepulcro,
 Quam debellari morbis, placet. Ardua primus
 Ad muros dux signa rapit. Tenuata, iacendo, 635
 Et macie, galeis abscondunt ora, malusque,
 Ne sit spes hosti, velatur casside pallor.

N 3

Infun.

619. *cladem* e scriptis Heins. pro vulg. *cladesque*. 622. *minuere* ex Colon. Caeteri libri scr. et ed. *timuere*. Primus Marcellus *posuere* edidit, quem alii secuti sunt. Sic et in Rom. 2. et Benef. 627. E solo Colon. locus emendatus a Modio. In Vulg. erat *Signaque circumstant alacres, avidisque* etc. In Cod. Tell. *audis* per compendium scribendi. 630. *sorte*. Sic MSti et editi yett. pro *morte*. 636. *et macie* Barthius correxit. Vulg. *et maciem*. Illud iam exhibebat editio verus Marf. Heinsius coniiciebat *Marcidaque in galeis abscondunt ora*. 637. In Putean. *vallatur*, et ante *malisque*. Heins. coni. *celatur*.

620. seqq. Cum constitisset morbus, Marcellus copias ad Syracusas educit. Haec poetico sermone et ambitu enarrantur. cf. Liv. XXV, 30. sq. unde rerum gestarum ordo, magis fictus a poeta, quam Livii exemplo traductus, intelligi potest. Vbique meminisse debemus, fragmenta et

quaedam veluti emblemata Punici belli, ut in tabulis, proponi.

635 - 37. Mirum poetae commentum, galeis et casside milites ora ex morbo marcescentia et pallida contexisse. Sed id quodammodo excusat addita causa, *ne sit spes hosti, ne conspecto militum pallore*
 et

Infundunt rapidum convulsis moenibus agmen,
 Condensique ruunt: tot bellis invia tecta,
 Totque uno introitu capiuntur militis arces. 640
 Totum, qua vehitur Titan, non ulla per orbem
 Tum sese Isthmiacis aequassent oppida tectis.
 Tot delubra Deum, totque intra moenia portus,
 Adde fora, et celsis suggesta theatra columnis,
 Certantesque mari moles, adde ordine longo 645
 Innumeras spatique domos, aequare superbas
 Rura. Quid, inclusos porrecto limite longis
 Porticibus, sacros iuvenum certamine lucos?
 Quid tot captivis fulgentia culmina rostris?
 Armaque fixa Deis, aut quae Marathoniis hostis, 650
 Per-

649. pro *culmina* in Putean. *limina*.

et macie hostes spem victoriae
 concipiant.

640. *sot arces*, v. ad vers.
 281. Mox de *Isthmiacis tectis*
 v. ad vers. 342. Iam urbem
 expugnatam Silius ita definite
 et per partes, more poetico
 effert, ut recensum faciat o-
 perum et monumentorum in
 Syracusis memorabilium, de
 quibus passim disputavit Ci-
 cero in Verrinis — 644.
suggesta, subnixta, imposita.
 Mox *certantes mari moles* iam
 Marsus exposuit, oppositas
 fluctibus marinis structiones
 faxis et caementis factas, *sa-*
xeam pilam Virgil A. IX, 711.
magnis quam molibus ante con-
structam ponto iaciunt Eisdem
 moles Silius descripserat sup.
 lib. IV, 297. seq. Quamvis
 ambiguum est, utrum poeta
 has ipsas pilas in litore Sy-

rac. collocatas designet, an ve-
 ro iis comparet grandia urbis
 aedificia, domosque *superbas*
aequare rura, universarum vil-
 larum spatia explentes. Nam
 de singulis domibus haec ca-
 pienda erunt. 647. *inclusos*
por. lim. lucos, vastos, ingentis
 spatii, passim obvia for-
 mula. *Lasum*, longum *limi-*
sem in simili re Virgilius di-
 xit Aen. II, 697. IX, 323. —
Lucis sacris iuv. certamine
 gymnasia designantur arbori-
 bus confita. Virgilius Aen.
 IX, 583. memorat *Arcentem*
eductum Martis luo, *Symae-*
thia circum flumina. Fuitne
 igitur hic Martis lucus eius-
 modi, quo iuvenes certami-
 nibus bellicis exercebantur?

650. *Marathon. hostis*. A-
 thenienses a Syracusanis in
 campo Marathonio devicti
 duce

Perdidit, aut Libya quae sunt advecta subacta?

Hic Agathocleis sedes ornata tropaeis:

Hic mites Hieronis opes: hic sancta vetustas

Artificum manibus. Non usquam clarior illo

Gloria picturae seculo. Non aera iuvabant,

655

N 4

Quae

652. pro *sedes* Heins. coni. *aedes*. Sed vid. nott. 653. *mites* Colon. et Oxon. pro *mitis* vulg. 654. *illo* e Colon. pro *allo*, quod tamen Leseb. servavit. 655. sq. Locus variis virorum doctorum coniecturis tentatus. In Vulg. erat *non aera vacabant* — *fulvo certaret ut auro*. At MSti et ed. vet. *iuvabant*, praeter Colon. ubi *iuvabat*. Deinde in scriptis erat *quem scire Ephyren* pro vulg. *quae scirent Ephyren*. Putean. et Parm. *certaret in auro*. Hinc variis coniecturis indulserunt viri docti. Barth. *quis scires Ephyren*, et *fulvo certaveris auro*. Gronovius Obs. III, 9. ita: *non aera vacabant; Quis scires Ephyren fulvo certasse vel auro*. Heinsius coni. *non usquam clarior illo Gloria picturae seculo, non aeris, avitam Qua scires Ephyren; fulvo consertaque ab auro Vestis* etc. Burmannus denique *non aere vacabat Quaesito ex Ephyre, fulvo certaret ut auro*. Unde Leseb. edidit: *non aera iuvabat Quaessisse ex Ephyre: fulvo haud certaverit auro Vestis, spirantes referens subtermine vultus Quos radio culas Babylon* etc. In hac sententiarum varietate tutissimum videbatur, in Drakenborchiana ratione acquiescere. Ergo solum *certaveris auro* ex velligiis Cod. Put. dedi, ut expeditior sensus esset, quem in notis uberius declaravimus.

duce. Gylippo. cf. Thucyd.

lib. VII. Iustin. IV, 4. 5. —

Libya subacta, bello Agathocleis Syr. regis, qui cum Sicilia

Punico bello ureretur, transgressus in Africam, aver-

tit eo bellum, unde venerat; verba sunt Scipionis apud

Liv. XXVIII, 43. De rebus ge-

stis huius Agathocleis, cuius

tropaeis sedem regiam *ornatam*

commemorat poeta, cf. Iustin. XXII. —

mites Hieronis opes, monumenta pacis, Gronovius explicat Observat. III,

7. quae Hiero reliquit, mi-

rificus tranquillis rebus ser-

vandis, et otio civibus praec-

stando.

653. seqq. *sancta vet. artif.*

manibus. Opera artis vetu-

stae. Et haec vetustas est *san-*

cta, quatenus animum sancti-

tatis et venerationis cuiusdam

sensu implet. Iam haec ope-

ra cernuntur, vel *picturis*, vel

aere, statu, signis. Ita in-

telligo illa: *non aera iuvabant,*

quae scirent Ephyren, h. e. non

valde delectabant, et deside-

rabantur a Syracusanis opera

artis Corinthiacae; nam suis

superbire satis superque pote-

rant. De aere Corinthio, cuius

originem et pretium Plinius

tradit lib. XXXIV, 2. 3.

vix nunc est cogitandum.

Nam excidium Corinthi, unde

de

Quae scirent Ephyren; fulvo certaverit auro
 Vestis, spirantes referens subtemine yultus,
 Quae radio caelat Babylon, vel murice picto
 Laeta Tyros, quaeque Attalicis variata per artem
 Aulacis scribuntur acu, aut Memphitide tela. 660

Iam simul argento fulgentia pocula, mixta
 Quis gemma quaeſitus honos, simulacra Deorum,
 Numen ab arte datum servantia: munera rubri
 Praeterea ponti, depexaque vellera ramis,
 Feminus labor. His tectis opibusque potitus 665
 Ausonius ductor, postquam sublimis ab alto

Aggere

661. *Iam simili argento coni*, Heins., Delinde sequentia Scaliger ad Manil. V, 535. ita legenda censebat: *misu quis gemino quaeſitus honor*. Sed vid. nott. nostras. 665. *pro labor in* Colon. et Oxon. *pudor*, Vnde Heins., coni. *sudor*, *teſtis opibusque* etc.

de nata illa aera dicuntur, diu post Syracusas a Marcello captas accidit. Nisi quis existimet, poetam haec nunc anticipasse. — In sequentibus vestes pretiosas arte textoria describi, quis dubitet? Iam non iungo *certaverit auro*. Nam ita caetera non cohaereant. Sed iungo *fulvo auro vestis*, h. e. vestis aurata, auro intertexto elaborata, modo loquendi Siliano, cuius passim exempla vidimus. cf. lib. VI, 462. Haec vestis, *spirantes referens* s. v. in qua figurae tela textae ea arte erant, ut spirare et vivere viderentur, certaverit iis, quae radio caelat Babylon etc. Iam *radius* est instrumentum, quo subtemen traicitur inter tramas straminis. *Caelare au-*

tem nunc cum delectu ex arte statuaria ad telas traductum, ut earum expressas imagines commendet. De vestibus Babylonicis v. Plin. VIII, 48. ubi et de Attalicis, Peripetasinata Attalica in domo Heii Sirculi memorat Cic. Verr. IV, 12. *Memphitidem*, Aegyptiam, *telam* descripsit Plin. XXXV, 11. cf. Propert. III, 18. 19. et II, 32. 12.

661. *mixta gemma*, additis gemmis, poculis honos quaeſ. maius pretium. 663. *munera ponti*, margaritae. v. Plin. IX, 35. — *depexa vell. ramis*, v. ad lib. VI, 4.

665. sqq. Livius XXV, 24. *Marcellus us moenia ingressus ex superioribus locis urbem subiectam oculis vidit, illacrymasse dicitur, partim gaudio perpe-*
tratae

Aggere despexit trepidam clangoribus urbem,
 Inque suo positum nutu, stent moenia regum,
 An nullos oriens videat lux crastina muros,
 Ingemuit nimium iuris, tantumque licere 670
 Horruit, et propere revocata militis ira,
 Iussit stare domos, indulgens templa vetustis
 Incolere atque habitare Deis. Sic parcere victis
 Pro praeda fuit, et, sese contenta, nec ullo
 Sanguine pollutis plaussit Victoria pennis. 675
 Tu quoque ductoris lacrimas, memorande, tulisti,
 Defensor patriae. Meditantem in pulvere formas,
 Nec turbatum animi, tanta feriente ruina,
 Ignarus miles vulgi tum forte peremit.

N 5

At

667. *plangoribus* conî. Heinß. et mox *stent moenia*, *rerum An nullos*.

670. *nimium iuris* Rom. 1. Mediol. Parm. Benes. In aliis libris *nimium viris*. Vnde Barthius conî. *nimium victis*.

675. *planxit* in Putean. et nonnullis aliis, 679. Hunc versum, qui in scriptis et editis. priscis non compareat, a primo Marso,

tratae rei, partim vetusta gloria urbis etc. Et mox: ea cum universa occurrerent animo, subiretque cogitatio, iam illa momento horae arsura omnia, et ad cineres reditura — praemittit Syracusanos, ut alloquio leni perlicerent hostes ad dedendam urbem. Haec suo modo Silius extulit. — 668. Cum videret Marcellus in suo nutu positum, a suo iussu et arbitrio pendere, utrum stent moenia urbis, an solo aequentur. Ingemuit nim. iuris, nimium sibi potestatis esse; quod mox variata sententia effertur, non minus quidem audacter, et argute, *nimium licere horruit*.

671. 75. Marcellus, inquit Livius l. c. cap. 25. edixit militibus, ne quis corpus liberum violaret, et mox addit: a caedibus temperatum esse. Sed maxime huc pertinet insignis locus Ciceronis lib. IV. Verrin. 54. ubi singula continentiae et humanitatis, quam Syracusis exhibuerit Marcellus, documenta enarrat. Non potest dubitari, poetam nunc illius loci memorem fuisse. — 675. *Victoriam*, ut Deam, *pennis* instruit poeta, vetusto exemplo, ut monumenta, et numi declarant. v. Auson. 1. Epigr. 2. et Gell. VI, 6.

676 - 80. De Archimede, ab ignaro milite quis esset, inter.

At reliquum vulgus, resoluta in gaudia mente, 680
 Certarunt victi victoribus. Aemulus ipse
 Ingenii Superum, servando condidit urbem.
 Ergo exstat seclis, stabitque insigne tropaeum,
 Et dabit antiquos ductorum noscere mores.

Felices populi! si, quondam ut bella solebant, 685
 Nunc quoque inexhaustas pax nostra relinqueret urbes.
 At, ni cura viri, qui nunc dedit otia mundo,
 Effrenum arceret populandi cuncta furorem,
 Nudassent avidae terrasque fretumque rapinae.

Marso, incerto ex fonte, editum Drakenborchius dicebat. Editor Francog. autem eum in duobus antiquis extare asseverabat. Certe demonstrari non potest, hic esse lacunam: quamvis narrationis poeticae concinnitatem desideramus. 687. *At e vulg. ac Colon.*

interfecto, locus est Livii XXV, 31. a poeta totis expressus.

681. *Certarunt victi victoribus.* Communis omnibus laetitia erat, victoribus, quod vicissent Syracusas, victis, quod urbi et sibi pepercerat Marcellus. Itaque hic *aemulus ing. Sup.* imitator Deorum, clementia et humanitate, *servando cond urbem*, veluti novus conditor, et restaurator urbis, quam servaverat. Mox *insigne tropaeum*, eadem urbs dicitur a victore

servata, ut insignis clementiae documentum, *exstat seclis*, exemplum et decus posteris commendabitur.

685. sq. Epiphonema poetae, cum laude Domitiani principis. Felices essent populi, si nunc pace urbes tam clementer et humaniter tractarentur, quam olim in bello factum est. In sequenti principis encomio poetam ab adulatione non liberum esse, iam Marfus notavit. v. quae diximus ad lib. III, 607.

C. SILII ITALICI

P V N I C O R V M

LIBER XV.

ARGVMENTVM.

In senatu Romano deliberatur, quinam cum exercitu in Hispaniam mittatur. Scipio ne iret, variis rebus absterretur, inventute, morte parentum ominosa, cognatis etiam dissuadentibus. Ei ita suspenso Virtus et Voluptas divae apparent. Haec dissuadet bellum suis variis argumentis utens. Virtus mox Voluptatis monita reprehendens et refutans, demonstrata hominum generosa destinatione a Diis orta, ad arma pro patria ferenda admonet. Itaque Scipio munus imperatoris rogat sibi conferri, et adiuvatur ea rogatio omine oblato. Anguis enim per aerem versus tractum coeli occidentalem volans apparet, et fulmina coruscant. Itaque per mare Tyrrhenum, et Ligusticum, terras continentes legens cum classe in Hispaniam proficiscitur. Ad Tarraconem in portu confidunt puppes. Ibi inter quietem Scipioni parens visus est, monitis ad bellum utilibus instruens, et adhortans ad Carthaginem oppugnandam. Quo facto haec urbs facili negotio expugnata se dedit. Milites a Scipione praeda et muneribus donantur. Idem captam Luceio sponsam restituit, impense laudatus a Laelio ob virtutem et continentiam. Inseritur brevis epitome belli contra Philippum Maced. gesti, et Tarenti a Fabio oppugnati narratio. Marcellus ex insidiis ab Hannibale oppressus cadit. — In Hispania Scipio cum Hasdrubale congreditur. Is cum forte natalia Carthaginis celebranda instituisset, inter media gaudia turbatur Scipionis adventu fugaturque. Itaque ad Pyrenaea iuga fugam capeffit, et mox a metu Scipionis liberatus Gallos pecunia conducit, ut se in bello adiu-

adiuvent. Cum his Hasdrubal superatis Alpibus in Italiam irrumpit. Senatus, dum haec nunciantur, Neronem et Livium obvios mittit. Concurrunt acies, et fit pugna atrox. Poeni cum magna suorum iactura in fugam vertuntur; et Hasdrubal quum dedecoris pudore adus in Livium telum leviter corpus perstringens coniecisset, Romani graviore ira furentes irruunt, et Nero Hasdrubalem iaculo petitum deinde gladio obtruncat.

AT nova Romuleum carpebat cura Senatum,
 Quis trepidas gentes Martemque subiret Hiberum,
 Attritis rebus. Geminus iacet hoste superbo.
 Scipio, belligeri, Mavortia pectora, fratres.
 Hinc metus, in Tyrias ne iam Tartessia leges. 5
 Conce-

5. Variabant libri *Tartessia, Carebesia, Carbesia.*

Saepe monuimus, poetam in toto carmine hunc morem tenuisse. ut omissis omnibus, quae belli causas, occasiones, deliberationes, et rerum gestarum ordinem explanent, statim ad imagines rerum spectandas per leves verborum ambages adducat. Ecce igitur iterum novam tabulam, novum fragmentum e bello Punico secundo. Cnaeum et Publium Scipiones in Hispania caesos (v. Liv. XXV, 36. 37.) aliquoties poeta memoraverat, et ultimum quidem lib. XIII, 381. unde occasionem arripiebat episodii nectendi de Scipione in Tartarum descendente. In libro sequenti Syracusas a Marcello expugnatas tradiderat, iam

igitur reliquias belli in Hispania gesti a Scipione procuratas exponit cum nonnullis aliis rebus gestis memoria dignis, de quibus in argumento diximus. Locus Livii, unde poeta carminis materiem petiit, incipit a libri 26, capite 18.

1. *Senatum carp. cura.* Factum hoc est Cn. Fulvio Centumalo et P. Sulpicio Galba Consulibus. v. Liv. XXVI. init. — 2. *trepidas gentes,* copias Romanas ex morte Scipionum sollicitas; mox vers. 9. *quis ductor sue laceris castris.* 5. *Tartessia tellus,* Hispania. v. lib. VI. init. — *propiora bella,* Libyca, ob viciniam Africae. — 6-9. poetice

Concedat tellus, propioraque bella paveſcat.
 Anxia turba Patrum quaſſo medicamina maeſſi
 Imperio circumſpectant, Divosque precantur,
 Qui laceris auſit ductor ſuccedere caſtris?

Abſterret iuvenem, patrios patruique piare 10
 Optantem manes, triſti conterrita luſtu,
 Et reputans annos, cognato ſanguine turba:
 Si gentem petat infauſtam, inter buſta ſuorum
 Decertandum hoſti, qui fregerit arma duorum,
 Qui conſulta ducum, ac flagret meliore Gradivo. 15
 Nec promptum teneris immania bella lacertis
 Moliri, regimenque rudi depoſcere in aevo.

Has, lauri reſidens iuvenis viridante ſub umbra,
 Aedi-

7. *patries* per appoſitionem coni. Heinf. quam ſecutus eſt in
 textu Leſeb. 9. *Quis* coni. Heinf. et pro *laceris* Burmannus
 offerebat *vacuis*. 10. *patrios patruosque manes* coni. Heinf.
 vid. ad Claudian. Epithal. Honor. et Mariae verſ. 39. et ad Ovid.
 Amor. III. eleg. 6, 49. — 15. *inconſulta ducum* coni. Heinf.
 17. *moliri* e ſcriptis et edit. praeiſ Heinf. pro vulg. *molliri*, quod
 primum vitioſe in ſecunda Maſſi apparuit.

tice elatus locus eſt Livianis l.
 c. cap. 18. init.

10-17. Livius l. c. de Sci-
 pione: *Aetatis maxime poeni-
 zebat: Quidam etiam fortunam
 domus horrebant, nomenque ex
 funeſtis duabus familiis in eas
 provincias, ubi inter ſepulcra
 patris patruique res gerendae
 eſſent, proficiſcentis.* — Haec
 poeta ſuo modo extulit, co-
 gnatis Scipionis (*cognato ſan-
 guine turbae*) adſignans ea,
 quorum auctores Livius non
 accurate deſinierat. 13. *gen-
 tem infauſtam*, ominoſam Sci-
 pionibus. 15. *flagret mel.
 Gradivo*, h. e. fretus priſtina
 fortuna bellum gerat. 16. *nec*

promptum, non facile eſſe, iu-
 venilibus armis belli molem
 ſuſtinere. Poſuit, ut poeta,
 documenta iuventutis, *rene-
 ros lacertos, rude aevum.* cf.
 inf. lib. XVI, 656.

18. ſq. Epiloſodum ſequens
 fictum eſſe ad imitationem
 Herculis Prodicii, cum quo
 ſimili modo Virtutem et Vo-
 luptatem collocatas tradide-
 runt multi veterum, inprimis
 Xenophon. Mem. Socr. lib. 2.
 id vero in promptu eſt, et no-
 tatum ab interpretibus. Ne-
 que etiam, ſi Livianae narra-
 tionis veſtigiis inſiſtamus, diſ-
 ficile erit intellectu, quo mo-
 do poeta illud phantaſma ani-

Aedibus extremisolvebat pectore curas:

Cum subito assilunt, dextra laevaque per auras 20

Allapsae, haud paulum mortali maior imago,

Hinc Virtus, illinc virtuti inimica Voluptas.

Altera Achaemenium spirabat vertice odorem,

Ambrosias diffusa comas, et veste resurgens,

Ostrum qua fulvo Tyrium suffuderat auro: 25

Fronte decor quaesitus acu, lascivaque crebras

Ancipiti motu iaciebant lumina flammis.

Alterius

20. *dextram laevamque* ed. Leseb. sine auctoritate. 25. *qua*
e scriptis tribus et aliquot praeis edit. *quam* primus Nicander
edidit in Iuntina, probatum tamen interpreti Gallico. *quae fulvo*
Gronovius probabat.

mo conceperit. Locus Livii
classicus est lib. XXVI, 19.

Advocata concione, inquit, Sci-
pio ita de aetate sua imperioque
mandato et bello quod geren-
dum esset, magno elatoque ani-
mo differuit, ut ardorem eum,
qui residerat, excitaret rursus,
novaretque: et impleceret homines
certioris spei, quam quansam
fides promissi humani aut ratio
ex fiducia rerum subicere solet.
Fuit enim Scipio, non veris
tantum virtutibus mirabilis, sed
arte quoque quadam ab inventa
in ostentationem earum compo-
situs; pleraque apud multisudi-
nem aut per nocturnas visa spe-
cies, aut velut divinitus, mente
monita, agens: sive et ipse ca-
psi quadam superstitione animi,
sive ut imperia consiliaque velut
sorte oraculi missa, siue cuncta-
tione adsequeretur. Haec Li-
vius. Et haec poetae episo-
diorum ornatulque poetici oc-
casionibus lubenter arripienti,

ubicunque se offerant, ad fin-
gendam illam imaginem suf-
ficere poterant. — *Extremas*
aedes, in quibus *laurum* col-
locat poeta, licet de ipso im-
pluvio accipias, ubi arbores
et lucos fuisse, multis e locis
veterum planum est. v. In-
terpr. ad Virgil. A. VII, 59.

20. *per auras allapsae*: ergo
de coelo descendentes, ut Deae
quaedam. Nempe in imagi-
ne Voluptatis adumbranda,
Venerem cogitasse videtur,
non immemor Virgilii Aen. I,
403. Certe ita non offendi-
mur, cum videmus Volupta-
tem cum Virtute e coelo exci-
tam; et planius illud patet ex
versu 59. ubi sibi Veneris
partes assignat. 23. *Achae-
men. odorem*, Persicum un-
guentum, imprimis pretiosum,
vel ex Horatio notum Epod.
13. cf. Plin. XIII, 1. De epi-
theto v. supr. lib. VII, 647 —
24. *Ambrosias*, ambrosia, Deo-
rum

Alterius dispar habitus, frons hirta, nec unquam
Composita mutata coma: flans vultus, et ore
Incessuque viro propior, laetique pudoris,
Celsa humeros niveae fulgebat flamine pallae.

30

Occupat inde prior, promissis fisa, Voluptas:
Quis furor hic, non digne puer, consumere bello
Florem aevi? Cannaene tibi, graviorque palude
Maëonius Stygia lacus excessere, Padusque?

35

Quem tandem ad finem bellando fata laceßes?
Tunc etiam tentare paras Atlantica regna,
Sidoniasque domos? Moneo, certare periclis
Desine, et armisonae caput obiectare procellae.

Ni fugis hos ritus, Virtus te saeva iubebit

40

Per medias volitare acies, mediosque per ignes.

Haec patrem patruumque tuos, haec prodiga Paullum,
Haec Decios Stygias Erebi detrusit ad undas:

Dum cineri titulum, memorandaque nomina bustis

Praetendit, nec sensurae, quid gesserit, umbrae.

45

At

37. *Atlantica* e scriptis Heinß. *Atlantia* vulg. 42. Hunc
versum Leseb. post sequentem posuit. Sed non necesse est poe-
tas ita in ordinem cogi.

45. *gesseris* coni. Heinß.

rum unguento delibutas. v.
Hom. II. α, 528. — 26. *acu*
comatoria, capillis ornandis
adhibita, de qua v. Salmas.
Ex. Plin. p. 534.

28. *nec unquam mutata*,
Constantiam cultus externi
poeta adumbrat. Vnde *stans*
vultus constans, *σευνοητος*
index, contrarius ille *ancipiti*
morui oculorum, cui lasci-
viae et levitatis notio inest.
Mox *laevo pudore*, felici bre-
vitate expressit gratam oris
verecundiam, *ὀχυρα αἰδοῖ*
νεκρομνημενα Xenophonti,

35. *excessere* ex animo, num
oblitus es etc. ut sup. lib. II,
626. *effluere* eodem sensu. De
Maëonio lacu Thrasymeno pas-
sim diximus. v. lib. V, 9. sq.
Pado autem clades ad Trebi-
am et Ticinum illi influentes
designat. 39. *armisonae pro-*
cellae, belli periculis, obvia
metaphora. v. lib. VII, 723.
— 42. *prodiga*, invidiose,
veluti Virtus non parcat viris
magnis, sed eos temere pes-
sundet. Mox iterum *titulum*
cineri praetendere acerbè di-
ctum pro vulg. gloriae et ho-
noris

At si me comitere, puer, non limite duro
 Iam tibi decurrat concessi temporis aetas.
 Haud unquam trepidos abruptet buccina somnos:
 Non glaciem Arctoam, non experiere furentis
 Ardorem Cancri, nec mensas saepe cruento 50
 Gramine compositas: aberunt sitis aspera, et haustus
 Sub galea pulvis, partique timore labores:
 Sed current albusque dies, horaeque serенаe;
 Et molli dabitur victu sperare senectam.
 Quantas ipse Deus laetos generavit in usus 55
 Res homini, plenaque dedit bona gaudia dextra!
 Atque idem, exemplar lenis mortalibus aevi,
 Imperturbata placidus tenet otia mente.
 Illa ego sum, Anchisae Venerem Simoentis ad undas
 Quae

46. *tramite* duos veteres exhibere pro limite, Leseb. contendit, et illud edidit. 47. *decurres* vulg. *congressi* ed. Rom. 1. et Mediol. 52. *passique* con. Heins. 58. *seris* pro *sanis* con. id.

noris spe fallere, ut mortis contemptum animis ingerat. Voluptatem ex praeceptis Epicuracis argumentantem, ut Virtutem ex mente Stoicorum, a Silio introduci, notatum est a Drakenborchio, et ex sententis planum. Hinc expedit licet *non sensuram, quid gesserit, umbram*, quae sententia animorum post mortem vitam invidiose ridet.

50. *mensas c. g. compos.* ut sit in vita bellica, cum sub dio, humi, inter caesorum cadavera decumbunt ad cibum capiendum. Singula ad extenuandam illam vitam laboribus et incommotis plenam bene elata agnosces. — 53. *albus dies*, faustus, albo lapillo

notandus, bene post Marsum Cellarius, laudato loco Plinii Epist. VI, 11. *O diem laetum notandumque mihi candidissimo calculo.* — 57. 58. Ecce notum Epicuracorum dogma de otio perpetuo Deorum. Sed siue de industria, siue incuria poetae factum videtur, ut huic otio contradicant, quae de Deorum beneficentia in vers. 55. 56. dicebantur. Aliiter certe Seneca IV. de Benef. cap. 4. ex mente Epicuracorum: *itaque non dat Deus beneficia, sed securus et negligens nostri, aversus a mundo aliud agit, aut nihil agit.*

59. Apta calliditate inculcat Voluptas, Aeneam, Romanorum restauratorem, suis artibus

Quae iunxi, generis vobis unde editus auctor. 60
 Illa ego sum, verti Superum quae saepe parentem.
 Nunc avis in formam, nunc torvi in cornua tauri.
 Huc adverte aures. Currit mortalibus aevum,
 Nec nasci bis posse datur: fugit hora, rapitque.
 Tartareus torrens; ac secum ferre sub umbras, 65
 Si qua animo placuere, negat. Quis luce suprema
 Dimisisse meas sero non ingemit horas?

Postquam conticuit, finisque est addita dictis,
 Tum Virtus: Quasnam iuvenem florentibus, inquit,
 Pellicis in fraudes annis, vitaeque tenebras, 70
 Cui ratio et magnae coelestia semina mentis
 Munere sunt concessa Deum? Mortalibus alti
 Quantum Coelicolae, tantundem animalibus isti
 Praecellunt cunctis. Tribuit namque ipsa minore
 Hos terris Natura Deo: sed foedere certo 75
 Degeneres tenebris animas damnavit Avernis.
 At, quis aetherei servatur seminis ortus,

Coeli

62. *torva* vulg. 67. pro *horas* Heins. malebat *auras*, quia
hora praecesserit. 72. *munera* in Putean. 74. *minore*
Deo e scriptis Heins. Sed Leseb. qui sensum his temere abiudic-
 cat, e vulgatis et Rom. 2. edidit *minores Deo*. Pro mente Sillii,
 inquit, Heroes solis Diis sunt minores.

artibus natum. Nota historia
 est. Mox autem in *avis for-*
ma malim de olore cogitari,
 quam cum Marso de aquila,
 Ganywedem rapiente. Sub
tauri forma Iovem Europam
 abduxisse, vulgaris fabula est.

69. seqq. Bonae, aureae
 sententiae sunt, quibus Vir-
 tus Voluptatem refutat; sed
 inolesto verborum apparatu
 dilutas agnosco, inprimis cum
 de hominum ad gloriam et
 virtutem destinatione velut ex
 cathedra disputat. 70. De

Vel. II.

vitalis tenebris v. ad lib. III,
 145. Quae sequuntur de men-
 te humana, e semine quodam
 divinae mentis orta, maxime
 e Stoicorum placitis adumbra-
 ta sunt. v. Heyn. ad Virg. A.
 VI, 730. Hinc *semen coele-*
ste, aethereum expedias licet.
 — Ad verss. 76-78. cf. Ci-
 cer. Tusc. I, 30. ubi ex sen-
 tentia Socratis disputat de du-
 plici cursu animorum ex cor-
 pore excedentium. Id mox
 declaratur exemplis Herculis,
 Bacchi, Dioscurorum et Ro-
 muli,

Coeli porta patet. Referam quid cuncta domantem
 Amphitryoniadem? quid, cui, post Seras et Indos
 Captivo Liber cum signa referret ab Euro, 80
 Caucaeseae currum duxere per oppida tigres?
 Quid suspiratos magno in discrimine nautis
 Ledaeos referam fratres, vestrumque Quirinum?

Nonne vides, hominum ut celfos ad sidera vultus
 Sustulerit Deus, ac sublimia finxerit ora? 85
 Cum pecudes, volucrumque genus, formasque ferarum,
 Segnem atque obscoenam passim stravisset in alvum.
 Ad laudes genitum, capiat si munera Divûm
 Felix, ad laudes hominum genus. Huc, age, paulum
 Aspice (nec longe repetam) modo Roma minanti 90
 Impar Fidenae, contentaque crescere asylo,
 Quo sese extulerit dextris! idem aspice, late
 Florentes quondam luxus quas verterit urbes!
 Quippe nec ira Deûm tantum, nec tela, nec hostes,
 Quantum sola noces animis illapsa Voluptas. 95
 Ebrietas tibi fida comes, tibi Luxus, et atris
 Circa te semper volitans Infamia pennis:

Mecum

85. *finxerit* Colon. 87. *traxisset* Rom. 2. 92. *quae se-*
se Oxon. cum Rom. 1. et Parm. et *terris* pro *dextris* Putean.
 93. *verteret* Oxon. et Putean. 95. *animas* illapsa Oxon.

multi, partim ex ipso illo lo-
 co Ciceronis, partim ad imi-
 tationem loci Horatiani Od.
 III, 9. quem iam Dausqueius
 laudaverat. De *Baccho* v. di-
 cta ad lib. VII, 162. sq. De
 Dioscuris, quorum adspectu
 pacatum mare reddebatur, un-
 de *suspirati nautis*, h. e. opta-
 bilia et grata nantis numina,
 dicuntur, Horat. Od. I, 12.
quorum simul alba nantis Stella
refulsit, defluit saxus aquatus
humor. concidunt venti, fu-
guntque nubes etc.

84. seqq. Sententiae vario
 poetarum ornatu tractatae. v.
 Ovid. Met. I, 84. sq — *stra-*
visset in alvum, ornatè, de
 animalibus prona ad terram
 alvo incedentibus. — *obscoe-*
nam, epitheto rei indignita-
 tem notante. Ita *obscoenos*
canes dixit Virgilius Georg. I,
 470. quatenus mala porten-
 dunt.

89. seqq. Virtute crescunt,
 vitiis et luxu deminuntur
 res humanae; exemplo Ro-
 mae demonstrata sententia.

Roma

Mecum Honor, ac Laudes, et laeto Gloria vultu,
 Et Decus, ac niveis Victoria concolor alis.
 Me cinctus lauro producit ad astra triumphus. 100
 Casta mihi domus, et celso stant colle penates:
 Ardua saxoso perducit semita clivo.
 Asper principio (nec enim mihi fallere mos est)
 Prosequitur labor. Annitendum intrare volenti:
 Nec bona censendum, quae Fors infida dedisse, 105
 Atque eadem rapuisse valet. Mox celsus ab alto
 Infra te cernes hominum genus. Omnia contra
 Experienda manent, quam spondet blanda Voluptas.
 Stramine proiectus duro patiere sub astris
 Insomnes noctes, frigusque famemque domabis. 110
 Idem iustitiae cultor, quaecunque capeesses,
 Testes factorum stare arbitrare Divos.
 Tunc, quoties patriae rerumque pericula poscent,
 Arma ferēs primus: primus te in moenia tolles
 Hostica: nec ferro mentem vincere, nec auro. 115

O 2

Hinc

100. *producit* e Colon. al. *perducit*. 103. *asper labor* e scriptis. In vulgatis nonnullis erat *perducit semita clivo Aspera* etc. 105. *censendum* e Colon. Mod. et Rom. 2. Alii *concedunt, conscendunt*. 107. *intra te* Putean. vitiose. 112. *adflare* coni. Heins. 113. *tu quoties* id.

Roma a parvis initiis, cum adhuc impar esset *Fidenaribus* (v. Liv. I, 14. sq.) et *contenra asylo*, a Romulo aperto ad multitudinem augendam (Liv. I, 8.) quo se *extulxit dextris*, quam potens postea facta fuerit virtute et fortitudine.

101-104. Ardua et molesta ad virtutem via. Haec ornantur. Conferunt locum Hesiodi *Epy.* I, 289. unde profecerit Silius. Sed in his sententiis, centies tractatis et variatis, a poetis, ne opus

quidem Silio erat, quenquam imitari. — 106. *mox celsus* etc. Marfus ita: *mox* cum perveneris ad ipsam virtutem, antecelles caeteris hominibus. Recte. Nam sententia cohaeret cum versu 104. tanquam apodosis. Penates mei, inquit Virtus, in celso colle positi sunt, ardua via est et molesta, sed *mox* cum ascenderis, tanto elatior eris caeteris hominibus. Incommode, meo sensu, hunc sententiae nexum interrumpunt verba

ba

Hinc tibi non Tyrio vitiatas murice vestes,
Nec donum deforme viro fragrantis amomi;
Sed dabo, qui vestrum saevo nunc Marte fatigat
Imperium, superare manu, laurumque superbam
In gremio Iovis excisis deponere Poenis.

120

Quae postquam cecinit sacrato pectore Virtus,
Exemplis laetum vultuque audita probantem
Convertit iuvenem. Sed enim indignata Voluptas
Non tenuit voces. Nil vos iam demoror ultra,
Exclamat. Venient, venient mea tempora quondam,
Cum docilis nostris magno certamine Roma
Serviet imperiis, et honos mihi habebitur uni.
Sic quassans caput in nubes se sustulit atras.

125

At iuvenis, plenus monitis, ingentia corde
Molitur, iussaeque calet virtutis amore.

130

Ardua rostra petit, nullo fera bella volente,
Et gravia ancipitis deposcit munera Martis.
Arrecti cunctorum animi. Pars lumina patris,

Pars

117. *fragrantis* ex felici con. Heinſii, cui proxime accessit le-
ſio Cod. Tel. *fragrantis*. Vulg. *flagrantis*. 130. *iussaeque*
e scriptis Heinſ. vulg. *visaeque*.

ba interposita nec bona — ra-
puisse valet.

118. Vinctus Hannibalem.
Mos victorum notus, laurum
in gremio Iovis Capitolini
deponendi. v. sup. lib. IX,
545. 46. et Plin. XV, 30. a
Dausqueio laudatus. Inde a
versu 125. apte insertum est
vaticinium eorum temporum,
quibus res Romanae luxu et
superbia labefactatae cecide-
rant.

131. Expressum e Livianis
XXVI, 18. Scipio professus se
petere, in superiore loco unde

conspici posset, constitis. Quae
sequuntur nullo — — volen-
te, ex his Liv. fremunt adeo
perditas res desperatumque de
republica esse, ut nemo audeat
in Hispaniam imperium acci-
pere.

133. seqq. Livius l. c. In
quem (Scipionem) postquam
omnium ora conversa sunt, cla-
more ac favore ominati exem-
pla sunt felix faustumque impe-
rium. Haec suo modo varia-
vit poeta, memor imprimis
etiam eorum, quae Scipio
apud Livium cap. 41. ad mi-
lites

Pars credunt torvos patruum revirescere vultus.
 Sed quanquam instinctis tacitus tamen aegra periculis 135
 Pectora subrepat terror, molemque paventes
 Expendunt belli, et numerat favor anxius annos.

Dumque ea confuso percenset murmurare vulgus,
 Ecce, per obliquum coeli squalentibus auro
 Effulgens maculis, ferri inter nubila visus 140
 Anguis, et ardenti radiare per aera sulco,
 Quaque ad coeliferi tendit plaga litus Atlantis,
 Perlabi resonante polo. Bis terque coruscum

O 3

Addidit

134. *revirescere* ē scriptis et ed. Parm. cum Modio. Sic et edit. priscag. Marc. *revirere* et al. *se visere*. 135. *instinctis* e Colon. In vulg. legitur, *sed quanquam tacitus magnis tamen aegra periculis*. In Rom. J. Pūt. et Ben. *postquam pro quanquam*. 138. *percenset* Parm.

lites loquitur: *Brevi faciam, ut quemadmodum nunc noscitis in me patris patruique similitudinem oris vultusque et lineamenta corporis, ita ingenii fideique exemplum expressum ad effigiem vobis reddam, ut revixisse aut renatum sibi quisque Scipionem imperatorem dicat.* cf. similem locum de Hannibale lib. I, 184 sq. — 135. *quanquam instinctis*, quamvis aspectu Scipionis incitatis, quo sibi egregia patris et patruum facta in memoriam revocabant, nec minorem de ipso spem concipiebant. Sic bene Drakenborch. Mox *favor anxius* felici brevitate designat animos praeter favorem, quo in Scipionem ferebantur, dubios et sollicitos de eventu. Praeclare Livius hos animorum motus adumbravit: *ut iam resederat impetus animorum ar-*

dorque, silentium subito ortum et tacita cogitatio, quidnam egissent novi, quod favor plus valuisset quam ratio; aetatis maxime poenitebat etc.

138. seqq. Fausto omine anguis versus Atlantis tractum per aerem volitantis confirmati homines, Scipioni imperium tradunt. Haec sunt poetae. Sed lege Livium XXVI, 19. ut veritatem historicam cognoscas. Neque ille tamen in angue merum arbitrium secutus esse videtur. Nam fabula erat, nota illa et Livio l. l. memorata: *anguis immanis concubitu conceptum Scipionem esse, et in cubiculo matris eius per saepe visam eius prodigii speciem.* Unde et mox *patrium signum* poeta dicit, omen anguis, sub cuius forma mater Scipionis a love

Addidit augurio fulmen pater, et vaga late
Per subitum moto strepuere tonitrua mundo. 145

Tum vero capere arma iubent, genibusque salutant
Submissi augurium, ac iret, qua ducere Divos
Perspicuum, et patrio monstraret semita signo.

Certatim comites rerum bellicque ministros

Agglomerant sese, atque acres sociare labores 150

Exposcunt, laudumque loco est isdem esse sub armis.

Tum nova caeruleum descendit classis in aequor.

It comes Ausonia, atque in terras transit Hiberas.

Vt, cum saeva fretis immisit proelia, Corus

Isthmon curvata sublime suberigit unda, 155

Et, spumante ruens per saxa gementia fluctu,

Ionium Aegaeo miscet mare. Celsus in arma

Emicat, ac prima stans Scipio puppe profatur:

Dive tridentipotens, cuius maria ire per alta

Ordimur, si iusta paro, decurrere classi 160

Da, pater, ac nostros ne sperne iuvare labores.

Per pontum pia bella veho. Levis inde secunda

Adspi.

145. *Ter subitum con*, Barth. 149. *ministri* vulg. 151. *ispe*
sub armis cum Heinsl. et Dausq. edidit Leseb. pro vulg. *esse*. vid.
lib. IV, 64. — 155. *Isthmo incurvatam* — *undam* Leseb. edi-
dit nulla auctoritate adiecta. 159. *tridentipotens* scriptum. Vulg.
tridente potens.

a Iove compressa fertur. v.
sup. lib. VII, 487. seq. —
139. *squal. auro*. v. ad lib. II,
585. — 147. *qua* — *per-*
spicuum h. e. insisteret viam,
quam Divi perspicuo omine
monstrarent. Nam anguis in
Africam tendebat.

152. cf. Liv. XXVI, 19. f.
fin. — 154-57. Comparatio non nisi ad tumultum et
turbam, qua classis in mare
immissa est, significandam
pertinere potest. Nemo eam,

si abesset, desideraverit, vel
optaverit certe aptiorem. v.
quae dicta sunt ad lib. IX, 282.
et lib. VII, 569. Cacterum
de ornatu verborum in simili
loco iam vidimus sup. lib. I,
472. sq. — 159. Polybius
X, 11. narrat Scipionem ad
milites haec dixisse: Neptu-
num inde a principio in so-
mnis sibi adsticisse, atque hu-
ius incepti suscipiendi consi-
lium suggessisse etc. cf. Liv.
XXVI, 45. — 162. *pta bel-*
la,

Aelspirans aura propellit carbasa flatus.

Iamque agiles, Tyrrhena sonant qua caerulea, puppes
Aufonium evasere' latus, Ligurumque citatis 165

Litora tramittunt proris. Hinc gurgite ab alto

Tellurem procul irrumpentem in sidera cernunt,

Aerias Alpes. Occurrunt moenia Graiis

Condita, Massiliae. Populis haec cincta superbis,

Barbarus immani cum territet accola ritu, 170

Antiquae morem patriae cultumque habitumque

Phocais armiferas inter tenet hospita gentes.

Hinc legit Aufonius sinuatos gurgite ductor

O 4

Anfra-

168. *Gnaeis* e Colon. et Oxon. pro vulg. *Graio*. 169. *haec cincta* Colon. cum edit. priscis. Vulg. *accincta*. Oxon. *hinc cincta*. Putean. *haec cuncta*. Marfus *excincta* et sic alii post illum. 170. *nunc territat* Rom. 1. Mediol. Marfi edit. *cum territat*. E Colon. Mod. *cum territet*. 172. *armiferas* vulg.

la, sive quod patrem et patruum, fraude Punica in Hispania interemtus, ulturus erat, sive quia Romani hoc bellum susceperant, ut iniuriam, quam Carthaginenses iniuste Saguntinis sociis intulerant, vindicarent. Ita bene Drakenb.

164. sq. In itineris ordine maxime Livium XXVI, 19. sequitur poeta, ita tamen, ut nonnulla suo modo enunciet, prouti ornatus poetici materies daretur. 167. *irrump. in sidera*, variata altitudinis imagine, cuius alios colores saepe vidimus sup. ut lib. III, 478. cf. XI, 136.

168. *Massiliam* designat, *Graii*, Phocaeensibus *conditam*, unde mox *Phocais hospita*, ut ex Euboea colonia du-

cta. cf. lib. I, 335. et IV, 52. Haec Massilia *cincta* Gallis *superbis pop.* eo quidem sensu, quo Strabo lib. IV. p. 302. de Gallis ait: *πολυ το αναγταν και αλαζουμον προσεσι*. Hos barbarus *accola*, Massiliensis *territat immani ritu*, quo sacrificia humana Dianae Ephesiae offerebant. cf. Lucan. III, 399. seq. de lupo Massiliensium et Strabo l. l. Sed eadem Massilia *antiquae morem p. — tenet*, republica ad normam graecam constituta. Omnino legendus est Strabo lib. IV. p. 270. seqq.

173. *Hinc Gallicum sinum (sinuatos anfractus)* et Pyrenes promont. praetervehitur. v. lib. III, 415. ubi similes orationis colores erant. —

176.

Anfractus pelagi. Nemoroso vertice celsus
 Apparet collis, fugiuntque in nubila silvae 175
 Pyrenes: tunc Emporiae, veteresque per ortus
 Graiorum vulgus, tunc hospita Tarraco Baccho.
 Confiduit portu: securae gurgite clauso
 Stant puppes: positusque labor terrorque profundi.

Nox similes morti dederat placidissima somnos: 180
 Visa viro stare effigies ante ora parentis,
 Atque hac aspectu turbatum voce monere:
 Nate, salus quondam genitoris, nate, parentis
 Et post fata decus, bellorum dira creatrix
 Evastanda tibi tellus, et caede superbi 185
 Ductores Libyae cauta virtute domandi,
 Qui sua nunc trinis diducunt agmina castris,

Si

182. Hunc et seq. versum in Cod. Putean. deesse, notavit Le-
 feb.

186. *aperta virtute* Putean. 187. *diducunt* Heins.
 emendavit pro *deducunt*. Locus Livii, qui illius emendationis
 causas habet, vid. in nott.

176. *Emporiae*. v. lib. III, 369.
 ibidemque de *Tarracone* viti-
 fera, quam nunc *hospitam*
Baccho eadem de causa appel-
 lat. Livius l. l. *Emporiis ur-*
be Graeca (oriundi et ipsi a
Pbocaei sunt) copias exposuit.
 Inde *Tarraconem* profectus, na-
 ves ibi subduci iussit. Haec
 ergo poetice enunciantur.

180 sq. Nolo artificio poe-
 ta utitur. Nempe apud Li-
 vium (lib. XXVI, 41. seq.)
 qui ut historicus veritatem
 naturae et rerum gestarum
 ordinem sequitur, Scipio ex-
 citatis gravi oratione habita
 militum animis, *Carthaginem*
novam oppugnare statuit Haec
 et quae sequuntur Scipio ex

suo consilio et arbitrio agit.
 Sed haec poetae vulgaria sunt,
 praesertim Silio, undique epi-
 cos colores arripienti. Itaque
 episodium necesse, parentem-
 que Scipionis inducit, qui fi-
 lio per somnum Carthaginis
 obsidionem persuadet. —

183. *salus genitoris*, quatenus
 patrem vulneratum ad Tici-
 num fl. ex acie portaverat. v.
 lib. IV, 459. sq. — 187. De
trinis castris Livius l. l. cap.
 20: *In hiberna diversi concess-*
erunt. Hasdrubal Gisgonis
 usque ad Oceanum et Gades:
 Mago in mediterranea maxime
 supra Castulonensem saltem:
 Hasdrubal, Hamilcaris filius
 proximo Nibero circa Siguntum
 biber-

Si conferre manum libeat, coeantque vocatae
 Hinc atque hinc acies, valeat quis ferre ruentes
 Tergemina cum mole viros? Absiste labore 190
 Ancipiti, sed nec segnis potiora capesse.
 Urbs colitur, Teucro quondam fundata vetusto,
 Nomine Carthago; Tyrius tenet incipula muros.
 Ut Libyae sua, sic terris memorabile Hiberis
 Haec caput est. Non ulla opibus certaverit auri, 195
 Non portu, celsove situ, non dotibus arvi
 Vberis, aut agili fabricanda ad tela vigore.
 Invade averfis, nate, hanc ductoribus urbem.
 Nulla acies famae tantum praedaeve paratit.

Talia monstrabat genitor, propiusque monebat; 200
 Cum iuvenem sopor et dilapsa reliquit imago.
 Surgit, et infernis habitantia numina lucis
 Ac supplex patrios compellat nomine manes.
 Esse duces bello, et monstratam ducite ad urbem:
 Vobis ultor ego, et, Sarrano murice fulgens, 205
 Inferias mittam fufis insignis Hiberis,
 Et tumulis addam sacros certamine ludos.

Progreditur, celeratque vias, et corripit agmen

O 5.

Per-

188. *manum* omnes MSti et editi veteres. In posteriori Marci primum *manu* editum est. Pro *libeat* Heins. coni. *licet*.
 190. *labore* Putean. et Oxon. pro vulg. *labori*. 193. *nomine* e Colon. Vulg. *nomen*. 195. pro *auri* Heins. coni. *urbi* vel *aut vi*. 207. *sacros, certamina, ludos* edidit Leseb. ut sit in appositione.

libernavit. Et cap. 41. Scipio ad milites: *tres duces discrepantes, trifariam exercitum in diversissimas regiones distrahere, et diduxerunt exercitus; quae patri patruoque meo causa exiti fuit.*

192. *Teucro fundata*. v. ad lib. III, 368. Polyb. X, 10. Ad vers. 195-97. cf. Livius II, 42. — 205. De Sarrano

no murice v. lib. I, 42. et de *inferiis* placandis manibus destinatis diximus lib. IV, 232. V, 210. — 207. *tumulis ludos*, qui describuntur latius libro sequenti a vers. 293. sq.

208. sqq. Celeritatis, qua Scipio copias Carthaginem abduxerit, luxuriantissima descriptio; variatis non solum sententiis, sed et sequente

com-

Pernici rapidum cursu, camposque fatigat.
 Sic, ubi profiluit Pisaeo carcere praeceps, 210
 Non solum ante alios, sed enim, mirabile dictu!
 Ante suos it victor equus; currumque per auras
 Haud ulli durant visus aequare volantem.
 Iamque Hyperionia lux septima lampade surgens
 Sensim attollebat propius subeuntibus arces 215
 Urbis, et admoto crescebant culmina gressu.
 Ac pelago vectus servata Laelius hora,
 Quam dederat ductor subigendae ad moenia classi,
 A tergo affusis cingebat tecta carinis.
 Carthago, impenso naturae adiuta favore, 220
 Excel-

208. *praegreditur* in Colon. 211. Hic versus in nonnullis
 libris post sequentem legebatur. Ordinem Heinſius ex scriptis
 et editt. antiquis restituit, pro *currumque* in ed. Wolf. Basil. pri-
 mum editum est *currisque*. 217. *aduectus* vel *infectus* con-
 Heinſ.

comparatione diducta. —
campos fatigat. v. ad lib. II,
 74. — *Pisaeo carcere* ludos
 Olympicos ad Pisam urbem
 Elidis designari, nota adno-
 tatio est. v. lib. I, 224. cf.
 Virg. Georg. III, 109. et
 Ovid. Epist. XVIII, 166. *ut*
celer Eueo carcere missus equus.
 Sed mox argutias et lusus ca-
 ptat poeta in celeritate notan-
 da: *equus non solum ante alios,*
quibuscum certat, sed et ante
suos, quibus eodem curru
ipse iunctus est, it victor; il
précède même ceux qui sont
au même attelage, ait inter-
pres Francogallus. Sic infra
lib. XVI, 401. Panchates
equus victor socios trahit prior
ipse iugales, ut caeteris alacrior
et animosior.

214 - 16. Septimo die ab
 Ibero Carthaginem ventum
 est, ait Livius cap. 42. Haec,
 ut poeta, enunciat Silius,
 notione appropinquandi in-
 primis ornanda. Nam pro-
 prius accedentibus *attolli* et
crescere, hoc est, maiores fie-
 ri solent res obiectae, quas
 longinquitas contraxerat et
 minores fecerat. Multoties
 haec a poetis variata sunt.
 Sic Claud. Rapt. Prof. I, 190.
totaque decrescit refugo Trina-
eria vulu. cf. sup. lib. III,
 158.

217 - 20. Haec explicabunt
 Liviana l. l. Nemo omnium,
 quo iretur, sciebat, praeter C.
 Laelium. Is classe circummis-
 sus, ita moderari cursum na-
 vium iussus erat, ut eodem tem-
 pore

Excelfos tollit pelago circumflua muros.
 Artatas ponti fauces modica insula claudit,
 Qua Titan ortu terras aspergit Eoo.

At qua prospectat Phoebi iuga fera cadentis,
 Pigram in planiciem stagnantes egerit undas, 225
 Quas auget veniens refluusque reciprocatur aestus.
 Sed gelidas a fronte sedet sublimis ad Arctos
 Vrbs imposita iugo, pronumque excurrit in aequor,
 Et tuta aeterno defendit moenia fluctu.

Audax, ceu plano gradiens victricia campo 230
 Ferret signa, iugum certabat scandere miles.

Aris ductor erat, qui contra, amplexus in artis
 Auxilium atque excelsa loci, praesepserat arcem.

Pugnabat

229. *alterno id. coni. In Rom. I. vitiose Etneo.* 232. *Aris*
e scriptis et editt. nonnullis vet. pro Aris. 233. *praeceffe-*
rat Putean. Al. protexerat, Barthio probatum. In Cod. Tel.
ptesserat. Dausqueius coniecit qui cuncta amplexus in artis Au-
xilia, excelsam sociis praecinxerat arcem. Burmannus ita: *qui*
contra, amplexus inertis Auxilium, qua excelsa, loci praesepse-
rat arcem, vel etiam qui, ponti amplexus in artis Auxilium, qua
excelsa, loci praesepserat arcem. Lectionem a Drakenb. rece-
 ptam exhibebat edit. Basil.

pore exercitus ostenderetur et
 classis portum intraret.

220. seqq. Situs Carthagi-
 nis cum portu descriptus,
 praeunte iterum Livio, qui
 sedulo harum rerum studiosis
 comparandus est. — 223.
 versus Orientem, in prosa
 dicimus. Sermo poeticus no-
 tus est, et centies obuius. *or-*
tu adspersit, poetice. Minus
 audax formula videbitur, si
 radios sparsos super terram
 cogitas, ut lib. V, 56. *solis*
equi sparsere diem. Lib. IX,
 34. *spargere incipiet radiis ca-*
cumina Phoebus. Et Virgilio

Aen. IV, 118. *primos ortus*
exiit Titan.

224. Ab occasu stagnum
 claudit, inquit Livius. Poeta
 imaginem verbis ornat et ab-
 solvit. Eo pertinent *iuga se-*
ra Phoebi, ad quae Phoebus
 fero, ad vesperam, advenit.
 Unde *serus vesp.* Virgilio di-
 ctus Georg. I, 461. — 229.
 Carthaginiis latus mari obver-
 sum nunquam pedibus adiri
 potest, *aeterno fluctu tutum.*

230-36. Lege accuratam
 Livii narrationem cap. 44. a
 poeta contractam. In nomi-
 ne *Aris* ducis, qui Carthagi-
 nem defendebat, quid Silius
 praeter

Pugnabat natura soli: parvoque superne
 Bellantum nisu passim per prona voluti
 Truncato instabiles fundebant corpore vitam,
 Verum ubi concessit pelagi revolubilis unda,
 Et fluctus rapido fugiebat in aequora lapsu,
 Quaque modo excelsae sulcarant caerula puppes,
 Hac impune dabat Nereus transcurrere planta: 240
 Hinc tacite nitens inforinidatus adire
 Ductor Dardanius, subitam trahit aequore pubem,
 Perque undas muris pedes advolat. Inde citati
 A tergo accelerant, quâ fissus fluctibus Aris
 Incustoditam sine milite liquerat urbem. 245

Tum

240. hic pro hac Oxon. plantae coni. Heinsf. 241. tacite
 innitens Leseb. edidit ex Parm. et Rom. 2. ubi taciti nesciens,
 Heinsf. cohi. hinc tacite nitens, Dausq. hac tacite nitens.
 244. fissus e scriptis Modius pro vulg. visis.

praeter arbitrium suum secus sit, cum Livius Magonem diserte appellet, dici non potest. Hoc tamen ex eiusmodi locis intelligitur, Silium non hoc egisse, ut historiam belli Pun. sec. scriberet, Quomodo enim sine dementia mutare ista nomina instituerit? Nisi forte nomen corruptum statuamus ex Armen, quem ex Valerio Antiate Livius Punicas classis praefectum adducit cap. 49. Hic ergo Aris, amplexus quæ loci, h. e. fissus et fretus loci natura, ab tumulo excelso tuti, militibus suis artem praelesperat. — 234. pugnabat nat. soli. Verborum commentarius est in his Livianis: neque viri, neque sola; nec quicquam aliud neque quam virtutis ipsa sese de-

ferant etc. Sequitur imago militum ex scalis et tumuli praecipitio prolapsorum, coloribus poeticis ad ductum Livii adumbrata.

238. Sequitur obsidionis altera pars, quae aestu maris sedato per pedites facta est. Livius l. l. cap. 45. ita: Vix prior tumultus concitaverat, quum Scipio ab defessis iam vulnerisque recentes integrosque alios accipere scalas iuber, et vi maiore aggredi urbem. Ipse, ut ei nuntiatum est, aestum decedere, facilem pedibus ad murum transitum dari, eo secum armatos duxit, etc. Caeterum expectandum erat, poëtam in refluxu maris describendo luxuriaturum. Versum 239. 40. multas variationes attulit Drakenb. Ovid. Trist. III. El.

X, 31.

Tum prostratus humi, miserandum, victa catenis
 Poenus colla dedit, populumque addixit inermem.
 Hanc oriens vidit Titan, cum surgeret, urbem
 Vallari castris, captamque aspexit eandem
 Ocus, Hesperio quam gurgite tingeret axem. 250

Aurora ingrediens terris exegerat umbras.

Principio statuunt aras. Cadit ardua taurus
 Victima Neptuno pariter, pariterque Tonanti.
 Tum merita aequantur donis, ac praemia virtus
 Sanguine parta capit. Phaleris hic pectora fulget; 255
 Hic torque aurato circumdat bellica colla;
 Ille nitet celsus muralis honore coronae.
 Laelius ante omnes, cui dextera clara domusque,

Ter

246. *victa* e scriptis et ed. Mod. et Heinſ. pro *vincta*.

X, 31. Ep. Pont. IV, 10. 33.
 Senec. Herc. Fur. 538.

246. Eadem de Magone Livius cap. 46. *Mago arcem conatus defendere, quum omnia hostium plena videret, neque spem ullam esse, se arcemque et praesidium deditit.*

248-50. Vnius diei obſidione consumti notionem poeta notis imaginibus effert Solis orientis et occidentis. v. lib. VI, init.

251. ſqq. Scipio, inquit Livius cap. 48. *postero die militibus convocatis primum diis immortalibus laudesque et graes egit, qui se urbis opulentissimae omnium in Hispania uno die compotem fecissent. Militum deinde virtutem collaudavit. Itaque quamquam omnibus omnia deberet, praecipuum tamen muralis coronae decus eius*

esse, qui primus murum adscendisset — tum reliquos, prout cuique meritum virtusque erat, donavit etc. Haec omnia poeta ita exsecutus est, ut definitius singula et sacrificia et dona enumeraret. 255. *phaleris*. Argutabatur Cerda nimium, quam in poeta opus erat, dum ad Virg. A. IX, 359. adstruere conabatur, phaleras non equitum sed equorum ornamenta fuisse. Vnus Livii locus lib. IX. ult. refutare Cerdam poterit, ubi haec sunt: *tantum Flavii comitia indignitatis habuerunt, ut plerique nobilium annulos aureos et phaleras deponerent.* — 257. Livius cap. 48. Q. Trebellium et Sext. Digitium appellat, murali corona donatos. — 258. Livius l. c. *Ante omnes C. Laelium praefectum classis et*
omni

Ter dena bove et aequorei certaminis alto
 Donatur titulo, Poenique recentibus armis 260
 Rectoris. Tunc hasta viris, tunc Martia cuique.
 Vexilla, ut meritum, et praedae libamina dantur.
 Postquam perfectae laudes hominumque Desumque,
 Captivae spectantur opes, digestaeque praeda.
 Hoc aurum Patribus, bello haec Martique talenta, 265
 Hoc regum donis, Divûm hoc ante omnia templis:
 Cetera bellantum dextrae pulchroque labori.
 Quin etiam accitus populi regnator Hiberi,
 Cui sponsa et sponsae defixus in ossibus ardor;
 Hanc notam formae concessit laetus ovanisque 270
 Indelibata gaudenti virgine donum.
 Tum vacui curis vicino litore mensas
 Instituunt, festoque agitant convivia ludo.
 Laelius affatur: Maeste, o venerande, pudici,

Du.

261. *tunc Martia* scripti et editi plures libri. Vulg. et *Martia*.
 In Putean. *tum Martia*. 262. *ut meritum* post coniecturam
 Modii Heinſius e scriptis posuit, pro *et meritum*. Idem et con-
 iecit *emerito*, vel *aut meriti*. 264. pro *ſpectantur* Heinſius
 obſtulit *aveſtantur* vel *veſtantur*. 267. *dextrae* e ſcriptis et
 edit. priſcis Heinſ. pro vulg. *dextris*. 270. pro *hanc* Heinſ.
 coni. *huic*. 274. *effatur* Colon.

*omni genere laudis ſibiſeipſi
 aequavit, et corona aurea ac
 triginta lubus donavit. —*
 262. *praedae libamina* dicit,
 praedae partes, quae his
 prae caeteris, veluti primitiae
 quaedam, adſignatae fuerint.
 Nam reliqua praeda poſtea di-
 geſta in varias partes eſt, ut
 notatur verſ. 264. ſq. Vo-
 cabuli uſum elegantem de-
 monſtrabit Ovid. Ep. Her. 2,
 130. *Tu nova ſervatae carpes
 libamina ſamae* h. e. primus
 deguſtabis pudicitiam haec-
 nus ſervatam.

268. 71. Scipio Allucio
 Celtiberorum principi virgi-
 nem deſponſatam, quae ca-
 ptiva a militibus adducta fue-
 rat, reddit. Haec Livius
 narrat l. l. cap. 50. unde Si-
 liana hauſta ſunt. Memoria
 huius facti ſervata creditur in
 clipeo quodam votivo in Gal-
 lia circa Rhodanum reperto,
 cuius effigiem ex ephemeridi-
 bus Gallis (les journals des
 Savans Tom. IX.) Draken-
 borechius exprimendam cura-
 vit.

274. ſeqq. Ego iudicium
 poc.

Ductor, macte, animi. Cedat tibi gloria lausque 275
 Magnorum heroum, celebrataque carinine virtus.
 Mille Mycenaeus qui traxit in aequora proras
 Rector, et Inachiis qui Thessala miscuit arma,
 Femineo socium violarunt foedus amore.
 Nullaque tum Phrygio steterant tentoria campo, 280
 Captivis non plena toris: tibi barbara soli
 Sanctius Iliaca servata est Phoebade virgo.
 Haec, atque his paria, alterno sermone ferebant;
 Donec nox, atro circumdata corpus amictu,
 Nigrantes invexit equos, suavitque quietem. 285
 Hemathio interea tellus Aetola tumultu
 Fervebat, Macetum subitis perculsa carinis.
 Proximus hinc hosti dextras iungebat Acarnan.

Causa

277. *aequore* vulg. et *violavit*. 280. *steterunt* malebat
 Heinl. 283. *ferebant* Heinl. posuit pro *ferebant*, quod erat
 in scriptis et editis nonnullis. Vulg. *requirunt*.

poetae in hoc loco maxime
 desidero. Cur Laelium potis-
 simum pudicitiae Scipionis
 praedictorem inducit, cuius
 in ea re assentatio magis,
 quam vera gratiarum actio
 esset. Quidni, ad exemplum
 quidem Livii sui, sponsum,
 vel parentes munificentiam et
 gravitatem Scipionis laudan-
 tes inducit? Scilicet spon-
 sus non tam docte laudare po-
 terat; et nihil magis Silius in
 deliciis habet, quam antiqui-
 tatis doctrinam expromere.
 Ergo Laelius Scipionem cum
 Agamemnone et aliis heroi-
 bus Graecorum comparat, qui
 tempore belli amoribus deti-
 nebantur, et captivis non ab-
 stinebant. — In verbis no-

tos. ornatus poeta adhibuit.
Mycenaes, Agamemnon, My-
 cenarum rex. v. lib. I, 27. et
 cf. lib. VIII, 622. — 280.
 Si quem catalogus virginum
 captivarum delectet, quas il-
 li heroes passim amaverint,
 adeat Drakenborchium. —
 282. *Iliaca Phoebade*, Cassan-
 dra, haud dubie, quam Ajax,
 Oilei fil. capta Troia in tem-
 plo Minervae vitiasse fertur.
 In nomine Phoebadis poetae
 consentiunt. cf. Ovid. Am. II,
 8. 12. Propert. III, 11. 61.
 Senec. Agam. 710.

286. seqq. Philippus rex
 Maced. foedere iunctus cum
 Hannibale Aetolos Romano-
 rum socios et accolas graecos
 vexat. De his accuratius Li-
 vius

Causa novī motus, Poenis regique Philippo
 In bellum Aufonium sociatas foedere vires. 290
 Hic, gente egregius, veterisque ab origine regni
 Aeacidum sceptris proavoque tumebat Achille.
 Ille et nocturnis conterruit Oricon armis:
 Quaque per Illyricum Taulantiū incola litus
 Exiguos habitat non ullo nomine muros, 295
 Turbidus incessit telis. Ille aequore vectus,
 Nunc et Phaeacum Tesprotiaque arva laceſſens,
 Epirum caſſis luſtrabat ſutis auſis.
 Nunc et Anaſtoria ſigna oſtentavit in ora,
 Ambracioſque ſinus Pellaeaque litora bello 300
 Per-

vius XXVI, 24. ſeq. tradide-
 rat, unde poeta brevem epi-
 tomen, et quaſi quoddam em-
 blema poeticum texuit ſuo
 modo. *Hemathio*, v. lib. III,
 40. *Aeacarnanes* finitimi Aeto-
 lis. — 291. *Philippi proa-*
pum Achillem dum facit poeta,
 ad ſtirpem maternam redeun-
 dum eſt. Philippus enim,
 auctore Iuſtino VII, 6. Olym-
 piadem filiam Neoptolemi fi-
 lii Achillis Aeacidæ in matri-
 monio habuit. Hoc iam vi-
 dit Marſus, et docte diſputa-
 vit Heynius ad Aen. VI, 840.
 Vnde Macedonum reges ad
 Achillem genus retulerunt. cf.
 ſup. lib. XIV, 94. ſq.

293. ſeq. Iam per partes
 Philippi in Aetoliam et vici-
 nas gentes excuſiones poeta
 explicat. Livius XXVI, 25.
Philippo: Aetolorum deſectio
Pellae bibernanti allata eſt. Ita-
que quia primo vere moturus

exercitum in Graeciam erat,
Illyrios finitimasque ei urbes al-
terno metu quietas ut Macedo-
nia haberet, expeditionem ſubi-
tam in Oricinorum et Apollo-
niarum fines fecit etc. Sed
 poeta ſuo arbitrio uſus Philippi
 itinera conſtituit, ſingulis
 locis deſignandis, ut ſolet.
Oricon Epiri urbs, cum por-
 tu. *Taulantii*, Illyricæ gen-
 tes, quas Livius Apollonia,
 urbe illius tractus, deſigna-
 vit, dicti a Taulante, Illy-
 rii filio, unde Illyrici. —
exiguos — muros, ignobilia
 oppida. Plinius de Illyrio
 omni lib. III, 31. *populorum*
nulla effatu digna aut felicia
nomina. — 297. *Phaeacum*
 arva, Corcyram inſulam Teſ-
 protiae obiectam; *Φαιακῶν*
γῆν Homero Odysſ. 2, 34. —
 299. *Anaſtorium* Aeacarnaniae
 oppidum. 300. *Ambracios*
 ſinus, inter Epirum et Aetoe-
 liam in mare Ionium excur-
 rentes.

Perfudit rapido. Pepulit vada fervida remis
 Leucatae, et Phoebi vidit citus Aetia templa.
 Nec portus Ithacae, Laertia regna; Samenque
 Liquit inaccessam, fluctuque sonantia cano
 Saxa Cephallenum, et scopulosis Neriton arvis. 305
 Ille etiam, Pelopis sedes et Achaia adire
 Moenia praegaudens, tristem Calydonam Dianae,
 Oeneasque domos, Curetica tecta, subibat,
 Promittens contra Hesperiam sua proeslia Graiis.
 Tum lustrata Ephyre, Patraeque, et regia Pleuron, 310
 Parnasusque biceps, Phoeboque loquentia saxa.

Ac,

301. *perfundis* Vulg. *perfudit* e Colon. 302. *videt incitatus*
 coni. Heinf. frustra. 305. *scopulosae artis* coni. idem, quia
 apud Virgilium *Neritos ardua saxa* occurrat. 306. *Achaica*
 Putean. 307. *praegaudens* e Colon. Vulg. *gavissus*.

rentes. 302. *Leucatae vada*,
 fretum Leucadiae olim penin-
 sulae cum Acarnania cohae-
 rentis, deinde perfosso Isthmo
 insulae factae, cuius oppidum
 Leucas. Virgil. Aen. III,
 272. *Leucatae nimboſa cacumi-
 na montis* etc. qui omnis lo-
 cus in hac urbium recensione
 inprimis ante oculos poetae
 fuisse videtur. *Aetium opp.*
 Acarnan. templo Apollinis et
 ludis Aetiacis nobile. v. Stra-
 bo VII. p. 325. (500.) Plin.
 IV, 1. et Virgil. l. c. 280.
 ibique Heyn. — De *Nerito*
 insula v. ad lib. II, 317. et
 cf. Ovid. Met. XIII, 711. qui
 etiam *Ithacam, Samen et Ne-
 ritias domos innoxie. Neritum*
arduum saxa Virgilius dixit
 Aen. III, 271.

307. seqq. Aetoliam, ad
 quam profectus fuerit Philip.
 Vol. II.

pus, varie poeta designat,
 primum *Calydone*, oppido il-
 lius principe. Cum autem
 iam urbem *tristem* h. e. infe-
 stam *Dianae* appellat, adludit
 ad fabulam, qua ferebatur
 Diana irata *Oeneo*, qui se
 sola omiſſa caeteris Diis o-
 mnibus primitias sacrificasset,
 aprum Calydonibus immiſſiſſe,
 qui totam provinciam vasta-
 ret. Fundus fabulae est Hom.
 Il. 1, 529. cf. Virgil. l. l. —
Oeneas domos. v. ad lib. III,
 367. — *Cureticis* autem *re-
 ctis* sive Aetoliam, sive Acar-
 nianiam notat, in quam Cu-
 retes ex Aetolia duce Aetolo
 eieſti sunt. cf. Strabo X. pag.
 463. (710.) et Hom. Il. 1,
 525.

310. Accuratam geogra-
 phiae ordinem non secutus
 poeta diſſitas urbes componit,
 P
 Ephy-

Ac, saepe ad patrios bello revocante penates,
 Cum modo Sarmaticus regna infestaret Orestes,
 Aspera nunc Dolopum vis exundasset in agros,
 Incepto tamen haud facilis desistere vano, 315
 Belli per Graias umbram circumtulit oras.
 Donec, nunc pelago, nunc terra exutus, omisit
 Spem positam in Tyriis, et supplex foedera sanxit
 Dardana, nec legem regno accepisse refugit.

Tunc et Tyndarii Latias Fortuna Tarenti 320
 Auxit opes laudemque simul. Nam perfida tandem
 Urbs Fabio devicta seni, postremus in armis

Ducto-

Epbyren Corinthum in Pelopon. deinde *Parras*, quam Achaicam urbem tradunt Strabo VIII. et Polyb. II, 41. cf. Liv. XXVII, 29. mox *Plevron*, Actoliae oppidum, auctore Homero Catal. 146. et *Parnassus* Phocidis *biceps*, duo cacumina habens, *bivertex* Statio, prope quem *Phoebi loquentia saxa*, templum Apollinis fatidici in rupe positum, vid. Iustin. XXIV, 6.

312. seqq. Rerum harum compendium explicabit Livius XXVII, 32. *Sarmaticus Orestes*, fictum a Silio nomen ductoris Dardanorum, qui auctore Livio cap. 33. illo tempore Macedoniam infestabant. Interpres Francogallus populum Sarmaticum *Orestas* intelligit ab Orestiae regione Thracica. Sed in loco Livii XXXIII, 34. quem in notis laudat, *Orestae* sunt Macedonia gens, de qua nunc nullo modo sermo esse potest. —

Dolopes tractum Epiri et Thesaliae incolebant. v. Thucyd. II. in fine. — 310. *belli umbram circumt.* h. e. *σκιαν πολεμικην* et belli veluti simulacro usus est, ne videretur plane de incepto deiectus. cf. Liv. XXVIII, 5. sqq.

317. Denique Philippus a Romanis superatus est. Haec per partes victoriae singulas enunciat poeta. v. Livius XXXIII, 5. sqq. Et Iustinus similem harum rerum epitomen scribens lib. XXX, 4. *Macedonas*, inquit, *Romana fortuna vicit. Fractus bello Philippus pace a Flaminio consule petita, nomen quidem regium retinuit, sed omnibus Graeciae urbibus, velut regni membris extra terminos antiquae possessionis amissis, solam Macedoniam retinuit.*

320. sqq. Tarentus a Fabio per prodicionem recepta est Hannibal quomodo eam urbem obsederit, traditum fuerat

Ductoris titulus cauti. Sollertia tutum

Tum quoque adepta decus, captis sine sanguine muris.

Namque ut compertum, qui Punica signa regebat, 325

Feminea exuri flamma, tacitusque quietae

Exin virtuti placuit dolus: ire forori,

Nam castris erat in Rutulis, germanus amatae

Cogitur, et magnis muliebria vincere corda

Pollicitis, si reclusas tramittere portas

330

Concedat Libycus rector; votique potitus

Evicto Fabius Poeno circumdata telis

Incustodita penetravit moenia nocte.

Sed quisnam aversos Phoebum tunc iungere ab urbe

Romulea dubitaret equos, qui tempore eodem 335

Marcellum acciperet letum oppetiisse sub armis?

P 2

Moles

323. pro *cauti* in Putean. *tanti*.
correxit pro vulg. *aversos*. vid. nott.

334. *aversos* Modius

fuerat poetae sup. lib. XII, 434. sq. Livii narratio de Tarento, quam Silius secutus est, extat lib. 27, 15. — Tyndarii Tar. Causas epitheti supra explicavimus ad lib. XII, 451. et XI, 16. — *postremus* — *titulus*, postrema Fabii expeditio cum laude peracta. Mox *tutum decus*, poeta ipse explicat, dum *captos sine sanguine muros* addit, gloriam sine periculo partam. — 325. *qui Pun. s. regebat*, Livio dicitur praefectus praesidii Bruttiorum, quod Hannibal Tarentinis dederat. — *quietae virtuti*, Fabii, cauti et cunctatoris.

334. sqq. Eo tempore Marcellus in Apulia caesus. Rem narrat Livius XXVII, 25. 26.

sq. — *Quisnam aversos* etc. quis dubitaret, intelligens eodem tempore cecidisse Marcellum, solem avertisse suos radios et equos ab urbe Roma. Sic bene Marcius. Nempe *aversum Solem*, ob horrorem et aversationem atrocis alicuius sceleris passim poetae dixerunt. Sic caesis maritis Lemniis Statius Theb. V, 297. *aversum Lemno iubar et declinaria Titan Opposita iuga nube refert*. Quod autem Modio videbatur Silius imitatus esse Virgilianum locum Aen. I, 568. *non tam aversus equos Tyria sol iungit ab urbe*, id vix ulterius quam ad verba pertineat. Nam ibi de terra a sole remota sermonem esse, Heynius quidem docuit. Nisi forte

forte

Moles illa viri, calidoque habitata Gradivo
 Pectora, et haud ullis unquam tremefacta periclis;
 (Heu quantum Hannibalem clara fractura ruina!)
 Procubuerunt. Iacet campis Carthaginis horror: 340
 Forsan Scipiadae confecti nomina belli
 Rapturus, si quis paulum Deus adderet aevo.

Collis Agenoreum dirimebat ab aggere vallum
 Ausonio: Dauni Mavors confederat arvis:

Curarum comes et summi Crispinus honoris 345
 Marcello socius, communia bella ciebat.

Ad quem Marcellus: Gestit lustrare propinquas
 Mens silvas, medioque viros imponere monti,
 Ne Libys occultis tumultum prior occupet ausis.
 Si cordi est, te participem, Crispine, laboris 350
 Esse velim: nunquam desunt consulta duobus.

Haec

337. *calido e scriptis. Al. valido.* 339. Hunc versum ita legendum volebat Heinf. *heu quanta, Hannibalem clarum fractura, ruina Procubuerunt.* Et sic Leseb. edidit, nisi quod post *ruina* signo exclamandi interpunxit. Sed nec lectio recepta sensum absurdum fundit, ut ille opinabatur.

Fortè haec imitatio Siliana
 sensum alium evincat.

337. Imaginem magni herois poeta adumbrat, obviis coloribus. *Pectora calido Grad. hab.* quis dubitet animum bellicosum et virtute flagrantem designare. *Consules ingenio feroces* Livius l. l. appellat. Quae sequuntur, laudem absolunt, graviter et exquisitè verbis elata. — 341. Sensus: fortasse Marcellus, si diutius vixisset, Scipioni gloriam confecti belli eripuisset. *Ad nomina belli* non male referas, quod Sci-

pio ab illo bello confecto Africanus dictus fuit.

343. Livius XXVII, 26. *tumulus erat silvestris inter Punica et Romana castra* etc. In vers. 345. 46. Marcelli in Consulatu collega, T. Quintius Crispinus, designatur, qui copias suas cum Marcello iunxerat. — 347. Pleniorè narrationem Livius, ut historicus, tradidit hoc modo: *freuebant vulgo in castris Romanis, occupandum eum tumulum esse, et castello firmandum, ne, si ab Hannibale occupatus foret, velut in cervicibus hostem haberent. Movit ea res Marcellum,*

Haec ubi sedere, arduos attollere sese
 Iam dudum certant in equos. Marcellus, ut arma
 Aptantem natum aspexit laetumque tumultu,
 Vincis, ait, nostros mirando ardore vigores. 355
 Sit praematurus felix labor. Urbe Sicana
 Qualem te vidi, nondum permetteret aetas
 Cum tibi bella, meo tractantem proelia vultu.
 Huc, decus, huc, nostrum, lateri te iunge paterno,
 Et me disce novum Martem tentare magistro. 360
 Tum, pueri colla amplectens, sic pauca precatur:
 Summe Deum, Libyco, faxis, de praeside nunc his,
 His humeris tibi opima feram. Nec plura, sereno
 Sanguineos fudit cum Iuppiter aethere rores,
 Atque atris arma aspersit non prospera guttis. 365

P 3

Vixdum

354. *tumultus* coni. Heins. 356. *praematurus* coni. idem, et sic edidit Lef. 358. *pro vultu* Heins. *offerebat ritu.* 361. *pre-*
catur e scriptis. Vulg. *profatur.* 362. *nunc his* ex Colon. In
 aliis libris erat *victor*, vel *vincis*.

cellum, et collegae, quin imus,
inquit, ipsi cum equitibus pau-
cis exploratum? etc. Haec suo
 modo Silius exposuit. —
 352. *ubi sedere*, h. e. post-
 quam convenit inter utrum-
 que de consilio tumuli occu-
 pandi. v. lib. II, 385. V,
 121. — *ardentes equos* si
 iungas, anhelantes ad pu-
 gnam et ferocientes, noto
 caractere, cogitabis.

353. Marcelli filium cum
 A. Manlio, tribunos militum
 diserte Livius l. I. induxit.
 Sed omnis scena, qua pater
 cum filio colloquitur, a Si-
 fista est, epico phantasma.
 — 358. *meo vultu*
 et ferocia mea

sus ait. At vix illo tempore
 ferocia pugnandi in puero lo-
 cum habuerit. Ergo puto hoc
 potius notari, imitatum esse
 puerum, quaecunque pater
 vultu etiam et nutu militibus
 imperasset, arte paterna et
 stimulis gaudens, ut de Fabi
 filio sup. lib. VII, 712

364. *sanguineos rores* etc.
 stum omen obiectum. Κρο-
 de suo addidi: φοδεν ημεν
 loci Hom. μυδαλας εξ
 νιδης ανεξ εμελλε ποτα-
 εας κεφαλας αιδι προια-
 εν. Et Virgil. Aen. VIII,
 528. in simili portento: ar-
 ma inser nubem, coeli in regio-
 ne

Vixdum finitis intrarant vocibus artas
 Letiferi collis fauces, cum turba volucris
 Invadunt Nomades iaculis, nimboque feruntur
 Aethereo similes, caeca fundente latebra
 Armatos in bella globos. Circuindata postquam 370
 Nil restare videt virtus, quod debeat ultra
 Iam Superis, magnum secum portare sub umbras
 Nomen mortis avet. Tortae nunc eminus hastae
 Altius insurgit, nunc saevit comminus ense.
 Forsan et enasset rapidi freta saeva pericli, 375
 Ni telum adversos nati venisset in artus.
 Tum patriae tremuere manus, laxataque luctu
 Fluxerunt rigidis arma infelicia palmis.
 Obvia nudatum tramittit lancea pectus,
 Labensque impresso signavit gramina mento. 380
 At

367. *volucres* vulg. 373. *habes* in scriptis Heins. Mox Rom. 2. *tortae*, unde Lefeb. coni. *tortâ bustâ*. 375. *enasset* e membranis viri docti emendarunt pro *evasset*. In Rom. I. proxime verum *enosces*. 376. *venisset* Colon. Vulg. *evenisset*.

ne serena, per sudum rutilare vident. Livius ita: *immolasse eo die quidam memoriae prodidere consulem Marcellum, et prima bestia caesa, iecur sine capite inventum. Ausum etiam visum in capite; nec id sane aspici placuisse, quod secundum trunca et turpia extra nimis laeva apparuissent.*

366. sqq. Nomades ex insidiis prorumpentes Romanas copias circumdant. Livius haec accurate narrat cap. 27. Silius noto ornatu poetico ea enunciat, cuius passim in hoc carmine exempla vidimus. 368. *nimbo, turbini, similes, ob velocitatem impetus, Ca-*

ca latebra, perpetuo epitheto de insidiis, vel loco abdito, unde non conspicimur ab aliis. v. ad lib. I, 366. et V. init.

370. seqq. Singula ad epigrammaticam gravitatem mutata sunt ex historica Livii narratione, ut perpetua consuetudine appareat, Silio non tam rerum gestarum veritatem, quam ornatum poeticum curae fuisse. Nec male nunc locum ita extulit, ut animos legentium mollibus etiam sensibus et commiseratione quadam detineret, cum Livius non nisi caedes et vulnera narraret. — 375 - 79. Marcellus fortasse evasisset periculum pugnae,

nili

At postquam Tyrius saeva inter proelia ductor
 Infixum aduerso vidit sub pectore telum,
 Immane exclamat: Latias, Cathago, timere
 Desine iam leges: iacet exitiabile nomen,
 Ausonii columnen regni. Sed dextera nostrae 385
 Tam similis non obscuras mittatur ad umbras.
 Magnanima invidia virtus caret. Alta sepulcri
 Protinus exstruitur, coeloque educitur, ara.
 Conuectant silvis ingentia roboras: credas
 Sidonium cecidisse ducem. Tum tura dapesque, 390
 Et fasces, clypeusque viri, pompa ultima, fertur.
 Ipse facem subdens, Laus, inquit, parta perennis:
 Marcellum abstulimus Latio! Deponere forsan
 Gens Italûm tandem arma velit. Vos ite superbae
 Exsequias animae, et cinerem donate supremi 395

P 4

Mune-

nisi filium faucium vidisset.
 Scena bene expressa verbis.
laxata fl. arma, manibus ex-
 ciderunt. v. ad lib. VII, 633.
 II, 131. IX, 120. — 379.
 Livius l. I. *Marcellum transfi-*
xum lancea protabentem ex equo
moribundum viderunt.

381. seqq. Quae sequitur
 Hannibalis oratio et funeris
 Marcelli instructio, poetae
 ornanti debentur. In Livio
 nihil nisi hoc: *Annibal ma-*
gnum terrorem hostibus morte
consulis unius, vulnere alterius
iniectum esse ratus; ne cui de-
esset occasione, castra in rumu-
lum, in quo pugnatum erat,
exemplo transfert: ibi inven-
tum Marcelli corpus sepelit. —
 385. *dextera nostrae tam simi-*
lis, bene, servato arrogan-
 tia character. Mox obscu-

rae umbrae sunt illorum, qui
 sine funeris et exsequiarum
 honore ad inferos mittuntur.
 387. *sepulcri ara*, rogos, cui
 singula in sequentibus conve-
 niunt, a formae similitudine
 dictus Silio, exemplo Virgi-
 lii Aen. VI, 177. *aramque se-*
pulcri congerere arboribus coe-
loque educere certant, ubi vid.
 Heyn. — Ad vers. 390. sq.
 vid. lib. X, 562. sq. *fasces*.
 Nam lictores consulum quin-
 que vivos in hostium potesta-
 tem venisse, Livius tradide-
 rat l. I. cap. 27.

394. *Vos ite etc.* Color
 orationis ductus e Virgil. A.
 XI, 24. *Ite, ait, egregias ani-*
mas decorate supremis muneri-
bus. Exquisitam formulam
ite exsequias Dausqueius iun-
 git hoc sensu: *ite et curate*
exse.

Muneris officio: nunquam hoc tibi, Roma, negabo.

Alterius par atque eadem fortuna laborum

Consulis: exanimum sonipes ad signa revexit.

Talia in Ausonia. Sed non et talis Hiberis

Armorum eventus campis. Carthaginis omnes 400

Per subitum raptae pernix victoria late

Terruerat gentes. Ducibus spes una salutis,

Si focias iungant vires. Ingentibus orsum

Auspiciis iuvenem, ceu patria gestet in armis

Fulmina, sublimi vallatam vertice montis 405

Ex

396. Post hunc versum legebantur in nonnullis editt. post Nicandrum hi tres: *Quod virtute viri titulis decorare sepulcrum Ingentis bello liceat, nomenque futuros Aeternum in Rutulos possis mandare nepotes.* Hos versus in nullo antiquo libro ante Nicandrum interpolatorem lectos, et ab omnibus, etiam Drakenborchio, qui uncis inclusit, damnatos cum Cellario et Leseb. omisi. 397. *labori coni.* Heinsf. vid. is ad Ovid. Amor. I. Eleg. 4, I. — 404. *patriae ceu gesser* in nonnullis editt.

exsequias, ut fere ire inficias dixerint latini. 395. *cinerem donare* etc. Cineres Marcelli Romam relatos, Appianus tradit; ossa filio remissa in Romanorum castra, Plutarchus notavit. 397. 98. Livius cap. 27. *perpauci cum Crispino duobus iaculis icto, et Marcello adolescente, saucio et ipso, effugerunt.* Et cap. 30. *Exitu huius anni Crispinus consul ex vulnere moritur.* Alii *Tarenti*, alii in *Campania mortuum tradunt.*

399. seqq. Nunc quae in Hispania post Carthaginem expugnatam inter Hasdrubalem fratrem Hannibalis et Scipionem gesta sunt, poeta narrare suo modo pergit. Conferenda est narratio Liviana

inde a libri XXVII, cap. 17.

— 401. *Carthag. raptae*, veluti raptim, hoc est, brevissimo tempore et repentino impetu expugnatae: et sic mox v. 407. Sed vide, quanta luxuria hanc celeritatis notionem poeta inculcet, *per subitum, raptae, pernix.* —

402. *ducibus* scil. Carthaginiensibus. Sequuntur ducum illorum de Scipionis virtute iudicia. *Ingensibus auspiciis*, nempe expugnata Carthagine, *orsum, ceu patria*, Iovis, cuius ille filius credebatur, (v. sup. vers. 138) *fulmina gesser*, h. e. ceu fulminibus omnia prosterneret, quibus resisti nequeat. — 405. *vallatam ex oculis*, haec iunge et cogita urbem ita sublimi in

vertice

Ex oculis urbem, cumulatam strage virorum,
Non toto rapuisse die, qua Martius ille
Hannibal in terra consumto verterit anno,
Nec pube aequandam nec opum ubertate, Saguntum.

Proximus, applicito saxosis aggere silvis, 410
Tendebat, fratris spirans ingentia facta,
Hasdrubal. Hic robur, mixtusque rebellibus Afris
Cantaber, hic voluceri Mauro perniciosior Astur:
Tantaque maiestas terra rectoris Hibera,
Hannibalis quantus Laurenti terror in ora. 415

Forte dies priscum Tyriis sollempnis honorem
Retulerat, quo, primum orsi Carthaginis altae
Fundamenta, novam coepere mapalibus urbem.
Et laetus, repetens gentis primordia, ductor

P 5

Festa

406. pro *ex oculis* Heins. obtulit *et scopulis* vel *et populis* et
mox *cumulata strage*. 407. *qua* e scriptis Heins. pro *qui, quo,*
quam. et *in terra* pro vulg. *interca*. 408. *everterit* con-
Heins. vel *baud verterit*. 412. *hic* scripti pro *hinc*. Cortius
ad marginem notavit coniecturam viri docti, *huic, huic* vel.
418. *sepsere* con. Heins. *cepere* ed. Parm.

vertice positam, ut oculi eam
assequi prope non possent.
407. *qua in terra*, Hispania,
ubi Hannibal integrum paene
annum in Sagunto expugnan-
da consumebat, quae *nec pu-*
be, multitudine copiarum,
nec opum ubertate cum Cartha-
gine comparari poterat.

410-16. Color etiam ora-
tionis Livianus. *Proximus*,
inquit Liv. cap. 18. *Cartha-*
ginienſium exercitus Hasdruba-
lis prope urbem Baeculam erat
etc. Sed Silius in his et cae-
teris, quae sequuntur, poetam
magis quam historicum agit.
Causas et occasionem huius
omnis ad Baeculam urbem di-

micationis, eiusque modum
et eventum, qui accurate co-
gnoscere cupit, Livium adeat
necesse est. Silius in mediam
rem nos abripit, et scenas
maxime epicas pingit. — *sen-*
debat, castra habebat, nota
verbi potestate, vel ex Virg.
Aen. II, 29. — 412. Popu-
los, quos in acie habuerit Has-
drubal, definitius nominavit
poeta. Livius Numidas, Ba-
leares, et Afros appellat.

416. seqq. Hasdrubal cum
Carthaginis natalem celebra-
ret, a Scipione turbatus est.
Hoc omne episodium fictioni
Silianae deberi in promptu est.

In

Festa coronatis agitabat gaudia signis, 420
 Pacificans Divos. Fraternum laena nitebat
 Demissa ex humeris donum, quam foederis arti
 Trinacrius Libyco rex, inter munera, pignus
 Miserat, Aeoliis gestatum insigne tyrannis.
 Aurata puerum rapiebat ad aethera penna 425
 Per nubes aquila, intexto librata volatu.
 Antrum ingens iuxta, quod acus simulavit in ostro,
 Cyclopum domus. Hic recubans manantia tabo
 Corpora letifero sorbet Polyphemus hiatu.
 Circa fracta iacent excussaue morsibus ossa. 430
 Ipse manu extenta Laertia pocula poscit,
 Permiscetque mero ructatos ore cruores.
 Conspicuus Siculi Tyrius subteminis arte
 Gramineas pacem Superum poscebat ad aras:
 Ecce inter medios hostilia nuntius arma, 435
 Quadrupedante inVectus equo, adventare ferebat.

Tur-

420. *gaudia scripti.* In vulg. *laurea.* 426. *Librata* Mo-
 dius et Heinsf. e scriptis pro vulg. *vibrata*, quam tuetur Daus-
 queius. 430. *fracta iacent* ed. Mediol. et Rom. 1, ubi quis
 annotaverat *circa frusta iacent.*

In Livio eius rei nulla vesti-
 gia sunt. — 420. de *coro-*
natis signis more militari fe-
 stis diebus v. Lips. de mil.
 Rom. IV. dial. 5. — De
laena, qua indutus Hasdrubal
 fuerit, dono Hannibalis, quod
 is a rege *Trinacrio*, Hiero-
 nymo acceperit, omnia ficta
 sunt ad imitationem Virgilii
 Aen. V, 250. apud quem Ae-
 neas Cloantho chlamydem au-
 ratam dono dedit. De foe-
 dere Hieronymi cum Hanni-
 bale facto vidimus sup. lib.
 XIV, 95. sqq.

425. sqq. Raptus Ganyme-

dis, et antrum Polyphemi,
 argumenta texturae in laena
 expressa. In priori argu-
 mento brevior Silius fuit,
 cum idem videret a Virgilio
 latius descriptum l. c. Antri
 autem Polyphemi descriptio-
 nem refinxit ex elegantissima
 imagine Virgiliana Aen. III,
 613. sqq. unde plerosque ver-
 borum ornatus hausit. 432.
conspicuus arte sub exquisitus
 quam laena artificiose texta,
pacem d. poscebat Deos vene-
 rabatur, nota formula ex Vir-
 gil A III, 369 ubi Helenus
caesis de more invenas Exorax
pacem

Turbatae mentes, imperfectusque Deorum
 Cessit honos: ruptis linquunt altaria sacris:
 Clauduntur vallo: tenuemque ut roscida misit
 Lucein Aurora polo, rapiunt certamina Martis. 440
 Audax Scipiadae stridentem Sabbura cornum
 Excepit; geminaeque acies velut omine motae.
 Exclamat Latius ductor, Prima hostia vobis,
 Sacrati manes, campo iacet. En age, miles,
 In pugnam et caedes, qualis spirantibus ire 445
 Assueras ducibus, talis rue. Dumque ea fatur,
 Incumbunt. Myconum Laenas, Cirtamque Latinus,
 Et Thysdrum Maro, et incestum Catilina Nealcen
 Germanae thalamo obtruncat. Cadit obuius acri
 Carthalo Nasidio, Libycae regnator arenae. 450
 Te quoque Pyrenes vidit contrerita tellus
 Permixtum Poenis, et vix credenda furentem,
 Magnum

438. *cessat* Lefeb. et conji. Heins. *cesset* in Colon. 450. In
 his nominibus valde variabant libri, ut *Cartalo*, *Castabo*, et *Va-*
sidio, *Vibidio*, *Vascidio*.

pacem diuam. — 437. Ho-
 stilem adventum sacra turbaf-
 se, et in mediis sacris omi-
 nium fuisse, nota observa-
 tio est. Helenus apud Virg.
 A. III, 406. *ne qua inter san-*
ctos ignes in honore Deorum
Hostilis facies occurrat, et omi-
na turber. Sed luxurianter
 Silius in singulis fere verbis
 illam turbationem expressit.

430. seq. Livius l. c. cap.
 18. *In inferiorem campum*
postero die Asdrubal, postquam
stantem pro castris hostium aciem
vidit, equites dimisit etc. Iam
 accurate pugnae ordo et mo-
 dus describitur. Sed poetae,

epicos colores miscenti, cae-
 des singulares sufficiunt. —
 444. *Sacrati manes.* Umbras
 patris et patrui alloquitur,
 veluti ulturus caede hostili, et
 inferias mactaturus. — 447.
incumbunt, ruunt in pugnam.
 451. seqq. C. Laelii, cuius
 ope Scipio nunc adversus Has-
 drubalem utebatur (v. Liv.
 XXVII, 18.) laudes poeta
 praedicat, adludens haud du-
 bie, ut solet in his nomini-
 bus, ad C. Laelium huius
 nepotem, amicum Scipionis
 Africani Ciceroni inprimis
 celebratum. Caeterum huius
 loci propria quaedam elegan-
 tia et suauitas etiam Clemen-
 ti

Magnum Dardaniae, Laeli, decus; omnia felix
Cui natura dedit, nullo renuente Deorum.

Ille foro auditus, cum dulcia solverat ora, 455
Aequabat Pyliae Neleia mella senectae.

Ille, ubi suspensi Patres, et curia vocem
Posceret, ut cantu, ducebat corda Senatus.

Idem, cum subitum campo perstrinxerat aures
Murmur triste tubae, tanto fervore ruebat 460

In pugnam atque acies, ut natum ad sola liqueret
Bella: nihil vitae peragi sine laude placebat.

Tunc e furtiva tractantem proelia luce
Deiecit Galam. Sacris Carthaginis illum
Supposito mater partu subduxerat olim. 465

Sed stant nulla diu deceptis gaudia Divis.

Tunc

455. *solverat* e Colon. Al. *solveret*. 456. *Neleia mella* e Colon. Mod. *membra* Putean. et Oxon. In Vulg. *verba*. 458. *et cantu* Marci posterior edit. 463. *luci* Colon. vitiose. Sed inde Heinf. coniecit *e furtivo luo*, Burm. *lustro*. vid. tamen nott.

ti non admodum amico Musae Silianae adridebat (Essai de critique T. I. pag. 85.)

455. In eloquentia notanda notus usus exempli Nestoris, ex Homero ductus Il. α, 247. ubi Nestor ἡδυεπής, τὴ καὶ ἀπο γλασσης μελίτος γλυκιῶν ῥέειν αὐδῇ. Vnde *Neleia mella* Silius finxit, et multi alii dixerunt, quos Drakenborch. laudavit. Propriam autem Siliio luxuriam novimus, epithetis e longinquo petitis nomina designandi, ut nunc Nestoris a Neleo, Neptuni filio, conditore Pyli, Nestoris patriae. 457. 58. Laelius in consulendo et persuadendo artifex. Illuc pertinent *suspensi*,

dubii, incerti quid sequantur, huc *cansus*, in quo manifeste ad Amphionis vel Orphei fabulas adluditur, ita tamen, ut dexteritas persuadendi cum illius cantus efficacia comparatur. v. sup. lib. XI, 444. et XIII, 347. — 459-62. In his virum bellicosum et militem fortem designari, quis dubitet?

463. *furtivam lucem* recte Marfus exposuit vitam, quam Gala furto matris habebat, quae eum *sacris* Punicis *olim subduxerat*. De hoc ritu Carthag. quotannis pueros immolandi, diximus lib. IV, 767. ubi filio Hannibalis idem vitae periculum fuisse narrabatur.

Tunc Alabim, Murrum, atque Dracen, demisit ad
umbras,

Femineo clamore Dracen extrema rogantem:

Huius cervicem gladio inter verba precesque

Amputat: absciso durabant murmura collo.

470

At non ductori Libyco par ardor in armis.

FronDOSI collis latebras ac saxa capessit

Avia, nec caedes extremave damna movebant

Agminis. Italiam profugus spectabat et Alpes,

Praemia magna fugae. Tacitum dat tessera signum: 475

Dimissa in colles pugna silvasque ferantur

Dispersi, et summam, quicumque evaserit, arcem

Pyrenes cūlmenque petat. Tum primus, honore

Armorum exuto, et parma celatus Hibera,

In montes abit, atque volens palantia linquit

480

Agmina. Desertis Latius victricia signa

Immit-

470. *absciso* e scriptis et ed. antiq. pro vulg. *abscisso*, quod pri-
mus Nicander in Iuntina edidit. 480. *volens* e scriptis pro
volans.

tur. Ergo *suppositus parvus* est, alienus, oblatusque iis, qui infantem ad sacra posce-
bant. Hinc et *deceptos Di-
vos* expedit, felici brevita-
te expressam sententiam. —
Ad vers 470. vid. quae in lo-
co simili lib. IV, 173. nota-
vimus. Pertinebat scilicet ad
epicam carminis formam, et-
iam caedes et mortes ornare
verbis, ac veluti arte quadam
et caedentes, et caesos com-
mendare lectoribus.

471. seqq. Livius XXVII,
19. *Asdrubal iam antequam di-
micaret, pecunia rapta, ele-
phantisque praemissis, quamplu-
rimos poterat de fuga excipi-*

*ens, praeter Tagum flumen ad
Pyrenaeum tendit.* Hanc Has-
drubalis fugam Silius suo mo-
do, ornandi magis libidine,
quam historica veritate et or-
dine ductus extulit, ut luxu-
riantem in his et prope lo-
quacem se prodiderit. De *tes-
sera* vers. 475. vid. ad lib.
VII, 347: ubi eodem sensu
discurrit tessera castris. —
481. De praeda castrorum ho-
stiliū Livius l. c. ita: *Sci-
pio castris hostium positus, prae-
ter libera capita omnem prae-
dam militibus concessit.* Quod
autem poeta addit, Hasdruba-
lem providisse, relicta castro-
rum praeda hostem iras a cae-
de

Immittit miles castris. Non urbe recepta
 Plus ulla partum praedae, tenuitque moratas
 A caede, ut Libycus ductor providerat, iras.
 Fluminei veluti deprensus gurgitis undis, 485
 Avulsa parte inguinibus causaque pericli,
 Enatat intento praedae fiber avius hoste.
 Impiger occultis Poenus postquam abditur umbris,
 Saxosae fidens silvae, maiora petuntur
 Rursus bella retro, et superari certior hostis. 490
 Pyrenes tumulo clypeum cum carmine figunt,
 HASDRUBALIS SPOLIUM GRABIVO SCIPIO VICTOR.

Terrore interea posito trans ardua montis
 Bebrycia populos armabat Poenus in aula,

Mercan-

484. *providerit* Colon.
 Parm. *Al. additur.*

488. *abditur* scripti duo, Rom. 2.

caede moratas retenturum, nec se persecuturum, id puto id eo factum esse, ut sequenti comparationi locus esse, ea- que carmen distingui posset. Nota fabula est de fibro C. castore inguen, cuius causa capitur, avulsum sibi abiiciente, ut ipse salvus evadat. Hinc Iuvenali Sat. 12. dicitur *cupiens evadere damno testiculo- rum.* v. Aelian. VI, 34. Plin. VIII, 30.

488-92. Livius cap. 20. init. *De bello inde consilium habitum, et auctoribus quibusdam, ut confestim Asdrubalem persequeretur, anceps id ratus, ne Mago et Asdrubal cum eo iungerent copias, praesidio ran- zum ad insidendum Pyrenaeum misso, ipse reliquum nestasis re- cipiendus in fidem Hispaniae po-*

pulis absumsit. Huius narra- tionis levia tantum vestigia poeta expressit. — *umbris nemorum montis Pyren. ob- via metaphora, unde mox saxosae silvas infert.* Deinde *certior superari hostis* dicitur, cuius victoriam certius spe- rabat Scipio, unde *maiora bella ei petebantur retro*, qua- tenus omissa persecutione Has- drubalis reliquos Poenorum duces oppugnare meditaba- tur.

493. Hasdrubal militem mer- cenarium ex Gallis conducit. Livius XXVII, 29. Arvernorum populos, deinde Gallicas et Alpinas gentes nominat, quae illum non solum receperint, sed etiam in bellum secutae sint. Silius autem, ut poe- ta, Gallicum tractum, unde milites

Mercandi dextras largus, belloque parata 495
 Prodigere in bellum facilis. Praemissa feroces
 Augebant animos argenti pondera et auri,
 Parta metalliferis longo discrimine terris.
 Hinc nova complerunt haud tardo milite castra
 Venales animae, Rhodani qui gurgite gaudent, 500
 Quorum serpit Arar per rura pigerrimus undae.
 Iamque, hieme affecta, mitescere coeperat annus.
 Inde, iter ingrediens rapidum per Celtica rura,
 Miratur domitas Alpes, ac pervia montis
 Ardua, et Herculeae quaerit vestigia plantae, 505
 Germanique vias divinis comparat ausis.

Vt vero ventum in culmen, castrisque resedit
 Hannibalis, Quos Roma, inquit, quos altius, oro,
 Attollit muros, qui post haec moenia, fratri
 Victa meo, stent incolumes? Sit gloria dextrae 510
 Felix tanta precor: neve usque ad sidera adisse
 Invideat laevus nobis Deus. Agmine celfo

Inde

496. *promissa* Putean. Rom. I. et Mediol. vitiose: vid. nott.
 500. *quae gaudent* Putean. 511. *neu quisquam ad sidera adisse*
 coni. Heinf.

milites Hasdrubal conduxerit, designat primum *Bebrycia aula*, h. e. *Bebrycibus*, populo non procul a Pyrenaeis in Gallia Narbon. sito, de quo vidimus sup. lib. III, 423. deinde his, qui *Rhodanum* et *Ararem* accolunt. Haec omnia poeticis coloribus expressa effert, inprimis operoso verborum ambitu militem pecunia conductum inculcans. cf. lib. V, 195.

502. seqq. Hasdrubal Alpes ascendit cum copiis. Haec Livius l. I. et cap. 36. secundum veritatem historicam tra-

dit. Poeta pro more narrationem Livianam ita mutavit, ut verbis et rebus carmen epicum commendaret. — *hiems affecta* est pene finita, ad finem vergens. *Alpes domitas*, superatas itinere, ut passim supra lib. II, 356. IV, 4. designat *Herculis*, qui primus viam per eas muniverat *vestigis*, et *Germani* Hannibalis *viis*. 508. *Quos Roma* etc. miratur Hasdrubal, fratris armis nondum Romam occupatam esse, quum tam immanes montes superaverit. Recte ita Marfus. Iam haec

moenia

Inde alacer, qua munitum declivis ab alto
 Agger monstrat iter, properatis devolat armis.
 Non tanto strepuere metu primordia belli: 515
 Nunc geminum Hannibalem, nunc iactant bina coire
 Hinc atque hinc castra, et pastos per prospera bella
 Sanguine ductores Italo coniungere Martem,
 Et duplicare acies; venturum ad moenia cursu
 Hostem praecipiti, et visurum haerentia porta 520
 Spicula, Elissaeis nuper contorta lacertis.

His super infrendens sic secum Oenotria tellus:
 Tantone, heu Superi! spernor contemta furore
 Sido-

520. porta scripti et ed. veteres. Vulg. portas.

moenia ipsas Alpes dicit, ut *muris* urbis opponantur. Mox precatur, ut dii virtuti fratris et itineri suo, quo paene ad *fidera* usque penetraverit, felicem successum et eventum largiantur.

515-21. Ne in ipso quidem belli initio, sub adventum ipsius Hannibalis tantus hominum metus fuit, quantus nunc, cum Hasdrubalem audivissent Alpes superasse. Livius XXVII, 44. *Romae haud minus terroris ac tumultus erat, quam fuerat biennio ante, quum castra Punica obiecta Romanis moenibus portisque fuerant.* — Sequentia omnia e Livianis traducta sunt, ubi lib. XXVII, 40. homines ita loquebantur: *nunc duo bella in Italiam accepta, duo celeberrimi nominis duces circumstare urbem Romanam, et unum in locum totam periculi molem, omne onus in-*

cubuisse. Deinde alio tempore cap. 44. *nunc duo bella Punica facta, duos ingentes exercitus, duos prope Hannibales in Italia esse etc.* — 521. *Elissaeis lac.* a Poenis, Hannibalis militibus.

522. seqq. Sequitur episodum quoddam de Oenotria tellure, quae aegre ferens Hasdrubalis ad Romam impetum, Claudium Neronem ad auxilium Romae ferendum ex Lucanis excitat. — In promptu est, quoniam hoc omne phantasma pertineat. Nempe poetae vulgare et prosaicum erat, ex veritate historica narrare, quomodo factum sit, ut Claudius Nero, cui in Lucanis adversus Hannibalem dimicandum erat, praesidio ibi relicto versus Romam contenderet. Hoc enim Liv. XXVII, 36-43. accurate tradiderat. Ergo hac prosopopoeia utitur,

non

Sidoniae gentis, quae quondam sceptrâ timentem
 Nati Saturnum nostris confidere in oris, 525
 Et regnare dedi? Decima haec iam vertitur aestas,
 Ex quo proterimur: iuvenis, cui sola supersunt
 In Superos, bella, extremo de litore rapta
 Intulit arma mihi, temeratisque Alpibus ardens
 In nostros descendit agros. Quot corpora texti 530
 Caesorum, stratis toties deformis alumniis!
 Nulla mihi floret baccis felicibus arbor;
 Immatura seges rapido succiditur ense;
 Culmina villarum nostrum delapsa feruntur
 In gremium, foedantque suis mea regna ruinis. 535
 Hunc etiam, vastis qui nunc sese intulit oris,
 Perpetiar, miseras quaerentem exurere belli
 Reliquias? Tum me scindat vagus Afer aratro,
 Et Libys Ausoniis commendet semina sulcis,
 Ni cuncta, exsultant quae latis agmina campis, 540
 Vno condiderim tumulto. Dum talia versat,

Et

531. *Caesorum seu stratis* vulg. Sed voc. *seu* primum in Iun-
 tina Nicandri apparuit.

535. *mea terga* coni. Heins.

536. *bunc* Colon. Al. *nunc*.

non inepte, si varietatem
 carminis probes, ut Italiae
 imaginem, vel genium quen-
 dam inducat lamentantem ho-
 stis adventantis metum, et
 Claudium Neronem ad opem
 sibi ferendam excitantem. Sed
 fortasse nimia loquacitas est,
 qua episodium ornavit et ex-
 tulit. — 524. De Saturno
 Iovis arma fugiente, et in
 Italia latente, nota fabula est.
 vid. Virgil. A. VIII, 319. —
 527. *cui sola* — *bella*, qui
 prope omnem terrarum orbem
 debellavit, et mox, more
 Gigantum, ipsum Olympum
 Vol. II.

petet. Acerba vox in Han-
 nibalis furorem et arrogan-
 tiam elata. — 528. *extre-
 mo de lit.* ex ultima Hispania.
 v. ad lib. VII, 171. lib. I,
 141. et infr. vers. 643. Mox
temeratas Alpes invidiose Tel-
 lus vocat, quatenus primus
 eas Hannibal post Herculem
 calcaverat, et veluti profana-
 verat vestigiis suis. Unde
intemerata saxa supra dicun-
 tur, lib. III, 499. ad quae
 praeter Herculem nemo ad-
 scenderat.

536. *bunc etiam* Hasdru-
 balem *perpetiar*, qui *exuret*
 Q *reli-*

Et thalamos clausit nox atra hominumque Deūmque,
Tendit Amyclaei praeceps ad castra nepotis.

Is tum, Lucanis cohibentem finibus arma,
Poenum vicini servabat cespite valli.

545

Hic iuvenem aggreditur Latiae telluris imago:
Clauforum decus, atque, erepto, maxima Romae
Spes Nero, Marcello, rumpe, atque expelle quietem.
Magnum aliquid tibi, si patriae vis addere fatis,
Audendum est, quod, depulso quoque moenibus ho-
ste,

550

Victores fecisse tremant. Fulgentibus armis
Poenus inundavit campos, qua Sena relictum
Gallorum a populis servat per secula nomen.
Ni propere alipedes rapis ad certamina turmas,
Serus deletae post auxiliabere Romae.

555

Surge, age; fer gressus. Patulos regione Metauri
Damnavi tumultis Poenorum atque ossibus agros.

His

555. *dilectae* Putean.

reliquias belli, h. e. ea penitus consumet, quae ab Hannibale relicta erant, adeoque plane ad incitas rediget imperium Rom.

543 *Amyclaeus nepos*, quo sensu Claudius Nero dicatur, iam supra explanavimus ad lib. VIII, 414. Et cf. Livius XXVII, 40. sqq. ut quomodo *Lucanis finibus arma cohibuerit*, et *Poenum servaverit*, intelligas. 547. *Clauforum*. vid. Virgil. Aen. VII, 706. et ex lib. VIII. l. l. — 549. poeta Italiae imaginem ea loquentem et adhortantem inducit, quae apud Livium ipse Claudius pronunciabat cap.

43. *audendum ac novandum aliquid inprovisum, inopinatum, quod coeptum non minorem apud cives, quam hostes terrorem faceret; perpetratum in magnam laetitiam ex magno metu verteret.* — 550. *quod victores fecisse trem.* i. e. quod ita arduum et periculosum sit, ut cum perpetratum fuerit, ipsi victores rei magnitudinem admirarentur. Felici brevitate sententiam summi ponderis et magni ambitus expressam agnosco. 552. *qua Sena* etc. h. e. ad Senam Gallicam s. Senogalliam in Umbria. v. Liv. XXVII, 46. et sup. lib. VIII, 455. — 557. *damnavi*,

His dictis abit, atque abscedens visa paventem
Attrahere, et fractis turmas propellere portis.

Rumpit flammato turbatus corde soporem,
ac supplex, geminas tendens ad sidera palmas,
Tellurem Noctemque, et coelo sparsa precatur
astra, ducemque viae tacito sub lumine Phoeben.
inde legit dignas tanta ad conamina dextras.

Quaque iacet superi Larinas accola ponti,
Qua duri bello gens Marrucina, fidemque
exuere indocilis sociis Frentanus in arinis.
Tum, qua vitiferos domitat Praetutia pubes,
aeta laboris, agros, et penna, et fulmine; et undis
hibernis, et Achaemenio velocior arcu
volat. Hortator sibi quisque: Age, perge, salutem
usoniae ancipites Superi, et, stet Roma cadatne,
a pedibus posuere tuis, clamantque, ruuntque.

Q 2 Hor.

558. *abscedens* e Colon. Mod. pro vulg. *ascendens*. In Cod.
Tel. *abscedens*. Deinde Rom. 2. *iussu paventem*.

navi, destinavi, sed illud
erbius et fortius. Ad Me-
rum fl. Hasdrubal postea
esultus est.

561. sqq. Harum precum,
as ipsi Claudio tribuit poe-
, vestigia sunt in Livio,
d factarum a militibus, quo-
m animos ille oratione sua
onfirmaverat. v. Liv. XXVII,
5. *tacitum lumen* Phoebes di-
te, ut Virgil. *tacitae silentia*
nae, Aen. II, 255. ubi vid.
eyn. Deinde quae sequitur
verss. 565. itineris descri-
tio, itidem ex Livianis ad-
abrata est cap. 43. *Prae-*
ssi per agrum Larinatem,
marrucinum, Frentanum, Prae-
tutianum, qua exercitum du-

cturus erat, ut commeatus in
viam deferrent etc. Ipse de
soto exercitu civium sociorum-
que, quod roboris erat, dele-
git etc. quae versu 564. ex-
pressa sunt. De ipsis regio-
nibus diximus sup lib VIII,
404. 521. *Praetutiani* agri
vina passim Plinius memora-
vit, ut lib. XIV, 6. 7. — Sed
summa luxuria est, qua poeta
verss. 569. 70. itineris velo-
citatem exaggerat, *penna, fulm.*
undis bib. et Achem. arcu velo-
cior evolat. Sed aequalem ha-
bet Claudianum Rapt. Prof.
II, 198. sq. ubi et Gesnerus
docuit *hibernas undas* esse tor-
rentem e tempestate ortam,
Homericum *Χερσαριον ὕδωρ*
II.

Hortandi genus acer habet praecedere ductor.
 Illum, augent cursus, anni si aequare sequendo, 57
 Atque indefessi noctemque diemque feruntur.

At Roma adversi tantum mala gliscere belli
 Accipiens, trepidare metu, nimiumque Neronem
 Speravisse queri, atque uno sibi vulnere posse
 Auferri resstantem animam. Non arma, nec aurum, 58
 Nec pubem, nec, quem fundant, superesse cruorem
 Scilicet Hasdrubalem invadat, qui ad proelia soli
 Hannibali satis esse nequit? Iam rursus, ubi arma
 Avertisse suo cognovit devia vallo,
 Haesurum portis Poenum: venisse, superbo 59
 Qui fratri certet, cui maxima gloria cedat
 Urbis deletae: fremit amens corde sub imo
 Ordo Patrum, ac magno interea meditatur amore
 Servandi decoris, quonam se fine minanti
 Servitio eripiat, Divosque evadat iniquos. 59
 Hos inter gemitus obscuro noctis opacae

Suo

577. *tantum es mala erat* in scriptis Heinsl. Vnde Leseb. dicit *tantum, es, mala*, emphasin elegantissimam hic sentit.
 579. *spiravisse* coni. Heinsl. 581. *quem fundat* id. hoc sibi: ipsa Roma quod effundat sibi cruoris, nil superesse.
 Versus a Modio e Colon. correctus pro vulg. *Scilicet Hasdrubalem invadant, ad proelia* etc. Illo modo etiam Barth. ex Ox.
 587. *sub imo* e Colon. Mod. Sic et in editt. priscis. Al. *sub a*

Il. ψ, 420. cf. Ovid. Trist. I, 11. 33. et sup. lib. X, 11. Incommode etiam et nimis argute dictum sentio, *Superos salutem in pedibus posuisse*, h. e. omnem spem victoriae et fortunae in celeritate positam. Sed sobriam et naturalem eiusdem festinationis notationem Livius exhauscerat cap. 45. *Modestia certare milites, ne quid ultra usum necessarium sumerens: nihil morari, nec a signis abstinere ci-*

bum capientes: diem ac noctem ire: vix quod satis ad naturae desiderium corporum esset, quod si dare. 574. ductor hortabatur exemplo suo, dum ipse alacriter praecedebat agmina. 577. sqq. Romanorum mentus, cuius supra vers. 579. mentionem obiter fecerat poeta, nunc uberius describitur sequitur, ex Livii cap. 46. mutuata.

591. sqq. cf. Liv. XXV. 46. Quae de M. Livio Cl

Succedit castris Nero, quae coniuncta feroci
Livius Hasdrubali vallo custode tenebat.

Belliger is quondam, scitusque accendere Martem
Floruerat primo clarus pugnator in aevo. 595

Mox falso laesus non aequi crimine vulgi,
Secretis ruris tristes absconderat annos.

Sed, postquam gravior moles terrorque periclo
Poscebat propiore virum, revocatus ad arma
Tot caesis ducibus, patriae donaverat iram. 600

At non Hasdrubalem fraudes latuere recentum
Armorum, quanquam tenebris nox texerat astus.
Pulveris in clypeis vestigia visa movebant,
Et properi signum accursus, sonipesque, virique
Substricti corpus; bis clarum buccina signum 605
Praeterea gemino prodebant iuncta magistro

Q 3

Castra

594. *belliger is* Colon. Tel. Rom. 1. pro vulg. *belligeris*.

597. *secretis ruris* e Colon. Mod. et Heins. Vulg. *secretus ruri*.

600. *donaverat* Colon. Tel. Rom. 2. Marfus in Commentario
Al. *devoverat*. 601. *repentum* pro *repentinorum*, coni. Heins.

603. *movebant* Colon. Mod. et Oxon. In Put. *manebant*. Vulg.
monebant.

lii collega sequuntur, expe-
lias licet ex his Livianis cap.

24. M. Livius erat multis
ante annis ex consulatu populi
iudicio damnatus. Quam igno-
miniam adeo aegre tulerat, ut
et rus migraret, et per multos
annos et urbe et omni coetu
averet hominum etc. Causam
damnationis Livii prodidit
Frontin. Stratag. IV, 1. quod
praedam non aequabiliter di-
viserat militibus. — 600. *do-*
nav. iram, remisit iram, qua
adversus patriam commotus
erat. cf. Sidon. Apoll. II, 530.
Ius hoc exemplo Livii Sali-
atoris ut reprobareret Romae

expetitur auxilium eorum,
quos damnaverat.

601. seqq. Hasdrubal ho-
stium adventum sentiens, at
de eorum numero et statione
solicitus noctu castris relictis
ad Metaurum fl. signa refert.
Haec accurate narrat Livius
cap. 47. unde singula momen-
ta excerptis, et poetico ser-
mone extulit Silius. — *re-*
centum armorum, scil. Nero-
ris, qui ex Lucanis profectus
se cum Livio coniunxerat,
verss. 591. 92. Iam enume-
rantur indicia, e quibus Has-
drubal consulum adventum
repentinum suspicatus fuerit,
pulvis,

Castra regi. Verum, fratri si vita supersit,
 Qui tandem licitum socias coniungere vires
 Consulibus? Sed enim solum (dum vera patefcant)
 Cunctandi restare dolum, Martemque trahendi. 610
 Nec consulta fugae segni formidine differt.

Nox, somni genitrix, mortalia pectora curis
 Purgarat, tenebraeque horrenda silentia alebant:
 Erepat, suspenfa ferens vestigia, castris,

604. Locum e MStis Colon. et Oxon. viri docti emendarunt cum vulgo legeretur *Es propere signum ad cursus.* 605. Lefel expressit lectionem Cod. Colon. *stricti corpus, bis clarum quoque buccina signum* etc. et intelligendam censet coarctationem, de qua Livius XXVII, 46. circa initium, potius quam ad vocem *strictiores* cap. 47. In eo fuit, inquit, haec coarctatio signum properi accursus, quod hinc videbantur Romam nondum sat temporis habuisse ad castra more solito ponenda. Haec ille, Seevid. nott. nostrae. 609. *patefcant* e Colon. pro vulg. *patefunt.* 614. *erapit* e Colon. *eripit* Oxon. *eripuit* Parm. A *erupit.*

pulvis in clypeis, ex motu
 agminis vehementiori, dein-
 de equi et viri corpus *substri-*
cti, h. e. ex continuis itine-
 ris laboribus graciles, lan-
 guidi. Ipse Livius memorat
 fuisse, qui suaderent Neroni,
 ut *fessum via ac vigilis militem*
reficeret, l. c. cap. 46. Et
 mox cap. 47. init. *Hasdrubal*
ante signa cum paucis equitibus,
scuta vetera hostium notavit,
quae ante non viderat, et stri-
gosiore equos, (hi sunt Silio
substricti corpus) multitudo
quoque maior solito visa est.
 Denique duos consules adesse
 Hasdrubal suspicabatur ex buc-
 cinae signo bis dato. Ita di-
 fert Livius l. l. *Illud vete-*
rem ducem adfueritque Roma-
no hosti movit, quod bis in ca-

stris consularibus referebant
cinisse. duos profecto consul-
esse cura agebat. — 607. V-
rum, si etc. vox Hasdrubal-
solliciti et incerti, quona-
modo alter consul ab Hann-
bale abcessisset. Livius etia-
pluribus verbis Hasdrubale
inducit de illa re coniectura-
tem, v. c. baud mediocri cla-
uisteritum Hannibalem inseq-
non ausum. interdum, liter-
suas ad eum non pervenisse, ca-
dere; interceptisque iis cons-
lem ad se opprimendum accer-
rasse. His anxius curis, e-
rinctis ignibus, vigilia prin-
dato signo, ut taciti vasa col-
gerens, signa ferri iussit e-
Haec iam in sequentibus si-
 modo Silius expressit.

611. sqq. Hasdrubal nos-
 fugi

Et muta elabi tacito iubet agmina passu. 615
 Illunem nacti per rura tacentia noctem
 Accelerant, vitantque sonos: sed percita falli
 Sub tanto motu tellus nequit. Implicat actas
 Caeco errore vias, umbrisque ferentibus arto
 Circumagit spatio sua per vestigia ductos. 620
 Nam, qua curvatas sinuosis flexibus amnis
 Obliquat ripas, refluoque per aspera lapsu
 In sese redit, hac, casso ducente labore,
 Exiguum involvunt frustratis gressibus orbem,
 Inque errore viae tenebrarum munus ademtum. 625
 Lux urget, panditque fugam. Ruit acer apertis
 Turbo equitum portis, atque omnis ferrea late
 Tempestas operit campos. Nondum arma manusque

Q 4

Per-

616. *illunem* e Colon. Parm. Benes. In Oxon. et aliquot edit.,
in lumen, illumem, illumem. 617. *vitantque sonos* e Colon.
 Modius. Vulg. *vitant socios.* Barth. *vitant sonitus* cum et in
 Oxonio *socios* reperisset. 621. *sinuosis* Colon. al. *sinuatis.*
 624. pro *exiguum* Heinſius offerebat *irriguum.* 627. *omnes*
 coni. Heinſ.

fugam clam capeſſit. Livia-
 na iam antea dedimus. Sed
 poeta hunc locum eleganti
 oratione extulit, quamvis non
 ſine luxurie colorum, quibus
 clandestinam fugam, eamque
 noctu factam deſcriberet. —
 618-25. Livius cap. 47. Has-
 drubal, dum lux viam oſtende-
 ret, ripa fluminis (Metauri)
 ſigna ferri iubet; et per tor-
 zuoſi amnis ſinus flexuſque erro-
 rem volvens, baud multum
 proceſſit. Haec poeta verbis
 ornat, luxurianter iterum et
 operoſo colorum apparatu, cu-
 ius ſimilem iam vidimus ſup.
 lib. VII, 135. et IX, 227.
 XIII, 139. Hinc caecum er-

rorem expedies; cogitabis
 Haſdrubalem nocturni itine-
 ris errore, et fluminis, quod
 ſequebatur, curvo flexu ita
 deluſum, ut veluti in orbem
 illuc rediret, unde venerat,
 quas poeta *actas errore vias*,
 et mox *cassum laborem* dicit,
 et *frustratos gressus*. Addit
tenebrarum munus, quibus ad
 fugam uti volebat, *ademtum*,
 quia hae ipſae tenebrae illum
 errorem viae et orbem itine-
 ris fecerant.

626. ſeqq. Committuntur
 acies ab utraque parte. Ecce
 poetam, qui ſine ambagibus
 in media arena lectores col-
 locat; et lege Livium XXVII.

Permixtae, iam tela bibunt praemissa cruorem.
 Hinc, iussae Poenum fugientem sistere, pennae 630
 Dictaeae volitant; hinc lancea turbine nigro
 Fert letum cuicumque viro, quem prenderit ictus.
 Deponunt abitus curam, trepidique coactas
 Constituunt acies, et spes ad proelia vertunt.

Ipse inter medios (nam rerum dura videbat) 635
 Sidonius ductor, tergo sublimis ab alto
 Quadrupedantis equi, tendens vocemque manusque,
 Per decora, extremo vobis quaesita sub axe,
 Per fratris laudes, oro, venisse probemus
 Germanum Hannibalis: Latio Fortuna laborat 640
 Adversis documenta dare, atque ostendere, quantus
 Verterit in Rutulos domitor telluris Hiberæ,
 Suetus ad Herculeas miles bellare columnas.

Forfi-

629. *praemissa* e membranis Mod. et Heinsf. Al. *permissa*, *permixta*. 632. *prenderit* Colon. Vulg. *prendidit*. 634. *constituunt* Colon. Parm. pro vulg. *consistunt*. 635. pro *videbat* Heinsf. coni. *iubeant*. 637. *intendens* coni. Heinsf.

48. ut formam narrandi historicam ex rerum gestarum veritate et fide expressam cognoscas. — 627. *turbo*, ex impetu prorumpentium agminum; unde mox *tempestas ferrea*, variata imagine, quam alibi *telorum nubem* dixit, ut lib. I, 311. II, 37. et *ferream zellorum segetem* Virg. A. III, 45 — 629. *tela bibunt cr.* vid. ad lib. VI, 293. — 631. *turbine nigro*, ob densam copiam lancearum, quae veluti tenebras quasdam induceret, vid. lib. II, 37. ubi absolutior imago, lib. IV, 552. et inf. vers. 768.

635. sqq. Hasdrubal ad pugnam coactus milites suos alloquitur. In Livianis cap. 49. haec sunt: Ille (Hasdrubal) *pugnantes hortando, pariterque obeundo perisula, sustinuit: ille fessos, abnuentesque saedio et labore, nunc precando, nunc castigando, accendit: ille fugientes revocavit.* Sed haec potius pertinent ad locum sequentem inf. vers. 740. — 638. *extremo sub axe* v. supr. ad vers. 528. — 640-43. Fortuna studet populo Romano calamitatibus probare, quales sint milites, qui devicta Hispania in Italiam

Forsitan et pugnās veniet germanus in ipsas.
 Digna viro, digna, obtestor, spectacula pleno 645
 Corporibus properate solo. Quicumque timeri
 Dux bello poterat, fratri iacet: unica nunc spes,
 Et poena et latebris infracto Livius aevo
 Damnatum offertur vobis caput. Ite, agite, oro,
 Sternite ductorem, cum quo concurrere fratri 650
 Sit pudor, et turpi finem donate senectae.

At contra Nero: Quid cessas cluisse labores
 Ingentis belli? Pedibus tibi gloria, miles,
 Parta ingens: nunc accumula coepta ardua dextra.
 Heu! temere abducto liquisti robore castra, 655
 Ni factum absolvit victoria. Praecepit laudem:
 Adventu cecidisse tuo memorabitur hostis.

Q 5

Parte

644. *venias* Colon. Rom. 2. quod expressit Leseb. pro vulg. *veniet*. 645. *digna viri*, o coni. idem Heinsf. 648. *et poena et lat.* e Colon. pro vulg. *et pene e latebris*. Barthius ex *poenae latebris*. 651. *turpi* Colon. Al. *turpis*. 655. *cluisse* Putean. et editt. principes. Vulg. *clausisse*. 655. *abducto liquisti* e Colon. Vulg. *adducto rupisti*. 656. *praecipit* Putean. et Oxon. Sed Leseb. ex vulg. et Rom. 1. edidit *praepere*, nec satis illius vocabuli vim adsecutus esse videtur.

liam venerint. 646. *properate spectacula* etc. operam date pugnando, ut dignum Hannibale spectaculum aperiatis, *plenum corpor. solum*, h. e. cadaveribus hostium stratum. — 647. *fratri iacet*, iam absumti et caesi a fratre meo sunt. Ergo duces praesentes Romanorum in contemptum trahit, inprimis Livium extenuans, *infracto aevo*, senem decrepitum et invalidum, *ex poena et latebris*, de quibus supra dictum est ad vers. 596. sqq. quo etiam *damnatum caput* pertinet, ut populi iudicio olim damnati.

652. sqq. Sequitur Neronis ad milites oratio, cuius levia tantum vestigia apud Livium reperiuntur, ut cap. 48. cum Claudius, *quid ergo praecipiti cursu tam longum iter emensi sumus?* militibus clamitaret. Sed hanc solam sententiam Silius poetica ratione dilatavit, cf. Liv. cap. 45. ubi uberior Neronis ad milites adhortatio extat. — *pedibus*, celeri cursu ex Apulia, quo huc pervenissis. 657. *adventu memorabitur*, veluti altero Caesaris facinore, qui cum primum venisset, etiam vincebat.

Parte alia, insignis nudatis casside canis,
 Livius: Huc, iuvenes, huc me spectate ruentem
 In pugnas: quantumque meus patefecerit ensis, 660
 Tantum intrate loci; et tandem praeccludite ferro
 Iam nimium patulas Poenis grassantibus Alpes.
 Quod ni veloci prosterminus agmina Marte,
 Et fulmen subitum Carthaginis Hannibal adsit,
 Qui Deus infernis quenquam nostrum eximat umbris? 665
 Hinc, galea capite accepta, dicta horrida ferro
 Sancit, et, obtectus senium, fera proelia miscet.
 Illum, per cuneos et per densissima campi
 Corpora tot dantem leto, quot spicula torisit,
 Turbati fugere Macae, fugere feroces 670
 Autololes, Rhodanique comas intonsa iuventus.

Fatidicis Nabis veniens Hammonis arenis
 Improba miscebat securus proelia fati,
 Ceu tutante Deo; ac patriis spolia Itala templis
 Fixurum vano tumidus promiserat ore. 675
 Ardebat gemma Garamantide caerulea vestis,

Vt

661. *tantum praeccl.* Oxon. Rom. 1. Parm. Mediol. 665. *quis Deus* vulg. 672. *Nabus* Putean. *fatidicus Nabis* Mediol.
 674. *spolia Itala templis* ex Codd. Colon. Oxon. Putean. et
 Rom. pro vulg. *spolia improba terris*.

658. sqq. Huius orationis Livianae materiem Silianae eloquentiae debemus. Livius nulla illius consulis ad milites verba retulit. — 661. *praeccludite ferro Alp.* veluti obstruite cadaveribus. Nota multis exemplis ratio caedem hostium commendandi. vid. Mb. VI, 603. XI, 138. — 664. *fulmen Carth.* vid. lib. VII, 106. — 671. *Rhodani iuventus*, Galli, *comas intonsa*, quatenus his moris erat

comam pascere, unde Gallia comata dicta est. Ita Drakenborch, adversus D. Heinsium, qui de coma votiva accipiebat. cf. Plin. XI, 37. et IV, 17.

672. sqq. Scenam caedibus eruentam aperturus, pro more, poeta, de *Nabi* quodam Marinarico, templi Hammonis Garamantici accola et sacerdote episodium praemittit. De iis rebus, quae ad Hammonem illum pertinent, satis

Vt cum sparsa micant stellarum lumina coelo,
 Et geminis galeam, clypeumque accenderat auro.
 Casside cornigera dependens infula sacros
 Prae se terrores Divûmque ferebat honorem. 680
 Arcus erat pharetraeque viro, atque incocta ceraſtis
 Spicula, et armatus peragebat bella veneno.
 Nec non, cornipedis tergo de more repositus,
 Sufſentata genu per campum pondera conti
 Sarmatici prona adverſos urgebat in hoſtes. 685

Tum quoque tranſfixum telo per membra, per arma,
 Conſulis ante oculos, magno clamore Sabellum
 Aſportabat ovans, et ovans Hammona canebat.
 Non tulit hanc iram tantosque in corde tumores
 Barbarico ſenior, telumque intorſit, et una 690
 Praedam animamque ſimul victori victor ademittit.
 Affiliſit, audito triſtis clamore ruinae,
 Haſdrubal, et coeptantem Arabum raptare perempto
 Gemmi-

679. *conigera* coni. Heinſiorum. Sed vid. nott. 681. *arcus*
erant coni. Heinſ. 686. *tum quoque* Colon. Rom. 2. Al.
tanto. 692. *affiliſit* e Colon. In Oxon. *adſiſtit.* Vulg. *adſiſtit.*
 693. *Arabum* Scripti libri cum Rom. 2. et nonnullis aliis. In
 caeteris *Atabum.*

tis diximus ſup. ad lib. I, 414.
 et alibi paſſim. *improba proe-*
lia, ſaeva intelligo, cum imma-
 ni furore, quia *ſecurus fati*,
 et fretus auxilio Dei ſui mor-
 tem et pericula negligebat.
 vid. lib. IV, 538. XII, 186.
 XIII, 761. — 678. *accen-*
derat, pro vulg. inductum
 auro clipeum gerebat, noto
 ornatu. Ita Virgilio Georg.
 IV, 99. *ardentes auro apes.*
 Aen. V, 87. *maculoſus et auro*
ſquamam incendebat fulgor. II,
 734. *ardentes clypeos.* — De
casside cornigera pete locum

lib. I, 415. — 681. *incocta*
ceraſtis, infecta veneno, quo
 mox *armatus* dicitur, more
 Scythico et affinium populo-
 rum ſupra paſſim notato. vid.
 lib. I, 322. — 684. *ſuſten-*
zata genu p. conti, obnixa ge-
 nu, ob longitudinem et pon-
 dus, ut in ſimili loco apud
 Valer. Flacc. VI, 236. Scy-
 this et Sarmatibus proprium
 id telum praeter Valer. Fl.
 etiam Statius extulit Achill.
 II, 418. et Iſcan. bell. Troi.
 VI, 494.

690. *ſenior*, Livius Con-
 ſul.

Gemmisferi spoliū cultus, auroque rigentes
 Exuvias, iaculum a tergo perlibrat ad ossa. 695
 Iam correpta miser geminis velamina palmis
 Carpebat propere, et tepidos nudaverat artus.
 Concidit, et sacras vestes atque aurea fila
 Reddidit exanimō, spoliātum lapsus in hostem.
 At Canthus Rutulum, Canthus possessor arenae, 700
 Qua celebre invicti nomen posuere Philaeni,
 Ditem ovium Rutulum obtruncat, cui mille sub altis
 Lanigeræ balant stabulis. Ipse, otia molli
 Exercens cura, gelido nunc flumine soles
 Frangebat nimios pecori, nunc laetus in herba 705
 Tondebat niveae splendentia vellera lanae,
 Aut, pecus e pastu cum sese ad tecta referret,
 Noscentes matrem spectabat ovilibus agnos.

Occu-

697. Cod. Putean. Tel. et edit. priscæ *trepidos*. Marfus in Commentario *repidos* vulgatam lectionem agnoscit. 700. Versus ab Heinsio emendati. Vulgo legebatur *At Canthus Libyæ lætæ possessor bar.* Deinde in vet. editionibus Drakenborch. reperiebat ex tribus versibus unum factum hoc modo: *At Canthus Rutulum obtruncat, cui mille sub altis.* 702. *ditem ovium* e Colon. pro vulg. *ditem Ovium.* 705. *laetus in herba* scripti libri. Tamen Heinsius offerebat *laetus in herba* quam coniecturam duobus libris veteribus firmatam, ut ait, Leseb. recepit. 707. *ad septa* coni. Heins.

ful. — 692. sqq. Hasdrubal Arabum ex Nabis corpore spolia detracturum interficit. *coeptantem Arabum*, accusativo absoluto graecorum more, pro coeptante Arabo. Nam sic demum cohaerent illa, quae sequuntur, *iaculum perlibrat*. 696. Describitur actus spoliandi, quo occupatus ille ab Hasdrubale fuerit, ritu epico, cuius exempla, quis ex Homero et Virgilio ignoret? 700. 701. Canthum

arenosi ad Syrtes tractus incolam designat poeta *Philaenis*, h. e. eo loco, ubi siti erant *Φιλαενίων βωμοί* a Philaenis fratribus Carthag. qui vitam suam patriae condonavere, vivi obruti, ut reipublicae fines amplificarent. cf. Strab. XVII. p. 836. Polyb. III, 39. et inprimis Valer. Max. V, 6. 4. ext. Sallust. Iug. 79. — 702. seq. ineundus locus de Rutulo pastore, s. homine villatico. Arripit talia poeta,

Occubuit clypei transfixo proditus aere,
Et sero ingemuit stabulis exire paternis. 710

Acrius hoc Italum pubes incurrit, et urget:
Ut torrens, ut tempestas, ut flamma corusci
Fulminis, ut Boream pontus fugit, ut cava currunt
Nubila, cum pelago coelum permiscuit Eurus.
Procerae stabant, Celtarum signa, cohortes, 715

Prima acies; hos impulsu cuneoque feroci
Laxat vis subita, et fessos errore viarum,
Nec soli faciles, longique laboris anhelos
Avertit patrius genti pavor. Addere tergo
Hastas Ausonius, teloque instare sequaci, 720

Nec donare fugam. Cadit uno vulnere Thyrmis,
Non uno Rhodanus; profligatumque sagitta
Lancea deturbat Morinum, et iam iamque cadentem.
Cedentes urget, totas largitus habenas,

Livius acer equo, et turmis abeuntibus infert 725
Cornipedem. Tunc aversi turgentia colla

Diri-

713. *exire* e Colon. et aliis scriptis. Vulg. *exisse*, quod servavit Leseb. illud sine idonea causa damnans. 713. *ut Boream pontus furit* con. Heins. 717. *vis subita* e scriptis. Vulg. *vis subita*. 718. *soli faciles* e duobus libris veteribus, ut ait Leseb. edidit. 719. *genti* e scriptis Barth. et Heins. pro *gentem*. 721. *Thyrmis* e Colon. Al. *Thyrinus*, *Tyrus*, *Thyrrus*, *Tyrrus*. 722. *sagitta* cum Leseb. recipio, pro vulg. *sagittae*. Mox *cedentes* e scriptis pro vulg. *cedentemque* ut cum antecedentibus cohaereret.

ta, ut varietatem artis et doctrinae declaret. 709. *proditus tr. aere*, exquisito verbi usu pro destitutus iusto munimine, quia perforatus clipeus erat. cf. lib. II, 592 V, 570. XVI, 433.

711. sqq. Continuatur pugnae ferventis ab utraque parte narratio. Romanorum irruentium impetus, vide, quam operosa arte, declara-

tus sit. *pelago coel. perm.* notum phantasma, vel exemplo Virgilii Aen. V, 790. ad vim procellae exaggerandam inventum poetis epicis. cf. lib. XVII, 378. quamvis in re dissimili, et sup. lib. III, 652. Caeterum de aciei omnis ordine accuratius exposuit Livius XXVII, 48.

718. *nec soli faciles*, Siliana formula, pro *soli aestui ferendo*

Diripit ense Mosae. Percussit pondere terram
Cum galea ex alto lapsum caput, ac residentem
Turbatus rapuit sonipes in proelia truncum.

Hic Cato (nam medio vibrabat et ipse tumultu) 730
Si, primas, inquit, bello cum amisimus Alpes,
Hic iuveni oppositus Tyrio foret: hei mihi! quanta
Cessavit Latio dextra, et quot funera Poenis
Donarunt pravi suffragia tristia campi!

Iamque inclinabant acies, cunctisque pavorum 735
Gallorum induerat pavor, et Fortuna ruebat
Sidonia: ad Rutulos Victoria verterat alas.
Celsus, seu prima reflorescente iuventa,
Ibat Consul ovans, maior maiorque videri.
Ecce, trahens secum canentem pulvere turmam, 740
Ductor Agenoreus subit, intorquensque lacertis
Tela, sonat: Cohibete fugam! Cui cedimus hosti?
Nonne pudet? Conversa senex marcentibus annis

Agmina

727. deripit ed. Lefeb. Al. desistit, decidit, dicitur. 730. vibrabat Putean. et Oxon. — 735. pro cunctisque Heinl. coni. cuneisque. 743. annis e scriptis. Prope verum Cod. Tel. annis. Al. armis.

rendo impares. cf. lib. XII, 464. Gallos ubique vellit poeta. vid. lib. VIII, 16. Livius ex fide rerum gestarum ita l. l. pars magna (Gallorum) ab signis aberant, nocte dilapsi, stratisque somno passim per agros; et qui aderant, itinere ac vigiliis fessi, intolerantissima laboris corpora, vix arma humeris gestabant.

730. Cato Livii consulis virtutem praedicat. Cellarius Porcium Catonem appellat, levi armaturae praefectum, qui auctore Livio XXVII, 48. huic proelio in-

terfuerit. Enimvero ille apud Livium L. Porcius Licinus vocatur. — vibrabat pro vulg. pugnabat, proelio intererat. 732. iuveni, Hannibali. 733. quot — donarunt. vid. ad lib. II, 326. Campi autem pravi ob suffragia tristia dicuntur, obscura allusione ad Varronem, qui cum temerariis populi suffragiis dux belli electus esset, cladis Cannensis inprimis auctor fuit. v. sup. lib. VIII. 255. sqq. et IX, 636.

740. sqq. Livii locum, unde hanc Hasdrubalis oratio-

nem

Agmina agit: nunc, quaeſo, mihi nunc dextera in armis
 Degenerat, noſtrique piget? Mihi Belus avorum 745
 Principium, mihi cognatum Sidonia Dido
 Nomen, et ante omnes Belo annumerandus Hamilcar
 Eſt genitor: mihi, cui cedunt montesque, lacusque,
 Et campi, atque amnes, frater: me magna ſecundum
 Carthago putat Hannibali: me Baetis in oris 750
 Aequant germano paſſae mea proelia gentes.
 Talia dum memorat, medios ablatus in hoſtes,
 Vt nova conſpecti fulſerunt Conſulis arma,
 Haſtam praepropero niſu iacit. Illa per oras
 Aerati clypei et loricae tegmina ſummo 755
 Incidit haud felix humero, parceque peti-
 tum Perſtrinxit corpus, nec multo tinſta cruore:
 Vana ſed optanti promiſit gaudia Poeno.
 Turbati Rutuli, conſuſaque pectora viſu

Terri-

744. pro nunc Heinſio videbatur *num* bis repetendum. 747.
Belo annumerandus. Sic coniecerat Heinſius, vel etiam *belli me-*
morandus. Certe ex Medioli. edit. Drakenb. adfert *Belo nume-*
randus. Vulgata lectio *bello numerandus* quam Drakenb. quam-
 vis reprobans ſervaverat, idoneum ſenſum non habebat. Ergo
 in hac veri ſimilitudine non dubitavi cum Leſeb. Heinſii conie-
 cturam exprimere. 755. *tegmina* e Putean. Vulg. *tegmine.*
 757. *praeſtrinxit* edid. Leſeb.

nem reſtrinxit poeta, attuli-
 mus ad verſ. 635. — 745.
 Nota argumenta. Heroes ut
 ſibi auctoritatem concilient,
 originem et natales iactant.
 cf. lib. IV, 150. Sed quis
 arrogantiam iactantis Haſdru-
 balis ferat? Quamvis haec po-
 tius poetae culpa eſt, qui, dum
 ſingula auget dicendo, in vi-
 tium incurrit, et a tramite
 naturae aberrat. De *Belo*
 gentis Barcinæ atavo ſup.
 lib. I, 71. ſqq. et 87.

Aliquoties ſententiã elegan-
 ter variat poeta. Sic lib V,
 273. *leviterque e corpore ſum-*
mo Deguſtat cuſpis generoſum
extrema cruorem, ubi vid.
 nott. et in ſimili re verſ. 294.
umbonem incerto dezerſit fuſi-
lis ictu. cf Virgil. X, 476.
 qui locus inprimis nunc prae-
 ſens animo poetae fuiſſe vi-
 detur.

759. *viſu terrif.* vulnerati
 conſulis. In verſſ. 761-63.
 expreſſit Homericum illud ex
 ll. λ, 389. ἐκ ἀλεγω, ἀσει

με

Terrifico. Tunc increpitans conamina Consul: 760
 Femineis laesum vana inter cornua corpus
 Vnguibus, aut palmis credas puerilibus ictum.
 Ite, docete, viri, Romanae vulnera suerint
 Quanta afferre manus. Tum vero effunditur ingens
 Telorum vis, et densa sol vincitur umbra. 765
 Iamque per extentos alterna strage virorum
 Corpora fusa iacent campos, demersaque in undam
 Iunxerunt cumulo crescente cadavera ripas.
 Vt, cum venatu saltus exercet opacos
 Dictynna, et laetae praebet spectacula matri, 770
 Aut Pindi nemora excutiens, aut Maenala lustrans,
 Omnis Naïadum plenae comitata pharetris

Turba

760. *tunc increp.* sic recte Oxon. et Put. Miror Drakenborch. vulgatum *tum* servasse cum metri vitio. 761. pro *cornua* Barthius legendum putabat *iurgia*, quam coniecturam etiam Cortius ad marginem libri sui adscripsit. Et sane non intelligo, quid poetam in cogitationem Bacchantium seminarum induxerit, cum secundum Homerum feminae nunc solae sufficerent. Deinde *vana cornua* difficilem et incommodum sensum habent, sed *vana iurgia* omni consilio comparationis apta sunt. Nam in seueris iurgiis erret fortasse, qui seminarum unguis leues vel suaves existimet. 767. *demersa* Colon. Oxon. Tel. In Putean. *demenssa*, prope verum. Al. *diversaque*.

μεγυνή βαλοι, ἢ καὶ ἀφρων.
 Sed definitius feminas bacchantes cogitavit, quarum vulneribus *inter cornua* h. e. inter tibiærum strepitum inflictiis acerbè comparat futilè Hasdrubalis ictum. Ita certe exposuit locum Gronov. Observ. I, 17. pag. 109. Sed vid. Var. Lectt. Ad vers. 765. vid. sup. vers. 628.

766. seqq. Livius XXVII, 49. ut historicus numerum occisorum ab utraque parte computavit. Quid poeta? Is igitur, ut multitudo caedum

intelligatur, scenam ipsam oculis offert. Ita epicæ gravitati consulitur, muniturque via ad varios ornatus explicandos, ad quos nunc pertinet inprimis comparatio Dictynnae venantis, et similem ferarum stragem edentis. *Iungunt ripas cadavera*, cum ita replent alveum, ut per ea transitus ad ripas fiat et totus veluti fluvius ripae vicem habeat: unde in simili loco *ripas coeuntes* dixit sup. lib. I, 52. — 772. *Naïadum*, quae maxime fluminum Nymphae sunt,

Turba ruit, striduntque sagittiferi coryti.
 Tum per saxa ferae, perque ipsa cubilia fusae,
 Per valles, fluviosque, atque antra virentia musco, 775
 Multa strage iacent: exsultat vertice montis
 Gratam perlustrans oculis Latonia praedam.

Audito ante alios senioris vulnere, rumpit
 Per medios Nero saevus iter, visaque virorum
 Aequali pugna, Quid enim, quid deinde relictum est 780
 Italiae fatis? Hunc si non vincitis hostem,
 Hannibalem vincetis, ait? Ruit ocius amens
 In medios: Tyriumque ducem inter prima frementem
 Agmina ut aspexit, rabidi ceu belua ponti,
 Per longum sterili ad pastus iactata profundo, 785
 Cum procut in fluctu piscem male saucia vidit,
 Aestuat, et, lustrans nantem sub gurgite praedam,
 Absorbet late permixtum piscibus aequor.
 Non telo mora, non dictis. Haud amplius, inquit,
 Elabere mihi. Non hic nemora avia fallent 790
 Pyrenes, nec promissis frustrabere vanis,

Vt

773. Locus a Modio emendatus ex Colon. firmanibus emendationem ceteris libris Oxon. Putean. et editt. priscis. Nicander primus, quem alii secuti sunt, tres versus addidit, ut locus omnis hoc modo in vulgatis legeretur: *Turba ruit, cursuque leves nemora avia cingunt. Coryzbi interea stridunt, ductisque sagittis pendentes saliant, Nymphis obeuntibus arva. Tum per saxa ferae.* 774. per spissa cubilia coni. Heins. 777. gratam perl. e Colon. et Rom. 2. Vulg. tunc latam lustrans. Oxon. Et latam perl.

sunt, nunc pro Oreadibus, ut Virg. Ecl. X, 10.

778 sqq. Nec vulneratum Livium, nec eo vulnere commotum Neronem sciremus, nisi poeta finxisset. Nam in Livio neutrius rei vestigia sunt, nisi quoniam cap. 48 summa celeritate copias hostiles a tergo circumvenisse, et pugnae inclinationem fecisse tra-

Vol. II.

ditur. 780. aequali pugna, pari adhuc fortuna et victoria pugnantium 785. iactata, pererrans, pervagata ad pastum quaerendum. 786. male saucia, afflicta fame. vid. quae notavimus ad lib VI, 80 — 790. 93. Sermo in his est de dolo, quo Hasdrubal, in Hispania loco iniquo deprehensus, Neronem elu-

R

sit.

Vt quondam, terra fallax deprensus Hibera,
Evasi nostram mentito foedere dextram.

Haec Nero, et intorquet iaculum: nec futilis ictus.
Nam latere extremo cuspis librata resedit. 795

Invadit stricto super haec interritus ense,
Collapsique premens umbone trementia membra,
Si qua sub extremo casu mandata referri
Germano vis forte tuo, portabimus, inquit.
Contra Sidonius: Leto non terreor ullo. 800

Vtere Marte tuo, dum nostris manibus adsit
Actutum vindex. Mea si suprema referre
Fratri verba paras, mando, Capitolia victor
Exurat, cinerique Iovis permisceat ossa
Et cineres nostros. Cupientem annectere plura 805
Ferventemque ira moris, transverberat ense,
Et rapit infidum victor caput. Agmina fuso
Sternuntur duce, non ultra fidentia Marti.

Iamque diem solisque vias nox abstulit atra,
Cum vires parco victu somnoque reducunt: 810
Ac, nondum remeante die, victricia signa,
Qua ventum, referunt clausis formidine castris.

Tum

795. *librata* e Colon. pro vulg. *vibrata*. 806. *moris* ex
Oxon. Putean. Rom. 2. et aliis edit. pro vulg. *Martis*. 809.
vias e scriptis. In vulg. *vices*, quod et Drakenborchio non dis-
plicebat.

fit, et ex angustiis, quibus
inclusus erat, incolumis eva-
sit, dum se de conditionibus,
quibus omni Hispania dece-
deret, agere simulabat, sed
perpetuo consilium procrastina-
bat. Hoc omne stratage-
ma tradidit Livius XXVI, 17.
Ita recte Drakenborch locum
exposuit, contra Cellarium,
qui Marsum unice secutus, de
fuga Hasdrubalis ad Pyre-

naeos montes supra vers. 475.
memorata sermonem esse fal-
so opinabatur. Itaque *men-
tium foedus est*, promissum
foederis pangendi cunctando
et procrastinando elusum: at-
que inde etiam expediendum
est, quo sensu *noxx* vers. 807.
infidum caput Nero Hasdruba-
lem dicat.

813. Livius XXVII. cap.
ult. ita: C. Claudius consul
cum

Tum Nero, procera sublimia cuspide portans
 Ora ducis caesi, Cannas pensavimus, inquit,
 Hannibal, et Trebiam, et Thrasymeni litora tecum 815
 Fraterno capite. I, duplica nunc perfida bella,
 Et geminas arcesse acies. Haec praemia restant,
 Qui tua tramissis optarint Alpibus arma.
 Compressit lacrimas Poenus, minuitque ferendo
 Constanter mala, et, inferias in tempore dignas 820
 Mollurum fratri, clauso commurmurat ore.
 Tum, castris procul amotis, adversa quiete
 Dissimulans, dubia exclusit certamina Martis.

822. *adversa*que *causa* Heinſius offerebat.

tum in castra redisset; caput ferias, piacula mortis frater-
 Hasdrubalis, quod servatum cum nae, noto et obvio sensu;
 cura acculeret, prouci ante bo- vid. lib. IV, 232. 467. V,
 stion stiones, captivosque 210. — 822. quiete, absti-
 Afros uictos, ut erant, ostendi-
 di, duos etiam ex iis solutos ire
 ad Hannibalem, et expromere,
 qui acta essent, iussit. Etiam
 frequentia ex his Livianis ad-
 umbrata sunt coloribus epi-
 cis: nunquam eo bello una acie
 tantum hostium interfectum est,
 redditaque aequa Cannensi cla-
 des vel ducis vel exercitus in-
 teritu videbatur. — 820. in-

nendo a pugna, et milites in
 castris continendo. Hanc mu-
 tam Hannibalis indignatio-
 nem Livius hoc modo prodi-
 dit: Hannibal tanto simul pu-
 blico familiarique ictus luctu,
 agnoscere se fortunam Cartha-
 ginis, fertur dixisse, et ca-
 stris inde motis — in Brus-
 tium agrum traduxit.

C. SILII ITALICI

P V N I C O R V M

LIBER XVI.

ARGVMENTVM.

Hannibal opē bellica, quam Hannonis invidia subtrahēbat, destitutus, in Bruttiiis sedebat otiosus. In Hispania Hannonem et Magonem adortus Scipio cecidit et fugat. Ex hostibus tum vix unus virtute eminuit. Hic erat Cantaber, Larus nomine. Sed hunc L. Scipio manu abscissa conficit. Hannon captivus ducitur. Hinc Hasdrubali itur obviam. Is inter pugnandum vulneratus, versus Tartessum fugam cepit. Eo tempore Masinissa Nomadum rex viso nocturno admonitus ad Romanorum partes transiit, foedusque ineundum cum auxiliis suis offert. Mox etiam Scipio ad Syphacem Massyliorum regem profectus, amicitiam eius expetivit et nactus est. Ex hoc itinere reversus cum a populis Pyrenaeis rex appellaretur, eam dignitatem recusavit. Iam sacra in parentum honorem celebranda edicit, et ad certamina, praemiis propositis, invitat. Primi aurigae curribus certant. Sequuntur certamina peditum. Tertii gladio cominus decernunt. Postremi iaculis contendunt. Peractis certaminibus, acceptoque omne fausto, Scipio Romam profectus cum a Senatu peteret, ut sibi Carthago debellanda destinaretur, Fabius consentientibus caeteris suavit, ut Italiam prius ab hostibus purgaret, quam in Africam exercitum traiceret. Illi vero contra dicenti tandem belli in Libyam transferendi provincia demandatur.

BRVTIA maerentem casus patriaeque suosque
 Hannibalem accepit tellus. Hic aggere septus
 In tempus posita ad renovandum bella coquebat.
 Abditus ut silva, stabulis cum cesset ademptis,
 Amisso, taurus, regno gregis, avia clauso 5
 Molitur saltu certamina, iamque feroci
 Mugitu nemora exterret, perque ardua cursu
 Saxa ruit: sternit silvas, rupesque laceffit
 Irato rabidus cornu: tremit omnis ab alto
 Prospectans scopulo pastor nova bella parantem. 10
 Sed vigor, hausurus Latium, si cetera Marti
 Adiumenta forent, prava obtrecente suorum
 Invidia revocare animos, ac stare negata

R 3

Co-

9. *rabidus* e Col. Al. *rapidus*. II. *hausurus* e Colon. pro vulg. *hausurus*. 13. *ac stare*. Sic feliciter coniecerat Gronov. Obs II, 22. eaque coniectura iam ab Heinsio recepta est. In antiquis erat *agitare*. Dausq. volebat *obitare*.

I - 10. Hannibal in Brutios recedens nova bella meditabatur. Locum Livii, quem poeta secutus est, attulimus ad finem libri antecedentis, *maerentem casus* — *suosque*, *caedem Hasdrubalis* et *exercitus*. Livius XXVIII, 12. *recens vulnus publicum privatumque* appellat. *bella coquebat*, parabat, meditabatur. Liviana formula est lib. VIII, 3. Sed vid. sup. II, 327. et X, 430. *posita*, intermissa ad aliquod tempus. Livius XXVIII, 12. *neque ipse se obrulit*, inquit, *neque lacefferunt quietum Romani*. — Iam sola mentio Hannibalis bella coquentis peperit sequentem

comparisonem tauri in solitudine ferocientis, et pugnam exercentis. Profecisse poetam e nobili loco Virgillii Georg. III, 230. sqq. alii annotarunt, vid. Heyn. ad hunc locum, ceterorumque imitationes apud Cerdam et Scaligerum Poet. lib. V, cap. 14. Gravi ornatu Silium imaginem extulisse haud negabunt, nisi quibus omnino ille displicet.

II - 14. Vigor ille, et impetus Hannibalis ultionem meditantis, *hausurus Latium*, quo omnem Italiam debellasset, si cetera Marti adi. for. h. e. si adiutus fuisset a Carthaginensibus, *cogebatur ani-*

mos

Cogebatur ope, et senio torpescere rerum.
 Parta tamen formido manu, et tot caedibus olim 15
 Quaesitus terror, velut inijolabile telis
 Servabant sacrumque caput: proque omnibus armis,
 Et castrorum opibus, dextrisque recentibus unum
 Hannibalis sat nomen erat. Tot dissona lingua
 Agmina, barbarico tot discordantia ritu 20
 Corda virum mansere gradu; rebusque retusis
 Fidas ductoris tenuit reverentia mentes.

Nec vero Ausonia tantum se laetus agebat

Darda-

22. ductori ed. Lefeb. sine auctoritate.

mos revocare, i. e. non poterat se exierere, debebat se coercere. Id mox stare dicit, et torpescere senio rerum, passim variatis formulis ad otium a bello persequendo designandum, ut I, 341. IV, 44. XII, 104. XIII, 37. Deinde senescens Hannibal in simili loco dicebatur sup. lib. VIII, 332. Quae de invidia obtrectantiae et ope negata dicuntur, expedienda sunt ex lib. XI, 541. sq. ubi eum Mago apud Carthaginenses suaderet, ut opes bellicae proelio Cannensi fere absuntae Hannibali restituerentur, Hanno huic infestus pacem potius suadebat, et negabat auxilia Hannibali mittenda esse vid. ib. vers. 566. sqq. et cf. lib. VIII, 22. sq.

15 22. Hannibal in summa inopia rerum et inerti otio bellico tamen fidos et sui reverentes milites habuit. — Omnis hic locus expressus est ex Livianis XXVIII,

12. ubi de Hannibale: neque lacefferunt quicquam Romani: tantam inesse vim, etsi omnia alia circa eum ruerent, in uno illo duce censebant. Ac nescio an mirabilior adversis quam secundis rebus fuerit: quippe qui, varia fortuna bellum gereret exercitu non suo civili, sed mixto ex colluvione omnium gentium, quibus non lex, non mos, non lingua communis, alius habitus, alia vestis, alia arma, alii ritus, alia sacra, alii prope Dei essent, ita quodam uno vinculo copulaveris eos, ut nulla nec inter ipsos, nec adversus ducem seditio existeris etc. 18 dextris recentibus, copiis in subsidium missis. — mansere gradu, in fide mansere, non defecerunt, non rebellaverunt. — rebus retusis, fractis, adversis.

23. sqq. Quae in Hispania a Scipione adversus Magonem et Hannonem, qui Hasdrubali successerat, gesta sunt per

M. Si-

Dardanidis Mavors: iam terra cedit Hibera
 Auriferis tandem Phoenix depulsus ab arvis.
 Iam Mago, exutus castris, agitante pavore
 In Libyam propero tranisit caerulea velo.

25

R 4

Ecce

27. Post hunc versum in editione Francog. Villebrunii insertum est fragmentum vers. 34. constans ex Petrarchi Africa, quod ille putabat Sili esse. Habet illud declamationem Magonis morientis, ex Liv. XXX, 18. 19. Male eum scilicet habebat *Magonem in Libyam transisse*. Ergo cum haec poetae verba de profectione Magonis in mediam Africam intelligeret, nec haec tamen ex historia nota esset, fragmento illo efficere studuit, ut Magonem in medio ad Africam cursu mortuum sciremus. Sed quam id non sit necessarium, paucis in Commentario notavimus. De fragmento in noticia literaria satis dictum est.

M. Silanum, ea nunc ita per epitomen quandam poeta effert, ut Magonis veluti *ἀνὰ τὴν παροδὸν* mentionem faciat, sed in Hannone devicto a Romanis et capto diutius immoretur. Et est huius libri inprimis proprius character, ut rerum usque ad Carthaginem devictam gestarum magis eniblemata et scenas insigniores, quam absolutam narrationem exhibeat. Haec etiam causa est, cur videatur Silius duplex praelium statuere, alterum cum Magone, alterum cum Hannone commissum, cum e contrario Liv. XXVIII, 1. referat Hannonem cum Magone castra iunxisse, eodemque proelio utrumque ducem a M. Silano sub auspiciis Scipionis devictum fuisse. Sed poeta, qui in fide historica servanda nunquam valde religiosus est, cum singulas scenas illius proelii pingere vellet, suo arbitrio usus,

omisso Magone, maxime narrationem de fortuna Hannonis ornavit; et praeterea, quae Silius de Magonis fuga adnotat, non tam ad hoc tempus pertinent, quo cum Hannone iunctus fuit, quam ad sequens, quo cum Hasdrubale a Gadibus in Hispaniam regressus est, ut statim commemorabimus. — 26. 27. Livius l. l. cap. 2. *Magonem fugientem equitatus ferme omnis secuti, decimo die in Gaditanam provinciam ad Hasdrubalem pervenerunt*. Sed Silius nunc alteram Magonis fugam in mente habuit, quam Livius commemorat cap. 16. cum Hasdrubal Gisgonis adiuvante Magone et Masinissa a Scipione pulsus esset. Ibi ergo *Mago remissis ab Hasdrubale navibus Gades petit; et hoc maxime modo ductu atque auspicio P. Scipionis pulsi Hispania Carthaginienses sunt*.

Ecce aliud decus, haud uno contenta favore,
 Nutribat Fortuna duci. Nam concitus Hannon
 Adventabat, agens crepitantibus agmina caetris 30
 Barbara, et indigenas serus raptabat Hiberos.
 Non ars, aut astus belli, vel dextera deerat,
 Si non Scipiadae concurreret. Omnia ductor
 Magna adeo Aufonius maiori mole premebat.
 Vt Phoebe stellas, vt fratris lumina Phoeben 35
 Exsuperant, montesque Atlas, et flumina Nilus,
 Vt pater Oceanus Neptunia caerulea vincit.
 Vallantem castra (obscurum nam vesper Olympo
 Fundere non aequam trepidanti coeperat umbram)
 Aggreditur Latius rector, subitoque tumultu 40
 Caeduntur passim coepti munimina valli
 Imperfecta. Supercontextere herbida lapsos

Ponde-

28. *haud uno* e Colon. Ceteri libri variabant. Putean. *band sano*. Ed. Parm. Rom. 1. Mediol. *parvo*. Oxon. Cod. cum reliquis *band primo*.

30. *crepitantibus*. Sic omnes libri scripti et editi vet. Al. *trepidantibus*.

31. *raptabat* Vulg. et prope Cod. Ox. et Put. *captabat*. In edit. nonnullis erat *carpebat*.

33. *omnia* e scriptis Mod. et Heins. pro vulg. *agmina*. 38. *nam* e scriptis Heins. pro *iam*.

28. sq. Livius XXVIII, 1. *Novus imperator Hanno in locum Barci Hasdrubalis novum exercitum ex Africa transgressus, cum in Celtiberia brevi magnum hominum numerum armasset etc.* Dum *agmina* dicit *barb. crepitant. caetris*, sive morem illorum populorum bellicum notavit, de quo iam supra vidimus lib. III, 348 sive scutatos quos Livius vocat, designare voluit. *raptabat*, ducebat, sed cum dele. Qui idoneo, ut raptim armatas, et barbaras copias exprimeret.

32-37. Hannon alioquin magnus belli dux, sed Scipione multo inferior. Omnino enim summum impetum, summas vires et gravem virtutem declarat, qui omnia *mole sua* premis vid. lib. I, 497. III, 574. et centies alibi moles heroibus tribui solet. Iam nemini obscurum esse potest, quo sensu sequentes comparationes additae sint poetico ornatu. Similes locos conferunt ex Horat. Od. I, 12. 46. Ovid. Met II, 722.

39. *non aequam umbram*, perniciosam Poeno, quia propter

Pondera, et in tumuli concessit cespes honorem.

Vix uni mens digna viro, novisse minores
 Quam deceat, pretiumque operis sit tradere famae. 45
 Cantaber ingenio membrorum et mole timeri
 Vel nudus telis poterat Larus. Hic fera, gentis
 More, securigera miscebat proelia dextra,
 Et, quanquam fundi se circum pulsa videret
 Agmina, deleta gentilis pube catervae, 50
 Caesarum implebat solus loca: seu foret hostis
 Comminus, expleri gaudebat vulnere frontis
 Adversae: seu laeva acies in bella vocaret,
 Obliquo telum reflexum Marte rotabat.
 At, cum pone ferox averſi in terga veniret 55
 Victor, nil trepidans retro iactare bipennem
 Callebat, nulla belli non parte timendus.
 Huic ducis invicti germanus turbine vasto

R 5

Scipio

45. operis scripti et editi libri. operae primum Nicander in Iuntina vulgaverat. 54. reflexus ed. Lefeb. sine auctoritate. Col. refluxum. Heinf. coni. refugum Martorte.

pter illam advenientes hostes non sensit. 42. *herbida pondera*, cespites, quibus ad vallum muniendum utebantur, mox *cespes*, concessit in *fop. bonor.* quatenus his veluti tumulis quibusdam caesi milites sepulti sunt.

44. ſqq. Sequitur episodum de Laro, viro inter Cantabros fortissimo, a L. Scipione, Publii fratre, devicto. De L. Scipione omnia alia narrat Livius l. l. cap. 3. ut intelligatur omnem hunc locum solenni more a Silio fictum esse ad varietatem rerum carmini inducendam, et ornatus epicos adhibendos. —

44. Vix unus inter hostes erat dignus ob virtutem posteritatis memoria. *minores* posterii, obvio sensu. vid. sup. lib. VI, 549. et Heyn. ad Virg. A. I, 532. et 733. — 46. *ingenium membrorum* de dexteritate quadam et arte, qua membris suis utebatur ad pugnam Larus, insolentior quidem ratio loquendi, sed tamen non minus damnanda, quam *arvorum ingenium*, quod Virgilius dixit Georg. II, 177. vid. sup. lib. IV, 90.

49-57. Dexteritas et fortitudo Lari, quas pugnando et tractanda bipenni declarabat, per partes singulas recen-

Scipio contorquens hastam, cudone cornantes
Disiecit crines. Namque altius acta cucurrit
Cuspis, et elata procul est eiecta securi.

60

At iuvenis, cui telum ingens accesserat ira,
Barbaricam affiliens magno clamore bipennem
Incutit. Intremuere acies, sonuitque per auras
Pondere belligero pulsati tegminis umbo.

65

Haud impune quidem; remeans nam dextera ab ictu
Decisa est gladio, ac dilecto immortalia telo.

Qui postquam murus miseris ruit, agmina concors
Avertit fuga confestim dispersa per agros.

Nec pugnae species, sed poenae tristis imago

70

Illa erat, hinc tantum caedentum, atque inde ruentum.

Per

61. *reiecta* con. Heinsf. *deiecta* ed. Leseb.

67. *directo* con.

Heinsf. et mox idem *consors*. Sed vid. nott.

71. *caedentum*

Colon. Vulg. *cedentum*. In Oxon. *cadentum*.

censetur, poetico more. —

53. *seu laeva acies* — *vocaret*, si a latere, et oblique eum hostis petebat; hinc *obliquus Mars* erit eius, qui obliquo ictu hostem percellit, et ita *reflektitur* telum cum ipso corpore pugnantis.

59. *cudone*, galea ex pelibus ferinis, ut de Sabinis supra lib. VIII, 495. —

62. *telum* — *access. ira*, quatenus ira vires fortius intendit et impetum auxit. Variatam sententiam vid. sup. lib. V, 325. et cf. lib. II, 576.

— 66. *remeans ab ictu*, ornate et poetice pro vulg. post ictum in umbone Scipionis factum. Mox *immortua telo*, ut haerens et complexa manubium. vid. sup. lib. XIV, 404. et 484. — 68. *qui*

murus, Larus tantum suorum praesidium cum manu truncata rueret, nec amplius tueri pugnando populares posset. Quis nescit heroes, fortesque viros poetis passim vocari *muros, turres, clipeos*? Multa loca congestit Drakenborchius, in quibus eminent Homer. II, α, 283. 84. Odyss. λ, 555. Ovid. Met. XIII, 281. Aeschyl. Agam. 1446. — 70. 71. Fallor, an haec similia sunt Scipionis verbis, quae alia occasione ad milites fecit, cum a Carthagine castra moveret, ap. Liv. XXVIII, 32. *diis bene iuvantibus sequerentur, non tam ad bellum gerendum, quam ad experendas ab hominibus scel. stis poenas*. Scimus enim Silium undecunque Livianos flores carpere.

At

Per medios Hannon, palmas post terga revinctus,
 Ecce traheretur, lucemque (heu dulcia coeli
 Lumina!) captivus, lucem inter vincla petebat.
 Cui rector Latius: Tanta, en, qui regna reposcant, 75
 Quis cedat toga et armiferi gens sacra Quirini!
 Servitio si tam faciles, cur bella refertis?

Haec inter celerare gradum, coniungat ut arma,
 Hasdrubalem ignarum cladis praenuntius affert.
 Explorator eques: raptat dux obvia signa. 80
 At, postquam optatam laetus contingere pugnam
 Vidit, et ad letum magno venientia cursu
 Agmina, suspiciens coelum, Nihil amplius, inquit,
 Vos hodie posco, Superi. Protraxitis ad arma
 Quod profugos, satis est. In dextra cetera nobis 85
 Vota, viri: rapite, ite, precor. Vocat ecce furentes
 Hinc pater, hinc patruus. Gemina o mihi numina belli,
 Duci-

74. *lucem* constanter omnes antiqui. Nicander primum edidit *vitalae*, unde haec lectio in nonnullis editt. apparuit. 84. Sic e Colon. locum emendavit Modius; et prope verum in Oxon. *protraxitis*. Sed in Vulg. erat *protraxitis* — *profugus*. In sola Mediol. est *quod profugo satis est*.

At in hoc loco ille, flos male me habet.

72. sqq. Hannonem imperatorem vivum captum et postea Romam abductum cum aliis captivis Livius tradit l. l. cap. 2. et 4. — *lucem*, vitam. Quae in parenthesi sequuntur, similia sunt iis, quae supra explicavimus lib. II, 223. et XIII, 883. sq. Inest vituperatio Hannonis, qui ut viveret, captivitatis ignominiam passus est. Eo quoque pertinent acerba Scipionis convicia, *servitio si tam faciles*, si tam facili negotio vos capi patimini et tam servitutis

capaces estis, *cur bella ref.* cur pugnam nobiscum restaurastis, cur non prorsus abstinuistis a bello. vid. sup. lib. XI, 28.

78. sqq. Novum emblemata. Hasdrubal Gisgonis a Gadiibus regressus cum Scipione congredditur, fugaturque. Livius eam pugnam accurate, ut historicum decebat, a cap. 12. libri 28, usque ad cap. 16. exposuit. Silius brevi absolvit, delibans eam maxime partem, quae ornatus epicos caperet. — 80. *dux* P. Scipio. — 85. *profugos*. Nam Hasdrubal et Mago in regionem

Ducite, adeste; sequor. Dignas spectabitis, haud me
Praescia mens fallit, vestro iam nomine caedes.

Nam quis erit tandem campis telluris Hiberæ 90

Bellandi modus? En, unquam lucebit in orbe

Ille dies, quo te armorum, Carthago, meorum

Aspiciam sonitus admotaque bella trementem?

Dixerat: et raucus stridenti murmure clangor

Increpuit: tonuere feris clamoribus astra. 95

Concurrunt: quantumque rapit violentia ponti,

Et Notus, et Boreas, et inexorabilis Ausser,

Cum mergunt plenas tumefacta sub aequora classes;

Aut cum letiferos accendens Sirius ignes,

Torret anhelantem saevis ardoribus orbem; 100

Tantum acies hominumque ferox discordia ferro

Demetit. Haud ullus terrarum aequarit hiatus

Pugnarum damna: haud strages per inhospita lustra

Vnquam tot dederit rabies horrenda ferarum.

Iam

88. *haud me* Sic plures antiqui. Recte. Nam dum *praesciam* mentem dicit, dubitatio locum non habet. Drakenborchium, qui ex vulg. *aut me* edidit, decepit similitudo Virgilianae sententiae Aen. X, 630. ubi Iuno: *Nunc manet infontem gravis exitus, aut ego veri vana feror*, h. e. nisi fallor. Omnis sententiae forma et consilium diversum est. Sed Scipio nunc ita loquitur, ut se certum de victoria esse milites intelligant. Ergo aptiorem illam lectionem non dubitavi cum Villebrunio in textum recipere.

93. *tonitrus* malebat Heinf.

103. *haud strages* Sic Leseb. ex

libris vett. Drakenborch. ediderat *aut*.

nem Gaditanam antea recesserant. cf. Liv. XXVIII, 2.

94. sqq. Concurrunt agmina cum clamore. In hac scena pingenda centies colores variant poetae, et ipse Silius aliquoties. cf. lib. V, 383. sq. Sequentes comparationes pertinent ad impetum et celeritatem declarandam, qua innumerae hostium caedes factae sint. vid. sup. lib. IV, 244.

XIV, 121. — 101. *ferox discordia* ira hostilis, qua se invicem obtruncant proeliantes. Iam vero quem quaeso delectet sequens luxuria, qua caesorum numerum poeta iactat? forte aliquem colorum varietas tenet. cf. lib. V, 425. sqq. — 102. *haud ullus* — *aequaris damna*, h. e. non plures uno momento, quo hiatus terrae absorbuerit, peri-

Iam campi vallesque madent, hebetataque tela: 105
 Et Libys occubuere et amantes Martis Hiberi.
 Stat tamen una loco perfoſſis debilis armis,
 Luctaturque acies, qua concutit Haſdrubal haſtam.
 Nec finem daret ille dies animoſaque virtus,
 Ni perlapſa viro loricae tegmine arundo, 110
 Et parco ſummum violaffet vulnere corpus,
 Sualiffetque fugam. Rapido certamina linquit
 In latebras evectus equo, noctiſque per umbram
 Ad Tarteffiacos tendit per litora portus.

Proximus in pugna ductori Marte manuque 115
 Regnator Nomadum fuerat; mox foedere longo
 Cultuque Aeneadum nomen Maſiaiffa ſuperbum.

Huic

110. viro Colon. et Oxon. pro vulg. foret. Putean. viſae. Deinde Daufq. corrigebat *tegmen*; et Cortius ad marginem libri ſui notaverat manum doctam obtuliſſe *regmina*. 111. En parco

Lefeb. pro vulg. et. Scimus illum voculam *en* et ecce in deliciis habere, etiamſi non habeat in libris veteribus. Deinde in aliis editt. eſt *pondere* pro *vulnere*. 113. *avectus* ed. Lefeb. ex

coni. Heinf. *evectus* al.

periiffent, quam nunc caeſi ſunt. Quicquid ſit, haec nimum ad miraculum aucta ſentio, et ſequentia de *rabie ferarum* elementiora et remiſſiora ſunt, quam ut imaginem inchoatam recte abſolvant. 105. Haec perpetuo variant poetae. vid. ſup. lib. V, 431. et argutior etiam in his Lucanus VI, 186.

107-14. Haec Silio poetae debemus. Qui veritatem hiftoricam cupit, adeat Livii cap. 16. ubi, qui pugnae eventus, et quae Haſdrubalis ad Gades fuga fuerit, accurate traditur. Ne de vulnere quidem Haſdrubalis ulla ibi

mentio extat. 111. variatam ſententiam vidimus ſup. lib. XV, 755. *violare* autem *vulnere* paſſim Virgilius dicere ſolet, ut Aen. XI, 277. 591. 848.

115. ſqq. Sequitur narratio de Maſiniſſa Numidarum ductore, qui proxime Magoni iunctus contra Scipionem pugnaverat (Liv. cap. 13.) et mox ad huius fidem et amicitiam ſe contulit. Sed haec ita coloribus poeticis oblita et figmentis epicis intertexta Silius extulit, ut ſine Livio veram rerum geſtarum rationem aſſequi nullo modo poſſemus. Secundum Livium certe

Huic fesso, quos dura fuga et nox suaserat atra,
 Carpent somnos, subitus rutilante coruscum
 Vertice fulsit apex, crispamque involvere visa est 120
 Mitis flamma comam, atque hirta se spargere fronte.
 Concurrunt famuli, et serpentes tempora circum
 Festinant gelidis restinguere fontibus ignes.
 At grandaeva, Deum praenoscent omnia, mater;
 Sic sit, Coelicolae: portentaque vestra secundi 125
 Condite, ait. Duret capiti per secula lumen.
 Ne vero, ne, nate, Deum tu laeta pavesce
 Prodigia, aut sacras metue inter tempora flammis.
 Hic tibi Dardaniae promittit foedera gentis,
 Hic tibi regna dabit, regnis maiora paternis, 130
 Ignis,

122. *pectora circum* vulg. 125. *Sic sit* e libris scriptis et editis iam Barthio probatum, Leseb. edidit, pro vulg. *Sic, sic*, ut primus Marfus in Veneta poster. ediderat. 127. *tam laeta* coni. Heins. 130. *facis* omnes antiquiores. Paucae editt. habebant *fastis*, quod male Modius tuebatur.

certe (lib. XXVIII, 16.) *Masfinissima cum Silano clam congressus, us ad nova consilia gentem quoque suam obedientem haberet, cum paucis popularibus in Africam traiecit; deinde* (cap. 35.) *inchoata res iam ante de Masfinissa aliis atque aliis de causis dilata erat, quod Numida cum ipso utique congrredi Scipione volebat, atque eius dextera fidem sancire etc.*

118. seqq. Masfinissa fausto omine obiecto, quod mater explicat, permoveretur, ut Scipionem foederis pangendi causa adeat. — In promptu est omnem locum fictum esse ad imitationem Virgilii Aen. I, 682 quem alii plures poetae expresse-
 cf. Val.

Flac. I, 571. sq. et exemplum Marcii apud Livium XXV, 39. — *subitus apex fulsit*, repente flamma apparuit. Nunc certe de pileo non cogitandum est, de quo apud Virgilium *apicem* Burmannus, et apud Claudian. IV. Conf. Honor 194, Gesnerus accipi voluerunt. *Mox manus flamma* dicitur, ut ap. Virg. *levis apex*, quatenus innoxia flamma erat et molli tractu comas lambebat 122. 23 expressi versus ex Virgilianis 685. 86. — 126 *condite*, firmate, conservate. Videtur variare sententiam in his: *duret lumen*, perpetuo propitius et secundos vos ostendite filio. Aliud certe est in Virgilio I. c. *omina firmare*, quod fiebat, dum

Ignis, et adiunget Latiis tua nomina fatis.
 Sic vates, iuvenisque animum tam clara movebant
 Monstra; nec a Poenis ulli virtutis honores.
 Hannibal ipse etiam iam iamque modestior armis
 Ire videbatur, Martisque liquefcere fama. 135

Aurora obscuri tergebat nubila coeli,
 Vixque Atlantiadum rubefecerat ora fororum:
 Tendit ad Ausonios, et adhuc hostilia castra.
 Atque, ubi se vallo intulerat, ductorque benigno
 Accepit Latius vultu, rex talibus inquit: 140
 Coele-

135. Versum in scriptis et editis priscis non repertum a Modio et aliis, Barthius tuebatur, Drakenborchius Nicandro tribuit, in cuius editione Iuntina primum vidit. *fama* pro *famam* Heinſius correxit, qui et *ſeneſcere* offerebat. Non deſendo verſum, ſed ſervavi, ut concinnior eſſet omnis locus, qui ſine illo veluti claudicat. 138. *ad Ausonios* Col. Tel. et nonnullae editt. Aliae multae cum Oxon. in *Auſon.*

dum laevum tonabat. 130. Livius XXX, 44. *Scipio concione advocata, Maſiniſſam ad regnum paternum Circa oppido, et ceteris urbibus, agrisque, quae ex regno Syphacis in populi Romani poteſtatem veniſſent, adiectis donavit.* —

131. *adiunget novina tua, te, Latiis fatis, Romanorum ſocium et amicum reddet, adeoque ad fortunae illorum ſocietatem pertrahet.*

132-35. enumerantur cauſae, quae Maſiniſſam permoverint ad Scipionem de foedere adeundum, primum *monſtra*, omen laetum ſibi obiectum, deinde quod a *Poenis* nulli virtutis ſuae honores, nulla praemia, et commoda expectari poterant; denique *Hannibal* *modestior armis*, at-

tritus, et fractus fortuna bellica, et fama priſtina deminutus; nam *liqueſcere fama* exquiſite dici poteſt, cuius exiſtimatione et gloria veluti diluta eſt, et elanguit ex priſtino veluti robore.

136. 37. Vix dum orto die. Variata imago aurorae ſe proferentis. *tergebat obſc.* n. c. dimovit umbras, fugat tenebras, ut Virgil. A. III, 589. — *Atlantiades ſorores* Pleiades, ſ. Vergiliae, Atlantis filiae, quae occidunt in parte occid. dum Aurora emergit ex Oriente. vid. Heyn. ad Virg. Georg. I, 221.

140. ſeqq. In hac Maſiniſſae ad Scipionem oratione ſua magis eloquentia uſus, quam Livium ſecutus eſt, apud quem Maſiniſſae oratio legitur cap.

Coelestum monita et sacrae responsa parentis,
 Disque tua, o Rutulūm rector, gratissima virtus.
 Avulsūm Tyriis huc me duxere volentem.
 Si tibi non segnes tua contra fulmina saepe
 Visi stare sumus, dignam te, nate Tonantis, 145
 Afferimus dextram. Nec nos aut vana subegit
 Incertae mentis levitas, et mobile pectus;
 Aut spes et laeti sectamur praemia Martis.
 Perfidiam fugio et periuram ab origine gentem.
 Tu, quando Herculeis finisti proelia metis, 150
 Nunc ipsam belli nobiscum invade parentem.
 Ille tibi, qui iam gemino Laurentia lustrō
 Possedit regna, et scalas ad moenia Romae
 Admovet, in Libyam flammis ferroque trahendus.
 Sic Nomadum ductor. Tunc dextra Scipio dextram 155
 Ample-

150. *Tu, quando* e Col. pro vulg. *Et quando.* 151. *Nunc*
 e scriptis et editt. priscis Heinsius. In Vulg. *hauc.* Cottius ad
 marginem notavit *hinc;* non male. 152. *sergemino* Dausq.
 obtulit pro *serno.* Sed vid. notae nostrae.

35. Neque opus quidem est,
 ut contendamus cum Draken-
 borchio maximam illius par-
 tem deductam esse ex eo ser-
 mone, quo Indibilis suo et
 Mandonii nomine Scipionem
 allocutus est apud Liv. XXVII,
 17. — 145. *fulmina.* qui-
 bus virtutem et impetum bel-
 licum Scipionis designat, cum
 delectu, opinor, extulit, qua-
 tenus mox eundem *Tonantis*
natum appellat, obvia allu-
 sione, de qua diximus sup.
 lib. IV, 478 et VII, 487 —
 150. *quando* — *metis,* cum
 universam Hispaniam debel-
 laveris. De *Hercul. metis*
 vid. ad lib. IX, 185. — *belli*

parentem Carthaginem Afri-
 cae., unde omne bellum Pu-
 nicum initium habuit. Apud
 Livium Masinissa ait: *siquidem*
eundem Scipionem ducem in
Africam mittant Roman, *fatis*
sperare perbrevis aevi Cartha-
ginis esse. — 152. *gemino*
lustrō, decem annis, rotun-
 diore numero, ut poetae so-
 lent. Nam ab initio belli
 Punici usque ad debellatam
 Hispaniam tredecim annos de-
 currisse, Livius computavit
 lib. XXVIII, 16. coll. cap.
 38.

155. seq. Post Masinissae
 orationem Livius nihil nisi
 hoc refert: *Laetus cum Scipio*
videt

Amplexus, Si pulchra tibi Mavorte videtur,
 Pulchrior est gens nostra fide. Dimitte bilingues
 Ex animo socios. Magna hinc te praemia clarae
 Virtutis, Masinissa, manent: citiusque vel armis,
 Quam gratæ studio, vincetur Scipio, mentis. 160
 Cetera quæ in Libyam portari incendia suades,
 Expediet tempus: nec enim sunt talia rerum
 Non meditata mihi, et mentem Carthago fatigat.
 Hinc iuveni dona insignem velamine picto
 Dat chlamydem, stratumque ostro, quem ceperat ipse 165
 Deiecto victor Magone, animique probarat,
 Cornipedem: tum, qua Divum libabat ad aras
 Hasdrubal, ex auro pateram, galeamque comantem.
 Exin, firmato sociali foedere regis,
 Vertendas agitat iam nunc Carthaginis arces. 170
 Massylis regnator erat ditissimus oris,
 Nec nudus virtute, Syphax: quo iura petebant

Innu-

160. gratæ. Sic omnes libri ante Marci Venetam 2, in qua errore operarum *stratæ*. 161. voc. *in* omittunt omnes editi. ante Wolffi Basil. *portari* etiam e scriptis Heinſius revocavit, pro vulg. *portare*. 166. animique Colon. — Put. et Oxon. *avumque*. Aliae editi, paucae *animumque*. 167. *tum qua* ex scriptis Mod. et Heinſ. 169. *sociari* coni. Heinſ. In Oxon. et Put. *formato*.

vidit audivisque. Fide data acceptaque, profectus retro Tarraconem est. — 157. *bilingues*, perpetuum Poenorum convicium, de quo sup. lib. II, 56. — 159. *citiusque* etc. venustissimæ urbanitatis plena vox, mixta gravitate aliqua heroi decora, ex armorum commemoratione. Nemo, inquit, me grato adversus te animo vincet. Scilicet hæc talia subinde digito monstranda sunt, ut refutentur, qui Silium ubique horri-

Vol. II.

dum calumniantur. 163. *mentem fatigas*. vid. lib. III, 61.

171. seqq. Scipio et Hasdrubal apud Syphacem opis petendæ gratia conveniunt. Historiam eius rei accurate narrat Livius XXVIII, cap. 17. sq. unde poeta ita hausit, ut summam rerum servaret, cætera varie mutaret, contraheret, ornaret poetico ritu. — *Massylum* regnatorem Syphacem dum Silius appellat, non *Ἀντισπας* scripsit, sed more poetarum, qui sæpe

S

fini-

Innumerae gentes, extremaque litore Tethys.
 Multa viro terra, ac sonipes, et belua, terror
 Bellorum, nec non Marti delecta iuventus. 175
 Nec foret, aut ebore, aut solido qui vinceret auro,
 Gaetulisque magis fucaret vellus ahenis.
 Has adiungere opes avidus, reputansque laborem,
 Si vertat rex ad Poenos, dare vela per altum
 Imperat, atque animo iam tum Africa bella capeffit. 180
 Verum ubi perventum, et portus tenuere carinae,
 Iam, trepida fugiens per proxima litora puppe,
 Hasdrubal afflictis aderat nova foedera quaerens
 Rebus, et ad Tyrios Massylia signa trahebat.
 Audito, pariter populorum in regna duorum 185
 Advenisse duces, qui tota mole laborent,
 Disceptentque armis, terrarum uter imperet orbi,
 Celsus mente Syphax acciri in tecta benigne
 Imperat, et tanto regni se tollit honore.

Tum

180. *Africa* e Colon. Oxon. et priscis editt. ante Iuntinam Nicandri, qui primus *fera bella* edidit.

finitimas gentes confundunt. Nam is fuit proprie Massaesylorum rex, Mauris finitimorum. vid. Strab. XVII. p. 829. Polyb. XVI, 12. et Livius l. l. Enimvero Syphax aliquando totum Masinissae regnum, Massylos, obtinuit. Unde etiam Livius XXIV, 48. regem Numidarum appellat. 173. *extrema Tethys* fines extremos Mauretaniae ad Oceanum Atlant. productos designat. De obiectis Hispaniae finibus similia passim explicavimus, ut lib. I, 140. Livius etiam de Syphace: *opulentissimus eius terrae (Africæ) rex, bello*

iam expertus ipsos Carthaginenses; finibus etiam regni apertis ad Hispaniam, quod freto exiguo dirimantur, positus. —

177. *Gaetulicae purpuræ*, ad quam poeta alludit, mentionem fecit Plin. VI, 31. extr.

178-80. Livius l. l. de Scipione: *iam Africanum, magnamque Carthaginem* — *spectabat.* Itaque praemoliendas ibi ratus iam res, conciliandosque regum gentiumque animos, Syphacem primum regem statuit tentare. Haec certe ante oculos habuisse Silius videtur. — *reputans laborem, periculum, quod Romanis imminet, si etiam Syphax*

Tum laetos volvens oculos adversa per ora, 190
 Sic Latium affatur iuvenem, ac prior incipit ultro:
 Quam te, Dardanida pulcherrime, mente serena
 Accipio, intueorque libens! quamque ora recordor
 Laetus Scipiadae! Revocat tua forma parentem.
 Nam repeto, Herculeas Erythia ad litora Gades 195
 Cum studio pelagi et spectandis aestibus undae
 Venissem, magnos vicina ad flumina Raetis
 Ductores miro quondam me cernere amore.
 Tum mihi dona viri praeda delecta tulere,
 Arma simul, regnoque meo tum cognita primum 200
 Cornipedum frena, atque arcus, qui cedere nostris
 Non norint iaculis; veteres tribuere magistros
 Militiae, qui dispersas sine lege catervas
 Vestro formarent ritu ad certamina Martis.
 Ast ego, cum vestro (in nostris quae copia regnis) 205

S 2

Nunc

191. prior e scriptis pro prius. 201. Secutus sum editionem Villebr. Heinſius iam coniecerat qui cedere nostro non norint iaculo. Scilicet Syphax munera a Scipionibus accepta haud dubie laudat. Enimvero in vulgata lectione illa laus non inest: quis cedere nostra non norunt iacula. Gronovius Obs. IV, 6. volebat, non nolint, eodem fere sensu. 205. Atque ego Leseb. ex Rom. 2. vestro Parm. Ben. Al. nostra, vestra.

Syphax ad Poenos se convertisset.

190. sq. Haec manifeste facta sunt ad imitationem Virg. Aen. VIII, 152. sq. ubi Evander Aeneam venientem salutavit: Ille os, oculosque loquentis iam dudum et totum lustrabat lumine corpus. Tum sic pauca refert: ut te, fortissime Teucrum, Accipio agnoscoque libens! ut verba parentis, Ex vocem Anchisae magni vultumque recordor! Etiam in sequentibus colorem Virgilianum servat. 194. revocat mi-

hi in animum, recordor patris tui, cum te intueor. —

195. Quae iam Syphax memorat, repetenda sunt ex Livii lib. XXIV, 48. et cf. Virgil. l. l. vers. 166. seqq. —

196. ut olim Hannibal eodem consilio Gades adiit, sup lib. III, 146. —

200. tum cognita primum. Numidae enim frenis non utebantur, sed sola virga equum moderabantur. vid. lib. I, 215. — 205. vestro, scil. patri. 206. nunci mun. denis ex ebore facta. vid. lib. IX, 581. —

207.

Nunc auri ferrem, nivei nunc munera dentis,
 Nil valui precibus. Solos sibi cepit uterque,
 Quos cohibebat ebur vaginae sectilis, enses.
 Quare, age, laetus habe nostros intrare penates,
 Ac, mea quando affert Libycum fortuna per undas 210
 Ductorem, facili, quae dicam, percipe mente.
 Et vos, qui Tyriae regitis Carthaginis arces,
 Hasdrubal, huc aures, huc, quaeſo, advertite ſenſus.

Quanta per Auſonios populos, torrentibus armis,
 Tempeſtas ruat, et Latio ſuprema minetur, 215
 Utque bibant Tyrium bis quinos ſaeva per annos
 Sicana nunc tellus, nunc litora Hibera cruorem,
 Cui neſcire licet? Quin ergo triſtia tandem
 Conſidunt bella, et deponitis arma volentes?
 Tu Libya, tu te Auſonia cohibere memento. 220
 Haud deſoriniſq; erit vobis ad ſoedera verſis
 Pacator mediuſque Syphax. Subiungere plura
 Non paſſus, gentis morem arbitriuſque Senatus

Scipio

206. offerrem conſi. Heinf. 209. pro habe in Colon. have.
 Hinc Barthius conſi. que intrare pro libenter intra. 210. affert
 ex Colon. et Oxon. pro vulg. habuit. In Putean. abeſt.

207. nil valui precibus, h. e. non potui impetrare a patre, et patruo tuo, ut dona mea acciperet, praeter ſolos enſes, quos coh. — ſectilis, vagina eburnea incluſos. De hoc vaginarum genere Drakenb. confert Homer Odyſſ 9, 403. Virgil. A. IX, 303. ſq. Ovid. Met. IV, 147. — 209. habe intrare, pro ſimpl. intra. Adferunt exempla formulae ex Quinctil. Decl. 16. pag. 269. ed. Obr. Gell. N. A. XIV, 1. — 210. 13. Quoniam magnitudo fortunae meae vos ambos, Scipio, et Hasdru-

bal, huc agit, agite, componite pacem mea auctoritate. Ita Barthius. In Livianis cap. 18. haec ſunt: utrumque in hoſpitiuſ invitae; et quoniam fors eos ſub uno ſcelto eſſe, atque ad eodem penates voluiſſet, contrabere ad colloquiuſ dirimendaruſ ſimulacruſ cauſſa eſt conatus.

214. ſqq. Oratio Syphacia ambobus ducibus pacem ſuadentis. Argumentuſ tetigit Liviuſ, ut antea vidimus; Siliuſ verbis amplificavit. 223-25. haec expreſſa plane ex Livio ſunt: Scipio abunabat, de repu-

Scipio demonstrat, vanique abstinere coepta
 Spe iubet, et Patres docet haec expendere solos. 225
 Suadendi modus hic: quodque est de parte diei
 Exacti super, ad mensas et pocula vertunt.
 Atque, epulis postquam finis, dant corpora somno,
 Et dura in noctem curarum vincula solvunt.

Iamque novum terris pariebat limine primo 230
 Egrediens Aurora diem, stabulisque subibant
 Ad iuga solis equi, necdum ipse ascenderat axem,
 Sed prorupturis rutilabant aequora flammis:
 Exigit e stratis corpus, vultuque sereno
 Scipio contendit Massyli ad limina regis. 235
 Illi nros patrius fetus nutrire leonum,
 Et catulis rabiem atque iras expellere alendo.
 Tum quoque fulva manu mulcebat colla iubasque,
 Et fera tractabat ludentum interritus ora.
 Dardanum postquam ductorem accepit adesse, 240
 Induitur chlamydem, regnique insigne vetusti
 Gestat laeva decus: cinguntur tempora vitta

S 3

Alben.

224. *vanique* ex Colon, pro vulg. *namque illum*, vel *iamque illum* quod Dausqueio placebat, et Gortio etiam notatum est ad marginem. 230. *limine* Colon. pro *lumine*. 236. *nutrire* ex Colon. Al. *nutrisset*.

republica se cum hoste agere quicquam iniussu senatus posse.

230. Postero die mane Scipio Syphacem adit, foedera iuncturus. Hunc locum Silius, ut poeta historicae veritatis simplicitate non contentus, rebus et verbis ornatum extulit. Luxuriantior imago est, 'qua primam Auroram, nondum viso sole, designat. Eo pertinet *limen primum*, quo Aurora egreditur; vid. lib. V, 25. variata ima-

gine. Sol equos e stabulis ducit, et iugis submittit, noto phantasmate, quod explicavimus sup. lib. III, 399. — 236-39. cf. quae supra passim de hoc more Maurorum poeta notaverat lib. I, 406. II, 438. III, 288. Placebit in his iucunda et gravis verborum varietas, quam plerumque felici studio Silius exsequitur. — 242. *gestat leva*, sceptrum cuius notatio in versu 245. expressa est. — *vitta alb.* diademate regio.

Albente, ac lateri de more adstringitur ensis.
Hinc in tecta vocat, secretisque aedibus hospes
Sceptrigero cum rege pari sub honore residunt. 245

Tum prior his infit terrae pacator Hiberæ:
Prima mihi, domitis Pyrenes gentibus, ire
Ad tua regna fuit properantem et maxima cura,
O sceptri venerande Syphax: nec me aequore saevus
Tardavit medio pontus. Non ardua regnis 250
Quaesumus, aut inhonora tuis: coniunge Latinis
Vnanimum pectus, sociusque accede secundis.
Non tibi Massylae gentes, extentaque tellus
Syrtribus, et latis proavita potentia campis
Amplius attulerint decoris, quam Romula virtus 255
Certa iuncta fide, et populi Laurentis honores.
Cetera quid referam? Non ullus scilicet ulli
Aequus Coelicolum, qui Dardana laeferit arma.
Audivit laeto Massylus et annuit ore,
Complexusque virum, Firmemus prospera, dixit, 260
Omina, nec votis Superi concordibus abliat,
Cornigerumque Iovem Tarpeiumque ore vocemus.

Et simul exstructis cespes surrexerat aris;
Victimaque admotae stabat subiecta bipenni,
Cum subito abruptis fugiens altaria taurus 265
Exsiluit vinclis, mugituque excita late
Implevit tecta, et, fremitu suspiria rauco

Con-

247. *Pyrenes montibus* edit. Rom. 1. Mediol. Parm. 253.
præcepsque coni. Heins. ex Virg. Aen. VI, 60. 256. *invisis*
et honores ex Colon. Mod. pro *invisis*, et honore vulg.

246. *seqq. terrae pacator*
Hib. Scipio, insigni titulo, ut
supra *Nemæae pacator* Hercu-
les dictus lib. II, 483. —
250. *non ardua*, quae prae-
stare non possis, vel perni-
ciosa tibi sint.

263. Foedus sacrificio fir-

matur. De ara graminea vid.
lib. IV, 703. — 265. Lae-
vum omen obicitur, quale
iam supra inter prodigia vi-
dimus, simili ornatu verbo-
rum expressum lib. V, 63. et
cf. Stat. Theb. XI, 226 sqq.
Fecit autem huius ominis men-
tio-

Congeminans, trepida terrorem sparsit in aula.
 Vittaque, maiorum decoramen, fronte sine ullo
 Delapsa attactu, nudavit tempora regis. 270

Talia Coelicolae casuro tristia regno
 Signa dabant, saevique aderant gravia omina fati.
 Hic fractum bello regem folioque revulsum,
 Tempus erit, cum ducet agens ad templa Tonantis,
 Qui tunc orabat socialia foedera supplex. 275

His actis repetit portum, puppesque secundo
 Dat vento, et notis reddit se Scipio terris.

Concurrere avidae gentes, variosque subacta
 Pyrene misit populos. Mens omnibus una,
 Concordes regem appellant, regemque salutant. 280
 Scilicet hunc summum norunt virtutis honorem.
 Sed, postquam miti reiecit munera vultu,
 Ausonio non digna viro, patriosque vicissim
 Edocuit ritus, et Romam nomina regum
 Monstravit nescire pati, tum versus in unam, 285

S 4 Quae

273. hic Heinl. pro vulg. hinc. 276. puppesque e scriptis pro
 puppemque. 278. concurrere Colon. Put. Rom. 2. Al. concur-
 runt.

tionem poeta, ut praesignifi-
 caret foedus postea a Syphace
 violatum, qui filia Hasdruba-
 lis in matrimonium ducta ad
 Poenos se convertit. cf. Liv.
 XXIX, 23. — 271. casuro
 regno, Syphacis quo is mox
 exutum se sentiet. Vnde sta-
 tim bello fractum et folio re-
 vulsum regem appellat. 273-
 75. Futurum est, ut Scipio
 Syphacem victum in trium-
 pho ducat. vid. Liv. XXX,
 ult. et inf. XVII, 630.

278. seqq. Rex appellatus
 Scipio ab Hispanis devictis,

eam dignitatem recusat. Est
 hoc merum emblemata histori-
 cum, insertum huic loco con-
 tra rerum gestarum ordinem.
 Nam post devictas Hasdruba-
 lis copias Hispanorum ad Bae-
 culam urbem illud accidisse
 Scipioni, Livius iam libro
 XXVII, 19. narraverat: Cir-
 cumfusa multitudo Hispanorum
 et ante deditorum et pridie ca-
 ptorum, regem cum ingenti con-
 sensu appellavit. Tum Scipio,
 silentio per praeconem facto:
 quo se milites sui appellassent,
 regium nomen alibi magnum,
 Romae

Quae restat, curam, nullo super hoste relicto,
Et Latios simul, et vulgum Baetisque Tagique
Convocat, ac medio in coetu sic deinde profatur:

Quando ita Coelicolum nobis propensa voluntas
Annuit, extremo Libys ut deiectus ab orbe 290
Aut his occideret campis, aut, axe relicto
Hesperio, patrias exsul lustraret arenas:

Iam

291. *exideret* Colon. vulg. *accideret*, pro quo Heins. offerebat *occideris et lustravis*.

Romae intolerabile esse. Regalem animum in se esse; si id in hominis ingenio amplissimum ducerent, tacite iudicarent, vocis usurpatione abstinere. Inde hausit Silius, sed pauca expressit.

287. sqq. Iam Scipio concione convocata certamina et ludos in honorem parentum celebrandos edicit. Est epifodius epicum summae amplitudinis, et ad finem usque libri perductum. Et variis de causis plane non erit mirandum, Silium in hunc locum cogitatione incidisse. Nam primum exemplum Homeri in ea re Odyss. α, 85. sqq. et Il. ψ, ita sequentes poetas graecos et latinos adfecerat, ut qui carmen epicum scriberet, non putaret similem locum praetermittendum esse: Vnde in Virgilii Aeneide lib. V. nobilis locus de ludis funebribus in Anchisae honorem ab Aenea institutis ortus, atque etiam Statius Theb. libr. VI. ad

eandem imitationem deductus est. Deinde in Silio illud commune limitandi ornandique carminis studium confirmatum etiam est veritate historica, quae illorum ludorum mentionem propemodum necessariam reddebat. Ita enim Livius XXVIII, 21. Scipio (post expugnatas Illiturgitanorum et Castulonensium civitates) *Carthaginem, ad vota solvenda Diis, munusque gladiatorum, quod mortis causa patris patruique paraverat, edendum redit* — Huic gladiatorum spectaculo ludi funebres additi pro copia et provinciali et castrensi apparatu. In toto autem hoc loco amplificando et ornando carminis maxime Virgiliani οἰκονομίας secutum esse poetam nostrum, comparando intelligi potest, quamvis passim etiam videmus colores Homericos adhibuisse. Iam igitur singula executiamus.

288. sqq. cf. Aeneae oratio ad socios apud Virg. V,

Iam vestra tumulos terra celebrare meorum
 Est animus, pacemque dare expofcentibus umbris.
 Mente favete pari, atque aures advertite vestras. 295
 Septima cum folis renovabitur orbita coelo,
 Quique armis ferroque valent, quique arte regendi
 Quadriugos pollent currus, quis vincere planta
 Spes est, et studium iaculis impellere ventos,
 Adfint, et pulchrae certent de laude coronae. 300
 Praemia digna dabo, e Tyria spolia inclita praeda:
 Nec quisquam nostri discedet muneris expers.
 Sic donis vulgum laudumque cupidine flammatur.
 Iamque dies praedicta aderat, coetuque sonabat
 Innumero campus, simulataeque ordine iusto 305
 Exsequias rector lacrimis ducebat obortis.

Omnis Hiber, omnis Latio sub nomine miles
 Dona ferunt, tumulisque super flagrantibus addunt.
 Ipse, tenens nunc lacte, sacro nunc plena Lyaeo
 Pocula, odoriferis aspergit floribus aras. 310

S 5

Tum

294. fert animus coni. Heinf.

44. — *extremo ab orbe ex*
 Hispania *deiectus*, expulsus, f.
 victus et fugatus. Mox Afri-
 cam *arenis* nota metaphora
 designat. 293. *vestra terra*,
 bene, quae nunc vestra est, ut
 vestra virtute parata, victis et
 expulsis Poenis. — *tumulos*
celebr. funus, exequias, donis
 ferendis, et sacris faciundis,
 ut mox vers. 304. sqq. *tumu-*
lo solemnia mittere dixit Virg.
 A. VI, 380. — *pacem dare*
umbris, quod fiebat funere
 procurando, sine quo umbrae
 inquietae vagari credebantur.
 v. interpr. ad Virgil. Aen. III,
 67. ubi *animam sepulcro con-*

dunt. — 295. *mente favete*
εὐφραίνεσθαι. Virgil. l. c. *ore*
favete omnes. coll. vers. 304.

296-302. Certaminum ge-
 nera Scipio edicit. cf. locus
 similis Virgil. l. c. vers. 64.
 sq. ut varietatem et dignita-
 tem ornatus intelligas. In
 vers. 302. variata sententia
 est Virgil. l. l. 305.

304. seqq. cf. Virgil. vers.
 104. *simulatas exeq.* fictam
 pompam funebrem *ducebat*,
 quae mox narratur. Sic pla-
 ne Virgilianus Aeneas vers.
 75. *ille e concilio multis cum*
millibus ibat ad tumulum, ma-
 gna

Tum manes vocat excitos, laudesque virorum
 Cum fletu canit, et veneratur facta iacentum.
 Inde refert sese Circò, et certamina prima
 Inchoat, et rapidos cursus proponit equorum.
 Fluctuat aequoreo fremitu rabieque faventum,
 Carceribus nondum reſeratis, mobile vulgus,
 Atque fores oculis et limina ſervat equorum.

315

Iamque, ubi prolato ſonuerè repagula ſigno,
 Et toto prima emicuit vix ungula cornu,

Tolli-

312. *canit*, et *veneratur* ex emendatione Heinſii, iam a Barthio uſurpata. Nonnullae enim editt. habebant *cantant*. Putcan. *cantet*. Colon. *caneret*. Vnde Heinſius etiam coni. *Cum fletu canere et venerari facta iacentum*, et ſic edidit Leſeb. 319. *mo- to cornu* coni. Heinſ.

gna medius comisante caterva
 etc. 309-12. cf. Virg. verſ.
 77. et de *ſloribus* Aen. VI,
 884. ſq. et quae illo in loco
 notavit Heynſius. 311. cf.
 Virg. verſ. 80. *ſalve, ſancte*
parens, iterum, ſalvete recepti
cineres, animaeque umbraeque
paſernae.

313. Feſtinat poeta ad ipſos
 ludos et certamina deſcriben-
 da. Scilicet hoc maxime age-
 bat, ut artem potius ſuam et
 doctrinam poeticam explica-
 ret, quam animis legentium
 rite praeparandis, et recte
 efficiendis indulgeret. Quan-
 to efficaciora ſentimus eſſe,
 quae Virgilius ludorum recen-
 ſioni praemiſerat! et praeter-
 ea quanto aptius ad victoriae
 cupidinem inflauandam do-
 na oculis futurorum victorum
 expoſita videmus, quam apud
 Silium poſt victoriam demum
 expromta et diſtributa! quam-

vis non per omnia certami-
 num genera hunc morem te-
 nuit. vid. inf. verſ. 458. ſq. —
 315-17. Haec brevibus ab-
 ſolverat Virgilius verſ. 107.
laeto complerant litora coetu,
Viſuri Aeneadas. Sed locus,
 quem variatis coloribus ex-
 preſſit Silius, eſt in verſ. 148.
Tum plauſu fremituque virum,
ſtudiis ſque faventum conſonat
omne nemus, vocemque incluſa
volutant litora, pulſari collet-
clamore reſultant. Vnde ſen-
 tiri poteſt, quam infelici va-
 riatione *rabiem* pro ſtudiis
 Virgil. Silius poſuerit. Scili-
 cet ita infelices eſſe ſolent,
 quicumque magnum artificem
 imitari, nec tamen deſcribere
 audent.

318. ſqq. Quamvis Virgi-
 lio non deſcriptum eſt certa-
 men eorum, qui curribus in-
 ter ſe contenderent, tamen in
 hoc loco Silius colores et or-
 natus

natus

Tollitur in coelum furiali turbine clamor. 320
 Pronique, ac similes certantibus, ore sequuntur
 Quisque suos currus, magnaue volantibus idem
 Voce loquuntur equis. Quatitur certamine Circus
 Certantum, ac nulli mentem non abstulit ardor.
 Instant praecipites, et equos clamore gubernant. 325
 Fulvus, arenosa surgens tellure, sub auras
 Erigitur globus, atque operit caligine densa
 Cornipedumque vias, aurigarumque labores.
 Hic studio furit acris equi, furit ille magistri.
 Hos patriae favor, hos accendit nobile nomen 330
 Antiqui stabuli. Sunt, quos spes grata fatiget,
 Et nova ferre iugum cervix. Sunt, cruda senectus
 Quos iuuet, et longo sonipes spectatus in aevo.

Evolat

322. *curfus* Colon. —
 vulg. *praeceptis*.

325. *praecipites* emendavit Heinſius ex

natus variavit ex illa parte
 carminis Virgiliani, quae cer-
 taminis navalis scenam exhi-
 bet; praeterea autem pas-
 sim ex arena Homericæ Il. ψ,
 351. profecit; qui locus se-
 dulo comparandus est iis, qui
 ingenium Silianum, et omni-
 no artis poeticae varietatem
 cognoscere cupiunt. — 320-
 25. aurigae cum clamore ex-
 currunt. Totus locus luxu-
 riante apparatu verborum va-
 riatu ad exemplum Hom. l.
 c. 362. sq. οἱ δ' ἅμα πάντες
 ἐφ' ἵπποισιν μασιγὰς αἶσαν,
 Πεπληγὸν θ' ἱμασίν, ὁμο-
 κλησάν τ' ἐπέεσσιν. Sed et
 haec luxuria quadam sua sua-
 vitate et facilitate placet prae
 difficili et horrido tumore,
 quo Statius in simili loco de-

baechatur. 326-28. cf. Hom.
 Il. ψ, 365. Stat. l. c. 411.
 Virg. Georg. III, 110. —
operit — *vias* etc. latent in
 nube pulveris equi et currus,
 ut neutrorum vestigia distin-
 gui possent. Stat. vers. 414.
*Evolvère globum, et spatio quo
 quisque valebat Diduciti. delet
 sulcos iterata priores orbita.*

329. seq. De spectatoribus
 sermo est, quorum alii equo
 ob patriam favebant, alii
 quod patre nobili, qui saepe
 in Circensibus victoriam ad-
 ceptus erat, prognatus esset.
 Eo enim nomen nobile antiqui
 stabuli pertinet, quale erat
 Caucasi equi, ex illis quos
 Diomedes ab Aenea abstulit
 orti, infra vers. 368. cf.
 Stat. Silv. V, 11. 21. — Alios
spes

Evolat ante omnes, rapidoque per aera cursu
 Callaicus Lampon fugit, atque ingentia tranat 335
 Exsultans spatia, et ventos post terga relinquit.
 Conclamant, plausuque fremunt, votique peractam
 Maiorem credunt praecepto limite partem.
 At, quâ interior cura, et prudentia Circi
 Altior, effusas primo certamine vires 340
 Damnare, et cassis longe increpitare querelis
 Indispensato lassantem corpora nisu:
 Quo nimius, quo, Cyrne, ruis? (nam Cyrnus agebat)
 Verbera dimitte, et revoca moderatus habenas.
 Heu surdas aures! Fertur securus equorum, 345
 Nec

334. *raptoque curru* Leseb. ex emend. Heins. cum *curru* esset in Colon. 338. *praecepto* e scriptis Heins. et sic edidit Leseb. 340. *vires* e scriptis Mod. et Heins. pro vulg. *voces*.

Spes grata fatigat, quatenus intenti spectant expectatione equi iuvenis, qui prima certamina init, *nova — cervix*. Alios delectat *cruda senectus*, vivida, et spectata annis. De verbis cf. lib. I, 405.

334. sq. Color orationis ut in Virgil. l. c. 151. vel 318. Si quem autem male habeat, quod quatuor tantum equi commemorentur in seq. cum tamen quatuor aurigae et quadrigae inducantur, is cogitet Silium sequi morem in Circo usitatum, ut quarumcunque quadrigarum unus tantum equus, qui praestantissimus erat, et ex quo potissimum victoria pendebat, recensere-
 tur, reliqui tres non nominarentur. Sic bene Drakenb. — *Callaicus Lampon*, equi Hispani nomen. v. lib. II,

337. *ventos — relinquit*, centies variata poetis sententia. Id *anteire cursibus auras* Virgil. dixit Aen. XII, 84. Et lib. V, 309. *Nisus emicat et ventis et fulminis ocior alis*. 338. *praecepto limine*, via praecipitata, qua Lampon caeteros anteibat. — 339. Qui artes equestres et circenses melius callebant, Cyrni rectoris nimium in principio certaminis impetum reprehendebant. Hae sunt *effusae p. c. vires*, felici delectu verborum elata sententia. Ita sup. lib. VIII, 282. *auriga indocilis rotas effundit habenas*. cf. Lucan. IV, 620. et Stat. l. c. 462. qui locus instar commentarii erit, ut intelligas *indispensatum nisu*, esse nimium in equos impetum, quo vires equorum non dispensantur, sed repente ex-
 exhaustae

Nec meminit, quantum campi decurrere restet.

Proximus, a primo distans, quantum aequore currus
Occupat ipse, loci tantum: sed proximus ibat

Astur Panchates, patrium frons alba nitebat

Insigne, et patrio pes omnis concolor albo: 350

Ingentes animi, membra haud procera, decusque

Corporis exiguum, sed tum sibi fecerat alas

Concitus, atque ibat campo indignatus habenas.

Crescere sublimem, atque augeri membra putares.

Cinyphio rector cocco radiabat Hiberus. 355

Tertius aequata currebat fronte Peloro

Caucasus. Ipse asper, nec qui cervicis amaret

Applausae blandos sonitus, clausumque cruento

Spumeus admorsu gauderet mandere ferrum.

At, docilis freni et melior parere, Pelorus 360

Non unquam effusum sinuabat devius axem:

Sed

349. *patrio insigni* probabat Salmas. ad Solin. pag. 630. —
355. Locus a Modio restitutus e Colon. consentiente Oxon. li-
bro in quatuor plurimis. Accessit eiusdem cura versus integer *Ter-
tius aequata* etc. In Vulgatis erat: *Cinyphio rector radiabat fron-
te Peloro. Campasus ipse, asper* etc.

exhauriuntur, unde et dicit
lassantem corpora equorum; et
infr. 382. *exhaustas vires Cal-
laicas*. — 343. Forma ora-
tionis e Virgilio adscita Aen.
V, 162. sqq. cf. Hom. ψ,
425. sq. — *nimius*, nimia
impetu, modum excedente.
revocabat. exquisitè pro vulg.
adduc.

347. sq. Proximus illi cur-
rum trahebat Panchates, equus
Astur. Spatium distantis a
primo expressum ad imitatio-
nem Homerì Il. ψ, 517. —
349. *frons alba* etc. Eodem
insigni Thracium equum Vir-

gilius ornavit Aen. V, 566.
cf. Hom. Il. ψ, 453. — 351.
vid. lib. III, 335. — 355.
Cinyphio cocco purpura Gaetu-
lica, de qua sup. vers. 177.
cf. lib. II, 60. et III, 275.

356. Tertio loco *Caucasus*
equus cum *Peloro* currebat,
aequata fronte, paribus passi-
bus, quamvis diversis quadri-
gis iuncti. cf. vers. 379-81.
— Iam amborum equorum
diversa ingenia notantur; al-
ter *asper*, nec gaudens *cervice*
plausa, de quo equorum per-
mulcendorum artificio vidi-
mus lib. IV, 265. Hinc *man-
dere*

Sed laevo interior stringebat tramite metam;
 Insignis multa cervice, et plurimus idem
 Ludentis per colla iubae: mirabile dictu,
 Nullus erat pater. Ad Zephyri nova flamina campis 365
 Vectonum eductum genetrix effuderat Harpe.
 Nobilis hunc Durius stimulabat in aequore currum:
 Caucasus antiquo fidebat Atlante magistro.
 Ipsum Aetola, vago Diomedi condita, Tyde
 Miserat: exceptum Troiana ab origine equorum 370
 Tradebant, quos Aeneae Simoentis ad undas
 Victor Tydides magnis abduxerat ausis.

Iam.

369. Pro *Tyde* Salmaf. ad Sol. pag. 631. malebat *Tinde*, regiam Diomedis Thracis. Sed vid. quae in notis diximus.
 371. *tradebant* Colon. In Oxon. *Cadebant*. Editt. Rom. 1. Mediol. Parm. *cedebant*. Cod. Tel. *ducebant*.

dere ferrum dicitur idem, ut freni impatiens. 361. Pelorus equus frenis morem gerens non evagabatur curru, sed proximam ad metam viam tenebat. Haec ornate eloquitur, ex consuetudine Circi. Ergo cogitemus necesse est, metam ita fuisse circumflectendam, ut eam a sinistra haberent. Itaque *laevo tramite* stringit metam, qui proxime eam attingit, nec dextrorsum evagatur; idem *interior* eam stringit. h. e. versus metam decurrit, quae via est brevior, et victoriae aptior. Res et verba Silio Virgilius praebuit Aen. V, 170. ubi eodem modo Cloanthus *radit iter lacuum interior*, ubi vid. quae Heyn. notavit. Iam contraria ratione *effusus axis* erit, extra brevissimam viam

deflexus, ideoque *sinuatus*, qui cursus semper recto et brevi opponitur. vid. lib. IX, 227. et XV, 621. — 363. *multa cervice*, crassa, et *plurimus iubae*, densas et longas iubas in cervice gerens, e disciplina Virgil. Georg. III, 52 et 86. — *ludentis* orn. pro dependentis, ut Virg. Aen. XI, 497. *ludentque iubae per colla per armos*. Infra vers. 443. *effusas per colla per armos ventilat aura iubas*.

365. Ex equa Lusitana equum progenitum poeta designat, ad fabulam adludens, qua illae ex Zephyro s. Favonio concipere credebantur. vid. sup. lib. III, 378. sqq. — 369. Caucasi stirpem prodit ex Diomedis equis Aeneae ablati. v. Hom. Il. 6, 323. sq. et

Iamque, fere medium evecti certamine campum,
In spatio addebant: nifusque apprehendere primos
Panchates animofus equos, super altior ire, 375
Et praecedentem iam iamque ascendere currum
Pone videbatur, curvatisque ungula prima
Callaïcum quatiens pulsabat calcibus axem.

At postremus Atlas; sed non et segnior ibat
Postremo Durio: pacis de more putares 380
Aequata fronte et concordi currere freno.
Sensit ut exhaustas, qui proximus ibat, Hiberus
Callaïcas Cyrni vires, nec, ut ante, salire
Praecipitem currum, et fumantes verberare cogi
Assiduo violenter equos, ceu monte procella 385

Cum

374. in spatio scripti. Vulg. in spatia. 382. Sensit ut et
mox Cyrni, pro sensit et cernit Modius e Colon. emendavit.

et ψ, 290. De Aetola Tyde
vid. sup. lib. III, 367.

373. seqq. Sequitur ipsa
certaminis scena descripta. —
in spatio addebant scil. cursum,
h. e. intendebant, in ipso spa-
tio currendi sumunt vires.
Formula est Virgiliana ex Ge-
org. I, 513. ubi vid. interpr.
et Heyn. inprimis. — 374.
nifus apprehendere, annifus asse-
qui, et attingere currendo
primos equos, qui iuncti erant
curtui praecedenti Callaico, et
super alt. ire, praecurrere il-
los. Iam hic Panchatis nifus
et impetus porro duabus ima-
ginibus declaratur; primum
ascendere currum pone videba-
tur, expressa imagine ex Ho-
meri II. ψ, 378. ἔδε τι πολ-
λον ἀνευθ' ἔταν, ἀλλὰ μάλ'
ἔγγυς· αἶε γὰρ διφρε ἐπιβη-

σόμενοι σιν εἰκτην. Deinde un-
gula pulsabat axem, ad natu-
ram scena adumbrata, cum
unus currus alterum insequens
urget, et tangit, ut apud
Hom. I. e. 763. Ὀδυσσεύς
ἴδεν ἐγγυθ' ἐν. αὐτὰρ ὀπίθεν
Ἴχθυα τυπτε ποδεσσιν. Vir-
gil. V, 324. Calcemque terit
iam calce Dioreas. In calcibus
curvatis cursum citatum equo-
rum, et pedes inter curren-
dum elevatos, argute et luxu-
rianter, expressit, ad absol-
vendam imaginem; ἵπποι ἀερ-
σιποδες Hom. I. e. 475. —
379-81. Atlas et Durius ita
aequo passu iuxta se invicem
vehabantur, ac si de indu-
stria et sponte se iunxissent.

382, seqq. Hiberus fortius
excitans equos Cyrnum prae-
currit, cuius equi exhaustis
viribus

Cum subita ex alto ruit, usque ad colla repente
 Cornipedum protentus, et in capita ardua pendens,
 Concitat ardentem, quod ferret lora secundus,
 Panchaten, vocesque addit cum verbere mixtas:
 Tene, Astur, certante feret quisquam aequore palmam 390
 Erepto? Consurge, vola, perlabere campum
 Assuetis velox pennis. Decrescit anhelio
 Pectore consumtus Lampon: nec restat hianti,
 Quem ferat ad metas, iam spiritus. Haec ubi dicta,
 Tollit

394. *qui feras* edidit Leseb. hoc sensu: non restat hianti spiritus, qui ferat illum ad metas. Quasi vero non recte etiam dici aliquis possit spiritum ad metas ferre.

viribus fatigati cursum remiserant. Magno verborum apparatu scena exposita, ut poetam ornatu ambizioso captantem facile agnoscas. — *salire praec. currum* dixit exemplo Homeri l. c. vers. 368. ἀρματα αἰξας μετ' ὄρα, ut sit in cursu citato et praecipiti, cf. Virgil. Georg. III. 108. 109). Sequuntur alia indicia equorum fessorum, ut cum *fumant* ex nimio calore, et *cogi verbere* debent ad currendum. In imagine autem aurigae equos flagello et voce excitantis, quamvis non contemnenda variatio est colorum, quibus Homerus et Virgilius in ea re utebantur ll. ψ, 362. sq. et Aen. V, 146. 47. tamen quis nunc probet aut ferat comparisonem *monte ex alto ruentis procellae*? Videtur poeta repentini impetus, quo Hiberus ad colla cornipedum protentus fuit, notionem

exaggerare voluisse; at quis non sentiat procellae ruentis imaginem ineptam huic consilio atque ex ornandi cupidine ortam? — 388. *ardentem, quod* — *secundus*, iunge et cogita equum cum ardore indignantem, quod adhuc secundus sit, necdum primus evadere potuerit. Ex tali indignatione vere ardent equi, ut saepe sudore fument, etiam si non incitantur ab auriga vel equite. — 390. tunc patiari, ut quisquam equus tibi *aequor eripias*, h. e. te praecurrat, in tergo relinquat, et sic *palmam feras*? Simili modo Antiochus equos adhortatur apud Homer. l. c. 403. sq. — 392. *decrescit*, languoris indicio, ut cum equi fessi caput et cervicem demittunt. Contrariam rationem supra poeta descripsit in Panchate vers. 354.

Tollit se fonsipes, ceu tunc e carcere primo 395
Corriperet spatium, et, nitentem opponere curvos
Aut aequare gradus, Cyrnum post terga relinquit.

Confremmit et coelum, et percussus vocibus altis
Spectantium Circus. Fertur sublime per auras
Altius attollens cervicem victor ovantem 400
Panchates, sociosque trahit prior ipse iugales.
At postremus Atlas, Durius postremus in orbem
Exercent artes, laevos nunc appetit ille
Conatus, nunc ille premit, certatque subire
Dexter, et alterni nequidquam fallere tentant: 405
Donec, confisus primaevae flore iuventae,
Obliquum Durius conversis pronus habenis
Opposuit currum, atque eversum propulit axem
Atlantis senio invalidi, sed iusta querentis:
Quo ruis? aut quinam hic rabidi certaminis est mos? 410
Et

396. *curvos gradus* scripti. Al. *laevos*. 403. *artes* scripti, et editi nonnulli. In Parm. Rom. R. Mediol. *artus*, pro quo Heinsius malebat *astus*.

395. *tollit se*, ad naturam apte, cum cursum citatiorem inchoant equi, ut ap. Hom. *ἐψοσ' ἀετρεσθῆναι* Il. ψ, 501. — 396. *opponere curvos gradus*, formula ex arte Circensi petita, dicitur, qui, dum currus alius insequitur, repente reflexis equis currum suum opponit, ne ille praecurrere possit, sed ut potius impactus frangatur vel evertatur. Quae quidem scena mox a versu 406. planius describitur, ubi *obliquum Durius conversus pronus habenis Opposuit currum* etc. Ergo Cyrnum, qui hoc stratagemata parabat, Panchates praecurrens *post terga reli-*
Vol. II,

quit. vid. Salmas. ad Solin. pag. 636. — 398. *confremmit* pro vulg. *resonat*, ut *percussus Circus*, personans vocibus. cf. Virgil. Aen. V, 149. sq. et 228. *resonat fragoribus aether*.

402. sqq. Iam Atlas et Durius aurigae inter se certant. — *in orbem exercent artes*, dum alterni certant vel a dextro vel sinistro latere se fallere praecurrendo. Ipse poeta has artes mox disertius explicat. Singula exquisitae et ornatè dicta agnoscimus, ut *laevos conatus appesere* pro vulg. *ad sinistram flectere currum*. Mox *alter premit*, instat ad dextram
T per-

Et nobis et equis letum commune laboras.
 Dumque ea proclamat, perfracto volvitur axe
 Cernuus, ac pariter fusi, miserabile, campo
 Discordes sternuntur equi: quatit aequore aperto
 Lora suis victor, mediaque Pelorus arena 415
 Surgere nitentem fugiens Atlanta relinquit.
 Nec longum Cygni defessos prendere currus.
 Hunc quoque, cunctantem et sero moderamina equorum
 Discentem, rapido praetervolat incitus axe:
 Impellit currum clamor vocesque faventum. 420
 Iamque etiam dorso atque humeris trepidantis Hiberi
 Ora superposuit sonipes, flatusque vapore
 Terga premi, et spumis auriga calefcere sentit.
 Incubuit campo Durius, misitque citatos
 Verbere quadrupedes, nec frustra: aequare videtur, 425
 Aut etiam aequavit iuga praecedentia dexter.

Attonitus tum spe tanta, Genitore, Pelore,
 Te Zephyro eductum nunc nunc ostendere tempus.
 Discant, qui pecudum ducunt ab origine nomen,
 Quantum divini praecellat seminis ortus. 430
 Victor

perlabi curru. — De sensu
 versus 407. iam diximus ad
 vers. 396. — 411. *laboras*,
 paras, ut inf. vers. 509. —
 415. *victor* Durius *quatit lora*
suis incitat equos acrius, la-
 xatis frenis, ut dum Atlas de-
 lectus in arena serpat, cam-
 pum apertum petant. cf. inf.
 vers. 440.

417. Durius mox etiam Cyr-
 num assequitur, *cunctantem*,
 moderato cursu provectum,
 quia fessos equos habebat, et
sero, h. e. defatigatis iam e-
 quis *discentem mod. eq.* nam
 antea nimio impetu ferebatur.
 cf. sup. vers. 340. sqq. Ad

vers. 420. cf. Virg. Aen. V,
 227. 28.

421. sq. Iam Durius Hibe-
 rum prope assequitur. Imago
 appropinquantis praeceden-
 tem adumbrata ex Hom. ψ,
 380. 81. *πνοίη δ' Εὐμηλοιο*
μεταφρενον εὐρεε τ' ὠμῶ
θερμετ' ἐπ' αὐτῶ γαρ νε-
φαλας καταθεντα πατεσθην.
 Eam multis modis variarunt
 caeteri poetae. Virgil. Georg.
 III, 111. *hamescunt spumis fla-*
tusque sequensum. cf. Stat.
 Theb. VI, 603. Ovid. Met.
 V, 614. sqq. — 427. cf.
 sup. vers. 365. — 429. *pe-*
cudum ab origine, cum con-
 temtu

ictor dona dabis, statuesque altaria patri.
 t, ni successu nimio laetoque pavore
 oditus elapso foret inter verba flagello,
 orsan sacrasset Zephyro, quas voverat, aras.
 um vero infelix, veluti delapsa corona
 ictoris capiti foret, in se versus ab ira,
 aratam medio discindit pectore vestem,
 e lacrimae simul et questus ad sidera fusi.
 ec iam subducto parebat verbere currus:
 o stimulis dorso quatiuntur inania lora.
 erea metis, certus iam laudis, agebat
 se Panchates, et praemia prima petebat
 duus. Effusas lenis per colla per armos

435

440

T 2

Ven.

432. *pavore*. Sic constanter libri antiqui. Gronovius Obs. II, 14. offerebat *favore*, cui Heinsius recte contradixit. vid. nott. 437. *perscindit* editt. nonnullae veteres. 441. *metis* non placet Villebrunio, quia non vulgare est. Ergo coni. *metae*.

tu in eos equos, qui vul-
 a natalia habent, orti ab
 equis. 431. *patri*, Ze-
 ro. — 432. exquisito
 attu scena descripta. Ut
 pavoris vim assequamur,
 temus necesse est Durium
 ita metu eventus laetitia
 tum et consternatum, gau-
 in quod inter cordis pulsus
 iebat, ut sit in spe pro-
 quae, at nondum praesen-
 ictoriae. Similem animi
 am, at non ita composi-
 gaudio et pavore adum-
 it Virgil. Georg. III, 105.
 arrectae juvenum, exsul-
 aque bauris Corda pavor
 ar. Similiores sunt sen-
 ae aliorum poetarum, qui
 s illas antitheses in deli-
 nabebant, ut Statii Sylv.

V. Patris epiced. vers. 218.
heu quali confusus gaudia fletu
Vota piosque metus inter lae-
tumque pudorem, et Petron.
 Sat. cap. 89 *mentisque pavidas*
gaudium lacrymas habet. — Er-
 go Durius inter verba, dum
 equos incitat et laudat, *prodi-*
tus elapso fl. pro vulg. flagel-
 lum manibus dimisit. De for-
 mula vid. ad lib. II, 247. et
 XV, 709. Locum Homeri II.
 ψ, 382. sq. ubi simili modo,
 amissa scutica, Diomedes vi-
 ctoriae spem amissam conquie-
 ritur, contulisse non poeni-
 tebit, a Silio nunc manifeste
 refectum. — 439. *subd. ver-*
bere, amisso flagello. Vnde
 mox *inania lora* dicuntur, qua-
 tenus sine flagello sola non
 sufficebant equis moderandis.

Ventilat aura iubas: tum, mollia crura superbi
Attollens gressus, magno clamore triumphat. 44

Par donum solido argento caelata bipennis
Omnibus, at vario distantia cetera honore.
Primus equum volucrem, Massyli munera regis
Haud spernenda, tulit: tulit huic virtute secundus
E Tyria, quae multa iacet, duo pocula, praeda, 45
Aurifero perfusa Tago. Villosa leonis

Terga feri, et cristis horrens Sidonia cassis
Tertius inde honor: et postremo munere Atlanta,
Quamvis perfracto senior subfederat axe,
Accitum donat ductor, miseratus et aevum 46
Et sortem casus. Famulus florente iuventa
Huic datur, adiuncto gentilis honore galeri.

His actis ductor laeta ad certamina plantae
Invitat, positisque accendit pectora donis:
Hanc primus galeam; hac acies terrebat Hiberas 47
Hasc

453. *tertius inde honor est: postremo.* Sic edidit Leseb. coni. Heinss. Mox *Atlanta* Heinssius emendavit, pro vulg. *Atlantis*. Etiam Cortius ad marginem notavit *Atlancem*. 455. *citum* ex duobus scriptis Modius et Barthius restituere pro *astritum*. 458. pro *laeta* Heinss. coni. *lectae*. 461. *sus* scripti. Al. *curfu*. Oxonius *currus*.

446. sq. Exemplo Aeneae ap. Virgil. V, 305. seqq. ubi vid. Heyn. — 451. *pocula perf.* Tago inaurata, noto sensu, ut lib. II, 404. *cbalybis perfecta metallo, Atque opibus perfusa Tagi.*

453. sq. In munere Atlantis imitatione expressum est exemplum Sergesti, cuius par calamitas in naumachia fuerat, ap. Virgil. V, 282. sqq. Ergo et illi *famulus datur*, ut Sergesto serva. cf. Hom. I, c. 704. Stat. Theb. VI, 549. et

infr. 569. — Scipio autem *miseratus casum Atlantis* m. feste adumbratus ad Aen. Virgil. I, c. vers. 350

458. seqq. Contulisse ibi ex Hom. II, ψ, 740. Virgil. Aen. V, 286. *similius* certamina, quorum lius nunc non fuit immen- quamvis in hoc loco m. suo ornatu et ingenio usu — 460. cf. Virg. I, c. Ad seq. versum cf. Hom. 807. et ad vers. 463. I, c. 750. Exquisite ac

Iasdrubal: hunc ensem, cui proxima gloria cursus,
 accipiet; caeso pater hunc detraxit Hyempsae.
 Tertius extremam tauro solabere palmam.
 cetera contenti discedent turba duobus
 quisque ferox iaculis, quae dat gentile metallum. 465
 Fulgentes pueri Tartessos et Hesperos, ora
 ostendere simul, vulgi clamore secundo.
 os Tyria misere domo patria inclita Gades.
 Iox subit, aspersus prima lanugine malas,
 meticus: hoc dederat puero cognomen ab amne 470
 Corduba: et haud parvo certamina laeta fovebat.
 de, comam rutilus, sed cum fulgore nivali
 corporis, implevit caveam clamoribus omnem
 Eurytus: excelsa nutritum colle creatur
 etabis, atque aderant trepidi pietate parentes. 475
 cum Lamus, et Sicoris, proles bellacis Ilerdae,

T 3

Et

469. Versus a Modio e Colon. libro restitutus, quem et Bar-
 thius in Oxon. repererat. Sed pro *Asperus* ille correxit *asperus*,
 ut est in Put. in Rom. 2. *asperfas*. 470. *patrio ab amne con-*
 Heinf. 471. *haud parvo certamina laeta* Modius ex Colon.
 Al. *parco, parto*.

testatis formula est *tauro so-*
i palmam pro vulg. taurum
 ipere pro palma.

465. *ora ostend.* quod emi-
 re Virgil. dixit l. c. vers.
 7. *emicat Euryalus, plausu-*
volat fremituque secundo.
 omnia certantium, suo mo-
 do, finxit ex variis Hispaniae
 pidis, fluviis, tractibus,
 a nominis similitudine de-
 nominatis, ut *Tartessum* et *He-*
rum fratres, ex occidentali
 Hispaniae tractu, ubi est Tar-
 tus nobile oppidum; unde
 ex *Tyriam Gaden* memorat,
 a Tyriis conditam. vid.

lib. III, 4. et Curtius IV, 4.
 — *fulgentes*, florentes aetate,
 ut infra vers. 487. *omnes pri-*
maevi, flaveniique ora deco-
ri. — 471. *haud parvo* — *fo-*
vebat, magni pretii aestima-
 bat ex his certaminibus pal-
 mam reportare. Cellarius ad
 Cordubam retulit hoc sensu:
 Corduba haud parvo sumtu
 huius pueri certamina susten-
 tavit, ut cum aliis civitatibus
 praestantia et sumtu sui ath-
 letae certaret. 473. cf. Vir-
 gil. l. c. vers. 340. — 475.
 De *Saetabi* vid. sup. lib. III,
 373. *trepidus pietate par.* inter
 spem

Et Theron potator aquae, sub nomine Lethes
Quae fluit, immemori perstringens gurgite ripas.

Qui, postquam, arrecti plantis et pectora proni,
Pulsantesque aestu laudum exsultantia corda, 48
Accepere tuba spatium, exsiluere per auras
Ocius effusis, nervo exturbante, sagittis.
Diversa et studia et clamor, pendentque faventes
Vnguibus; atque suos, ut cuique est gratia, anhel
Nomine quemque cient. Grex inclitus aequore fertur, 48
Nullaque transmissa vestigia signat arena.
Omnes primaevi, flaventiaque ora decori,
Omnes ire leves, atque omnes vincere digni,

Extulit, incumbens medio iam limite, gressum
Eurytus, et primus brevibus, sed primus, abibat 49
Praecedens spatii. Instat non segnius acer
Hesperos, ac prima stringit vestigia planta

Pr

479. pectora sculpti, Vulg. corpora. 484. pro unguibus
Heins. malebat vocibus. Cortius ad marginem notavit acribus
Sed vid. nott. Pro anhel in Putean. laudi, unde Heins. co
blandi. 485. grex incitus malebat Heins.

spem et metum suspensi, de
filiis fortuna et victoria.
476. *Ilrdae* ab opp. ad fl. Si-
corim Hisp. vid. ad lib. III,
359 — 477. *Theron* por.
aquae etc. aecola Lethes fluy.
Hisp. v. sup. lib. XIII, 555.
unde *immemorem gurgitem* tri-
buit, quatenus potata aqua
oblivionem inducere credebatur.
cf. lib. II, 236.

480. cf. quae diximus ad
vers. 432. — 481. *accepere*
tuba spatium pro vulg. post-
quam tuba excurrendi signum
dedit. Virg. *signo reserare cor-*
ripiunt spacia audito. — 482.
ocius effusis — *sagittis*, varia-

ta velocitatis notatione. V
gil vers. 317. *effusi nimbo*
miles. 483. *pendent fau-*
unguibus. Cogita spectato-
rum suis acclamant, sum-
pedibus arrectos, et vel
suspensos, ut sit in tali co-
tentione favoris et in tur-
multorum. Disertius Apo-
lon II, 90. *ἔπ' ἀγοράται*
ἀεργαῖς ποδασσόν, quem I
cum Burmannus ad Vale
Flacc. IV, 261. et Heyn.
Virg. V, 426. contulere.
486. velocitatis notatio, quae
saepe variatam vidimus,
sup. lib. III, 309. IV, 47.
492. 93. expressa ex Vir-
lian

Progressae calcis. Satis est huic esse prioris;
 Huic sperare sat est, fieri se posse priorem.
 Acrius hoc tendunt gressus, animique vigore 495
 Corpora agunt: auget pueris labor ipse decorem.
 Ecce, levi nisu postremoque agmine correns,
 Postquam sat visus sibi concepisse vigoris,
 Celsus inexhaustas effundit turbine vires
 Non exspectato, subitusque erumpit, et auras 500
 Praevehitur Theron. Credas Cyllenida plantam
 Aethereo nexis cursu talaribus ire.
 Iamque hos, iamque illos, populo mirante, relinquit:
 Et, modo postremus, nunc ordine tertia palma,
 Hesperon infestat sua per vestigia pressum. 505
 Nec iam quem sequitur tantum, sed prima coronae
 Spes trepidat tantis venientibus Eurytus alis.
 Quartus forte loci, sed, si tres ordine seruent
 Inceptos cursus, nequidquam vana laborans,

T 4

Tar-

493. *praegressae coni.* Heins. et mox *huic esse priori.* 497.
currens et mox *visus* Mod. et Heins. a scriptis emendarunt pro
cursum, vel *currus*, et *visum*, vel *visu*. 501. *Cyllenide planta*
coni. Barth. Editi. Mediol. et Rom. 1. *Cyllenia planta.* 507.
tantis eventibus Eurytus ales, vel etiam *tactus venientibus Eur.*
alis, obtulerat Heinsius, non improbante illud quidem prius
 Drakenborchio,

lianis vers. 324. Iuvabit has
 paetici sermonis varietates se-
 dulo comparasse. — 500. *au-*
ras praevehitur cf. sup. vers.
 335. In Mercurio alatis pe-
 dibus incedente summae cele-
 ritatis notionem exprimi, no-
 ta observatio est. cf. Virgil.
 Aen. I, 300. sq. IV, 239. sq.
 ubi et habitus descriptio a Si-
 lio adumbrata: *pedibus talaria*
nectis aurea, quae sublimem
alis, rapido pariter cum flamine
portant. — 504. *tertia pal-*
ma, tertio loco victor, for-

mula Virgiliana l. c. 339,
nunc tertia palma Diore, ubi
 vid. Heynius rationem poeti-
 cam demonstrans. Vidimus
 passim in Silio similia abstra-
 cta poni, ut lib. IV, 392. I,
 479. VIII, 33. Eodem lo-
 quendi more mox Eurytus *spes*
prima coronae, quatenus pri-
 mus currebat et se primum
 praemium victoriae consecu-
 turum sperabat. Stat. VI.
 Theb. 327. *Oebalios sublimis*
agit spes proxima plantae Am-
phiarus equos. — *trepidat* —
alis,

Tartessos fratrem medio Therone premebat. 510
 Nec patiens ultra tollit sese aequore Theron
 Igneus, et plenum praetervolat Hesperon irae.
 Vnus erat super, et metac propioribus aegros
 Vrebat finis stimulis: quascunque reliquit
 Hinc labor, hinc penetrans pavor in praecordia vires, 515
 Dum sperare licet, brevia ad conamina uterque
 Advocat. Aequantur cursus: pariterque ruebant.
 Et forsan gemina meruissent praeinia palma,
 Pervecti simul ad metas, ni, terga secutus
 Theronis, fusam late per lactea colla 520
 Hesperos ingenti tenuisset saevus ab ira,
 Traxissetque comam. Tardato laetus ovanisque
 Eury-

522. *Tardatum evadit juvenem iam Drakenborchii coniectura erat. Eam admisit Leseb. cum in Rom. 2. reperisset juvenem.*

alis, timens ne a Therone tanto impetu advolante vincatur.

510. *Tartessos fratrem Hesperum premebat*, insequeretur medio Theronē, ita ut hic inter Hesperum et Tartessum medius curreret. Notatur ordo, quo se invicem secuti sunt; Eurytus, Hesperus, Theron, Tartessus. Iam igitur Theron *igneus*, veloci rapidoque cursu (v. lib. III, 306.) tollit se aeq. intentius currit per campum, et sic praetervolat Hesp.

513. *Vnus* Eurytus supererat Theroni vincendus. 514-17. uterque collectis intentisque viribus currit, brevia ad conam. adv. vires, quia metac finis non procul aberat. Ergo victoriam brevissima via morabatur.

518. seq. *Scena ficta a Silio*, ne stercus Homeri, in quo Ajax laboretur, a Virgilio etiam in Niso adhibitum, ipse tertium repeteret. Ergo colorem Silius mutavit, imaginis lineas servavit, quae eo pertinebant, ut declararetur, qua fortuna secundus primum praecucurreret. Eadem fictione usus est Stat. VI, 614. sqq. ad quem locum Barthius argotatur, cum Silium imprudentiae accusat, quod laesum per dolum non fecerit restitui, aut saltem, ut apud Statium, ex integro cum adversario decurrendi copiam accipere. Drakenborchius Silium recte defendit. Sed ne opus quidem videtur defensione adversus eos, qui poetam in has summi iuris angustias includi volunt. 522. *tardato juvene, Thero-*

Eurytus evadit iuvene, atque ad praemia victor
 Emicat, et galeae fert donum insigne coruscae.
 Cetera promisso donata est munere pubes, 525
 Intonsasque comas viridì redimita corona
 Bina tulit patrio quatiens hastilia ferro.

Hinc graviora virum certamina, comminus ensis
 Destrictus, bellique feri simulacra cientur.
 Nec, quos culpa tulit, quos crimina noxia vitae, 530
 Sed virtus animusque ferox ad laudis amorem,

T 5

Hi

523. ad praemia e scriptis et edit. priscis. Primus Nicander
 in Iuntina in proelia induxit. 529. districtus vulg. ex Iunt.
 Nicandri. 530. crimine noxia vita coni. Heins.

Therone, cum quo antea pari
 passu ecurrerat, evadit,
 praetervolat. 524. emicat,
 primus pervenit ad metam et
 praemium, ut Euryalus apud
 Virg. l. c. 337. galeae donum,
 ex destinatione Scipionis su-
 pra declarata vers. 460. —
 promisso munere sup. vers. 461.
 sq. — Versus 526. 27. de-
 scripti sunt ex Virgilianis V,
 556. 57.

528. Sequitur certamen
 gladiatorium. In tota eius
 descriptione Silius expressit
 narrationem Livianam lib.
 XXVIII, 21. *Gladiatorium spe-*
ctaculum, inquit, *fuit non ex*
eo genere hominum, ex quo la-
nistis comparare mos est, servo-
rum delictu ac liberorum, qui
venalem sanguinem habent. Vo-
luntaria omnis et gratuita ope-
ra pugnantium fuit etc. Ho-
 rum Silius memor fuit vers. 530-33. Iam ita Livius per-

git: *neque obscuri generis ho-*
mines, sed clari illustresque,
Corbis et Orsua patruales fra-
tres, de principatu civitatis,
quam Ibem vocabant, ambi-
gentes, ferro se certaturos,
professi sunt. Robore maior,
minor flore aetatis ferox, insi-
gne spectaculum exercitui prae-
buere, documentumque, quan-
tum cupiditas imperii malum in-
ter mortales esset. Maior usu
armorum et astu facile stolidas
vires minoris superavit. Ex his
nata est scena de fratribus ge-
minis communi caede se tru-
cidantibus, reficta illa et com-
parata ad formam epicam, et
ornatu vario poetico distin-
cta. Iam in singulis, quan-
tum satis est ad intelligendum
et iudicandum, morabimur.

529. belli simulacra. vid. ad
 lib. VII, 119. — 532. cre-
 vere ferro h. e. gladio congressi
 sunt ad pugnam. Formula est
 Virgi.

Hi crevere pares ferro; spectacula digna
 Martigena vulgo, suenique laboris imago.
 Hos inter gemini (quid iam non regibus ausum?
 Aut quod iam regnis restat scelus?) impia Circo 535
 Innumero fratres, cavea dampnante furorem,
 Pro sceptro armatis inierunt proelia dextris.
 Is genti mos dirus erat: patriumque petebant
 Orbati solium lucis discrimine fratres.

Concurrere animis, quantis confligere par est, 540
 Quos regni furor exagitat: multoque cruore
 Exsatiata simul portantes corda sub umbras
 Occubuere. Pari nisu per pectora adactus
 Intima descendit mucro: superaddita saevis
 Ultima vulneribus verba; et, convicia volvens, 545
 Dirus in invitas effugit spiritus auras.
 Nec manes pacem passi: nam corpora iunctus
 Vna cum raperet flamma rogos, impius ignis
 Dissiluit, cineresque simul iacuisse negarunt.

Cetera

532. *Hi crevere* ex scripto libro Heinsius. Oxon. *His crevere*.
 Vnde Barthius volebat *Discrevere*. Marcius *decrevere*, quamvis
 ex Commentario patet eum legisse *crevere*. cf. Var. Lect. ad
 Virgil. XII, 709. — 547. *iunctus* e scriptis Mod. et Heins.

Virgiliana ex Aen. XII, 700.
 ubi Heyn. post Cerdam con-
 tulit graec. ἀπὸ τοῦ ἀγῶνα,
 decernere. Adferunt etiam
 auctoritatem Quintil. X, 1.
 Senec. Epist. 58.

534. *gemini* fratres. Patru-
 les fratres Livius dixerat, ut
 supra notavimus. Valerius
 autem M. IX, 11. ext. 1. *duos*
regios filios appellat. In his
 poetae arbitrio suo uti possunt
 et debent. 538. *Is genti mos*
dirus erat. Haec nata sunt ex
 his Livianis: *Quum verbis dis-*
ceptare Scipio vellet, ac *sedare*

iras: negatum id ambo dicere
communibus cognatis, nec alium
Deorum hominumve. quam Mar-
tem se iudicem habuturos esse.
 Sequitur operoso verborum
 ornatu descripta imago fra-
 trum, *pari nisu*, mutua caede
 se conficientium. In qua qui-
 dem poeta a Livio discrepat,
 haud dubie ut locus esse pos-
 sit allusioni sequenti ad Poly-
 nicem et Eteoclem Thebanos
 fratres, quorum similis cala-
 mitas fuit. vid. Apollodor.
 III, 6. Ovid. Trist. V. Eleg.
 5. Stat. Theb. lib. XI, 539 sq.

547.

Cetera distincto donata est munere turba, 550
 Vt virtus et dextra fuit. Duxere iuencos,
 Impressis dociles terram proscindere aratris:
 Duxere assuetos lustra exagitare ferarum
 Venatu iuvenes, quos dat Maurusia praeda,
 Nec non argenti, nec non insignia vestis 555
 Captivae pretia, et sonipes, et crista nitenti
 Insurgens cono, spolia exuviaeque Libyssae.
 Tum iaculo petiere decus, spectacula Circi
 Postrema, et metae certarunt vincere finem
 Burrus avis pollens, quem misit ripa metalli, 560
 Qua Tagus auriferis pallet turbatus arenis,

Et

560. Hic versus, qui aberat ab edit. praeis nonnullis, legitur in Cod. Put. Tel. Oxon. Sed post versum 561. legebatur in paucis edit. hic: *accola Burnus avis maiorum et stemmate clarus*, quem Heinſius eiecit, repertum etiam Villebrunio in ed. Benefec. Idem ille versus, in quo *ripa metalli* displicebat, ab Hoefſtio Batavo in Peric. crit. ita constitutus est: *Burnus, agris pollens quem misit ripa metalli*, ut iungatur *ripa pollens metalli*, et deinde *agris h. e. ex agris misit*. Laudo ingenium, quo haec inventa sunt, sed quaero, an commodum sensum haec habeant: *ripa ex agris misit Burnum*,

547. *nec manes p. p.* etiam in morte discordiam servarunt animae. *impius ignis dissiluit*. Ovid. l. l. *ipsa sibi discors, tanquam mandetur ab illis, scinditur in partes aera favilla duas*, cf. Lucan. I, 551. 52. — *iun-ctus vovus est*, idem et unus. 550. *distincto munere*, diversis donis, prouti virtute quisque meruerat. Similis locus de geminis fratribus altera nece se interficientibus v. sup. lib. IV, 396. 97. — 554. *invenes*, Mauros captivos, venatores. vid. sup. lib. III, 288. *lustra exagis*. vid. lib. IV, 305. et VIII, 567. — 557. *cri-*

sta insurgens poet. pro imposi-ta, alte vibrans ex cono.

558. seqq. Locum hunc de postremo iaculandi certamine, veluti destitutus ab Homero et Virgilio, et exhaustis fere ornamentis, brevi absolvit poeta, et parcius ornavit. — *metae vincere finem* pro vulg. *metam propositam superare, ferire iaculo*. — 560. *Burrus accola Tagi*. Miram formulam *ripa metalli* pro *ripa aurifera*, iam Drakenborch. notavit. vid. Var. lect. *pallet*, solenni poetis coloris notatione in metallis. vid. sup.

Et Glagus, insignis ventos anteire lacerto,
 Et, cuius nunquam fugisse hastilia cervi
 Praerapida potuere fuga, venator Aconteus,
 Indibilisque, diu laetus bellare Latinis, 565
 Iam socius, volucresque vagas deprendere nube
 Assuetus iaculis, idem et bellator, Ilerdes.
 Laus Burri prima, infixit qui spicula metae;
 Est donum serva, albentes invertere lanas
 Murice Gaetulo docta. At, quem proxima honorant 570
 Praemia, vicinam metae qui propulit hastam,
 Accepto laetus puero discessit Ilerdes,
 Cui ludus, nullam cursu non tollere damam.
 Tertia palma habuit geminos insignis Aconteus
 Nec timidos agitare canes latratibus aprum. 575

Quos

565. *Ludibilisque* Put. et Oxon.569. Hic et quatuor sequentes versus ab omnibus editionibus ante luntinam aberant. Extabant in Cod. Putean. Rom. 2. Parm. *est donum serva* reposuit Heinsf. ex vestigiis illorum librorum, in quibus erat, *et donum, est Danum, Sidonium.* 570. *at quem* — *honorant* ex vulg. quod et in Benessae edit. reperit Leseb. qui tamen ex Putean. edidit *ad quem proxima honore.* 573. *nullum* Leseb.

sup. lib. II, 229. — 562. *ventos anteire lacerto*, iactu lacertis impulsio, ut velocissimo lapsu iaculum volaret. 565. *Indibilis* reguli Ilergetum Hisp nomen, qui cum Mandonio adversus Scipionis patrem copias eduxerat, Liv. XXII, 21. sq.) postea ad amicitiam Scipionis post Poenos in Hispania devictos se contulit. (vid. Liv. XXVIII, 34. sq.) Hunc ergo poeta induxit, *laetum bellare Lat* antea hostem Romanorum, *iam socium* et amicum — 566. *deprendere*, *figere*, ut Virgilius

extulit Aen. V, 516. Variatas verbis sententias, quae eandem iaculandi dexteritatem declararent, legimus lib. II, 96. VIII, 526. — 569. *invertere*, exquisitius quam tingere purpura Gaetula. — 574. *cui ludus*, facillimum. et res fere ludicra, *tollere* ferire iaculo. Illa formula passim usus est Claudianus, ut lib. III. de Conf. Stilic. 157. et de tert. Conf. Honor. vers. 23. — 574. *Tertia palma*, tertio loco victor, *Aconteus*, plane ut sup. vers. 504. — *habuit* pro accepit.

Quos postquam clamor plaususque probavit honores,
 Germanus ducis atque effulgens Laelius ostro
 Nomina magna vocant laeti manesque iacentum,
 Atque hastas simul effundunt. Celebrare iuvabat
 Sacratos cineres, atque hoc decus addere ludis. 580
 Ipse etiam, mentis testatus gaudia vultu,
 Ductor, ut aequavit meritis pia pectora donis,
 Et frater thoraca tulit multiplicis auri,
 Laelius Asturica rapidos de gente iugales,
 Contorquet magnis victricem viribus hastam 585
 Confurgens, umbrisque dari testatur honorem.
 Hasta volans (mirum dictu!) medio incita campo
 Substitit ante oculos, et terrae infixae cohaesit.
 Tum subitae frontes, celsoque cacumine rami,
 Et latam spargens quercus, dum nascitur, umbram. 590
 Ad maiora iubent praesagi tendere vates:
 Id monstrare Deos, atque hoc portendere signis.

Quo

586. testatur ex Putean. Vulg. testatus. 590. En latam
 spargunt quercus Leseb. ex fide antiquorum, ut ait. Burmannus
 ita coniiciebat scribendum: sit, latam spargens, quercus, dum
 nascitur, umbram. 592. praetendere Oxon. protendere Pu-
 tean. Deinde hoc signo coni. Burman.

576. sq. Duces ipsi, ne alie-
 ni a ludorum societate vide-
 rentur, hastis ciaculandis o-
 mnem sollemnitatem finiunt.
 — 584. De equis Asturicijs
 v. sup. lib. III, 335. — 587.
 In hoc prodigio credibile qui-
 dem est. Silium memorem fu-
 isse loci Virgiliani Aen. V,
 522. seq. ubi sagitta Acestae
 in auras emissa exardescibat;
 tamen ipsum argumentum
 prodigii haud dubie ex histo-
 ria Romuli petiit, cuius ha-
 sta ex Aventino monte emis-
 sa, et fixa in Palatino, in

magnam arborem cornum ex-
 crevit. cf. Ovid Met. XV,
 560. seq. et Servius ad Virg.
 Aen. III, 46. — *Quercum*
 non sine delectu et consilio
 posuisse poetam iam Mar-
 sus notavit, ut Scipio portende-
 retur Romam et omnem Ita-
 liam liberaturus ab hostibus
 in Africam revocatis et supe-
 ratis. Nam notum est, qui
 cives liberassent, corona quer-
 nea, quae civica dicta est,
 fuisse donatos. Itaque huc et-
 iam vatium interpretatio per-
 tinebat vers. 591. 92.

Quo super augurio, pulsus de litore cunctis
Hesperio Poenis, ultor patriaeque domusque
Aufoniam repetit, fama ducente triumphum. 595

Nec Latium curis ardet flagrantius ullis,
Quam iuveni Libyam et summos permittere fasces.
Sed frigus animis, nec bello prospera turba
Ancipiti senior temeraria coepta vetabant,
Magnosque horrebant cauta formidine casus. 600
Ergo, ubi delato Consul sublimis honore
Ad Patres consulta refert, deturque potestas,
Orat, delendae Carthaginis, altius orsus
Hoc grandaeva modo Fabius pater ora resolvit:

Haud

598. *sed non par animis* in Rom. 2. quod est glossēma voc. *frigens*. Pro *animis* Curtius ad marginem notaverat *annis*. In Cod. Tel. *fugiens*.

593. seqq. Poenis ex Hispania pulsus, Scipio Romam proficiscitur. — Pergit Silius vestigia Liviana premere inde a cap. 38. libri 28. — ultor domus, parentum in Hisp. caesorum. fama ducente triumphum, quatenus fama et gloria rerum gestarum Scipioni instar triumphi erat, et huius iacturam consolabatur. Nam Livius l. l. Ob has res gestas, ait, magis tentata est triumphi spes, quam petitu peritaciter, quia neminem ad eandem diem triumphasse, qui sine magistratu res gessisset, constabat.

596. 97. Scipio consul cum C. Licinio Crasso creatus, eique Africa provincia destinata est. vid. Liv. l. l. qui haec accuratius tradidit, quae tetigit poeta uno versu 597.

598. seq. Livius l. l. cap.

40. Quum Africam novam provinciam P. Scipioni destinari, homines fama ferrent, et ipse diceret non ad gerendum modo bellum, sed ad finiendum se consulem declaratum esse, neque aliter id fieri posse, quam si ipse in Africam exercitum transporteret, id consilium baudquam primoribus Patrum cum placeret, caeterique per metum aut ambitionem mussarent, Q. Fabius Maximus rogatus sententiam: Scio, inquit, etc. — Sequuntur ergo inde ab hoc loco in Livio orationes Fabii et Scipionis a Silio usque ad finem libri adumbratae. — 598. *frigens animis*, meticulosa, timida, turba senior, quos primores Senatus Livius dixit, nec prospera bello, belli in Africa gerendi consilium damnans, eique inimica.

Haud equidem metuiffe queam, fatiatus et aevi 605
 Et decoris, cui tam fupereft et gloria et aetas,
 Ne credat nos invidiae certamine Consul
 Laudibus obtreftare fuis. Satis inclita nomen
 Gefat fama meum, nec egent tam profpera laude
 Facta nova: verum et patriae, dum vita manebit, 610
 Deeffe nefas, animumque nefas fcelerare filendo.
 Bella nova in Libyae moliris ducere terras?
 Hostis enim deeft Aufoniae: nec vincere nobis
 Eft fatis Hannibalem! Petitur quae gloria maior
 Litore Eliffaeo? Stimuli fi laudis agunt nos, 615
 Hanc fegetem mete! Composuit propioribus aufis,
 Dignum

606. cui iam coni. Heinf.

605. fq. Fabius fuadet, ut Italia prius ab hofte defendatur et plane purgetur, quam in Africam bellum transferatur. Idem apud Livium (cap. 40.) Fabius agit, ut fuadeat; et hoc unum nunc carmen Silianum cum illius oratione commune habet. Nam in argumentis fententiae cumulantibus et enunciandis tam copiofa et eleganti eloquentia Fabius utitur, ut nihil in eo genere perfectius et gravius fingi poffit, verearque, ne fi quis poft illam orationem, hanc epitomen Silianam legerit, ei poeta valde infans et tenuis videatur. — 605-10. Non metuo, ne Scipioni ab invidia fufpectus fim; in tanta fama et gloria mea non eft, cur cuiquam invideam. Haec fententia ex ipfo Livio expreffa eft fatis gravi ornatu

verborum; fed nescio quemadmodum altius animum meum afficiant Liviana et gravius moveant. — *fatiatus aevi et dec.* aetate et gloria provectus. Ea fententia mox varie repetitur non fine languoris molefti vitio. 607. *invidiae certamine* pro vulg. ob invidiam. 609. *Gefat fama nomen*, poetica imagine fententia adumbrata. Nam fama eft alata, volat, et fert, quae nuntiat.

* 610. 11. Fabius ap. Liv. l. c. *Illud te mihi ignoscere, P. Corneli, aequum erit, fi quum in me ipfo nunquam pluris famam hominum, quam rempublicam fecerim, ne tuam quidem gloriam bono publico praeponam.* — 613. *hostis enim* etc. haec cum ironia effert Fabius. 616. *banc segetem, m.* nota metaphora pro, hofte

Dignum te Fortuna parem. Vult Itala tellus
 Ductoris faevi, vult tandem, haurire cruorem.
 Quo Martem, aut quo signa trahis? Restinguere primum est
 Ardentem Italiam. Tu fessos obuius hostes 620
 Deseris, ac septem denudas proditor arces!
 An, cum tu Syrtim ac steriles vastabis arenas,
 Non dira illa lues notis iam moenibus urbis
 Assiliet? vacuumque Iovem sine pube sine armis
 Invadet? Quanti, ut cedas, Romamque relinquas 625
 Emerito, est? Tanto perculsi fulmine belli
 Siccine te, ut nuper Capua est accitus ab alta
 Fulvius, aequoreis Libyae revocabimus oris?

Vince

620. *Tu fessos, obuius hosti, deseris* edidit Leseb. et *fessos* Romanos intelligit. Sed vid. nott. 621. *proditor* ex antiquis libris. Primus Nicander *protinus* edidit. 625. *quanti, ut cedas* ex MSris Heinß. Vulg. *quanti est, ut cedas*. Vnde Leseb. edidit *quanti est cedas*. 626. post *emerito* Leseb. posuit signum exclamandi, et pergit *ast tanto percussus* ex Cod. Oxon. Rom. 2. et aliis nonnullis. Drakenborch. sequebatur *velut* Cod. Putean. *emerito est; tanto percussus*.

hostes prius expelle. *composuit* — *parem*, fortuna hic in propinquo dedit Hannibalem, iam tibi parem, cum quo te componas. Potes ergo in Italia, *propioribus ausis*, virtutem tuam ostendere. — 620. *tu fessos* pugnando et paene debellatos hostes *deseris*, non persequeris, et quidem *obuius*, h. e. cum habeas eos in propinquo, in vicinia Italiae. 621. *denudas*, exercitum in Africam transducto. Graviter Fabius ap. Liv. Ego P. Cornelium, reipublicae nobisque, non sibi ipsi privatim creatum consulem existimo; exercitusque ad custodiam urbis atque Italiae scriptos esse, non quos

regio more per superbiam consules, quo terrarum velint, traiciant. Ergo proditor est Scipio, non pessimo nominis sensu, sed quatenus rempublicam sibi creditam deserebat, et sic veluti hostibus aperiebat, quod prodere saepe dixere veteres, ut notavimus ad lib. XV, 709. et Heinßius cum Drakenborchio multis exemplis evicerunt.

622-28. Fabius apud Livium: Quid, si es victor Hannibal ire ad urbem pergat; tum demum te consulem ex Africa, sicut Q. Fulvium a Capua, arcessemus? — 625. *emerito* mihi, Fabio, seni et ad bellum

Vince domi; et trinis maerentem funera lustris
 Aufoniam purga bello. Tum tende remotos 630
 In Garamantas iter, Nasamoniacosque triumphos
 Molire. Angustae prohibent nunc talia coepta
 Res Italiae. Pater ille tuus, qui nomina vestrae
 Addidit haud segnis genti, cum Consul Hiberi
 Tenderet ad ripas, revocato milite primus 635
 Descendenti avide superatis Alpibus ultro
 Opposuit sese Hannibali. Tu Consul abire
 A victore paras hoste; atque avellere nobis
 Scilicet hoc astu Poenum? Si deinde sedebit
 Impavidus, nec te in Libyam tuaque arma sequetur, 640
 Capta damnabis consulta improvida Roma.
 Sed fac turbatum convertere signa; tuacque
 Classis vela sequi; nempe idem erit Hannibal, idem,
 Cuius tu vallum vidisti e moenibus urbis.
 Haec Fabius: seniorque manus paria ore fremebant. 645
 Tum

641. *capta haec* in vulg. Libri scripti et plures editt. *priscæ* omittunt *haec*. Cortius ad marginem notavit *heu*.

lum gerendum inepto. 629-31. *Hannibale hic victo*, inquit Fabius apud Livium, *illic Carthaginiem expugna*. — 633. Ex his Livianis: *Quam compar consilium tuum patris tui consilio sit, reputa*. Ille consul profectus in Hispaniam, ut Hannibali ab Alpibus descendentem occurreret, in Italiam ex provincia rediit: tu, cum Hannibal in Italia sit, relinquere Italiam paras. — 639. scilicet hoc astu, veluti stratagemate quodam, quo alii subinde usi sunt, ut Agathocles Poenos e Sicilia expellens ap. Iustin. XXII, 4. Valer. Max. VII, 4. 1. ext. iam in sequen-
 Vol II.

tibus declarat, quam incertum et periculosum hoc sit stratagema. Quid si Hannibal te non sequitur, sed *sedebit*; remanebit in Italia? Sed fac, illum te sequi in Africam; (vers. 642.) *idem erit Hannibal* etc. ubique hostis metuendus erit, et cum periculo vincendus. Sic Fabius ap. Livium: *ubi Hannibal est, ibi caput et arx huius belli est*. Sive igitur hic sive illic, cum Hannibale tibi res futura. *Non dum is est Hannibal, quem non magis timuisse videatur, quam contempsisse, qui aliud bellum maluerit*. — 645. *senior magnus*, cacteri Senatores, quos
 V
 supra

Tum contra Consul: Caesis ductoribus olim
 Magnanimis leto gemino, cum tota subisset
 Sidonium possessa iugum Tartessia tellus,
 Non Fabio, non, quis eadem est sententia cordi,
 Quoquam ad opem verso, fateor, primoribus annis 650
 Excepi nubem belli, solusque ruenti
 Obieci telo caput, atque in me omnia verti.
 Tum grandaeva manus, puero male credita bella,
 Atque idem hic vates temeraria coepta canebat.
 Dis grates laudemque fero, sub numine quorum 655
 Gens Troiana sumus: puer ille, et futilis aetas,
 Im-

652. *ruenti edelo* ex conl. Heins. edidit Lefeb. coll. lib. XVII, 252. — 655. *numine* ex conl. Dausq. et Heins. pro vulg. *numine*.

supra *turbam seniore*, et mox *grandaevam manum* variate appellat, *paria fremebans*, Fabio dissuadenti adsentiebantur. Notavit Drakenborch. in verbis Silium imitatum esse Virgil. Aen. I, 559. Scilicet talia ex poetae lectione menti adhaerere poterant; et est illa certe magis docta, quam utilis nunc notatio.

646. seq. Sequitur oratio Scipionis Fabium resutantis, cum varietate et pondere argumentorum, tum gravitate, acumine, et elegantia verborum Fabianam illam antecellens, quamvis ne sic quidem poeta ubertatem et maiestatem Livianae eloquentiae, quae in Scipionis quoque responsione eminet, assecutus est. — 646-48. Sententia variata ex lib. XIII, 694. ubi umbra P. Scipionis patris: *me*

luctus habet, geminae ne clade ruinae, cesseris affusis oppressa Hispania Poenis. Ad versum autem 648. cf. loci laudati vers. 674. — 650. *ad opem verso*, adiuvante, opem ferente. Ergo solus, inquit, *primor. annis*, adhuc tum iuvenis, *excepti nubem belli*, hostibus me opposui, et molem totius belli sustinui. Haec sententia mox variatur duobus modis. — 654. *idem hic vates*, idem Fabius, qui nunc omnia mala Romanis impendentia praesagit, si bellum in Africam transferatur. cf. lib. XV, 135. sqq.

656. *puer ille* etc. Acerba indignatio est, qua sua circa Poenos in Hispania devictos merita Fabio exponit Scipio. Ego, inquit, quem puerum ad bellum ineptum credebant, id ipsum feci, quod illi despera-

nbellesque anni, necdum maturus ad arma
 cipio, restituit terras illaesus Hiberas
 Troiugenis: pepulit Poenos, solisque secutus
 extremas ad Atlanta vias, exegit ab orbe
 Ilesperio nomen Libyae, nec retulit auri
 signa prius, quam fumantes circa aequora vidit
 Romano Phoebum solventem litore currus.
 scivit reges idem. Nunc ultimus actis
 estiat Carthago nostris labor: hoc sator aevi
 Iupiter aeterni monet. Hannibali ecce senectus
 intremis, aut aegros simulat mentita timores,
 se finem longis tandem peperisse ruinis

660

665

V 2

Sit

661. *nec retulit ante.* Sic expressit Leseb. ex editt. Parm. et Beness. Scilicet Vulg. *auro* ab auro deductum sentum commodum non habebat. Vnde variis coniecturis viri docti locum adiuuare conati sunt. Barthius *Afris*, vel *arvis*. Dausq. *urbi*, quod edidit Cellar. Heins. *inde*, vel *ulior*. De pleonasmis *ante* — *prius* Leseb. confert Terentianam formulam: *neque eum ante usquam conspexi prius*. Denique Cortius in margine notaverat (audi). Sed ne sic quidem ausus sum lectionem vulgatam expungere. Quid si, quod nemo tentavit, ex casu dativo vocem intelligamus, et *signa* de signis tubarum, ut sit *signa auri referre*, receptui canere, ut sit, cum loco movetur agmen. Duram formulam sentio. Sed talem duritiem mutandae lectionis causam in Silio non esse, saepe vidimus.

662. *citra aequora*, coni. Barthius, ut dicat Scipio tam prope se occidenti soli victorem, ut citra aequor solventem equos videre potuerit. Sed v. nott.
 666. *Hannibali* e scriptis et editt. praeis pro vulg. *Hannibalem*.

erabant me facturum; Hispaniam Romanis restitui. Iam hoc poetice variis modis enunciatur. *exegit*, expulit ex Hispania *nomen Libyae*, Poenos. v. sup. vers. 290. — 661. *nec retulit* etc. non prius cum exercitu rediit, quam omnem Hispaniam Romanis subiectam vidisset. v. Var. et. Notos terminos Hispaniae ponit occidentales, *Phoebum currus solventem*, solem

occidentem, de qua imagine diximus alibi lib. VI, 1.

664. *ascivit*, amicos, socios Romanis reddidit *reges*, Syphacem, Masinissam. 665. *Iupiter monet*, omine oblato, de quo sup. 591. seqq. — 666. *Senectus*, Fabius cum primoribus senatus *Hann. intremis*, metuumt Hannibalem, aut certe hunc metum *simulant*, ne — sit *nosfer utulus*, ne gloria belli finiti et hostium

Sit noster titulus. Certe iam dextera nobis
 Experta, et robur florentibus auximus annis. 67
 Ne vero fabricate moras, sed currere sortem
 Hanc finite, ad veterum delenda opprobria cladum,
 Quam mihi servavere Dei. Sat gloria cauto
 Non vinci pulchra est Fabio, peperitque sedendo
 Omnia cunctator nobis: nec Mago, nec Hannon, 6
 Nec Gisgone satus, nec Hamilcare, terga dedissent,
 Si segnes clatis traheremus proelia vallo.
 Sidoniusne puer, vix pubescente iuventa,
 Laurentes potuit populos et Troia adire
 Moenia, flaventemque sacro cum gurgite Thybrim? 68
 Et potuit Latium longo depascere bello?
 Nos Libyae terris transmittere signa pigebit?

670. *exserta* coni. Heins. ut Scipio innuat, se ad pugnae p
 ratum esse. Sed recte Drakenborchius vulgatam defendit,
 qua haec Scipionis mens est: non esse, quod timeat senior
 trum turba, ne haec in Africam militia infeliciter succedat, c
 iam bello Hispanica, quid valeret, experti sint. 677. *seq*
si editt. Parm. Rom. 1. Mediol. et Mart. Heribopol. Putean. *si*
gne. In Cod. Tel. Rom. 2. Marf. *si segnes*. Antea *dedisses*
 Putean. 681. *depascere* ex coni. Barth. et Heins. — Les
 qui vulgatam libris antiquis lectionem *depascere* defendit, con
 sit lib. III, 202. ubi est *depascere* *biatu*. Enimvero haec pla
 dissimilis formula est, et multum interest ad sensum, *biatu*
bello aliquem depasceas. Fortius etiam verbum illa Scipionis
 dignatio flagitabat.

stium devictorum mihi cedat.
 Ita recte Drakenborch. —
 De ipso Hannibale senescen
 te, et formidante Romanos
 accipiebat perpetam interpre
 Francogall. qui et ideo post
 rimores interpungebat. 671.
currere sortem finite, patiami
 ni, ut hac opportunitate Poe
 nos ulciscendi oblata et mihi
 destinata sine mora utar. De
 verbis cf. lib. VII, 307. et
 XII, 45. Apud Livium Sci-

pio: id est viri et ducis, n
 deesse fortunae praebenti se
 oblata casu flectere ad consiliu
 678. seq. Si Hannibal,
 frica relicta, Italiam pete
 potuit, quidni ego, Italia
 relicta, in Africa cum aggre
 diar? Bene in his Scipio pu
 rilem Hannibalis aetatem i
 culcat, ut aequa sui cum il
 comparatio sit. Sed ineptu
 huic loco ornatum senti
 quem poeta designandae I
 li

t Tyrias agitare domos? Secura pericli
 itora lata patent, et opima pace quicquid
 at tellus. Timeat tandem Carthago, timeri 685
 flueta, et nobis, quamvis Oenotria nondum
 annibale arva vacent, superesse intelligat arma.
 um ego, quem vosmet cauti, consultaque vestra
 Latio fecere senem, cui tertia large
 ndenti nostrum ducuntur lustra cruorem, 690
 um ego ad incensas trepidantem et fera paventem
 lvertam patriae sedes. An Roma videbit
 urpia Agenoreae muris vestigia dextras?
 rthago immunis nostros secura labores
 idiet interea, et portis bellabit apertis? 695
 um vero pulset nostras iterum improbus hostis

V 3

Arietē

691. *fera* ex Put. et Oxon. pro vulg. *saeva*. 692. *avertam*
 scil. ex Italia. Ita cum Heinsio legendum Drakenborch. puta-
 bat, quamvis edidit *avertam* ex vulg. quae ipsa lectio non ab-
 furda est. Nam si Hannibal ad patrias sedes advertebatur, hoc
 ipso ex Italia avertebatur. Sed illud prius in praeis edit. et ab
 Leseb. etiam editum. 695. *audiat et bellaris* edidit Leseb. ex
 Rom. 2.

impendit, dum Lauren-
 populos, moenia Troia,
 flaventem s. g. Thybrim
 ellat triplici variatione.
 . *agitare*, bello vexare ut
 lib. III, 700. — 686.
 is — *superesse arma*, h. e.
 copias nos habere intelli-
 , ut praeter exercitum
 unibali in Italia oppositum,
 m milites nobis supersint,
 s in Africam transmitta-
 . Refutatur his oratio
 iana vers. 613. et 622. sq.

Africam vertam. *Senem fecere*
consulta, invidiosius et gra-
 vius quam, vos per cuncta-
 tionem vestram detinulistis:
fera paventem, consternatum
 sero adventu, cum viderit
 Carthaginem a me praeoccu-
 patam, et oppressam. cf. vers.
 637. sq.

688-91. Ego Hannibalem,
 ni vos cunctando per tot
 nos in Italia detinulistis, ad

696-99. Refutantur, quae
 Fabius vers. 641. 42. obiece-
 rat. Imo vero, inquit Sci-
 pio, tum demum Hannibal
 consilium capiet Romam in-
 vadendi, cum tutam ab ho-
 stibus Carthaginem sciet Haec
 ergo nobis est prius invaden-
 da,

Ariete Sidonio turres, si templa suorum
Non ante audierit Rutulis crepitantia flammis.

Talibus accensi Patres, fatoque vocante,
Consulis annuerunt dictis, faustumque precati 70
Vt foret Ausoniae, transmittere bella dederunt.

dā, ut illum a Roma abstra-
hamus. cf. extrema pars ora-
tionis Scip. apud Livium.

699. Qui veritatem histo-
ricam quaerit, adeat Livii
cap. 45. Nam initio non ae-
quis animis auditus Scipio, et
orta est altercatio inter Sci-

pionem et Fulvium, qui Tri-
bunorum opem exposcebat.
Hi iusserunt, ut Scipio Sen-
tui soli permitteret de pr-
vinciis decernere. Ita demu-
postero die decrevit Senatu
ut Scipio in Africam, si id
republica esse censeret, tra-
iiceret.

C. SILII ITALICI

P V N I C O R V M

LIBER XVII.

ARGVMENTVM.

Cum in Sibyllinis oraculis monitum esset, fore, ut hostis ex Italia discederet, si Cybele e Phrygia adveſta in urbem recepta eſſet; miſſa illuc nave deportatur Cybele et exſipitur a Scipione Naſica. Et cum forte ratis in vado aliquo conſideret, nec pertrahi amplius poſſet, Claudia, caſtitaſis ſuae ſibi conſcia, votis ad Deam factis, ſacili negotio pronam navem deducit. — Scipio e Sicilia cum claſſe profeſtus, caeſis hoſtiis, et monſtrantibus viam aquilis, ad Libyam appellit. Ibi Syphax, qui filia Haſdrubalis in matrimonium duſta, foedus cum Romanis initum ruperat, copiis in litore poſitis, Scipionem terra continenti arcebat. Cui admonent, ut foederis memor ſit, cum ille morem non gereret, noctu Afrorum caſtra incendit. Fit ſumma repente trepidatio, nec multum aberat, quin ipſe Syphax ex igne periſſet. Is iam auſus copiis Libycis, quae accurrebant, cum audacius exercitui Romano obviam iret, vulnerato equo deieſtus, vivus capitur, reliquum agmen coeditur et Haſdrubal fugam capeſſit. Iam mittuntur in Auſoniam, qui Hannibalem accerſant. Is nuntio calamitatis accepto, turbatus etiam viſo nocturno, cum claſſe verſus Africam proficiſcitur. In via coepti poenituit, et conſilium revertendi Romamque oppugnandi capit. Tum Neptunus ingentem in mari tempeſtatem concitat, et Hannibal conquerens ſortem ſuam, in periculo vitae verſabatur, cum ſubito Venus Neptunum allocuta rogat, ut Hannibali parcat. Ita ſedata tempeſtate, copiisque in terra collocatis, milites laudata priſtina virtute ad res fortiter gerendas excitat. Miles Ro-

manus morae impatiens pugnam flagitat. Hasc moesto vultu intuentem Iunonem Iupiter admonet, tandem aliquando Punicum furorem sedandum esse. Iuno respondet, se non deprecari bellum, optare tantum, ut Hannibalis vitae et libertati parcatur.* Iupiter his quidem optatis annuit, addit tamen in satis esse, ut Hannibal nunquam Italiam repetat, et Carthago aliquando funditus evertatur. Iam concurrunt acies ab utraque parte. Masinissa Macedones adgressus viam Romanis irruentibus aperit. Laelius Brutios ad fugam convertit. Hos revocans Hannibal, Hertum Pleminiumque fratres conficit, pugnaeque promiscuae se insert. Alia parte Scipio pugnat hostibusque atroci caede instat, Mox Hannibalem quaerit, et ad pugnam provocat. Tum Iuno, persona Scipionis induta, propius accedit ad Hannibalem. Quo viso is hastam in eam iacit. Illa fugit, et sic infecutum Hannibalem ex certamine abducit. Iam delusum se sentiens dum citato equo repetere pugnam conatur, equo repente lapsa iterum retinetur. Ibi lamentantem et mortem sibi optantem, Iuno pastoris persona sumpta per ambages longinquas ab hostibus amovet, et in tumulto propinquo constituto, omnis pugnae faciem spectandam praebet. Scipio copias Poenorum a ductore desertas in fugam convertit, dissipatque. Ipse Hannibal, appropinquantibus ad tumultum hostibus, in montibus refugium petit. Ita bello finito, et Carthaginienensibus sub ditionem Romanorum redactis, Scipio Romam triumphans accessit.

HOSTIS ut Ausoniis discederet advena terris,
Fatidicae fuerant oracula prisca Sibyllae,
Coelicolum Phrygia genetricem sede petitam

Lao.

1. Solus Butean. descendere.
Heinf.

2. tulerant erac. obtulit

Accessimus ad ultimam veluti tabulam carminis Siliani. Eius partes praecipuae quatuor sunt, Cybele e Phrygia Romam deportata, Scipionis in Africam profectio, post

pugnam victoria, et triumphus. Inprimis autem teneamus necesse est, haec quoque quatuor emblemata esse coloribus poeticis variis, et epico ornatu elaborata, nulla illa

Laomedontae sacrandam moenibus urbis:

Advectum exciperet numen, qui, lectus ab omni 5

Concilio Patrum, praesentis dederet aevi

Optimius. Heu nomen melius maiusque triumphis!

Iamque petita aderat, Latia portante Cybelen

V 5

Pup.

5. *exciperet omnes antiqui praeter Oxon. ubi acciperet, quod Cellarius in contextu expressit.* 8. *Lefeb. ita edidit: Iamque petita aderat, Latia portante, Cybele, Puppe; etc.* 9. *Ver-*
sus ab Heinſio constitutus, cum in Mediol. invenisset *intrepidus*,
pro vulg. *in trepidis*. In scriptis et editis erat *omnis vel inominis*.
Vnde Lefeb. edidit *innocens magna consensu Senatu*. Ita enim
Heinſ. coniecerat pro *cedente* lect. Oxon. et Putean. Al. *acceden-*
te, sedente. Ita mihi arrisit lectio a Lefeb. recepta, ut paene
mutassem contextum Drakenb. nisi impeditus essem sensu ver-
sum 5-7, ubi haec ipsa sententia, *innocens consensu Senatu*,
iam praecoccupata erat. Igitur convenientius videbatur, nunc
Scipionem fretum et excitatum illo patrum iudicio ad navem pro-
perasse.

illa vel levissimo nexu inter
se apta. Cuius rei vel igno-
ratio vel incuria effecit, ut in
nonnullis locis, quae praeci-
pitem ab antecedentibus ad
sequentia transitum haberent,
viris doctis lacunae etiam su-
spicio oriretur. Vnde intel-
ligitur, quam sit necesse, ut,
quemadmodum interpretatio-
nem emendata lectio ante-
cedere debet, ita utramque
rectum de scriptoris consilio
ingenioque iudicium antecede-
at.

1. sqq. Livius 29, 10. *Ci-*
vitatem eo tempore repeus reli-
gio invaserat, invento carmine
in libris Sibyllinis inspectis:
quandoque hostis alienigena ter-
rae Italiae bellum intulisset,
eum pelli Italia viucique posse,
si mater Idaea a Pessinunte Ro-
manam advecta foret. — *Gene-*
tricem Coelis matrem Deum

Cybelen, frequenti nomine,
v. inf. vers. 36. sq. *Pbrygia*
sede Pessinunte. cf. Herodian.
I, 11. qui locus est de hac re
classicus, et Ovid. Fast. IV,
255. sq. — *Laomed. urbis,*
Romae, longinquius petito
nomine, ut a Troianis cul-
tae, cf. lib. VIII, 172. et X,
630. — 5-7. Legati apud
Livium, qui singula huc per-
tinentia accuratius atque ex
fide historiae narrat, oraculi
Delphici responsum ferebant:
per Attalum regem compotes
eius fore quod peterent, quum
Romam Deam devexissent, tum
curarent, ut eam qui vir
optimus Romae esset, hospitio
exciperet.

8. sqq. Scipio Nasica excl-
piebat navem, qua Cybele
portabatur. Res accurate nar-
ratur Liv. XXIX, 14. Sed no-
tanda brevitās Siliana, qua
missa

Puppe, atque intrepidus, magno cedente Senatu,
 Obvius accitis properabat Scipio sacris, 10
 Qui, genitus patruo ductoris ad Africa bella
 Tunc lecti, multa fulgebat imagine avorum.
 Isque ubi longinquo venientia numina ponto
 Accepit supplex palmis, Tusci que sonora
 Thybridis adducit sublimis ad ostia puppim: 15
 Femineae tum deinde manus subiere, per annem
 Quae traherent celsam religatis funibus alaum.
 Circum arguta cavis tinnitibus aera, simulque
 Certabant rauco resonantia tympana pulsu;
 Semivirique chori, gemino qui Dindyma monte 20
 Casta colunt; qui Dictaeo bacchantur in antro;

Qui-

13. *tremens* Oxon. Vnde Barthius *transiens* offerebat.
 14. *sonoram puppim* con. Heins.

missis omnibus, quae in tali re fieri, deliberari, praeparari solent, illico lectores in mediam rem abripit. Quam multa suppleri e Livio debent, antequam ex fide historica narratio usque eo procedat, ut dicere possis iamque aderat. Nempe, ut centies diximus, haec est ratio narrandi emblematica, quae ut in omni carminis oeconomia, ita in primis in hoc libro ultimo dominatur. — *intrepidus*, ut fretus Senatus iudicio et iussu, cedente Senatu. Sed vid. Var. Lect. Mox iungo obvius accitis sacris, adveſto Deae simulacro, quae in seqq. *venientia numina* dicuntur.

16. sqq. Variasse Silium fabulam, sciens qui Livii et Ovidii narrationes contule-

runt. Certe *femineas manus*, quibus pertracta puppis fuerit, neuter diserte commemorat. Livius l. l. P. Cornelius cui omnibus matronis Ostiam ire iussus obviam Deae; isque eam de nave accipere, et in terram elatam tradere ferendam matronis. Postquam navis ad ostium amnis Tiberini accessisset, in salum nave evedus ab sacerdotibus Deam accepit, extulitque in terram. Matronae primores civitatis, inter quas unius Claudiae Quintae insigne est nomen, accipere. Eae per manus succedentes deinceps aliae aliis, in aedem Victoriae pertrahere Deam. Scilicet Livius historicum nunc agebat, et a fabula se abstinuit. Poetae autem est, hanc in primis ornare. Ovidius porro non feminas,

Quique Idaea iuga et lucos novere silentes.
 Hos inter fremitus ac laeto vota tumultu,
 Substitit adductis renuens procedere vinclis
 Sacra ratis, subitisque vadis immobilis haesit. 25
 Tum puppe e media magno clamore sacerdos:
 Parcite pollutis contingere vincula palmis,
 Et procul hinc, moneo, procul hinc, quaecunque pro-
 fanae,

Ferte gradus, nec vos casto miscete labori;
 Dum satis est monuisse Deae. Quod si qua pudica 30
 Mente valet, si qua illaesi sibi corporis adstet
 Conscia, vel sola subeat pia munera dextra.

Hic, prisca ducens Clausorum ab origine nomen,

Clau.

22. Pro *novere*, quod suspectum Heinsio erat, is coni. *move-
re*, vel *liquere*, vel *fovere*. 23. *Vota* scripti et ed. antiqui.
 Vulg. *nota* e Marso,

minas, sed viros diserte ap-
 pellat munere navis trahen-
 dae functos l. c. vers. 297.
*sedula fune viri contento bra-
 chia lassant*. Quae sequuntur
 a versu 18. pompam sacro-
 rum Deam concomitantium
 narrant. *Semiviri chori* Cory-
 bantum, sacerdotum; semi-
 mares Ovidius appellat Fast.
 IV, 183. — *Dindyma*, τὰ
 Δινδυμᾶ, mons Phrygiae. De
Dietaeo antro diximus lib. III,
 93. — *Mox lucos silentes*,
 scil. ex quo tempore inde emi-
 gravit Dea, Heinsius expo-
 suit. Nisi forte mysteriorum
 notatio inest, quae in lucis
 illis celebrabantur; unde *fida
 silentia sacris* Virgilius dixit
 Aen. III, 112.

23. seqq. *Hos inter fremitus*,
 strepitus et tinnitus cym-

balorum, et *vota laeto tumultu*,
 inter cantus et saltatio-
 nes sacras, quae ad pompam
 pertinebant, *substitit ratis*.
 Nempe haec est maxime infi-
 gnis fabulae pars, a Livio
 quidem omissa, sed tum He-
 rodiano et Appiano, tum
 poetis inprimis vario ornatu
 commemorata. cf. Ovid. l. c.
 vers. 300. sq. — 30. *dum
 satis est m. D.* hoc est, dum
 integrum est Deae, monitu
 solo contentam vos hinc exes-
 se iubere; dum non ad pos-
 nam in praesentes ira com-
 movetur. Ita Barthius satis
 bene. — 32. *pia munera*,
 navis trahendae, antea *castum
 laborem* dixerat.

33. sq. De *Clausorum* stir-
 pe v. sup. lib. VIII, 413. —
Claudiam simpliciter in ea re
 vocant

Claudia, non aequa populi mala credita fama,
 In puppim versis palmisque oculisque profatur: 35
 Coelicolum genetrix, numen, quod numina nobis
 Cuncta creas, cuius proles, terramque, fretumque,
 Sideraque, et manes regnorum forte gubernant,
 Si nostrum nullo violatum est criminis corpus,
 Testis, Diva, veni, et facili me absolve carina. 40
 Tum secura capit funem: fremitusque leonum
 Audiri visus subito, et graviora per auras
 Nulla pulsa manu sonuerunt tympana Divae.
 Fertur prona ratis, (ventos impellere credas)
 Contraque adversas ducentem praevenit undas. 45
 Extemplo maior cunctis spes pectora mulcet,
 Finem armis tandem, finemque venire periclis.

Ipse

34. Vulg. *mala*. Barthius reposuit *mala* et sic ed. Rom. 1. Mediol. vid. nott. Heinsius malebat *non aequae populi male credita fama*. Hoesstius Peric. crit. in Batavis nuper editis offerebat: *non aequa populo mala credita fama*. 38. *gubernant* ex Putean. Oxon. Rom. 1. Med. *gubernat* Lef. edidit ex Rom. 2. et Benef. Deinde *regno consorte* coni. Barth.

vocant Ovidius l. c. vers. 305. Epist. ex Pont. I, 11. 143. Sueton. Tib. I. Plin. VII, 35. matronam Livius l. l. Cicero Harusp. resp. 13. virginem Statius Silv. I, 11. 245. virginem Vestalem Herodianus I, 11. Aurel. Victor. cap. 16. — *non aequa — fama*, laesae pudicitiae inique suspecta apud vulgum. Ovid. l. l. 307. *casta quidem, sed non et credita rumor iniquus laeseras, et falsi criminis acta rea est*. — 36-38. Hos tres versus credo esse commentarium quendam formulae Ovidianae l. c. *genetrix secunda Deorum*. At quis talia in poeta epico, post

Virgilium inprimis lectum, sustineat? In precibus certe nil istis potest fingi loquacius. Prorsus mihi videtur poeta oblitus sui, dum arti varian- di atque ornandi intentus scribebat. 40. *facili carina*, facili negotio movenda et pertrahenda. 41. *funem*, ut apud Ovidium vers. 325. Alit *Zonam*, nonnulli etiam *crinem* adhibitam tradunt. 45. *praevenit ducentem*, tam prono cursu delapsa est navis, ut trahentis Claudiae manu non opus esset; *adversae undae* miraculum etiam augment; nam illae cursum impedire solent.

Ipse alacer Sicula discedens Scipio terra,
 Abscondit late propulsis puppibus aequor,
 Cui numen pelagi placaverat hostia taurus,
 Iactaque caeruleis innabant fluctibus exta.
 Tunc a sede Deum purumque per aethera lapsae
 Armigerae Iovis ante oculos coepere volucres
 Aequeoreas monstrare vias, ac ducere classem.
 Augurium clangor laetum dabat. Inde, secuti
 Tantum progressos liquida sub nube volatus,
 Quantum non frustra speculantum lumina servant,
 Litora Agenoreae tenuerunt perfida terrarum.

50

55

Nec segnis, tanta in semet veniente procella,

Africa

36. *praegressos et mox servens* opinabatur Heins.

48. sqq. Scipio e Sicilia in Africam cum classe proficiscitur. cf. Liv. XXIX, 27. e quo loco singula momenta poeta petiit additis nonnullis, quae epicum carmen commendunt. — *abscondit* — *aequor* poetica formula, mare navibus emissis veluti obiectum declarans. vid. lib. XI, 522. — 50. Preces Scipionis ad Neptunum et caeteros Deos marinos factas e Livio pete, qui et hoc addit: *secundum eas preces, cruda exta, victima caesa, uti mos, in mare porricit*. Hinc expedies, quo ritu iacta innabant fluctibus exta, et conferes similem Virgil. locum Aen. V, 235. *Vobis laetus ego candentem in litore taurum Constituam ante aras voti reus, extaque salsos Porriciam in fluctus*.

52-58. In hoc ostento vel

augurio non dubium est poetam ante oculos habuisse Virgilium suum, apud quem Aen. VI, 190. columbae viam Aeneae ad aureum ratum aperiant. Versus certe 56. 57. prorsus variati sunt ex his Virgilianis: *pascentes illae tantum prodire volando, Quantum acie possent oculi servare sequentum*. Atque ut ibi Virgilius in delectu columbarum, avium Veneris matris Aeneae, certum iudicium sequebatur, ita nec temere Silius videtur armigeras Iovis volucres adhibuisse, quae Scipioni Iovis proli iter praerent. cf. lib. VII, 492. XIII, 615.

59. seqq. Sequitur epitome poetica rerum a Scipione adversus Syphacem gestarum, qui amicitiae foedere rupto ad Carthaginienses transierat. Lege de his Livium XXIX,

23.

Africa terribilem magno sub nomine molem 60
 Regis opes contra et Massyla paraverat arma.
 Spesque Syphax Libycis una, et Laurentibus unus
 Terror erat. Campos pariter vallesque refusas,
 Litoraue implebat, nullo decorare tapete
 Cornipedem Nomas assuetus, donsaque per auras 65
 Condebant iaculis stridentibus aethera nubes.
 Immemor is dextraeque datae iunctique per aras
 Foederis, et mensas testes, atque hospita iura,
 Fasque, fidemque simul, pravo mutatus amore,
 Ruperat, atque toros regni mercede pararat. 70
 Virgo erat eximia specie claroque parente,
 Hasdrubalis proles, thalamis quam cepit ut altis,
 Ceu face succensus prima taedaque iugali,
 Vertit opes gener ad Poenos, Latiaeque soluto
 Foedere amicitiae, dotalia transtulit arma. 75
 Sed

67. *immemor is* e scriptis et editis antiq. Solus Putean. *immemor hic*. E. Marfi Veneta poster. in aliquot editiones traductum *immemoris*.

23. 24. et XXX, 5 6. sq. ut intelligas, quam multa Silius omiserit, quae veritatem historicam absolvant. — *tanta procella*, tantis copiis Romanorum in Africam ingruentibus. 67. Syphax Hasdrubalis filia in matrimonium ducta foedus cum Scipione iectum rumpit. De foedere illo vidimus sup. lib. XVI, 235. sq. — 69. *mutatus*, abalienatus a Romanis, *pravo amore*, quatenus hic amor perfidiam et periurium peperit. Mox *regni merces* eo pertinet, quod post illud coniugium regnum et opes suas Poenis mercenarias addixit, quae infra *dotalia*

lia arma variate extulit. — 71. sq. cf. Liv. XXIX, 23. — *face succensus* dixit haud dubie ad ductum Livii, ubi Hasdrubal, *ut accensum cupiditate Syphacem (ex sunt ante omnes Numidae barbaros effusi in Venerem) sensis, virginem ab Carthagine arcessit, maturaque nuptias.* In *dotalibus armis* explicandis non opus est ita arguari cum Barthio, ut demonstres dotem non solum sponso a sponsa, sed et vicissim huic ab illo collatam. De dote non est cogitandum, sed *dot. arma* simpliciter dicuntur, quae post coniugium et propter id Syphax Poenis sup.

Sed non Aufonio curarum extrema Syphacem
 Ductori monuisse fuit, sit fidus, et ictum
 Observet foedus, neu pacis iura resolvat,
 Stet regno, reputet Superos, pacta hospita servet:
 Longe coniugia, ac longe Tyrios Hymenaeos 80
 Inter Dardanias acies fore. Sanguine quippe,
 Si renuat, blando nimium facilique marito
 Statura obsequia et thalami flagrantis amores.
 Sic Latius permixta minis, sed cassâ movebat
 Ductor, nam sardas coniux obstruxerat aures. 85

Ergo asper, monitis frustra nitentibus, enses
 Advocat, et, castas polluti foederis aras
 Testatus, varia Martem movet impiger arte.

Castra,

77. *fit fidus et ictum.* Pro his in Cod. Oxon. Putean. et editt. ante Iuntinam legebatur *iussique minantur*, et sequens versus plane aberat, qui primum apparuit in Iuntina. Omisit eum, recepitque illam veterum lect. Leseb. Quicquid sit, interpolatio Nicandri, si quae est in hoc loco, expeditiorem orationem reddit: et nolui nunc Drakenborchio audacior esse. 79. *pacta* et scriptis pro vulg. *facta*. 84. *Haec Latius*, et *sed cassâ* Leseb. ex coni. Heins. non male. Vulg. *et cassâ*. — *monebat* Putean. et Parm.

suppeditavit. Similem formulam explicavimus sup. lib. V, 22.

76. sqq. Admonitus Syphax a Scipione, ne amicitiae foedus fallat, morem non gessit. cf. Liv. l. c. 24. *Scipio literas dat ad regem, quibus etiam atque etiam monet eum, ne iura hospitii secum, neu cum populo Romano initae societatis, neu fas, fident, dexteras, Deos testes et arbitros conventorum, fallat.* Haec nunc suo modo Silius repetit. 80. *longe — fore*, h. e. nihil ei profutura esse ista coniugia. De ea formula v. dicta ad lib. I,

301. et cf. interpr. ad Flor. II, 2. 8. et VI, 34. — 81. *sanguine statura*, constituta, sanguinem veluti poenam rupti foederis exsolvendum esse, pro obsequio illo, quo matrimonium Punicum inierit, et ad horum amicitiam se contulerit; quo quidem et *blaudus facilisque maritus* pertinet.

86. seqq. Ecce novam tabulam, castra Punica incensa exhibentem! Rerum gestarum ordinem et veluti commissuras in Livio quaeras necesse est inde a lib. XXX. cap. 3. Castrorum ipsa descriptio ex Livio mutuata: *Numidae praecipue*

Castra, levi calamo cannaque intorta palustri,
 Qualia Maurus amat dispersa mapalia pastor, 90
 Aggreditur, furtum armorum tutantibus umbris,
 Ac tacita spargit celata incendia nocte.
 Inde ubi collecti rapidam diffundere pestem
 Coeperunt ignes, et se per pingua magno
 Pabula ferre sono, clare exspatiantur in auras, 95
 Et frenos volucris propellunt lumine flammæ:
 It totis inimica lues, cum turbine, castris,
 Atque alimenta vorat strepitu Vulcanus anhelos
 Arida, et ex omni manant incendia tecto.
 Sentitur plerisque prius, quam cernitur, ignis 100
 Excitis somno, multorumque ora vocantur

Auxi-

89. *intorta* e vulg. Putean. *intesta*. Vnde Heins. *intexta*, quod Leseb. recepit, et Cortius quoque in margine libri sui commendabat. 91. *furtum armorum* Bareh. et Heins. e scriptis, quibus et editi libri prisca consentiebant. Vulg. *furtim*. Pro *sutansibus* in ed. Rom. 1. et Mediol. *niscantibus*. 93. *coniecti* ex coni. Heins. edidit Leseb. 95. pro *clare* Heins. coni. *late*. Sed Drakenborch. probabat Burmanni coniecturam *claræ*. 96. Interpretes frustra se torserunt in hoc loco. Recte iudicat Leseb. locum sanum esse. vid. nott. Barthius offerebat *volucris flumine*, h. e. velut torrente. Deinde Dausqueius *ramos propellunt*. Burmannus ita *Et Paenos volucris propellunt flumine flammæ*.

cipue barundine textis storeaque pars maxima rectis, passim nullo ordine, quidam ut sine imperio occupatis locis, extra fossam et vallum habitabant. De *mapalibus* Nomadum v. sup. lib. III, 287. sqq. — 91. 92. noctu aggreditur castra. Iam solita luxurie, notata etiam Barthio, singulis paene verbis noctis notatio inculcatur, *furtum armorum, umbræ, tacita nox*. cf. lib. VI, 70. et VII, 135. Sed luxuriantior adeo est sequens locus, qui in-

cendii imaginem habet. Videtur hanc inprimis adamasse poeta. Itaque aliquoties in ea artem ornandi et variandi exercuit. cf. lib. IV, 679. sqq. V, 512. VII, 353. sq. IX, 603. sq. — 94 *pingua pabula* igni nunc in genere sunt arida, et quæ facile flammam concipiunt, ut arundo, canna, mox *arida alimenta*. 95. *clare exsp* ut Virgil Aen. II, 569. *dant clara incendia lucem*. Et sup. lib. X, 557. *in auras actus apex cloro perfundit lumine*

Auxilium invadunt flammæ. Fluit undique victor
 Mulciber; et rapidis amplexibus arma virosque
 Corripit: exundat pestis, semustaque castra
 Ardenti volitant per nubila summa favilla.

105

Ipsius ingenti regis tentoria saltu,
 Lugubre increpitans, late circumvolat ardor:
 Haussitque virum, trepidus ni clade fatelles
 E somno ac stratis rapuisset multa precantem.
 Verum, ubi mox iuncto sociarant aggere vires
 Massylus Tyriusque duces, accitæque regno
 Lenierat pubes infausæ vulnera noctis,
 Ira, pudorque dabant, et coniux, tertius ignis,

110

Imma-

102. *fluit undique coni.* Heinsf. Sed vid. nott. 105. *albenti*
 e Cod. Put. Oxon. Heinsf. et sic Leseb. edidit, quia candentem
 favillam Virgilius dixerit Aen. III, 513. In caeteris libris *ardenti*.
 42. *si.* Iam vero *ardentes favillas* etiam Martialis dixit lib. I. epigra-
 109. *in Putean. et somno* in ed. Parm. *et summo.* Heinsf. malebat *exsomnem.*
 110. *sociarunt coni.* Heinsf.

dimine campos. Mox frenos
prop. fl. obvia metaphora,
 dum tota vi et undique erumpunt. cf. sup lib IV, 683. —
 102. *fluit*, exquisite ad copiam et celeritatem notandam,
 ut mox *exundat pestis*. Sic Claud Rapt. II, 316. *tortoque*
fluunt incendia vultu cf Burin. ad Valer. Fl. IV, 660. Livius
 adeo l. c. *effusum late incendium* dixit. 110. seqq. ubi
 mox etc. Scilicet iterum epitomen scribit poeta, et in
 mediam scenam. omisso rerum gestarum ordine, nos ab-
 ripit. Nam priusquam Syphax cum Hasdrubale copias
 iunxit, multa peracta sunt de-
 liberando, legatis etiam ad
 Syphacem mittendis, quæ ac-

curate Livius XXX, 6. 7. 8. exposuit. Tamen in singulis
 Liviana vestigia pressit Silius. 111. *accita regno pubes.* Ita
 Syphax apud Livium cap. 7. ostendit multitudine agrestium
 Numidarum, quibus arma equosque detulisset, et omnem in-
 venturam affirmat excituram ex regno. Etiam coniugem an-
 mos dantem Livio debet l. c. Quum uxor, inquit, non iam
 ut ante blanditis suis potentibus ad animum amantis, sed
 precibus et misericordia valuisse, plena lacrymarum obre-
 stans, ne patrem suum patriamque proderet, iisdemque flam-
 mis Carthaginem, quibus castra conflagrassent, absenti sine-

X

Immanes animos: afflataque barbarus ora
 Castrorum flammis, et se velamine nullo 115
 Vix inter trepidas ereptum ex hoste catervas
 Frendebat minitans: sed enim non luce Syphacem,
 Nec claro potuisse die, nec sole tuente,
 A quoquam vinci. Iactarat talia vecors:
 Sed iam claudebat flatus, nec plura sinebat 120
 Atropos; et tumidae properantur flamina linguae.
 Namque, ubi profiluit castris, ceu turbidus amnis,
 Qui

121. *properabas* edidit Leseb. e conl. Heins. firmata edit. Be-
 nef. In Putean. erat *properarunt*, vel ut Leseb. scripsit *prope-
 rant*. E vulg. caeteris *properantur*.

114. *afflata* — *flammis*, lo-
 cutione Liviana, qui duces
afflatos incendio dixerat cap. 6.
 117-20. Oratio Syphacis ad-
 umbrata iterum ex his Livia-
 nis: Scire, Syphax dicebat,
incendio, non praelio cladem
acceptam; cum bello inferiorem
esse, qui armis vincatur. Sed
 quis non graviter exprobet
 poetae molestas et inanes tav-
 tologias, *luce, claro die, sole*
tumente, duobus in versibus cu-
 mulatas?

120. sqq. Syphax collectis
 copiis impetum in Romanos
 faciens, vivus capitur. See-
 na omnis ex Livii XXX, 11.
 12. excerpta, et coloribus poe-
 ticis adumbrata. Vnde patet,
 quod Drakenborchius ad vers.
 134. late demonstravit, Sili-
 um tria proelia a Livio di-
 stincta, narrando contraxisse.
claudebat flatus Atropos, arro-
 gantiae (v. lib. II, 288.) Sy-
 phacis, quam paulo antea

declaraverat, finem imposuit
 fortuna, qua factum est, ut
 illa iactantia reselleretur, et
 ipse in hostium potestatem ve-
 niret. Nempe notum Parca-
 rum munus est, fata homi-
 num definiendi. (v. Homer.
 Odyss. 7, 197. 98.) Ergo
properant flamina, cum illa
 fata accelerant. Sed ambi-
 tiose quaesitum et durum or-
 natum agnosco, quo *propera-
 ta tumidae linguae flamina* ex-
 tulit, ut sententiam *clausi fla-
 tus*, h. e. finitae et refutatae
 iactantiae, variaret. Nam fre-
 quentior usus Parcarum in
 morte propinqua esse solet, ut
 cum apud Virgil. Aen. X,
 814. *extrema Lauso Parcae*
fila legunt.

122. sqq. Livius l. c. post-
 quam Syphacis impetum in
 hostes, illiusque copias ad-
 ventu legionum turbatas nar-
 rasset, *Ibi Syphax*, inquit,
dum obsequitas hostium surmis,
si pu-

Qui silvas ac saxa trahens per devia praeceps
 Volvitur, et ripas spumanti gurgite laxat,
 Ante omnes praevectus equo, trahit agmina voce. 125
 Contra nava manus Rutuli, celsusque ruebat
 Viso rege procul raptis exercitus armis.
 Ac sibi quisque, Videsne? videsne, ut in agmine primo
 Massylus volitet, deposcens proelia, rector?
 Fac nostrum hoc, mea dextra, decus! Violavit et aras 130
 Coelicolûm, et casti ductoris foedera rupit.
 Sit satis hunc castris semel effugisse crematis.
 Sic secum taciti, et certatim spicula fundunt.
 Prima in cornipedis sedit spirantibus ignem
 Naribus hasta volans, erexitque ore cruento 135
 Quadrupedem, elatis pulsantem calcibus auras.

X 2

Cor-

125. *agmina prima* Putean. haud dubie ex oculis librarii in
 verbum 128. evagantibus. 126. *vana manus* in Put. Oxon. et
 aliquot edit. praeis, pro quo Heinſ. coniecit *nava* probatum
 Drakenb. et a Leseb. in textu expressum. vid. nott. Sensus
 tamen non mutabit, cui vulgata etiam lectio *sana* placuerit.
 128. *ut agmine* Put. Oxon. Tel. et aliquot edit. In vulg. *vides*,
 ait, *agmine primus*, vitiose. Locum Heinſius restituit.

si pudore, si periculo suo fugam sistere posset, equo graviter ictu effusus, opprimitur capiturque, et vivus ad Laelium pertrahitur. Haec, ut diximus, per varias ornatus poetici ambages diducuntur. De comparatione impetus bellici cf. similis locus lib IV, 522. sq. — *ripas laxat* amnis, cum disruptis ripis exspatiatur. — 126. *celsum exercitum* malim de equitatu intellegi, qui saepe poetis sublimis, celsus dici solet, quam de ferocia, vel animo militum excelso. cf. Virgil. Aen. VI, 285 et sup. IV, 219. *Nava* autem

manus haud dubie est, quae non temerario impetu, quali Numidae, sed considerato ordine pugnat. Vereor tamen, ne nimis considerati sint milites, qui in limine pugnae constituti cuiusmodi sententiis vacant, quales versſ 128-32. exhibent. Certe in his, si modo recte locum habeant, acutam brevitatem maxime requirimus.

134. seq. Non inique Barthius carpit unius equi tria nomina in paucis versibus deinceps collocata, *cornipedis, quadrupedis, equi*. Sed molius indicium est, quo omnem ima,

Corruit asper equus, confixaque cuspide membra
 Huc illuc iactans, rectorem prodidit hosti.
 Invadunt, vanamque fugam, atque attollere fessos
 Annitentem artus, revocato a vulnere telo, 140
 Corripiunt: tum vincla viro manicaeque, pudendum!
 Addita, et, exemplum non unquam fidere laetis,
 Sceptriferas agta palmas vinxere catena.

Ducitur ex alto deiectus culmine regni,
 Qui modo sub pedibus terras, et sceptrum, patensque 145
 Litora ad Oceani sub nutu viderat aequor.
 Prostratis opibus regni, Phoenissa metuntur
 Agmina, et invisus Marti, notusque fugarum

Vertit

138. *vellorem* coni. Heins. 139. *vanumque fugae* Heinsius
 legebat et contra antiquos codices, ut ipse dicebat. Leseb. ex
 duobus antiquis, quos non nominat, eandem lectionem adscri-
 vit. 140. *a vulnere* antiqui omnes. *e vulnere* primus Coli-
 naeus edidit. 141. Ita iam ex Heins. coni. Leseb. edidit pro
 vulg. *pudenda*, quod et Drakenborchio displicebat. 148. *invisus* Barth.

imaginem damnat et ridet. Praeter densiores colores, qui sollennem poetae luxuriam denunciant, nihil inest, quod magnopere offendant. Similem in elephanto percusso vidimus sup. lib. IX, 594. ubi contulimus Virgil. X, 892. cuius et nunc memorem Silium fuisse credibile est: *Tollit se erectum quadrupes, et calcibus auras verberat, effusumque equitem super ipse securus implicat, cieciloque incumbit cernuus armo*, ubi singula Heynius docte atque accurate excussit. — 138. *invadunt* Romani, quem? equum cui Syphax adhuc dum infidebat, an Syphacem solum? Scena ambigue elata est verbis. Si

Syphacem solum *corripiunt*, ad hunc quoque pertineat *revocatum e vulnere equi telum*. Nam solus equus vulneratus erat. *Fessi etiam artus* magis equo, quam equiti conveniunt. Cogitari potest Syphax equum lapsum ad fugam excitasse; at eius ex vulnere et lapsu fessos aegre *annitebatur assollere artus*. Ergo eum *corripiunt*, dum equum elevat extracto telo. Nam hoc vulnus in naribus profecto non letale erat, sed equum tantum conturbabat. Itaque cum equo una etiam Syphacem facile ceperunt. 142. *exemplum* — *laetis*, h. e. in documentum fortunae inconstantis, et spem hominum fallentis.

Vertit terga citus damnatis Hasdrubal ausis.
 Stabat Carthago, truncatis undique membris 150
 Vni nixa viro, tantoque fragore ruentem
 Hannibal absenti retinebat nomine molem.
 Id reliquum fessos opis auxiliique ciere
 Rerum extrema iubent: huc confugere paventes,
 Postquam se Superum desertos numine cernunt. 155
 Nec mora: propulsa sulcant vada falsa carina,
 Qui revocent, patriaeque ferant mandata monentis,
 Ne lentus nullas videat Carthaginis arces.

X 3

Quarta

151. *uni innixa viro* edidit Leseb. *uni innixa* Heinsf. 157. *patriaeque* e libris scr. et editis ant. pro vulg. *patrumque*, quod Nicander in Iuntina edidit, et *monentis* pro vulg. *monentes*. Post versum 158. in editione Nicandri legebantur duo versus hi: *tolle moras, patriaeque celer succurre cadenti, Hannibal, et nostris depelle a moenibus hostem*. Hos ante illum nullibi lectos Heinsius eiecit. 160. *En fera* ed. Leseb.

is. Haec sententia mox vers. 44-46. explicatur. *sub pedibus terras* habet, nota metaphorica, cuius illae potestati et imperio subiectae sunt. Ex locis a Drakenborchio laudatis suffecerit Virgil. Aen. VII, 99. et Liv. XXXIV, 32. *παπαροσιν ἐχεν* graeca formula est — 149 *notus fugarum*. Ter Hasdrubal, semel in Hispania, bis in Africa, in fugam coniectus fuerat. Vnde *lucem fugacissimum* Livius appellat lib. XXX, 28.

150. seqq. Cum proximo post castra Numidarum incensa proelio Syphax et Hasdrubal pulsi et in fugam conversi essent, Carthagini quidem inens erat terror, et Scipionem ipsam hanc urbem revente aggressurum credebant.

Itaque muri reficiebantur, propugnaculisque armabantur. Rara mentio erat pacis, frequentior legatorum ad Hannibalem arcessendum mittendorum. Haec sententia placuit, quippe Carthaginem ipsam qui tueantur, neque imperatorem alium quam Hannibalem, neque exercitum alium quam Hanniballem superesse. Deductae ergo postero die naues, simul et legati in Italiam profecti. — Haec Livius discrete tradit l. c. cap. 9. et Silius, ut poeta, tractat. — 152. *Hannibal abs. nomine*, h. e. absens etiam fretos illius virtute et ope Carthaginenses firmabat. Paulo antea autem in *truncatis membris* Carthaginis, exercitus superatos, duces profligatos, et Syphacem

Quarta Aurora ratem Dauni devexerat oras;
 Et fera ductoris turbabant somnia mentem. 160
 Namque gravis curis carpit dum nocte quietem,
 Cernere Flaminium, Gracchumque, et cernere Paullum
 Visus erat simul adversos mucronibus in se
 Destructis ruere, atque Italia depellere terra:
 Omnisque a Cannis, Thrasymenique omnis ab undis 165
 In pontum impellens umbrarum exercitus ibat.
 Ipse, fugam capiens, notas evadere ad Alpes
 Quaerebat, terraeque ulnis amplexus utrisque
 Haerebat Latiae: donec vis saeva profundo
 Truderet, et rapidis daret asportare procellis. 170
 His aegrum visis adeunt, mandata ferentes,
 Legati, patriaeque extrema pericula pandunt.
 Massyla ut ruerint arma, ut cervice catenas
 Regnator tulerit Libyae, letoque negato,
 Servetur nova pompa Iovi: Carthago laboret 175

V

167. *capiens* ex Oron. pro vulg. *cupiens*.
 coni. Heins. *rapidum* aliquot editt.

170. *rapiunt*

cem etiam captum cogitan-
 dum esse, quis dubitet? —
 158. *ne lentus*, h. e. cuncta-
 tus et differens auxilium, *nul-*
las, deletas atque everfas
Carth. arces videas.

159 sqq. Somniantem Han-
 nibalem phantasmati Siliano
 deberi, in promptu est. In
 cuius cogitationem forte de-
 ductus est verbis Livii cap.
 20. ubi cum lamentantem de
 reditu ex Italia Hannibalem
 induxisset, haec addit: *Iam*
hoc insum (scil. se revocatum
 iri ad ruinam Carthaginis re-
 tinendam) *praesugiens animo*,

praeparaverat ante naves. De
 argumento somnii, umbri
 intersectorum hostiliter Han-
 nibalem infestantibus, v. qua
 notata sunt ad lib. II, 704
 sq. — 163. *terrae haereba-*
Latiae, velut aegre relicturu
 solum hostile. Ita certe Li-
 vius l. l. *Raro quinquam al-*
um patriam exili causa relin-
quentem, magis moestum abij-
se ferunt, quam Hannibalem
hostium terra excedentem: re-
spexisse saepe Italiae litora etc.

175. *pompa Iovi*, pars tri-
 umphi in Capitolium ducen-

d

Vt trepidi Hasdrubalis (qui rerum agitarit habenas)
 Non una concussa fuga: se, triste profatu,
 Vidisse, arderent cum bina in nocte silenti
 Castra, et luceret sceleratis Africa flammis.
 Praerapidum iuvenem minitari, Bruttia servet 180
 Litora dum Poenus, detracturum ignibus atris,
 In quam se referat, patriam, suaque inclita facta.
 Haec postquam dicta, et casus patuere metusque,
 Effundunt lacrimas, dextramque ut numen adorant.
 Audivit torvo obtutu defixus, et aegra 185
 Expendit tacite cura secum ipse volutans,
 An tanti Carthago foret: sic deinde profatur:
 O dirum exitium mortalibus! o nihil unquam
 Crescere, nec magnas patiens exsurgere laudes,
 Invidia! Eversam iam pridem excindere Romam, 190
 X 4 Atque

176. *agitarit* e scriptis et ed. priscis. Vulg. *agitabat* et sic Rom. 2. Lefeb. — *trepida* Cortius ad marginem libri sui notavit, coniecturam viri docti. 181. Post hunc versum apud Nicandrum sequebatur hic: *Omnia, et excidium extremum Carthagini adesse*, et post 182. hic: *commemorant, strages Italiquas fecerit oris*. Hos ut spurios Heins. et Drakenb. delerunt. Pro *detracturum* Heins. offerebat *depassurum*. 185. Lefeb. ex Cod. Tel. edidit: *et aegram expendit tacita curam, secum ipse volutans* An etc. — *tacito secum* vulg. probante Barchio. 188. *dirum exitium* Putean. cum ed. Rom. I. Parm. Mediol. et Mart. Herbig.

di. 177. *non una fuga*. v. sup. vers. 149. — 180. *prae. iuvenem* Scipionem minitari, se detracturum ignibus, consumpturum patriam Hannibalis, ut non habeat, in quam se ex Italia redux vertat, et in quam referat inclita sua facta, h. e. gloriam rerum in Italia haecenus gestarum deportet.

185. sq. Livius l. l. *Frenuens gemensque ac vix lacrymis temperans dicitur legatorum verba audivisse*. Iam ibidem se-

quitur oratio Hannibalis ad legatos, cuius praecipua momenta poeta in sequentibus poetica ratione expressit. Atque idonea arte Silium effecisse, ut acerbam Hannibalis indignationem, quam oratio Liviana habet, transferat, etiam Clemens Francogallus, non valde clemens alioquin poetae iudex, agnoscebat (Essai de critique pag. 81. sq.). De invidia Hannonis, qui Hannibali auxilia a Carthagine mittere.

Atque aequasse solo potui, traducere captam
 Servitum gentem, Latioque imponere leges.
 Dum sumtus, dumque arma duci, fessosque secundis
 Submisso tirone negant recreare maniplos,
 Dumque etiam Cerere et victu fraudasse cohortes 195
 Hannoni placet, induitur tota Africa flammis:
 Pulsat Agenoreas Rhoeteia lancea portas.
 Nunc patriae decus, et patriae nunc Hannibal unus
 Subsidium: nunc in nostra spes ultima dextra.
 Vertentur signa, ut Patres statuere; simulque 200
 Et patriae muros, et te servabimus, Hannon.

Haec ubi detonuit, celsas e litore puppes
 Propellit, multumque gemens movet aequore classem.
 Non terga est ausus cedentum invadere quisquam,
 Non revocare virum: cuncti praestare videntur, 205
 Quod sponte abscedat, Superi, tandemque resolvat

Au-

200. *vertentur* e scriptis et editt. priscis. Vulg. *vertantur*.
 203. *gemens* coni. Heins. 204. pro *cedentum* quod erat in
 Cod. Tell. Rom. 2. aliisque, nonnullae editt. *reduntum*. Hein-
 sius offerebat *cedenti*.

mittenda subtrahebat, saepe
 vidimus illum conquerentem.
 v. lib. XVI, 11. sq. et cf. lib.
 VIII, 22. f. XI, 609 sqq. —
 198. Recte Clemens Villebru-
 nium reprehendit, qui ita
 hanc Hannibalis vocem inter-
 pretabatur, ut is videretur se
 ipsum laudibus efferre. Enim
 vero acerba cum ironia lega-
 torum laudes repetit hoc fere
 sensu: *nunc*, cum in angu-
 stis est Carthago, me, diu
 spretum, unice requirunt,
nunc ad me confugiunt, de-
 us patriae, et spes unicam,
 scilicet quia ope mea indigent,
 appellant. Iam quae sequun-

tur vers. 201. *patriae muros et
 te servabimus Hannon*, eximiam
 gravitatem sonant, animo he-
 roico mirifice dignam. Est is
 locus fere unus in toto carmi-
 ne, in quo poeta Livianum
 acumen non solum assecutus
 est, sed feliciter superavit di-
 cendo.

204. sq. Haec iterum va-
 riata sunt ex his Livianis l. c.
 cap. 21. *Romam per eodem
 dies et Magonem et Hanniba-
 lem profectos allatum est, cuius
 duplicis gratulationis minus lac-
 tiriæ, et quod parum duces in
 retinendis his (quum id manda-
 tum ab senatu esset) aus animi
 aus*

Aufoniam. Ventos optant, et litora ab hoste
 Nuda videre sat est. Ceu flamina comprimit Ausler
 Cum fera, et abscedens reddit mare, navita parco
 Interea voto non auras poscit amicas, 216
 Contentus caruisse Noto, pacemque quietam
 Pro facili cursu reputat salis. Omnis in altum
 Sidonius' visus converterat undique miles;
 Ductor defixos Itala tellure tenebat
 Intentus vultus, manantesque ora rigabant 215
 Per tacitum lacrimae, et suspiria crebra ciebat.
 Haud secus ac patriam pulsus dulcesque penates
 Linqueret, et tristes exsul traheretur in oras.

Vt vero affusis puppes procedere ventis,

X 5

Et

212. *satis* Heinf.

aut virium habuisse videbatur: et quod solliciti erant, omni belli mole in unum ducem exercitumque inclinata, quo evasura res esset. Sed huius orationis primam tantum partem excerptit poeta, ut notaret, omnes discessum Hannibalis optasse; *cuncti Superi videntur praestare*, h. e. divinitus, beneficio divino ita evenire Romanis videbatur, ut *sponte abscedat Hannibal*, et tandem *resolvat*, liberet ab tam diuturna obsidione Italiam. De exquisito usu voc. *praestare* vel Gesneri Thes. satisfaciet haesitanti. 208. *Sat est nuda lit. videre.* Scilicet solo discessu contenti sunt, non postulant commodum aut victoriam ab hostibus. Hanc sententiam imprimis illustrat sequens comparatio, quam inter felicissi-

mas numero; ita singula apte respondent, et sobrio ornatu exposita sunt — *reddit mare Ausler*, cum remittit flatus, quibus undas abduxerat. — *pacem salis pro cursu fac. reputat*, h. e. contentus mari tranquillo et periculo naufragii sublato iam non statim postulat, ut leni et felici cursu utatur; in quo ipso *parcum vorum* cernitur.

214 - 18. Locum Livii, quem in his poeta expressit, ad vers. 168. adduximus.

219 sq. Inde ab hoc loco imprimis poetam nostrum fingendi et colores epicos miscendi libido invasit. Livius quidem iter maritimum Hannibalis brevi narratione absolvit. Primum classem ad Leptim appulit (cap. 25.). Deinde ad Adrumetum et Zamam

Et sensim coepere procul subsidere montes, 220
 Nullaque iam Hesperia, et nusquam iam Daunia tellus;
 Haec secum infrendens: Mentisue ego compos, et hoc
 nunc

Indignus reditu, qui memet finibus unquam
 Amorem Ausoniae? Flagrasset subdita taedis
 Carthago, et potius cecidisset nomen Eliissae. 225
 Quid tunc? Sat compos, qui non ardentia tela
 A Cannis in templa tuli Tarpeia, Iovemque
 Detraxi folio? Sparsissem incendia montes
 Per septem bello vacuos, gentique superbae
 Iliacum exitium et proavorum fata dedissem. 230
 Cur porro haec angant? Nunc, nunc invadere ferro
 Quis

225. Heinſius opinabatur *et totum cecidisset nomen Eliſſae, vel potius cecidiſſens culmina Eliſſae*, quia in ed. Parm. ſit numen *Eliſſae*. 226. Leſeb. ſine librorum auctoritate edidit *Quis! tunc ſat* etc. Heinſ. ita putabat: *quid? num ſat compos?*

nam contendit. (cap. 29.) Hinc nuntio ad Scipionem miſſo, colloquium petit. Colloquuntur ambo, (cap. 30.) et mox, re infecta, ſit ab utraque parte proelium. (cap. 32. ſqq.) Haec Livius, ut historicus. Quid autem poeta? Primum ſingit Hannibalis conſilium revertendi, cum iam in medio itinere eſſet, et Romam invadendi; ſingit mare a Neptuno turbatum, Venerem huius iras ſedantem, Iovem cum Iunone colloquentem et de Hannibale paciſcentem; quae omnia ut historiae contraria ſunt, ita non niſi epico ornatui explicando ſerviunt. Iam ſingula liceat perlutremus.

220. *ſubſidere*, minores ſie-

ri, ut ſit, cum longius deceſſimus, vel decreſcere, ut eodem ſenſu dixit Stat. Ach. II, 308. Claud. Rapt. I, 190. Contraria ratione, propius accedentibus res *creſcere* dicuntur, ut ſup. lib. XV, 215. cf. lib. III, 157. — Sequens Hannibalis oratio variata eſt ex ſimili loco Livii cap. 20. ubi illum narrat reſpexiſſe ſaepe Italiae litora, et Deos hominesque accuſantem, in ſe quoque et ſuum ipſius caput exſecratum, *quod non cruentum ab Cannenſi victoria militem Romam duxiſſet*. 222. *hoc reditu*, ſcil. tam turpi. — 224. *ſubdita taedis* cf. lib. IV, 780. — 229. *bello vacuos*, praefidio deſtitutos, quia omnes milites Cannenſi proelio

Quis prohibet? rursusque ad moenia tendere gressus?
 Ibo, et castrorum relegens monumenta meorum,
 Qua via nota mihi est, remeabo Anienis ad undas.
 Flecite in Italiam proras, avertite classem; 235
 Faxo, ut vallata revocetur Scipio Roma.

Talibus ardentem furiis Neptunus ut alto
 Prospexit, vertique rates ad litora vidit,
 Quassans caeruleum genitor caput aequora fundo
 Eruit, et tumidum movet ultra litora pontum. 240
 Extemplo ventos, imbresque, et rupe procellas
 Concitat Aeolias, ac nubibus aethera condit.
 Tum, penitus telo molitus regna tridenti
 Intima, ab occasu Tethyn impellit et ortu,

Ac

232. *quid prohibet* conl. Heins. et sic Burm. ad Ovid. Heroid. X, 88. — 235. *age vertite* Heins. *ac vertite* coniecturam viri docti Cortius ad marginem notaverat. 241. *e rupe* vulg. *et rupe* antiqui libri. Mox pro *nubibus* in nonnullis *imbribus*.

lio consumti fuerant. Mox *Iliacum exitium dare* dixit, ut sup. lib. I, 115. *Romanos ferro ignique sequar, Rhoeteaque fata revolvam.* 231. *Cur haec angant?* Cur haec cogitatio me in posterum etiam angat et vexet? Immo vero, quod haecenus non feci, nunc faciam; Romamque perdam.

237. Sequitur locus amplius de tempestate a Neptuno commota ad Hansibalem a Roma invadenda absterrendum, tam operoso ille ornatu, et denso colorum agmine instructus, ut *ἐπιδεδεωγος* poeticae studium, variandique consilium facile intelligas. Neque enim comparantibus dubium esse potest, quin nobilis locus Aeneidos I, 84. sqq. imitatione

fuerit a poeta expressus. Sed qui ita versat et corrumpit historicam veritatem, ut atrocem tempestatem in mari ortam describat, ubi nemo historicorum ne adversi quidem ventus mentionem facit, admiremurne hominis poeticum quandam *ἐνθουσιασμόν*, quo inflammatus, *ιδεαν ποιητικὴν* exsecutus fuerit, an nunc quoque res ad ostentationem artis et doctrinae redibit? Sed haec alibi latius diximus. — 329. *quassans caput.* cf. lib. I, 298. et VI, 600. *eruit*, paullo fortius ad iram Neptuni declarandam, quam excitat. Frequentior imago, ut apud Virgil. Aen. II, 419. Aen. I, 125. — 242. *Aeolias*, noto epitheto, de quo v. ad lib.

Ac totum Oceani turbat caput. Aequora surgunt 245
Spumæ, et illis scopulus tremit omnis aquarum.

Primus, se attollens Nasamonum sedibus, Auster
Nudavit Syrtim correpta nubilus unda.

Insequitur sublime ferens nigrantibus alis

Abruptum Boreas ponti latus: intonat acer 250

Discordi flatu, et partem rapit aequoris, Eurus.

Hinc rupti reboare poli, atque hinc crebra micare

Fulmina, et in classem ruere implacabile coelum.

Consensere ignes, nimbiq; et fluctus, et ira

Ventorum, noctemq; freto imposuere tenebrae. 255

Ecce, intorta Noto, veniensq; a rupe procella

Antennae immugit, stridorque immite rudentum

Sibilat, ac similem monti, nigrante profundo,

Ducto-

250. *acer* Oxon. et Putean. Vulg. *aser*. 256. *a puppe* coni. Heins. quam et Drakenborch. probabat, edidit Leseb. Vulg. *a rupe*. Sed laudati pro illa lectione loci Virgil. Aen. III, 130. Stat. Theb. III, 28. nunc non satis convenire videntur, inprimis ob sequentia *antennae immugit*. Deinde cf. vers. 241.

lib. I, 193. — 243. *moli-*
rus, movens, turbans. v. quae
diximus ad lib. V, 385. *regna*
exemplo poetarum perpetuo,
inprimis Virgilii, cf. Aen. I,
78. et 138. Et infr. vers.
285. *rex maris* Neptuneus. Se-
quitur recensio et veluti cata-
logus ventorum, qui ad tem-
pestatem constandam conspi-
raverint. Qui ut per se am-
bitiosum studium ornandi pro-
dit, ita, quod totus hic fu-
ror non parem sibi eventum
habuit, aliquid exinde vani
tumoris ille omnis locus tra-
xit, quo necesse est offendan-
tur, quibus imago classis Ae-
neae ad litus Libycum tempe-
state adpulsae in recenti me-

moria haeret. *Austrum*, e
Libya flantem, et in Syrtis
saevientem perpetuo veluti
attributo poetae inducunt. cf.
Lucan. I, 498. et IX, 320. sq.
Alas Boreae vel e Silio novi-
mus. cf. lib. I, 589. — 252-
55. Singulis fere verbis poe-
ta inculcat tempestatem cum
grandine et procella, quo in-
primis *ruptus polus*, et *ruent*
coelum pertinet, ut alibi dixi-
mus. v. lib. I, 251. et III,
196. 97. — Mox vers. 258.
similem monti fluctum, frequen-
tata poetis omnibus imagine,
dixit, ad exemplum inprimis
Homeri, ut Odys. γ, 290.
κυματα τροφοεντα, πελω-
ρια, ισα ορεστιν. cf. Od. λ,
242.

Ductoris frangit super ora trementia fluctum.
 Exclamat, volvens oculos coeloque fretoque: 260
 Felix, o frater, Divisque aequae cadendo,
 Hasdrubal! egregium fortis cui dextera in armis
 Pugnantem peperit letum, et cui fata dedere,
 Ausoniam extremo tellurem apprehendere morsu.
 At mihi Cannarum campis, ubi Paullus, et illae 265
 Egregiae occubuere animae, dimittere vitam
 Non licitum: vel, cum ferrem in Capitolia flammis,
 Tarpeio Iovis ad manes descendere telo.
 Talia dum maeret, diversis flatibus acta
 In geminum ruit unda latus, puppimque sub atris 270
 Aequo-

259. *fremetia* Heinf. coni. ne, si *trementia* legeretur, Hannibal pavidus fingeretur, quem Silius ubique impavidum finxisset. Sed vid. nott. a vers. 261. sqq. — 265. *ubi illae* Putean. et Rom. 2. Al. *et illae*. 268. *Tarpeio* Put. Oxon. et ed. Parm. pro vulg. *Tarpeii*.

242. Virg. l. c. vers. 105. et Ovid. Met. XV, 507. In *nigrante* autem *profundo*, nil nisi mare turbidum cogitabis, quos mox *atros aequoris aggeres* dicit. Conferunt Homer. Il. η, 64. *μελανει ποντος* et ι, 6. *αμυδης δε τα κυμα κελευνον κορδουετα*.

261. sqq. Locus variatus ex Aen. I, 94. seq. ubi similem Vlyssis orationem Odyss. ε, 306. Heynius comparat et Senec. Agam. 515. sqq. Sed suffecerit locum Virgilianum, unde totus nunc poeta pendet, comparasse. Nolim autem huc advocari opinionem antiquorum a Drakenborchio late expositam, qua mortem in undis vehementer exhortuerint, quod partim animam

aqua extingui credidissent, partim sepulturae, quae naufragio absumtis raro contingat, iacturam pertimerent. Heroibus omnino proprium esse solet, mortem gloriosam, quae pugnando venit, et a magno heroe affertur, sibi optare. Vnde saepe *ingloria*, *iners mors* dicitur, quam quis extra pugnam moritur. v. lib. IV, 607. X, 303. Itaque etiam Hasdrubalem Hannibal felicem praedicat, cui *dextera fors* (Claudii Neronis. v. sup. lib. XV, 786.) *letum peperit*. cf. sup. lib. IV, 673.

269-74. Navis Hannibalis a fluctibus correpta agitur. Scena densis coloribus picta. cf. Virgil. l. c. 102. sq. ut intelligas, quanto hic castio-

Aequoris aggeribus tenuit, ceu turbine mersam.
 Mox, nigris altae pulsa exundantis arenae
 Vorticibus, ratis aetherias remeavit ad auras,
 Et fluctus supra, vento librante, pependit.
 At geminas Notus in scopulos atque horrida saxa 275
 Dura forte rapit, miserandum et triste! biremes.
 Increpuere ictu prorae. Tum murice acuto
 Disiliens sonuit, rupta compage, carina.
 Hic varia ante oculos facies: natat aequore toto
 Arma inter, galeasque virum, cristasque rubentes, 280
 Florentis Capuae gaza, et seposita triumpho
 Laurens praeda ducis, tripodes, mensaeque Deorum,
 Cultaque nequidquam miseris simulacra Latinis.
 Cum Venus, emoti facie conterrita ponti,

Tali-

272. *alte* Barth.
reposita.

282. *duci* offerebat Leseb. h. e. a duce

re ornatu naturae veritatem
 servaverit. Nolumus tamen
 Silio doctrinae et acuminis
 laudem denegare, quod utrum-
 que hoc inprimis loco com-
 mendatur. *diversis fl.* con-
 trariis ventis impulsa utroque
 in latere navis unda, ita ut
 navis veluti inter duos *agge-
 res mersa* teneretur. Ad vers.
 274. cf. Virgil. l. c. 106.

275-83. cf. Virgil. a vers.
 108. Variationis consilium et
 modus in oculos incurrit. Ibi
tres naves in saxa torquentur:
hic geminae ab eodem Notus.
 — 277. *murice* e Virgil. Aen.
 V, 205. ubi Servius: *marex,*
saxi acumen eminens per tran-
quillitatem. — 281. *si* tri-
 umpho reservata Hannibalis
 triumpho praeda, Laurens.

De templo Feroniae ab illo
 spoliato inprimis nunc cogi-
 tandum esse, scita est Marfi
 adnotatio. v. sup. lib. XIII,
 84. Iam enim non mirabe-
 ris, quare *tripodes*, et *mensae*
Deorum, et *simulacra* potissi-
 mum commemorentur.

284. Precum summa ad Ne-
 ptunum: cohibe fluctus. ne
 Hannibal pereat. Sed scite
 a poeta cogitata sunt, quae
 sequuntur veluti praetextus
 loco, et digna Dea Poenis
 infesta, *ne tollas*, extollat, ef-
 ferat *Carthago hoc acus*, et
 honori sibi ducat, quod *nullo*
bello superabilem heroem pro-
 genitum Hannibalem, ad cu-
 ius funus et mortem Romani
undis egerint, quippe quem
 non

Talibus alloquitur regem maris: Hoc satis irae 285
 Interea, genitor: satis ad maiora minarum.
 Cetera parce, precor, pelago: ne tollat acerba
 Hoc Carthago decus, nullo superabile bello
 Progenuisse caput, nostrosque in funera Poeni
 Aeneadas undis totoque eguisse profundo. 290
 Sic Venus, et tumidi confidunt gurgite fluctus;
 Obviaque adversis propellunt agmina castris.

Dux

290. *maeque* coni. Heins. 292. Quid de lacuna statuendum sit, quam h. l. Barthius, Heins. et Drakenborch. etiam suspicari erant, in Commentario diximus.

non alio modo conficere et superare potuerint. — 286. *genitor*. Venus enim mari orta, Ἀφροδίτη, παντογενεια, cf. Virgil. Aen. V, 800. 801.

291. seqq. Ecce grandem poetae saltum, qualem in toto carmine vix similem fecit! Fluctus confidunt, Hannibal e regione castrorum Scipionis aciem collocat, et milites ad proelium excitat. Non miror Barthium et Drakenborchium de lacuna cogitasse. Difficile enim est, cum non penitus noveris morem et consilium Sili, a tali crisi te abstinere. Mihi persuasum est, hic lacunam non esse. At novi poetam scenas repente mutantem, narrationis emblemata, et fragmina conglutinantem. Haec ego non probo vel defendo, at in iisdem tamen non haereo. — *Adversus castra* itaque sunt Scipionis, ad quae iam Hannibal propius accesserat. Nempe ver-

satur poeta in eo Livii loco, quo narratur Hannibal Zamam pervenisse lib. XXX, 29. Iam omissis caeteris, quae ibi de colloquio imperatorum late dicuntur, repente capitis 32. materiem occupat: *in castra ut est ventum, pronuntiant ambo, arma expedirent milites, animosque ad supremum certamen, non in unum diem, sed in perpetuum, si felicitas adesset, victores etc. Anceps spes et metus miscebant animos; contemplantibusque modo suam modo hostium aciem, quum oculis magis quam ratione pensarent vires, simul laeta, simul tristitia observabantur, quae ipsis sua sponte non succurrebant, ea duces admonendo, atque hortando subiiciunt. Poenus, sedecim annorum in terra Italia res gestas, tot duces Romanos, tot exercitus occisione occisos, et sua cuique decora, ubi ad insignem alicuius pugnae memoria nilissem venerat, referebat.* Haec

Dux vetus armorum, scitusque accendere corda
 Laudibus, ignifero mentes furiabat in iram
 Hortatu, decorisque urebat pectora flaminis. 295
 Tu mihi Flamini portas rorantia caesi
 Ora ducis: nosco dextram. Tu primus in ictus
 Ingentis Paulli ruis, ac defigis in ossa
 Mucrone. Tibi pugnacis gestantur opima

Mar-

296. Villebrunium offendebat in hoc loco, quod Flamini caput nusquam inventum fuerit post pugnam, itaque fieri non potuisse, ut quis illud caput Hannibali portaret. Ergo ita versum mutavit: *Tu mihi Flamini portas te in evantia caesi ora ducis.* At in hoc loco omni non necesse est, ut historiae veritatem urgeamus, quam nec in caeteris partibus accurate secutus est poeta. Deinde in ipsa emendatione nonnulla sunt, quae non commode Silius dixerit, ut *caesi Flamini ora evantia.* Quomodo quis ovari, cum caesus est? et cur quis se portet, h. e. impetum faciat in ora *caesi ducis*? Haec talia saltem contra dici possunt, si quis vulgaram lectionem plane damnare velit. Sed et haec levissima mutatione ita constitui potest, ut cum historia congruat Silius, et sensus sit expeditissimus, et, ni fallor, unice verus. Lego: *rorantia caede ora.* Haec autem ora non sunt Flamini, sed eius militis, qui Flaminium interfecerat. Tu mihi portas, h. e. offers ora sanguine Flamini quem olim caedebas, rorantia, ac veluti ex illa caede adhuc imbuta, h. e. tu is es, qui olim Flaminium confecit: eodem modo, quo mox alium alloquitur: *Gracchus cadens tibi proluit enses.* Iam etiam sequentia optime cohaerent, *nosco dextram.* Deinde recordemur oportet, sup. lib. V, 645. Ducarium quendam diserte nominari a poeta, qui inprimis impetum in Flaminium fecerit. Neque

Haec ultima verba arripuit inprimis poeta, atque ita per partes singulas cundo dilavit, ut exinde orationem Hannibalis milites excitantis a versu 293. usque ad 338 produceret.

293. *vetus armorum* diu bello versatus, formula Siliana, cuius exempla vidimus sup. lib. V, 505. VI, 010. — Hannibal laudibus excitat milites. Vide quam operosa

varietate eam sententiam per tres versus extulerit poeta. Si vis similia, cf. lib. I, 345. sq. VIII, 610. XII, 680. — *decoris urebat pect.* si Livius dixit, *sua cuique decora referebas*: habes versionem poeticam.

296. *Flamini.* v. lib. V, 655. sq. De sensu verborum vid. in Var Lect. — 298. *Paulli.* v. lib. X, 304. seq. De interitu Marcelli recurre ad

Marcelli: Gracchusque cadens tibi proluit enssem. 300

Ecce manus, quae te pulsantem, belliger Appi,

Moenia sublimis Capuae de culmine muri

Excelfo fusa moribundum propulit hasta.

Ecce aliud fulmen dextrae, quo nobile nomen

Fulvius excepit non unum pectore vulnus. 305

Huc prima te siste acie, cui Consul in armis

Crispinus cecidit. Me tu comitare per hostes,

Qui nobis (memini) ad Cannas laetissimus irae

Servilî fers ora ducis suffixa veruto.

Cerno flagrantem oculos, vultumque timendum 310

Non ipso minus ense tuum, fortissime Poenûm

O iuvenis: qualem vidi, cum flumine saevo

Insignis Trebiae complexum ingentibus ulnis

Merfissi fundo luctantem vana tribunum.

At tu, qui gelidas Ticini primus ad undas 315

Scipia-

que in verbis quicquam est, quod a consuetudine Sillii abhorreat. Sic de militibus obviam euntibus et se ostendentibus lib.

I, 312. *obvia quisque ora duci portat.* Et caede rorantes dum,

rorantia spolia, rorantia ora sunt lib. V, 459. VII, 324. IV,

449. — 303. Cum in Oxon. et Putean. esset *proculis*, in

nonnullis autem edit. *pertulit*, Drakenborchio videbatur forte

legendum esse *perculit*, quod ipse in ed. Nutii, et Heinsius in

Gryphiana invenerat. 307. Leseb. ex ed. Benefae obtulit:

Crispinus cecidit, me tum comitante per hostes; Nam comitante in

libris etiam veteribus extabat.

ad lib. XV, 332. sqq. de opi-

mis variis in locis ut lib. I,

133. — 300. *Gracchus pro-*

luit tibi enssem, adspersit cruo-

re suo, a te, vel iuxta te in-

terfectus. Similes dicendi for-

mas pete ex lib. IV, 168. et

VII, 663. De Gracchi inter-

necone cf. Livius XXV, 16.

17. et sup. lib. XII, 477. —

301. Appium Claudium sub

deditionem Capuae occisum

Livius tradit XXVI, 16. —

Vol. II.

307. *Crispinus* collega Mar-

celli. v. lib. XV, 345. et Liv.

XXVII, 33 — 309. *Servi-*

lium a Viriatho quodam occi-

sum narravit poeta sup. lib.

X, 223. cf. Liv. XXII, 49.

laetus irae est haud dubie, qui

laetatur hoste interfecto, qui

sibi gratulatur eventum, quem

ira et atrocitas pugnandi ha-

buit. — 313. 14. Scena est,

quae describitur lib. IV, 591.

Hic hostem, orbatus zelo, com-

Y

ple.

Scipiadae patris tinxisti sanguine ferrum,
 Incepta exsequere, et nati mihi redde cruorem.
 Horrescamne ipsos, veniant ad proelia, Divos,
 Cum stetis turinae, vidi, certantia coelo
 Quas iuga calcantes, summas volitare per Alpes? 320
 Cum videam, quorum ferro manibusque capaces
 Arsere Argyripae campi? num segnior ibis
 Nunc mihi, qui primus torques in moenia telum
 Dardana, nec nostrae facilis concedere laudi?
 Te vero, te, te exstimulem, qui fulmina contra, 325
 Et nimbos, tonitrusque, ac summi numinis iras
 Cum starem, perferre ferox haec vana iubebas
 Nubila,

318-21. Hunc locum ex auctoritate veterum librorum multo concinniorem edidit Leseb. quam antehac factum erat. Ergo non dubitavi Drakenborchianam lectionem relinquere. *Cum stetis turmae* ex Cod. Oxon. Tel. Rom. 2. Marf. quod iam Hein- sius probaverat, quanquam offerebat *stetis pro me*, quod non displicebat Drakenborchio, qui exhibuit lectionem a Nicandro in Iuntina inductam *Cum stetis prope me*. Deinde *quas iuga calcantes* etc. ex Putean. et Rom. hoc ordine et sensu: cum stetis turmae, quas vidi volitare per summas Alpes, calcantes iuga certantia coelo. Vulg. et Drak. *cum iuga calcaſſis*. 325. *ten' vero, tene exstimulem* coni. Heins. 327. *haec vana* cum Heinsio Leseb. edidit pro vulg. *ac vana*, incommodo sensu. Neque contemnenda est coniectura viri docti, haud dubie Livineii, quam Cortius ad marginem Silii sui notavit *perſtare ferox ad vana iub. n.* In Rom. 2. etiam erat *videbas* pro *iubebas*. Dausqueius offerebat *docebas* ex lib. XII, 629.

plectitur ulnis, Luctantemque vado permixta morte coerces. — 315. cf. lib. IV, 447. seqq. *nati redde cr.* vulnera mihi Scipionem filium, uti olim ad Ticinum patrem vulnerasti. Ad versſ. 318-20. v. Varr. Lect. — 322. *Argyr. campi* tractum Cannensem designant. v. sup. lib. VIII, 243. seqq. *capaces* ampli, lati. *Arsisse* autem campos *ferro*, fortasse ita recte expedites, ut

refulgentes armis cogites, ut apud Virgil. Aen. XI, 602. *campi armis sublimibus ardent.* Qui id nolint, cum Marſo Apuliam ferro ignique vastatam cogitabunt. — 325-28. Recurre ad lib. XII, 605. seqq. ubi tempestate orta Hannibal a Roma abſtrahebatur. Sed contemptus iste fulminum, quem nunc militi tribuit, ipsius Hannibalis fuit. Ita enim ibi versſ. 627. *ambuſtis ſed*

Nubila, et ante ducem Capitolia cella petebas?
 Quid vos, quis claro deletum est Marte Saguntum,
 Exhorter, quos nobilitant primordia belli? 330
 Vt meque et vobis dignum, defendite, quaeso,
 Praeteritas dextrae laudes. Divum ipse favore,
 Vincendoque senex patriam post trina labantem
 Lustra, et non visos tam longa aetate penates,
 Ac natum, et fidae iam pridem coniugis ora, 335
 Confusus vobis, repeto. Non altera restat
 Iam Libye; nec Dardaniis pugna altera restat.
 Certatus nobis hodie dominum accipit orbis.
 Hannibal haec: sed non patiens remorantia verba
 Ausonius miles, quoties dux coeperat ora 340
 Solvere ad affatus, signum pugnamque petebant.
 Haec procul aeria speculantem nube sororem
 Vt vidit Divum genitor, maestosque sub acri.

Y 2

Obtutu

329. *deleta Saguntos* cum nonnullis editt. quae Wolfii Basileensem secutae sunt, Leseb. edidit. Et sane Silius semper ita foemininum genus de Sagunto adhibuit. Sed omnes libri scripti et editi praeter illas editiones habebant *deletum Saguntum*. Sic et Livius saepe, ut lib. XXI, 15. et 18. — 341. *ad effatus* Vulg. 342. *speculantem* Oxon. et Rom. 2. pro vulg. *spectantem*.

*sed enim ductor Sidonius armis
 Sistebat socios, et caecum e nubibus ignem, Murmuraque a ventis misceri vana docebat. —*
 330. *primordia belli*, quatenus in Sagunto expugnata omnis belli initium factum est. cf. lib. I, 271. 72. et inf. vers. 496. — 331. *defendite praet.* — *laudes*, h. e. tuumini gloriam pristina virtute partam. — 336. 38. Variata Hannibalis verba apud Livium XXX, 32. quae iam sup. ad vers. 291. latius descripsimus: *Roma an Cartha,*

gō intra gentibus darent, ante crastinam noctem scituros: neque enim Africam aut Italiam, sed orbem terrarum victoriae praemium fore. Itaque certatus orbis est, ob quem certatur.

339. seqq. Poeta, omisso Scipionis ad milites adhortatione, cuius Livius l. c. cap. 32. mentionem fecit, velut episodii instar Iunonem colloquentem inducit cum Iove, qui omnem belli eventum et Hannibalis fatum praedicat. —

Obtutu vultus, sic ore effatus amico est:

Qui te mentis edunt morsus, da noscere, coniux: 345

Num Poeni castus ducis, et Carthaginis angit

Cura tuæ? Sed enim reputa tecum ipsa furores

Sidonios; gentem contra et fatalia regna

Teucrorum. Quis erit, quaeso, germana, rebelli

Fractis foederibus populo modus? Ipsa malorum 350

Non plus Carthago tulit, exhaustique laboris,

Quam pro Cadmea tu exercita gente tulisti.

Turbasti maria ac terras, iuvenemque ferocem

Immisti Latio, tremuerunt moenia Romae,

Perque bis octonos primus fuit Hannibal annos 355

Humani generis. Tempus componere gentem.

Ad sinem ventum: claudenda est ianua belli.

Tum supplex Iuno: Neque ego, mutare laborans,

Quis est fixa dies, pendenti nube resedi:

Nec revocare acies, bellumque extendere quaero: 360

Quae donare potes, quoniam mihi gratia languet,

Et

344. *adfatus* Heins. et sic ed. Lefeb. *

345. *edant* coni.

Heins.

352. *quam pro Cadmea tolerasti exercita gente ex* coni. Heinsii edidit etiam Lefeb. quia iam praecedenti versu fuerat *tulit*. In Putean. *tuleris* in Parm. *tulisti exercita gente*. Sed repetitio illius vocabuli hunc locum nunc neutiquam dedecebat.

357. Sic bene Lefeb. a Rom. 2. pro vulg. *et claudenda*. Heins. offerebat *occludenda*.

358. *neque ego hoc mus*. in Putean.

359. *pendenti in nube* Cod. Tel. Rom. 2. Parm. Med. Audacior est coniectura Barthii *Poeni dux nube resedi*.

360. *bel-*

lumve Putean. Tel. Rom. 2.

348. *fatalia regna*, quibus in fati-
tis destinatum est, ut imperent.

356. *componere*, quietum praestare, pacem restituere.

358. sq. Non ideo huc veni, inquit Iuno, ut mutem, quae fato destinata sunt (*quibus est fixa dies*, vel ut mox *nil filia sororum adversus posco*) Id unum peto, ut ne Hannibal moriatur, neve vivus ca-

piatur ab hostibus. — Non sine ingenio et acumine Iunonis character servatus est a poeta. Novimus Deae arrogantiam; iam videt omnia contra fieri quam optaverat. Itaque ad preces confugit vel invita; at quam invidiose id facit, et quam plenae aculeorum istae sententiae sunt, *gratia mihi languet, cecidis primus*

mus

Et cecidit iam primus amor, nil fila sororum
 Adversus posco. Vertat terga Hannibal hostis,
 Ut placet, et cineres Troiae Carthagine regnent.
 Illud te gemini per mutua pignora amoris 365
 Et soror et coniux oro, tranare pericla
 Magnanimum patiare ducem, vitamque remittas,
 Neve sinas captum Ausonias perferre catenas.
 Stent etiam contusa malis mea moenia, fracto
 Nomine Sidonio, et nostro serventur honori. 370
 Sic Iuno, et contra breviter sic Iupiter orsus:

Do spatium muris, ut vis, Carthagini altae;
 Stent lacrimis precibusque tuis. Sed percipe, coniux,
 Quatenus indulgisse vacet. Non longa supersunt
 Fata urbi, venietque pari sub nomine ductor, 375
 Qui nunc servatas evertat funditus arces.
 Aethereas quoque, uti poscis, trahat Hannibal auras,
 Ereptus pugnae. Miscere hic sidera ponto,

Y 3

Et

364. cineres Troiae e Putean. et Marso Heinſius emendaverat.
 Sic et in Rom. 2. Vulg. Latii. 367. vitamque scripti et
 editi libri plures. Al. vitaeque. 371. at breviter contra ex
 coni. Heinſ. Leſeb. edidit. 373. In nonnullis edit. priſcis
 praecipe.

mus amor, nil — posco. Sed
 ne sic quidem magnam pro-
 priae artis laudem Silius tue-
 bitur. Nam omnis loci for-
 ma descripta est e Virgil. Aen.
 X; 611. seq. ubi Iuno simili
 modo affecta pro Turni vita
 apud Iovem preces facit: Si
 mihi, quae quondam fuerat,
 quamque esse decebat, Vis in
 amore foret, non hoc mihi
 namque negares etc. — cineres
 Troiae eadem cum acerba in-
 vidia appellat Romanos, ex
 Troiae veluti ruinis et cine-

ribus oriundos. cf. Virgil.
 Aen. V, 787.

371. seqq. cf. Virgil. l. c.
 vers. 621. — do spatium, sal-
 vam ad tempus et incolumem
 Carthaginem praestabo, ut
 precibus tuis cedam, stent pre-
 cibus tuis. Quae sequuntur,
 plane e versu 625. Virgilii
 descripta sunt. Haecenus, ibi
 Iupiter inquit, indulgisse va-
 cat. — 375. pari sub nomi-
 ne ductor, Scipio Africanus
 minor, s. Aemilianus, qui
 Carthaginem et Numantiam
 delevit.

Et terras implere volet redeuntibus armis.

Novi feta viri bello praecordia: sed lex 380

Muneris haec esto nostri: Saturnia regna

Ne posthac videat, repetat neve amplius unquam

Ausoniam. Nunc instanti raptum avehe leto:

Ne, si miscebit latis fera proelia campis,

Romulei nequeas juvenis subducere dextrae. 385

Dum statuit fata omnipotens urbiq[ue] ducique,

Invadunt acies pugnam, et clamore lacessunt

Sidera. Non alio graviores tempore vidit

Aut populos tellus, aut, qui patria arma moverent,

Maiores certare duces. Discriminis alta 390

In medio merces, quidquid tegit undique coelum,

Ibat Agenoreus praefulgens ductor in ostro,

Excel.

380. *bella* e Put. et Oxon. Sic et Rom. 2. Leseb. pro vulg. *belli*. 382. *posthac* in Oxon. et Putean. 389. *patria* e scriptis pro vulg. *paria*.

delevit. — 378. *miscere sidera ponto*, novas turbas molietur, (cf. lib. XIII, 586.) et *terras impl. red. arm.* bellum restaurabit, advocato in auxilium Antiocho, ut iam supra Scipioni praedixerat Sibylla lib. XIII, 878. *rursus bella volet Mactem instaurare sub armis*. — 380. *feta bello praec.* cf. lib. X, 14. — *lex muneris*, conditio sub qua precibus tuis concedo haec erit etc. *Romulei iuv.* Scipionis.

386. sqq. Sequitur ultimi praelii descriptio, nota varietate colorum epicorum, quos multatius in superioribus carminis partibus vidimus, operose instructa. Ca-

ve igitur ne hic accuratam collocatae ab utraque parte aciei recensitionem expectes. De hac narratio historica Livii XXX, 33. sqq. sufficiet. Silius, velut ultima vice epicam doctrinam lectoribus declaraturus, in media repente areng collocat. pugnas et caedes pingit, deosque hominesque miscet. — *dum statuit*, destinat praedicendo. *Clamor*, quamvis omni pugnae principio solennis, tamen diserte memoratus est Livio l. e. cap. 33. — 388-91. Habes iterum mutata in sermonem poeticum verba ex his Livianis cap. 32. *ad hoc discrimen procedunt postero die duorum opulentissimorum populorum*

Excelsumque caput penna nutante levabat
 Crista rubens. Saevus magno de nomine terror
 Praecedit, Latioque micat bene cognitus ensis. 395
 At contra ardenti radiabat Scipio cocco,
 Terribilem ostentans clypeum, quo patris et una
 Caelarat patrui spirantes proelia dira
 Effigies: flammam ingentem frons alta vomebat.
 Sub tanta, cunctis, vi telorumque virumque, 400
 In ducibus stabat spes et victoria solis.
 Quin etiam, favor ut subigit plerosque metulve,
 Scipio si Libycis esset generatus in oris,
 Sceptra ad Agenoreos credunt ventura nepotes.
 Hannibal Ausonia genitus si sede fuisset, 405
 Haud dubitant terras Italia in ditione futuras.

Y 4

Con-

400. *virorumque* e duobus scriptis et nonnullis ed. Heins. et sic Leseb. 402. *subigit favor ut plerosque*. Hoc ordine edidit Leseb. et *plerosque* ex scriptis. In vulg. *plerumque*. Cortius irreptitum versum dicebat. 404. *credunt* e Putean. Oxon. Rom. 2. Parm. Vulg. *essent*. Cortius notavit in margine coniect. viri docti *terrae*,

lorum duo longe clarissimi duces, duo fortissimi exercitus; multa ante parva decora, aut cumulaturo eo die, aut eversuri. Ex ultimis imprimis patebit discriminis merces h. e. lucrum ex hac pugna in alterutram partem redundans, et veluti in medio propositum, quicquid tegit undique coelum, pro vulg. orbis terrarum imperium, de quo certabatur. cf. vers. 342.

393. *excelsum cap. levabat crista*, poetica ratio, altum in galea ornatum designandi. cf. inf. vers. 525. *saevus terror*, ipse Hannibal terrorem incutiens, magno de nomine,

tanta erat virtutis memoria et fama. De ostro perpetuo Hannibalis ornatu v. lib. IV, 326. locus simillimus. 396. In ardenti cocco, quod est purpureae genus, sagulum vel paludamentum cogitandum esse, evincit Iunonis adsimilatio vers. 527. declarata, ubi illa bumeris imponit bonorem fulgentis saguli. — 399. *flammam* — vomebat poetica imago splendoris ex galea corruscantis, e Virgilio hausta Aen. VIII, 620. *terribilem cristis galeam flammisque vomentem*, ubi Heynius laudavit Homer. il. ε, 4. *δῶκε οἱ ἐκ κορυθῆος τε καὶ ἀσπίδος ἀναμῆτον πυρ*. v. sup.

Contremuere aurae, rapido vibrantibus hastis
 Turbine, et horrificam traxere per aethera nubem.
 Inde ensis, propiorque acies, et comminus ora
 Admota, ac dira flagrantia lumina flamma. 410
 Sternitur in medium contemtrix turba pericli,
 Quae primis se praecipitem tulit obvia telis,
 Gentilemque bibit tellus invita cruorem.
 Fervidus ingenii Masinissa, et fervidus aevi,
 In primas Macetum turmas immania membra 415
 Infert, et iaculo circumvolat alite campum.
 Caerulus haud aliter, cum dimicat, incola Thules
 Agmina falcifero circumvenit arta covinno.

Graia

413. *bibit* Vulg. Mart. Rom. 2. Benef. — Oxon. *vidit*. Aliae
 editt. *videt*. Deinde *invisa* ex antiquis, ut ait, servavit Leseb.
 pro *invira*, quod Heinsius reposuerat. In *tellure invisa* quicquid
 subintelligas, sive Diis, sive Romanis, ut Villebrunius existima-
 bat, sententia ab hoc loco aliena videtur.

v. sup. lib. IX, 449. X, 107.
 — 402 - 406. Vide, annon
 haec translata sint ex his Li-
 vianis cap. 32. *Anceps spes et
 metus miscbant animos, con-
 templantibusque modo suam,
 modo hostium aciem, quum
 oculis magis quam ratione pen-
 sarent vires, simul laeta simul
 tristitia obversabantur.*

407. seq. pugnae confer-
 tissimae imaginem habes va-
 riatis coloribus descriptam,
 quorum similes vidimus ad lib.
 IV, 353. seq. Etiam *flgran-
 tia lumina* notum ardoris bel-
 lici et atrocitatis documen-
 tum habent: unde *flummaros,
 ardentes* ira passim heroes le-
 gimus. cf. lib. V, 275. X,
 106. — 413. *bibit tellus cr.*
 nota formula, cf. lib. XVI,

216. et X, 268. *gentilem* Poe-
 norum, qui in terra patria
 cadunt.

414. sq. In ordine pugnae
 confertae arbitrium suum po-
 eta sequitur. Masinissam nunc
 inprimis cum Macedonum le-
 gione componit, quam Hani-
 nibal, auctore etiam Livio
 l. c. cap. 33. in exercitu ha-
 bebat. Illius impetus, quo
 in hostes ferebatur, compa-
 ratur incursioni Britannorum
covinno, s. curru falcato agmi-
 na turbantium. Hos *incola*
Thules designat, ut iam supra
 notavimus lib. III, 597. —
caerulus, ex fuso caeruleo,
 quo se Britannos tinxisse Cae-
 sar tradidit Bel. Gall. V, 14.
*Omnes se Britanni vitro infici-
 unt, quod caeruleum efficit
 colo-*

Graia phalanx patrio densarat more catervas;
 Innexisque adstat nulli penetrabilis hastis. 420
 Immemor has pacti post foedus in arma Philippus
 Miserat, et quassam refovebat Agenoris urbem.

Rarescit multo laxatus vulnere miles,
 Atque aperit patulas prostrato corpore late
 Inter tela vias. Irrumpit mole ruinae 425
 Ausonius globus, et periuria Graia resignat.
 Archemorum Rullus, Teucrum Norbanus, et ambo
 Maantua labenti genetrix dimiserat aevo.
 Obtruncat Samium bellacis dextra Caleni.

At Clytium Selius, Pellaeum et vana tumentem 430
 Y 5 Ad

420. *intentisque* Leseb. edidit pro *innexisque*, quam lectionem suaserat Dausqueius, cum in vulgatis esset *innixisque*. In Oxon. *invisisque*. Neque tamen contemnenda erat lectio ed. Mediol. *immissisque*, pro qua miror Drakenborchium maluisse *immixtisque*, Neque sine sensu est nostra lectio, ut Villebr. opinabatur. Nempe *innexae hastae* sunt eidem etiam intentae, sed hac adiunctione, ut hastas, quo fortius resistent irruentibus hostibus, veluti oblique inter se iunctas et nexas cogitare possis. 423. *laxatus* funere offerebat Heins. nec id Drakenborchio displicebat. 425. pro *mole* Burmannus *more* coni. Male. 427. *Rullus* Heins. Al. *Rutulus*, *Ruilus*. Mox *ambo* e scriptis pro *ambos*. 428. Drakenborch. probabat Heinsianum *flaventi arvo*. Leseb. defendit *la-*

colorem. cf. Mart. Ep. XI, 54. et Propert. II. El. XIV, 25. De illo vitro, herba, v. Salm. ad Solin. p. 180. De *covinno* curru Belgarum proprio, a quibus Britanni acceperunt cf. Scheffer. de re vehic. II, 22. — 419. 20. Designat phalangem Macedonicam, *densa-za caterva* et *bastis obiectis*. Nota res est, cuius multi scriptores mentionem fecerunt, cf. Liv. XXXI, 39. XXXII, 17. Curtius III, 2. Veget. II, 2. Polyb. XII, ext. De Philip-
 po eiusque cum Poenis foe-

dere facto cf. lib. XV, 286. sqq. — 425. *mole ruinae*, ceu ruina ingentis molis et ponderis. *resignat*, aperit, laxat phalangem Graecorum.

427. sq. Sequuntur ex more caedes singulares. *et ambo lab. aevo* ambo Romani senes. Hoc nempe virtutem auget et impetum arguit. — 430. *Clytium Pellaeum*, a Pella oriundum oppido natalibus Alexandri celebri; unde *vana tumentebat* superbiebat illa patria sua.

Ad nomen patriae Clytium; sed gloria Pellae
Haud valuit misero defendere Daunia tela.

Saevior his Latios vastabat Bruttia signa
Laelius increpitans: Adeone Oenotria tellus
Detestanda fuit, quam per inaria aspera, perque 435
Insanos Tyrio fugeretur remige fluctus?
Sed fugisse satis fuerit. Latione cruore
Insuper externas petitis perfundere terras?
Haec dicens Silarum, meditantem in proelia, telo
Praevenit. Hasta volans imo sub gutture sedit, 440
Et vitae vocisque vias simul incita clausit.
Virgilio Caudinus, acerbo Sarris Amaro
Sternitur. Accendunt iras vultusque virorum,
Armorumque habitus noti, et vox consona linguae.
Quos ubi nudantes conspexit Hamilcare cretus 445
Terga fugae, State, ac nostram ne prodite gentem,
Vociferans subit, et convertit proelia dextra.

Qualis

labenti aevō ex lib. II, 325. ubi ipse *lappō aevō* edidit e Cod. Tel. cum in caeteris esset *lappō aevō*. Drakenborchius illius locutionis exempla requirebat. At quis non rationem poeticam agnoscat, cum *labi* dicantur, quae ad finem vergunt, pereunt? Sic lib. IV, 747. *prior exstingui labique videtur gloria*; et X, 310. *lappae spes*. 433. *late vastabat* con. Heins. et sic etiam Cor-
tius notaverat ad marginem. 442. Variant libri *Saris*, *Sannus*, *Saris*. 444. Pro *consona* in Rom. 2. erat *conscia*, quod placebat Leseb. 445. *nudantes* bene Heinsius restituit pro *nu-*
rantes vulg. vid. nott. *mutantes* Wolf. in Basil. edidit, non sine sensu.

433. seqq. Laelius ex alia parte increpat et fugat Bruttios milites, qui Hannibalem ex Brutiis discedentem, vi magis et necessitate quam sua voluntate, ut Livius ait l. c. cap. 33. secuti erant. — 437. *fugisse satis fueris*, h. e. condonandum vobis foret, si sola fuga contenti fuissetis, sed nunc *insuper Latio cruore*

perfundere, Latinos populares vestros caedere in terra externa instituitis. — 440. 41. Obvium caedis genus, cuius multa exempla passim habuimus. cf. lib. IV, 172. IX, 569. et simile apud Virgil. X, 347.

445. seqq. Hannibal fugientes Bruttios colligit, et in agmen Romanorum irruit. —

nudan-

Qualis in aestiferis Garamantum feta veneno
 Attollit campis ferventi pastus arena
 Colla Paraethonius serpens, lateque per auras 450
 Vndantem torquet perfundens nubila tabem.
 Continuo infesta portantem cuspide vulnus
 Impedit antevolans Herium: cui nobile nomen
 Marrucina domus, clarumque Teate ferebat.
 Atque illi magnum nitenti, et laudibus hostis 455
 Arrecto, capuli ad finem manus incita sedit;
 Quaerebatque miser morienti lumine fratrem,
 Cum iuvenis subit, et, leto stimulatus acerbo,

Ple-

453. *impetis* coni. Heins. 455. 56. Drakenborch. cum vulg. ediderat *Atque illi — manus incita fodit*. Iam non intelligebatur, quam partem corporis manus incita foderit. Igitur Heinsius post Barthium offerebat *Illicque huic* etc. Leseb. edidit: *manus incita sedit*, quamvis nulla auctoritate adiecta. Probata haec lectio etiam fuit Hoestio Batavo; sed loci e Silio laudati lib. VI, 251. et hoc libro vers. 440. non plane refutant, quae contra dici a subtilioribus possint. Nempe ibi *cusps*, vel *hasta sedit*. Sed nunc *manus* sedit, et quidem *capuli ad finem*, qui non commode de manu, sed semper de ense et gladio dicitur. Hinc etiam Cortius ad marginem notaverat *ingrui*.

nudantes terga fugae pro vulg. fugientes dixit exemplo Virgil. Aen. V, 586. — *ne prodite*, ne destituite. v. ad lib. XV, 710. — 448-51. Hannibalem furem pugnante instaurantem comparat serpenti, qui virus effundit, inquit Marsus. At illius furoris ne mentio quidem facta erat, nec ad instaurationem pugnae comparatio pertinere potest. Quidni fateamur incommode adsutam hanc comparisonem, obscurumque eius cum antecedentibus nexum esse? Similem, at aptiorem cum consilio elatam, vidimus sup. lib. XII, 6, sqq. *Paraethonius*

bonius Libycus. cf. lib. III, 225. V, 556. Ipsius imaginis colores quis non memoria teneat ex lib. VI. variis locis, ut vers. 185. 219. sq. 275. — 453. *impedit antev*, praecoccupat telo Herium praeventens. De *Teate* v. lib. VIII, 522. — 455. *magnum nitenti*: cogita tibi Herium omnes vires colligentem, ut magnum facinus in Hannibale, tanto hoste, cecidendo exsequatur, veluti laudibus futuris inflammatus. — 457. Ecce iterum fratrem! Passim notavimus tales scenas amare Silium; ut vix in toto carmine una pugna narretur,

cui

Pleminius faevum mucronem ante ora coruscat,
Ac fratrem magno minitans clamore reposcit. 460

Huic proles Barcaë: Germanum reddere vero
Si placet, haud renuo. Maneant modo foedera nostra,
Hasdrubalem revocare umbris. Egone aspera ponam
Unquam in Romanos odia? aut mansuescere corda
Nostra sinam? parcamque viro, quem terra creavit 465
Itala? Tum manes inimica sede repellat

Aeter-

459. *Pleminius* e coniectura probabat Drakenborch. et Leseb. in Rom. 2. et Benef. reperiebat expressum. In caeteris *Flaminius*, vel *Flaminius*. Notam gentem Pleminiam, etiam circa tempora belli Punici, et saepe Livio appellatam, iam Drakenb. adnotavit.

461. Leseb. ex coniectura Heinsii cui vulgatum vero displicebat, ita edidit: *Germanum reddere, Averno si placet, haud renuo*. Miror sane Heinsio illud vero displicuisse, cuius vim quandam praecipuam non potisset non agnoscere, si attendere animum voluisset. Usurpari enim id vocabulum in lingua latina, imprimis a respondentibus, non sine aliqua emphasi solet, quae nunc potissimum in Hannibalis voce requiritur, quae tamen magis sensu interno percipi, quam verbis enuncitari potest. Cogitabimus haec Hannibalem cum acerbo risu respondisse, e quo mox sola acerbitas et furor relinqueretur. 463. *revocari* coni. Heins. et sic Leseb. edidit. Certius ad marg. *revocata*.

466. Non ausus sum in contextu Drakenborchiano quicquam mutare, quamvis voces *inimica*, vel *aeterna* non sine mendo esse existimabam. Sed et auctoritas librorum veterum locum non adjuvabat, et coniecturarum, quae oblatae essent a viris doctis, difficilis delectus erat. Leseb. edidit *aeternum*, ex Codd. Tel., ut ait, et ex coni. Heinsii. Drakenborchio placebat coniectura Cellarii *inimicus*. Cortius ad marginem notaverat *inimicos*. Aptissimam, meo quidem sensu, sententiam funderet locus, si evinci posset ita scriptum fuisse: *tum manes inimicos* (vel etiam *inimicus*) *sede repellat aeternum*. Si Romano homini parcerem, inquit Hannibal, dignus sim, quem frater meus ut inimicum e sede inferorum repellat, et societatem meam fugiat. Iam *inimica sedes* non intelligitur, quo pertineat: et *aeterna sedes*, ut Avernum notet, nunc valde incommode dicitur, et tanquam otiosum epitheton friget. In *sede* autem, etiamsi nude ponatur, non haerebimus, quia ex omni loco et sequenti *Averno* patet, de sede infernali, ubi Hasdrubal commoretur, sermonem esse.

eni non fratres, gemini, ter-
gemini etiam, intersint. Nempe
ita ornatus epici augentur;
et in nostro loco, sine fra-
trum mentione, sarcasmodorum

ocasio non fuisset. v. ad lib.
IV, 357. sqq. — *quacrebat*
fratrem, advocabat in extre-
mo vitae halitu. — 461-
63. Si tu mihi Hasdrubalem
in

Aeterna, socioque abigat me frater Averno.
 Sic ait, et clypei propulsum pondere toto,
 Lubrica qua tellus lapsantis sanguine fratris
 Fallebat nifus, prosternit, et occupat ense. 470
 Extendit labens palmas, Heriumque iacentem
 Amplexus, iuncta lenivit morte dolorem.

Tum Libys invadit mixtae certamina turbae,
 Convertitque ruens per longum hostilia terga:
 Ut cum fulminibus permixta tonitrua mundum 475
 Terrificant, summiq; labat domus alta parentis,
 Omne hominum in terris trepidat genus: ipsaque ab ora
 Lux atrox micat, et praesens adflare viritum
 Creditur intentio percussis Iupiter igne.

Parte alia, ceu sola forent discrimina campo, 480
 Qua miscebat agens truculentus Scipio Martem,
 Aspera pugna novas varia sub imagine leti

Dat

477. *ab ora* Barth. ex Oxoniensis libri vestigiis, ubi *ab ora*.
 Illo modo et Rom. 1. Madiol. Benef. Parm. Aliis *ab hora*, *ab-
 ora*.

in Italia caesum revocaveris, ego tibi Herium fratrem tuum reducam. Ad vers. 466. v. Var. Lect. — 471. 72. Scenam similem repete ex lib. IX, 408. sq. et cf. Virgil. A. IX, 444. Ovid. Met. V, 71. sq. 473. sq. Hannibalem terga hostium vertisse, nullibi Livius quidem discrete adnotavit. Ubique Poeni pedes referunt. Ego suspectum Silium habeo, ne illam scenam ideo finxerit, ut sequenti comparationi, quam apto ornatu et satis magnifice extulit, locus esse possit.

480. sqq. Livius Scipionis post Masinissam et Laelium

intervenientis impetum ita expressit cap. 34. *Novum de integro proelium ortum est: quippe ad veros hostes perven-
 zum erat, et armorum genere, et usu militiae, et fama rerum gestarum, et magnitudine vel spei vel periculi pares. Sed et numero Romanus superior erat et animo: — multi circumven-
 ti in acie caesi hostes, multi per parentem circa campum fuga sparsi, tenente omnia equitatu, passim interierunt.* Manifeste hic locus, qui ratione histo-rica universam scenam oculis offert, a poeta ritu epico et partibus singulis ornandis translatus est. — *ceu sola discr.*

Dat formas. Hic ense iacet prostratus adactō;
 Hic saxo perfracta gemit lacrimabilis ossa;
 Atque hos (turpe) pavor fusos proiecit in ora; 485
 Horum adversa dedit Gradivo pectora virtus.

Ipse super strages ductor Rhoeteius inflat;
 Qualis apud gelidum currus quatit altior Hebrum,
 Et Geticas solvit serventi sanguine Mavors
 Laetus caede nives, glaciemque Aquilonibus actam 490
 Perrumpit stridens sub pondere belliger axis.
 Iamque ardore truci lustrans fortissima quaeque
 Nomina obit ferro. Claris spectata per orbem
 Stragibus occumbit late inter tela iuventus:
 Qui muros rapuere tuos, miserasque nefandi 495
 Principium belli fecere, Saguante, ruinas;

Qui

485. *ast hos* Lefeb. ed. ex Oxon. Tel. Rom. 2. Parm. Ben. Al. *atque hos*. E scriptis etiam *proiecit* pro vulg. *deiecit*.
 490. *actam* h. e. concretam, constrictam, Oxon. Put. Rom. 2. pro vulg. *auctam*.

discr. for. etc. Sententia Scipionis virtutem et impetum exaggerat, qui nunc demum pericula et extremam perniciem hostibus afferebat. Novum de integro proelium ortum, Livius dixerat. Eo quoque *novae lesi formae* hactenus nondum visae, pertinent; *facies lesi* alibi poeta appellat, ut lib. IV, 593. — 484. *saxo* Homérico fere exemplo priscae heroum aetati apto, qui saxis hostes petunt. Nisi forte de saxo e funda emissio et Balearibus, quorum copias Hannibal habebat, cogitare malis. 485. *proiecit in ora pavor*, qui turpi formidine fugientes caeduntur. *Virtu-*

tis est adversa pectora Gr. *dare*, vulnera in pectore accipere. cf. lib. V, 594. Feracissima sententiarum brevitās in his duobus versibus monstranda est iis, qui haec apud tiro-nes tractant. — 488. seq. Martem cum curru aliquoties vidimus in hoc carmine. cf. lib. I, 433. IV, 432. seq. — 493. *spectata int.* Livii locum laudavimus ad vers. 480. ubi ille *hostes usu militiae et fama rerum gestarum pares* appellabat. Sed haec poetae non sufficiunt. Ergo Silius in seqq. per partes enarrat documenta virtutis Poenorum militum variis belli Punici occasionibus probatae.

Qui sacros, Thrasymene, lacus, Phaethontia quique
 Polluerant tabo stagna; ac fiducia tanta
 Quos tulit, ut Superûm regi soliumque domosque
 Irent direptum, maectantur comminus uno 500
 Exitio; redduntque animas, temerata ferebant
 Qui secreta Deûm, et primo referasse negatas
 Gressibus humanis Alpes. Formidinis huius
 Plena acies propere retro exanimata ruebat.
 Haud secus, ac tectis urbis Vulcania pestis 505
 Cum sese infudit, rapidusque incendia flatus
 Ventilat, et volucres spargit per culmina flammæ:
 Attonitum erumpit subita formidine vulgus,
 Lateque ut capta passim trepidatur in urbe.
 Verum ubi cunctari taedet dispersa virorum 510
 Proelia

497. pro qui sacros Cortius ad marginem posuerat quique suos.
 498. polluerunt coni. Heins. quod probabat Drakenborchius,
 quoniam praecessisset *rauere*, *fecere*, et sequeretur *tulit*. Sed
 non tutum est, ita apud poetas argumentari. 500. *mutantur*
 Putean. Vnde Heinsius coniecit *mutantur*. 502. *referasse*
 e scriptis libris et edit. priscis restituit Heins. et iam Leseb. edi-
 dit. Lectio vulg. *pressere*, quam primus Wolfius in Bal. dede-
 rat, a Drakenborch. seruatæ est. 507. *culmina* e Cod. Oxon.
 Put. Rom. 2. pro vulg. *nubila*. 508. Rom. 2. *rumpit*. 510.
diversa coni. Heins.

496. *principium belli*, v. vers. 330. — 497. *Phae-*
zbons. stagna. v. ad lib. VII,
 149. — 499 *quos tulit tan-*
ta fid. Sensus est: qui ausi
 sunt Romam invadere. Sed
 quanto fortius *Iovis solium do-*
musque, Capitolium cum tem-
 plis posuit, ut Romam desi-
 gnaret! — De ornatu ver-
 borum in vers. 501 - 503.
 passim diximus. cf. lib. II,
 356. III, 499. sqq. IV, 63.
 sq. XI, 135. sq.

503. seq. *formidinis huius*,
 cuius? num Scipionis, hu-

strantis singulos et ferro obe-
 untis, e vers. 492. ? an *huius*,
 quam caedum adspectus prae-
 bebatur, e vers. 494. ? Alter-
 tutum profecto cogitavit poe-
 ta; at languidius cogitata ex-
 pressit. Illi formidini illu-
 strandae sequentem compara-
 tionem servire, quis dubitet?
 et quis, post tot variatae
 imaginis huius exempla, in
 ornatu verborum haereat?
 v. quae notavimus ad vers.
 93. sq.

510. seqq. Scipionem tae-
 det *dispersa proelia sectari* h. e.
 immo.

Proelia sectantem, et leviori Marte teneri:
 Omnes in causam belli auctoremque malorum
 Vertere iam vires tandem placet: Hannibal unus
 Dum reslet, non, si muris Carthaginiis ignis
 Subdatur, caesque cadant exercitus omnis, 515
 Profectum Latio: contra, si concidat unus,
 Nequidquam fore Agenoreis cuncta arma virosque.
 Illum igitur lustrans circumfert lumina campo,
 Rimaturque ducem. Iuvat in certamina summa
 Ferre gradum, cuperetque viro concurrere, tota 520
 Spectante Ausonia. Celsus clamore feroci
 Provocat increpitans hostem, et nova proelia poscit.
 Quas postquam audivit voces conterrita Iuno,
 Ne Libyci ducis impavidas ferrentur ad aures,
 Effigiem

515. exercitus omnes in vulg. 516. profectum Latio, sine
 voc. est, quod Nicander primum induxit, ex scriptis et editis
 antiq. Heins. et Leseb. 517. pro cuncta Heins. malebat
 iuncta.

immorari caedibus militum
 fugientium, in quo est ma-
 gna at inutilis opera, unde
 leviolem Martem dicit, cum
 vulgaribus militibus pugnam,
 ut sup. lib. IV, 266, vulgum
 Martemque minorem haecenus
 et leto dedimus sine nomine gen-
 tem. — 516. non profectum
 Latio, nihil iuvabit, non
 proderit Romanis.

523. sq. Livius XXX, 35.
 Hannibal, inquit, cum paucis
 equitibus inter tumultum cla-
 psus Adrumetum perfugit. Iam
 poetam in carmine epico ver-
 santi fugere non poterat, qui-
 bus veluti machinis istam he-
 rois fugam perficeret. Per-
 sequitur itaque artificium, cu-

ius fundamenta a versu 342.
 iecerat. Ibi cum Iunoni de
 Hannibalis vita sollicitae Iu-
 piter condonasset, ut cum e
 pugna saluum seduceret, nunc,
 cum vitae periculo propin-
 quis esset, illa Iovis venia
 utitur. In omni autem simu-
 lacro Scipionis constando,
 quod fugiens dum Hannibal
 insequitur, a pugna abstrahi-
 tur, Silium ante oculos ha-
 buisse imaginem Aeneae, qua
 Iuno Turnum illudebat apud
 Virgil. Aen. X, 636. seq. in
 promptu est, atque ex totius
 loci perpetua imitatione in-
 telligitur. Homerica phan-
 tasmatata, unde similes machi-
 nationes traductae sunt a poe-
 tis,

Effigiem informat Latiam, propereque coruscis 525

Attollit crissis: addit clypeumque iubaſque

Romulei ducis, atque humeris imponit honorem

Fulgentis ſaguli: dat gremium habitusque cientis

Proelia, et audaces adicit ſine corpore motus.

Tum par effigies fallacis imagine vana 530

Cornipedis moderanda cito per devia paſſu

Belligerae datur ad ſpeciem certaminis umbrae.

Sic Poeni ducis ante oculos exſultat, et ultro

Scipio Iunoni ſimulatus tela coruſcat.

At, viſo laetus rectore ante ora Latino, 535

Et tandem propius ſperans ingentia, Poenus;

Quadrupedi citus imponit velocia membra,

Et iacit adverſam properati turbinis haſtam.

Dat terga, et, campo fugiens, volat ales imago;

Tramittitque acies. Tum vero, ut victor, et alti 540

Iam compos voti, ferrata calce cruentat

Cor.

529. *adicit ex Oxon.* — Rom. 2. *adiicit.* Vulg. *addit.*
536. *ſpirans ingentia con.* Heinfii, qui loci ſenſum non ſatis ad-
ſecutus eſſe videtur. vid. nott.

tiſ, alii notarunt, Il. 8, 449.
et φ, 599. ſq. cf. ſup. lib. X,
83. — 524. *ne — ferren-*
tur ad aures. Nempe haec
heroi et viro forti apta ſunt.
Hannibal, ſi Scipionis provo-
cationem audiviſſet, eam ut
vir fortis accepiſſet, atque ita
in periculum vitae veniſſet.
cf. quae Heynius notavit ad
Virg l e 633. — 525. *at-*
tollit ornate, pro galeam cri-
ſtatam capiti impoſuit; ea au-
tem veluti maiorem formam
reddit, v. ad verſ. 393. Se-
quentia, quae reliquum ſimu-
laci habitum deſcribunt, ſin-
gula variata ſunt e Virgilia.

Vol. II.

niſ verſ. 638-40. Compae-
ra locum, et animum adver-
te, annon tibi ſe offerat Si-
lius ſollicitus, ne ad verbum
deſcribat, quae variare di-
cendo cupit.

536. *ſperans prop. ingentia,*
variata, et incommode qui-
dem, ſententia proxime an-
tecedens, *laetus rectore Latino*
ante ora. Hannibal lactaba-
tur ſe Scipioni ita propin-
quum eſſe, ut eum cominus
conſicere poſſit, atque ita *in-*
gentia ſperabat, h. e. magnae,
inclitae caedis ſpem concipie-
bat. — 539. 40. Ecce lo-
quacitatem poetae, quam va-
riandi

Z

Cornipedem, et largas Poenus quatit asper habenas.
 Quo fugis, oblitus nostris te cedere regnis?
 Nulla tibi Libyca latebra est, o Scipio, terra.
 Haec ait, et stricto sequitur mucrone volentem, 545
 Donec longinquo frustratum duxit in arva
 Diversa spatio procul a certamine pugnae.
 Tum fallax subito simulacrum in nubila cessit.
 Fulmineus ductor, Quisnam se lumine caeco
 Compotuit nobis, inquit, Deus? ~~ab~~ latet idem 550
 Cur monstro? Tantumne obstat mea gloria Divis?
 Sed non avelles unquam, quicumque secundus
 Coelicolum stas Ausoniae, non artibus hollem
 Eripies verum nobis. Frena inde citati
 Convertit furibundus equi, campumque petebat, 555
 Cum subito occultae pestis collapsa tremore
 Cornipedis moles ruit, atque efflavit anhelio
 Pectore, Iunonis curis, in nubila vitam.

Tum

549. *numine caeco* e conſ. Heinf. quam firmatam videbat edit. Rom. 2. edidit Lefeb. Sed vid. iterum nott. noſtræ. 554. *citati equi*. Ita cum Heinf. et Lefeb. Vulg. *citaris equis*. Etiam Cortius ad marginem notaverat *citato equo*. 556. *cum subito occultae*. Ita ex Cod. Oxon. et Put. Heinſius emendaverat, et edidit Lefeb. quos ſequi malui, quam vulg. *ſubitae occulto* a Drakenborchio propagatum.

riandi neceſſitas produxit. Virgil. verſ. 646. *illa dato vertit veſtigia tergo*. Ad verſ. 541. v. ſup. lib. VII, 696. — 547. *diverſa diſſita*, remota ab acie. Sed quam operoſe hoc porro inculcat poeta, *longinquo ſpatio, procul!*

549. *fulmineus*, iratus, furens indignatione. cf. lib. IX, 393. — *lumine caeco* h. e. imagine ighota, obſcura, quae me illuſit et feſellit. Hoc modo ſupra formulam extulerat Silius lib. I, 495. *poſtquam*

propior vicino lumine fulſit. Id mox *monſtrum* vocat, veluti larvam, falſum Scipionis ſimulacrum. Similis uſus eſt, quo terrores et phantaſmata ſurentis animo obiecta *monſtra* Virgilius dixit Aen. VII, 376.

554. ſq. Quemadmodum in omni Hannibalis oratione poeta bene et cum iudicio hominis arrogantiam et ἀσβεταὺν quandam expreſſit, ita quoque nunc aptius illuſo Hannibali furor videtur, quo con-
verſo

Tum vero impatiens, Vestra est haec altera, vestra
 traus, inquit, Superi: non fallitis. Aequare mersum 560
 Texissent scopuli, pelagusque hausisset et undae!
 Anne huic servabar leto? Mea signa secuti,
 Quis pugnae auspiciū dedimus, caeduntur; et absens
 accipio gemitus vocesque et verba vocantum
 Hannibalem. Quis nostra satis delicta piabit 565
 Tartareus torrens? Simul haec fundebat, et una
 spectabat dextram, ac leti fervebat amore.
 Tum Iuno, miserata virum, pastoris in ora
 vertitur, ac silvis subito procedit opacis,
 atque his alloquitur versantem in gloria fata: 570
 Quenam te silvis accedere causa subegit
 armatum nostris? Num dura ad proelia tendis,
 Magnus ubi Ausoniae reliquos domat Hannibal armis?

Z 2

Si

perse equo campum petit, ubi
 erum Scipionem offendat.
 allor, an id consilium ma-
 s heroicum est, quam Tur-
 apud Virgilium l. c. qui
 imo nunc buc nunc fluctuat
 uc, An sese mucrone ob tan-
 m dedecus amens induat, flu-
 bus an iaciat mediis etc.

559. Deiectus iterum de
 nsilio revertendi Hannibal,
 m apte furoris progressio-
 e, desperationis documenta
 odit: optat, ut se rexissent
 opuli, et hausissent undae,
 as tamen supra valde dete-
 tus erat, vers. 255. sq. at-
 e nunc demum de morte
 i inferendi cogitat. Versus
 62 - 65. adumbrati sunt e
 rgilianis 672-73. — An
 ro etiam satis congrua sint
 annibalís animo, quae se-
 untur, quis nostra haec de-

lita piabit Turr. torrens, ad-
 dubito: quamvis non ineptum
 sit existimare, hominem et-
 iam immanem et arrogantem
 ita calamitatis extremae sen-
 su frangi et emolliiri posse, ut
 haec talia in mentem recur-
 rant.

568. Cum poeta Hanniba-
 lis animum ita affectum fin-
 xisset, ut reverti in aciem cu-
 peret, vel spe reditus frustra-
 tus vitae finem circumspice-
 ret, non satis erat, ut, exem-
 plo Virgilii vers. 686. Iuno-
 nem induceret moriendi con-
 silium impediētem. Nam
 tum in Hannibale cupiditas
 revertendi iterum valuisset.
 Itaque novam Iunonis frau-
 dem necit, qua Hannibalem
 spe revertendi fallens eo ab-
 duceret, unde reverti non
 posset. 570. versantem in
 glor.

Si velox gaudes ire, et compendia grata
 Sunt tibi, vicino in medios te tramite ducam. 574
 Annuit, atque onerat promissis pectora largis
 Pastoris, Patresque docet Carthaginis altae
 Magna repensuros, nec se leviora daturum.
 Praecipitem et vasto superantem proxima saltu
 Circumagit Iuno, et, fallens regione viarum, 580
 Non gratam invito servat celata salutem.

Interea Cadmea manus, deserta pavenisque,
 Non ullum Hannibalem, nusquam certamina cernit
 Saevi nota ducis; pars ferro occumbere credunt,
 Pars damnas aciem, et Superis cecidisse sinistris. 58
 Ingruit Ausonius, versosque agit aequore toto

Recto

574. pro *gaudes* in Putean. *audes*. 579. *vasti saltus* con-
 Heinii. Eius lectionis sensum Leseb. ita tuetur, ut dicat *sal-*
 positum esse pro *salui*, de sylva. Sed vid. nott. In voc. *super-*
rantem, quod et in Tel. Cod. Rom. 2. Ben. reperiebat Leseb.
 caeteri libri variabant, *properantem*, *praeparantem*. 581. *celata*,
celata, quod otiosum h. l. opinabatur Heinii, coniecit D.
laeta.

glor. fata, cogitantem de morte sibi inferenda. Nempe
 heroi mors omnis inhonesta
 et turpis est, quae non in
 proelio et ab hoste affertur.
 v. ad vers. 261. seqq. —
 576. *onerat*, accumulat promissa, multa promittit, nihil amplius. — 579. *vasto superantem saltu*, fortasse rectius iungas, ut sit poetica notatio praecipitis cursus, quo Hannibal contendebat. Ita equos *saltu superare viam* dixit Virgil. Georg. III, 141. commodius quidem, quia saltus proprie dici de equis potest. At ibi quoque de celeri cursu, *acris fuga*, sermo est. Si-

millima etiam dicendi forma est sup. lib. XII, 456. de gride: *immani per proxima saltu evolas*; et mox: *saltu missitur alite Ganges*. v. Val. Lect. — 581. *celata*, cultato numine suo, sub egie pastoris latens.

582 - 97. Interea, dum Hannibal abest, copiae Punicae fugantur. Haec sententia poetico cultu instructa, quem facile a veritate historica distinguunt, qui animi attendunt. Livius in hac parte nihil adnotavit, cap. 35. *multos hostium pasentem circa campum dispersos*. At poetae erat,

ector, iamque ipsae trepidant Carthaginiis arces.
 mpletur terrore vago cuncta Africa pulsis -
 gminibus, volucrique fuga sine more ruentes
 endunt attonitos extrema ad litora cursus, 590
 e Tartessiacas profugi sparguntur in oras.
 ars Batti petiere domos, pars flumina Lagi.
 ic ubi, vi caeca tandem devictus, ad astra
 vomuit pastos per secula Vesbius ignes,
 t pelago et terris fusa est Vulcania pestis, 595
 idere Eoi (monstrum admirabile!) Seres
 anigeros cinere Aufonio canescere lucos.
 At fessum tumulto tandem regina propinquo
 slit luno ducem, facies unde omnis, et atrae
 pparent admota oculis vestigia pugnae. 600
 ualem Gargani campum, Trebiaeque paludem,
 Z 3 Et

589. *sine morte* Putean. et Oxon. pro quo Heinſius ſcribebat *sine more*, h. e. ἀνοσμως, ut ſup. X, 31. in ſimili fugae notatione. Idem quoque in mentem venerat Bentleio ad Horat. Od. I, 13. 17. et Drakenborchio probabatur; nec dubitavi in contextum recipere, pro vulg. *sine Marte*, quod ſi non nullum, tamen incommodum, ne dicam ineptum, ſenſum habet. 591. *Hi Tartessiacas*. Ita Villebrunius. „Male, inquit ille, Drakenborch. ac *Tartessiacas*, ut libri antiqui.“ O ſingularem et bellam criſin!

ta definitius enunciandis ar-
 tu exercere. — 582. *Cad-*
na manus, Carthaginienses.
 lib. I, 6. — 585. *dam-*
ſſe aciem, h. e. ſponte et
 medio adverſae fortunae actum
 pugna exceſſiſſe; quod mox
 riat *Sup. ceſſiſſe ſin.* — 590.
 avit ſedulo poeta, ne quis
 am fugam vere extitiſſe ar-
 teretur: ita ad miraculum
 que eam exaggerat, auctum
 iam illud comparatione cum
 neribus Veſuvii in Indiam
 que delatis, qua iam uſus

erat Valer. Fl. IV, 507. *vix*
dum ignea montem Torſit bi-
ems; iam Eoas cinis induit ur-
bes. De Batti domibus, quae
 Cyrenaicum tractum designant
 cf. ſup. lib. VIII, 57. et XI,
 382. *flumina Lagi*, Aegyptum.
 v. lib. I, 196. De Seribus et
 lanigeris lucis dictum eſt ad
 lib. VI, 4.

598 - 618. Singula haec,
 quae de Hannibale narranda
 reſtabant, epico cultu inſtru-
 cta extulit, quorum nihil ve-
 ritas, hiſtorica agnoſcit. —

Et Tyrrhena vada, et Phaethontis viderat amnem
 Strage virum undantem; talis (miserabile visu!)
 Prostratis facies aperitur dira maniplis.
 Tum superas Iuno sedes turbata revisit. 60
 Iamque propinquabant hostes, tumultoque subibant,
 Cum secum Poenus: Coelum licet omne soluta
 In caput hoc compage ruat, terraeque dehiscant,
 Non ullo Cannas abolebis, Iupiter, aevo.
 Decedesque prius regnis, quam nomina gentes 61
 Aut facta Hannibalis sileant. Nec deinde relinquo
 Securam te, Roma, mei: patriaeque superstes
 Ad spes armorum vivam tibi. Nam modo pugna
 Praecellis, resident hostes: mihi satque superque, 61
 Ut me Dardaniae matres atque Itala tellus,
 Dum vivam, expectent, nec pacem pectore norint.
 Sic rapitur, paucis fugientum mixtus, et altos
 Inde petit retro montes tutasque latebras.

603. *Strage virum* vulg. lectionem etiam Cod. Tel. et edd.
 Rom. 2. a Villebrunio adhibita firmabat. In aliis libris *strag-*
fera, vel vitiose *vera*.

601. *Gargani campum*, Appu-
 lum, Cannensem, obvia mon-
 tis illius notatione.. cf. lib.
 IV, 553. — 607. sq. Poe-
 tae hoc institutum est, quod
 etiamnum arroganter et cum
 minis loquitur Hannibal. Ap-
 pud Livium XXX. 35. *Han-*
nibal quum Adrumetum r-fu-
gisset: occursumque inde Cartha-
ginem redisset, falsus in curia
est, non proelio modo se, sed
bello victum, nec spem salutis
atque quam in pace impetranda
esse. Sed nec inepte fecit Si-
 lius, quod ex animo Hanni-
 balis nunc ea veluti praemon-
 stravit, quae sequenti tempo-

re contra Romanos molieba-
 tur, postquam se ad Antio-
 chum contulerat. — 601
non Cannas abolebis, non de-
 lebis memoriam victoriae Can-
 nensis, quae simul virtutis
 meae memoriam conservabi-
 v. lib. I, 61. 62. — 61
modo pugna praecellis, ref. b-
 stes; sententia cum acerb-
 contemtu dicta: profecto, in-
 quit, hodie hostes tui residen-
 quiescunt, cum pugna pra-
 cellas, et devictos in fuga
 convertisti: Sed mihi sat
 est, a Roma metui. 617. i
 poeta rerum ab Hannibale g-
 starum filium abruptit,

Hic finis bello. Referantur protinus arces
 Aufonio iam sponte duci. Iura improba ademta, 620
 Armaque, et incisae leges, opibusque superbis
 Vis fracta, et posuit gestatas belua turres.
 Excelsae tum saeva rates spectacula Poenis
 Flammiferam accepere facem, subitaque procella
 Arserunt maria, atque expavit lumina Nereus. 625
 Mansuri compos decoris per secula rector,

Z 4

De-

625. pro *lumina* Heins. coni. *fulmina*.

carminis finis esse possit. Hannibal iam veluti evanescit. Praeterea in fuga Hannibalis ne consentiebant quidem scriptores historici. Nonnulli Adrumetum refugisse, et inde Carthaginem accitum tradebant (v. Liv. XXX. 35. fin.) Alii ex acie ad mare pervenisse, inde praeparata nave ad regem Antiochum extemplo profectum narrabant. (v. Liv. l. c. cap. 37. f.)

620 - 25. Sequuntur pacis conditiones Carthaginienfibus a Scipione concessae. Inter has apud Livium l. c. cap. 37. sunt: ut liberi legibus suis viverent, naves rostratas, praeter decem triremes traderent, elephantosque, quos haberent, domitos: neque domarent alios. Itaque, ut Drakenborch. notavit, Silius a Livio sua discrepare videtur, dum iura ademta, et incisae leges dicit. Nisi quis rationem probet Dausqueii, qui leges pacis intelligit columnis aut tabulis

incidi solitas. Villebrunius, qui itidem hanc sententiam tuctur, laudavit Leonh. Aretinum de bel. Pun. primo pag. 31. — Vis autem fracta opibus eo haud dubie pertinebat, ut, Livio auctore, frumentum, stipendiumque auxiliis praestarent; decem millia talentum argenti descripta, pensuque aequis, in annos quinquaginta solverent. — 623. Livius l. c. cap. 43. Naves (quas Carthaginienfes ex pacto tradidissent) proventus in altum incendi iussit Scipio. quingentas fuisse omnis generis, quae remis agerentur, quidam tradunt: quarum conspectum repente incendium tam lugubre fuisse Poenis, quam si ipsa Carthago arderet.

626. fqq. Livius de Scipione libri 30. cap. ult. Pace terra marique parata, in Siciliam Lilybaeum traiecit. Inde Romam pervenit, triumphoque omnium clarissimo urbem est inductus etc. Hunc triumphum itaque

Devictae referens primus cognomina terrae,
 Securus sceptri, repetit per caerula Romam,
 Et patria invehitur sublimi tecta triumpho.
 Ante Syphax, feretro residens, captiva premebat 630
 Lumina, et auratae servabant colla catenae.
 Hic Hannon, clarique genus Phoenissa iuventa,
 Et Macetum primi, atque incocti corpora Mauri,
 Tum

628. *securus coepi* id. con.

itaque poeta, per partes fere singulas easque ornatu poetico instructas, persequitur. 627. *primus cogn. terrae dev. referens*, dum Africanus dictus est. Nam ante Scipionem fuerunt, qui a populis vel civitatibus devictis appellati sunt, ut Coriolanus, Fidenas. Ah universa terra primus Scipio nominatus. Hoc itidem Livius: *Africanum cognomen militaris prius favor, an popularis aura celebraverit, parum compertum habeo. Primus certe hic imperator nomine victae a se gentis est nobilitatus.* — 628. *securus sceptri*, h. e. certus de summo imperio Romae parto Poenis devictis. Bene Villebrunius: après avoir assuré l'empire a Rome. Falso Dausqueius ad titulum regis a Scipione repudiatum e lib. XVI, 279. sententiam refert.

630. Videntur mihi arguari, et doctrina sua abuti, qui non vivum Syphacem, sed eius effigiem a poeta describi existimant, in solo seculo

haerentes, quae simulacrorum tantum machina fuerit. Quia probet poetam, et Silium imprimis, ita in ordinem cogi? Et cui non, *Syphax residens, premeus lumina, catenis indutus, vivum potius, quam pictum persuadeat?* Nec rara est consuetudo Silii a Liviana sententia discrepandi, ubi omnis historia dissentit. Igitur cum Livius tradidisset, *morte subractum spectaculo magis hominum, quam triumphantis gloriae, Syphacem esse; Tibure haud ita multo ante mortuum; conspectam tamen eius mortem fuisse, quia publico funere sit elatus*, in his non alia nisi haec sententia erat, Syphacem in triumpho prorsus non fuisse ductum. Sed idem Livius illico addit: *bunc regem in triumpho ductum Polybius tradit.* Hanc igitur sententiam poeta arripuit et expressit. v. Polyb. XVI, 12, Valer. Max. VI, 2. et cf. sup. lib. XVI, 273. sq. — 633. *incocti adusti sole, nigri.* Lib. VIII, 269. *adustus corpora Mauri*

Tum Nomades, notusque sacro, cum lustrat arenas,
 Hammoni Garamas, et semper naufraga Syrtis. 635
 Mox victas tendens Carthago ad sidera palmas
 Ibat, et effigies orae iam lenis Hiberæ,
 Terrarum finis Gades, ac laudibus olim
 Terminus Herculeis Calpe, Baetisque lavare
 Solis equos dulci consuetus fluminis unda. 640
 Frondosumque apicem subigens ad sidera mater
 Bellorum fera Pyrene, nec mitis Hiberus,
 Cum simul illidit ponto, quos attulit, amnes.
 Sed non ulla magis mentesque oculosque tenebat,
 Quam visa Hannibalis campis fugientis imago. 645
 Ipse, adstans curru, atque auro decoratus et ostro,
 Martia praebebat spectanda Quiritibus ora.
 Qualis odoratis descendens Liber ab Indis
 Egit pampineos frenata tigride currus:

Z 5

Aut

645. Rom, 2. subiensis.

Maurus. cf. lib. II, 439. — 635. *semper naufr.* v. lib. II, 63. — 637. *effigies orae Hib. iam lenis*, veluti vultu declarans se victam et bello fractam. 639. *terminus Herc. laud.* quo Hercules post longos labores se contulerat. *Herculeas metas*, et columnas in eodem tractu saepe poeta memorat. v. lib. IX, 549. I, 142. — *Baetis solis equos lavat*, ut ultimus fere Hispaniae Occid. fluvius in sinum Gaditanum influens, noto et perpetuo poetarum phantasmate, de quo vidimus lib. VI, init. et X, 39. ubi *stagna in Tarreffiaca Phoebeus mergit equos*. — 641. *mater bellorum Pyrene*, quatenus eius

accolae inprimis feroces bello fuerunt. cf. lib. I, 190. — 642. *non mitis Hiberus*, ambiguum est. utrum accolas designet bellicosos et feroces, an fluvii ipsius amnibus multis aucti vim et impetum, quo in mare Mediterraneum inferatur. — 646. *Ipse Scipio victor*. 648. De Bacchi in India expeditionibus et triumpho nota res est e Diodor. Sic. II, 38. III, 62. sq. Strab. XV, pag. 687. sq. Apollod. III, 5. Macrob. I, 18. Martial. VIII, 26. cui inprimis frequentata ad Bacchi Herculisque triumphos allusio est. Nec minus notus e monumentis antiquis currus Bacchi a tigribus vectus.

v. in-

Aut cum Phlegraeis, confecta mole Gigantum, 650
Incessit campis tangens Tiryntius astra.

Salve, invicte parens, non concessure Quirino
Laudibus, ac meritis non concessure Camillo.

Nec vero, cum te memorat de stirpe Deorum,
Prolem Tarpeii mentitur Roma Tonantis. 655

650. *confecta* lire Putean.

v. interpr. ad Virgil. Ecl. V, 29. et Aen. VI, 802. sqq. quem locum nunc Silius in comparationis utriusque delictu in mente habuisse videtur. — *odorati Indi* ex aro-

matibus, quorum India imprimis ferax; v. Strab. l. c. pag. 695. — 650. De *Phlegraeis* campis diximus ad lib. IV, 277. et IX, 305.

I N D E X

IN SILIVM ITALICVM.

A.

A Belo numerabat avos 1, 73.
 dextera a curvis non segnis
 aratris 1, 614. a duro haud
 imbellis aratro 8, 401.
 squalent a pulvere crines
 4, 252.

Ab ira movit arcus 2, 139.
 proclamat ab ira 6, 699.
 longi laboris ab ira 9, 535.
 exclamat ab ira 11, 99.
 asper ab ira 12, 551. fac-
 tus 16, 521. in se versus
 ab ira 16, 436. falcatus ab
 arte ensis 3, 278.

Abaris 10, 135.

Abdiderant piceae umbris tem-
 plum 1, 84.

Abduxere gradus in terga re-
 latos 10, 18.

Abella 8, 545.

Abies fata ferens 4, 256.

Abigere; quae dum abigomen-
 ti 8, 124.

Abire; abeunte favore Deum
 2, 206. abeunt in nubila
 montes 3, 493. mens abiit
 10, 265. abiere doli 12,
 505. abiere in cineres mi-
 nae 14, 315.

Abnuis inceptis me comitem
 3, 110. abnueret sortem
 4, 807. descendere fauces
 abnuerant alimenta 14, 599.
Abolere Aegates 1, 61. abo-
 lenda sunt tristitia facta 7,
 549. non abolebis Cannas
 17, 609.

Abripuit virum gloria 6, 332.
 abreptus caedum amore 5,
 229.

Abrumpere turbando vocem
 2, 330. abrumpere cuncta
 cum luce 9, 649. abrum-
 pit galeam 12, 242. pri-
 mordia rerum 3, 79. buc-
 cina somnos 15, 48. ab-
 rumpitur fas 2, 293. spes
 abrupta e medio 8, 51. ab-
 rupto foedere 1, 296. ag-
 mine 13, 682. abrupto in
 antro 7, 419. coelo 6, 608.
 abruptum ingenium 7, 219.

Abscedere vitae tempus 12,
 560. abscedens Auster red-
 dit mare 17, 209.

Abscidere caput hoc 10, 52.

Abcondis caede virorum cam-
 pos 11, 522. puppibus ae-
 quor 17, 49. galeis ora 14,
 636.

I N D E X

636. aere telum 1, 316. secretis ruris absconderat annos 15, 597.
- Abstis* bello 2, 325. *abstite* ponto 2, 371. oculis *abstis* imago 2, 568. *abstis* damnare 6, 448. Iupiter cura 13, 512.
- Absolve* manum 9, 150.
- Abstinnisset* ire 12, 44.
- Abstraxit* arboris molem 6, 195.
- Alsumite* me votis vestris 4, 800.
- Aarnan* amnis 3, 42. 15, 288.
- Acon* 9, 117.
- Accedere* collem 6, 604. *accede* secundis 8, 328. silvis 17, 575.
- Accenderat* ira hostem 4, 274. hos accendit nobile nomen 16, 330. pectora donis 16, 460. mentem pudor 1, 493. corda laudibus 17, 293. dextras 12, 351. in proelia mentes 1, 345. 4, 170. accensis ad funera dextris 5, 258. hortando in hostem 8, 610. pugnas aere 8, 490. Martem 15, 594. accensa iuventus 5, 210. cohortes viso hoste 4, 58. accendit bellua flammam 9, 614. aras 13, 620. tempora fulminis igni 14, 589. Sirius ignes 16, 99. accensa ira 4, 644. 5, 105. accensus in iram 5, 558. invidiam 8, 260. curas 7, 526. studia 1, 185. accensus scopulus 3, 641. arma 7, 333. undis fervore 5, 605. gemmis galeam clipeumque accenderrat auro 15, 678. accendunt lucem Eoi fulgentibus armis 11, 518. accensis sole venenis 1, 285. sol accendit Olympum 3, 671.
- Acceptare* iugum 7, 41.
- Accipit* mortem in viscera manantem 5, 529. accepit Hannibalem Bruttia 16, 2. lateri ferrum 7, 626. pectoribus ferrum 10, 7. regia mores 14, 87. tellus ossa sepulcro 11, 386. tellus freta 14, 13. rates faciem 17, 624. caedem accepit ab hoste cornus 4, 141. accipio verba vocantum 17, 564. quae postquam accepit 9, 479. accepere tuba spatium 16, 481. quem postquam accepit monstrante armigero ductor 5, 573.
- Accisa* lacertis ornus 10, 532. accisae gentes 8, 589.
- Accitis* populis 2, 392.
- Accola* lucis 1, 414.
- Accommodat* enslem lateri 5, 146. aciem ripis 5, 219.
- Accumulas* clades 4, 600. praeconia leto 2, 336. accumula coepta dextra 15, 654. primordia 11, 257.
- Acer* ruis in enses 3, 120. Flaminium 6, 22. hinnitum equorum 4, 96. acri mole retorquebat hastas 4, 450. acri pugnae 9, 488. bellis labor acrior 3, 92. acer moriri iuga venatibus 3, 338.

338. acris expavit moles 3, 463.
Acerba hasta 6, 60. lues 12, 184. fessus acerbis 14, 559. Cocyti paludem 13, 425.
Acerbanzem caetera questu 6, 117.
Acerrae 8, 537. 12, 422.
Acestes Troianus 14, 45. Hectorius 14, 205.
Achaemenio ritu 7, 647. odorem 15, 23. arcu velocior 15, 570.
Achaeus 14, 268.
Achaia rura 14, 5.
Achares 14, 228.
Acheloias 12, 34.
Achemor 17, 427.
Acheronta videbo 2, 367. Acherontis portas 13, 465. tristior Acheron 13, 571.
Acherrae 3, 299. 7, 338.
Acherusius humor 13, 398. pestis 14, 613.
Achilles aeternus carmine 14, 95.
Acis 14, 221.
Actyde 3, 363. 8, 552.
Acontes 16, 564.
Acrae 14, 206.
Acrifionis muris 1, 661.
Acrius intendunt vires 1, 334. verteret acrius ad Tyrios mentes 11, 55. nato percit acrius 6, 624.
Actaeon 12, 365.
Actia templa Phoebi 15, 302.
Actus rerum 1, 581. comes ibat in actus 10, 136. Deus tantos inciderit actus 3, 78.
Acuit hos dexter Deus 5, 228. lapsas mentes 10, 606. acuiunt extrema pericli 1, 559. stimulus 1, 113. fraudibus enses 12, 52. spicula veneno 1, 325.
Acuta pinus 13, 331.
Adaequant Marcellum decori Martis 12, 278.
Addere; mensis crimen 2, 523. addo me casibus socium 6, 372. pietas quos addidit umbris 4, 398. addere bello dextram 10, 233. se clausis 2, 20. castris sese optarat 6, 21. adde modum dextrae 4, 668. addita cura 10, 277. addita vincla viro 17, 142. addita Erynnyes 2, 595. spem miseris 12, 330. cursum fati 12, 45. mentibus iras 9, 454. tela 10, 105. rabiem in fines Italum addiderat patris furor 1, 71. in spatio addebant 16, 374. tergo hastas 15, 722. propriorem addere Martem 5, 442. incendia ramis 7, 261. sulco semina 3, 350.
Addixit populum inermem 15, 247.
Adducere; adductis nervis 1, 334. adductum cantu mare 11, 475. adductis ad pectora tonsis 11, 492. frenis 13, 834.
Adesum cladibus 13, 679. adesi montis fragmina 3, 470. adesi pluteis 1, 363.
Adberbes 7, 601.
Adigunt Furiae 1, 444.
Adimere; si tibi non esset ademptum cecidisse 9, 425.
Adire ad decus dextrae lingua 8, 263. arma iubetur 9, 272.

I N D E X

272. voces aethereas adie-
re domos 6, 253.
- Adiungere* astus ferro 6, 307.
dexteras Poeno 11, 4. La-
tiis fati adiungit tua no-
mina 16, 131. sera ad lau-
des arma 5, 115. adiuncta
Venere 4, 669. adiunctos
per agros 8, 642.
- Adiuvat* nodo cursuque ha-
stam 4, 291. turbo hastilia
9, 509. vires adiuta hasta
6, 250. adiutae flammæ
7, 354. adiutas ductoris
crescere laudes 11, 614.
- Admiscentem* aspera telis dicta
1, 443.
- Admissæ* vires 4, 698.
- Admorsa* hasta 5, 332.
- Admover* castra 1, 296. fata
Urbi 8, 247. harundo ad-
moveret ferrum palato 7,
651. genus admotum Su-
peris 8, 295. admota ocu-
lis vestigia pugnae 17, 600.
admota perstringit moenia
ripa 8, 457. si admoveris
ora 11, 346. admoto side-
re lunæ 13, 557. admota
bella, 16, 93.
- Adnabat* classis subsidio 14,
354.
- Adolere* focos 11, 278.
- Adorans* imaginem 6, 37. ado-
rata puppis 14, 437.
- Adstabas* res loco 12, 480.
- Adstringitur* lateri ensis 16,
243. ponte Niphaten 13,
765. nodis trabes 13, 107.
adstrictus intortos amictus
5, 307.
- Adstruus* auditis pavor 4, 8.
- Adveneras* cunctis 13, 704.
- Adversa* mole 4, 653. adver-
sa pectora 17, 486. adver-
sas undas 17, 45.
- Advertere* mentem praedae 5,
426. aures 16, 295. sen-
sus 16, 213. procellis ocu-
los 6, 106. ad incensas ad-
vertam patriae sedes 16,
692. advertère coloni 1,
258.
- Advocat* enses 17, 87. ad co-
namina noctem 9, 82.
- Adustus* corpora Maurus 8,
269.
- Adymachidis* 3, 279. 9, 224.
- Aeacida* 1, 627. 13, 796. 14,
95.
- Aeetae* proles 8, 500.
- Aegates* 1, 61.
- Aeger* fugit 7, 722. aegrum
visis 17, 171. aegra peri-
clis pectora 15, 135. ae-
grum stimulis 3, 214. ae-
grum vulneribus 6, 77. ae-
ger animi 8, 108. delicti
13, 52. aegra timoris Ro-
ma 3, 72. fides 2, 392.
spina 271. aegro nili 1,
495. aegros ad proelia ni-
sus 2, 518. bonis mens ae-
gra 7, 726. aegris rebus 7,
395. mortalibus 4, 794.
spes 9, 543. servitia 13,
883. aegra pugnae amore
castra 9, 36. noctibus ae-
gris 7, 305. curis 4, 726.
- Aegide* deposita 7, 460.
- Aemula* crinibus barba 5, 439.
virtus 1, 510. aemulus an-
tris Cirrhaeis 3, 9. aemula
Herculei laboris facta 4, 4.
- Acolii* Austri 1, 193. furor 9,
525. Acolio nomine re-
gnatas

IN SILIVM ITALICVM.

gnatas terras 14, 70. tyrannis 15, 424.
Aequaevo corpore fratres 13, 191.
Aequana felicia Baccho 5, 465.
Aequanus 5, 176.
Aequare; palmis aequat harenas 6, 38. noctes somno 7, 340. merita donis 15, 254. ora 4, 237. Gradivum passibus 4, 462. senium corde sagaci 8, 467. aequari funere 9, 424. Superis 4, 812. 11, 328. aequarunt irae dextras 13, 184. aequantem pectore sensus humanos 10, 473. gradus 16, 397. ubi spatia aequarunt transacta tenebras 13, 420. aequatam munere 8, 233. aequato munere 2, 7. aequatum caput 2, 314. 3, 605.
Aequicula 8, 371.
Aequi Falisci 8, 491.
Aequorei iuveni 5, 132. puppi 12, 446. tropaeis 14, 32. vias 17, 54.
Aequus suavor metus 5, 477. fors non aequa 2, 5. vita non aequa 11, 188. non puppibus aequus 3, 473. non aequa victoria 2, 699. non aequa fama 17, 34. non aequo Superum genitore 3, 2. sub Iove non aequo 12, 21. non aequus regione loci 12, 498. non aequa premit foederibus 1, 107. non aequos fluctus 3, 260. non aequus Mulciber 14, 55. non aequas Arctos 3, 192.

Aeratae carinae 11, 589. aeratam in bella bipennem 5, 499.
Aereus fulgor 6, 357.
Aeripedis cornua cervae 3, 39.
Aerius vertex 1, 128. rupes 1, 371. mons 4, 742.
Aerisonis antris 2, 93.
Aes; aera cassidis 1, 401.
Aesculus 5, 481.
Aesernia 8, 568.
Aesis 8, 446.
Aestifero cancro 1, 194. axe 1, 657.
Aestuat Acheron fanie 13, 572.
Aestus formidinis 2, 360. laudum 16, 480. vulneris 6, 98. Stygios 6, 219. aestibus alternis celebre 3, 392.
Aeas calidi sanguinis 7, 66.
Aeternus carmine Achilles 14, 95. cursus 4, 692. noctis regnator 7, 698. tenebrae 7, 586. antro 3, 36. gentem 1, 28. disortia 3, 419. aeterno fixum sub pectore 7, 554. aeterna Megacra 13, 611. sede aeterna 17, 467. umbras 7, 741. aeternum grandine tecta 3, 479.
Aether igneus 1, 135. levis 2, 513.
Aethereis oris 3, 137. mons 3, 480. flamma 5, 73. domos 6, 253. sulfur 10, 168. luce 13, 497. aethereo cursu 16, 502.
Aethiopum tellus 12, 605.
Aetna eructat gemitus 14, 59.
Aetnaei triumphus 9, 196. incendia 9, 448. Aetnaeus ensis 9, 459.

Aetne

- Aetne* rupibus ardua 14, 578.
Aetolos campos 1, 125. *Aetolae* umbrae 7, 484. regis 11, 508. tellus 15, 286.
Aevi glaciem cohibent 3, 460. aevum senior sentit 2, 143. rudi in aevo 15, 17.
Afferre; attulit hospitio pes dexter et hora Lyacum 7, 171. victorem cursus attulit 9, 107. attulerant flamina terris Magonem 11, 486. afferimus dextram 16, 146.
Afficere; affecit leto 2, 184. hieme affecta 15, 502.
Affixit plectro dextram 14, 403. hasta nitentem affixet transtro 14, 536. ripae hasta affigitur 4, 590. affixo in robora ferro 14, 328. cornus campis affixa 7, 616. coelo navita 7, 363. corpora terrae 1, 674.
Afflatur sonipes hinnitibus montes 1, 578. afflata flammis ora 17, 114. afflata rotis fraternis Cynthia 4, 483. afflatus Cupidine 11, 422.
Afflatus cornipedum 1, 436. afflatus tabe 5, 159. peste 6, 240.
Affligere patriam 8, 319. teluri afflixit 9, 632. membra afflicta solo 7, 614. afflictus saxo 11, 83.
Affrenis Boreas alis 14, 124.
Affulsi Venus 7, 467.
Affuso a pulvere 4, 252. affusa mole 5, 65. affusus Poenis 13, 695. carinis 15, 219. ventis 17, 219.
Africus 3, 659. 7, 571. fuscis alis 12, 617.
Agamemnonia Mycene 1, 27.
Agathocleis tropaeis 14, 652.
Agathyrna 14, 259.
Agenor 1, 88.
Agenoreus ductor 3, 631. arces 1, 15. aënis saturata purpura 7, 642. Agenorea nubes 12, 167.
Agere; egerat arte sedendi 8, 14. ardor agit 2, 39. egit Erinnyes 2, 595. se agebat navis 14, 391. terris infestus agebat 7, 212. agitur praeceps 4, 720. agitur pelago 8, 65. egit currum 7, 690. quadrupedem 1, 161. agit flammam ignis 4, 679. Gradivus fluctus agit in castra 9, 528. astris agat scopulos 2, 354. exitio superbia agebat 11, 37. agit coelis telum 12, 240. per medios agitur 10, 42. actam in caedes aciem 10, 191. actus in adversos 5, 240. agitur per membra sudor 1, 526. aper latratibus actus 1, 421. actum desuper chalybem 14, 326. acta medullis pestis 2, 462. procellis tempestas 3, 228. tormentis trabs 6, 280. acta bipenni silva 10, 530. glaciem Aquilonibus actam 17, 490. faucibus acta suspiria 11, 220. metis agebat sese 16, 441. pectora agebat ad consulta 10, 423. tempora agit 3, 579. prae se pectore agit 4, 604. actae testudinis 2, 365. acta

IN SILIVM ITALICVM.

acta secundis 11, 393. clamor agit bellum 9, 333. acta dextrae 6, 705.

Agger montis 4, 742. mobilis 9, 240. muri 1, 265. arduus 1, 348. aggeribus Alpinis 3, 447. ripae aggere 3, 462. 6, 281. flumineo 10, 92. confurgens aquarum 4, 652.

Aggerat incendia belli 2, 359.

Agglomerant arma 5, 238.

Agili discurfu 9, 278. vigore 15, 197. agiles gressus 3, 180.

Agitat pugnae simulacra 7, 119. rerum agitarit habenas 17, 176. agitanda bella 10, 307. bella feris 1, 395. saltus 2, 95. agitata agmina ferarum 2, 437. agitantibus fatiis 8, 159. agitabat gloria 11, 547. Mavortem 13, 18. 14, 9. agitabat viros furiis 1, 146. agitantem verberare manes 2, 530. agitare domos 16, 683. bello 3, 701. hortatibus 12, 68. agitant flamina culmos 9, 358. gaudia 15, 420. convivia 15, 273. otia 12, 680. vatium mentes 3, 5. consulta 1, 675. vertendas arces 16, 159. ceu primas agitent acies 9, 330.

Agmen aquarum 12, 619. coli tanto agmine mentas 11, 286. agmine cornipedum 8, 355. tremulo agmine cornus venit 14, 442.

Agnoscere visu 7, 729. dex-

Vol. II.

tros agnovit in alite Divos 13, 820.

Agragas 14, 210.

Agrestem iram 14, 224.

Agyllae 5, 17.

Agyrena manus 14, 207.

Ala; stridentibus alis 9, 515.

1, 589. 14, 124. tantis

venientibus alis 16, 507.

ala densior 2, 84. calae oc-

cultant venantes 2, 419.

alis fuscis horridus Corus

3, 524. movent alas venti

7, 257.

Alabis 14, 227.

Alatus equus 6, 257.

Albanus 4, 383.

Albenti in aethra 5, 283.

Albescit salis facies 14, 361.

Albula 6, 391. 8, 457.

Albus dies 15, 53.

Alcida 1, 276.

Alcmena satus 2, 493.

Alecto 2, 673. 13, 432.

Alere; animos favor alebat

11, 556. fortuna alitur 10,

598. tenebrae silentia ale-

bant 15, 613.

Ales sacra 6, 26. ales imago

17, 539. alite saltu 12,

460. iaculo alite 17, 416.

equo 12, 67. planta 4,

340. plumbo 3, 365.

Algida 12, 537.

Aligero ferro 2, 92. lapsu 3,

169. ferret plantas 14,

507.

Alipedem currum 7, 700. tur-

mae 3, 292. 15, 554.

Allabere terris 9, 473. per ta-

citum allapsus 10, 354. al-

lapsa per auras 15, 21. al-

lapsa genibus 8, 74.

A a

Ala

I N D E X

- Allatraverat ore invidia* 8,
 292. *allatrantia vitia* 11,
 428.
Allia 1, 547. 6, 555.
Allisae 8, 537.
Allifanus ager 12, 526.
Allius 4, 556.
Almo tepidus 8, 365.
Alpes celsae 1, 117.
Alpbeon 14, 54.
Alpina domo 3, 492. *Alpina*
 manus 3, 544.
Alsum 8, 477.
Alvernar Mavors casibus 5,
 531. *alternata vestigia* 1,
 155. *alternata fortuna* 9,
 355. *alternatos fascies* 10,
 60.
Alternus animae Pollux 9, 295.
alterni consulis iura 13,
 102. *clangor resonat* 1,
 338.
Altrix bellorum 1, 218.
Alus Iertes 5, 259. *solum*
 14, 89. *imperium consulis*
 10, 392. *titulo* 15, 259.
spolia 8, 256. *decora* 3,
 144. 6, 124. *alti compos*
voti 17, 540. *discriminis*
alta merces 17, 390. *ca-*
nor virum 4, 162. *virtutis*
patrum 10, 68. *prudentia*
Circi 16, 340. *vocibus* 16,
 398. *erroris poenas* 7,
 517. *vetustas* 1, 26. *avos*
 8, 295. *Tullo sanguis ab*
alto 8, 407. *Saturno* 8,
 440. *altam sanguine val-*
lem 5, 667. *silva alta iu-*
gis 10, 531. *maria* 1, 208.
ab alto pectore 1, 685. *al-*
tac noctis vis 3, 198.
murmura 3, 698. *pectus*
 4, 294. *alto gemitu* 6,
 415.
Alumna noctis 2, 531. *alumna*
Libyae 9, 532.
Alumnus Cadmeae stirpis 1,
 106. 514. *alumno dives*
 1, 292. *telluris* 4, 277.
alumno Marmarico 11, 182.
terrae dominantis alumni
 4, 228.
Anabat stravisse feras 2, 72.
amata Maenala 13, 345.
Amastra 14, 267.
Amazonius Thermodon 8, 432.
Ambages aevi 8, 44.
Ambiguus vates 7, 436. *nati*
 2, 649. *causas* 7, 265.
ambiguus fallax armis 11,
 10. *dictis* 2, 385. *ambiguo*
sub Marte 2, 393. *ambi-*
guae mentes 14, 115.
Ambix telis 13, 141. *ambie-*
rat fluctus 14, 867.
Ambisus Cannas fovebat 8,
 259.
Ambracios sinus 15, 300.
Ambrosii succi 7, 210. *comae*
 12, 245. 15, 24.
Ambustum nivosis cautibus 4,
 68. *ambusta comas abice*
 4, 614.
Amens fera corpus 9, 610.
Amentante Noto 14, 423.
Amensum 4, 15. 9, 509. *a-*
menti opem 13, 159.
Amerinus 8, 462.
Amictus noctis squalibat coe-
lum 5, 36. *coeco amictu*
condit terras 12, 613.
Amicum numen 1, 512. *non*
amicum auro 13, 723.
Amisit ora 4, 242. *laudem*
 11, 367. *amifere tenebrae*
 requiem

- requiem 6, 563. amifere
 iētus spatium 9, 321.
Amiterna cohors 8, 416.
Anomo Affyrio 11, 404. fra-
 grantis 15, 117.
Amorgus 10, 201.
Amovere; memet finibus amo-
 rim Aufoniae 17, 224.
Amphionio peſtine 11, 446.
Amphitryoniades 2, 582.
Amplecti; clipeo amplexus ter-
 ram coelumque 7, 121.
 amplexa mentem fides 6,
 132. amplexus auxilium
 loci 15, 232. dextra dex-
 tram amplexus 16, 156.
Amplexu perenni 7, 245.
Ampuat rigor artus 3, 553.
Amulius 8, 297.
Anyclae 4, 360. 8, 530.
Amyclaeum ductorem 6, 504.
 Canopus 11, 433.
*Anaëtor*ia ſigna 15, 299.
Anagnia 5, 543. 8, 394. Ce-
 realis 12, 533.
Anapus 14, 515.
Ancipites Superi 15, 572. an-
 cipiti timore 3, 557.
Ancon 8, 438.
Ancora ultima 7, 24.
Anſractu aggeris 12, 54.
Angens ſua guttura livor 13,
 584.
Angitia 8, 500.
Anguſta peſtora malis 11,
 171. anguſtae ſpes 10, 279.
Anhelat clade 8, 660. aequo-
 ra 1, 592. anhelantes ſul-
 fure campi 12, 134. anhe-
 lans vulnere 10, 240. an-
 helantes Garamantes 3, 10.
 anhelantem ardoribus or-
 bem 16, 100. anhelans
 murmur 13, 428. anhe-
 lum murmur 5, 604. anhe-
 latis iētibus 14, 379.
Anbela niſu 1, 531. equo 1,
 298. fervorem 9, 627.
 longi laboris anhelos 15,
 718. gurgitibus 3, 452.
 anhelos pondere loricae 13,
 227. equos Titan immer-
 ſit 1, 209. certamina 2,
 430. guttur 4, 171. ilia
 4, 179.
Anienis undae 1, 606. caeru-
 lus Anio 10, 364.
Anienicolae Catilli 4, 225.
 Nymphae 12, 751.
Animoſa facta 1, 612. ſangu-
 ne 2, 304.
Animi mortales 2, 316. ani-
 mo bella gerebat 11, 330.
 animi probarat cornipe-
 dem 16, 166.
Anna 8, 128.
Annectere plura 15, 805. 11,
 604.
Annifa doloris viribus 2, 123.
Antaeus 3, 264.
Ante alios ingenio 14, 342.
 ante Argos optavit 1, 26.
 ante tubas 9, 52. primam
 ante-aciem 8, 468.
Anteire ventos lacerto 16,
 562. candore olores 13,
 116. annos labore 2, 348.
 caetera anteibat 9, 437.
 anteibat cunctos exigere
 ferrum 5, 355. anteire in-
 ſidias 13, 617. quid vellet
 Auſter, anteibat 14, 456.
Antenna 8, 367.
Antenor 8, 605.
Anſipſata 8, 532. 14, 33.
Antiquum diem manes expa-
 vere

- vere 5, 619. antiqua stirps
 1. 152.
Ansiset cunctis potentia tua
 9, 538. quis dextra anti-
 sset 14, 142.
Anxia fati Roma 9, 349. an-
 xius adventus 12, 492.
Anxur 4, 534. 8, 392.
Aonidae sorores 11, 466.
Aonius cantus 8, 596. testudo
 11, 438. plectrum 12, 220.
Aperire ruinae locum 8, 247.
 diem in secula 9, 341.
 causas irarum 1, 19. me-
 ditata 11, 316. aperit re-
 gna Latini 3, 644. apertis
 Aurora thalamis 10, 526.
Apex igneus hastae 1, 466.
 apex fulsit vertice 16, 120.
Aplustria 10, 325.
Apono gaudens populus 12,
 218.
Appellitur fera 9, 570. orae
 1, 23.
Appenninus 2, 314.
Appetit laevos conatus 16,
 403. ore tellurem 5, 527.
 arva morfu 9, 384.
Appius 5, 292.
Applaudit exercitus 11, 412.
 applausae cervicis sonitus
 16, 358.
Applicat muris undas 14, 318.
 sopor sua munera 6, 96.
 applicito aggere silvis 15,
 410.
Apprendere tuta 4, 587. mor-
 fu tellurem 17, 264. pri-
 mos equos 16, 374.
Aptabat carbasa vento 3, 130.
 aptat tegmina humeris 2,
 454. arma 5, 131. cla-
 vum carinae rector 0, 357.
 dextris robora clavae 8,
 586. flammis caedas 13,
 199. tonsis lacertos 14,
 358. arma lacertis 14,
 496.
Aquilaia 8, 606.
Aquinus 6, 167. 12, 528.
Ara sepulcri 15, 388.
Aradus 1. 380.
Arar 15, 501.
Arauricus 3, 402. 5, 557.
Arbaces 3, 362.
Arbela 14, 271.
Arbiter pensati auri ensis 1,
 625. fati 8, 253.
Arcadius ductor 6, 631.
Arcano pectore clausum 1,
 140. arcanum libat cruo-
 rem 2, 427. arcanos ad
 usus vitae 12, 316. arcano
 luco. 6, 173. sulfure 14,
 27. stagna 1, 666.
Arcas 6, 636.
Arcebanz lumine templum 1,
 84.
Arcessere vires mensa 6, 95.
 nodo vires 13, 160. mor-
 tem 4, 676. fata 1, 572.
Arcitenens 5, 177.
Arctoam glaciem 15, 49.
Arctos diversas 1, 198. gla-
 ciali ab Arcto 1, 590. non
 aequas 3, 192.
Ardea 1, 293. 667. 8, 361.
Ardes curis 16, 596. gemma
 vestis 15, 676. ardentes
 oculi 9, 65. ardenti Sirius
 astro 1, 256. ardens ani-
 mi 9, 262. ardens puero
 5, 15. ardenti cocco 17,
 396. ardentem Furiis 17,
 237. ardens extrema ma-
 lis 7, 33.

Ardesit

IN SILIVM ITALICVM.

- Ardesii* Lyaco 11, 304. *fl.*
ctu galea 9, 323.
Ardor pereundi 10, 218. pu-
 gnandi 1, 582. ardor ocu-
 lis 2, 431. in armis 15,
 471. ardore ferae 6, 250.
 victos ardore manes 8, 143.
 ardor erat appellare 13,
 719. ardore Sidonio ful-
 gentem 4, 270.
Ardus insurgens 10, 260.
Area pelagi 14, 378.
Arena extrema 5, 272.
Aretusa 5, 490. 14, 53.
Arganthoniacos nepotes 3, 396.
Argo 12, 399.
Argolicis populis 11, 443.
Arguta canna 7, 439. tinniti-
 bus aera 17, 18. cantus 4,
 86. calamis 13, 345.
Argyripa 4, 556.
Aricia immitis 4, 369.
Arida Barce 3, 251.
Arietat in primos 4, 149.
Arion 11, 451.
Aris 15, 232.
Arisbas 3, 668.
Aristaeus 12, 368.
Arius poeula 7, 210.
Armare contemptu mentem 4,
 250. 13, 91. tres corpore
 dextras 1, 279. armat ma-
 iestas ducem 11, 345. ar-
 mat se naufragio 14, 545.
 armatus veneno 15, 679.
 igni pinus 14, 303. dolis
 mens 1, 183. fide pectus.
 11, 206. turris 9, 548. ra-
 tis 6, 365. armatos proro-
 get annos 11, 591.
Armenta elephantorum 9, 574.
Armiferae gentes 4, 45. armi-
 feris in oris 1, 327.
Armiger Iovis 4, 126.
Armipotens 13, 711.
Armifona procella 15, 39. ar-
 mifonae Divae 13, 42.
Arna 8, 458.
Arrectus laudibus 17, 456.
 arrectae mentes 2, 295.
Arpi 8, 244.
Arpinas 8, 403.
Arretium 5, 123.
Arridens saevura 1, 398. dul-
 ce 11, 392.
Ars; ablato arte regendi equo
 6, 257. huic ars fuit sen-
 tire Superos 4, 121. tra-
 ctare per artem 4, 715.
 per artem luctari 14, 453.
 novae formidinis arte 7,
 684. falsa per artem admi-
 scens 11, 130. arte sedendi
 8, 13. per artem saevitiae
 1, 175. per artes scenarum
 11, 430. ars erat ocului-
 se cruoreni 3, 237. patrias
 artes exuit 11, 424. artis
 de more vetustae 1, 123.
 per artem excussa saxa 1,
 475. refuga arte 4, 322.
 artes medicas 5, 351. di-
 rae conditor artis 14, 216.
Artes 7, 598.
Artare; artat turba globos 4,
 521. artato per orbem gy-
 ro 4, 454. artatus clipeis
 4, 665.
Artus; arta fames 7, 280. ca-
 tenis 2, 340. artae res 2,
 103. artae arboris molem
 6, 194. eget arto victu Li-
 bys 8, 320. copia artior 7,
 246. artis in millibus 5,
 565.
Arx; qua poncret arce caput
 Aa 3 1, 7.

I N D E X

- 1, 7. arcem Pyrenes 15,
 477. celsa verticis arce 3,
 417. arce Herculea 4, 71.
 inexpertas arces 3, 496. ad
 summas laudum arces 13,
 771.
Asbyræ 2, 58.
Ascanius 13, 244.
Ascendunt turribus hastæ 13,
 182.
Asciuit reges 16, 664.
Asclum hirsutum 8, 440.
Ascraeo seni 12, 413.
Asili 8, 447.
Asper mensis populus 3, 280.
 amore sanguinis 1, 148.
 ruit asper in hostes 9, 643.
 asper eventu exitus 5, 478.
 asper paci 12, 348. asper
 ab ira 12, 551. aspera pe-
 ctus virgo 10, 435. asper
 frena pati 3, 387. asper
 ense 6, 19. aspera virtus
 7, 51. aspera ferro pecto-
 ra 6, 480. tussis 14, 601.
 coepta 3, 701. verba 10,
 273. hortamenta 5, 154.
 asper monitis frustra niten-
 tibus 17, 86. aspera ponti
 5, 359. aspera pondera
 caelati auri 11, 279. cli-
 pei latus aspera signis co-
 hors 2, 431.
Asperat hæc Imilce 4, 776.
 hamos rudi squama asperat
 5, 141.
Aspergit Titan ortu terras 15,
 223. floribus aras 16, 310.
 aspersus lanugine malas 16,
 469. caedibus clipeus 5,
 142. tabo limina 1, 102.
Aspergine irrorat cristas 4,
 656. lacus lavit aspergine
 silvas 5, 621.
Aspicere; quos mitis Iupiter
 aspexit 7, 240. tantum ad-
 spicite 4, 408. adspicit Ar-
 ctos 1, 198. aspicimus re-
 sonare solum 6, 179. solo
 aspicimur sexu 3, 114.
Aspirare viro 5, 442.
Aspis 3, 244.
Assarici larem 3, 566. alu-
 minum 5, 145.
Assidet arces 9, 624. affessos
 muros 12, 453.
Assignat nervo sagittam 14,
 398.
Assilus in ferrum 10, 3. lues
 moenibus assiliet 16, 624.
 assiliens ineunt 16, 63.
Assimulat faciem 2, 553. ti-
 mores 7, 137.
Astringere; v. adstringere.
Assuetas leænas 2, 440.
Assultat menti 2, 256. assul-
 tans æthera lambit 6, 223.
Assurgens iacit spicula 4, 612.
Assyrium amomum 11, 404.
Astur avarus 1, 231. exerci-
 tus 1, 252. latebrosis col-
 libus Astur 5, 192.
Asturica de gente 16, 584.
Astus ferro adiungere 6, 307.
 Tyrios 14, 291.
Atella 11, 14.
Acer stragibus Eridanus 6,
 107. axis 2, 186. atris
 Ticini ripis 1, 154. atra
 caede 1, 419. vulneribus
 6, 68. iubas 5, 165. dies
 5, 591. pyram 8, 51. plan-
 ctus 2, 549. veneno 3,
 312. bello 3, 211. ser-
 pentis 7, 423. faucibus 6,
 198.

198. fera 9, 570. mentem
2, 355. pennis 15, 96.
lues 7, 366. sulfure 1,
355. paludis 3, 484. fer-
voribus 7, 364. sedibus 7,
229. veste 11, 259.

Arbesis 8, 597.

Arbos 3, 494.

Arbyr 1, 412.

Arina 8, 399.

Aslanziaco litore 13, 200. re-
gna 15, 37.

Aslanziadum fororum 16, 137.

Atlas 1, 201. 5, 271.

Atridas geminos 13, 802.

Arox fides 6, 378. ignis 11,
330.

Attactu herili gaudebat 13,
121.

Attalici aulacis 14, 659.

Attensare dapes 2, 523. vias
12, 97.

Attingebat genus coelum 8,
296. vox attigit aures 13,
153. attactum telis 11,
148.

Attollit lumina coelo 1, 508.
ricum 2, 156. se in equos
15, 352. ad aethera mu-
ros 9, 241. se facto 13,
224. facta viros attollunt
1, 613. lux attollebat ar-
ces 15, 215. animos hor-
tando 1, 105. socios voce
13, 301. caput Apenninus
2, 314. frontem 3, 105.
attollit cristis 17, 526.
dextram Ausoniam 9, 211.

Attoniens serpentis equus 6,
231. attonitis curis 3, 132.
nlulatus 4, 694. quadru-
pedes 2, 195. attonitos
coeli visu equos 14, 246.

Attrabere paventem visa 15,
559.

Attrita opes Africa 6, 301.
attritis rebus 15, 3. attri-
to nomine 9, 76. attritae
secundis mentes 12, 83.

Auctor teli 4, 466. ietus 9,
105.

Audax invadere 3, 321. ra-
ptare 1, 409. audax ira
14, 417. audaces alas 12,
103.

Audent iaculis 9, 612.

Audiuisse manum regentis 14,
393. audito furens 5, 106.

Avebere; raptum avehe leto
17, 383. pavor avehit alas
4, 318. longius avectas ca-
tervas 6, 240.

Avellae 8, 520.

Avellere paras Poenum 16,
638. praedas ponto 3, 321.
laevae quod avellitur 8,
677. simulacrum e sedibus
13, 42. avulsum Tyriis
16, 142. avulsa hosti cer-
vix 5, 417. avulsum globo
1, 450. caput 11, 321.

Avens 6, 167.

Aventinus 12, 713.

Averni lucus 6, 154. tristis
11, 455. celebrem Aver-
num 12, 121.

Avertit ferrum 9, 520. fata
avertit 9, 482. vos magis
avertitis ausis 9, 344. aver-
tere amorem 3, 158. situm
fluvio 8, 574. populis ar-
ma 9, 548. agmina aver-
tit fuga 16, 69. avertit lux
Phaethontis equos 13, 458.
averso turbine 10, 187.
curru 2, 172. aversos Phoe-

- bi equos ab urbe 15, 334.
 averſa mente 2, 618. aver-
 tite rigus 4, 769. leto
 avertere poenas 13, 303.
Auferre; oculis ſe abſtulit 12,
 739. abſtulit dolor artes
 2, 140. mentem ardor 16,
 324. ſe ex oculis 2, 173.
 coelum abſtulit nox 9, 327.
 Poeno parentis auferre ne-
 cem 2, 634. aufer equum
 calcaribus 10, 280. aufer-
 tur in hoſtes 10, 72. ab-
 lato equo 6, 257. ſilvis ab-
 lati 6, 57. turbine notae
 ablatis terrae 5, 633.
Anſidus 7, 482. 11, 511.
Augeo; aucta hortando manus
 1, 520. Sidonios augebis
 avos 3, 708. auxere tumul-
 tu latus flumineum 9, 230.
 auxit regna 1, 290. auxere
 animos 12, 379.
Augur enſis adeſt 5, 119.
Augurium inane 11, 574.
Aura coepto conſilia 12, 493.
Avidus motus 1, 56. avido
 clamore 1, 420.
Aula lacrymoſa 2, 552. ſaeva
 Bebyreis 3, 423. feralis 6,
 216. aula Stygiae formidi-
 nis 13, 522.
Aunus Faunigena 5, 7. Auni
 tellus 6, 109.
Aurae populares 7, 512. ſi
 qua invitaverit aura 8,
 327.
Auraris armis 1, 164.
Auricomus 3, 608.
Aurifer ſons 1, 155. aurifero
 vertice 12, 2. terra 3, 401.
 arbor 4, 639.
Amora revocat labores 12,
 575. arcem adſcenderat 16,
 232. Aurorae lacrymis per-
 fuſus 3, 332.
Aurunca 4, 518.
Auſis fortibus 1, 151. virides
 auſis anni 1, 187.
Auſonios faſtus 2, 10.
Auſpicium lucis 9, 403. pu-
 gnae 17, 563.
Avrololes 2, 63. 3, 306.
Autonoe 13, 401.
Axis medius 8, 682. axe He-
 ſperio 16, 291. 1, 130.
 ſerenato 12, 637. acſiſero
 1, 657.

B.

- Baccarum* monile 8, 134.
Bacchantur Diſtaeo in antro
 17, 21.
Baccifero Sabino 3, 596.
Bactra 3, 613. 13, 764.
Baeticola 1, 146.
Baetis 3, 405. 13, 676. 17,
 639.
Baga 2, 111. 5, 235.
Bagrada 1, 407. 6, 141.
Baius 8, 541.
Bajae tepentes 12, 114.
Balarus 3, 378.
Balaribus agnae 6, 33.
Baliaris 3, 365. 5, 193. Ba-
 liari verberare 1, 314.
Balliſta 1, 334. 6, 214. mu-
 ralis 6, 269.
Banuvrae 3, 303.
Baratrus Aetnae 9, 497.
Barbaricum gemens 12, 418.
Barcas 1, 72.
Barce arida 2, 62. 3, 251.
 Sidonia 4, 358.
Basavo auricomus 3, 608.
Barulum

Barulum 8, 566.
Barriadas 2, 61. 3, 253.
Barrus 8, 57. *Batti* urbs 11, 382. domos 17, 592.
Barus 4, 239.
Baulos 12, 156.
Bebrycia aula 15, 494. virgine 3, 420.
Belgicus canis 10, 77.
Belides 1, 75. 3, 650.
Bellantem fomnum dispulit 7, 329.
Bellator equus 2, 411. *Appius* 5, 268. barbarus 5, 415. ensis 13, 376.
Belliger axis 17, 491. currus 1, 434. ritus 7, 292. aes belligerum 13, 362. campi 4, 473.
Bellona 4, 441. facem quatens 5, 221.
Belua bellatrix 9, 576. fera belua 10, 250.
Belus 1, 87. Eous 2, 49.
Berenicide undosa 3, 249.
Beryas 14, 152.
Bibit hasta cruorem 6, 293. tela cruorem 15, 629. telus 17, 413. litora Hibera 16, 216.
Bibulus 7, 623.
Bilingues socios 19, 157.
Binominis Histri 1, 326.
Bistones 2, 76.
Bistoniis in oris 1, 433. *Bistonium* vates 11, 476.
Bitias 2, 409.
Blando veneno desidia 3, 580. blando veneno medicata tela 7, 453. blando fuce 6, 614.
Bocchus 3, 285.
Bogus 4, 431.

Bona virtus 1, 342. 13, 280. bona Capuae 12, 287. bone dictator 8, 271. janitor urbis 2, 240. bonus luctari 14, 453. melior parere 16, 360. melior bellum producere 1, 681. melior remo 14, 499. pietate 9, 437. planta 10, 76. dextrae 7, 619. fati 5, 333. melioribus divis 6, 24. meliore in aevo 7, 166. meliore Gradivo 15, 15. *optimus* militiae 14, 169.
Bononia 8, 601.
Boreas 1, 587. 12, 187. 14, 121.
Bostar 3, 6. 649.
Boviania lustra 8, 566.
Brennus 4, 150.
Brencus 4, 233.
Briareus 13, 588.
Brutus 13, 721.
Bruttius 6, 15. 8, 570. *Bruttia* tellus 16, 1.
Busta Thrasymena 11, 347.
Buta 5, 540.
Buzes 7, 598.
Buxentia 8, 585.
Byrsa Tyria 2, 363. 3, 242.
Byzania rura 9, 204.

C.

Cacumina nectit 5, 50. incurvum cacumen 9, 584.
Cadere; cecidit primus amor 17, 362. cadit barba mento 13, 133. oculi fessi 7, 471. cecidit sorti 7, 368. nomen Elissae 17, 225. cadit Karthalo 15, 449. cadens barathrus 9, 497. huic cadit
 Aa 5

I N D E X

- cadit hasta* 4, 394. *cadendi laus* 5, 422. *cadat victima* 11, 252. 12, 333. *cadit taurus Neptuno* 15, 252.
Cadmea gens 1, 6. *stirpis alumnos* 1, 106.
Caecus fati 2, 206. *caligine regni* 2, 299. *turbine ventorum* 1, 538. *caecae mentes* 2, 28. *fontes* 3, 51. *cacci feruntur* 2, 222. *ictus* 9, 105. *procellis* 4, 297. *fraude paludis* 4, 582. *astu* 14, 477. *caeca manu* 10, 236. *caeca caligo* 5, 34. *caecum in vestigia telum* 10, 415. *caeco exitio* 11, 388. *caeca moles* 11, 456. *fauces* 12, 127. *e nubibus ignem* 12, 628. *per caecos fragores* 14, 60. *caecum iter ad manes* 14, 240. *caecis insiderat armis* 5, 3. *latebra* 1, 366. *silvis* 6, 56. *nubem* 9, 501. *amiclu nox terras condit* 12, 613. *murmur* 9, 281. *suffragia* 7, 540. *silentia* 7, 350.
Caede perfusae ruinae 1, 419. *caedis tumultus* 1, 453. *sternere valles* 6, 603. *referata vada* 11, 138. *telum in caede reliquit* 7, 614. *caede rubentia tela* 2, 17. *calentia arma* 2, 21. *rubent Aagna* 4, 667.
Caelantur leonis ora 3, 34. *radio caelat Babylon* 14, 658. *argento caelata bipennis* 16, 446. *caelatus parmam* 1, 407. 10, 175.
Caere 8, 474.
Caerula 1, 21. *spumea* 1, 575.
Caeruleus anguis 2, 585. *sores* 8, 199. *vadis* 2, 1. *aquae* 4, 82.
Caeso 3, 377.
Caetrata iuventus 9, 231.
Caicus 1, 306.
Caisa 7, 410.
Calabri saltus 7, 365. 8, 531.
Calacte piscosa 14, 251.
Calathis mollita manus 9, 70.
Calaisia 3, 345.
Calais 8, 515.
Calatia 8, 544. 11, 14.
Calcaros Iovi lucos 3, 676. *calcato foedere* 3, 85. *fata* 6, 550.
Calchas 13, 41.
Caledonios lucos 3, 598.
Calenus 13, 219.
Calere; *pectora cupidine calent* 13, 770. *virtutis amore* 15, 130. *calenti Poeno* 13, 33. *corda vigore* 10, 520. *calentibus caede armis* 2, 21. *e sole* 2, 60.
Cales 8, 514. *Threiciam* 12, 525.
Calidi sanguinis aetas 7, 66.
Caligar obtutus 3, 493. *alto in folio* 14, 89. *in hoste* 1, 499. *caligantes domos* 12, 130.
Caligo nubis 4, 670. *mersa vetustas* 8, 45. *caligine conditus* 9, 513. *inferna* 2, 611. *fata caligine mersa* 11, 122. *caecus caligine regni* 2, 299.
Callaicae telluris 2, 397. *manus* 2, 417. *aurum* 2, 602. *mariti*

IN SILIVM ITALICVM.

- mariti 3, 353. tegminis 4, 328.
Calle proprio evadere 3, 515.
Callebat bellis 6, 91.
Calliope 3, 222. 12, 390.
Callipolis 14, 249.
Calorens bellantum 12, 389.
 primos in Marte calores 1, 549.
Calpe 1, 141. 644. 5, 395.
Camarina 14, 198.
Camena Syracosia 14, 30.
Camertum phalanx 4, 157. 8, 463.
Camillus 1, 626. 13, 722.
Campania 6, 651. 8, 527.
Campos diemque pugnandi 5, 86. squalentes 1, 211. humentem campum 14, 368.
Cancro subdita Libye 1, 194.
 canceri furentis ardorem 15, 50.
Candens Austris 1, 194. harenac 10, 205. globi 9, 502.
Canere; canet barba gelu 1, 205. canentem pulvere 15, 740. crinibus 6, 560. olivae 13, 69. vertice 5, 486. facies pruinae 3, 534. aequore 4, 245. cruorem 1, 424.
Canescere cinere lucos 17, 597.
Cano; cecinit signum belli 11, 131. canit diros motus 4, 5. omina 4, 131. ales respensa 3, 682. exitium caneret Siren 12, 36.
Canopus 11, 433.
Cantaber 3, 326.
Cantare soporem chelydris 8, 498. cantato igni 1, 430. cantatae turres 11, 448.
Cantharus 7, 197.
Cantus 15, 700.
Capaces campi 17, 321. laudum capax 6, 617. velocapaci 14, 388. mole 13, 760.
Capenas 13, 85.
Capere; capiunt Cannas 11, 171. non capiant cadavera ripae 1, 46. capta numina 1, 43. cepere volentem postes 7, 174. fugam 15, 167. sedem 6, 132. maius ad imperium capiere 13, 511. capiente molem profundo 9, 619. proelia campus 3, 660.
Capestris Mavors aethera 4, 480. vota suprema 1, 504. proelia 1, 424. bella 7, 325. arma 1, 35. cursum 12, 267. animo bella 16, 180.
Capital 13, 155.
Capitolia aurea 3, 623.
Captivo vultu 6, 83. vincla 7, 71. volucris 11, 471.
Capua 8, 546. florentis gaza 17, 281.
Caput imperiumque Nealces 9, 226. terrarum 1, 8. pretium capitis 9, 26. spes capitis 1, 484. exitiale 2, 287. inviolabile 3, 127. gratum terris 13, 862.
Capys 4, 383.
Caralis 9, 380.
Carbasa 3, 130. inania 3, 537.
Carcere rupto 8, 281. venti invadunt terras 12, 188.
Carchesia 11, 302.
Cardine mundi 3, 3. 4, 782. vitae 9, 140.

Carme.

I N D E X

- Carmelus* 7, 662.
Carmen sanguine signavit 9, 266. clipeum cum carmine 15, 491. audito carmine surgentes flammae 1, 103. carmina Deum 7, 483.
Carmentis opes 7, 18. gressus 13, 816.
Carnifices manus 1, 173.
Carpasium acquor 3, 681.
Carpis agmen campos 3, 467. vias 5, 28. fugam 10, 62. iter pedes 1, 243. fugae compendia 12, 353. mollissima mensae 11, 441. aurar 3, 717. velamina palmis 15, 697. cura Senatuum 15, 1. membra vultur 3, 343. dies urbem 3, 458. decus cristarum 10, 399. dies te funere carpsit 13, 627. Fregellae agmine carpuntur 12, 530.
Carteia 3, 396.
Carthago 15, 193.
Casca 7, 649.
Casilina 12, 426.
Casinum 4, 227. *Casini* Nymphis 12, 527.
Casperia 8, 417.
Cassa umbra 7, 698. fides 3, 17. ictus 10, 117. labore 2, 470. cassa sine robore flamma 5, 572.
Castalii Cirrhaei 3, 98. carmen 11, 485. avena 14, 468.
Castigatur aquis insula 12, 356.
Castrum 8, 361.
Castulo 3, 391.
Casti ductoris 17, 132. castae Saguntii 3, 1. iura servaverat 14, 84. paupertate beatos 1, 609. Saturni secula 11, 461. sedes piorum 2, 698. casta cervice iuvenca 13, 431.
Catane 14, 196.
Cateia 3, 277.
Catilli 4, 225.
Cato 7, 691.
Catus 4, 139.
Cavare humum 13, 427.
Caucassii antris 4, 333. *Caucasiam* tigrim 5, 148. 15, 81.
Caudinae fauces 8, 567.
Cavea 16, 473.
Cavere; cudone cautum capiti 8, 496. ad cauta illerere Patres 4, 806.
Caunus 4, 233.
Cauri flamina 2, 290. *Cauros* furentes 14, 74.
Causa virtute 15, 186.
Cava tempora 1, 206. cavis tinnitibus 17, 18. umbris 13, 894. mibe 9, 438. turre 4, 21.
Caystri ripa 14, 189.
Cecropidae 13, 484.
Cecropius Hymettos 2, 218.
Cedere; nox cedebat Eoo 9, 180. cessit nocti 5, 677. non cedens lupatis 1, 217. cessit honor 15, 441. in nubila 17, 548. gentes tyranno 1, 239. imperio tantum terrae 1, 192. cessit Mavors 2, 365. glacies tepesaeta cruore 3, 549. letum cui cederet hastae 4, 571.
Celara Deam 13, 57. servat celata salutem 17, 580.

Cele-

IN SILIVM ITALICVM.

- Celebrant* gaudia 11, 496. titulos 16, 293. cineres 16, 579. occurſu amico celebrabat 6, 393.
- Celerat* veſtigia 7, 720. vias 15, 208. grefſum 1, 574. iter 9, 96.
- Celfus* profatur 2, 454. haſta 2, 203. vultus ad ſidera 15, 84. exercitus 17, 126. cella Senatus turba 12, 313. Senatus 12, 551. celfus mente 16, 188.
- Celſae* 3, 340. 8, 17. 11, 25.
- Celſicus* cruor 5, 143. rura 1, 46.
- Conſendi* poteſtas facta 2, 375. 11, 565. non bona conſendum 15, 105.
- Centauri* 3, 42.
- Cenſenius* 12, 463.
- Cenſeno* verbere 11, 493.
- Cephareus* 14, 143.
- Cephalum* 15, 305.
- Cephaloedias* 14, 252.
- Cerastae* 3, 302.
- Ceratinia* 5, 386. 8, 633.
- Cerberoe* ſtridore 6, 178.
- Cerberus* 2, 538. 13, 574.
- Cerealiam* dona 7, 183. ſulcus 8, 545.
- Cerillae* 8, 581.
- Cernere*; crevere pares ferro 16, 532.
- Cernuus* ſonipes 10, 256. voluitur cernuus 16, 413.
- Certamine* pugnae 12, 297. Martis 9, 136. ſueto certamine nandi 3, 413. certamina texunt 10, 536. laeto iuvenum 13, 135. tendit certamine grefſum 12, 268. vocum certamine 11, 72. magno cumulantur opes 12, 34. ſubito 6, 327. alacri 1, 184.
- Certare* tyranno 4, 709. forma Diis 5, 16. laeto ſaporis 7, 199. certant pennae 3, 308. mari moles 14, 645. iuga coelo 17, 319. cernatis orbis adiungere certavere 11, 5. ad munera belli certatur 6, 529. certant epulas diſtinguere ludo 11, 431. fiſtere certat 10, 212. apprehendere certat 13, 654. certare maniplis 1, 248. certabat reponere reges 10, 487. certantem auro caeſariam 4, 202.
- Certus* necis 4, 197. 6, 27. 8, 33. laudis 14, 441. non ſat certa diu 9, 480. certus rumpere foedus 1, 268. ſagitta 2, 112. membra ferebat 10, 156. ſuperari certior hoſtis 15, 490.
- Cespitem* valli 15, 545.
- Ceffent* pectora culpa 13, 518. ceſſarat imponere 7, 687. ſletu ceſſaſſent 2, 653. ceſſata tempora 5, 533.
- Cetbegus* 8, 577.
- Chalcydica* Nola 12, 161.
- Chalybs* volucer 2, 107.
- Chaonias* oras 3, 679.
- Chaos* 11, 456.
- Charon* 13, 761.
- Charybdis* 14, 256.
- Chelas* devexas 14, 75.
- Chelys* grata 11, 410.
- Chelydros* 1, 402. 2, 536. taeto chelydro 5, 354.
- Chimaera* 14, 497.
- Chremis* 1, 403.

Chromis

I N D E X

- Obromis* 1, 439.
Obrysa 14, 229.
Oicatrix mente signata 8, 289.
Oicones 2, 75.
Oiebat cunctos nomine 1, 455.
 clamore 3, 432. status 1,
 601. in vota Gradivum 10,
 551.
Oilicis Tauri 13, 882.
Oilnius 7, 29.
Oimini lacus 8, 493.
Oimmeriae domus 12, 132.
Oingere ferrum 8, 617. telis
 4, 448. sinus 3, 236. cin-
 ctus lauro triumphus 15,
 100. litora tauro secuto 1,
 25.
Oingula saxa 10, 34.
Oinypbium Macen 2, 60. 3,
 275. turinae globos 5, 185.
Oinyps 12, 226.
Oircaem dorsum 7, 692. iu-
 ga 8, 392.
Oircumagit sua per vestigia
 15, 620.
Oircumcingentibus telis 2, 89.
Oircumdare fraude 7, 134.
 astu 11, 593. 12, 477.
 fossas 4, 25. ossa auro 13,
 482.
Oircumfert oculos 11, 263.
 belli circumtulit umbram
 15, 316. lumina campo
 17, 518.
Oircumflua ponto insula 1,
 289. Verona Athesi 8,
 597. Carthago pelago 15,
 221.
Oircumfundente corona 5, 200.
 circumfundentibus armis
 12, 489. circumfusus Hi-
 beris 2, 50.
Oircumligat lapsu 3, 193. ilia
 cauda 13, 594. undis glo-
 bum 14, 347.
Oircumlinere; circumlita sul-
 fure 1, 355.
Oircumlustrare 1, 298.
Oircumfilit arma 1, 392.
Oircumspectis in armis 6, 619.
Oircumstant pectora planctus
 2, 550.
Oircumstipanse caterva 10, 453.
Oircumsonat aulam strepitu 6,
 216. armis 4, 254.
Oircumvallare urbem castello 1,
 328 circumvallata profun-
 do insula 12, 355.
Oircumvestire 3, 291.
Oircumvolat nox 9, 45. ardor
 tentoria 17, 106.
Oircus 16, 323.
Oirrbasis antris 3, 9.
Oicat hastam 4, 538. te tua
 fors 11, 95. citato ense 9,
 592. penna citatior 10, 11.
Oirvica invidia 8, 21.
Oiramat convallibus unda 4,
 526. procella 9, 516. cla-
 mata sub antris 12, 337.
Oiramosus Helorus 14, 269.
Oiranis 8, 455.
Oiranus 4, 188.
Oirare exspatiantur in auras
 flammae 17, 95.
Oirarus; clara virtus 1, 312.
 clari senum 1, 564. ad cla-
 ra grassandum 1, 570.
Oirassica turbant portas 1, 271.
Oiraudet flatus Atropos 17,
 120. claudens flexibus or-
 bem 2, 450. clausit vada
 ruina 4, 623. latus thorax
 9, 588. aggere muros 1,
 331. cassis ora 14, 158
 molibus portus 2, 408
 callide

IN SILIVM ITALICVM.

castide vultus 10, 650. sub
corde metus 6, 381. clauso
pavore 1, 140. bellum pe-
ctore 1, 140. vallo 15,
639. acies castris clausere
tenebrae 4, 481. clausae
Alpes 1, 546. clausit nox
thalamos 15, 542. vulnere
murmur 4, 172. coelum
tenebris 12, 613. vada cae-
de 11, 138. litora cadave-
ribus 6, 708. sub castide
vulnus 5, 277. clauso ferro
1, 681. 16, 358. lumine
se clusit 6, 451. cluisse la-
bores belli 15, 652.

Claudia 17, 34.

Claudus; clauda fides 13, 33.

Clavigerum numen 3, 14.

Clavo lato 3, 27.

Clastra undae 5, 44. maris
12, 442.

Cleadas 7, 637.

Clementer crescente iugo 1,
274.

Clementior Libye 1, 191.

Cleonaei leonis 3, 34.

Clivoso tramite vitae 6, 120.

Cloelia 10, 493. 13, 830.

Clorbo 4, 371. longa 5, 404.

Clusina 5, 124. Clusinum vul-
gus 8, 480.

Clytius Pellaeus 17, 431.

Coaspes 3, 317.

Cocalides 14, 43.

Cocles 10, 485.

Cocytos 13, 566.

Coelifer Atlas 15, 142.

Coepantis magna 2, 275.

Coercere; coercuit ictu 6, 269.
agmina 9, 234.

Cogere; cogit aquas Vfers 8,
384. coactis humeris 3,

638. coactas sedes posuere
12, 361.

Cognita proavis quercus 10,
166.

Cognominis haud parvi stirps
10, 422.

Cognoscit crimina regum 13,
602.

Cobiber terras 12, 357. cohi-
bebat ebur vaginae sectilis
16, 208.

Coire; coeuntibus ripis 1, 52.

Colitur vis 2, 504. cultam
plebem 2, 9.

Collaria 8, 363.

Collidere; praecursus viros col-
liserat 7, 566. collidens
corda seditio 11, 45. col-
lisa ossa 2, 200. corpora
4, 160.

Colligit gressum 6, 399. gra-
dum 7, 695. iram 9, 477.
flammam ignis 4, 307. ve-
stigia 12, 462. pennas co-
lumba 5, 282. collecti
ignes 17, 93. collectis
flammis 9, 602. collectus
in arma 10, 129. collecto
corpore 10, 255. collectos
in orbe 7, 309. collectis
Marte 10, 421. colligit per
vulnera hostem 10, 3. col-
ligeret flatus 14, 390.

Collinus 4, 346.

Color mortis 6, 409.

Columnae Herculeae 1, 142.

Comansem flamma pinum 14,
420. auro ramos 6, 183.
cristas 4, 518. cudone cri-
nes 16, 59.

Combibat per viscera luxus 11,
402.

Comelas capillos 7, 446.

Comes

I N D E X

- Comes* dictis hasta 4, 134. 9, 568. comitem incoeptis 3, 110. curarum comes 15, 345.
- Cometes* rubuit 8, 639. terret regna 1, 461.
- Comitante* vultu telum 4, 401.
- Commendat* vulnus membra 5, 278. Herculeum iter 12, 118. semina sulcis 15, 539.
- Commercium* culpae 2, 506.
- Commisce* seminis ortus 6, 635.
- Committere* ludo pugnas 13, 230. Martem 13, 155.
- Commonet* usus 13, 11.
- Commota* penna volueris 6, 59. tonitrua coelo 12, 667.
- Compages* aetherae 1, 204. media compage 11, 459. compagem impositam rumpere 12, 146.
- Compendia* fugae 12, 353. leti 10, 476.
- Compeferet* arma 9, 16. famem 2, 525. ripis Rhenum 3, 599. morte dolores 2, 144. minas 4, 125.
- Competere*; ubi competet aetas 1, 114.
- Complecti*; complexus proelia cornu 7, 588. carmine terram 13, 788.
- Comple* urbem clamoris 4, 777. castra cohortes 1, 220. nondum compleverat annos 10, 494. ducti spatium nervi complente sagitta 2, 127. completa legio 8, 420.
- Componit* lumina 10, 343. 5, 529. 7, 204. mentem somno 1, 162. manus mon-
- stro 6, 246. composuit fortuna parem 16, 617. fatis 1, 39. carbasa malo 6, 354. gentem 17, 356. composita coma 15, 29. componere se viro 10, 70. se nobis Deus composuit 17, 645. componimur Decio 11, 212. monstris Itala pubes 9, 571. filum lino 3, 375. mentem 11, 352. religio mentes saevas 13, 317. nox curas 12, 682. componere terra 9, 95. nentas gramine compositas 15, 51.
- Compos* pugnae 8, 231. metu vix compos 4, 808.
- Comprehendere* visu 3, 408. lancea 4, 102. bello comprehendere 1, 269.
- Comprimit* ora Cerberus 2, 538. lacrimas 15, 819. curarum comprime fluctus 8, 32. compressere odia 10, 490. flamina Auster 17, 208. ensen Deus 9, 650. flamina imperio compressa 9, 492. compressa ungula haesit 3, 551. cacumina 5, 50. comprime fletus 6, 538. compressa freto domus 8, 532. comprimit hastam 13, 165.
- Conamen* primae pugnae 1, 33. tremulo nutantes cristae 4, 356. valido 5, 295.
- Conari* motus 1, 382.
- Conatu* tremulo 4, 211. conatibus nudis 13, 161.
- Concanus* 3, 361.
- Concedat* in leges Tyrias 15, 6. concede penatibus 11,

IN SILIVM ITALICVM.

326. concessit in tumuli
honorem cespes 16, 43.
Conciliare arte viros 1, 241.
Concilium 1, 609. 2, 330.
383.
Concipere; bella concepit 13,
746. 1, 109. concipe fu-
rorem 5, 182. conceptas
foedere poenas 2, 14. con-
cepta vota 7, 77.
Concitat se nisu 5, 234.
Concita Dea 2, 543.
Conclamant acies 1, 502.
Concolor auro 1, 233. nigris
alis 3, 682.
Concors infania 4, 100. fuga
16, 68. citharae linguam
11, 439. concordi freno
currere 16, 381.
Concredere fortunam caedis
telo 5, 523.
Concrete frigore 3, 518.
Concutiens thyrsu Calpen 3,
102. tonitru terras 5, 70.
conculsi poli 12, 612.
Condensi ruunt 14, 639. con-
densae foliis haerent 13,
600. agmina certantum 2,
447. armis 1, 365.
Condere gentem 1, 28. popu-
los 4, 767. nox terras sinu
conderet 13, 254. gurgite
currum 1, 210. mucronem
iugulo 2, 260. dolores 10,
619. nox tenebris terras
1, 557. caeco amictu 12,
613. nox cuncta sopore 8,
167. cuncta somnus 7, 283.
omnia somni 4, 726. no-
ctem Cynthia 4, 482. mem-
bra occultata condit 9, 90.
caligine Superos 2, 611.
sub gurgite letum 4, 609.
Vol. II.

aethera iaculis 17, 66. lu-
mina 10, 154. iniecto gur-
gite montes 1, 593. tan-
tum campi condunt tela 4,
454. nix alta trabes 4,
745. obscoena alvo 6,
199. factis nomina 3, 71.
dextra nomen 4, 37. te-
lorum nubibus aether 2,
37. belli nubem castris se
condere 5, 379. tellus ossa
4, 77. portenta vestra con-
dite 16, 126. proavorum
condita seculo ilex 10, 533.
memori condita mente 13,
40.
Condisor artis 14, 216.
Condiscens pacem oculis 7, 462.
Conducta bella 5, 596. Laco-
ne 2, 305.
Conferre; qui se tibi confe-
rat 3, 125.
Conficere bellum ense 11, 321.
confecerat tempus aetas 6,
127. somnus suas horas 4,
89.
Confusus pelago 3, 153.
Confremis coelum 16, 398.
Confundit iter dies 3, 663.
confusus turbine Gradivi
11, 101. confuso murmu-
re 15, 138. pectora visu
15, 760. tela 14, 334.
Congeminat 3, 196. suspiria
congemians 16, 268.
Congere in Rutulos quicquid
irae tibi coquitur 2, 540.
congestis opibus 5, 266.
Coniungere dicta 13, 446.
coniuncto campo 5, 302.
Connectunt brachia chorus 3,
412. connexae denso vola-
B b tu

- tu apes* 2, 220. *connexa*
cacumina coelo 3, 675.
Commisus in hastam 10, 252.
totis viribus 2, 629. *vastio*
connixus turbine 9, 379.
Connivens 7, 729.
Conscia virtus 1, 494. *nox*
sceleris 9, 180. *conscia*
volvebat xuras 2, 482.
Hymenaeo 5, 23. *stabulan-*
ti conscia Phoebo 3, 399.
Dionyseis conscia thyrsis
 3, 393.
Consequitur iussu manus 6,
 213.
Conferitur tegimen laterum 4,
 16. *conferuere acies* 1,
 339. *consertae campis acies*
 6, 316.
Considunt fluctus 17, 291. *bel-*
la 16, 219. 8, 333.
Consilio locorum 9, 219.
Consona linguae vox 17, 444.
Consors iustitiae 2, 486. *tha-*
lami 3, 63. *consortia ter-*
rae 14, 20.
Conspectu propinquo 6, 571.
Constat mercede fides 2, 542.
Consterni milite campos 1, 125.
Constituunt acies 15, 634.
Construxit turbo tumulum 3,
 657. *constructa saxa* 14,
 351.
Consulta senatus 2, 12.
Consumas rabiem in hoste 12,
 462. *clipeo tela* 10, 129.
tela pectore 5, 642. *noctes*
tectis 11, 406. *visus pon-*
tus 3, 157. *ira fortunae*
consumitur 9, 47. *consum-*
tus vulneribus 10, 286.
pudor peccando 11, 34.
consumto anno 15, 408.
Consurgit in equos 2, 193.
medio fluctu 6, 684. *acer-*
vos armorum 10, 275.
consurgens ilice rogis 13,
 277. *consurgens contor-*
quet hastam 16, 586.
Consagia mortis 14, 622.
Contectus nimbo 5, 657.
Conscendit nervo sagittas 1,
 323. *iter* 5, 125. *ne con-*
tendere perstet 5, 104.
contende tueri 13, 441.
Consciuere fibrae 1, 139.
Contingere portum 2, 11. *con-*
tingunt tibi pericula 13,
 669. *nox contigit horam*
 13, 419. *aspectus contin-*
gere patrum 13, 403. *visu*
manes 13, 506.
Contorquet hastam 4, 134.
nubila fumo 4, 309. *spicu-*
la 2, 88. *contorquens ignes*
Vesbii 8, 655. *contor-*
tum robur 2, 243. *amento*
hastilia 9, 509. *transira* 2,
 308. *contorta amplexu ro-*
bora 3, 190. *contorquet*
silvas serpens 3, 209. *con-*
torto statu 3, 427. *pela-*
gus 5, 397. *contorsit sul-*
men dextra 6, 606. *con-*
torquens undas Metaurus 8,
 451. *contorta cadavera* 14,
 556.
Consundere gentem 4, 708.
Tyrios 9, 545. *conatus*
pugna 12, 421. *malis moe-*
nia 17, 369. *confuso co-*
namine pugnae 1, 33.
Convellere pedum vestigia 4,
 579. *vulnera questu* 6, 431.
signa 13, 82. 3, 320. *con-*
vulsus cavernis 5, 615.

Conven-

IN SILIVM ITALICVM.

- Conventa* patrum 1, 9.
Convertit proelia dextra 17, 447. fugam 2, 214. terga 13, 677. 17, 474. convertit Varro 9, 645. visus in altum 17, 213. tela 9, 392. converso in gaudia coetu 11, 306. in stagni numen 4, 727. in faciem Metelli 9, 47. converso remige 2, 24. conversis habenis 10, 55.
Convicia pugnae 5, 252.
Coorti terrore 10, 186. lacrimis 6, 415.
Copia dabitur nostri 2, 30. copia Martis 8, 4.
Coquit aethera fervor 1, 268. inopes coquit pestis 2, 462. serpentum coquitur veneno 1, 212. pallida arva 12, 373. ira 4, 540. 14, 103. coquebat iras 2, 328. 7, 403. bella coquebat 16, 3. malum Latio coquebant 10, 430. poenarum quicquid pectore coquitur 2, 540.
Corbulo 14, 408.
Cor; corde aequantem facta 13, 803. corda Punica 12, 737.
Cora 4, 220. 8, 380.
Corduba 16, 471.
Corfinium 8, 522.
Cornigera castis 15, 679.
Corni Cydonio 2, 109.
Coronam delubra 12, 743. arva coronantem pinum 8, 598.
Corona Tyria 5, 200. armata 7, 308.
Corpora sororum 14, 105. bonum 7, 358. redeuntia corpora 6, 572. vacuum sine corpore nomen 10, 583.
Corripit trepidum 6, 198. mentem pallor 4, 458.
Celtas leto 13, 80. agmen 15, 208. spatium e carcere 16, 396. enses 1, 166. correptus fornacibus ensis 12, 626.
Corrumperet foedera 12, 303. prospectum 5, 35.
Corticis odori antra 2, 219.
Cortona 8, 474.
Corus 1, 688. 3, 523. 659. 15, 154.
Coruscat mucronem 17, 459. tela 1, 434. 10, 299. 17, 534. lampada 4, 785.
Coruscum mucronem 2, 242. scopulos 2, 353. corusca arce 12, 435.
Corymbi 7, 195. sagittiferi 15, 773.
Corythus 4, 722.
Coryti 2, 106.
Cossyra 14, 272.
Corbon 2, 163. 6, 357.
Covinno falsifero 17, 418.
Cranior Sidonius 14, 517.
Crearat Barce tergeminos 4, 359. ad bella creavit Roma viros 1, 4.
Creatrix bellorum tellus 15, 184.
Credere se pedibus 4, 302. se fluvio 6, 201. gressus credere lupo 6, 173. puero male credita bella 16, 653. proelia dextrae 4, 428. creditus ante annos Marti 13, 508.
Credulus adversis 10, 478.
Cremera 2, 6.
 Bb 2 Cre.

I N D E X

Crimona 8, 594.

Crenas Phrygias 8, 505.

Crepitas Vulcanus 4, 683.
crepitabat iners ignis 5,
571. malae 9, 397. crepi-
tantia ossa 1, 402. crepi-
tanti grandine 5, 384. icti-
bus 10, 130. culmis 13,
672. robora 14, 310. cae-
tris 16, 30. templa flammis
16, 698.

Crepuscula sera 2, 215.

Cres accola 14, 39.

Crescens polo Alpes 2, 353.
crescebant culmina gressu
15, 216. crescente iugo 1,
274. creverat agger 1, 418.
crescentia tecta 14, 309.
crescere laudes 11, 614.
tabulata crescere turri fece-
rat 14, 301. calamo cres-
cente 7, 677. crescere asy-
lo 15, 91. creverunt artus
1, 177. stagna caede 13, 9.
crescit in armis 1, 642.
crescit labor terris 3, 75.

Crimen fraternum 1, 22. men-
sis addere crimen 2, 523.

Crimis sanguineus 1, 358. cri-
ne flammifero cometes 1,
461.

Crispare hastilia 8, 374.

Crista 10, 93.

Crystasa castis 1, 401.

Critias 4, 373.

Croton 11, 18.

Croesi umbra 13, 776.

Crudescunt mentes 14, 554.
caedibus 4, 451. crudescere
motu 11, 891. ferrum
1, 432.

Crudus; cruda iuventus 3,
304. crudo vigore sonipes

3, 386. Hiberus 8, 325.
pelago luctari 14, 454.
crudam contra aspera men-
tem 4, 35. 5, 569. cruda
facta virum 5, 423. cru-
dum Marte viri nomen 7,
113. magistro 10, 98. sti-
mulus 5, 225. se attollere
facto 13, 224. tegmina
parmae 5, 525. crudis lo-
corum 3, 514. crudos sine
viribus annos 12, 348.
cruda senecta 1, 405. 16,
332.

Cruentat calce cornipedem 17,
541. eruentantem morsu
frena 12, 255.

Cruento auro rutilantia arma
1, 476.

Crustumium 8, 368.

Cryxus 4, 148.

Cubilia Phoebea 3, 411.

Culmen Iovis 3, 510. templo.
rum 1, 603. muri 2, 251.
villarum 15, 534. culmine
regni deiectus 17, 144.

Culpari; culpanda arma 2, 46.

Cumularunt pulvere montes 3,
661. cumulus corporibus
agger 1, 418. strage urberum
15, 406. in medium cumu-
lantur opes 12, 315.

Cunctantem (fluvium) immer-
git pelago 3, 453.

Cupencus 4, 537.

Cupido sacra recti 1, 612. cu-
piline rerum 15, 770. fal-
lens 11, 422. Cupido olo-
res agitat 7, 442.

Cupra 8, 434.

Cura servabat ingressum 5,
45. moesta 6, 551. Aoni-
dum

IN SILIVM ITALICVM.

dura cura 12, 409. *cura*
Deum 7, 75.
Curesica tecta 15, 308.
Curesum ab antris 2, 93.
Curibus 3, 594.
Curio 8, 427. 9, 415.
Curris mortalibus aevum 15,
 63. *currunt horae* 15, 53.
immobile filum 7, 479.
fatis currentibus 7, 307.
altius cucurrit cuspis 16,
 60. *currere sortem finite*
 16, 671.
Curru intrares Capitolia 7,
 558. *currus solis flammif-*
er 5, 55.
Curfu vestigia celeret 7, 719.
signa tulit 13, 764.
Curvansur in orbem moenia
 13, 139. *curvata volumi-*
na 13, 644. *curvato gur-*
gite 4, 652. *curvatis flexi-*
bus 2, 450. *Ionio curvata*
profundo 11, 22. *curvata*
sinu classis 14, 369. *unda*
 15, 155. *curvatis calcibus*
 13, 377.
Curvum piscem 14, 571.
Custos arae 2, 237. *legum* 1,
 442. *vitae* 11, 385.
Cyane 14, 515.
Cyclades 1, 472.
Cyclas 4, 247.
Cyclops eaminis 5, 71.
Cyclopia regna 14, 33. *saxa*
 14, 514. *libido* 14, 531.
Cydnus 3, 338. 14, 434.
Cydon latrator 2, 444.
Cydonio cornu 2, 109. *arun-*
do 10, 261.
Cyllenes antris 3, 203.
Cyllenius 3, 168. 8, 111.
Cyllenia proles 13, 630.

Cymaea vates 9, 57. 13, 460.
Cymba Tartarea 5, 267.
Cyme 8, 533.
Cymodoce 7, 428.
Cymorhoes regna 3, 58.
Cynobia 4, 482.
Cynofura 3, 665. 14, 457.
Cyzbereia ales 3, 683. *ignis*
 12, 247.
Cyzicus 12, 399.

D.

Dacus 1, 324.
Daedaleam poenam repetens
 14, 41.
Daedalus 12, 91.
Dabae 13, 764.
Damnare; *damnavit tenebris*
animas 15, 76. *Stygiae no-*
cti 5, 242. *tumulis agros*
 15, 557. *damnavit vesci*
 5, 62. *damnatum vivere*
paci 3, 331. *cibos* 2, 595.
nudae vestigia plantae 9,
 390. *aciem* 17, 585. *con-*
silium 2, 225. *penates* 6,
 448. *campos* 12, 421. *da-*
mnata Diis Rhodope 11,
 479. *damnatus doli* 13,
 879. *damnatum poena ca-*
put 15, 649. *damnant ha-*
stilibus arcus 8, 497. *fau-*
guine manus 9, 126. *da-*
mnato violabere visu 9,
 172. *terga dedisse damna-*
tis 10, 655. *damnatum, ut*
inutile 8, 105. *facili da-*
mnandus 6, 191.

Dapes ferarum 2, 523.

Daphnis 14, 462.

Dardanii fines 1, 486. *um-*
bras 2, 336. *furores* 3, 359.

Bb 3

Dar.

Dardanus dives auri 3, 151.

11, 295. *Dardania* Roma
4, 672.

Dare; in praedas dabat urbem 1, 455. furori stimulos 14, 94. inania famae 4, 73. dat mentem luno 1, 63. tela viam 1, 465. mugitum 1, 370. clamor ad astra 6, 252. cognomina terris 1, 99. vento dedere profundum 6, 365. haec dum vasta dabat 7, 212. loco pacem 7, 266. dent se Superi 3, 150. membra *Eridanus* dedit undis 4, 636. in cineres monumenta 6, 716. lacrimas casibus humanis 8, 58. hic dabit ex sese 7, 492. dature *Divos* 3, 625. dum detur 2, 20. ut fari datum 1, 78. superare datum 1, 14. alis sub castra datis 4, 513. dat terga 4, 616. 6, 254. terga montibus 3, 508. terga malis 12, 329. pectora ferro 6, 87. campos fac dari 2, 315.

Datus 13, 32.

Dator iustitiae rectique 6, 467.

Daunia pubes 1, 291. 5, 631.

Daunus 1, 440. incolae Dauni 1, 665. a sanguine Dauni 2, 557. ab arvis 4, 556. Dauno possessus 11, 509.

Debellari morbis 14, 634. inventus debellata bonis 12, 287.

Debilis arte belligera 8, 261.

Decerpere decus pugnae 4, 138.

Decimum volumen 14, 122.

Decipere; Alpes et saxa decipere 4, 35. deceptos Deos 1, 482. Iovem 6, 693.

Decisa a corpore membra 1, 670.

Decolor patrias artes exuit 11, 424. unda 7, 150.

Decor terribilis 6, 429.

Decorare labores 10, 27.

Decrescit consumtus 16, 392. decrescens tenebris 12, 250.

Decurrit temporis aetas 15, 47. decurrens aethere 2, 513. coelo lampas 1, 359.

Decus leti 2, 511. primae pugnae 4, 138. laborum 1, 4. maiorum 1, 295. iubarum 1, 525. niveum decus coni 4, 14. decoris furor 2, 324. solutum luxu 2, 503. superbum celsi corporis 3, 232.

Deducis tenuem rivum 13, 5. in vulnus telum 14, 400. deductus origine *Beli* 2, 49. deductum stirpe nomen 2, 178. deducere cornua tauri 13, 223.

Deesse; nec *Poeno* decrat paescere furorem 7, 498. nec sperare deerant 11, 50. ne desit fatis 8, 36.

Defendere sitim lymphae 7, 170. dedecus manu 13, 99. morti dedecus 5, 490. silvis primos annos 2, 69. salutem muris 1, 16. tempora lino 3, 271. ferro pudor defensus 13, 826. defendit moenia fluctu 15, 229.

Discessis rebus 1, 566.

IN SILIVM ITALICVM.

- Deficiens* campi 8, 662. *deficiens* extremo munere 10, 457. *deficiens* mamis 2, 137. *deficiam* tecum *scandere* montes 3, 112. *deficiens* volucris 14, 595. *defecta* viris 6, 301.
- Defigis* in ossa mucronem 17, 298. *Iertae* enssem 10, 501. *hasta* terrae *defixa* 7, 294. *terrae* *defixum* oculos 8, 13. *obutu* *defixus* 17, 185. *defixi* omine 9, 253. *defixus* in ossibus ardor 15, 269. *tellure* tenebat *vultus* 17, 214. *stabilem* *desigere* gressum 4, 657.
- Desit* 5, 551.
- Deformata* membra veneno 2, 707.
- Deformis* hieus 3, 489. *cadaver* 2, 269. *deformem* leti 1, 166.
- Defugeris* enssem 9, 427.
- Defuso* sanguine 5, 453.
- Degener* gestorum 12, 287. *belligeri* ritus 7, 291. *proiectis* armis 11, 527. *manus* 10, 423. *degeneres* animas 15, 76.
- Degenerat* dextra in armis 15, 745.
- Degustat* cuspis extrema cruorem 5, 274.
- Deiectus* armorum 12, 190.
- Deicere*; *deiecit* Galam 15, 464. *deiecto* Magone 16, 155. *deiectus* spe 10, 831. *culmine* regni 17, 144. *caput* ense 13, 246.
- Dehiscit* telus 1, 257. 4, 690. *dehiscant* terrae 17, 608.
- Delabitur* 2, 589. *delapsa* fronte vitta 16, 260. *per auras* 2, 542. *vitis* *thyrsos* 7, 197. *corona* capiti 16, 435.
- Delatus* oras 13, 888. *specula* leo 5, 309. *dorso* ab alto 7, 699.
- Delectus* 7, 43.
- Delebit* bella 3, 616. *lecto* annos 5, 415. *deleto* milite 9, 39.
- Delius* vates 12, 330.
- Delum* *pervectus* Apollo 5, 204.
- Demergere* foedera ponto 1, 62. *demersa* *falarica* *sedit* 6, 273.
- Demetit* dextram 5, 286. *colla* 4, 213. *ferro* *demetit* 16, 102.
- Demigrantem* Tarpeia *sede* *Tonantem* 12, 517.
- Demittere* volucrem coelo 8, 524. *ad manes* 4, 342. *demittitur* oris 11, 379. *demittere* umbris 1, 439. *Erebo* 2, 541. *demissa* *necl* 12, 468. *demissus* *vertice* *crines* 3, 284. *laena* *ex humeris* 15, 422.
- Dens*; *belligero* *dente* 10, 350. *spicula* *dentis* 9, 589. *fecleratum* 9, 585. *niveis* 9, 581. *nivei* *dentis* *munera* 16, 206.
- Densar* catervas phalanx 17, 419.
- Densent* examina 4, 159.
- Densus* *spicula* *Cantaber* 10, 15. *ensis* 1, 500. *densi* *globo* 7, 53. *densi* *caedis* *acervo* 5, 665. *virgine* *densior* *ala* 2, 84. *denso* *volatu* *Ed* 4 9, 220.

- 2, 220. densos abiete lucos 3, 442.
- Denudas* proditor arces 16, 621.
- Depascere* gregibus ripas 9, 208. depascere bello 16, 681. depascitur artus 6, 213. depasta frons 6, 51. depasti flammis scopuli 12, 153. depasta caminis 14, 56.
- Depellere* dictis 10, 83. dedecus patriae 1, 108. depulerat montibus torrens 9, 396. depulso robore 1, 664. fitim 6, 94. depulsa caligine 11, 516.
- Deplorati* Martis habenas 7, 222.
- Deponere* tuto gremio 6, 610. curam 15, 633. depositis velis 2, 11.
- Deposcis* extrema fati 3, 706. deposcat hiatu populos 3, 202.
- Deprendere* iaculis volucres 16, 566. deprensa ortu solis convivia 15, 42. deprensi fonte leones 6, 156. nulli depensus in armis 6, 619. depensus undis 15, 485.
- Deproperas* humandi munus 2, 265.
- Depugnes* morti 10, 475.
- Derepta* cuspis 9, 583.
- Deripite* templis arma 10, 600. derepta ore frena 10, 319. dereptae viris exuviae 11, 377. monilia collo 12, 309. deripe dextras pignantum 9, 29.
- Descendere* nocti 13, 708. classis in aequor 15, 152.
- in pontum Thybris 1, 607. ad magicas artes 8, 99. descendens parvo fonte Numicus 8, 180. per pectora mucro 16, 544. Erebo 13, 759. vertice descendens caesaries 6, 427. a primo descendens consule Brutus 9, 415.
- Describis* numera pugnae 9, 267.
- Deserit* actus 1, 459.
- Desine* bella 12, 725. non desinit irae 10, 84.
- Desolatas* virorum gentes 8, 590. desolata metu cuncta
- Desperare* vias 2, 357.
- Despicis* urbem 12, 488. 14, 667. despectus taedae 8, 54.
- Destinat* aethereis oris 3, 137.
- Destituemus* victorem 11, 607.
- Destrictis* mucronibus 17, 164.
- Desudat* campo sonipes 11, 418.
- Desuescis* honori 3, 576.
- Detegit* vagina ensen
- Detergent* remos 14, 382. fitum ferro 7, 534. umbonem deterfit ictu 5, 297.
- Detonare*; haec ubi detonuit 17, 202.
- Detorseras* hastam 9, 456. detortis laeva habenis 6, 260.
- Detrabere*; detracturum ignibus patrium 17, 181.
- Detrectans* proelia 7, 647.
- Detritina* bellis 8, 399. detrito clipeo 10, 398. detritum est famae 7, 247.
- Detrusit* Stygias ad undas 15, 43.

Desur.

IN SILIVM ITALICVM

Deturbat lancea 15, 723. agmina gladio 7, 715.

Devexum pendet lateri Tunder 6, 645. celso devexa iugo 8, 362. devexa per invia 3, 632. devexa iugum subibat 13, 674.

Devincat cladibus orbem 5, 676. devicta securi quercus 5, 507.

Devinctum colla catena 8, 278. devincti gressus haerent 4, 581.

Devius aequi 1, 57. devia recti 8, 318.

Devolar armis 15, 514.

Devolvit saxum in ora 1, 491. praeceps devolvitur 2, 129. devolvitur iaculo acto 4, 568.

Dexter Deus 5, 227. 11, 532. 12, 193. Phoebus 14, 467. tempus ad proelia 5, 85. dexter ades 1, 514. dexter hora 7, 172. dextros in alite Divos 13, 820. foeminea dextra 14, 352. sacram dedit dextram 14, 238. mercandi dextras largus 15, 495. dexteriore gena sedit ictus 7, 606.

Diana Thoantea 4, 771.

Dicarchaeo 8, 535. 12, 107.

Dicare; dicarint fata imperium 5, 675. dicabant vota lunoni 7, 77.

Dictaeos saltus 2, 94. Dictaeus rex 12, 90. arundo 13, 184. pennae 15, 631. antro 17, 21.

Dictare; dictet remis sonitum 6, 362. dictat verba aspe-

ra dolor 10, 273. dictantes iura 6, 693.

Dictator 7, 21.

Dictynna 2, 71. exercet saltus 15, 769.

Didita fama in populos 1, 186.

Dido 8, 50.

Diducere; diducit feram in iras 6, 468. turmas 9, 610. agmina castris 15, 187. fauces hiatu 3, 194. diducere ab armis pelago 14, 526. diducto in avia certamina 9, 645. diducta arva 1, 199.

Diem ausus adire Pluto 14, 243.

Diffidens muris 10, 581.

Diffulminat turbam 5, 276.

Diffundere pestem coepere ignes 17, 93. vox diffusa per auras 13, 283. ad aures fervor 13, 23. Titan in noctem diffusus 6, 2. diffusa comas 15, 24.

Dignus; non digne puer 15, 33. dignum mole viri nitus 4, 292.

Dilapsa imago 15, 201.

Diluerat nebulas Titan 5, 57.

Dimensis harenis 1, 446.

Dimittunt murmura venti 7, 257. Martem dimisit 10, 330. pubem Ardea 1, 667. dimittere vitam 2, 259. fugam 7, 108. horas 15, 67. ex animo socios 16, 156. verbera 16, 344. telum in ventos 12, 406.

Dindyma 17, 20.

Diomedes 8, 243. vagus 16, 369.

Bb 5

Dione

- Dione* 4, 106. numen puppis 14, 410.
- Dionyseis* thyrsis 3, 393.
- Disfadas* 3, 313.
- Dirigere* spicula 3, 273. vulnera ferro 2, 92. in amnem vires 4, 678. directo corpore extendit molem 6, 228.
- Dirimere*; tantum campi dirimebat ab ictu 4, 101. dirimit pugnas 1, 557.
- Diripit* colla ense 15, 727. diceptum decus iubarum 1, 525.
- Dirus* cruor 3, 315. laus 8, 384. lumen 1, 467. ritus 1, 102. diram portas quasfare trabem 4, 284.
- Dis*; ditem ovium 15, 702. promissis ditibus 3, 512. ditior viris 13, 684. ditior undis Thybris 1, 657. dites glebae 3, 673. mons ditior umbrae 14, 237. ditissimus aevi 3, 397.
- Discedere* terram 6, 37.
- Discingitur* armis 8, 34. disceinxit ratione dolos 7, 153. disceinctos Libyas 2, 56.
- Disciffer* stagna 11, 458.
- Discit* locos 12, 568.
- Discordantia* ritu corda 16, 20.
- Discordia* exercet ventos 4, 323. fati 9, 648.
- Discors* Hannon 4, 773. frena discordia 8, 285.
- Discrimine* vocum 5, 393. laeva discrimina Martis 5, 660. discrimina magnae famae 13, 190.
- Discurrat* tessera castris 7, 347.
- Discussit* trabs caput 6, 280.
- Disiice* arces telo 9, 538. disiecto cerebro 2, 200. disiecta pax 2, 295. disiectis portis 12, 184. disiecta crinem Venus 5, 203. 2, 558. disiecta tellure 6, 185.
- Dispar* sortis 5, 296.
- Dispellere*; dispulit hasta somnum 7, 328. e pectore curas 8, 164.
- Dispergere*; ignes disperferit agris 7, 712. vitam in auroras 9, 167. fervorem ignis 7, 315.
- Disponens* agmina 12, 172.
- Dissederat* partitis manipulis 7, 736.
- Dissiluit* ignis 16, 549.
- Dissimulat* cursum 4, 351.
- Dissipat* ossa 1, 401. incurrens aciem 9, 363.
- Dissociat* consortia terrae 14, 20.
- Dissona* castra 3, 221.
- Dissultas* splendor per tecta 7, 144. dissultans ardor 9, 608.
- Disstans* a morte silentia vitae 3, 145.
- Disterna* latis terris 5, 399.
- Distinguere* lingua primam vocem 1, 78. vestem clavo 3, 27. vestes auro 2, 603. epulas ludo 11, 431. lacte favisque distinxit epulas 7, 182.
- Distringi* inter proelia 2, 189.
- Ditione* caret virtus 7, 506. populos magna ditione 7, 425.
- Divello*; divulsa marito 3, 154.
- Diver-*

IN SILIVM ITALICVM.

Diversas Arctos 1, 198. *diversum* in orbem 3, 333. *e* *diversa* ripa 1, 264. *diversi* lateris frons 14, 77. *diversa* turbati mente 8, 351.

Dives praedae 6, 649. auri 3, 155. lactis 8, 463. *divitis* uber campi 4, 546.

Divortia terris tenet 3, 419. sparsa ad *divortia* turma 7, 275. servans *divortia* Nereus 14, 18. *divortia* fontis 14, 236.

Divideret cum buccina noctem 7, 155. coelo divisit volutcrem 2, 96. *divisus* quisque timori 5, 102. *divisos* Hiberos 3, 418. *divisus* gurgite Lixus 5, 400. implevere *divisi* montes 9, 302. *divisum* humeris caput iacuit 4, 239.

Docilis pascere 4, 8. *satiare* 1, 150. iuvencos *dociles* terram proscindere 16, 552. *docilis* fallendi 3, 233. *docilis* freni 16, 368.

Doctus exarmare 1, 412. *doctus* virgae sonipes 3, 293.

Documenta domus 6, 123. 13, 671.

Dodonida quereum 3, 680.

Domare labores 3, 575. flagello 13, 611. delicta 13, 844. *adversa* 1, 533. *frigus* famemque 15, 110. *venena* 8, 501. *rastris* domant rura 8, 371. *metum* 12, 552. *corda* exsultantia 7, 124. *corda* luxu 11, 389. *fluctus* ulnis 14, 480. *intemerata* saxa domantem 3, 499.

Dolone tereti 3, 250.

Dolopum vis 15, 314.

Dominantis terrae alumni 4, 228.

Domitat cornipedem in gyros 4, 18. *agros* 15, 568. *peccata* supplicio 14, 219. *domitabat* Bacchus Hiberos 3, 101. *domitare* furores 7, 218. *domitas* Alpes 15, 504.

Domitor maris 9, 291.

Domus fraudum Carthago 6, 479. *domus* Fidei 1, 598.

Dona Bacchi 11, 416.

Donare; paucis mens *donat* ire per ora 3, 136. *nostro* *donate* labori 12, 390. *donarat* sensus humanos alendo 13, 119. *donare* Lyao imbellem diem 11, 409. *flammis* praedam 2, 608. *donabit* vincere 3, 597. *donare* fugam 15, 721. *Alpes* tibi dextera *donat* 1, 487. *quantum* *donat* tibi sanguinis Hannon 2, 326. *quot* funera *Poenis* *donarunt* suffragia 15, 734. *patriae* *donaverat* iram 15, 600.

Dorsum aequoreum 11, 451.

Doryla 2, 126.

Dotale lacus nomen 5, 22. *dotalia* arma 17, 75.

Dotata litora Camena 14, 232.

Drepane 14, 269.

Druentia 3, 468.

Dubitantia lumina 10, 154.

Dubius responsi haesit 6, 570. *dubio* gressu 3, 500. *dubio* nisu gressum 3, 632. 1, 554. *dubia* cervice 10, 458.

458. dubios timore 4, 805.
 fluvius vadi dubius 1, 52.
 suboles 1, 413. dubia me-
 ditatus cuspide vulnus 4,
 188. dubio petet acquora
 velo 13, 887. in dubiis 1,
 562. dubio rerum 13, 286.
Ducarius 5, 645.
Ducere; in foveam lupos 6,
 331. bellum 5, 97. ducen-
 te Noto 1, 288. vincen-
 dum duxerit tibi rectorem
 13, 513. trepidos gressus
 4, 393. ducere lapidem fe-
 lix chelyx 11, 446. bella
 in terras 16, 612. chaly-
 bem ducere saxo 3, 267.
 duxit volatus 12, 101. no-
 ctem vigil 1, 246. suspiria
 8, 210. cui tertia ducun-
 tur lustra 16, 890. sopo-
 ras noctes 11, 411. fila 3,
 96. 4, 28. duc per cuna-
 bula nostra 3, 81. ducere
 alimenta lino 5, 583. ata-
 vo ducebat consule fastus
 2, 10. stabula cantu 13,
 347. lympham fluvius 4,
 87. ulterius dolorem 8,
 213. ducitur aestas 3, 383.
 vagina ducitur ensis 8, 242.
 9, 314. in fraudem duce-
 bat iter 5, 43. per viscera
 ferrum 11, 360. ducti spa-
 tium nervi 2, 127. ducto
 eonamine avertit 9, 519.
 ducta circum caput habena
 1, 315.
Ductor gregis 3, 685.
Ductus tremulos 4, 259.
Dulcius 6, 665.
Dulcedo caedum 4, 424. lau-
 dis 5, 589.
Dulcis nidi 11, 470. dulces
 penates 2, 141. dulcius
 pulsabat nervus 5, 463.
Dulichius 1, 379. Dulichia
 Zacynthus 2, 603. puppis
 12, 115.
Duplicans dolore vires 13,
 234.
Durare trabes 3, 18. si vita
 nostrum durasset in aevum
 6, 296. durantia tabo vis-
 cera 2, 463. virorum pe-
 ctora 11, 484.
Durius 1, 234. 438. 5, 323.
Durus; durac sorores 1, 281.
 mentes 1, 558. curae 11,
 373. duris rebus 2, 596.
- E.
- Ebusus* 3, 362.
Edere; mentis edunt te mor-
 sus 17, 345. edunt oblivia
 laudem 13, 665. longa ve-
 tustas 4, 21.
Edere; alvo edidit serpentem
 4, 426. ore 6, 457. edidit
 exemplum virtus 6, 535.
 proelia 2, 207.
Ediffere Cannas 10, 517.
Edomizi labores 3, 531. lumi-
 na 10, 343.
Edonis Pangaen 4, 778.
Educere somnos 11, 405. edu-
 ci turres robore 13, 105.
 coelo ara educitur 15, 388.
 educum Zephyro 16, 428.
 366. educi 9, 434.
Effectus 2, 534.
Efferre; extulit se virtus 13,
 773. Roma quo se extule-
 rit dextris 15, 92. iuven-
 tus se portis 1, 427. elata
 favore

IN SILIVM ITALICVM.

favore turba 11, 495. ve-
 stigia vallo 9, 92. foribus
 gradum 11, 112. caput 8,
 252. sub astra caput 6,
 186. virtus se ad astra 3,
 595. se Allia ripis 8, 649.
Effervescente veneno 3, 312.
Effingens crine galerum 1, 404.
Efflare saniem 12, 10. effla-
 vit pectore vitam 17, 557.
Effluxit mens 6, 245. prae-
 cepta viro 3, 188. marito
 tori 2, 628.
Effrenat Vulturum in proe-
 lia 9, 496.
Effrenum furorem 14, 688.
Effringes fluctus in urbes 1,
 647.
Effugit spiritus in auras 16,
 546.
Effultus membra tergo tauri-
 no 7, 293.
Effundens hastas 16, 579. ef-
 funditur telorum vis 15,
 764. ballista molares 1,
 335. nimbus telorum effu-
 sus 9, 312. effusis sagittis
 16, 482. agmina vallo 12,
 576. effuderat agmen 2,
 151. una omnes hora effu-
 derit in campum 7, 238.
 effusa antris manus 3, 543.
 effusa manipulis Utica 3,
 241. flumine turbae 12,
 185. effundere voces 13,
 448. 710. 8, 168. 3, 696.
 vox ore 9, 123. 10, 366.
 gemitus 2, 54. Siren can-
 tus 14, 473. effundens fer-
 vorem anhelum 9, 628.
 sonipes hinnitum 10, 460.
 clamor 11, 70. crine effu-
 so 1, 93. 13, 780. effu-

fas carinas 3, 174. iubas
 per colla 16, 443. crista
 iubas 5, 134. laxos ami-
 ctus 2, 389. effusa habena
 7, 696. 1, 161. totas ef-
 fundit habenas 8, 282. ef-
 fusum axem 16, 361. effu-
 sas vires 16, 340. 499. ef-
 fundit armorum pestem 14,
 120. effusus in lucos Vul-
 canus 4, 682. animam 14,
 631. vitam 7, 678. gre-
 mio arma 2, 387. pronum
 effundit in armos abies 4,
 256. effundit rabiem 11,
 224. genetrix effuderat 16,
 366. sonipes effuderat 10,
 256. effusis ex aggere mem-
 bris 1, 308. effusos in gur-
 gite Poenos 6, 686. effusi
 pharetra calami 2, 131.
Egenum decoris corpus 6, 304.
 egenis rebus 8, 55.
Egeriae luci 4, 369.
Egeris cautes 13, 837. egeri-
 tur praeda templis 13, 352.
Egrediens Aurora 16, 230.
Egregius linguae 5, 77. cri-
 stis 12, 232.
Eiectas Ausidus undas 10, 321.
 eiectans cruorem 10, 278.
Elanguescens cornu 4, 140.
Electri venae 1, 229.
Elcus axis 1, 224.
Elemenza irarum 3, 77.
Eliciam oracula 13, 411. iras
 7, 70. numina eliciunt 8,
 101.
Elidere; elisit virum membra
 5, 509. membra ruina 5,
 509. corpora elisa ruina
 10, 394. pondere elisse
 premens 6, 236. orbibus
 elisse

- elisis* 9, 400. *elisa* nexu o-
 ra 3, 33. 4, 242. *nifu* eli-
 sus gemitus 1, 531.
Elissa 5, 98.
Elissæus tyrannus 2, 239. pa-
 tres 6, 346. votis 14, 257.
Eloquio partum decus 3, 619.
 8, 413.
Eluctatus Alpes 13, 742.
Eludere; incerto eluserat iras
 eventum 9, 355. elusit equo
 6, 258.
Eluere; cruore labem eluerim
 12, 283. eluerit sanguis
 mentes 11, 200.
Elysiun 2, 698. campo 13,
 410.
Emensus diem caedibus 10,
 328. noctes 3, 555. sole
 terras 4, 480. pontum 1,
 639.
Emere; bene emi tempus 4,
 756. quanti exitum velit
 10, 287. 5, 601. morte
 emisit 7, 620.
Emergere; emerisset imago
 sedibus 12, 234.
Emergo coelo 7, 19. 11, 464.
Emicat et praevenit 2, 238.
 emicet concita tigris 12,
 459. in Martem 3, 85. an-
 te omnes 1, 376. ad prae-
 mia victor 16, 524. ferens
 parentem emicat 4, 470.
 novus emicat 12, 9. exul-
 tans in agros 7, 376. cete
 ponto 11, 482.
Emota fundo unda 9, 284.
 emoti facie ponti 17, 284.
Emporiae 3, 369. 15, 176.
Enare 12, 441. enasset freta
 periculi 15, 375. valles ena-
 vimus 3, 662.
Enceladi rogos 14, 579.
Enquion 14, 279.
Ennius 12, 393.
Enormes terras 12, 357.
Entella 14, 204.
Enyo saeva 10, 203.
Eoi Beli 2, 49. *Eois* sagittis
 2, 102. litoribus 6, 2. *Eoa*
 militis ala 7, 636. *Eous*
 surgens 11, 518. *gemina*
 13, 355.
Ephyre 15, 310.
Ephyraeis alumni 14, 52.
Epirorica signa 1, 627.
Equi Solis 5, 56. subibant sta-
 bulis 16, 231.
Erebo potenti 1, 92.
Eremigat olor undas 14, 191.
Erepi castris 15, 614.
Ergetum 14, 250.
Erichthonius 11, 296.
Eridanus cruentus 1, 132.
 gentes 8, 591.
Erigit pulvere nubem 13,
 158. mentes 12, 84. eri-
 gitur Roma 12, 298. eri-
 git rogos fumo nubem 2,
 659. aethereas compages
 cervix 1, 204. per auras
 erigitur tellus 3, 485.
 agmen in collem 3, 513.
 membra cubili 7, 288.
 erexere gradum 3, 529.
 erectus in auras 4, 145.
 erecti cornipedes 1, 223.
 hasta erigitur 15, 35. eri-
 git iras 4, 280. globus sub
 auras erigitur 16, 327. su-
 bitas in spes 14, 356. ere-
 ctos animi 13, 188. ere-
 ctos attollit muros 9, 241.
 erecta comam 2, 668.
Erimys 13, 293. 14, 99.
Eripe

IN SILIVM ITALICVM.

- Eripere*; Capuam eripuerunt iussis 11, 174. legibus et urnae 9, 27. fluvius se eripit 9, 238. flammae noctem 11, 281. aurae oculos 9, 501. eripe quadrupedem 10, 292. eripuit Mavors evadere leum 14, 132. ereptus furto 6, 70. ereptam fugam 1, 331. erepto aequore 16, 391. erepti patris poenas 9, 432.
- Errat* gurgite fluvius 9, 228. per agmina murmur 9, 281. per lumina sonitus 7, 633. per avia tauri 7, 438. errantes penates 3, 291.
- Errores* ferae 10, 78.
- Eruclat* Aetna gemitus 14, 58. specus paludem 13, 425.
- Erudunt* componere mentem 11, 352.
- Eruit* fundo aequora 17, 240. radicibus imis 6, 194. eruta oppida 3, 213. ruina eruta membra 7, 728.
- Erumpt* fauceibus aequor 12, 439. cornua fronte 13, 332. bustis manes 8, 644. subitus fragor 1, 636. clamor 10, 505.
- Erymanthis* pestis 3, 38.
- Erythia* litora 16, 195.
- Eryx* 6, 697. 14, 203.
- Esse*; non ense virum sistere erat 1, 164. non longius uti fuit 8, 63. fuerit delectare Saguntum 12, 695. signa ferre iam iamque fuisset 14, 581. mihi sit Stygios intravisse penates 6, 488.
- Ernsti* colles 5, 1.
- Evadere* celsos gradus 8, 155. ad culmina 12, 57. in pyram 8, 131. lubrica plantata 7, 611. vincla 7, 71. tardato iuvene evadit 16, 523. manus 9, 567.
- Evandria* regna 7, 18. mater 13, 816.
- Evannit* in tenuem auram 8, 185.
- Euboica* testudo 11, 290. Euripus 14, 143.
- Evectus* in latebras equo 16, 113. evecti campum 16, 373.
- Evellere* iras 14, 183. obsessa castra 7, 355.
- Eventus* rerum dubius 1, 597.
- Everfor* regnorum comes 8, 639.
- Evertit* fundo revulsam 6, 96. evertere silentia 8, 530. everfas pugnae certamine mensas 11, 338. eversum axem 16, 408.
- Euganea* tellus 8, 605. ora 12, 216.
- Evicta* virtus 3, 581.
- Evincta* dextra 2, 48.
- Eviscerat* ungue 13, 847.
- Eumachus* 4, 373.
- Eumenis* 2, 559. Eumenides 4, 439.
- Evocat* piscem esca 7, 501.
- Evolat* velocior arcu 15, 571. ante omnes 16, 334. per proxima motu 12, 457.
- Evolvit* membra cubili 12, 8. 6, 74. evolvitur Nereus antris 3, 49. serpens antrum 6, 218. arcana Deum vates 7, 494. funera nobis evolvat

I N D E X

- evolvat 5, 521. promissa
 evolvit somni 3, 216. tri-
 stia fata 2, 652.
Evomuit ignes 17, 594.
Europe vecta Iovi 14, 568.
Eurotan 4, 366. opacis Euro-
 tae ripis 6, 312.
Eurydamas 2, 178.
Eurymedon 2, 637.
Exacuens ad certamina men-
 tem 7, 142.
Exaequare Alpes 12, 696. vi-
 ta exaequat munera vitae
 14, 177.
Exagitat venator lustra 4,
 305. 16, 553. exagitant
 Manes 2, 296. frenis ora
 exagitata 7, 342. mentes
 1, 346.
Examen; sociata examina 4,
 59.
Exarmare serpentem veneno
 1, 411. venti exarmat vis
 10, 228. fata venenis 13,
 275. mens exarmata vene-
 nis 11, 310.
Exasperat enssem saxo 4, 19.
Excedere; Cannae tibi excels-
 sere 15, 35. ephebos 14,
 493.
Excellentem ore Tagum 1,
 151.
Exceptas per pectora mortes
 9, 369.
Exciderint coelo ignes 7, 371.
Excipere; vertice exceptere im-
 bres 1, 251. cornum 15,
 442. nubem belli 16, 650.
 exceptum pectore letum 4,
 194. exceptus equo 5, 149.
Excire; ductor ad arma 5,
 192. in arma 9, 182. ex-
 civit Calpen 1, 644. exciti
 manes cantu 1, 397. excitis
 Coelicolis 12, 607.
Excitat nos in curas 7, 306.
Exclusis certamina Martis 15,
 823. Marte exclusus 8,
 240. exclusa sorte periculi
 7, 251.
Excoquitur flammis scopulus
 3, 642.
Excusata arma 9, 133.
Excusit telum nodo 7, 657.
 ferrum 2, 128. ornum 1,
 337. saxa tormentis 1,
 475. turbine saxi 2, 135.
 excute sollicito Fabium 8,
 33. excussus mentem 5, 54.
 excussae mentes 2, 592. ex-
 cussit habenas pavor 6,
 556. excussa virtus terrore
 9, 591. excussa incepta mi-
 nis 10, 447. excussam ia-
 cit turrim 9, 595. Lunam
 excussisse polo 8, 502. ex-
 cussa moribus ossa 15, 430.
 lacus sede 5, 620. nemora
 15, 771. somno excutitur
 8, 186. excussos ventorum
 flatibus ignes 1, 254.
Exercere Martem 13, 214.
 venatu saltus 15, 769. ulu-
 latus 7, 130. bella 13,
 741. tubas 9, 7. otia 15,
 702. sitim 1, 260. ira ma-
 nes 2, 672. gentem peri-
 clis 3, 163. mortem ina-
 nem 13, 544. curarum
 prima 3, 62. insomnia
 mentem 10, 358. exercitus
 armis 10, 311. lancea ex-
 ercet laertos 11, 419. plu-
 teis Vulcanum 1, 363. sco-
 pulis freta 12, 373. curas
 11, 374. discordia ventos
 4, 323.

IN SILIVM ITALICVM.

- 4, 323. proelia furor Aeo-
lius 9, 524. in orbem exer-
cent artes 16, 403. robur
exercebat.
- Exercitus* lascivus 11, 413.
umbrarum 17, 166.
- Exesi* pumicis antris 3, 543.
montes 12, 142. exeso de
vertice 14, 57.
- Exhalat* lucem in auras 10,
154.
- Exhaustire* lacus hamis 5, 582.
plus exhaustit laboris 17,
351. 13, 835. iras 6, 287.
penates 11, 571. bellum 6,
656. exhaustum est nobis
12, 326. exhaustas vires
16, 382. exhaustus vires
10, 179. exhaustae Marte
Cerberae 8, 581. exhausto
cerebro 13, 477.
- Exigere*; Aurora terris exege-
rat umbras 15, 251. exa-
ctam ponto Libyen 1, 623.
ferrum e corpore cantu 5,
354. e stratis corpus 16,
234. quas exegit Luna 8,
482. exacta vallo legione
9, 249. artae res exegere
per aequor 2, 103. exige-
ret discum sub sidera 14,
506. belua dentem 9, 585.
sceptrum 10, 483. enses 1,
515. trabes 1, 642. ictum
5, 294. telum per viscera
1, 307. piacula caedis 13,
702. exacta reportent 1,
684.
- Exire* sanguine ripas 6, 603.
vita 11, 188. procellas 14,
454.
- Existere* coeperunt colles 1,
Vol. II.
585. si nunc existeret Car-
thago 13, 12.
- Exitiale* caput 2, 287. domum
8, 53.
- Exitio* dat penetrare medullas
13, 297.
- Exorare* penates 13, 53. exo-
rata tropaeis 11, 552.
- Expallescere* coelum 12, 146.
- Expeditas* bella 13, 773.
- Expavit* murmura Triton 14,
374. vocem 1, 67.
- Expellere* catulis rabiem 16,
237. expulsi turbo 8, 68.
expulsum iaculum 13, 160.
- Expendere* viros bello 3, 574.
molem belli 15, 137. sup-
plicia expendi 6, 588.
- Expertos* in Marte sagittae 8,
615.
- Expleri* vulnere 16, 52.
- Explicat* se Garganus in agros
8, 225. artus 2, 147.
- Explorat* lampade Phoebea na-
tos 10, 111. dubiam sobo-
lem cerasse 1, 413. hoc iu-
gulo dextram explora 11,
358. mentes Deorum 5,
61. adversa viros 4, 605.
- Expromere* gentem 6, 532.
- Expugnantem* Noto 14, 12.
- Exsanguis* dextra senis 10,
118. manus 5, 328. vul-
tus 12, 319. senes 2, 320.
populus 11, 150.
- Exsatiare* dolorem 12, 107.
iras cladum 12, 271. cruo-
re enses 7, 535. corda cruo-
re 16, 542.
- Exscindere* animam dextra 4,
674. molem 12, 580.
- Exserere* alte caput 1, 30. hu-
Cc
mero

I N D E X

- mero exsertus 8, 587. ex-
 sertos lacertos 12, 715.
Exsibilat aëthus ore 6, 219.
Exsiluit subitum nemus 3,
 688. exsiluere centum du-
 ces 7, 46.
Exsolvor partum 13, 630.
Exspatiantur in auras flammæ
 17, 95.
Exspirat unda sonos 9, 285.
 halitus odorem 6, 148. va-
 por 14, 593. naribus ignes
 6, 232. flammam cornipe-
 des 3, 703.
Exstat pars aquis 14, 483.
 palmarum in fluctibus 14, 416.
 tecta cute ossa 2, 468. ca-
 davere ferrum 7, 627. ex-
 stans flamma 9, 618. exstat
 seclis 14, 683.
Exstimulat corda furore 1, 32.
 exstimulata vulnere fera 9,
 594.
Exstructis regifice mensis 11,
 273.
Exsul 7, 359.
Exsultare virtute 5, 556. in-
 ter primos exsultat 8, 415.
 accensæ exsultant mentes
 1, 345. Nomades 1, 215.
 cruor 5, 68. corda 7, 124.
 exsultans emicat 7, 376.
 exsultans gressus 10, 300.
 anima 10, 578. exsultan-
 tia ponto cete 11, 483.
 agmina campis 15, 540.
Exsuperant nemus cristæ 6,
 222. exsuperare astu 1, 57.
 gloria cunctos 13, 768.
Exsurgere laudes 17, 189. ru-
 pes sub astra 12, 74. col-
 les 7, 275. exsurgens icti-
 bus almus 14, 379.
- Extā* innabant fluctibus 17, 51.
Extendere venatū vitam 2,
 103. lucem 2, 524. spes
 9, 543. ævum 3, 95. leti
 decus 2, 511. molem ser-
 pens 6, 229. iaculo proe-
 lia 3, 339. undas 6, 142.
 tellus extenta Syrtibus 16,
 253. per extentos campos
 15, 760. extenti per artem
 artus 1, 176.
Extensus laterum 4, 619.
Externa dextra 11, 365. ex-
 terno socius sanguine 9,
 209.
Exterritus somnos umbris 2,
 704.
Extorris 7, 558.
Extorquere ensē 11, 361.
Extrahis amnem Rhodanus 3,
 448.
Extremam palmam 16, 463.
 extrema coepta 10, 430.
 extrema fati 3, 705. dies
 7, 172. 14. 8. terris 1,
 270. extrema minatur 1,
 464. extrema periculi 1,
 559. calibus 1, 567. ex-
 trema gens viri 2, 185.
 cineres 13, 565. extremo
 morientis ab ore 4, 173.
 extremas Italum res 6, 104.
 umbræ 7, 556. extrema
 rerum 8, 25. extrema lin-
 gua 10, 298. extremo Sole
 14, 147.
Exurbante nervo 16, 482.
Exuere fidem 15, 567. gale-
 am 9, 173. alas 12, 103.
 virtutem 6, 125. artes 11,
 425. alius 7, 744. moni-
 ta mente 7, 496. se curis
 mortalibus 1, 86. exutus
 pelago

pelago 15, 317. castris 16, 26. exutus senium 6, 100. pudorem 5, 15. exuta feram cerva 13, 120. exuta spe 6, 642. virginitate 13, 849. honore armorum 15, 479. luctus 6, 315. exutum forinae 3, 443.

exulante matres 12, 599. *exundat* turbine sanguinis torrens 9, 366. pestis 17, 104. exundante vapore 12, 135. 14, 311. *exundat* fumum vertex 2, 631. terram chelydri 3, 316. Dolopum vis in agros 15, 314. spiritus exundans perflant campum 5, 455.

exurere belli reliquias 15, 537. venas fames 2, 464. scelus 13, 872. telis 11, 398. flamma exuri feminea 15, 326. exurit casibus annus 8, 274. bello arva 1, 678. exusto aëno 5, 606. exusti Nubae 3, 269. exusta radiis tellus 1, 257. *exuviae* leonis 2, 156. Herculeae 2, 191. Marti dicabat 6, 665. dereptae viris 11, 378.

F.

fabius 1, 679. 2, 3. *fabre* teres 14, 320. *fabricare* moras 16, 671. *fabricata* tecta 1, 445. *fabulina* 14, 260. *facies* leti 4, 593. flammiarum 7, 367. pacis 6, 692. montis 3, 40. Olympi serenati 12, 665. falis 14, 361.

Facilis lacrimas dedisse 8, 59. sprevisse 4, 755. marinus 13, 640. facilem introitu piscem 5, 52. facilem adiri planitiem 12, 163. exiguo faciles 1, 615. facilem ducere vitam 6, 308. facilem populis laudem 2, 579. facilem discedere terram 6, 36. galeam haud ulli facilem 4, 435. soli non faciles 15, 718. mentas 11, 286. facilis prodigere 15, 496. facilis periculis 12, 464. servitio faciles 16, 77. facilis viro gloria belli 4, 707. campi 3, 467. *facili* me absolve carina 17, 40.

Fadus 5, 565.

Faefula 8, 479.

Fagina pocula 7, 188.

Falarica 1, 351. 6, 272. 9, 339.

Falcatus ensis 3, 278.

Falerni arva 7, 159.

Falisci 4, 223.

Fallax telum 1, 544. gyro 2, 171. telae 2, 181. vada 3, 472.

Fallere monstrum 6, 193. fallit virtus 1, 493. non fallitis 17, 570. tellus fallebat nifus 17, 470. iaculo fallente 5, 401. fallere gyro 4, 178. fallentia tela 11, 390. umbra scfellit 13, 649.

Falsus cupiti motus 13, 886.

Fama lacerti 1, 262.

Famula Tyros 1, 74. famulas arces 3, 138. famulum Naiadum 6, 289. Dianae 13, 124. famulae turbae 13, 360.

Cc 2

Famu-

Famulatum 2, 571.
Farfarius 4, 182.
Fasces aequos 13, 269.
Fastigans 5, 50.
Fastus Ausonios 2, 10. saevos
 pati 14, 101.
Fatalis ora 1, 23. turbo 8, 68.
 campo 12, 521. hastam
 multis 2, 400.
Fatidicus lucus 2, 67. 1, 414.
 3, 11. 2, 67. Hammonis
 harenae 15, 672. unibram
 13, 412. implet fatidico
 murmure quercum 3, 680.
Fatifer arcus 2, 16. dextrae
 1, 641.
Fatigare Superos 6, 573. cor-
 da spe laudum 1, 63. mi-
 litia 13, 666. ductorem a-
 stu 14, 353. curas 1, 675.
 12, 496. Flaminium inces-
 sens 5, 602. clausos 13,
 253. minas 7, 125. socios
 voce 12, 192. cautes ma-
 ria 1, 208. Marte imperi-
 um 15, 118. bella 7, 492.
 campos 15, 209. cursu He-
 brum 2, 74. quos spes gra-
 ta fatigat 16, 331. multa
 fatigant 3, 61. non parva
 13, 467. alimenta fatigant
 11, 544. equi corda 13,
 142.
Fatiscunt animi 2, 316. cli-
 peus impulsu clipei fatiscit
 9, 323.
Fatum; fato ducente 2, 105.
 lacrimabile 2, 133. facis
 Aernae certantia saxa 12,
 154.
Fauces tumidae 1, 285.
Faventia 8, 597.
Favere; faventum frōmitu 16,

315. 16, 420. favete me-
 te pari 16, 295.
Fauni Apenninicolae 5, 621.
Faunigena Aunus 5, 7.
Favore naturae adiuta 1
 220.
Fax mentis honestae 6, 3
 atra coeli 1, 463.
Fecundar sanguine campos 1
 130.
Fecundus; secunda veri fac-
 dos 13, 490. pectore
 540. veneno Africa 1, 21
 secundum in fraudes
 498. nimbis tempora 2,
Felix tamae 4, 731. necis
 570. leti 4, 398. uteri
 359. felicia Baccho Aequi-
 na 5, 465. felix Africa
 213. felix ducere lapid-
 ehelys 11, 444. felicit-
 baccis 15, 532.
Felle nigro undantia pect-
 11, 551.
Feralis Erinnyes 2, 609. fe-
 lia classica 5, 188. can-
 5, 223. decus 10, 535.
Feretro cruento suspensa
 na 5, 168. feretro resid-
 Syphax 17, 630.
Ferentini manipuli 8, 395.
Feris lux oculos 3, 694.
 riant foedera 4, 505. O-
 anus Calpen ferit 5, 30
 feriente ruina 14, 678.
Feronia 13, 84.
Ferox vinum 7, 211. fidu-
 1, 191. Rhodanus 4, 6
Ferrata calx 7, 696. or-
 1, 337.
Ferre vestigia 9, 101. gres-
 3, 180. vim exitiumque
 428. se propius tectis

IN SILIVM ITALICVM.

17. sese cohors 5, 492.
ota se mole tulit 1, 497.
pagos ferre cursus 9, 293.
fertur passibus 1, 65. rum-
pens iter fertur 4, 521.
glomerata mole feruntur 1,
21. ferens se Saturnia ca-
tris 2, 527. ferre gradum
95. fer bella Iovi 1,
86. tela 9, 544. iugulo
errum 9, 518. signa co-
umnis 1, 142. coelo facta
277. Diomede ferentur
insignes campi 9, 63. in-
diam coelo ferebat 6,
202. opem muris 4, 20.
romissa ferentis 9, 494.
horaca 15, 580. praemia
484. ferret lora secun-
is 16, 388. ferre hae-
cemento 4, 288. fert di-
a 11, 64. 9, 262. fer
umen amicum 1, 112.
erte iuras 1, 601. fer pe-
ora 8, 318. signa per or-
em 1, 31. fertur per Al-
es 1, 65. sacra domum-
e ferens 1, 668. ferens
am 2, 208. Musae sacra
rent 3, 620. vix ferens
ore 11, 332. obvia ora
lit 12, 256. in arma dex-
as 4, 282. verba ferebat
266. rumor per oppida
158. fer tecum fidem 1,
81. ferre diem carmina
lent 4, 401. lamenta fer-
5, 422. tulit membra
r auras 1, 361. fertur
peestas coelo 4, 442.
ectacula ferte 2, 231. ex-
emum diem primus tulit
135. tulerat mater La-

coni 7, 666. culpa fertur
hominibus 7, 555.

Ferre tempestas 15, 627.

Fervebat leti amore 17, 567.
tellustumultu 15, 287. Ma-
vors per arva 6, 317. to-
to campo fervere 9, 243.
Marte infausto 13, 742. 1,
456. fervet nimborum glo-
bus 12, 657. fervet secun-
dis fortunae 6, 98. ferven-
ti pastu 6, 162. fervens
ira mortis 15, 806. caedi-
bus arva 9, 483. ferven-
tes rotae 2, 199. ferven-
tior axis 1, 224.

Fervidus ingenii 17, 414. ha-
stam torquens 1, 386. fer-
vida pestis 9, 606. vada 15,
301. consulta 7, 34. ossa
1, 178.

Fervore carentes anni 7, 25.
medio fervore 1, 284. fer-
vor decorus 1, 187. cura-
rum fervoribus 12, 450.

Ferus ora mentemque 5, 645.
fera regna 1, 461. somnia
17, 160. ferum visu distu-
que 1, 175. proelia 1, 266.

Fessus salutis 2, 234. fessa
gradum 4, 40. fessae luxu
mentes 12, 83. fesso bel-
landi studio 14, 44. fessos
labore ministros 1, 180.
fessis rebus 2, 492. 6, 590.
imperio fesso 4, 711.

Festam urbem 12, 752. festas
opes 7, 179. altaria Iovi
12, 332. cauda 13, 330.
gaudia 15, 420.

Festinat pyram 8, 52. valli
opus 1, 244. festinata signa
movebat 11, 193.

Ce 3

Fetus

I N D E X

Fetus atros chalybis 1, 230.
Fetus Gradivo mentem 10, 14.
 furore Megara 13, 592.
 veneno colla 17, 448. ira
 praecordia 11, 203. bello
 praecordia 17, 380. fetus
 leaenas 1, 406.
Fiber 15, 487.
Fibrae contigere 1, 139. fi-
 brarum sagacem 3, 344. fi-
 brae extis quaesitae 5, 163.
 pecudum 9, 15.
Fibrenus 8, 401.
Fidenae 15, 91.
Fidere; non fidens nudo ensi
 1, 219. fidens sanguine
 Herculis 12, 359. fidentia
 Marti agmina 15, 808.
Fides sancta 2, 480. casta 2,
 525. alma 6, 132.
Fiducia ferox 1, 191. fallax
 6, 333. populi rector fi-
 ducia 8, 609. fiducia gen-
 tis Regulus 2, 342.
Fidus pedici fluvius 3, 473.
 fidi obices 4, 24. prae-
 ruptum loci fidum 1, 389.
 Cynosura fidissima nautis
 3, 665. coniux 3, 33.
Figere titulis nomen 7, 112.
 oculos in corpore 4, 264.
 pedibus oscula 11, 333. fi-
 git per arma Caicum 1,
 305. fude fixus 10, 159.
 veruta 10, 39. fixo cada-
 vere 7, 627. iugulo ensis
 2, 640. fixum est 2, 364.
 4, 799. fixas Parcarum le-
 ges 9, 475. ordine fixa ma-
 nus 9, 319. fixit saxum 11,
 477.
Findere; alnus caerulea findit

14, 380. findimus und-
 trabe 6, 523.
Fingere mentes 1, 441. m-
 nendo fingit 7, 385.
Finis hominum Gades 1, 14
 coeli 3, 654.
Finiri cardine mundi 3, 3.
Firmavit tenues ortus 1, 29
 firmes omen 4, 127. 1
 260. dicta sanguine 9, 6
Firmior aetas 3, 84.
Esicellus 8, 519.
Flagello Stygio 2, 616.
Flagitas piacula turmas 2, 4
Flagrare; flagrat mens spe
 484. fitis medullis 1, 6
 audendi amore 6, 20
 dulcedine laudis 5, 5
 luxu 14, 103. corda cu
 7, 285. caedis amore
 245. meliore Gradivo.
 15. flagrans telum 9, 5
 flagrantis thalami ame
 17, 83. oculi 17, 3
 bella 1, 435. arma 3, 1
 castra abrupto foedere
 296. ruina 1, 364. a
 rem 2, 517. molem 10,
 lacus flagrantis sangui-
 1, 126. cruento luxu
 102. flagrantia lumina fl-
 ma 17, 410.
Flamine alterno gestant 4,
Flaminius 4, 707.
Flammae divinae 3, 345.
 citae 11, 391. seu
 flamma 15, 326.
Flammis ad sacra iuvene
 55. vulgum 14, 287.
 nis vulgum 16, 303.
 Etora 12, 680. per
 mentem 11, 226. ira
 mabat Martem 12, 1
 cul

IN SILIVM ITALICVM.

cuspidē equum 4, 195.
 hinnitibus aëra 14, 209.
 flammatus ab ira 9, 110.
 flammato corde 15, 560.
 pectore 14, 120. mente
 10, 427.

Flammea membra Superum 12,
 727.

Flammiferae mentis aestus 9,
 477. flammiferis radiis ex-
 uista tellus 1, 257. currum
 1, 210. pennae 11, 414.

Flatus equorum 5, 433. pa-
 terni 2, 288. flatus claudē-
 bat Atropos 17, 120.

Flavesce harenis 1, 159. fla-
 venti vertice 3, 402. fla-
 ventia ora decori 16, 487.
 flaventem Thybrim 16,
 680.

Flavina 8, 492.

Flavus comarum 9, 414. fla-
 va vada 14, 231.

Flebile immugire 5, 64.

Electis virga quadrupedem 1,
 217. rabiem 12, 430. fle-
 ctite cantus 14, 1. equos
 in Styga 14, 245. in por-
 tus lumina 8, 139. cum se
 nox cursu flexerit 13, 414.
 flexo cornu 1, 415. circui-
 tu 4, 491. flexi curvamine
 tergi 6, 259. flexendo im-
 mortua clavo 14, 404.

Flidu sonantia rostra 14, 558.

flidu ardescit galea 9, 322.

Florebat Massicus arvis 7, 207.

florentia donis tempora 14,
 588. florentes viribus an-
 nos 1, 226.

Floridior aevi 12, 482.

Fluctifono profundo 12, 355.

Fluctuat mobile vulgus 16, 315.

Fluctus curarum 8, 32.

Fluere; fluxit mulcitra mero
 7, 190. rivis vallis 5, 431.

fluentia sanguine lora 3,

704. agmen aquarum 12,

619. fluebant tela 12, 53.

retro sanguine Trebia 1,

48. fluxit ensis 12, 626.

nubibus volucris 14, 595.

arma ante tubas 9, 52. ar-

ma membris dimissa 7, 633.

tela manu 9, 120. fluant

arma 9, 52. 7, 633. 15,

378. effusi calami fluxere

pharetra 2, 131. undique

victor Mulciber 17, 102.

caligo in terras 5, 57. ab

antris Nereidum chorus 3,

412. membra 12, 19.

membra fluentia 1, 526.

fluentem crinem 2, 77.

Fluitant frena 8, 285. flui-

tantia membra 2, 310.

Fluminea classis 4, 494. alnus

3, 458. urna 1, 407.

Fluvialia rura 13, 85.

Fluxi ingenio Celtae 8, 16.

fluxam morum gentem 4,

50. fluxis rebus 14, 90.

7, 17.

Fodit ilia 5, 256. pectus 5,

561. planta quadrupedem

6, 212. ilia equi planta 7,

77. pectus in iras 5, 159.

invidiae stimula mentes 7,

512. aequora remis 14,

359.

Foedabat lacus proxima limo

5, 6. foedata genas 4, 776.

foedata morfu lumina 6, 49.

Foedus; foederis aras 6, 692,

foedere certo 14, 346. 15,

75. foedera Veneris 2, 83.

Cc 4. *Foenus*

I N D E X

Foenus aratri reddere 14, 23.
Fons mali Varro 9, 414.
Fontanus 5, 540.
Formae ferarum 15, 86. novae leti formas 17, 483.
Formae gyros 13, 25. inentes 11, 452. formabat bello 8, 548.
Formidine patria cultum templum 1, 81. formidine matrum coli delubra 4, 823. velox formidine 2, 238. stygiae formidinis aulam 13, 522. formidine praevenit hostem 2, 238. immissa rumpit somnos 3, 167. parva formido 16, 15.
Fortes umbrae 5, 652.
Foruli 8, 417.
Fovet amplexa effigiem 8, 92. amplexibus artus 9, 43. corda 4, 50. lacta fovere 11, 168. corda hortando 3, 505. infima vulgi 8, 251. amplexa sinu vestigia 8, 128. agmina vallo 4, 39. Cannas fovebat ambitus 8, 258. Cybelen fovent Almone 8, 365. haud parvo certamina fovebat 16, 471. Proserpina lucos 13, 546. fovent nidos 13, 599. fovere Naiades trementem 5, 20. iras adversa fovent 5, 225. natum ad maiora 5, 14. molli imperio 8, 57. fortunam adversa foventem 7, 10. fortuna fovendo opibus referfit 5, 265.
Frabaseris 8, 398.
Fragilis aevi sonipes 3, 386. senecta 14, 85.

Fragor coeli 12, 604.
Frangere conventa 1, 10. adversis frangi 10, 618. frangi res 9, 374. fracta virtus 6, 14. fractus vires 6, 270. fractis coeptis 1, 34. fractis rebus 1, 560. fractus verberare pontus 11, 493. fractus opum 13, 876. ductor Marcello fractus 12, 420. fractus furor 7, 253. fractae urbis 2, 476. pectora Hannibalem fractura ruina 15, 339. pateta 13, 285. tuba stridoribus auras 5, 189. fractum in casside murmur 1, 531. fracta aequora 1, 592. frenis frangere equum 1, 262. ferro coctum 12, 492. furor ratem scopulis 6, 526. fluctum 17, 259. aevum bellis frangere 6, 474. nubem 6, 608. flumine soles frangebat pecori 15, 705. pectora carmine 11, 485. nando vadum 8, 555. undam ulnis 10, 499. gurgas frangitur ulnis 3, 457.
Fraudata decus 3, 231. fraudata sanguine cuspis 13, 167.
Fraus; in fraudem ducebat iter 5, 43. fraude paludis 4, 582. fraude locorum 7, 279. 12, 352. fraude foraminis 5, 51. fugae 7, 654. nudo sine fraudibus ensi 1, 219. fraude pharetrae 1, 323. pacis 13, 725.
Fraxinus 5, 549.
Fregellae 5, 542. 8, 477. 12, 529.

Fremis

IN SILIVM ITALICVM.

Fremitu faventum 16, 315.
Fremis impatiens morae 8, 4.
 hinnitibus Alpes 4, 66.
 fremebat Mavors 5, 457.
 victrix fremit Africa cam-
 po 10, 312. plausu fre-
 munt 16, 337.
Frena Phaetontia 10, 541.
 turbata pavore 2, 199.
Frenare puppem manibus 14,
 489. agmina 9, 418. mo-
 tus 9, 472. spes 10, 341.
 incautum ardorem 10, 341.
 corde dolores 8, 290. fre-
 nata acies 11, 266.
Frendens luctatur 1, 494. co-
 mitis frendens casu 2, 121.
Freni rerum 1, 240. 3, 226.
 frenis fulsis 4, 271.
Frencani 8, 521. 15, 567.
Frequens castellum 1, 328.
Frequensant clamore 13, 783.
Freta saeva pericli 15, 375.
Frigens animis 16, 598. in
 Marte senecta 5, 570.
Frigidus adspicit hostem 9,
 49. frigida formidine cor-
 da 2, 338. 1, 471.
Frigus gelidum 2, 136. occul-
 to frigore 6, 170.
Frons propior 11, 340. turri-
 ta cingere fronte 1, 327.
 pugnae frontem 4, 406.
Fructus regni 1, 148.
Frusinum 8, 400. 12, 532.
Frustratur lubrica semita 3,
 519. tellus soli frustrata 4,
 578. frustrato ictu 2, 247.
 litora 2, 460.
Frusicansia centum culmis Ce-
 reri rura 9, 205.
Fucare vellus 16, 176. colus
 8, 438.

Fucinus 4, 346. 17, 111.
Fucus blandus 6, 614.
Fugat tela nervo 2, 91. fuga-
 rit in Libyam bella 13,
 512.
Fugere; rapido cursu fugit 16,
 335. per caerula velo 1,
 575. per caerula terris 1,
 21. fugit amor 2, 627. fu-
 git per oras lini hasta 4,
 292. in nubila silvae 15,
 175. fluctus in aequora 15,
 238. lumina retro 2, 465.
 fugientem animam 1, 122.
 5, 642. fugientis ab ore
 veneni 6, 282. terga fugi-
 entia 2, 250.
Fulcit sidera caput 1, 203.
Fulgere; fulserunt Phaethon-
 tia frena ignibus 10, 541.
 fulgebat imagine avorum
 17, 12. propior fulsit 1,
 496. fulgentem tegmine
 laevam 2, 79. sceptris 13,
 605. fulgentis Iuli 8, 91.
 cum fulserit hora 5, 88. si-
 gna per agros 12, 11. ca-
 stra 13, 67. fulget alumnis
 14, 52. Sidonio fulgentem
 ardore 4, 270. strage Me-
 taurus 7, 486. fulgentia
 culmina rostris 14, 649.
 fulgentes ora pueri 16,
 466. fulgente iuventa 12,
 347.
Fulginea 4, 547. 8, 462.
Fulgurat oculis ignis 12, 724.
 6, 220. fulgurat umbo 1,
 467.
Fulmen Carthaginis Hannibal
 15, 664. fulmina vertice
 fundit 11, 342. fulmen
 dextrae 17, 304. fulmine
 belli

- belli 16, 626. gentis 7, 106. tua contra fulmina 16, 145. rape belli fulmina 8, 223. patria gestet in armis fulmina 15, 405. fulmine linguae 8, 412. iactis fulmine telis 12, 675.
- Fulmineus* ductor 17, 549. iuvenis 9, 393. aper 1, 421. lacerto 6, 258. cursu 12, 461. 14, 447. dextra 3, 319. ab ira 11, 99.
- Fulva* viris acies 9, 416. ful-tum cuspide gressus 6, 79. fultus cubili 11, 403.
- Fulvius* 12, 471.
- Fumar* ab ore vapor 1, 530. fumantes equos 16, 385. axem 2, 81. 8, 284. cur-rus 16, 662. semina fu-marent belli 1, 654. caede ruinae 1, 419. sulfure cam-pi 10, 363. giganta 12, 529. ossa fumarunt 1, 178. fumantia membra 1, 361. Cancro fumantibus Austris 12, 374.
- Fumiferum* limbum 13, 570.
- Fumosi* postes 7, 175.
- Funalia* 6, 667.
- Fundare* sceptrum 1, 44. thala-mos 2, 65. moenia 2, 507.
- Fundere*; fundit per membra quietem 6, 97. per pecto-ra flammam 13, 618. per membra fuso Lynce 13, 273. fusa medullis fides 2, 516. e gutture fusa tempe-stas 6, 176. fusa per ae-quora classe 1, 622. vena cornipedia 3, 361. fusus in cespite 7, 303. per Agros Ausonia 11, 525. vesper umbram 16, 39. se terris fundit Boreas 1, 590. se in agros hostis 6, 648. fusi transiris nautae 3, 57. ta-xus brachia 13, 595. fun-dente latebra globos 15, 369. ululatum in auras 13, 313. fusi ululatibus 6, 408. questus ad sidera 16, 438. ad coelum plangor 12, 597. sonis fusus ab ore 4, 173. carmina funden-tem 10, 231. 13, 539. fundebat talia 12, 292. fundere voces 4, 528. ha-stam 12, 260. spicula 1, 326. 2, 209. telorum nim-bum 11, 580. 5, 214. post terga sagittam 7, 647. ver-bere glandem 1, 314. cor-pora fudi 5, 110. Lycum fuderat 2, 113. multo fu-sum vulnere 4, 233. fusus vulnere equi ruentis 7, 312. fusus pugna 4, 74. fuderit flammam tellus 7, 373. fun-dentem lorica incendia 9, 449. fusi habenis 13, 172. fusi habenas 4, 137. fundentem vela carinam 2, 25. obviis funditur 12, 464. fusa comas 14, 570.
- Fundi* 8, 531.
- Funereum* decus 10, 563.
- Fusus*; sine funere 1, 154. 5, 156. gemino in funere 2, 138. funere permixto 2, 682.
- Furari*; sese furatus carina 14, 561. 12, 300. furantem membra 10, 74.
- Furchar* ad portas bellum 7, 41. unda Euripi 14, 114.

IN SILIVM ITALICVM.

Audio aequi 16, 329. *fons rapidus* 13, 837. *ensis* 2, 657. *ventus turbinibus* 8, 665. *Cauri furentes* 14, 74. *bella* 7, 571. *regna* 3, 491. *fama* 7, 501. *vix credenda furentem* 15, 452.
Furiae paternae 1, 444. *furiae auri* 2, 500. *expetunt poenas* 9, 265. *circumerrant* 13, 604.
Furialis turbo 16, 320. *furialia vota* 8, 26.
Furiare vulgum 13, 279. *mentes in iram* 17, 294. *plebem vaniloquo ore* 14, 280. *furiata iuventus* 7, 617. *furiata mente* 2, 210. *furiatis viribus* 13, 209. *mentem furiata dolore* 6, 514.
Furibunda cohors 2, 264. *furibundis gressibus errant* 12, 546.
Furnius 7, 619.
Furor Celticus 4, 190. *prae-vus* 7, 497. *signum furoris* 4, 57. *laudum furores* 3, 146. *decoris* 2, 324. *bellandi* 1, 32. *patrius* 1, 71. *furores nutrire* 1, 79. *furor Boreae* 1, 595. *additus armis* 2, 36. *virgineum* 2, 528. *regni* 16, 541.
Furtiva e luce proelia tractantem 15, 463. *furtiva terra* 9, 95. *foedera amantum* 2, 416. *furtivo veneno* 13, 892.
Furto genitus 7, 487. *secunda Iovis furto* 13, 615. *opacae noctis* 6, 70. *caecae viae* 7, 135. *armorum* 17, 91.

Fuscabat Hesperus currum 11, 270. *fuscatis radiis Titan* 14, 345.
Futilis ictus 15, 794. *auctor* 13, 363. *aetas* 16, 656. *incerta futilis ictu* 5, 297. *callis futilis ausis* 15, 298. *votum* 10, 340. *virus futilis linguae* 11, 560.

G.

Gabarus 9, 385.
Gabina Iuno 12, 537.
Gades 1, 141. 3, 4.
Gaeulus 2, 64. *ahenis Gaetulis* 16, 177. *murice* 16, 570.
Gaesa Alpina 1, 629.
Galaeus 1, 438.
Galatea 14, 226.
Galba 8, 471.
Galernus gentilis 16, 457.
Ganges 12, 460.
Gangetica pubes 3, 612.
Garadus 7, 601.
Garamantes 3, 313. *arenae* 3, 648. 13, 479.
Garamantica signa 1, 142. *accola lucis* 1, 414.
Garamus 2, 110.
Garganus 4, 563. 7, 366.
Gargenus 5, 137. 13, 59.
Gaudebit vesci ales 5, 91.
Gaulum 14, 274.
Gaurus 8, 534. 12, 160.
Gela 14, 218.
Gelesta 10, 85.
Gelida domo 4, 346. *gelidis viribus* 10, 113.
Gemere; *arma raucum gemere* 2, 245. *gemit tellus* 4, 296. *aper* 1, 425. *saxa fluctu*

I N D E X

- Æu* 15, 156. *terra cursu* quadrupedum 4, 96.
- Geminat* aper dentem 1, 425. *geminatus gaudia* 10, 514. *geminato vulnere* 1, 163. *funere* 4, 395.
- Geminus* cupido laudis 4, 99. *hydram* 2, 159. *laterum cautes* 1, 208. *columbae* 3, 678. *mortem* 4, 180. *proelia* 4, 566.
- Gemitum* dat moles 3, 645. *cadentum gemitus* 2, 19.
- Gemmanus* gurgite 4, 352.
- Gemmata* lumina peltae 2, 167.
- Gemmiferi* cultus 15, 694.
- Generavit* Deus res 15, 58.
- Genetricis* Elissae 1, 81.
- Genitalis* aura 3, 381. *mundi* 13, 528.
- Genitor* bellorum 3, 126. *Superum* 3, 2. *ad genitorem* serpit Anio 12, 540.
- Gens* Deum 13, 867. *Cadmi* 7, 637. *extrema viri* 2, 185.
- Gentile* metallum 16, 465. *lina* 4, 223. *odiis gentilibus* 2, 277.
- Genus* matre Poeni 14, 288.
- Gerebat* caput cervice 1, 279. *in se cuncta arma* 7, 8.
- Geryon* 1, 277. *Geryones monstrum* 13, 201. *Geryonae arva* 3, 422.
- Gestamine* testus 5, 349. *humeri gestamina* 1, 529.
- Gestas* fama nomen 16, 609. *molem profundi flamine* gestant 4, 325. *gestare sinu* 2, 384.
- Gezas* 2, 75.
- Gerica* tellus 1, 324. *Boreas* 4, 244.
- Gigantes* 6, 181. 12, 143.
- Gisgo* 2, 111.
- Glaciale* caput 12, 1.
- Glandem* fundit 1, 314.
- Glauc* fronte 4, 661.
- Gliscibat* ardor caedibus 12, 402. *sanguinis ardor* 4, 110. *violentior ira* 2, 239. *gliscunt adversa metu* 10, 599. *mala belli* 15, 577. *gliscente malo* 7, 353. *gliscens furor* 9, 393. *gloria* 11, 546. *motus* 13, 26. *fama gliscente sono* 10, 579. 6, 63. *gliscit gressu* 4, 6.
- Globus* candens 1, 258. *pugnatum* 1, 349. *virorum* 1, 450. *nigrantes* 4, 443. *Inserti globo pedites* 5, 31. *nimborum* 12, 657. *globo tuorum* 13, 493. *fulvus globus erigitur* 16, 327.
- Glomerat* vestigia 3, 336. *quos fuga glomerat* 14, 445. *apes murmur* 2, 221. *glomeratus harena* 3, 657. *glomerata mole* 1, 521. *glomerarit turmas* 3, 225. *gressus* 12, 518. *cursum* 10, 462. *glomerabat Mulciber aestus* 14, 450. *glomerata volumina* 4, 321.
- Gloria* linguae 4, 527. *gentis Agenor* 1, 88. *pugnae* 2, 228.
- Gnarus* belli 4, 532.
- Gorgoneas* alas 14, 576.
- Gorgonio* vultu 4, 234. *ore* 9, 442. *furors* 10, 436.
- Gorgonis ora* 3, 314.

Gorty-

IN SILIVM ITALICVM.

Gottynia tela 2, 90. arundo
 5, 447.
Gracchus 12, 63.
Gradivicola 4, 222.
Graditur mors 2, 548. gra-
 diente Dea 7, 459.
Gradivus rapitur curru 1, 433.
 trux 3, 702.
Gradu mansere corda 16, 21.
Gratum pontus 1, 289. Graia
 Saguntos 3, 178. aequor 8,
 259. Diomedes 9, 63.
Gramineas aras 4, 703.
Granda va manus 16, 653.
 magister 1, 687.
Grando saxorum 9, 578. 14,
 430. 2, 38.
Grassari; grassandum ad clara
 1, 570. grassata per undas
 ratis 14, 574.
Gratantum turba 13, 798.
Grato tumultu 3, 239.
Gravantur lucem 2, 598.
 praeda gravatus 2, 393.
 thorace gravatis 12, 20.
Gravida arcanis anus 13, 494.
 venenis alvus 6, 156. no-
 xa gravido populo 13, 542.
 armato vinea dorso 13,
 110. apes mellis 2, 220.
 telis pharetra 7, 445. ne-
 ctare vites 7, 164.
Gravi 1, 235. 3, 366.
Gravis vagitus 3, 77. gravis
 curis 17, 161. graves che-
 lydrae 1, 412. vis malo-
 rum 6, 110.
Graviscæ 8, 475.
Gravitas foeda 6, 158. laeta
 8, 611.
Gremium; in gremio Libyæ
 2, 574. Thebes 3, 678.
 Capuæ 12, 204.

Gressus haerent 4, 581.
Grex virorum 7, 58. inclitus
 16, 485. greges turbæ 13,
 360.
Grossulus 14, 211.
Gubernare damna 10, 271.
Gurges Sicanius 1, 34. flavo
 gurgite Thybris 1, 607.
Gyas 1, 439.

H.

Habena ducta circum caput 1,
 315. Baliaris torta habena
 5, 193. rerum habenæ 1,
 144. 10, 283. 11, 50.
 primæ habenæ 7, 384.
 Martis habenæ 7, 222. La-
 tiæ diffusæ habenæ 13,
 34. salutis 6, 611.
Haber certamina 9, 274. ha-
 bent ripas 8, 370. habitu-
 ra sub icu 5, 46.
Habiles portandis armis 11,
 588. ad aratra 8, 368.
Habitabile saxum 1, 541.
Habitata Gradivo pectora 15,
 337. pruinis Nursia 8, 418.
Habitus atque ora 1, 10.
Haemonius Boreas 10, 11.
Haemus 3, 495. Mavortius 11,
 467.
Hadranum 14, 250.
Hadria 8, 440.
Hadriaticus pontus 1, 54.
Hadriacos fluctus 11, 512.
Haerere; haesit ratis vadis 16,
 25. haerebat terræ 17,
 169. haeret humi 6, 278.
 7, 618. primo in aevo 6,
 425. non haesit dies 6,
 406. Roma auribus haeret
 12, 518. in morte haeren-
 tibus

- tibus armis 13, 693. haesit dubius responsi 6, 570. rupibus 12, 531. haerent in-
tenti vultus 3, 155. fauci-
cibus 8, 567. haesurum
portis Poenum 15, 585.
haerentes hastis dextrae 6, 8.
- Halaesa* 14, 218.
- Halcyone* 14, 275.
- Halesius* 8, 476.
- Halicus* cessit in auras 6, 39.
- Hamilcar* 2, 429. *Hamilcare*
generatus 11, 373.
- Hammone* genitus 2, 59. cor-
niger 3, 10.
- Hamos* tortos 5, 140.
- Hampsagoras* 12, 345.
- Hampsicus* 7, 671.
- Haunon* 2, 277. 4, 773. 8,
22.
- Harpyiae* 13, 599.
- Harundine* pennata 2, 95.
- Hasdrubal* 1, 144.
- Haurire* dona noctis 8, 286.
amnem ora 4, 595. tellus
subsicens corpora 3, 654.
4, 578. dolorem 6, 85.
sperata 12, 408. faciem
oculis 11, 284. haustus
medullis Hannibal 1, 345.
cadavera vortex 14, 556.
nix viros hiatu 3, 520.
procellae 13, 540. latus
ense 5, 525. progeniem
flammae 14, 476. ardor
virum 17, 108. clausos te-
lis 8, 581. haustis mani-
plis 14, 597. vigor hau-
sturus Latium 10, 11. vi-
res haustas calibus 6, 198.
Borean velo 14, 389. il-
lum hausit diem 8, 135.
- Hebescere* fulgor coepit 12,
653. *Mavortis* dextrae 8,
20.
- Hebetare* carmine dentem 8,
499. hebetatur ignis Cy-
thereius 12, 249. hebetata
tela 16, 105.
- Hebrus* 11, 480.
- Hellepontus* *Leandrius* 8, 623.
- Helorus* 14, 269.
- Helynius* 14, 45.
- Hemarbios* labores 3, 400. *He-*
mathio tumultu 15, 286.
- Hennaea* diva 1, 93. 13, 431.
Ceres 1, 214. valles 2,
304. cohors 5, 489. virgo
7, 689.
- Herbesos* 14, 264.
- Herbida* pondera 16, 42.
- Herculeae* columnae 1, 142.
fretum 1, 199. muri 1,
273. labor 1, 369. colles
1, 585. exuviae 2, 191.
penates 7, 44. decoris so-
cius 11, 136. iter 12, 118.
moles 12, 143. pharetra
12, 433. plantae vestigia
15, 505.
- Herdonia* 8, 569.
- Hermi* harenae 1, 159.
- Herminius* 5, 580.
- Hernica* saxa 4, 226. 8, 393.
- Hersilia* 13, 812.
- Hesperidum* litus 1, 431. do-
num 2, 78. luci 3, 283.
- Hians* desidia populus 11, 35.
hiantia viscera 5, 257. 10,
184. 12, 75. hiantem pre-
mebat scopulus 13, 233.
- Hiarbas* 1, 417. 8, 54. 2, 58.
- Hiatu* meditatur stragem 4,
338. patulo 2, 119. vacuo
7, 22.
- Hiberum* vulgus 1, 145. *Hibe-*
ris

IN SILIVM ITALICVM.

ris alitibus 2, 269. Hiberi
 arimenti victor 12, 119.
Hiems imbrifera 3, 197.
Hiero 14, 80.
Himera 14, 233.
Himilco 14, 431.
Hipparis 14, 230.
Hippo 3, 259.
Hirpina pubes 8, 571. II, II.
Hirjures procos 13, 812.
Hirtae comae 1, 613.
Hispal 3, 392.
Hysbellarem Metaurum 4, 187.
Hyspellum 8, 459.
Hyster 3, 617.
Honor saguli 17, 521. nil ho-
 noris ex opibus posco 9,
 199. frontis honor 4, 757.
 armorum 15, 478. tumuli
 2, 265. hospitii 8, 77.
 candoris 12, 230. formae
 honores 12, 244. aestatis
 3, 487. Soractis honor
 Carmelus 7, 662. tali allo-
 quitur honore 3, 483. tem-
 plis indicit honores 7, 90.
 Vestae decerpfit honorem
 7, 184. multo honore ve-
 neratus 4, 702. ad lucis
 honorem reuocatus 7, 737.
 croceum honorem sparfit 8,
 444. honor pacis 1, 59.
 honor dulcis Divae 2, 520.
 honore grato decorat cine-
 res 2, 583. plausae cervi-
 cis 4, 265. antiquum loci
 6, 460. honores Martis
 10, 400. leti 10, 560. ef-
 fatur honore 10, 572.
 Bacchi lactisque honorem
 13, 434. lucis 13, 556.
 sacrum libavit 7, 750. ho-
 nos poculis 14, 662. im-

perfectus Deorum 15, 438.
 pari sub honore residunt
 16, 245. Deum regi in-
 stauratus honos 3, 218. in-
 ter Latios honores 8, 43.
Honora effigies 8, 386.
Honorant sanguine delubrum
 12, 340.
Horae mutabilis breuitas 3,
 141. laeva hora 7, 30.
Horrebat telis 8, 572. thorax
 pellibus 4, 560. pectora
 factis 5, 441. glacie Apen-
 ninus 4, 743. scopuli rigo-
 re 14, 68. cete 14, 253.
 horrentes crine galeri 1,
 404. horrentia tela 1, 527.
 coni 1, 628.
Horrescit factis dorso 1, 423.
 nimbis tempestas 1, 134.
Horridus squama 8, 427. alis
 Corus 3, 524. fors loci 4,
 405. arma 1, 517. humus
 1, 230. sacra 3, 140. coe-
 pta 3, 222. dicta 15, 666.
 facta 12, 387. virtus 11,
 205. 11, 421. horrida pi-
 cis rivo 13, 569.
Horrificant galeas 3, 389.
Horrificos ritu populos 2, 501.
 horrificam nubem 17, 408.
Horror Carthaginis Marcellus
 15, 340. conspecti Confu-
 lis horror 5, 391. tacitus
 6, 170. gratus 8, 563.
Horatibus laudum 12, 67.
Hospita domus 8, 322. lotos
 nimis hospita 3, 311. otia
 Musis 12, 31. iura 17, 68.
Hospitia polluta 11, 337.
Hostus 1, 437. 12, 347.
Humectat terras veneno 3,
 210.

Humens

Humens campus 14, 368. saxa 3, 633. antrum 5, 143. campi 11, 510. ruina 3, 522. umbra 1, 259. 3, 168. noctis rores 2, 479. ora 8, 227. nebulae 8, 460.

Humida nox 13, 413.

Humor Tinae inglorius 8, 454.

Hybla audax 14, 200.

Hyblaeo nectare 14, 26.

Hydro imbutae sagittae 1, 322.

Hyempsal 1, 408.

Hyempsas 16, 462.

Hymenaeo lascivo 5, 22. novus 14, 241.

Hyperionia lux 15, 214.

Hypsa 14, 227.

Hyrcana tigris 5, 280.

Hyr cani 13, 474.

I.

Iacere; captiva iacebo 2, 574. captivo solo 2, 594. iacebant corpora in amplexu 9, 254. iacet labor Alcidae 3, 32. fratri iacet 15, 647. iacet hoste 15, 3. iacentum exsequiae 10, 312. 13, 469. 16, 578. stagna iacentia 5, 583. iacet in campis Latium 11, 569. iacent lumina 14, 604.

Iacit huic robur 2, 244. lumen apex 1, 466. lumina flammis 15, 17. iacit se praecipitem 2, 146.

Iactat lampada 1, 320. iactabat formido 10, 418. vana ad aures 11, 189. ab-

senti favorem 11, 611. mersum Vlixem 2, 182. iactant currum 2, 196. cer-vice incendia 7, 317. iactantem talia campo 1, 448. se pharetra 2, 100. iactat se Veneri 12, 243. iugum libertas 14, 107. iactata ad passus profundo 15, 785.

Iaculuri; huic iaculatus lampada 14, 305. iaculantem ad sidera puppes 14, 255.

Ianitor urbis 2, 240. aulae la-crimosae 2, 552. Stygius 3, 35.

Ianna leti 11, 187.

Iapetus 12, 149.

Iapyx campus 1, 51. 3, 707. 8, 37. alumnus 9, 270.

Icarium mare 4, 245.

Icarus 2, 133.

Ichnusa 12, 358.

Ictus flamma lacus 5, 73. sal-lis icta pulsu facies 14, 360. icta arina 2, 245. foedus 5, 317.

Ictus furoris 9, 464. quadrupedis 4, 241. alae 4, 108. ictu valido 1, 455. amiscere ictus spatium 9, 321. Romam sub ictu 4, 42. 5, 46. 1, 528. 5, 549. 2, 99. expecta. pr sub ictu Flaminius 8, 11.

Idaea nomina 12, 155. sanguine 1, 126. generis ruina 3, 207.

Idalia sagitta 5, 19.

Idmon 7, 609.

Idumaeas palmas 7, 456.

Idune 3, 600.

Ieiunia ventris 2, 472.

Icituris

IN SILIVM ITALICVM.

leianis faucibus 13, 845.
lertes 5, 259.
letas 14, 271.
Ignara viri 2, 68.
Ignavo leto 14, 607. mors 9, 512. silentia 5, 13. remum 14, 538.
Ignescens animi 13, 180. origo ignescens penitus 9, 460.
Ignis in pugnas 6, 209. ignea mens 3, 136. hastae apex 1, 466. gemma 8, 469. ignea plantis gens 3, 306.
Ignifero hortatu 17, 294.
Ignora aspergine 5, 621. cui fugere ignotum 4, 193.
Iguvium 8, 461.
Ilerda 3, 359.
Ilerres 3, 255.
Ilaca cuspis 5, 595. flammas 5, 82. procellis 6, 105.
Ilacrabile spoliū 5, 138.
Ilacrymans scelerei 2, 619.
Ilacus contendit iter 5, 125. fraudum illacsa veneno 13, 536.
Ilapsa animis voluptas 15, 95. luxus per viscera 11, 402. fervor 14, 428.
Ilapsu gregis fremebundo 3, 463.
Ilauatam animam 14, 632.
Ilcebrae sonni 12, 19.
Illexere; ad cauta illexere 4, 806.
Illidit ponto amnes 17, 643. illisa aere pondera 2, 246. illidit nimbū terris 5, 385.
Iluta macula vita 11, 43.
Ilusa tauro Pasiphae 8, 472.
Iluvies 6, 373.
 Vol. II.

Ilva 8, 617.
Imago clamoris 14, 365. clamat scopulis 14, 365. imago feretris praecedens 10, 568. sub imagine plumae 12, 96. tremula imagine 14, 566. leti 14, 617. 17, 482. multus in imagine avus 4, 498. genitoris imagine 3, 105. sub imagine poenae 2, 435. terroris imagine 8, 643. purgavit lux imagine mentem 10, 372. fallacis imagine teli 1, 544. imagine flammæ 2, 663. manes parva intramus imago 10, 289.
Imbellem diem 11, 409. imbelli in aevo 13, 889. annos 3, 329. 16, 657.
Imber saxeus 13, 181.
Imbuerat primo Hymenaeo 3, 65. manus caede imbuta 9, 264. sagittas hydro 1, 322.
Imilce 3, 97. 106, 4. 777.
Imitantur cornua cervorum ramis 10, 414.
Immania saxa 1, 369. coepta 4, 33. facta 2, 656. regna lovis 9, 536. membra 4, 149. immanibus umbris 1, 205. immanior artus 9, 221. immane audens 4, 192.
Immedicabilis ira 1, 147.
Immemor Superum 1, 152. immemori gurgite 16, 478.
Immensae Alpes 2, 312.
Immergit pelago 3, 453. equos Titan 1, 209. corpora fundo 3, 476. immerlis unguibus haesit 11, 247.
 Dd Immi-

I N D E X

Imminet Libys 1, 657.

Immitis Decius 11, 205. equum 12, 254. Aricia 4, 379. hiems 12, 3. immitis stravisse feras 2, 72. regna Boreas habet 1, 587. pectus 1, 168. mustum 8, 380. solem 3, 268.

Immitte signa castris 15, 482. ira portis victorem 13, 174. proelia fretis 15, 154. cum se immisit Boreas 14, 122. immittit iras 5, 292. animis numen 2, 516. in turrim pontes 5, 554.

Immixtus gemitu plangor 12, 597.

Immobile filum 7, 498.

Immodicus fugae 12, 268.

Immoriens ausis 10, 203.

Immortua clavo manus 14, 403. dextra telo 16, 67. pars rostro 14, 484.

Immutat tellus 1, 95. procella antennae 17, 259. Ne-reus 4, 300. Mulciber 12, 141.

Immuratur irae 7, 146. hastes admorsae 5, 332.

Impasata stirps 7, 665.

Impactum pelagus 14, 15. impacto equo prosternit 7, 612. gurgite 9, 320. impacti turbine pugnae 4, 372.

Impar fertur equis 8, 284.

Impastus vultus 2, 343. turba luporum 7, 129.

Impatiens aevi 1, 227. dare terga 6, 254. cohibere furorem 11, 98. perdere mortem 4, 608. teneri impatiens 6, 232.

Impavidus somni 7, 128.

Impellere planta 2, 71. manu 2, 532. aures 2, 580. equum calce 7, 697. moras 8, 281. pectore pectus 5, 219. remis velisque puppim 1, 568. iaculis ventos 16, 299. signa 9, 139. ferarum capulo tenus 9, 382. in aequora fluctus 7, 482. 11, 513. gurgite pontum 1, 197. Parcarum metas augurio 5, 406. vim lampas 14, 430. diem ad metas Phoebus impellebat 11, 270. turmam vocibus 6, 242. saxa impellentia coelum 11, 217.

Impenetrabilis irae mens 7, 361. luctibus 6, 413.

Imperare lacrymis 2, 652.

Imperdis 9, 161. corpora 10, 417.

Imperitare 1, 295. 3, 377.

Imperterritus frontem 14, 187.

Impete vasto 2, 243. impete procurfus 13, 248.

Impetit os hasta 5, 273.

Impia arma 1, 74. regna 2, 498. vallis 5, 431.

Implacabilis Scipio 4, 625. coelum 17, 257.

Implebat solus caelorum loca 16, 51. dies radiis impleverat orbem 8, 193. durus me horror 8, 121. hortatibus 5, 150. 8, 29. talibus implet 1, 105. pugnae aurore viros 3, 714. lumina somnus 13, 641. oculos imago 3, 45. se caedibus 9, 528. sitiens se implevit 13, 736. terras voce 8, 411.

8, 411. hinnitibus campos
1, 222. dumeta latratibus
3, 294. murmure quercum
3, 680. ululatibus antra 4,
694. tumultu cuncta 5, 33.
sibila nemus 6, 190. fama
Italiam 1, 344.

Implicat tremor artus 3, 124.
implicat fusa medullis 2,
517. errore vias 15, 618.
hasta terrae 7, 614. patrem
flamma 13, 619. implici-
tum nexu 9, 629.

Imponit membra quadrupedi
17, 537. membra scopulo
10, 240. se regnis 8, 54.
Tarpeio castra 5, 164. urbs
iugo 15, 228. viros monti
15, 348. globos urbi 1,
349. aris natos 4, 769.
vincula Eridano 12, 696.
leges Latio 17, 192. Alpi-
bus Libyen 3, 563. nomen
terrae 14, 36. noctem fre-
to imposuere carinae 17,
255. terris pontum 3, 54.
damnatis impositum 10,
657. super colla se impo-
suit leo 11, 46.

Importuna locorum 3, 540.
corda 11, 389. lues 14,
582.

Impressum vulnus 1, 550.

Improbis furor Euri 6, 525.
improba fama 4, 5. virtus
1, 58. amnis 12, 186. en-
sis 4, 388. citat improbus
hastam 4, 538. petit im-
probis 4, 425. improba
fortuna 5, 92. puppis 13,
701. spatia 14, 508. iura
17, 620. spicula 9, 589.

Improperae sorores 3, 96.

Improvida trabs 4, 286.

Imprudens pestis 6, 166.

Impubis malas 2, 112.

Imus; ab imo chaos 13, 439.

Inaccensi ignes 1, 96.

Inachus vir 1, 287. Inachiae
iuvencae custos 10, 348.

Inamatus ager laccho 12, 527.

Inanis; pectus inane Deorum
2, 309. inania bella 1, 69.
per inania volitant manes
1, 97. 4, 136. inania re-
rum 4, 8. per inane 10,
152.

Inaperia fraudi senectus 7, 26.

Inarime 8, 543. 12, 148.

Incalescere sagitta 5, 19.

Incanescere aetas 3, 328.

Incautus; incauto sub ictu 2,
99. ardorem 10, 340. fer-
vore 13, 215.

Incedere noctis tenebras 8, 339.

Incendebat castra pugnae amo-
re 9, 37. vocibus aures 11,
69. incenso milite 9, 244.
incensae turmae 2, 41. di-
ctis animi 2, 36.

Incendia belli 16, 601. 2,
358. saxosa incendia 13,
595. concepta ferventi pa-
stu 6, 162.

Incertae mentis levitas 16,
146. incerta fugae colum-
ba 4, 112. incerto ponde-
re 5, 493. incerta cervico
5, 65.

Incessit monitis 2, 171. 11,
209. sudibus 1, 523. dex-
tra 2, 26. unum incessen-
tia tela 1, 473.

Incidit Poenis lues 5, 389.
nil simile incidit 6, 430.

- Incidere*; si quis Deum incidere
rit actus 3, 78.
- Incitus* amnis 3, 307. flix
incitus ietu 1, 491. ruit
incitus 3, 450. ungula 2,
174. cuspis 5, 473. ful-
minis ritu incita 1, 357.
agmina 1, 497. incitus ira
6, 234. membra 2, 248.
- Inclementia* Divum 2, 596.
- Inclinare* pugnam ruina 6,
29. inclinatur colla equus
10, 465. inclinabat acies
15, 735. rerum inclinata
6, 119.
- Inclina* leti 13, 821.
- Includere* laude aevum 13,
686. inclusum pectore Bac-
chum 4, 779.
- Incocta* cerastis spicula 15,
681. incocti corpora Mau-
ri 17, 633.
- Incolimus* vestigia sacra 1, 506.
- Inconisata* vestigia ferre 9, 101.
- Inconcusso* dorso 3, 336.
- Inconsuetus* optimae menses
11, 282.
- Inconsultus* 8, 547. senatus ex
inconsulto 8, 218.
- Increbrescere* pugnam 10, 1.
- Increpat* clipeo 12, 685. in-
crepuere classica signum 5,
188. increpuit clangor 16,
94.
- Increpitate* morae 8, 265.
terga 5, 642. increpitans
ardor 17, 107.
- Incubat* leo cumulis 2, 636.
spumanti alveo 4, 604.
- Incumbis* fortunae 7, 241.
malis Italum 11, 20. Li-
byes super 10, 248. cam-
po 16, 424. 4, 608. in-
cumbunt venti 12, 656.
ferro 8, 156. dextrae 5,
501. hortantes se incum-
bunt 5, 219. medio limite
16, 489. bello 14, 119.
labori 4, 820. iusso 13,
21. incumbens pressit lani-
culum 10, 489. tergis in-
cumbens hasta 12, 192. ad
proelia 14, 376. Messana
freto 14, 194. incubuere
tubae 14, 373.
- Incurrere* bellum 12, 454.
- Incurfus* luporum 13, 130.
- Incustodita* nocte 15, 333. li-
tus 6, 41.
- Incuris* bipennem 16, 64. um-
bonem fesso 2, 256. in-
cussi roboris ietu 14, 382.
incusso pondere 11, 397.
incuterent puppi chalybeum
14, 327. incussa clava 2,
198. incussit Eumenida 2,
544. incussa planta 7, 304.
incutit verbera 2, 620. ful-
mina clipeo 12, 625. mu-
ris umbonem 12, 514. Nu-
ceriae se incussit 12, 425.
- Indago* saltus 10, 80. in mo-
rem indaginis 13, 141. na-
vali indagine 14, 368.
- Indelibata* virgine 15, 271.
- Indibilis* 16, 565.
- Indigenas* Hiberos 16, 31.
- Indigestis* lucis 8, 39.
- Indignatur* aëno liquor 5, 606.
indignatus habenas 16, 353.
indignatus Hiberum 1, 643.
- Indignus* sagittae occurrere 2,
111.
- Indispensato* nisu 16, 342.
- Indocilis* exuere fidem 13,
310. pacis 12, 726. quieti
11,

IN SILIVM ITALICVM.

- II, II.* terra Cereri 1, 237.
auriga 8, 282.
Indole sacra 4, 477. *magnae indolis ausis* 11, 308. *indole sequi* 2, 347. *cur spoliare iuvat hac indole terras* 4, 801.
Indomiti ignes 7, 370. *mores* 14, 87.
Inducit tectis 3, 668.
Induit nomina gentis 9, 545. *pavorem* 15, 763. *Deae sibi iras* 1, 38. *indultur lorricam* 5, 140. *Africa flammis* 17, 196. *ferro splendor* 4, 13. *vultus induta pares* 2, 558.
Indulsi ad somnos noctem 12, 559. *templa Deis* 14, 672.
Indum litus 7, 477.
Iners ignis 5, 572. *culpis* 7, 629. *lucus* 6, 146. *pelagus* 5, 5. *nebulae* 6, 646. *campus* 13, 530. *vallum* 5, 121. *spicula ferro* 14, 542. *inertes dies* 12, 104.
Inexhaustas urbes 14, 686.
Inexorabilis Auster 16, 97. *limen* 13, 578.
Inexpertae arces 3, 496.
Inextricabile litus 4, 584.
Infamare ferrum veneno 3, 273.
Infamia atris pennis volitans 15, 97.
Infelix tellus 7, 374. *stimulus ferri* 6, 542. *infelix ausi* 9, 627. *tori* 8, 119. *animae* 4, 518. *obitus* 2, 682. *culpa* 10, 631.
Inensus morae 9, 24.
Inferias maestat 4, 232. *mitam* 15, 206.
Inferni parentis aula 2, 671. *inferniis aris* 2, 426.
Inferre Latio Dardaniam 1, 42. *incendia tectis* 4, 786. *cornipedum* 4, 231. 15, 725. *gressus* 6, 428. *se vallo* 16, 138. *in turmas membra* 17, 416. *illatis Hermi harenis* 1, 159. *illatus armentis leo* 11, 245. *stagnis illata pubes* 5, 631. *inferre Vmbros* 9, 273.
Infervescere solem fronti 13, 341.
Infestat Hesperon 16, 505. *caedibus hostem* 4, 626. *infestans odiis* 2, 277.
Infestum nebulis 8, 460. *infesto vulnere* 1, 397.
Inscitae aquora limo 8, 384.
Insida fors 15, 105. *vorago* 4, 578. *litora Syrtis* 2, 63. *nautis litora* 5, 246.
Infigunt oscula dextrae 12, 592. *spicula metae* 16, 568. *oscula harenae* 8, 127. 12, 738. *infixum est* 4, 232. 10, 644. *infixum moenibus hostem* 11, 173. *infixos mente amplexus* 6, 423.
Infima vulgi 8, 251.
Inflammata fides 2, 514.
Inflare praecordia fama 4, 362.
Infodiens aera ossibus 10, 238.
Informat effigiem 17, 525.
Informidatus 15, 241.
Informi solo 6, 160.
Infracto aevo 15, 648. *infraetas minas* 7, 125.
Infremitus sub ira leo 11, 247. *bellum* 3, 230.
Infrenatus 4, 316.

I N D E X

- Infrendens* murmure 2, 688.
Infundit cantum 11, 435.
 moenibus agmen 14, 638.
 pestis se tectis 17, 507. in-
 fusa medullis pestis 1, 173.
 infuso Phoebō 12, 732.
 infusae tenebrae 5, 678.
 infusa umbra 11, 270. in-
 fusa per aequora pace 7,
 258.
Ingenitum virus 2, 288.
Ingenium collis 4, 92. portus
 14, 283. membrorum 16,
 46. ingenio avidus motus
 1, 51.
Ingens telum 2, 576. ingenti
 casu 1, 518. ingens hostis
 2, 255. Senatus 11, 67.
Ingerit hastas 2, 176. sese pe-
 rielis 10, 5. Oceanus pela-
 gus 5, 397. pruinae inge-
 ritur facies 3, 535.
Inglorius ordo 9, 331. inglo-
 rius ausi 12, 39.
Ingluviem ventris 6, 155.
Ingravat sublati palinis 4,
 671.
Ingressi bella 6, 66.
Inibat populo 2, 549.
Inhonora facies 10, 391.
Inhonorata mors 4, 607.
Inhospita Baccho 1, 237. quer-
 cus 5, 508. cautes 13, 336.
 litorea 2, 23. lustra 16, 103.
 tanta inter inhospita 4,
 753. per inhospita ducere
 vitam 6, 308.
Iniectare dextram 3, 183.
Iniectum terris mare 3, 47.
 iniecto gurgite 1, 593. in-
 iectus colla catenis 4, 361.
 iniecta morte tegebat 6, 32.
Inimicus pontibus amnis 3,
 455.
Iniquus furiis 1, 146. ventis
 8, 293. tumulis 3, 631.
 per iniqua ruebat 6, 319.
 iniquo e sole calentes 2,
 60.
Inire proelia 11, 164. manu
 Martem 1, 160.
Innectere catenas 11, 241.
 phalanx innexis hastis 17,
 420.
Innitens fractae hastae 6, 70.
 innixi pilis 13, 308.
Innocuos ignes 5, 178.
Innupta manus 2, 75.
Inolescere ramis duritiem lapi-
 dum 8, 583.
Inopina fera 2, 98.
Inops Martis 9, 434. sedis 1,
 292. astus 4, 708. mentis
 5, 631. inopes mentes 6,
 373. inopes coquit pestis
 2, 462.
Insania concors ad pugnam 4,
 100.
Insanus Eurus 6, 175. vultu
 4, 335. Mavortis 6, 6. im-
 bres 1, 251. freta 1, 638.
Inscia gens freni 1, 215. haud
 inscia eladium 1, 41.
Inscribens genti Martem 10,
 619. imo inscribens ter-
 ram cornu 13, 328.
Inserere caput coelo 9, 19.
Inserians nubibus caput 5, 412.
 inerti globo pedites 5, 31.
Insular ore 9, 517. ignis
 menbris 12, 616.
Insiderat anfractus 5, 3. Ti-
 fata insidit 12, 487.
Insignis vulnere 2, 42. sagulo
 1, 248.

IN SILIVM ITALICVM.

- 1**, 248. in armis 1, 319.
 flexo per tempora cornu 1,
 415.
Insomnia furibunda 11, 102.
Insolitis vesci 2, 473.
Insonat ignis alveo 14, 429.
 insonuit flagello 2, 616.
Insuperata iuventus 1, 426.
Iustare sude 1, 321. veruto 3,
 363. collis moenibus 12,
 487. victor terga 2, 250.
 trepidis timor 7, 349. fa-
 tis 1, 268. senectae 7, 118.
 operi 2, 407. instat Cythe-
 rea aligeris 7, 458.
Instaurare arma 1, 35. certa-
 mina 12, 27. mensas dapi-
 bus 11, 423. honos instau-
 ratus 3, 218.
Instimulus voce 2, 543.
Instinctus strage 4, 231. in-
 stincti pectora 8, 244. 12,
 518. instinctis subrepat ter-
 ror 15, 135.
Instituunt templa Phoebo 12,
 103. instituunt mensas 15,
 273.
Instratus tigrim equus 5, 158.
 instratos toros 7, 289.
Instridens pelago fax 14, 436.
Infusa tubae murmura 5, 12.
Insulcus ignis culminibus 1,
 602. imperio 13, 606. iu-
 go 4, 66. pelago 14, 363.
 insultat fraude pharetræ
 1, 323.
Insurgere Mavors coeperat 5,
 609. vis virorum 6, 338.
 crista cono 15, 557. capiti
 2, 546. alte gladio 1, 401.
 altior insurgens 5, 294. in-
 surgit tortae hastae 15,
 374.
Intactus integerque 10, 63.
 vulnere miles 7, 399. for-
 tuna ingenium 14, 427.
 mens intacta manet 1, 179.
 arx intacta bellis 2, 661.
Integrare acies 12, 680.
Intendit finibus agmen 3, 466.
 intendunt vires 1, 334.
 vultum telumque 2, 114.
 intento igne 17, 479. in-
 tento cornu 7, 659.
Intentare oculis 11, 88.
Intercidit honos aevo 3, 440.
Intercipit coelum umbra 3,
 486. arva stagnis 11, 511.
Interior cura 16, 339. inte-
 rior stringebat metum 16,
 362. interius recurvat 2,
 519.
Interlabentibus nervis 6, 18.
Internae labe 8, 21.
Interpres fulminis 8, 478.
Interstruit qua spina artus 10,
 150.
Intervenit unda 14, 21.
Intextus axibus agger 13, 109.
Intima pestis 2, 462.
Insonat armis urbi 14, 298.
 arma letiferum 2, 213. Eu-
 rus 17, 250. minae 5, 275.
 mare undis 7, 574.
Insonsi comas iuventus 15,
 671.
Incorquet tergo iaculum 4,
 449. in moenia cornum 2,
 124. nubem pulveris 5,
 535. procellam 6, 178.
 tela 2, 323. diram vocem
 11, 342. molem intorti fa-
 xi 7, 623. intortos adstri-
 ctus amictus 5, 367. cri-
 nes 3, 284. castra calamo
 intorta 17, 89. intorto ia-
 culo

I N D E X

- culo 1, 305. intorquens robur 4, 542. intortos rudentes 6, 353.
- Intra pastorem* 14, 466.
- Inurare* ponto 11, 473. mente tenebras 7, 586. manes 10, 289. urbem oculis 12, 567. hasta moenia 2, 89. leto tenebras Stygias 13, 625. intravit harundo lumen 5, 447. vatem Deus 3, 698. mentes superum 1, 124. casae 13, 814. silvis 7, 464. puppi 6, 493. discordia coelo 9, 289. vulneribus mare 14, 550. Phoebus intrata sacerdos 12, 323. intratam millibus urbem 12, 583. templorum postes 11, 255. muros hoste intratos 14, 281.
- Intremis* Hannibali senectus 16, 667.
- Invadere* pugnam 12, 199. munera 10, 594. certamina 17, 473. manibus vallum 1, 347. Poenum 11, 359. acies pugnam 17, 387. laudem 2, 579. urbem 2, 236. bella 9, 12. campum 3, 650. naufragia 3, 320. pontibus amnem 3, 455. mentes 2, 515. colla lacertis 9, 144. fascies 7, 540. clavum regendae patriae 4, 714. rerum habenas 2, 292. flammæ ora 17, 102. leo ovilia faucibus 2, 684. globus juvenum 11, 232.
- Invenire*, invexit nox equos 15, 285. invenitur triumpho 17, 629. invenius in urbem 10, 639. equo 15, 436.
- Invenius* ventos carbasa 3, 537. invenit vulnus cornus 4, 141.
- Invertere* lanas murice 16, 569.
- Invidiam* coelo ferebat 6, 402. invidia nigro ore allatrat 8, 292.
- Invigilat* mens curis 10, 331. invigilant arcu 4, 18. mentes 1, 558.
- Inviolata* mens mero 11, 309. vestigia 5, 180.
- Invitare*; quo spolia invitant 6, 650. si qua invitaverit aura 8, 327.
- Inundavit* armis campos 15, 552.
- Involvare* vado campos 6, 143. nubes se aquilis 8, 637. moenia nube 1, 311. bello Italiam 3, 312. campos undis 12, 622. flammis 6, 716. campum clipeo 9, 448. flamma comam 16, 120. exiguum involvunt orbem 15, 624. alluctum casside crinem 7, 461. involvens exordia 7, 435.
- Iolans* 12, 364.
- Ira* ventorum 17, 254. grandinis 12, 610. dant mucronibus iras 7, 344. irarum causae 1, 17. induit sibi Hannibal 1, 38. iras Massylae 1, 101. immedicabilis 1, 147. iras inimices coquit 2, 328. irarum exercitus 4, 439. ira telluris genitum monstrum 6, 151. natus e cladibus iras 11, 576.

Iraia

IN SILIVM ITALICVM.

Irata aequora 4, 301. irata tellure sati 5, 111.

Ire castris 10, 622. sorori 15, 327. periculis ad decus 4, 36. per aures it vestras 11, 78. it per pectora sensus 2, 521. it clamor ad auras 2, 417. ite precati 4, 705. facto in secula ituro 12, 312. itur in curas 4, 9. 12, 419.

Irrasae robora clavae 8, 581.

Irrequies 3, 353.

Irrestructa altaria 3, 29.

Irritare fata 5, 234. castra 4, 513. irritantia luxum potula 13, 355.

Irritus incepti 7, 131. irrita vulnera 4, 17. spicula 4, 191. irritus incepta 11, 51. pacta 6, 696. tecta 12, 106.

Irrorat oculos lacrimis 2, 123. oculis quietem 10, 357. liquorem mensis 11, 304.

Irrumpere globos 5, 185. costas fraxinus 5, 549. irrumpit ratis 4, 409. tellus in sidera 15, 167. arcem 2, 692. moenia Romae 13, 79. templo 2, 388. muria 10, 368. tectis 13, 176.

Isalces 5, 289.

Istbmiacis colonis 14, 341.

Iter liquidum 3, 156.

Iebacesia sedes Baai 8, 541.

Iebacus 2, 180. 13, 48.

Iebemon 5, 546.

Iuba 2, 160.

Iubae nutantes 1, 525.

Iubar clarum emicat 12, 637.

Iudex belli Curia 2, 455.

Iuga bellica 1, 223.

Iugurtha 2, 165.

Iulus sacer 8, 71. avo Iulo 13, 863.

Iungere; iungebat equos Titan 6, 2. gradus 4, 374. noctem operi 3, 638. templorum culmina coelo 3, 624. iunxit tempora leti miles 10, 35. iungentes facta 13, 298. iuncta mors 9, 409. 17, 472. ratem 5, 553. iunctus vestigia Poenis 6, 450. iunctis cornibus arcus 2, 126. iunxerunt cadavera ripas 15, 768. hospitio 11, 162. dextras 13, 76.

Iuno Gabina 12, 537. Sospita 13, 364. Averna 13, 601.

Iunonius anguis 6, 184.

Iupiter; Iovi Tartareo 2, 614. nigro 8, 116.

Iuro tellurem 8, 105. mentem 11, 118. cineri patrio bella 3, 83. iurati belli 1, 186. 649. iuratum foedus 1, 9. pacta 2, 274. 4, 791. iurata mente 6, 469.

Ius; prima dies iuris 4, 713. belli iura 6, 613. iura carinae 4, 716.

Iustus; iusta punit securi 13, 368. tua iustior aetas 3, 95. iusta senectus 2, 409. iusta ite precati 4, 795.

Iuvatur hasta amento 4, 14.

L.

Lababat fides 2, 392. genua 1, 529. sententia 14, 192. patriam labantem 17, 333.

Labarus 4, 232.

Labefacere; labefecit Sirius 1, Dd 5 256.

I N D E X

256. mentem labefacta timore 3, 557. murmure montes 12, 142.
- Labes* internae 8, 21. feminea 13, 17. tenaci haerent gressus 4, 580. gliscens labes 14, 308.
- Labi*; vix credas labi fluvium 4, 85. labi secundis 9, 352. gloria 4, 747. labentem in tartara Paulum 10, 264. labenti aevo 17, 428. labente penna 14, 595. munere lapsi 7, 740. lapsae spes 10, 310. lapsas formidine mentes 10, 606.
- Labicum* 8, 368. 12, 534.
- Labicus* 5, 565.
- Labienus* 10, 32.
- Labor* terrae pelagique 4, 53. 12, 157. dulcis 2, 638. fors non aequa labori 2, 5. primum laborem 4, 313. femineus 3, 350. 14, 665. terris crescit labor 3, 75. duri labores 3, 89. labor fuerit 4, 64. longos Troiae labores 8, 138. aurigarum labores 16, 328. tormentorum 9, 560. pelagi labores 3, 58. 6, 503. 14, 583. longi laboris ab ira 9, 535.
- Laboras* mors merito 13, 870. letum laboras 16, 411. cui tertia regna laborant 8, 116. tota mole laborent 16, 186. servare labora 3, 80.
- Laburnus* 13, 195.
- Lacer*; laceratae carinae 1, 409. clavis 6, 685. rates 2, 306. ex ore 10, 277. lacerant frontem 4, 615. laceris orinibus 6, 560. umbrae 12, 547. castra 15, 9. lacerum Trebiam 4, 646. lacerum curis 8, 25.
- Lacerato* vulnere 2, 562. lacerata genas 2, 560. lacerata crines 4, 776.
- Laceris* letalis famam 1, 262. lacerto ventos anteire 10, 561.
- Lacessere* Martem 1, 680. fortunam 12, 61. letum 2, 320. fata 15, 36. rupes cornu 16, 9. clamore sidera 17, 387.
- Lacon* venator 3, 295.
- Lacrimabile* nomen 4, 731.
- Lacrimarum* animis 13, 577.
- Lacrimosa* fata 3, 207. aulae ianitor 2, 252.
- Lactea* colla 4, 154. 16, 520.
- Ladmus* 1, 397.
- Laedere*; qui Dardana laeserit arma 16, 258. nulla laedens gramina ripa 13, 4. laesus crimine 15, 596. unguibus femineis 15, 761. laesis rebus 11, 6.
- Laetus* 15, 217.
- Laenae* tegmina 2, 166.
- Laestrigone* regnata terra 14, 120.
- Laestrigoniae* rupes 7, 276. recessus 7, 410.
- Laertia* regna 1, 290.
- Laetus* se agebat Mavors 16, 23. iter 3, 468. laeta viro 1, 40. non laetus dubiis 1, 680. arcanis Dea 2, 481. volatus 4, 115. laeto pavore 10, 376. 3, 215. 16, 432. saporis 7, 199. laetus rectoris 13, 33. incepti 8,

IN SILIVM ITALICVM.

338. laboris 15, 569. tumultus 14, 279. 15, 354. laetissimus irae 17, 308. gens faevis laeta 1, 170. plebes senatus invidia laeta 11, 45. laeta certamina 16, 458. 471. ferro vivere laetum vulgus 9, 223. laeta domare labores 3, 575. laeta astu fallere gens 6, 482. lactas artes 13, 537. lactas mensas 10, 376.
- Laevinus* 5, 544. 6, 42.
- Laevus* deus 15, 509. 14, 494. fortuna 3, 94. hora 7, 30. laevus conatibus 8, 22. laeva discrimina Martis 5, 660. laevo limite vitae 8, 614.
- Laeus* amnis 1, 196. ratis 10, 322.
- Lambit* culmina ignis 14, 312.
- Lamentabile* monstrum 6, 204.
- Lamentis* vox mixta 2, 252.
- Lamo* regnata Caieta 8, 531.
- Lampas* Phoebi 1, 193. decurrens coelo 1, 359. Erinnys 2, 610. lampade iacta Vulcanus merfit 4, 696. prima rubescit Neptunus 12, 575. rutilantem lampada attulens Titan 12, 648.
- Languere*; languet mihi gratia 17, 361. ferri amor 14, 182. languentes fluctus 7, 259. murmura 10, 246. hiatum 10, 296. lumina 12, 250. stagni languentia 4, 492. languentia leto membra 1, 503. somno membra 11, 420.
- Languescunt* animis irae 13, 325.
- Languida* moestus corda 3, 504.
- Laniare* moribus 13, 873.
- Lanigeris* lucis 6, 4. 17, 597.
- Lanuvinum* 8, 363.
- Laomedontaeae* flammae 1, 543. pastor 7, 437. urbs 17, 4. Minerva 13, 55.
- Lapsus* gressum 3, 632. 6, 79.
- Lapsu* aligero 3, 169. pestis lapsus simplex 3, 552.
- Laquearia* 7, 145.
- Larem* Laurentem 1, 659.
- Largiri*; totas largitus habenas equo 15, 724.
- Largitor* laticis 7, 164.
- Largus* comae 7, 501. rapinae 8, 250. mercandi 15, 495. effusa largus habena 7, 696. largas quatit habenas 17, 542. largo turbida tabo 1, 48. largus sudor 1, 68. 526. largo secunda veneno 1, 212.
- Larinates* 8, 404. *Larinatia* signa 12, 174. 15, 565.
- Laronius* 14, 535.
- Larus* 16, 47.
- Lascivir* dextra 13, 329.
- Lassavit* Amphitryoniaden serpens 6, 183.
- Lasso* inceptis aevo 11, 325.
- Laseranus* 5, 229.
- Latices* Lyaci 6, 139.
- Latonia* virgo 12, 713.
- Latransibus* undis 3, 471. 5, 397.
- Latro* Cydon 2, 444.
- Latratibus* Spartanis actus aper 1, 421.
- Larus* limies 1, 267. pectus 4, 417. lato in hoste caligat 1, 499.

I N D E X

499. lati humeri 2, 453.
 2, 154. 5, 437.
Lavar hos Aësis 8, 450. lavit
 aspergine silvas 5, 621. ar-
 ma cruore 4, 166. sangui-
 ne valles 2, 304.
Laudatur Lucifer Veneri 7,
 640. laudandus vitae opa-
 cae 1, 395. laborum 5,
 561. armis 8, 463. lau-
 danda monstra 2, 650.
Lavinia 8, 177. 13, 806.
Lavinia sceptrâ 1, 44. Perga-
 ma 13, 64.
Laurentes 1, 110. orae 1,
 605. larem 1, 659. stagna
 8, 28. Laurens domus 8,
 360. Laurenti luco 13, 65.
Laurigeris avis 5, 412.
Laurus 4, 175.
Laxat amnis ripas 17, 124.
 humeri gestamina 1, 529.
 telluris hiatum 14, 239.
 sedem umbris 9, 251. fer-
 ro campum 6, 319. vis
 subita impulsu 15, 717.
 palus fauces 12, 128. spe-
 cus hiatum 14, 239. fron-
 des quercus 5, 487. custos
 excubias 7, 318. Bacchi
 munera mentem 11, 288.
 laxare iugum 11, 17. laxa-
 tus vulnere miles 17, 423.
 circulus oris 13, 28. laxa-
 tus Deo campus 9, 557. so-
 nipes laxatus habenas 9,
 557. laxata obsidio 1, 582.
 laxata nocte 13, 550. la-
 xatis arte catenis 14, 330.
Laxa fides 8, 322. amictus 2,
 389.
Ledae nomen 13, 44. sacro
 munere Leda 13, 633.
Ledaëus Xanthippus 4, 358.
 Ledaei Castoris umbram 13,
 804. Amyclae 2, 434.
Legimus pontum 6, 522. er-
 rores ferae canis legit 10,
 79. legit dextras 15, 564.
 visu omnia 12, 569. arva
 7, 132. leguntur captiva
 corpora 11, 376. hasta ri-
 pis lecta Padi 4, 177. lecta
 iugis trabs 1, 353.
Lenus aevi exemplar 15, 57.
Lentare bella 8, 11.
Lentulus 1, 676. 5, 231.
Lentus coepti 3, 176. dies
 13, 487. ira 1, 451. 6,
 699. lentas servatus ad iras
 11, 380. nervi 4, 208. li-
 mum 4, 579. tormenta len-
 ta sedendi 8, 235. lento
 moderamine 7, 15. lentum
 indignata parentem 2, 614.
 lenta incaluisse sagitta 5,
 19. lenta cura 13, 459.
 lenti Martis sollertia 13,
 772.
Leontini campi 14, 125.
Leonticus 4, 235.
Leptis Sarrana 3, 256.
Lernaea monstra 2, 158. hy-
 dra 3, 32.
Lernae in undis serpens 6,
 182.
Letale lacertum 1, 262.
Lethaea virga 10, 357. latices
 13, 555.
Lethe inferna 1, 236. Lethes
 aqua 16, 477.
Letifer ictus 1, 606. letife-
 rum nutant cristae 1, 460.
 2, 213.
Letum sacrum 2, 520.
Levare; levat membra laben-
 tia

IN SILIVM ITALICVM.

tia 2, 122. tractando equum 7, 341. caput crista 17, 393. casum laude 5, 371. levare hoste 8, 272.

Leucaræ vada 15, 302.

Leucosia 8, 580.

Levis habena Gaetulus 2, 64.

levis metu 9, 87. leviora

pavore 5, 348. levior numero 10, 592. levior laus

dextræ 4, 100. levibus gyris 7, 645. pennis 2, 215.

leviore Marte 17, 511. non

levior dextra 4, 544. nec

levior fides 6, 468. levioribus annis 2, 94. leves

auræ 1, 601. opum levior

2, 102. haud levior fama

5, 363. 12, 215. levis bello 13, 214. levis frenis

15, 560. corde levem gentem 4, 708. levior discurre

re Maurus 4, 551. levior

vinci 3, 40.

Levisare agili procurrunt 14,

392.

Lex; e lege parentum 3, 26.

qua lege effunderet Oceanus æstus 14, 349.

Libamina belli 4, 831. 10,

552. 11, 378. prædæ 15,

202.

Libavit turbine cristas 9, 523.

sacrum honorem 7, 750.

dapem Diis 7, 392. oscula

ab ore 6, 421. 1, 104.

Liber patuit campus 9, 556.

liber campi pastor 2, 441.

metuendi libera 5, 212.

Libido ad caedes 14, 531. ar-

morum 11, 601. sacra li-

bido 11, 312.

Libo 5, 411.

Librare fronte securim 5, 293.

ferrum 4, 455. saxa lacer-

to 1, 317. in colla secu-

rim 2, 622. sagittam in

hostem 14, 1399. ab aure

iaculum 5, 576. librantem

nifus aquilam 5, 284. ful-

mina dextra 12, 624. cor-

pus 12, 94. 13, 337. li-

brari consueta falarica 1,

351. librata pondera plum-

bi 1, 523. librata cuspide

1, 540. saxum libratum 10,

236. intexto librata vola-

tu aquila 15, 426. librante

vento 17, 274.

Liburna agilis 13, 240.

Libyes discincti 2, 56.

Licentia voti 1, 385.

Ligare terga corona 7, 589.

ligabit membra amplexus

13, 638.

Ligatus 4, 206.

Ligurum coni 1, 628.

Ligus 4, 593. 8, 607.

Lilæus 14, 489.

Lilybaeum 14, 75.

Limen; famuli ad limina 1,

66. in limine primo nitens

Aurora 5, 26. mortis in li-

mine 5, 423.

Limes latus in campo 4, 464.

1, 267. fuleatus peraequo-

ra limes 14, 362. limite

duro decurrat aetas 15, 46.

laxo limite diducit turmas

9, 610.

Linum multiplex 4, 293.

Linquere; linque me menti

11, 327. non liquere doli

5, 38. vix cernere linqui-

tur 4, 628. linquentes vi-

tam olores 11, 400.

Liquen-

I N D E X

- Liquentia* putri tabo 13, 437.
Lipare 14, 56.
Liquefcere fama 16, 135.
Liquefacta carmina lyra 11, 417. liquefactis cavernis 14, 63.
Liquidum iter 3, 156. profundum 11, 458. aurae 2, 91.
Liquor Bacchi 11, 303.
Liris 4, 350. sulfureus 8, 401.
Liternum 6, 654. 8, 533. *Literna* palus 7, 278.
Litorea Cupra 8, 434.
Liventem nebulam 6, 282. *liventis* Averni vada 10, 137. veneno 2, 707. *liventes* coeno aquas 8, 383. planctu pectora 2, 668. terga equorum 7, 685. *liventi* dorso 9, 577.
Lixarum vulgus 5, 32.
Lixus 3, 258. 5, 400.
Locri 11, 20.
Longe foedera fore 1, 301. longe coniugia fore 17, 80.
Longo aequore 5, 9. *Dii* longae noctis 8, 141. longis oris 6, 628. *mapalia* 4, 376. arva 3, 422. cognomina 1, 89. aetas ducitur 3, 383. longi labores 1, 139. longam *Clotho* 5, 404.
Loquuntur equis 16, 323. fortes locutae 1, 416. *loquentia* saxa 15, 311.
Lotos 3, 311. *Phrygia* 11, 432.
Lubrica mentem *nympha* 5, 18. *lubrica* soli 10, 462. transtra sanguine 14, 433. rostra 7, 542.
Lucas boves 9, 572.
Lucere; lucebit dies 16, 91. lucentes harenas 1, 235. lucentes vulnere flammis 1, 174. sole racemos 7, 208.
Lucifer 7, 639.
Lucretia 13, 822.
Lucrinus 12, 116.
Luclari fati 2, 514. morti 10, 296. *luctantem* vana 17, 314. putri *luctatur* cespice 4, 585. *luctantem* vado 4, 592. nec vetitis *luctatus* 9, 553. *luctata* muris vetustas 4, 20. vada *luctantur* 3, 54. *luctans* glacies 3, 520. *luctantur* mugire iuveni 7, 359. *luctantia* lumina 7, 204.
Luctificus pavor 6, 557.
Ludere; ludunt praecordia sensus 3, 74. *ludentis* per colla iubae 16, 364. *ludit* Poenum moderamine lento 7, 15. per varias formas *Protens* 7, 423. *ludatur* mens augurio 11, 574.
Ludibrium necis 6, 524. *ludibria* caudae 13, 340.
Ludificante ducem *Fabio* 7, 214. *ludificatus* equo 8, 646.
Ludus; cui ludus tollere damnam 10, 573.
Luere; luat foedera sanguis 1, 671. haud parvo periculo 7, 514. proelia damnis 6, 286. *Graecia* luitur profundo 11, 22.
Lues 1, 354. 10, 604. 16, 623. 17, 97. acerba 12, 184. *iniunica* 17, 97. *lues* vulgus.

IN SILIVM ITALICVM.

vulgusque tremendum 5, 108.
Lugendam formae 3, 424.
Lumen gentis 6, 130. *Libyae* lunen Hannibal 9, 532. aerati luminis umbo 2, 211. lumina peliae 2, 167. lumine vicino fulsit 1, 496. lumina retro fugiant 2, 455. ignea lumina 2, 586. lumine fraterno 8, 175. lumen igne micat 11, 340. laetiva 15, 26. lumine caeco 17, 549.
Luna 8, 482.
Lunato gyro 14, 370. *lunatis* Bistones armis 2, 76. peltis 8, 431. flexibus orbes 4, 319.
Luparis non sedens virga 1, 217.
Lurida ossa 2, 466.
Lustrat clipeum visu 5, 307. cineres 2, 266. caerulea puppe 13, 881. monumenta rogi Herculei 6, 452. lustratis manipulis 14, 626.
Lustra insana 11, 33.
Lusitana manus 5, 535.
Lutatius 6, 687. 13, 731.
Lux fulsit ab arinis 9, 107. despecta lucis origo 11, 48. lux Italum 13, 707. luce suprema 15, 66. 10, 154. thoracis luce nitebat 3, 371. sub lucem 5, 124. parva luce natantes oculos 2, 122. lucem culpa pollutam 2, 524. luce nitoris 7, 471. lucis honor 7, 737.
Luxu cruento flagrantem 14, 102.
Lyaei latices 6, 139. munera

7, 748. fuso per membra *Lyaeo* 13, 273. dona *Lyaei* 13, 416.
Lycii arcus 8, 469.
Lychaeus 14, 434.
Lycormas 2, 637.
Lycurgi ritus 4, 366.
Lycus 2, 177.
Lydia stagna 1, 157. genitor 5, 9. ora 9, 189. bella 13, 828.
Lydorum populi 4, 721.
Lygdis 1, 438.
Lymphato cursu 1, 459. *lymphata* corpora bouum 7, 357. mentes 5, 224.
Lyndus 3, 364.
Lyxus 2, 112.

M.

Maestas animas 4, 467. inferias 4, 232. caput umbris 5, 653. maestantur uno exitio 17, 500.
Maeste indole sacra 4, 477. virtute 10, 278. virtutis avitae 12, 257. maeste pudici animi 15, 274.
Macula non illita vita 11, 43.
Maculare sanguine ripas 2, 6. hospite sedes 13, 305. maculatus crimine mentis
Madens 11, 409. madens terra 2, 469.
Madefacta luxu meroque membra 12, 18. Veneno Assyrio vestis 11, 41.
Maecandrus 7, 139.
Maenade armata 3, 102. *maenas* nocturna 3, 395.
Maenala 13, 346. *lustrans* *Dietyinna* 15, 771.

Maec.

I N D E X

- Maenium* vadum 1, 157.
Maenia lingua 4, 527.
 colonos 4, 723. pubes 5,
 10. fluctus 12, 17.
Maestas; marimore maesto 1,
 86. maesta ab ira 2, 139.
 moesta ora 2, 490. moesta
 cura 6, 551. cupressi 10,
 535. moestas iras 12, 632.
Magica lingua 1, 432. can-
 tus 1, 97. artes 8, 99.
Magister 1, 687. 3, 172. 4,
 616. 719. 7, 47. 10, 613.
 14, 402. belli equitumque
 7, 495. 12, 501. stabuli
 gregisque 2, 690. militiae
 magistros 16, 220. haud
 segnis magister timor 4, 25.
 iussis parere magistris 3,
 387. penna magistra 4,
 121.
Magnanimae urbes 1, 29. vi-
 ris regnata 1, 293. Sena-
 tus 2, 2. gigantas 9, 309.
 virtus 15, 387.
Magnea 3, 266.
Mago 4, 564.
Mabales 7, 559.
Maharbal 4, 564.
Maestas rectoris 15, 414.
 maiestate locum implevere
 3, 31. bellis quaesita 17,
 346. aeterna 11, 346.
Male concitus axis 8, 284.
 male iuncta venis ossa 2,
 467.
Malefida callis 14, 163.
Malefunda gloria 14, 501.
Malignus; asper victu mali-
 gno 3, 280. arte maligna
 7, 266.
Malus pallor 14, 637. morbi
 13, 581. gramina 8, 500.
 mala bello pectora 10, 422.
 mala formidine versos 10,
 26.
Mamercus 5, 333.
Manant incendia tecto 17, 99.
 Deae manabat origo 10,
 176. contagii morbi 11,
 12. manant in viscera
 mortem 5, 528. corpora
 tabo 10, 543. manantes
 ore flammae 10, 106. ma-
 nanti vulnere 1, 563. ma-
 nante per ora oculo 4, 754.
Mancinus 9, 13.
Mandare ad poenam 1, 451.
 iram hastae 7, 656. man-
 data nepotibus arma 1, 18.
Mandens ore cruorem 1, 424.
 ferrum admorsu 16, 359.
Manet intacta mens 1, 179.
 mansere gradu 16, 21. man-
 suri decoris compos 17,
 626.
Mandonius 3, 376.
Manicae 4, 155.
Manua 8, 594.
Manus innupta 2, 75. manus
 uncae tela 14, 322.
Mapalia 2, 85. 438. longa 4,
 376. regnata 14, 7.
Marathonius hostis 14, 650.
Maraxes 7, 324.
Marcensibus senex annis 15,
 743.
Marcia 6, 403.
Marcus 13, 700.
Maris 7, 598.
Marmaridae 3, 300.
Marmaricis signis 2, 57. po-
 pulis 3, 687. vires 8, 216.
Marmore maesto 1, 86.
Marmo.

IN SILIVM ITALICVM.

Marmoreum iugulum 12, 246.
Marrucina gens 15, 566. do-
 mus 17, 454.
Marruvium 8, 507.
Mars sinister 1, 8. infaustus
 1, 457. egregius 11, 505.
 currus quatit 17, 488.
Marsya 8, 505.
Martigenae populi 12, 582.
Martius sonipes 1, 222. Mar-
 tia plebes 8, 271. virgo 8,
 430.
Masniissa 16, 117.
Massicus 4, 348. *Massica* iuga
 7, 166.
Massageres 3, 360.
Massiliae 15, 169.
Massyla gens 2, 108. vates 2,
 298. Massyli 3, 282. ensis
 5, 413. Massylae gentis le-
 vitas 8, 99. fera 12, 276.
Masulus 1, 405.
Matrona Tonantis 8, 220.
 matrona ruit 12, 310.
Maturus ad arma 16, 657.
 laudum 14, 495.
Mavortia facta 1, 55.
Maurus pastor 17, 90.
Maurusia taxus 4, 569. pestis
 9, 620.
Mazaeus 4, 629.
Meatu nubivago 12, 102.
Medicare vulneris aestus 6, 93.
 medicata tela veneno 7,
 453. papavera 10, 353.
 ora 13, 478. medicatae
 cuspidis ictu 13, 197.
Medicamina curis 8, 101. quas-
 so imperio 15, 7.
Medicina succubuit malis 14,
 609.
Medicum vulgus 3, 300.
Mediramina belli 8, 326.
 Vol. II.

Meditari stragem 4, 338. pu-
 gnas 5, 315. in proelia 17,
 439. in pulvere formas 14,
 677.
Medius fervor 1, 258. 284.
 mediam vocem 2, 329. me-
 dius pacatorque Syphax 16,
 222. exacti medius per
 viscera teli 1, 307. medius
 iuvenum 1, 108. furor 2,
 623. media iam morte 5,
 399. in medium cumulan-
 tur opes 12, 315.
Medullis uftis calefacta tellus
 12, 136.
Medusae Phorcynidos 2, 59.
 saxifica 10, 178.
Medusaeis chelydri 3, 316.
Megara 3, 37. 13, 432.
Megara 14, 273.
Mel; *Pythiae* Nelaia mella se-
 nectae 15, 456.
Melior v. bonus.
Melise 14, 251.
Membrunt; paribus famem
 compescere membris 2, 525.
 membrorum mole 13, 195.
 effusis membris 1, 308. Li-
 byae fluitantia membra 2,
 310.
Memnonis Eoi 3, 334.
Memphis Nilotica 11, 433.
Memorabat ter centum avos
 2, 4. memorata Gralis 12,
 358. memorate Troi. rui-
 nis 1, 513.
Menatis viris comitata 14,
 266.
Meninx 3, 318.
Mens; vatum mentes 3, 5.
 superae mentes 1, 19.
Mensa neglecta 1, 613.
Mensitur Superos praepes 4,
 Ec 129.

I N D E X

129. mentitum Iovem 1,
417. tellus mentita colono
7, 160. mentitus fratrem
2, 637. minas 13, 166.
- Mercari*; pretio mercata locos
1, 24.
- Mercēs* bellandi 9, 194. ma-
gna mercede piabunt 7,
545.
- Mereri*; merendo exsangues
senes 2, 320.
- Mergitur* visceribus telluris
1, 231. merfit se Vultur-
nus 9, 497. Himera pon-
to 14, 231. campus cruo-
re merfus 1, 50. 9, 189.
harenis populos 1, 644.
caligine merfa vetustas 8,
45. fata caligine merfa 11,
122. merfa nare 10, 78.
vita libidine 11, 429. mer-
sum pelago 2, 182. mer-
gente consule 8, 287. Phoe-
bus merfit equos 10, 539.
- Meritare* 10, 656.
- Merōe* 2, 104.
- Messana* 14, 194.
- Messapus* 12, 393.
- Meta*; Herculeis' a metis 9,
185. cladis metae 9, 549.
metas aevi 10, 210. Par-
carum metas 5, 405. sub-
structa meta 7, 676. terra-
rum metae 14, 8. nullae
regnis metae 7, 478.
- Metabus* 4, 339.
- Metalla* nivea 8, 482. chaly-
bis perfecta metallo 2, 403.
- Metaurus* 7, 486. 8, 451. 15,
556.
- Metere*; qui Batulum metunt
8, 566. ense metit 10, 147.
agmen 4, 464. 13, 218.
- 17, 147. gregem 14, 134.
hanc segetem mete 16, 616.
- Metbymna* ferox 7, 211.
- Metiri* iuga venatibus 3, 339.
stagna Eridani 5, 156. cu-
spide pectus 4, 294. men-
sus tecta 1, 299. auro rui-
nas 8, 678.
- Metiscus* 1, 437.
- Metuensior* 8, 504.
- Metuere*; metuendi libera 5,
212.
- Mevania* 8, 458.
- Micat* per auras lingua 6, 223.
micans tremulo conatu 4,
211. micat squalenti ter-
gore serpens 2, 547. mi-
cantem dextram 5, 285.
igneus aether 1, 135. ensis
1, 500. purpura 7, 642.
ignis ab ore 9, 442. ful-
gentia arma 11, 488. ful-
mina 17, 252. frons igne
11, 341. 1, 503. corusci
fronte micant 5, 239.
- Micipsa* 2, 160.
- Migransur* regna Superis 7,
431. migrarent Capuana
regna Quirini 13, 266.
- Milicibus* 3, 104.
- Mimas* novit signa 4, 278.
- Mimanti adiuncta Rhodope
3, 494. sortita Prochyte
Mimanta 12, 147.
- Minaci* sonitu 12, 140.
- Minae* pelagi 12, 157.
- Minancia* saxa coelo 4, 2.
- Ministrat* poenas 2, 674. 13,
295. bello 12, 310.
- Minisari*; minitancia signa 2,
26. fata 13, 170.
- Minoia* tela 2, 107.
- Minor* truncam frontem 3,
42.

IN SILIVM ITALICVM.

42. Martem minorem 4,
266. minores Superi fati
certasse 5, 76. prima voce
te sonant minores 2, 491.
horrebunt audire minores
6, 550. minora periclo te-
la 10, 23.

Minos 8, 472. 14, 40.

Minucius 7, 523.

Mirabilis arcu 13, 196.

Miracula terrae 12, 112.

Miscere pugnas 1, 69. misce-
bat prole nepotes 1, 379.
vos miscete labori 17, 29.
dictis facta 13, 104. studia
9, 405. urbis fata suis 2,
301. epulis spectacula 11,
52. murmura linguis 3,
305. fidera ponto 17, 378.
misceri gregibus 3, 288.
miscebat agens Martem 17,
481. proelia 1, 266. 9,
233. certamina 9, 330. 5,
302. bella 2, 528. coelo
caput 4, 744. Ceraunia
mixta coelo 5, 384. rue-
bat mixtus eques 5, 30. ira
mixtus dolor 1, 690. mix-
ta poculis gemma 14, 662.

Misenum 8, 540. 12, 155.

Miseras non aequi Martis Acer-
ras 12, 422.

Miscere coeperat annus 15,
502.

Mitificae mentis nomen 1,
474.

Mirigat artus 6, 94. iras 9,
474.

Miris Iupiter 7, 239. Deus
13, 320. plaga 1, 213.
Campania 6, 611. mite et
cognatum homini Deus 4,
797. miti ore 9, 542. mi-

ti manu ducit 8, 75. mites
Hieronis opes 14, 653. mi-
tem quietem 6, 97. mitis
fluvius 4, 85. mitis ripis
opacis 4, 85. mites Sarni
opes 8, 539. initia flamina
9, 358. mite decus dextrae
14, 148. mitia facta 7,
711. miti aspectu 8, 562.
flamma 16, 121. mites ce-
rastrae 3, 302.

Mittere; mitte haec in popu-
los 6, 711. in saecula 2,
511. mentem sub Tartara
6, 40. misit se coelo 11,
413. misit citatos verberare
quadrupedes 16, 424. so-
mnium misisse chelydro 3,
354.

Mobilis ala 4, 148. ira vulgi
8, 288. agger 9, 240. vir-
ga 1, 216. pectus 16, 147.

Moderamen lentum 7, 15.

Moderare furori 13, 670. cu-
s, vide Lucas boves 9, 572.

Moderari; moderata profun-
dum chelys 11, 449. plan-
ctu moderante volatum 12,
101.

Modestior armis Hannibal 16,
134.

Modicus voti 5, 14.

Modis Latius resonat Helicon
12, 412.

Modulari sonos 11, 468. mo-
dulatus carmen 14, 472.

Modus poenae 3, 559. sua-
dendi 16, 225. adversis
modus est 6, 107. adde
modum dextrae 4, 668.
modum favoris addidit 7,
12. fati modus 1, 228.
largior auri modus 11, 40.

Ec 2

Moles

I N D E X

- Moles* maior Alpibus 12, 71. moles scopulis 1, 128. molibus claudunt portus 2, 408. muri saxea moles 12, 108. mole premit scopuli 5, 301. arboris 6, 195. corporis alti 5, 436. 14, 530. Gigantum 17, 650. viri 4, 292. 15, 336. adversa mole stat ductor 4, 653. mole Divorum intremuit tellus 9, 300. totam extendit molem 5, 229. turrita 9, 239. turrigeræ feræ 3, 464. 9, 560. 571. 619. cornipedis 17, 557. tota se mole tulit 1, 497. inventæ 2, 154. glomerata mole 1, 521. magna mole ferebat 5, 337. acri mole 4, 451. affusa mole 5, 67. tota mole laborant 16, 185. 4, 387. 12, 39. mole pavenda prorumpit 7, 681. movent certamina mole 7, 569. mole nova 9, 417. mole nivali 2, 313. mole ruentum 10, 213. mole ruinae 9, 504. 17, 425. scopulorum 1, 371. moles cæci maris 14, 123. surgentis mole profundi 3, 46. 4, 324. maiori mole premebat 16, 34. putris moles 3, 642. ter gemina cum mole ruentes 15, 190. terribilem molem 17, 60. prostrata virorum mole 6, 112. moles terra marique 13, 864. mens mole invicta stabat 11, 207. necis molem 11, 311. metuens molem 10, 45. tanta mole victus 10, 383. Martis mole 3, 574. gravior moles terrorque 15, 598. moles belli 15, 136. rerum 6, 594. ruentem molem 17, 152. patriam molem 3, 614.
- Moliri*; molitur populos 1, 645. bella lacertis 15, 17. excidium 1, 13. nova 2, 149. maiores molior aras 4, 824. pestem 7, 264. letum ab ense 10, 5. facinus dextra 11, 196. certamina 16, 6. triumphos 16, 632. vias 4, 790. regna tridentis 17, 243. dextra molitus custodes 13, 48. fulmine Alpes 5, 385. quercus mollita cacumen proferre 5, 485.
- Mollire* flammis pruinas 3, 482. mollitus amore 13, 118. mollita vis 13, 325. mollitæ flammis lymphæ 11, 420. calathis mollita manus 2, 70.
- Mollis*; mollitactu 6, 92. cura 15, 703. certamen 14, 137. imperium 8, 57. ritus 12, 31. Surrentum mollile Zephyro 5, 466. mollia iussa 14, 151. haud mollia dictu 1, 113. mollia crura 16, 444. molles aditus 4, 492.
- Molossus* custos 2, 689.
- Momentum* rerum 8, 253.
- Monæsus* 7, 604.
- Monens* Superi 5, 117. pater Deorum 3, 181. Superos sentire monentes 4, 120.
- Monisor*

Monitor 8, 372. *Cyllenius* 3, 220. *Deus* 4, 725.

Monoeci saxa 1, 586.

Monstrare futura 4, 121. *monstrans feritate parentem* 3, 360. *monstravit nato* 5, 361. *monstrata augebat studio* 5, 364.

Monstrum mutabile 2, 553. *ardentem monstri ruinam* 10, 101. *bellantia monstra* 9, 599. *Lernaea* 2, 158. *laudanda* 2, 650. *poenae monstra* 8, 583. *suadentem monstra* 10, 61.

Montivagis cursibus 3, 546.

Mopsus 2, 89.

Mora belli Murrus 1, 479. *fossarum morae* 1, 479. *haud dignam inter tanta moram* 12, 536. *capuli morae* 1, 516. *aeris morae* 5, 319. *leti proferre moras* 2, 597.

Morantia Parcas prodigia 5, 75. *claustra* 13, 108. *moratas tenuit iras* 15, 483.

Mordere; *momordit tegmina cornus* 10, 118. *frenis ora* 7, 68.

Morgentia 14, 265.

Moribundos artus 2, 147. *moribunda laeva pependit* 4, 210. *moribunda manus* 10, 200.

Morinus 7, 605.

Mors; *hostem morte sua perimunt* 14, 554. *permixta morte coeret* 4, 592. *saevae exceptat mortes* 9, 369. *iniecta morte tegebat* 6, 32.

Morsus famae 7, 271. *mentis*

17, 345. necis 13, 274. *fibula morsus loricae refolvit* 7, 625.

Mortalem hostem 2, 339. *mortalis animi* 2, 316. *mortalibus curis* 1, 85.

Mos; *sine more ruebat* 10, 31.

Mosa 15, 727.

Morsus avidus ingenio 1, 56.

Movere certamina 1, 6. 2, 430. 7, 569. 9, 282. *pontum* 1, 37. *motus ensis* 2, 22. *movit arcus correptos* 2, 139. *vanos furores* 10, 49. *habenae* 1, 578. *extrema miseris* 13, 97. *moles* 13, 865. *aequore classem* 17, 203. *signa Mimas* 4, 278. 9, 210. *Martem* 17, 88. *fora voce* 1, 441. *bella* 4, 782. *arma* 2, 352. *turres* 6, 215. *strepitu moventum* 11, 282. *soporem victoria movit* 13, 257. *linguam per carmina* 11, 439. *moto coelo tempestas* 3, 205.

Mugitum coelo dedit 1, 370.

Mugivit ara 7, 50. *anhelans Ausidus* 8, 632. *sacerdos* 12, 323.

Mulcere dolores 13, 396. *leaeas* 1, 406. *incendia undis* 6, 163. 6, 161. *silvas* 14, 472. *colla manu* 16, 238. *spes pectora mulcet* 17, 46. *tristitia somno* 7, 293. *membra sopore* 3, 170. *questus* 10, 616. *vulnera* 6, 92. 13, 455. *lymphæ vulnus* 5, 368. *ver mulcebat rura sereno* 12, 4.

I N D E X

Aonio plectro labores 12, 220. 4, 750. *pocula succis* Lyaci 7, 169.
Mulciber 4, 670. *immugit* 12, 141.
Mulctata cadavera caede 10, 463.
Multifida flamma 14, 420.
Multiplex proavis 5, 543.
Mulus colla serpens 2, 547. multa nocte 2, 503. insignis multa cervice 16, 363.
Munda 3, 400.
Munimina Graia 12, 41. aequato munimine 14, 158.
Munita in proelia pelta 2, 80.
Munus humandi 2, 265. munerera Bacchi 11, 288. tenebrarum 15, 625.
Muralis fossa 8, 555. tormenta 6, 213. saxi 10, 513. ictu 6, 269. turbine 9, 568.
Murice aurato 4, 326.
Murmur tubae 5, 12. Cori 1, 469. fractum in casside 1, 532. fatidico 3, 680. cantus 6, 669. coeli 12, 685. arcanum 13, 428.
Murmuras domus strepitu 11, 282.
Murranus 4, 531. 5, 172.
Murrus 1, 377. 2, 556.
Murus ruit 16, 68. muri armati 10, 597. quos fera circumfert muros 9, 602.
Musfas Virrius 13, 261.
Mutabilis hora 3, 141. genus inmutabile mentis 3, 141. inmutabile monstrum 2, 553.
Mutare tegimen 1, 528. hostem 5, 286. iugum terris 3, 227. mutata morte 12,

265. ex sese mutavit nomina terrae 12, 360. mutassem pectore mortem 13, 657. gemitus mugitibus 14, 214. casus marimore 14, 464. si mutasset sexum natura 10, 500. saltu ramos 7, 673. mutatus tela 5, 500. mutatus membra leone 7, 425. in faciem mutata Gelastae 10, 85. mentem mutata 5, 491.
Mutina 8, 593.
Mutum aevum 3, 579. harenae 8, 127. agmina 15, 615. muto lictore inventus in urbem 10, 639.
Murtyce 14, 268.
Mycenaeus rector 15, 277.
Mycene 1, 27.
Mygdonia lotos 8, 506.
Myle 14, 202.
Myrice nympa 3, 103.

N.

Nabis 15, 672.
Naidēs 5, 21. sorores 6, 289.
Nar 8, 453.
Nare; celeri fuga nabat 6, 201.
Narnia 8, 460.
Narrator poenae 6, 530.
Nasamon 2, 62. *Nasamonias* Harpe 2, 117. aequoreus 3, 320. *Nasamones* 13, 481.
Nasci ferrum cuspide 5, 452. nascens in secula virtus 8, 373. genitor tibi natus ab armis 9, 565.
Nassa levis 5, 48.
Nasans plana 4, 751. stagna cruore

IN SILIVM ITALICVM.

- cruore 12, 674. natantes
 nidos 14, 275. arva san-
 guine 4, 162. bonis mens
 aegra natabat 7, 726. oculos
 parva luce natantes 2, 122.
Naufraga porta 13, 541. of-
 fa 14, 513. Syrtis 17, 635.
Naulocha 14, 264.
Nauticus clamor 11, 491.
Navus timor 7, 350. navo la-
 bore 4, 487. nava labori
 1, 562. iuventa 5, 412.
 rudimenta 1, 549.
Nebulam circumdatus Mars 9,
 488. nebulam veneni 6,
 282.
Nealces 9, 226.
Nebride sacra redimita 3, 395.
Nehrodes 14, 236.
Nebryssa 3, 393.
Nectareis favis 14, 199.
Nectere dolos 3, 233. frau-
 dem 6, 326.
Negare; si fata negarint 1,
 107. negabat naturae so-
 mnum 1, 245. negant spo-
 liare 1, 520. famae nega-
 tus 1, 393.
Neglecta mensa 1, 613.
Neleia mella 15, 456.
Nemeae pacator 2, 483.
Nepe 8, 491.
Neptunia freta 3, 50. regna
 14, 363.
Neptunus 3, 412. rubescit
 prima lampade 12, 574.
Nereia turba 7, 416.
Nereidum chorus 3, 413. Ne-
 reida perluit unda 14, 222.
Nereus evolvitur antris 3, 49.
 immugit 4, 300. pernegat
 coniungi dividos 14, 18.
 expavit lumina 17, 625.
Neritia proles 2, 317. Me-
 ninx 3, 318.
Neriton 15, 305.
Nero 8, 415. 12, 483.
Nervis subtexta tegmina 4,
 293. nervos Oeagrios 5,
 463.
Nescius subdere colla fortunae
 10, 217. miserescere 2,
 653. nescia vinci glacies 3,
 548. stagna turbare nescia
 4, 84. mansuescere corda
 nescia 10, 491.
Nessus turriger 14, 500.
Nexum 14, 268.
Nexilis squama loricae 5, 140.
Nexu elisa ora leonis 3, 33.
Niger somnus 7, 633. Iupiter
 8, 116. umbra 5, 484.
 hostia 1, 119. nigro ore
 invidia 8, 292.
Nigrans dorsum 4, 620. nu-
 bem 2, 659. nigrantes pul-
 vere 3, 407. caligine 4,
 308. nigrantia Phoebo cor-
 pora 9, 225. procella 12,
 620. nigranti sulco spu-
 mantia caerulea 14, 380.
Nimbus telorum 9, 311. 580.
 pilorum 5, 215. harenarum
 10, 230. nimbis horrescit
 tempestas 1, 134.
Nimbosis montibus 3, 195.
Nimius vitae 5, 81. pugnae
 5, 232.
Niphatas 13, 765.
Nisus doloris 5, 326. nisi se
 concitat acri 5, 234. in-
 genti raptum 1, 449. una-
 nimo 5, 214. aegro scan-
 dit 1, 495. nisi magnos
 qui vinceret artus 6, 306.
 Ec 4 dubio

I N D E X

- dubio nifu 1, 554. aegros
 ad proelia nifus 2, 510.
Nitet aether 12, 638. ostro
 3, 239. nitentia colla 13,
 780. nituit plus decoris 12,
 228. non patre nitens lin-
 guave 6, 19. flore nitens
 primo 6, 65.
Nitescit seges 9, 361. nitescere
 duris virtutem 1, 533.
Nititur ad laudem virtus 4,
 606. nitentis in ora 1,
 490. 5, 67. frustra nitentibus
 monitis 17, 86. magnum
 nitenti 17, 455.
Nivali corporis fulgore 16,
 472.
Nivea mole columna 6, 664.
 niveis armis 4, 545. artus
 12, 243. metallis 8, 482.
Nobilis ortu 1, 77. succo ar-
 bor 3, 310. nomen nobile
 damnis 3, 356. opus toto
 nobile mundo 2, 612. no-
 bilior Roma malis 3, 585.
Nobilitate poenae 6, 114.
Nocturnae turres 1, 580.
Nodosae clavae pondera 2,
 246.
Nodus; impulsa lancea nodo
 1, 318. nodo expulsum ia-
 culum 13, 160. nodis tex-
 ta lorica 2, 401. dira tra-
 bes 4, 284. nodo excutit
 telum 7, 656.
Nola 8, 536. 12, 161. Nola-
 na moenia 12, 293.
Nomades 1, 215.
Nomey Aeolium 14, 70. Le-
 dae 13, 44. cui est nomen
 in armis 13, 98. nomen
 Hiberi 5, 161. nomine so-
 lo nota fides 1, 329. va-
 cum sine corpore 10, 583.
 cinis de tanto nomine re-
 stat 1, 600. premeret tot
 nomina gurgis 6, 298. da-
 re nomina Baccho 14, 24.
 nomina parva triumphis 1,
 610. nomina Laurentia 1,
 669. nomina quaeris 2,
 311. nomen superbum 5,
 78. confecti nomina belli
 15, 341. nominis experta
 turba 10, 28. sub nomine
 mortem 9, 373. sine nomi-
 ne gentem 4, 267. sine no-
 mine vulgus 12, 317.
Notandum fastis lucem 6, 339.
Notus intorquens nubem 12,
 661.
Notus Marti 3, 335. notior
 Gradivo 12, 221. notus fu-
 garum 17, 148. notus mi-
 nuisse labores 12, 331.
 astus exue notos 7, 744.
 notas artes 2, 140. fistula
 nota iuvenis 2, 445. no-
 ta pectora 2, 515. coelo
 nota relinquam 2, 82.
Novans pilea 4, 12.
Noverca Alcidae 3, 91.
Novisse senectam 1, 227. con-
 dentum manus 3, 19.
Novus dolori 6, 254. liber-
 tas 14, 106. nova ferre iu-
 gum cervix 16, 332. novi
 terrore periculi 9, 591. so-
 mnia 10, 349.
Nox; atra 5, 36. descendere
 nocti 13, 708. multa 10,
 348. Stygia 5, 242. nocte
 obita 2, 574. dum copia
 noctis 13, 270. Di longae
 noctis 8, 141. oppressum
 nocte pudorem 2, 503. nu-
 mina

IN SILIVM ITALICVM.

mina noctis 8, 100. noctem
Alcidae 3, 429. depulsa
polo 12, 574. longa nox
venerat aevo 13, 129. nox
nigrantes induxit equos 15,
285.

Noxius; bis noxiatela 1, 322.

Nubae exusti 3, 269.

Nubes apium 8, 637. telo-
rum 2, 37. 1, 311. densae
nubes iaculis 17, 66. atram
belli 5, 379. 16, 651. pul-
verea 2, 174. commoto
pulvere nubes 4, 94. Mar-
marica 7, 84. Laconum 6,
336. frontis 8, 613. cla-
dis 6, 590.

Nubifer Eurus 10, 323. ca-
put 1, 203. montes 4, 2.

Nuceria 8, 534. 12, 424.

Nucrae 8, 566.

Nudat latus 11, 320. nuda-
runt silva 3, 640. nudan-
tes terga fugae 17, 445.
penates 12, 315. fata Ba-
tonis ratem 14, 452. Syr-
tim Auster 17, 248.

Nudus caput 13, 222. nuda
latus Marti 2, 89. fuga
nuda viri 9, 83. terga 9,
102. nudus opum 14, 343.
mortem famae nudam 4,
608. thorace 13, 226. nu-
dum ferrum 13, 198. nu-
dus telis 16, 47. tegmine
nudus costas 5, 549. virtu-
te 16, 172. frenis 4, 315.
nudis bellantur equis 2,
349. nudis conatibus 13,
161. nudo sine fraudibus
ense 1, 219. certamine nu-
do 6, 46.

Numana 8, 433.

Numen populis fides 1, 329.

numina Martis 1, 118.

Henneae Divae 1, 93. ta-
citurum 2, 486. ab arte da-
tum 14, 663. arbor numen

habet 3, 691. numina bis
capta 1, 43. amicum 1, 512.

Numerare avos 1, 73. multa
imagine vetustum patrem

5, 365.

Numerosa caede 10, 172.

Numerus; nec in numero vir-
tus latet 1, 312. ad nume-
rum plaudat caerulea tonsis
6, 363.

Numici stagna 1, 66. 8, 180.

Numitor 13, 194.

Nursia 8, 419.

Nurus Iliacae 3, 151.

Nutamine tremulo vibrant
pennae 2, 399.

Nutare in casside cristae 1,
460. 501. 4, 355. nutat
utroque caput 6, 234. nu-
tant silvae 5, 613. nutan-
tia moenia Romae 10, 590.

Nutrit chalybis fetus humus
1, 230. nutribat fortuna
decus 16, 29. causam nu-
trivit gloria leti 6, 26. bel-
la metallo 8, 618. furores
1, 79. nutrita favore 12,
375. nutritas fluvio um-
bras 4, 681.

Nutus; sub nutu castra fuere
4, 714.

Nympharum chorus 4, 693.

Nysaeo palmite 7, 198. Ny-
saea cacumina 12, 160.

O.

Oberrat Macandrus 7, 140.

Obiectas pectus 4, 417. caput
Ec 5. telis

- telis 3, 121. 15, 39. ob-
iectans ingerit ora 2, 194.
Obiecta membra 4, 149. obiecti
telo caput 16, 652.
Obire nomina ferro 17, 493.
Vfentem ensis 4, 344. pe-
ctora pellis 5, 644. omnia
visu 3, 160. coniux obit
3, 353. Nocte obita 2,
574.
Oblarrat senatum 8, 251.
Obliquat amnis ripas 15, 622.
Obliquos versat visus 2, 621.
equos detorquet 2, 170.
obliqua retorquens lumina
9, 461. obliquo curvantur
fintu 13, 139. obliquo Mar-
te reflexum telum 16, 54.
Oblina serpens veneni 3, 301.
oblitis Divum 1, 694. ob-
litae Ditem animae 13,
559.
Oblivia dabant curis 4, 726.
oblivia mentis potat 13,
555. taedae 2, 628. popu-
lis referens oblivia Lethes
1, 236.
Obnubitur veste caput 11, 259.
Obruit Titan Hesperum 12,
649. obrueret bello arma
6, 24. obruta semina belli
1, 653.
Obscoena alvus 6, 199. 15,
87. obscoenus vultus 13,
472.
Obscuri nubila coeli 16, 135.
obscura nube 1, 551. non
obscurus mittatur ad um-
bras 15, 386.
Obsipia viarium 12, 110.
Observe ictum foedus 17, 78.
Obsider aequor Atlas 1, 200.
limina bubo 8, 636. obses-
sa Palatia vallo 1, 15. ob-
fessis naribus igni 7, 358.
obsessae campo Fregellae 8,
477.
Obstat parma incurfibus 4,
240.
Obstringunt animas patriae 10,
448. obstricta fides obsidi-
bus 10, 491.
Obstruxerat surdas aures 17,
85. obstructas ariete por-
tas 12, 40. in aures pene-
trabat 12, 211. obstructos
cadavere portus 11, 189.
Obiectus senium 15, 667.
Obtendit pulvere lucem 10,
228. obtendens manum
fronti 13, 341.
Obtestor leti causas 13, 670.
Obsusae clamore fauces 4,
415.
Obtus 3, 493.
Obusto robore trabs 4, 284.
quercu obusta 10, 160.
Occidit sol 1, 145.
Occumbere letum 13, 380.
Rullo occumbis Volunx 5,
261.
Occupat voces ictu 9, 569. ar-
tus color mortis 6, 409.
occupat ictu 10, 198. clau-
stra manu 10, 336. ense
17, 470. Bagam hasta 5,
237. occupateventumprio-
rem 5, 520. occupat prior
voluptas 15, 32. saltu As-
hyten occupat 2, 198.
Ocursante flatu 9, 506.
Oeni domus 8, 601.
Oeris 10, 32.
Odorato saxo 13, 475. odora-
tis ab uvis 7, 191. odora-
tis ab Indis 16, 648.

Odo.

IN SILIVM ITALICVM.

- Odoriferis* floribus 16, 390.
Odrysia tellus 4, 433. *Odrys-*
sius Boreas 7, 570.
Oea 3, 257.
Oeagrios nervos 5, 463.
Oebalios nepotes 12, 451.
Oeneae domus 3, 367. *stirpe*
 13, 31.
Oenotria bella 2, 57. *tellus*
 15, 522.
Oenotri 8, 46.
Oese 3, 43. 6, 452.
Offers te victoribus 2, 325.
felix oblata secundes 8,
 230.
Officiu audenti moles 12, 109.
Officium infelix 10, 537. *su-*
premi muneris officio 15,
 396.
Oiliades 14, 479.
Olores linquentes vitam 11,
 440.
Olympi serenati facies 12,
 665.
Onerat aras donis 3, 15. *pro-*
missis pectora 17, 576.
oneratus epulis 11, 314.
Opacae vitae laudandus 1, 395.
Operari; operata Iovi 2, 674.
fuso 2, 70. operata frenis
Bellona 4, 440.
Operis Deus scelerum causas
 1, 231. *opertus* rex 13,
 429.
Opes occidui solis 1, 145. *au-*
get Rhodani opes Arar 3,
 451. opes Tagi 2, 404.
pacis 2, 601.
Optima tertia qui tulerat 1,
 133. 12, 280. *opimis* gra-
tus Marcellus 3, 587. *opi-*
ma dona 5, 168. *opimae*
caedis honor 9, 430. *opi-*
ma pace 16, 684.
Opiter 10, 33.
Opponere curvos gradus 16,
 396. *currum* obliquum 16,
 408.
Oppositus membrorum 10, 212.
Optabile tempus 7, 234.
Optavit condere gentem 1, 28.
Opus Mavortis 6, 6.
Orare; orando fingere men-
 tes 1, 441.
Oratores 2, 272.
Orbis tegminis 4, 328. *orbes*
Lunae 3, 67. *trepidum* 3,
 230. *orbes* contortos re-
 solvens anguis 6, 228. *or-*
bibus elisis 9, 400. *orbi-*
nidi 12, 59. *sinuati* gurgi-
 tis orbes 13, 27.
Orbita 10, 540. *folis* 16, 296.
Orbus partem visus 4, 537.
orba gubernaculi 14, 408.
Ordine duro 13, 868.
Ordiri arma 1. 1. *orisi* funda-
 menta 15, 417.
Orestes Sarmaticus 15, 313.
Oricon 15, 293.
Orithyia 8, 516. 12, 526.
Origine gaudet regni 2, 405.
deductus Beli 2, 49. *ma-*
terna Pyrrhus origo 14, 94.
Ornus ferrata 1, 337.
Ornytos 14, 478.
Orpheus 11, 463.
Orphitus 5, 166.
Orthrus 13, 845.
Ortus tenues 1, 291. *roseos*
 1, 196. *nobilis* ortu 1, 77.
Os; ora villosa 2, 194. *ore*
patulo nassa 5, 48. *alter*
in alterius ore 4, 533.
prae-

praecellens ore 11, 65.
ora puer 8, 466.
Ofci 8, 528. *Osco ortu* 14, 195.
Offa 3, 495.
Ostendit a pectore mucronem 5, 451. *vacuas pharetras* 3, 613. *tali ore gentibus ostendi* 13, 797.
Ostendat castra deserta 7, 138. *spolia* 1, 283. *signa* 2, 16. *caedem* 2, 201. *coelo cruentos enses* 12, 272.
Osbrys 3, 495. 5, 437.
Ozia servaverat vultu 11, 230.
Ovantia castra 2, 263. *pectora* 2, 521. *flammae* 14, 448.

P.

Pacator mediusque 16, 221. *Nemeae* 2, 483. *Hiberae terrae* 16, 246.
Pacificans Deos 15, 421.
Pactolus 1, 234.
Pactum sacrum 1, 5. *iurata pacta* 2, 274.
Padus 4, 232.
Paeani canunt 12, 341.
Paenios fontes 14, 27.
Paestum 8, 580.
Pagafus 5, 410. *Pagafaca ratis* 11, 472.
Palatia 1, 15. 6, 632.
Palaeftina 3, 606.
Palantes fuga 2, 162.
Palici 14, 219.
Palladia arbor 1, 238. *Palladio ramo* 3, 405. *Palladii agri* 6, 648.
Palladium 9, 531. 13, 50.
Pallere; ferrum palluit Mau-

rus 7, 703. *Massylae iras* 1, 101. *Tagus arenis* 16, 561. *electri de semine venae* 1, 229. *pallentis regni hiatus* 3, 483. *pallentes umbrae* 6, 146. *pallentia regna* 13, 408.
Pallida arva 12, 373.
Palma ultima 4, 392. *palmam ferre* 3, 327.
Palmiferam Idumen 3, 600.
Pampineus succus 7, 188. *currus* 17, 649.
Pan Iove missus 13, 326.
Panda manus 3, 277.
Pandit hiatus 10, 296. 5, 136. *carbasa* 2, 425. *moenia leto* 2, 241. *talia dum pandit* 10, 504. 6, 206. *pericula* 17, 172. *conatus* 11, 317. *primordia* 12, 87. *seriem venturi aevi* 3, 630. *venientia secula* 3, 11. *auris Deo* 9, 57. *lux fugam* 15, 626. *campum caede* 5, 269. *iter per coelum* 2, 356. *latum iter* 5, 393. *pandens mors rictum* 13, 560.
Pangaea 2, 73. *inga* 11, 467.
Panormos 14, 261.
Panagia 14, 231.
Par; aetatis mentisque pares 4, 370. *paribus incembris* 2, 525.
Parare; hunc parat imperio ductorem 4, 711. *somni labore parantur* 8, 574. *morti parantur* 12, 586. *pestis parata* 14, 583. *paranti pontum movere* 1, 37. *parata pretio cetera* 1, 445.

Parae-

IN SILIVM ITALICVM.

- Paraetonia* litore 3, 225. Syrtis 5, 356. serpens 17, 450.
- Parcae* 4, 203. *Parcarum* auxilium 8, 6. leges fixae 9, 475.
- Parce* perstrinxit corpus hasta 15, 757.
- Parcere*; qua parcebat vapor 14, 431. suis in caede 10, 330. parce obuius ire 9, 46. pelago 17, 287. parcite contingere 17, 27.
- Parcus* lacesse Martem 1, 680. haud parci Martem coluisse 8, 464. parcus cruoris 3, 577. non parca fugae 10, 32. parciore ira 12, 424. parco vulnere 16, 111.
- Parens* murorum 2, 264. belli 16, 150. inferni parentis 2, 671.
- Parentem* capulum 2, 614.
- Parere*; novum pariebat Aurora diem 16, 230. metui peperere 4, 47. parient per vulnera regnum 3, 588. parti timore labores 15, 52.
- Parnasia* Castulo 3, 391. Cirrha 12, 320.
- Parnasus* biceps 15, 311.
- Parybasio* regi 12, 710.
- Parvula* curuli sedere 11, 61.
- Pars* belli magna 8, 428. haud parva laborum 11, 506.
- Parthenope* 8, 536. 12, 28.
- Parturit* procellas unda 9, 284. tellus 12, 138.
- Parvae* res 9, 407. haud parvo fovebat certamina 16, 471.
- Pascere*; quos pascunt rura 8, 433. vis raptaque pascunt 3, 390. pastus cadavere 13, 597. pastos membra virorum. equos 13, 440. bellum 13, 359. rumorem 4, 9. furorem 7, 497. iras 12, 721. pastos sanguine ductores 15, 517. serpit pascendo ignis 14, 613. pastus ignis vento 9, 603. bitumine ignes 14, 422. per secula ignes 17, 594. 7, 370. adiutus Vulcanus turbine 14, 307.
- Pasiphae* 8, 478.
- Pastorale* baculum 13, 334.
- Patefacere*; clades patefecit squalor orantum 1, 630. quantum patefecerit ensis 15, 660.
- Pater* Thybris 1, 606. Oceanus 5, 395. Eridanus 12, 217. Patres paupertate beatos 1, 610.
- Patere*; cui tantum patuit rerum 13, 491. ut pateant aeraria dextris 11, 542.
- Pasitur* iura Carthago 1, 2. pondera regni 14, 90. noctes insomnes 15, 109. certamen 14, 137. manes pacem passi 16, 547. nondum passa marem 13, 829. passae foedera Veneris 2, 83. passis taedas ad funera versas 13, 548. passurus vulnera thorax 4, 17. lucem 6, 577. proelia gentes 15, 751. chalybem 6, 255. moram non passus eundi 12, 472. non patiens resistere

I N D E X

- xisse dolorem 2, 382. gens
 ferri patiens 3, 575. leo
 teli patiens 10, 244.
Patrae 15, 310.
Patricius exercitus 7, 45. san-
 gulne 2, 6.
Patrius; patria formidine cul-
 tum 1, 81. patrio veneno
 1, 325. nomen 3, 454.
Patulo curvamine 13, 29.
Paventem dimisere fugam 7,
 107. paventia tecta 1, 299.
Pavidus mulcere leaenas 1,
 406. pavida oscula 11, 333.
Pavor avehit alas 4, 318.
 prisco pavore 3, 690. pa-
 vore servante 13, 89. lacto
 pavore 3, 215. 16, 432.
Pauper penatum 10, 94. cha-
 lybis 3, 303. sulci cerealis
 7, 545. pauperis alvei Hip-
 parin 14, 229.
Pax; pacem placitam 1, 11.
 tellus non novit pacem 2,
 485. in pace mori 3, 124.
 pacem salis 17, 211. pa-
 cem loci explorare 6, 168.
 pacem nocte datam morta-
 libus 7, 284. pacem con-
 discens oculis 7, 461. in-
 fusa per aequora pace 7,
 258. loco pacem dedit 7,
 266. pacis de more 16,
 380.
Pectine luctum solatur 5, 205.
Pedianus 12, 212.
Peliaca rupes 11, 452.
Pelignus 8, 512.
Pelus 3, 495.
Pellea Ptolomaei sceptrum 11,
 383. Pelleo ponte 13, 765.
Pellere; pepulerunt sub undas
 14, 512. pepulit vada re-
 mis 15, 301. pelli vita 9,
 533. hasta ad manes pulsus
 5, 374.
Pellicis in fraudes 15, 70.
Pelopei nepotis 3, 252. Pelo-
 peus avis Telyon 4, 630.
Pelopea regna 14, 72.
Pelorus 4, 167. 14, 78. Pelo-
 ro Trinacrio 4, 496.
Pelusico stamine 3, 25.
Penaeis parvi 1, 616. externi
 2, 32. dulces 3, 428.
Pendet vertice Tibur 6, 643.
 castra in aërio vertice 1,
 128. in cacumine 5, 497.
 fluctus supra pependit 17,
 274. nox sub aethere 9,
 326. ruinam e nube pen-
 dentem 6, 323. horresco
 ut pendente malo 5, 191.
 una spes anima pependerat
 4, 303. media pendente
 spe 9, 356. in capita pen-
 dens 16, 387. pendens in
 verbera 8, 283. pendenti
 similis Pan 13, 327. pen-
 dent faventes unguibus 16,
 483. volueris in aethra 11,
 471. pendentibus arbore
 nautis 3, 129. rerum pen-
 dent actus 1, 581. tota ab
 imagine pendet 8, 93.
Pendere bellum pari foedere
 6, 486.
Penetrabilis harundo 7, 649.
 telum 12, 240. tegimen 2,
 402.
Penetrale castrum 13, 62. pe-
 netralia 1, 99. 668. liqui-
 dis e penetralibus 7, 501.
Penetrare Spartam 4, 366.
 penetrat Capitolia visu 1,
 64. in aures 12, 211. in
 omnes

IN SILIVM ITALICVM,

- omnes spectando partes 12, 569. Libycas penetravimus aras 3, 651.
- Pennas* addente pudore 12, 455.
- Pennata* Siren 14, 567. harundo 2, 95.
- Pennigeræ* sagittæ 8, 375.
- Pensare*; pensarent vulgus auro 10, 652. vitam auro 2, 35. 12, 428. decoris pretio discrimina pensat 1, 534. pensavimus Cannas 15, 814. pensati auri arbitri 1, 624. pensantes aurum 4, 153.
- Per* tacitum 17, 216. per subitum 8, 628.
- Peragere* bella 15, 682. nihil vitæ peragi sine laude 15, 462. alternam lucem 13, 805. seminecum letum peragit ungula 4, 164. morte peracta 9, 321. minas peragit 12, 265.
- Percellere*; perculerat hasta 5, 462. perculsi fulmine belli 16, 624.
- Percensuit* omnia vultu 6, 698.
- Percepit* poenas de sanguine 6, 300.
- Percitus* hinnitu serpens 6, 218. percita tellus 15, 617. dictis Venus 4, 768.
- Percurrit* pectora religio 13, 317.
- Percussere* tonsæ fretum 13, 242. lumine campos 4, 329. percussus vocibus Circus 16, 398. pectora luctu 5, 587. aures percussæ malo 6, 569. percussa Iovi quercus 10, 167. percussa
- fide 11, 455. percussi remi 6, 520. pectora 2, 143. percussa cacumina montis voce 3, 436.
- Perdere* mortem 4, 607. amnis ripas 4, 660. decisam dextram 9, 386. ictum perdidit spatio 4, 137. silvam 1, 422. iter 4, 758. perdere terga cedentis 13, 171.
- Perdomitis* Alpibus 3, 211.
- Perenne* studium 1, 17.
- Pererrat* pectora 2, 515. sonus cornua 4, 174. pavor corda 10, 545.
- Peresis* membris 14, 605.
- Perfecta* mandata Dei 13, 343. perfecta chalybis metallo lorica 2, 403.
- Perferre* imperium suum 1, 250. per arma pertulit ictum 5, 326.
- Perfida* pacti gens 1, 5. tela 2, 655.
- Perflare*; turbine perflans ignorantum aures 11, 582. perflata Tragilos Austris 14, 259.
- Perfoderat* iugulum ense 2, 644. perfossum ilia planta 8, 558.
- Perfringere*; perfregerit ensis 11, 400. perfractam viribus aciem 9, 362. perfractæ portæ 13, 255. Alpes 5, 160. perfracta ossa 4, 380. 2, 187.
- Perfundere*; Clitumnus perfundit flumine tauros 4, 548. olivo Libyen 3, 324. lumine campos 10, 558. occulto pectora motu 10, 608. crinem amomo 11,

I N D E X

404. sidera Syrtis 3, 652.
 perfusae caede cohortes 10,
 335. perfundens agmina in
 campos 12, 429. perfusum
 bello mare 14, 559. litora
 bello 15, 301. auro cam-
 pum 1, 158. arma cruore
 1, 517. clipeos caede 2,
 17. Aurorae lacrimis per-
 fusus 3, 332. comam per-
 fusus harena 11, 514. lo-
 rica opibus perfusa Tagi 2,
 404. pocula Tago 16, 451.
Perfurit per aequora ductor
 2, 243.
Pergameus sanguis 1, 47.
Perimunt hostem morte sua
 14, 554.
Perlabitur curru 3, 410. per-
 labere campum 16, 391.
Perlibras iaculum ad ossa 15,
 695. bipennem fronti 2,
 190. hastam 5, 321. 12,
 404.
Perlucens splendenti gurgi-
 te 14, 228.
Perlustrat moenia planta 2,
 249. flexibus Arctos anguis
 3, 192. perlustrans oculis
 praedam 11, 780.
Permeat hasta 4, 611.
Permiscere fretum coelo 13,
 587. pelago coelum Eurus
 15, 714. permiscuit enssem
 coeptanti 10, 260. permix-
 tae manus 15, 629. per-
 mixtum scelis 13, 499.
 permixta morte 4, 592.
 permixtum fas nefasque 11,
 185. permiscens tristitia lac-
 tis fortuna 13, 383.
Permittere visus 3, 534. per-
 missum ventis telum 1, 316.
Permulcet cantibus aures 11,
 292. caput genitor 1, 104.
Pernix victoria 15, 401. per-
 nix irruipit in aulam 1,
 107.
Perpetuas concessit ad umbras
 14, 42.
Perplexum carmen 9, 60.
Perseus 3, 315.
Perfolves meritos honores 4,
 738.
Personat testudine 11, 290.
 ore 2, 43.
Perpicuo ponto 3, 414. per-
 spicuis Ticinus 4, 83.
Perstare; si perstet in armis 1,
 692. si perstas 9, 64. ne
 contendere perstet 5, 104.
 perstet non pandere 14,
 118. inter cornua perstans
 3, 686. perstabam obtutu
 intentus 6, 385. perstanti-
 bus Aeneadis 13, 890. per-
 stat non reddere 11, 601.
Perstringit tacitas ripas 4, 352.
 corpus 15, 757. aures mur-
 mur 15, 459. gurgite ri-
 pas 16, 478. rostro conum
 galeae 4, 119.
Persuadeat Fabio astus 7, 336.
Perfultat Vxama equis 3, 385.
 campum equo 4, 558. un-
 gula campum 6, 217. iuga
 victor 6, 705.
Pertrahens vulnera visu 10,
 452.
Pertrahat lumine manes 12,
 129.
Pervasis sub ossa horror 5,
 390. pervaserat in silvam
 5, 469.
Pervectus litora classe 4, 51.
 8, 126. Delum pervectus
 5, 204.

IN SILIVM ITALICVM.

- 5, 204. ad metas 16, 519.
Pervenit Deus ad aures 12, 335.
Pervigilem vultum 14, 456.
Pervius ensis 10, 349. Poeno non pervia Nola 8, 536.
Perusina arva 6, 71.
Pes; in pedibus posuere salutem 15, 573. sub pedibus terras 17, 145. lento pede sulcat harenas Bagrada 6, 110.
Pessis Vulcania 14, 424. 7, 300. armorum 14, 120. atram immittit 4, 306. calidae picis 14, 304. fervida 9, 006. infusa medullis 1, 174. Maurusia 9, 620. Erymanthia 3, 38. una consumere peste 5, 498. pestis lapsus simplex 3, 552.
Petere; colla amplexu petebat 13, 048. poenae petit Hannibalem 2, 29. aequora 14, 221. 2, 421.
Pezilia 12, 431.
Petraea 14, 248.
Phaeacum arva 15, 297.
Phaethonte novo 6, 3. equos 11, 341.
Phaethontius amnis 7, 149. ungula 7, 206. ora 10, 110. frena 10, 541.
Phalanteum Tarentum 11, 16.
Phalanx 4, 531. 7, 665.
Pharetratus miles 7, 636.
Pharetrigeri regis 14, 281.
Pharus colonus 1, 214.
Pherecyadum muri 12, 159.
Phlegraei 8, 540. Phlegraeus vertex 8, 653. campi 9, 305. 17, 650.
Vol. II.
Philaeni invicti 15, 701.
Philippus 17, 421.
Phocais ballista 1, 335. Phocaicae orae 4, 52. hospita 15, 172.
Phoebade Iliaca 15, 282.
Phoebilampade 1, 193. Phoebus spargit radiis Garganum 9, 34. solvit currus 16, 663.
Phoebea cubilia 3, 411. ales 5, 79. lampade 10, 111.
Phoenix 1, 33. 89.
Pholus 1, 437.
Phorcys 3, 402. 10, 174.
Phrygius ensis 1, 91. stirpis alumnos 1, 514. gens 2, 352. Phrygii pastoris 7, 465.
Piacula amissi visus 4, 764. poenae 1, 182. optata 4, 467. caedis 13, 702.
Piabit ultor necem 7, 487. erroris rabiem 7, 545.
Picantus 4, 304.
Picea flamma 1, 320. piceo turbine 12, 620. vertex 4, 308. nubes 6, 322. nubila 5, 37.
Picena tellus 8, 426.
Picentia 8, 580.
Picentum cohortes 5, 208.
Picus 8, 441.
Pieria lyra 11, 417.
Pieras irata Coelicolis 13, 391.
Piger; pigra aetas 3, 328. pigra pericli 14, 264. Arar pigerrimus undae 15, 501. pigra in Martem iuventus 12, 299. vorago 13, 562. virtus 13, 1773. planities 15, 225.
 F f *Pignus*

Pignus belli 3, 80. natorum
5, 84. Troiae 1, 659. pi-
gnora uteri 6, 501. pacis
13, 68.

Pii fratres 14, 197.

Pila 4, 299.

Pindus 4, 522.

Pingere; pictum cubile 11,
403.

Pinguescere flammae coepere
7, 354.

Pinguis; pingui nubila fumo
4, 309. stante cruore 10,
462. pice 1, 355. pingues
sulfure sinus 8, 539. un-
guine taedas 14, 427. pa-
bula flammae 17, 94.

Pinna 8, 519.

Piraeo litore 13, 754.

Piso 8, 465.

Pia terra 5, 91. pio thure 4,
796. pia bella 15, 162.

Placitam pacem 1, 11.

Planctus atri 2, 549.

Plangit alis 1, 989. plangen-
tibus alis 13, 840.

Planta celeri fugiens 2, 249.

Plaudere caetras 3, 348. plau-
dentem freta 12, 99.

Pleminius 17, 459.

Plenus Deum 5, 80. plenus
monitis 15, 129. loca ple-
na Deo 3, 673.

Pleuron 15, 310.

Plurima cuspis 1, 353. pluri-
mus iuba 16, 363.

Pluteus 1, 363.

Pollens avis 16, 560. carmine
1, 431.

Pollentia 8, 599.

Pollex resolutus 2, 128.

Polluit corda rapina 13, 91.
pollutum crimine regnum

1, 22. coelum 14, 584.
polluta dolis foedera 11,
323. Marte Laconas 6,
345. pollutas terras 2, 496.

Polo remoto 2, 481.

Polydamaneis in armis 12,
212.

Polyphemus 14, 223. 527.
15, 429.

Pompa 5, 600.

Pomponia 13, 615.

Pomptini campi 8, 381.

Pondus; pondera clavae 2,
246. pondere conti 6, 277.
15, 684. mutato pondere
teli 1, 336. pondera auri
11, 280. membrorum 14,
532. remi 5, 135. pon-
dera clausa thesauris 5,
562. caelata pondera auri
13, 356. curvati pondere
ferri 6, 355. pondera pili
9, 336. pondere aethereo
partum 13, 629. herbida
pondera 16, 43. vasto pon-
dere 6, 235. resupino pon-
dere 2, 196. pondera re-
gni 14, 89. pondus cona-
minis 11, 331. mentis
pondus 8, 611. animi ve-
nerabile pondus 6, 429.

Ponere caput 1, 7. moenia 1,
24. ponebat in arce spicula
2, 88. irae positae 2, 203.
animam in dextra 10, 303.
posito conamine 11, 367.
in pedibus salutem 15, 573.
tentoria 10, 182. gressum
4, 63. vestigia terra 6,
398. positos cardine mun-
di populos 3, 4. in muros
posuisse saxa 11, 445. in
suo positum nutu 14, 668.
leges

leges gentibus 13, 533. re-
ctorem castris 6, 593. ven-
tis positus custos 11, 491.
positum agminibus caput 9,
220. praemia pono illum
4, 259. positis donis 16,
459. ponere caesariem tibi
4, 200. posuisse dapes 11,
277. ponere finem 1, 280.
curam 3, 711. ritus ve-
scendi 11, 407. spem po-
nit 8, 95. ponam odia 17,
463. venti regna posuere
3, 492. ponebat pectore
robur 11, 151. posuerunt
proelia 4, 397. bellum 8,
218. in tempus posita bel-
la 16, 3. sibila poneret ar-
cus 2, 99. pone lacrimas
9, 350. Martem 1, 160.
posito volatu 11, 470. fru-
strata litora ponunt 2, 460.
lucem posuerant membra
13, 473.

Poplicola 2, 8.

Poplze caeso 4, 343.

Popularis amor 2, 275. gloria
6, 614.

Popularur ignis umbras 4,
681. molem 10, 556. ra-
mos flammae 10, 168. pro-
xime populatus ardor 14,
448. castra 14, 597. ha-
rundine lucos 7, 674. for-
mae honores 12, 244. ter-
ras Africanus 3, 658. popu-
latur iter 3, 445. popula-
tis montibus 3, 208. po-
pularia signa 6, 650.

Populea fronde 4, 729.

Porrigere; porrigebat enssem in
pugnas 9, 458. porrectus
centum in ulnas 6, 153.

tellus porrecta sub axe 1,
130. porrectus arena 4,
241. porrectis arvis 13,
93. porrecto limite 14,
647.

Porjea 8, 391. 10, 484.

Portare; ad moenia gressum
portabat 10, 633. iussa 2,
2. in Libyam incendia 16,
160. portet Libyae stra-
gem 5, 89. portans in mor-
te salutem 9, 428. obvia
ora duci 1, 313. vulnus
cuspidem 17, 452. portatas
per arva carinas 12, 443.
in proelia telum 5, 324.

Portendere signis 16, 592.

Portitor 9, 251.

Poscere votis 2, 167. Deos
veniam 4, 768. ductorem
in proelia 1, 420. si victo-
ria poscat 4, 759. poscens
responsa sacerdos 1, 121.
poscendum poenae iuve-
nem 1, 677. Cyclopes ful-
mina poscit 9, 307. pa-
cem Superum poscebat 15,
434. non poscitur auctor
4, 32.

Possessor pelagi 6, 687.

Possessus Baccho 3, 423. pos-
sessa litora proris 7, 415.

Postferre; regnis postferre fi-
dem 2, 701. iudicium Phry-
gis post fratris latura toros
7, 466.

Postrema salus rerum 2, 283.
postremus ponere Martem
1, 160.

Potaedus 14, 492.

Potare; oblivia potant 13,
851. Thybridis undam 8,
369. Latii cruorem 8, 205.

- Potestas rerum* 11, 515.
Praebes miracula virtus 6, 54.
 praebat colla catenis 7, 32.
Praecellunt Aegide fulmina 9, 478. ore 11, 65.
Praecepta 7, 232. *praecepta cursu* 2, 233. *tendebat in hostem* 7, 496.
Praecinxit litora muro 3, 243.
Praecipere; praecipe laudem 15, 656. *praecepto limite* 16, 338.
Praecipitar metus 2, 222. *confulta* 3, 166. *curas* 10, 642. *tempus* 13, 775. *fatum* 1, 690. *sequentem* 7, 133. *praecipitant cervi* 3, 297.
Praecisa per avia 13, 338.
Praecludere; praeccludite ferro Alpes 15, 691. *praecclusus fauces pulvere* 9, 511.
Praecordia praefaga 3, 74.
Praecurrere fata 4, 495.
Praedantibus hamis 5, 581.
Praedixit bis oestonis rex annis 14, 88.
Praeducere fossas muris 10, 411.
Praeformat dictis 7, 385.
Praeformidatus 3, 608.
Praefracta robora 5, 242.
Praefulgebant claris avus titulis 4, 499. *aurato praefulgens murice* 4, 326. *in ostro* 17, 392. *regia ebore* 5, 263.
Praematurus labor 15, 356.
Praemittere pugnas 1, 344. *praemisso terrore* 12, 6.
Praemium; quaesita praemia dextris 2, 601. *praemia fraudum* 2, 500.
Praeneste 8, 367.
Praenoscere fata 3, 7. *casus* 8, 304.
Praeripis sibi quisque viam 4, 584. *praecipuit letum* 2, 118. *praecepta virtus mariti* 4, 804.
Praeruptum loci 1, 489. *praerupto aggere* 1, 308. *in praeruptum prona cantes* 13, 336. *prona minaci praerupto rupes* 3, 634.
Praefagus belli 8, 658. *praecordia* 3, 74. *praefago tumultu* 5, 32.
Praescia corda 3, 5. *praescia Cannarum Iuno* 8, 27.
Praesepserat arcem 15, 233.
Praestare; praestabat numerare parentem 8, 297. *spina praestante rigorem* 8, 271. *praestantem belli* 5, 92.
Praestringis lumina lampas 1, 358. *praestringens rostro conum* 4, 119.
Praesumpta spes 7, 582. *piacula mortis* 6, 300. 5, 218.
Praetendit cineri titulum 15, 45. *lumina praetendens* 6, 77.
Praeterit se navis 13, 243.
Praetervolat auras hasta 10, 114. *Hesperon* 16, 512.
Praetexuit vellem ostro 8, 489. *praetextum velamen* 10, 648.
Praeturia 15, 568.
Praevehitur auras 16, 501. *praevectus equo* 5, 170.
Praevenit telo Silarum 17, 440. *ratis ducentem praevenit* 17, 45.
Praevertit pedes equum 8,

IN SILIVM ITALICVM.

559. annos praevertere saxo 3, 329. praevertit turbine saxi 2, 135.
Prævestitum 13, 155.
Pravus togae 8, 261. pravum decus 13, 30. audendi pravus 12, 464. plebes prava favoris 9, 636. Battiadæ pravos fidei 3, 253.
Premio; premit cura futuri 10, 411. pressit torum 13, 815. 7, 290. succos e robore 2, 471. viros ruina 1, 364. sua se pressere ruina 4, 586. cadentem mole scopuli 5, 301. vocem formidine 2, 280. telo 1, 383. quercu 10, 160. glaciem ferro 3, 520. rupes premebant 5, 44. 7, 276. premit telorum nubibus hostem 7, 595. flatus vapore premi terga 16, 423. pressit Ianiculum incumbens 10, 488. cuncta paventem castra premant 1, 499. foederibus non aqua premit 7, 107. afflatus peste 6, 240. mentes exitio 11, 388. viros clamore 11, 100. silva umbris frontem 1, 260. sidera quercus 3, 689. planta currum 7, 700. fratrem medio. Therone premebat 16, 510. sua per vestigia pressum 16, 505. vestigia pulsi 7, 381. tigride cerva pressa 5, 281. pes pedem 4, 355. premit omnis dextera ferrum 5, 670. telum ore 5, 332. ore pressio tenet 7, 719. telum vulnere 5, 454. pressio

e vulnere 5, 541. scopulus premebat hiantem 13, 233. pressit capulum 2, 615. propius pressa hasta 1, 545. 7, 613. 14, 534. pressa cum cuspe concidit 10, 141. pressere silentia 12, 646. pressas nebulis domos 12, 131. pressum coelum noctis amictu 5, 37. pressa manus suo nisu 4, 390. premit oculos formus 10, 346. pressum ira exigit enssem 1, 515. pressere Alpes 17, 502. virtus pressa loco 1, 494. terga 6, 674. Iapetum Inarime 12, 149. clausit vada pressa ruina 4, 623. pressa in auro gemma 7, 85. pressurus fata pudore 11, 9. mortis premit dolores 9, 384. pressis narrandi metis 8, 48.

Prendere currus 16, 417. quem prenderit ictus 15, 632. magna pressa est tibi gloria 10, 367.

Pressant ad pectora 8, 129.

Pretium motus 1, 641. decus pretiumque vulneris 6, 291. periculi 12, 200. Poeno expendamus pretium 7, 713. foederis infauti 11, 251. pretio mercata locos 1, 24. membra in pretium belli dare 4, 751.

Primaevi corporis annos 10, 494. flore iuvenum 5, 18. flore iuventae 1, 376. primaevo nepoti 14, 86. primaeva corpora 10, 647.

I N D E X

Primitiæ ducis 1, 343. *tori* 3, 111. *pugnae* 4, 430.
Primordia motus 1, 20. *gentis* 1, 658 15, 419 *rerum* 3, 79. *primordia tanta extingui* 9, 534. *belli* 15, 515
Primori Marte 11, 143.
Primus; *prima curarum* 3, 62. *primam invadere urbem* 2, 235. 10, 580. *primus inire Martem* 1, 260. *sumsisse laborem* 1, 242. *primo in ævo* 2, 636. 15, 595. *primi Mavortis amor* 5, 590. *Celtæ prima feroces* 8, 16.
Principium avorum 15, 746. *principia cladum* 9, 250.
Prisca situ 3, 242. *prisco pavore* 3, 690.
Privari doloris rabies 5, 158. *privata castra* 7, 43.
Privernum altum 6, 43. 8, 395.
Probare Marte genus 4, 363. *animi probarat* 16, 166. *alas probat æquore* 3, 378. *probatum est Hyrcanis* 13, 473. *probat in Marte invenies* 7, 298 3, 699. *consulta eventu* 12, 42.
Procax lingua 8, 250.
Procedere vidisti Latios fasces 6, 444. *procedit cuspis* 4, 633.
Procella belli 11, 91. 12, 334. *armifera* 15, 39. *procellae Iliacæ* 6, 105. *irarum* 11, 224 *rapida volans procella equus* 4, 146.
Proceres rerum 11, 142.
Prochyre 8, 542. 12, 147.

Proclivis sceleri 13, 585.
Procos hirsutos 13, 813.
Procumbere; *nullum procumbit corpus* 9, 307. *procumbat pubes* 11, 190. *tibi corpora bidentum* 13, 433.
Procurans stabulis otia 6, 329.
Procurfus acer 7, 566.
Prodere; *cuncta terris prodidit* 13, 790. *famae* 3, 222. *prodere clades* 3, 627. *cladis signa prodentibus Divis* 9, 2. *prodentia sensuum lumina* 6, 348. *senium prodidit* 10, 116. *senectati prodebant ictus* 5, 571. *luna prodente* 9, 108. *reâ rem prodidit hosti* 17, 138. *frustrato proditus ictu* 2, 247. *prodita tecta* 5, 592. *succesfu proditus* 16, 433. *proditus elapso flagello* 16, 433. *transfixo proditus ære* 15, 709.
Prodiga gens animæ 1, 225. *haud prodiga tellus* 6, 144.
Proditor denudas arces 16, 621.
Producere bellum 1, 681. *arma* 2, 305. *partum* 1, 112.
Proferre; *se thalamis protulerat* 5, 26 *se protulit antro leo* 10, 22. *protulit flammea ora* 9, 498. *tigris se protulit antris* 4, 333. *proferre sub astra cacumen* 5, 486. *ardua virtutem profert via* 2, 578. *protulit ære* 8, 490. *proferri nomen* 1, 201. *proferre moras leti* 2, 597. *proferre Phaethontis equos* 11

IN SILIVM ITALICVM.

371. proferret equos Titan 12, 509.
Profligatus sagitta 15, 722. profliganda mero acies 11, 400.
Profluat ignis 14, 65.
Profuga carina 2, 40.
Profundere; profudit consultata 11, 68. profusae voces 6, 252. profuso ab ubere 4, 378.
Profundi manes 5, 618.
Prohibere captae aquilae 6, 27. prohibete nefas 2, 373.
Proiicere; proiecit in ora pavor 17, 485. speciem salutis 5, 226. proiecto lucis amore 10, 42. proiectus humi 1, 247. proiectus in herba 14, 478. proiecta Mevania 6, 646.
Prolabi; prolapsa tergo iuvenci rota 12, 445.
Prolatere diem 3, 142.
Proluis tibi enssem 17, 300.
Promentem in proelia telum 2, 134.
Promota ratis 3, 129.
Promtae gens linguae 14, 31.
Pronus; prona decurrere monte 7, 216. prona fertur ratis 17, 44. aura 6, 687. prono fluvio 14, 190. prono ictu 1, 491. delapsus pondere prono 2, 146. pondera conti prona 15, 685.
Propagare populis regna 2, 52.
Propellere; propulit hastam 16, 571. propellit carbasa flatus 15, 163. agmina voce 7, 530. signa 5, 53. propulso munimine valli 9, 217. propellite vallum pectoribus 7, 101. propulsa tridente freta 14, 13. propellere turmas portis fractis 15, 559. frenos propellunt flammae 17, 96.
Propensa Ceres 12, 375.
Properare mortem 1, 225. Nar in Thybrim properans 8, 454. properata veneno pocula 13, 892. properatis hastis 12, 383. properati turbinis hastam 17, 538. properatis extis 1, 121. postquam properata satis 13, 11. properata caside 2, 346. properantem linquere 2, 496. properans in fata 9, 18. properatum tibi 13, 505. properata spectacula 15, 646. properantur stamina 17, 121.
Propinquans arma mortem 2, 281.
Propinquo letho 2, 258. propinquo sanguine iuncta turba 10, 566. Divis propinquas rupes 11, 136.
Propior Mavors 5, 442. 609. propiora capessere bella 9, 611. propior vicino lumine fulsit 2, 496. propior motus 4, 774. propior viro incessu 15, 30.
Propius metuens 1, 32. propius fuere periclo 1, 13.
Propontis 14, 145.
Prorumpit in auras vox 3, 699. sede ab ima anguis 2, 585. Capua Poenus 12, 5.
Ff 4 Pro.

I N D E X

Proruis Albanum Critias 4,
384. prorutus agger 1,
373.

Proscindunt remo stagna 8,
603. Rhodanus proscin-
dens gurgite campos 3,
449.

Prosequitur stridore iæum 4,
615.

Proserit caput in Celtas 3,
448.

Proserpina 13, 546.

Prospectat Pyrene Hiberos 3,
418.

Prosperus ausis 10, 202. pro-
spera rerum 4, 501. non
prospera dona 8, 103. non
prospera nautis 12, 36.

Prospexit culpis terga 5, 542.

Prosternere lucos 10, 530. vi-
rum 1, 287.

Protendere dextram 1, 655.
Italæ tempus regnis 6, 596.
protentus ad colla cornipe-
dum 16, 387.

Proterit agmen rota 2, 175.

Proteus 7, 420. 11, 450.

Protraxit ad arma profugos
10, 84.

Proturbat pectore murmur 5,
604. proturchans aera telo
9, 447.

Provehor; provec̃ta puppis
2, 1.

Providus labor 7, 65.

Prudensia Circi 16, 339.

Pruna Apollinea 5, 179.

Prusiacas oras 13, 888.

Psolomæi sceptræ 11, 383.

Pubem dimitteret Ardea 1,
667. Sidoniæ pubis 11,
356.

Pubescit miles 2, 318. flore

novo ætas 3, 84. pubesce-
re bello 4, 429. pubesce-
te mala 5, 414.

Pudenda sorte 14, 630. cun-
cta pudendi 11, 90.

Pudica arte deceptus 2, 180.

Pudor Deum 1, 58.

Pugnare; nec crinem perfun-
dere pugnet amomo 11,
404. pugnandi nuncius 2,
392. pugnant sub dentibus
artus 4, 381. pugnatura
fretis pila 4, 298. pugnant
undæ 4, 660. pugnavit
monitis furor 10, 284.

Pulchrum sub pectore vulnus
5, 594. pulchro caedum
amore 5, 229. pulchra ad
discrimina 4, 67. pulcher-
rimus iræ 11, 365.

Pulsare; pulsabat limina tecti
6, 73. pectine nervos 5,
463. Capitoliæ 1, 270.
clipei oculos 6, 435. pul-
santes corda 16, 480. pul-
sabat tonsis pontum 14,
387. ariete turres 16, 696.
moenia Romæ 6, 643.
portas 12, 565. pulsant
corda virum 12, 591. pul-
sat ora scopulis 13, 838.
litora Boreas 1, 588. pul-
sat æthera crista 9, 450.
pulsantes coelum scopulos
12, 72.

Pumiceæ sedes 7, 419.

Purgare; lux purgavit imagi-
ne mentem 10, 372. nox
pectora curis 15, 613. An-
soniam bello 16, 630. pur-
gor in amni 8, 125. vete-
ri purgatus ab ira 8, 505.
purget miles, cur vicerit
hostem

IN SILIVM ITALICVM.

hostem 7, 510. purgant
pectora culpa 10, 449. fer-
ro nefas 11, 199. crimine
gentem 12, 303. purgatus
aether 12, 638.

Purpura tertia 14, 112.

Purpurea vitta 13, 780. san-
guine 4, 168. lumine ni-
tentem 7, 195.

Purus; pura serpentum tellus
12, 370. lymphæ 7, 170.

Putris moles 3, 643. putre
gelu 4, 751. artus 13, 464.

Pygmalion 8, 64.

Pygmalioneae terrae 1, 21.
gentem 6, 532.

Pylus rector 7, 597.

Pyrenaeus mons 3, 415.

Pyrenes populi 1, 190. Pyre-
nen nivalem 1, 487.

Pyrrhus 14, 94.

Pyrrhon undivagus 14, 572.

Q.

Quaesita leto quies 4, 635.
quaesitas mentes superum
1, 123. quaerentia lumina
coelum 6, 11.

Quadrupedanse sono 12, 564.

Quassar lampada 2, 611. ar-
ma lacertis 4, 117. caput
1, 298. 6, 600. 15, 128.
ingenium vitia quassant 11,
428. tempora quassatus 7,
202. quassata Placentia bel-
lo 8, 593. quassantur op-
pida 2, 294. quassata bel-
lis urbe 8, 252.

Quasso imperio 15, 7.

Quaris ensẽm 1, 429. agmine
campos 1, 297. arces 2,
300. quatitur tellus pon-

dere 4, 199. certamine
Circus 16, 323. terror
praecordia 2, 254. quati-
ens terram fragor 1, 536.
quatientem aegida 12, 336.
moenia luctu 14, 614. mi-
lite terras 12, 343. quatic-
bat equum 12, 254. cursi-
bus axem 2, 81. Mago qua-
tit currus 3, 240. rumori-
bus arces 4, 7. castra qua-
tit clamor 3, 221. iustis
pulmonem 14, 601. mor-
su claustra 7, 130. bello
Pergama 13, 36. quatit lo-
ra 16, 414. largas quatit
habenas 17, 542. dorso
quatuntur lora 16, 440.
ducis vertex saevitia quati-
tur coeli 4, 754.

Quercens 10, 152.

Quercus cavata 7, 190.

Queri Deis 9, 426.

Queribunda senectus 13, 583.

Quiescunt tellure loricaque et
ensis 7, 297. rabida arma
quiescunt 7, 253.

Quieto sepulcro 11, 356.

Quirinius 4, 192.

Quirinus 3, 627. sceptræ Qui-
rini 6, 103. Quirini sacra-
tas sedes 11, 118. movet
arma Quirinus 12, 718.
Martigenae Quirini 13,
811.

R.

Rabidi ieiunia ventris 2, 472.

rabidi iuveni 7, 359. fe-
rae 8, 640. arma 7, 253.

Rabies in fines Italum 1, 70.

nullo rabies restinguitur
Ff 5 haustu

I N D E X

haustu 13, 576. rabiem pelagi 2, 290. rabies fugae 5, 641. doloris 5, 158. irarum 13, 734. erroris 7, 546. virtutis sacra rabies 6, 42. caedum 4, 353. cladum 2, 620. belli 5, 394.

Radere; raduntur vomere saxa 8, 393.

Radiabat cocco 16, 355. 17, 396. splendor radiatus lampade Solis 7, 143. radiantis tegmina lanae 2, 166. radiabant lumina flamma 2, 586. radiabant tempora 3, 629. colla torque 4, 154. radiare per aera 15, 141. radiantem orbem 4, 328. radiantibus armis 12, 561.

Radii rubentes 1, 463. quae caelat radio Babylon 14, 658.

Rapere; rapit omnes ira 14, 299. sublime rapit 6, 235. metus in urbem 2, 232. rapiunt certamina Martis 15, 440. rapis ad certamina turmas 15, 554. dux signa 14, 635. rapit agmina cursu 7, 116. pubem praeceps 4, 742. rape in proelia vires 8, 216. belli rape fulmina 8, 223. rapit effeda 3, 337. rapta saltibus alno 4, 493. vadis praeceps rapitur 4, 602. fretum rapitur tumultu 14, 146. iugis agmen rapitur 1, 129. rapitur curru 1, 134. 2, 172. Notus rapit biremes 17, 276. omnis

aquas rapit 8, 198. rapiebat. calce cornipedem 13, 169. qua raperis 12, 195. raptum iter est 12, 472. iter rapiente carina 3, 156. rapta certamina campi 10, 472. vestigia retro rapit 7, 622. dies rapti cursu 4, 487. huc rapies viam 8, 182. 9, 33. rapiunt sibi quisque laborem 13, 187. rapite hoc decus 11, 197. laudem rapiebat humandi 12, 478. rape tempora pugnae 7, 531. nomina confecti belli rapturus 15, 342. pocula rapit 13, 892. arma 4, 98. fossarum moras 9, 218. Carthaginis raptae 15, 401. rogos corpora 16, 548. caput 15, 807. ora gladio 7, 704. lumen sagittae 6, 274. rapienda ad gaudia 11, 494. ingenti raptum nisu 1, 449. tempore utendum est rapto 1, 570. sanguine rapto 1, 175. campum volatu 3, 309. cursu membra 2, 258.

Rapidum quadrupedem 1, 161. rapida procella 4, 146. rapidis pallibus 1, 65. armis 5, 98. impetus 6, 256. conamine 9, 464. turmis 1, 656. alis 4, 93. rapidus proelia miscet 1, 266. rapido iclu 2, 125. rapidis nussis 8, 415. rapido igni 5, 511. pestis 7, 351. rapidae vires 4, 678. flammis 3, 641. omnibus 7, 394.

Rapere armenta 9, 574. per campos

IN SILIVM ITALICVM.

- campos agmina* 3, 407. in
agmina turmas 8, 406. Hi-
beros raptabat 16, 31. ra-
ptant cornipedes iuga 1,
 223. in fluctu *carinas* 1,
 409. raptabat amor 13,
 720. raptabat ad aras cura
Deum 7, 74. raptor Dar-
danus 9, 200.
Rarescentes acies 5, 382.
Rajilis hasta 4, 76.
Raucum murmur 2, 221. rau-
 cum gemuere *arnia* 2, 245.
Ravenna 8, 603.
Reate 8, 417.
Rebelli ore 12, 149.
Reboare poli 17, 252.
Recedit tellus 3, 157.
Recensebat facta dextrae 10,
 452.
Recidis stirpem 6, 98.
Recidiva gens Phrygum 1, 106.
Recipere; recepto ense 2, 679.
 recepit bellum sinu 6, 652.
 recipit ad sidera gressum 6,
 618.
Reciproca Thetys 3, 60.
Reciprocatur resilius aestus 15,
 226.
Reclinis ulmi truncus 5, 470.
Recludit se specus 13, 424. re-
 cludit artus 1, 120. supe-
 ras mentes 1, 19. non
 optanda regna 13, 523.
 reclusae abdere terrae cruo-
 rem 13, 406. reclusa are-
 na infodiunt 13, 479.
Recreate submisso tirone ma-
 niplos 17, 194.
Recumbens monti Narnia 8,
 459. cui moles rerum re-
 cumbat 6, 594.
Recurfas captae arcis facies 6,
 555.
Recusant producere partus 1,
 112.
Reddere se epulis 11, 378. se
 reddidit astris 4, 119. red-
 dentia formam ora 2, 635.
 vix vulnere vitam redden-
 tes uno 5, 112.
Redimere; nec quisquam rede-
 mit plus aevi 6, 20.
Redimica comas corona 16,
 526. lauropuppis 11, 487.
Redire; redeunt Divi 8, 237.
 ne serae redeant curae 1,
 652. pascua haud tarde re-
 deuntia 8, 520. mors re-
 ditura 2, 224. redeat in
 dextras virtus 12, 670. re-
 diere loca 13, 703.
Rediviva in bella 10, 257.
Reducere; urna reducebat an-
 nua casus 4, 770. reductos
 cornipedes 4, 144. reducto
 rictu 4, 336. regna Parca-
 rum in leges reducere dex-
 tra 10, 645. vires victu
 reducunt 15, 810. convi-
 via mente 8, 136.
Refarcire; quem fortuna opi-
 bus referat 5, 264.
Referre; sese referebat 4, 52.
 retulit in thalamos cursum
 8, 89. victoria palmas 7,
 456. refer in convivia gres-
 sum 11, 355. spirantes re-
 ferens vultus 14, 657. bel-
 la 11, 28. 16, 77. oblivia
 1, 236. victori hastam 1,
 309. telo relato 1, 516.
 quisque sibi hortamenta 5,
 154. retro refertur lancea
 9, 506.

I N D E X

- 9, 506. referri vaginæ en-
ses 7, 508. longe relatos
sonitus 9, 478. clipeus re-
fertur in orbem 8, 420. in
terga refertur 7, 623. in
tergum referuntur 4, 317.
referens nomine 2, 9. re-
feret nomina labor 3, 586.
refert Eurus pontum 4,
324. referenti e corpore
telum 5, 560. relatos ripæ
artus 6, 202. relatis ad nu-
merum tonsis 6, 362.
- Refigite* clipeos 10, 601.
- Reflexum* telum rotabat 16,
54. reflexo pondere 9, 596.
- Refluunt* ad limina turba Ne-
reia 7, 417.
- Reflo* aequore 2, 307. lapsu
15, 622. reflui amnes 5,
624.
- Reformidat* stagna Thrasyme-
nus 1, 49.
- Refovere* membra quiete 3,
637. vires haustas 11, 541.
vulnera 6, 551. quassam
orbem 17, 422.
- Refuga* ars 4, 322.
- Refugit* alimenta planctu 5,
62. refugit accepisse legem
15, 319.
- Refulgens* ossibus campi 9,
190. veste refulgens 15, 24.
- Refunditur* unda 14, 551. re-
fusis in spatium campis 13,
322. refusas implebat val-
les 17, 63.
- Regebat* imperio sceptrisque 2,
61. peditem Cynosura re-
git 3, 665. Martem regere
6, 307. dolorem 2, 382.
- Regia* alti coeli 1, 136.
- Regnare*; æquora regnare
cantus 12, 35. regnantem
Vulturum campis 9, 495.
- Regnum* gregis 16, 5. venti
3, 491. Dauni stagnantia
regna 12, 43. Patrum 8,
277. Punica 4, 803.
- Regulus* 4, 362.
- Relectat* caerulea Proteus 7, 421.
- Relabitur* fonti amnis 4, 446.
tracto relabitur aestu 3, 55.
- Relaxat* campum 7, 715. an-
gusta loci ferro relaxa 5,
174. relaxans diversa brac-
chia 14, 399. acies 5, 384.
fontes 3, 51.
- Relegant* pontum 2, 20. rele-
gens monumenta castrorum
17, 233.
- Religabat* amictus 7, 447.
- Relinquere*; nulli relinques
penetrare 3, 708. iam hos,
iam illos relinquit 16, 503.
parte relicta tectorum 11,
317.
- Reluctantes* artus 6, 126.
- Remeans* dextera ab ictu 16,
66.
- Remis* pennarum 12, 98.
- Remittere*; manus pharetræ
tela remisit 2, 137. vitam
remittas 13, 367. frons
nec morte remissa 13, 733.
morte incepta remittit 14,
536.
- Remolitur* arina instaurata 1,
56.
- Renato* orbe 5, 56. tecta 13,
675. artus 13, 872. iuven-
tus e media morte 7, 732.
- Renidens* furiale 13, 375.
- Renovat* lumina coelo 3, 539.
se renovant in bella 6, 641.
renovat se pube iuventus
8, 324.

8, 324. renovas viros cantu 4, 170. renovatus Lucifer unda 7, 639. renovata focus lumina 6, 76.

Renuit tibi regna 4, 125. facto renuente 10, 49. renuens procedere ratis 17, 24. *Reparare* ademptum campum 9, 416.

Repellere senium templis 3, 20. repulsum Latio 3, 591.

Rependit pomis aristas 8, 509. grates 9, 25. ruinas Capuae 12, 515. cladem 14, 619.

Repens clamor 3, 220.

Reperere; repetam primordia 1, 20. nomina lupo 2, 67. parentes 3, 100. vellera lucis 5, 4. poenam 14, 41. repetitus amore 8, 104. repetita oculis 3, 533. repetetur Pergama 3, 569. repetens penates 13, 386.

Reponit pacem terris 12, 728. molem reponunt 1, 558. longum in aevum 13, 478. se maria 14, 623. reges reponere 10, 487. cessata tempora 5, 533. repostus tergo 15, 683. populi reposti 3, 325. poenas vincentibus 7, 507. iras repostas 11, 7.

Reposcit clamore 1, 181. reposcit superos tempora senectae 5, 408.

Repressit Sirius aestus 14, 621.

Reptans Poenus 7, 272.

Requies aevi 2, 320.

Requirunt clamore socios 10, 403.

Res; in rem fuerit 7, 244.

Referare viam 4, 196. arces

1, 14. futura 7, 436. lumina Casilina 12, 427. claustra 7, 334.

Residere; suggestu residens 13, 602. vertice montis 12, 499. puppe magister 14, 402. capiti hasta residit 6, 251. residentem truncum 15, 729.

Resignare pacta 4, 790. per iuria Graia 17, 426.

Resolvit fraudes 7, 157. bella 8, 277. gaudia ferro 13, 508. contortos orbes serpens 6, 227. se aggere ripae 6, 230. volumina 4, 322. Fabius ora 16, 604. Ausoniam 17, 206. muros 12, 495. fibula morsus loricae 7, 625. muros ariete 5, 553. laxa 1, 369. dolos 12, 740. resoluta ripa 4, 582. resoluta crinem 8, 130. resoluto pollice 2, 128. resoluta in gaudia 11, 306. resolutam legibus urbem 11, 36. resoluta tegmina armorum 2, 473. resoluto pondere 3, 643. resoluta caligo 5, 58. resoluta vincula collo 11, 384. resoluta in gaudia mente 14, 680.

Resonae ripae 6, 285. resonas plaudere caetras 3, 348.

Resonare superbo ore 3, 247. resonantia litora 11, 491. resonanti fragmine 1, 372. resonantia pollice fila 11, 436. resonante pharetra 12, 710. resonant Helicon Camena 14, 30.

Resorbent fletum 12, 594.

Respe.

- Respectans* abijt 12, 729.
Respondens saxa profundo 14, 73.
Restagnans arva palude 4, 752.
Restantia claustra 7, 130. restando adversis 6, 125.
Restinguere ardentem Italiam 16, 619. rabies restinguitur 13, 576.
Restituit fusos pugnae 9, 489.
Resistant pondera 2, 245.
Resupino pondere 2, 196.
Resuscitat iras 12, 632.
Retardare incepta 1, 478. invidia retardat sceptrum 11, 609.
Retegere; retextit se umbo 9, 109. novo Phaethonte retexti Seres 6, 3.
Retinebat ruentem molem 17, 152.
Retractant turres 4, 21. in bella dextras 10, 257. noctem 3, 216.
Retuso fervore belli 8, 321. rebus retusis 16, 21.
Reverentia plebis 8, 294.
Revirescere viderat aurum 3, 286. patrum vultus 15, 134. gloria 6, 546. revirescens pignore laudis 8, 228.
Revocare; revocet Poenum patrias 3, 592. revocat formarentem 16, 193. mentes 94. 87. fluvio colorem 13, 123. ereptum diem 9, 35. bipennes fornace 4, 15. ferrum manu 14, 166. habenas 16, 344. ad pectora tonsae 13, 241. trabs revocata 14, 324. revocato e vulnere telo 17, 140. revocare corda ad patrios cultus 6, 393. revocat Aurora labores 12, 575. revocavit ferrum 14, 166. funera mutato revocabat nomine 2, 647.
Revolvam antiqua 8, 49. Rhoeaea fata 1, 115. revolutostamine telae 2, 184. revolutus oberrat Maeandrus 7, 140. revolvi in peiora 14, 174.
Revolubilis pelagi unda 15, 237. revolubile saxum 11, 476.
Revomentem Charybdim 2, 308.
Revulsum folio regem 16, 273. revulsa mole scopulorum 1, 371.
Rhadamantus 13, 543.
Rhegina litora 13, 94.
Rhesi domus 2, 75.
Rhipaeum Strymona 11, 462. flamina 12, 7.
Rhodanus tumidus 3, 446.
Rhodope 2, 73. 3, 494.
Rhodopeia spicula 12, 400.
Rhoetea fata 1, 115. Rhoeteius ferox 2, 51. regna 7, 431. lancea 17, 197.
Rhyndacus 3, 388.
Rictus nimbofus 1, 207. terribilem leonis 2, 157. virgineos 13, 589. vastus 2, 548. plenos rictus mors tenet 6, 53.
Rigabat ora lacrimis 6, 294. rigantur Stabruvio 8, 370.
Rigida hasta 4, 394.
Riget lympba 3, 671. rigentes auro exuvias 15, 694. rigentibus undis 3, 312.
Boreas

Boreas rigens 1, 188. *rigent Aquilonibus flamina* 12, 7. *lorica riget ferro* 3, 270. *manicae rigebant ex auro* 4, 155.

Rigor asper 3, 553. *consuetum ad nifus* 6, 271. *longo ferri tenuata rigore cupis* 4, 632.

Rigua unda 13, 596. *aurum* 1, 158.

Ritus; cui *ritus portare exta per ignes* 4, 176. *ritu horrifico* 2, 502. *fulminis ritu* 1, 356. *ritu vatis* 1, 685. *diros templi* 1, 102.

Robur membrorum 5, 435. *lento se robore agebat* 14, 391. *depulso Samnitum* 1, 664. *casta sine robore flamma* 5, 572. *quercus ingenti robore* 6, 192. *robore pendens* 2, 343. *robore erecto* 1, 153. *diro suspensum* 1, 165. *contortum robur iacit* 2, 243. *robur letale* 2, 267. *ficcio* 2, 471. *annoso robore lucus* 3, 688. *robore obusto* 4, 284.

Romulea gens 6, 611.

Rorare; *sanguine ramus* 5, 254. *dumi rorantes caede* 5, 459. *spolia caede* 7, 324. *lumina* 8, 149. *ora* 4, 449. *saxa cruore* 10, 263. *humore dapes* 7, 181.

Rores noctis 2, 469. *sanguinei* 14, 486. 15, 364.

Roscida. *Tithoni coniux* 1, 576. *nox* 5, 24. *pascua* 7, 439. *Nereis* 14, 571.

Roseae flammae 4, 484. *roseo ore Venus* 7, 448. *roseo*

Eoo 9, 180. *roseos ad ortus* 1, 196. *habenae* 1, 578.

Rostrea 8, 264.

Rota aevi 6, 121.

Rotare; *sublatum pulvere campum Vulturum rotat* 10, 205. *proelia in oculos* 8, 666. *saxa cavernis* 14, 63. *contorto rotat statu Corus* 3, 527. *rotante Austro* 12, 656. *mucronem* 2, 242. *ensem* 4, 207.

Rorbus 2, 165.

Rubet limes 1, 267. *letale cometes* 8, 639. *thalamis aurora apertis* 10, 526. *rubentes radios* 1, 463. *caede rubentia tela* 2, 17. *rubere nives* 3, 558.

Rubico 8, 455.

Rubrae undae 12, 231.

Ructabar late in antro 6, 161. *ructatos ore cruores* 15, 432.

Rudiae vetustae 12, 396.

Rudimenta 1, 549.

Rudis pelagi 4, 715. *rudi in aevo* 15, 17. *rudis ferre medicamina* 6, 90. *Martem rudis versare* 8, 262. *rudibus iaculis* 4, 557. *parma rudis* 3, 234.

Ruere; *in ictus ruis* 17, 298. *in luctum* 6, 577. *ruendi signum* 7, 230. *moenia flammis* 6, 313. *ferro flammae ruentem* 6, 702. *ruenti Ausoniae* 8, 595. *ruente Fortuna* 5, 525. *ut ruerint arma* 17, 173. *ruit inter tela* 5, 407. *ruere telo* 2, 169. *ruunt hastae* 10,

124. in bella ruenti 1, 649.
 in castra ruebant 3, 293.
 ruentes coelum Euri 9, 493.
 in fata 12, 202. grando fa-
 xorum ruit 9, 579. filix
 ruit 1, 491. coelum 17,
 253. ruunt flumina 1, 207.
 ruens densissima 5, 392.
- Rufrae* 8, 568.
- Ruina* coeli 12, 630. lata por-
 rectus ruina 4, 295. se sua
 pressere ruina 4, 586. clau-
 sit vada ruina 4, 623. im-
 bres coelique ruinam 1,
 251. ruina Idaei generis
 3, 206. Italiae pars magna
 ruinae 5, 239. dignum ve-
 niente ruina 4, 712. spes
 ruinae 7, 582.
- Rullus* 5, 260.
- Rumpere* pacem 1, 11. iter 1,
 54. 4, 196. 521. 15, 719.
 fidem 3, 2. somnos formi-
 dine 10, 144. bellis silen-
 tia 5, 13. vitam 6, 510.
 7, 33. soporem 15, 560.
 fauces serpens 1, 286. in
 proelia cursum 7, 568. foe-
 dera 1, 268. sibila 1, 96.
 rupto polo 1, 135. aditus
 inaccessus 3, 516. Alpes 11,
 135. scalis muros 12, 180.
 vocem e pectore 8, 301.
 anxia pectora 2, 285. que-
 relas 3, 558. gemitum 4,
 458. hiatus 5, 617. rupti
 violentia coeli 3, 196.
- Ruspina* 3, 260.
- Rutilae* barba spuma 4, 251.
 rutilantia arma auro 1,
 477. aequora flammis 16,
 233.
- Rutilus* sonipes 1, 577. ruti-
 lum sub vertice nodum 4,
 202.
- Rutuli* 1, 584. *Rutula* Sagun-
 tos 4, 62. *Faunigenae* 8,
 358.
- S.
- Sabaria* 8, 392.
- Sabellus* 4, 221. 15, 687.
- Sabbura* 15, 441.
- Sabino* baccifero 3, 596.
- Sabrasba* 3, 256. 14, 436.
- Sabus* 8, 424.
- Sacer*; sacrum Elissae tem-
 plum 1, 81. sacri laticis 7,
 163. sacros in fines 3, 501.
 sacris lulis 3, 595. sacra
 funesta 2, 297. sacro ver-
 tice 4, 152. sacrae formae
 certamina 7, 440. plantae
 vestigia 7, 403. sacrum
 pro virgine letum 2, 520.
 sacra voluptas 3, 349. vir-
 tutis sacram rabiem 6, 42.
 sacri vatium errores 8, 100.
 sacras in sanguine dextras
 12, 578.
- Saces* 2, 161.
- Sacraria* Vestae 13, 248.
- Sacravit* nomen 1, 275. sacra-
 ta fide 1, 634. sacratis igni-
 bus 3, 43. stirpe 3, 100.
 silvas 3, 285. sacreinus va-
 ti honorem 12, 392.
- Sacrificae* vestis 3, 27.
- Sacrilegae* flammiae 3, 610.
- Saetabis* 16, 475.
- Saesigeros* fues 3, 23.
- Saevis* rostris Varro 8, 246.
 saevire dedistis amoris 8,
 113. saevit stridoribus ar-
 bor 13, 600. hinnitus sac-
 vit

- vit equorum 4, 97. faevit
 in imagine virtus 8, 389.
Saevitia coeli 4, 754.
Saevus Baliaris habena 5, 193.
 turbo 1, 41. luce 1, 463.
 bipennem 2, 189. saevos
 fraude fugae calamos 7,
 653. saevo afflictus saxo
 11, 83. catenis religatur
 13, 609. saevo fulgore mi-
 cantem 2, 395. saevus an-
 helo equo 1, 299. saevum
 honorem 12, 125. saevae
 in Marte secures 1, 619.
 arvis 6, 145. saevae decre-
 ta novercae 2, 478. fera-
 rum dapes 2, 522. populo
 saevi Patres 11, 44. saeva
 locorum 4, 762. saevis
 gens laeta 1, 170. saevum
 arridens 1, 398. saevior
 Euro spiritus 6, 176.
Sagax nare Vnber 3, 296.
 sagaces curae 7, 526. 260.
 divinarum sagax flamma-
 rum 3, 345.
Sagitta occulta 11, 425.
Sagunzi castae 3, 1. animosa
 9, 186.
Salaminiacis tropaeis 14, 282.
Salernum 8, 584.
Salire praecipitem currum 16,
 383.
Sallentinae cohortes 8, 575.
Salus; salutem defendit Ro-
 ma 1, 16. salutis habenas
 6, 611.
Salutant omen clamore 2, 411.
 ductorem 1, 189. 4, 215.
 salutant augurium 15, 146.
Samnitis urfa 4, 560.
Sanare pudorem verbis 9, 145.
Sancis verba iaculo 1, 305.
 Vol. II.
 foedera 11, 323. dicta fer-
 ro 15, 667. opibus sancite
 modum 11, 595.
Sancus 8, 422.
Sanguineus vir 1, 40. spuma
 4, 251. luce 8, 437. ignem
 1, 462. flamma 2, 586.
 crine 1, 358.
Sardoa terra 6, 672. 12, 343.
Sardus 12, 359.
Sapharus 7, 604.
Sapis 8, 450.
Sarmaticos muros 3, 384. se-
 dibus 3, 617.
Sarmens 4, 200.
Sarnus 8, 539.
Sarrana gens 1, 72. Iuno 6,
 468. numina 8, 46. Sarra-
 no murice 15, 205.
Sarraftes 8, 538.
Sasen 7, 480. 9, 469.
Sassina 8, 463.
Satiabis caedibus umbras 4,
 737. furores poena 1, 150.
 iras dicendo 11, 604. in-
 gluvem leones 6, 156. te
 secundo eventu satiat vir-
 tus 3, 122. fusa satiaris ve-
 na 3, 361. satiatus pectora
 12, 573. satiatus aevi 16,
 605. satiatam sanguinis ha-
 stam 4, 437.
Satias 4, 110. 6, 52.
Sator aevi 9, 306. sator Qui-
 rinus 9, 294. Tlepolemus
 3, 364. quis muris sator
 11, 264. sator turbarum
 8, 260.
Satricus 9, 68.
Saturae palus 8, 382.
Saturavimus agros sanguine
 11, 568. saturata purpura
 7, 642.
 Gg. Satur-

- Saturni secula* 11, 461.
Saturnia arva 1, 70. *sedes* 4, 444. *dextra* 14, 49.
Satus; *satae* inter *tela gentes* 1, 341. *Marte satam* 1, 635. *Alcmena satus* 2, 493.
Satyro lascivo 3, 103. *Satyri leves* 3, 394.
Saucius *rumore aures* 6, 80. *saucia Dido* 2, 422. *Roma* 8, 350. *male saucia bellua* 15, 786.
Saxifica Medusa 10, 178.
Scaee *limina portae* 13, 73.
Scaevola 8, 386. 9, 372.
Scandere *praebebat terga* 10, 466.
Scapsia pubes 8, 397.
Scaurus 8, 372.
Scelerata succis spicula 3, 272. *carmen* 9, 266. *limina portae* 7, 48. *error* 9, 66. *dens* 9, 585. *culpa Metelli* 12, 305. *flammiis* 17, 179.
Sceleravit sanguine fluctus 12, 17. *animum scelerare silendo* 16, 611.
Scenorum artes 11, 430.
Sceptrifer Thybris 8, 369.
Scindens se arte turmae 9, 277. *auras* 13, 238. *classis caerulea rostris* 14, 355. *scindere coelum* 10, 369. *scindentia corpus verbera* 1, 172. *scisso coelo* 1, 535.
Scintillans cristae 7, 593. *luce sidus* 1, 464. *ira genis* 9, 562.
Scipio 8, 548.
Scire dederat Hammon 5, 358. *aera quae scirent Ephyren* 14, 656.
Scitus accendere Martem 15, 594. *accendere corda* 17, 293. *scita Patrum* 1, 303.
Scribere; *quae scribuntur acu* 14, 660.
Scrutantem proelia Poenum 7, 273.
Scutata manus 6, 212.
Scylla 13, 440.
Scyllaea antra 2, 306. *litus* 2, 334. *canes Scyllaei* 14, 474.
Scyron 14, 482.
Secat auras taxus 13, 210. *aera flamma* 1, 357. *gyro campum* 2, 571. *seclis serpentibus hydram* 2, 159.
Secrata pectora 2, 480. *secreta Vestae* 3, 566.
Seclere feras 14, 262.
Seclilis vaginae ebur 16, 208.
Secundens visa 8, 124. *secundes felix oblata* 8, 230.
Secundus stas Ausoniae 17, 552. *secundi Dei* 5, 87. *Superis* 11, 507. 1, 457. *portenta secundi condite* 16, 125. *timere laudem secundam* 2, 357. *fervet secundis fortunae* 7, 98. *Poenis secundam planitiem* 4, 485. *aetate secunda* 7, 597. *secundam a coelo sedem* 10, 434. *miserac secunda Sagunto* 12, 432.
Securigera dextra 16, 48.
Securus fati 15, 673. *seculo sopore* 3, 170. *seculo malo* 3, 537.
Sedare leonibus iras 3, 289. *monendo pectora* 14, 182. *ictus sedare incedendo* 5, 359. *sedavit rabiem* 13, 344.
Sedere;

IN SILIVM ITALICVM.

; sublimis sedens 3, 9.
 ere portis 12, 64. sede-
 ne 3, 142. sedendo tem-
 ra agit 3, 578. alitur
 tuna sedendo 10, 598.
 et abditus 5, 28. dictis
 ere ruinae 10, 624.
 ando sedisse dabis 3, 561.
 ta sedet munimen 10,
 2. fronti decor 6, 428.
 e sedendi 8, 13. sedere
 patria 11, 570. mente
 it formido 5, 476. acta
 dullis pestis 2, 461. haec
 sedere 15, 352. quid
 eat legere 2, 385. late-
 uspis 5, 347. alvo fala-
 a 6, 273 femine lancea
 540. letifer ictus gena
 606. hasta sub gutture
 440. in naribus hasta
 134. non Alpes sedere
 8, 650. campo Nola
 et 12, 162. sedet Meva-
 6, 647. sedet urbs in-
 15, 227. interior Alba
 09. dorso turris 9, 578.
 nis altae sedere favillae
 691.
 na cohors 3, 372.
 a loco claustra 13, 550.
 ate senili 7, 186.
 dextra capulo non se-
 1, 614. segne viris 3,
 . segni formidine 15,
 .
 14, 200.
 femina belli 1, 654.
 na Troiana 12, 213.
 na coelestia mentis 15,
 .
 em manum 12, 467.
 o pectore 4, 279.

Seminecem vitam 10, 456.
Semiviri 11, 105. *chori* 17;
20.
Sena 8, 455.
Senesceit virtus evicta 3, 581.
vis mollita 13, 325. *sene-*
scebat hostis 2, 457. *sene-*
scens Hannibal 8, 332.
Senis pulibus 14, 487.
Senior manus 16, 645.
Senium repellere templis 3;
20. *senio* rerum torpescere
16, 14. *senio* male fida
arbor 5, 496.
Senones 1, 624. 4, 160. 6,
555.
Sensus tacitus 2, 521.
Sententia belli 7, 223.
Sentire Superos 4, 120. *sen-*
fere Deum 12, 639. *senti-*
te ducem 7, 234.
Sepelire, profundo 13, 480.
lenta dies sepelivit 13, 487.
Sepire; sepsit se aggere 12,
664. *frontem* capillo se-
ptus 1, 404.
Sepondere; quos ut seponi sta-
tuit 3, 68. *mensis* seposita
Lyaci Setia 8, 379.
Sequiter pacis 6, 347.
Sequitur gyris campum 2, 87.
sequitur dextram 5, 230.
volucrum calamo 7, 677.
pompa exsequias 5, 600.
signa sequuntur vulsa manu
5, 89. *Romanos* ferro igni-
que 1, 115. *ventos* secuta
oculis 8, 85. *facibus* secu-
tis 10, 100. *secutus* Calpen
1, 141. *sequuntur* agros
armenta 7, 312. *ripis* u-
trinque sequentibus 11, 480.
Serenas tristitia fronte 11, 369.
Gg 2 *seren-*

I N D E X

- serenato* axe 12, 637.
Phoebo 5, 181.
Serenus; oculis *serenis* 7, 461.
 nitido sereno 5, 58. *impe-*
 rio 14, 80. *rebus serenis*
 8, 546.
Serere; *sevit* in pectore bellum
 1, 80. *sermone alterno se-*
 rebat 15, 283. *funda bella*
 serens 3, 365. *proelia* 8,
 35. *vulnera pugnantis ter-*
 go 5, 235.
Seres 6, 4.
Series futuri 2, 510. *aevi* 3,
 630. *nepotum a Belo se-*
 ries 1, 89.
Serpere; *serpit* leniter undis
 Anio 12, 539. *Aras per ru-*
 ra 15, 501. *serpentes cir-*
 cum tempora ignes 16,
 123. *pestis* 14, 613.
Serranus 6, 62.
Servare; *odium servatum stu-*
 dio 1, 18. *servat cursum*
 axis 2, 187. *manus servat*
 suetos ductus 14, 537. *ser-*
 vat oculis limina 16, 317.
 servabam vultus 6, 384.
 ingressum hostilem 5, 45.
 tela cruorem 1, 620. *ser-*
 vet animam parietibus 2,
 361. *servant litora* 3, 155.
 famam factis 3, 263. *ser-*
 vatus in arma 11, 363.
 servare ripas 4, 699. *ser-*
 vat turba gradus remean-
 tum 6, 565. *cornus servat*
 campis mandatum cadaver
 7, 616. *servatur obsidio*
 14, 185. *concubitus ser-*
 vans tactos 3, 180. *tem-*
 pora servasse 7, 442. *ni-*
 mio iactu servasse spatium
 4, 286. *servans certam*
 miles 5, 670. *servavit*
 mos serpens 6, 184. *fi-*
 longo servatur ab aevo 3.
Servilia foedera 11, 530.
Servilius 5, 98. 10, 223.
Serus belli 3, 255. *mentis*
 rae redit 13, 280.
Seria 8, 379.
Severa virgo 2, 514.
Sibila horrenda 1, 96. *fi-*
 ponit arcus 2, 99. *stris-*
 tis leti sibila 9, 247.
Sibilat serpens 2, 546.
Sicani 14, 34. *Sicana lev-*
 14, 291.
Sicaniae freta 2, 334.
Siccitas sanguine venas
 464.
Sicci sanguinis enses 7,
 cruore dextras 8, 19.
 robore 2, 471.
Siccha 9, 385.
Sicelides Musae 14, 467.
Sicoris 1, 633.
Siculum pontus 1, 62.
Sidere; *sidunt vertice* 3,
 sidente Noto 14, 623.
Sidere tempore nati 3,
 fidereae animae 2, 69.
 figiem 8, 91.
Sidicinus miles 8, 513.
 12, 524.
Sidonius amnis 4, 650.
 mae 1, 131.
Sidus; *sidere diro duct-*
 misit 6, 302.
Sigeo colono 9, 203.
Signa pedum 8, 197. *vie-*
 1, 31.
Signas pulvere vestigia 4,
 16, 486. *ductus tre-*
 culpis 4, 259. *intr-*

IN SILIVM ITALICVM.

umor 13, 397. signata
porticibus 6, 655. signavit
ramina mento 15, 380.
anguine mandata 9, 174.
anguine carmen 9, 266.
malas prius signavit aevo
6, 128. signatae malae 2,
19. moenia sulco 13, 118.
ocus signat quem gloria re-
tis 11, 508. signata mente
icatrix 8, 289.
nus 12, 483.
rus 6, 582.
ntia doctae vitae 12, 219.
vitae 3, 145. noctis 5, 2.
gnava belli 5, 13.
re; non digne sileri iuve-
nis 11, 306. cum bella si-
erent 5, 462. lucos silen-
tes 1, 22. silendo scelerare
animum 16, 611. silentium
manes 13, 521.
a ingens telorum 4, 621.
bruvium 8, 371.
oensis undae 16, 371.
ulacra pugnat 7, 119. bel-
i 16, 529.
ulare; acus simulavit in o-
tro 15, 427. simulantia
erga 7, 499. simulatas exe-
quias 16, 305. simulatus
amoni Scipio 17, 534.
gulans anima 2, 362. 14,
551. ora singultantia leto
1, 388.
gulivus longis hauserunt
ninem 4, 595. inter sin-
gulans volvens murmur 8,
115.
ister Mars 1, 8. fortuna 9,
9. fidei sinister 1, 56. res
inistiae 10, 391. pietate

2, 632. Consule 8, 287.
mente 5, 475.
Sinuat flexibus undam Aufidus
9, 227. sinuabat axem 16,
361. in cornua gyros 4,
320. qua balteus sinuatur
10, 182. sinuata per ae-
quora 2, 172. sinuatis gy-
ris 6, 226. sinuato sinu 7,
503. sinuatos anfractus pe-
lagi 15, 173.
Sinuessa 8, 529.
Sinus; bellum sinu recepit 6,
652. in sinu bellum 4, 34.
sinus tumidos 7, 242. sinu
terras nox condit atro 13,
254.
Sipus terra 8, 635.
Siren 14, 473. pennata 14,
567.
Sirius 1, 256. accendens ignes
16, 99.
Sistere; sistam te templis 8,
232. pedibus ductoris si-
stunt 11, 233. cervum vul-
nere 2, 98. Aradum cuspi-
de 1, 382. in lumine spi-
cula 4, 612. ense virum 1,
164. siste ducem 4, 425.
certamine fisti 12, 274.
Sisyphius Isthmus 14, 51.
Sitiens hasta crnorem 12, 264
famae sitiens 3, 578. siti-
ens Libys 1, 657. sitienti-
bus arida venis
Smyrnaea pleetra 8, 596.
Socialibus undis 4, 703. sta-
tuit socialia testia 12, 200.
Sociare labores 15, 150. cu-
ras 2, 7. se participem so-
ciarat 1, 70. sociavimus
annos 6, 129. sociata mens
Gg 3 9, 406.

I N D E X

9, 406. sociati nomen Hibercis 3, 340.
Socius leti 4, 348. socio nodo iuvare iaculum 13, 159. socio labore stant castra 3, 37.
Solamen mali 2, 470.
Solari; solare Asbyten leto 2, 258. solatur luctum pectine 5, 205. solabere tauro pulnam 16, 403.
Solimus 9, 72.
Sollemnia ferre 7, 392.
Sollers nutrire furores 1, 79. cunctandi 7, 126. accendere invidiam 8, 260.
Sollertia lenti Martis 13, 772.
Sollicite laeti 6, 572.
Sollicitant precibus 6, 562.
Sollicitus tempora litis servasse 7, 442. sollicito labori 3, 161.
Solvit convivia somnus 11, 370. corde timores 12, 324. formidine terras 13, 893. curarum vincula 16, 229. Titan equos 6, 1. Phoebum solventem currus 16, 663. ora ad affatus 17, 341. ora solverat 15, 455. arma imperio 13, 157. ferventi sanguine nives 17, 489. fata virum solvere senecta 14, 85. solvitur ensis aere 5, 296. solvitur decus leto 12, 243. luxu solutum decus 2, 503. membris solutis 7, 632. solve nobis supplicium 2, 240.
Solus; solo in nemore 4, 562. solis in antris 3, 249.
Somnifera lymphæ 4, 87.

Somno longo lumina componit 5, 529.
Sonat clipeus hastis 1, 52. coetu campus 16, 30. Acheronta sonantem flammis 11, 476. sonantes le traves 1, 641. du sonat calamis 13, 347. nas ore facta 11, 58. Cannas uno ore 9, 34. sonent te minores 2, 48. sonantia faxa 1, 263. sonat vox mixta lamentis 2, 26. dira sonantem 2, 563. nat acta bipenni silva 530. sonuere repagula 313.
Sonitu bellantis fusa Ausonia 11, 525.
Sonoro cornu 4, 96.
Sopire chelydros 1, 412. quæ funda sopierat 10, 153. pito necis morsu 13, 2. sopitis fluctibus 14, 276.
Sopor tacitus 8, 165.
Soporae pennae somni 10, 3. soporo amne 13, 856.
Soporifera nox 7, 287.
Sora 8, 396.
Soracte 5, 175. 8, 494.
Sorbet cruor vestigia 4, 1. corpora hiatu 15, 4. sorbens haultu 6, 198. 254. sorbentes Latium capi 10, 268.
Sordensia fumo frena 6, 13.
Sorores duræ 1, 281. 13, improperae fila ducunt 96. aequoreae 7, 414.
Sorse Mayortis pereintos 484. dura Gradivi fo creatos 13, 532. quæ

IN SILIVM ITALICVM.

forte loci 16, 508. fortita Mimanta Prochyte 12, 147.
Sparguntur corpora unda 12, 750. spargit cacumina radiis Phoebus 9, 34. folis equi diem 5, 56. cometes spargens ignem 1, 462. terrorem in aula 16, 268. spargit per culmina flammamas 17, 507. sparsissem incendia 17, 92. 228. flamma visa est se spargere fronte 16, 121. spargere tela 11, 390. sparsae solutis crinibus matres 12, 598. fama spargitur 4, 1. spargebat ficta et vera 6, 554. spargi taedas iubet 9, 599. bellum 9, 277. ferrum 1, 267. calamos in vulnera 7, 653. umbram latani 16, 590. nullo spargente vagari ignes 7, 369. naufragium spargens 10, 324. sparsuras astra procellas 9, 283. pontum super aera 3, 659. coelo sparsa astra 15, 562. stellarum lumina coelo sparsa 15, 680. sparsis in oris 14, 9. sparsa comam sanguine 5, 221. sparsus lanugine malas 7, 691.
Spartana propago 2, 8.
Sparus 3, 388. 8, 523.
Spatiatur ignis silvis 9, 606. spatiatur leo 2, 688.
Spaciosior portus cepisse rates 8, 83. spatioso stipite 10, 170.
Spatium; iacet in spatium vorago 13, 562. sit spatium fatis 9, 57. spatia transacta 13, 420.

Spectabilis rerum ordo 6, 657.
Spectacula virtutis 6, 556. spectacula ferte viri 2, 230.
Spectare viros Martis mole 3, 574. ficcine nos spectastis 5, 108. dextra spectatus 1, 77. spectatum fortibus ausis 1, 157. spectatum Marte sub omni 6, 210. quo non spectatior alter 1, 440. spectati castris 3, 310. mens non tela spectabat 7, 6. spectato fonte 1, 260. spectanti simili 1, 180. spectantem e moenibus urbem 2, 257.
Spectator irarum sedet 7, 143.
Speculator futuri 1, 679.
Sperare saluti pertaesum 2, 594.
Spernax; viros spernaces mortis 8, 465.
Spernit novisse senectam 1, 227. non spreta vigoris 12, 28.
Spes prima coronae Eurytus 16, 506.
Sphinx 13, 589.
Spiciferis oris 3, 403.
Spiramina anhelio 12, 144.
Spirat fratrem in armis 13, 240. fratris facta 15, 411. spirantes artus 1, 121. spirantem cernas movere 2, 430. spirantes proelia effigies 17, 398. spirantibus ducibus 15, 445. hae spirante senecta 8, 6. spirantem odorem 7, 469. dentibus praedam 7, 721. spirantes equos 12, 509. spirabat odorem 15, 23.
Spissa corona 13, 140.
 Gg 4 *Splen.*

I N D E X

Splendens vellera lanæ 15, 706. *Splendente* curru sub undis 11, 372. *Splendente* die 12, 9.

Splendescere olivo 14, 137.

Spoliata belua visu 9, 597.

Sponte faventis heri 14, 153.

Spuma sanguinea 4, 251.

Spumabant æquora dextra 2, 163. remige pontus 7, 412.

Signia musto 8, 380. *Spumanti* turbine aures perflas 11, 582. *Spumantia* flumina 1, 207. *Spumant* venena 2, 538. *Spumantis* freti 2, 591. *Spumante* veneno humectat 3, 210. *Spumanti* gurgite Rhodanus 3, 449. *Spumans* sanie lacus 6, 12. *Sanguine* ripas 6, 706. *Spumantia* frena 10, 319. 12, 254.

Squalebat barba cruore 10, 512. *Squalenti* tergore serpens 2, 547. *Squalentia* corpora 1, 674. *Maculis* auro *squalentibus* 2, 585. 15, 139. *Squalentes* campi 1, 211. *Squalentem* erecta comam 2, 668. *Squalentia* barba ora 3, 275. *Piccae* *squalentibus* umbris 1, 83.

Squalida undosis terris 7, 277.

Squalor orantium 1, 631.

Squamis loricae 1, 527.

Stabiarum litus 14, 409.

Stabilem gressum 4, 657.

Stabulantri Phoebo 3, 399. *Stabulante* per avia monstro 13, 579.

Stagna turbida tabo 1, 49.

Stramina tertia torquerent 1,

281. *Pelnasiaco* stramine 3, 25.

Stare curas belli 4, 44. *vigor* stare cogebatur 16, 13. *stat* invadere urbem 2, 235. *capto* stramus in hoste 1, 341. *stabat* ad munimina 12, 41. *ad* muros Mavors 13, 37. *post* Alpes si stetur montibus 4, 758. *stare* in vultu 2, 639. *ut* stetit 3, 68. *stabat* fatis 10, 659. *cunctis* stat terminus ævi 3, 134. *stat* dies 2, 495. *dum* stabit vita 4, 819. *stante* fide 6, 472. *stant* nulla diu gaudia 15, 466. *stant* in vultibus iræ 5, 673. *longa* stare senecta 3, 94. *clausæ* starent Alpes 1, 546. *medio* stetit æquore pugna 4, 276. *so-*
cio stant castra labore 3, 377. *tenui* stant tramite fauces 5, 96. *magna* stant documenta domus 6, 123. *stant* corde timores 9, 263. *vigili* stant bella magistro 3, 173. *stant* vultus 15, 29. *stans* subito in funere 6, 497. *stat* vallum dentibus 9, 581. *stantia* saxo odorato corpora 13, 475. *stant* loricae squamis tela 1, 527. *stat* in tergo lancea 4, 620. *clipeo* stetit cuspis 5, 521. *stetit* hasta lacerto 5, 319. *sanguine* statura obsequia 1, 83.

Stranam te victorem 3, 182. *hoc* statuit 8, 442. *undis* statuit aras 4, 703. *fata* urbi

bi 17, 386. intra Sagunto
1, 650. quo capuli statuere
morae 1, 516.
Stellares campi 11, 268.
Stellatis axibus intextus agger
13, 109.
Stelligero coelo 2, 289. *Stelli-*
gerum apicem 13, 863.
Sthenius 4, 345.
Sterili ad pastus profundo 15,
785.
Sternax equus 1, 261.
Sternere; tremebundus sterni-
tur 11, 333. *sternuntur*
Iovi 12, 340. *leto* 10, 33.
stratus ruina mons 12, 153.
milite campis 9, 39. *pecu-*
des stravisset in alvum 15,
87. *stravisse feras amabat*
2, 72. *sternere valles cae-*
dibus 6, 602. *stravere iter*
12, 514. *strato ponto spe-*
ctabile 14, 274. *sternitur*
area telis 14, 378.
Stilus 10, 415.
Stimulat fames 5, 312. *prae-*
cordia curis 4, 729. *corda*
3, 649. *currum* 16, 367.
quodriiugos flagello 4, 441.
cornu 4, 169. *clamoribus*
iras 2, 55. *animos stimula-*
bant prospera 4, 501. *in*
arma decus 3, 253. 6, 586.
stimularat agrestes 12, 466.
iactare stimulaui 12, 504.
verborum stimulantium 9,
184. *stimulatas caede Sa-*
gunti 9, 292.
Stimulus; his acuit stimulis
1, 113.
Sripantibus armis 1, 47. *stipa-*
tur curia coetu 11, 503.
Stragis tumulis incubat 2,

687. *strage per silvas spar-*
sa 5, 667.
Streperere; strepuere clangore
tubae 2, 18. 6, 224. *stre-*
puere catervis 3, 300. *per*
Ausoniam Mavors 4, 11.
Albula ripis 6, 391. *strepit*
Memphis 11, 432. *strepue-*
re primordia belli 15, 515.
Stridere; ora stridebant 2,
592. *stridit sub pectore*
murmur 5, 122. *alis stri-*
dentibus 1, 589. *sub ponde-*
re axis 17, 491. *rota* 2, 175.
immane stridens 9, 575.
turbine letifero serpens 3,
191. *stridente procella* 4,
655. *stridentis sonitu por-*
tae 7, 49. *stridentia saxa*
1, 317.
Stridore aeris 7, 605. *strido-*
ribus axis 1, 436. *terrifi-*
cis stridoribus hastam fun-
dit 12, 260.
Stridula monstri manus 9,
627. *stridulus turbo* 9,
510. *ballista* 1, 334.
Stringebat metam 16, 362. 5,
25. 13, 298. *pressis strin-*
gam narrandi metis 8, 48.
vestigia planta 16, 492.
silvis remos 6, 352.
Strix 13, 598.
Struis pericula 14, 188. *strui-*
tur penus 11, 279. *strueta*
ad astra pruina 4, 746.
Strymon 11, 462.
Studio laticum 6, 144. *grato*
curfabat 7, 178. *studia ac-*
cendit 1, 185. *increpitat*
studia 2, 278.
Stupefecerat horror sensus 9,
122.

I N D E X

Stygia vestis 1, 94. Iovi 1, 386. vates 2, 427. arae 4, 788. nocti damnasset 5, 242. frigore 5, 527. umbra 5, 597. nemus 6, 147. penates 6, 488. stygia religione sacer 12, 125. flatus 12, 137. color 12, 244. tabo spumantia pocula 13, 294. formidinis aulam 13, 522. Stygius rector 14, 242. odore 14, 587.

Suadere; ensis suavit 1, 11. suadente pavore 7, 668.

Sub crimine pulsus 14, 288. sub ira infremuit 11, 246. tremulis sub pondere ramis 7, 670. 17, 491. sub armis 3, 407. 476. 4, 64. 8, 354. 11, 264. sub fronte 3, 76. 5, 313. sub pedore 4, 279. 5, 223. 424. 594. sub gutture 4, 171. sub nomine Latio miles 16, 309. sub nomine Lethes fluit 16, 477. sub nomine pari ductor 17, 375. paupere sub populo 6, 633. pari sub honore 16, 244. sub omine fausto 3, 217. sub metu castra fuere 4, 714. sub ossa persuasit horror 5, 390. sub iētn 5, 549. Marte sub omni 6, 25. sub corde metus claudbam 6, 381. sub corde volutat 12, 556. sub nocte 7, 362. maiore sub hoste 9, 431. aequo sub honore 11, 426. varia sub imagine 17, 482. sub imagine plantae 12, 357.

Subdere; fortunae subdere col-

la 10, 216. Libye subdita Cancro 1, 194. subdita tellis 14, 411. facibus ceu subdita 4, 780. subdita peste virgulta 7, 351. subdita taedis Carthago 17, 224.

Subducere; subducite servitio 2, 577. bello 3, 62. subduxerat supposito partu 15, 465. subducto vallo 1, 366. subducto flamine 7, 243. subducto sanguine palluit 7, 703. subducta tellure 5, 629. subducto vertice 1, 202. subducto sole 5, 678. subducta luce tenebris 8, 634. subducto verberare 16, 439.

Suberigit Isthmon Corus 15, 155.

Subicere; subicit haud mollia dicta 1, 113. subici iubet ignes 13, 298.

Subiecta bipenni victima 16, 264.

Subigere; subigit saxum 13, 610. apicem subigens ad sidera 17, 641. favor subigit plerosque 17, 402. ad portus vertere subigit 12, 61. bellis subactis 4, 365. Marte subactis 1, 302. subigendae ad moenia classi 15, 218. ferro parere subacti 1, 635. subigit quis visere regna 13, 709. quacnam te causa subegit 17, 576.

Subire patrem 1, 243. campos 10, 185. Caralim ense 9, 382. cura 1, 327. arduus agger 1, 348. subcuntem

euntem gubernaculi munera
14. 407. femineae subiere
manus 17, 16. formido
mentem 10, 544. corda
Deus 13, 319. defessis sub-
eant rebus 1, 566. subire
servicia 13, 883. subibant
iuga equi 16, 231. quo
magis subiere iugo 3, 528.
cernens subeuntem hostem
1, 488. subeunte senecta
7, 596.

Subiungere plura 16, 221.

Sublimis dono 2, 453. equo
4, 219. honore 14. III.
sublimis cernam campum
1, 51. qui tulerat sublimis
opima 1, 133. sublimis a-
git quadrupedem 1, 161.
sublimis ab alta specula 7,
521. sublimis cristis 13,
143. sublime suberigit 15,
155.

Submittere colla 9. 19. 11,
19. auxilia 8, 23. submis-
sus colla dolori 6, 414.
submissus in armos 10, 465.
signa 11, 577. rupibus ar-
ma 3, 508. laxos arcus 3,
613. submissas tendunt dex-
tras 12, 640. palmas 4,
411. submittunt clipeos 5,
216. submissos contrahit
artus 5, 310. genibus sub-
missi 15, 147. submissi pal-
mas 1, 673.

Subnascens ignis 14, 65.

Subnatat unda pars 14, 482.

Subnectere plura 12, 602.

Subnixus ostro 8, 245. subni-
xas clade Athenas 14, 286.
galeam subnixam cristis 2,

398. subnixae lictore secu-
res 10, 393.

Subrepti pectora terror 15, 136.

Subrigitur coma fronte 13,
861.

Subruta Roma 11, 540.

Subsidere fata viderat 6, 28.

subsedit concussus 1, 492.

subsidiens 4, 384. coepere

subsidiere montes 17, 220.

Alpes 2, 313. subsidiens leo

5, 310. 13, 221. perfracto

subsederat axe 16, 454.

Subsistit ardor 1, 582. lyra

cui substitit Hebrus 3, 620.

Substramina lubrica 12, 444.

Substringit lintea malo 1, 689.

viri substricti corpus 15,
605.

Substructa meta 7, 676.

Subtemine fulvo 7, 80.

Subtexere certant nube polum

4, 552. subtexta nervisteg-

mina 4, 293. subvectat sa-

xa miles 1, 563.

Succedere testis 2, 497.

Succendit Martem in iras 9,

525. succensi ira 1, 164.

Succiderat ensis caput 5, 413.

succidite ferro 14, 134.

Succinctus palmas catenis 2,

341. virgo succincta furo-

res 10, 436. succinctam

nubibus Irim 9, 471. suc-

cincti dolis 10, 190. popu-

lo succinctus Etrusco 10,

486.

Succubuit medicina malis 14,

609. succumbens ictibus

arbor 5, 502.

Succus Lyaci 7, 169.

Sudas vultus in marmore 1,

I N D E X

98. humbr ab uvis 7, 191.
arma cruore 2, 455. sudatus labor 3, 92. sudatum labore thoracem 4, 435. quicquid sanguine sudatum 13, 73.
- Sudibus* incessunt 1, 523.
- Suessia* 8, 400.
- Suevo* crine 5, 134.
- Sufficit* dux agmina 1, 36. sufficiens bellis 4, 538. sufficientibus irac ietibus 10, 297.
- Suffixum* robore 1, 153. cadavera truncis 13, 486. ora veruto 17, 309. 5, 151.
- Suffuderat* ora sanguis 11, 218. ostrum auro 15, 25. suffuso coelo 12, 124. flammis ora 9, 461. moesto suffusae lumina vultu 7, 75.
- Suffragia* caeca 7, 540.
- Suggesta* theatra columnis 14, 644.
- Sulcabat* classis litora 7, 411. 12, 452. fulcant vada carina 17, 156. harenas Bagrada 6, 140. fulcaris Anagnia 8, 394. caerula puppes 15, 239. sulcata colono tellus 9, 203. sulcabat iuga 7, 166. fulcantur vomere campi 9, 191. sulcatum secant aera flamma 1, 357.
- Sulcator* navita ponti 7, 363.
- Sulla* 8, 395.
- Sulturn* aethereum 10, 168.
- Sulmo* 8, 512. 9, 76.
- Summe* laborein 1, 242. eurus pericula sumam 12, 497. piacula 4, 764. bella sumta viro 1, 272. eum
- duce sumaturum pugnam 8, 308.
- Superabas* remige ventos 14, 488. Gorgona vultu 9, 462. astu annos 8, 467. noxam superaverat omnem 10, 654. sanguine ripas 6, 297. salutem superantis magistri 10, 613.
- Superbus* ductor 5, 573. superbis ansis 5, 339. nomen 5, 77. 16, 117. spoliū 2, 190. Acacidiae genus 14, 94. laurum 15, 119. insigne 10, 564. laudes 11, 437. superbas aequare rura domos 14, 646. thalamos 2, 179. velo superba navis 14, 388. superbas virtute animas 10, 573.
- Supercontexere* lapsos pondera 16, 42.
- Superfluere* 8, 605.
- Superingestus* telis 14, 411.
- Superinstrepsit* axis 2, 186.
- Superae* mentes 1, 19.
- Superstitio* 5, 126.
- Supposta* coelo saxa 3, 90.
- Suprema* campi 10, 207. vota 1, 504. propius suprema vident 2, 461. comitem in suprema 8, 66.
- Surdus* pactorum 1, 692. timori 11, 354. surda castra 8, 347. votorum haud surde Mars 10, 554. haud surda proelia fama 6, 75. surdum parentum nomen 8, 248.
- Surgere* contra 1, 591. surgit ab aequore fluctus 1, 646. surgentia bella 1, 686. surgenti Phoebo 3, 481. surgebat

gebat agger 1, 373. vinea 13, 110. columna 6, 664. cespes aris 16, 263. surgentis profundi 3, 46. surgunt arae 7, 747. surgit tumulus 13, 660. surgunt super agmina cristis 8, 377. te surgente 1, 112. stirpem surgentem 6, 89. surgentes cervice toros 5, 313. surgens defixerat enssem 10, 301. surgebat templum in arce 13, 54. incensa surrexerat ira 5, 105. maiorem surgere in arma 7, 591. surgit ira 4, 263. surgente die 11, 457. qualis nulla dies surrexerit 9, 183. surgente ad sidera ponto 1, 468. surgunt regna profundo 7, 418. fessis da surgere rebus 2, 492. bellum ab hoste 14, 293. surgit campus 5, 536. surgebant lumine flammae 11, 219. surgunt ignes 7, 352. surgentes flammis 1, 103. surrectae molis rogos 2, 599. surrecta cuspide 10, 253.

Suscipere; animum placidum susceperat 8, 162.

Suscitat Trebia undas 4, 576.

Suspendere; castra taxis suspendunt 3, 556. suspensa dorso Anagnia 12, 532. ab ubere natos 4, 379. suspensum robore 1, 165. dona feretro suspensa 5, 168. suspensum mare 1, 470. ilia nisu suspensa 5, 256. suspensa vestigia 15, 614. suspensum librans corpus

12, 94. suspendunt cornipedes 4, 144. suspensa eventu pugnae pignora 5, 83. suspensi Patres 15, 457.

Suspirat pectore Bacchum 4, 779. tellus vapore suspirans 12, 136. suspirans ore paludem eructat 13, 425. suspiratos nautis Ledaecos fratres 15, 82.

Suspiria congemmans taurus 16, 267.

Sybaeus 3, 245. 4, 827.

Sygaeis avis 1, 665.

Symaethus 9, 410. 14, 231.

Synbalus 5, 352.

Sypbax 16, 172.

Syrcticus 5, 243.

Syrtis 3, 652.

T.

Tabas 14, 272.

Tabum; tabo turbida stagna 1, 49. adpersa limina 1, 102.

Tabae afflatus 6, 159.

Tacere; tacuerunt vates 6, 288. tacentia rura 15, 616.

Taciturnum flumen 4, 224.

Tacitus horror 6, 169. numen 2, 486. nisu 12, 56. passus elabi 15, 615. tacito terrore secures 8, 487. tacitas ripas 4, 352. auras 5, 401. flammis 11, 391. tacito liquore Arar 3, 451. iter tacitum 6, 71. per tacitum allapsus 10, 354. tacito sub lumine 15, 563.

Tactu sopire 1, 412. ad talem iacere cerastrae 3,

302. tactu molli circumdat
6, 92.
- Taediae* ad funera versae 2,
184. 628. virgineis 3, 64.
promissae foedere 5, 291.
sanctae foedera taediae 6,
447. Phlegethontis taedas
12, 714. iugali taeda suc-
census 17, 73.
- Taeder* coepti 2, 46.
- Talaribus* nexis 16, 502.
- Tanaquil* 13, 818.
- Tangat* aras 3, 82. tetigit
praefaga labores 13, 817.
tangens Tirynthius astra
17, 651.
- Tapeta* 4, 270.
- Tarcon* 8, 475.
- Tardat* vestigia gressu 3, 500.
tardata vulnere membra 4,
624.
- Tarda* neſtere dolos 3, 234.
tarda hospitia 3, 626.
- Tarentum* 11, 16. 12, 434.
- Tarius* 4, 253.
- Tarpeia* saxa 1, 117. rupes 1,
541. scopulos 2, 33. ar-
ces 3, 573. culmen 3, 609.
13, 2.
- Tarraco* 3, 369. 15, 177.
- Tartara* 5, 388.
- Tartareo* Iovi 2, 674. *Tarta-*
rea Diva 5, 222. cymba 5,
267. vada 9, 541. urbis
12, 133. portae 13, 422.
labes 14, 596.
- Tartessus* 3, 399. distemina
5, 399. Tartessiaco aequo-
re 6, 1. Tartessia stagna
10, 538.
- Taulantia* regna 10, 509.
Taulantius incola 15, 294.
- Tauranus* 5, 472.
- Taurea* 13, 143.
- Taurini* campi 3, 646.
- Tauro* mixtus Athos 3, 494.
- Taurus*; secto litora cingere
tauro 1, 25.
- Taygeta* 4, 305.
- Taxus* Maurusia 4, 569. Italia
13, 210. vasta taxus 13,
596.
- Teate* 8, 522.
- Tegeatide* capra 13, 329.
- Tegere*; quicquid tegit coe-
lum 17, 391. texerat astus
nox 15, 602. tectus tem-
pora 9, 232. sollertia tecta
quiete 7, 65.
- Tegimen* 1, 402. vestis 1, 673.
leonis 2, 156. laenae 2,
166.
- Tegmina* galeae 1, 475. armo-
rum 2, 473.
- Teleboi* regna 7, 418.
- Telegoni* muros 12, 535.
- Tel-sinus* 10, 149.
- Telgon* 4, 630.
- Telonis* insula 8, 543. Telo-
nis Neptunicolae ora 14,
443.
- Telum* ingens mors 2, 576.
- Temerare* nil piget 2, 472. te-
merata secreta Deum 17,
501. foedus 11, 161. te-
merando rumpere pacem
1, 11. temeratis Alpibus
15, 529. temerare mem-
bra 2, 635. fidem 14, 83.
- Tenuisus* 1, 431.
- Temperat* plaga agros 1, 213.
voce nautarum temperet
ictus 6, 361. aciem Nealces
temperat 9, 268.
- Tempestas* e gutture fusa 6,
177.

Tempus;

- Tempus*; poenae tempore 6, 388. tempore Martis 1, 569.
- Tempora* cava 1, 206.
- Tenax* aevi 13, 126. tenaces morsus 14, 327.
- Tendere*; tendunt ad litora cursus 17, 590. in Capitolia cursum 9, 217. 10, 73. gressum 12, 268. 16, 495. passus 12, 512. iter 16, 630. se campis Africa tendit 1, 211. ad finem coeli campi 3, 654. in aethera ramos aesculus 5, 480. nobis honorem 6, 474. dextram 8, 60. palmas 3, 531.
- Tenebrae* Stygiae 7, 704. vitae 15, 70.
- Tenere*; memori tenebat amore 3, 65. tenet otia mente 15, 58. tenet vicem ventorum 4, 717. quos tenet inglorius ordo 9, 331. cur fata tenemus 4, 733. tenuit phocas 11, 450. flamina carcer tenet 9, 492. tela tenent 4, 471. tenuit sententia mentem 12, 507. turmas voce 4, 404. praecepta 2, 477. agger murusque tenet 12, 76. nostro in Marte tenete iuvenem 1, 640. freno teneri 6, 231. late tenebat tellurem 5, 483.
- Tensare* novum Martem 15, 360. tentant nifus 2, 518.
- Tenuata* macie ora 14, 635. tenuata longo rigore cuspis 4, 632.
- Tenuis* opum 6, 19. tenui tramite fauces 5, 96. tenui li-
- quore 9, 616. tenuia vestigia 4, 147.
- Tepefacta* harundo 7, 651. kasta 1, 309.
- Tepefcit* flatus 3, 379. tepuerunt pectora telis 11, 415.
- Tepidum* telum 4, 182.
- Teporem* gratum ministrat 6, 99.
- Terere*; vestigia teras 5, 180. teritur umbonibus umbo 4, 354. terimur sedendo 7, 151.
- Tergemini* fratres 4, 357.
- Tergum*; agitet terga ferarum 4, 563. leonis terga 16, 452.
- Terribilis* decor 6, 429.
- Terrigena* 6, 254.
- Terrores* Divum 15, 680.
- Terminus* pereundi 3, 559.
- Tertia* regna 8, 116. 13, 337.
- Tessera* campis discurret 7, 347. dat signum 15, 475.
- Testantes* corpore solem 3, 268. gaudia vultu 16, 581.
- Testudo* 1, 365. Aeoniam 11, 438.
- Tethys* reciproca 3, 60. extrema 3, 411. 16, 173. saeva 5, 395. affusa circumligat globum 14, 347.
- Tetrica* rupes 8, 419.
- Teutalus* 4, 199.
- Tenubras* 11, 290.
- Texere*; pampinus umbras 7, 168. pyras 10, 536. alno classem 4, 494. carinas 11, 589. textam robore turrim 14, 418. texant volumina 4, 121.
- Tbalamos* superbos 2, 179. clausit nox 15, 542.
- Thamy-*

Tbamyris 2, 177.
Thapsus 2, 160. 3, 261. 4, 637. 14, 206.
Therapne 6, 303.
Therapnaeus sanguis 8, 414. arma 13, 43.
Thermodon 8, 432.
Thermae 14, 232.
Thermodontiaca pelta 2, 80.
Thespiades 11, 19. 12, 364.
Theron 2, 149.
Thoantea Diana 4, 771. 14, 260.
Thracius Boreas 1, 587.
Thracæ equi 3, 38.
Thrasymenus 5, 8. refugit 5, 330.
Threiciae 2, 73.
Tbule 3, 597. 17, 417.
Tburis 7, 598.
Thybris ditior Anienis undis 1, 607. sceptrifer 8, 369. genitor 12, 540. flavens 16, 680.
Thylis 7, 602.
Thyrmis 15, 721.
Thyrus 2, 110.
Tibur 8, 366.
Tiburtes Magii 4, 187.
Tiburna 2, 554.
Ticinus 4, 81.
Tifata 12, 487.
Timavus 12, 215.
Timore sacro 3, 31.
Tingere vestigia fluctu 14, 6. sanguine ferrum 17, 316. sanguine spicula 4, 168. enssem 7, 663. fama alas unda 6, 553. tincta cruore hasta 15, 757. axem gurgite 15, 220.
Tingin 3, 258.
Timia 8, 454.

Tyrnibius 1, 509. 3, 4. culmina Tirynthia 1, 6. proles Fabius 2, 3.
Tisiphone 2, 530. Tisiphon pocula 13, 575.
Tisse 14, 267.
Titan fessus 1, 209. di nebulas 5, 57. solvit equ 6, 1. attollens lampada 648. equum frena resol 12, 681.
Titania 9, 169. 10, 539. tania bella 12, 725.
Titatium cohors 1, 435.
Titubare; titubante solo 628. lingua 7, 201, f tuna 11, 4.
Titulus postremus in armis 323. 9, 192. ne sit nos titulus 16, 669. titulis lebratur 3, 148. titulo quorei certaminis 15, 2.
Tlepoletus 3, 304.
Tmolus 4, 740. 7, 210.
Tollere; celsum caput sup agmina 3, 264. 5, 4. ad sidera vultus sustule Deus 15, 85. sese arb tollit 1, 238. te in moer 15, 114. Carthago mun 15, 221. tollunt se in 1, 273. in auras se pen 12, 93. in nubes 15, 12. in nubes ora 8, 227. sidera gentem 2, 337. co lo se gloria 1, 1. Ro Deum se munere 12, 29. ad aethera vultus 12, 31. sol se litore 7, 477. tolle tes aequore curruum 5, 5. magnos animos contra asp ra 4, 36. ne tollat hoc d cus 17, 287. tollite me c mite

IN SILIVM ITALICVM.

- mitem* 6, 500. lacus in montes sublatus 5, 620. tollit in nubila Rhenum 1, 594. sublatus pulvere campum 10, 204. suulerat fortuna moras 4, 57.
- Tonans* 1, 133. Tarpeius 4, 550.
- Tonare*; dum bellum tonat 12, 300. bella tonat Mars 1, 436. tonat Aetna 14, 160. tonuere clamoribus astra 16, 95. tonat dictis 11, 233. tonat inferni aula parentis 2, 671. antrum voce sacra 12, 322.
- Tondet* pascua 8, 520. messor aristas 8, 61. tondetur rostro 13, 839.
- Tonitru* clipei 9, 423. armorum 13, 10.
- Tormētis* excussa saxa 1, 475. muralia 6, 214. tormenta lenta sedendi 8, 235. tormentorum labores 9, 560.
- Torpere*; segni torpebat dextra 6, 262. torpent defixi 9, 253. torpebunt dextrae 11, 350. torpentia nervos agmina 4, 40. frigore membra 2, 136. membra quiete 3, 637. 12, 19.
- Torpefcere* senio rerum 16, 14.
- Torpor* iners 6, 543.
- Torquatus* 7, 619. 12, 342.
- Torquere*; hastam per inane 6, 248. pilum 4, 631. totas in proelia vires 7, 529. 4, 642. torquentem tela loveni 1, 253. tertia stamina 1, 282. lancea torquetur 1, 318. 11, 419. diro ligamine torfit 9, 629.
- Vol. II.*
- fluctus* mare 5, 625. vorticibus mare 1, 592. verbis fretum 14, 360. Vulcanus globos flammarum 5, 513. torquet aplustribus ignes 14, 423. torquet in ora globos 9, 503. bella venti torquent 7, 571. tempestas nubila 4, 443. hiemem torquet 3, 197. sibila torfit 7, 424. 9, 443. sub pectore murmur torquet 4, 280. languentia murmura 3, 465. 10, 246. fumantem ex ore vaporem 5, 603. undantem tabem per auras 17, 451. torto plumbo 9, 233. convulsa sedilia torquens 14, 547. torquentem lumina 4, 234. tortae conchae murmura 14, 374.
- Torrentis* umbrarum 13, 760. torrente bitumine 9, 609. torrentem nimbum 5, 384. torrentibus armis 16, 214. torrente armorum virumque 12, 189.
- Torrere*; Libya torretur 1, 194. torrente lampade solis 6, 157. Itala Poenum viscera torrentem 7, 490. torreri campos spiramine 11, 145.
- Totus*; toto corpore exsolvit poenas 5, 333. totis fertur habenis 4, 341.
- Tractare* pontum per artem 4, 715. ora 16, 237. imperio vulgum 14, 81. proelia 6, 75. 15, 358. bella pharetra 2, 113.
- Tra-*

I N D E X

Tradam vinctum montibus 7,
394.

Traducere noctem 9, 4.

Tragula 3, 318.

Trabere; umbra tellure tra-
hebat 3, 409. agmina 3,
598. ungula nubem pulve-
ream 2, 174. trahit regnum
11, 592. Martem 15, 610.
trahit prior ipse iugales
16, 401. proelia 16, 677.
agmina voce 3, 254. 17,
125. aequore pubem 15,
242. praedam pleno agmi-
ne 10, 375. curvata volu-
mina 13, 644. languentia
membra 1, 503. truncos
artus 6, 17. dubio vesti-
gia nisu alternata 1, 555.
torpentia membra 4, 69.
Titania traxit noctem 10,
540. voce equitem 9, 559.
trahens natorum pignus 6,
403. fata trahebant 6, 191.
trahit per coetus fortuna
ducem 6, 367. laevi traxe-
re Dei 14, 494. vultus La-
vinia traxit 13, 806. in ti-
tulos Capitolia trahebat 4,
151. quam trahitis fama
12, 82. trahit omnia se-
cum 8, 335. Ausoniam te-
cum trahis 10, 51. lente
trahit amne liquorem 4,
84. ad Tyrios signa trahe-
bat 16, 183. in aequora
proras 15, 277. semine ab
Oeneas stirpe 13, 31. equi-
tum traham certamina 12,
118. aethereas trahit auras

Tim 377. traxerunt odo-

Timia 7, 469. noctes sub Io-
. 21. verba cum fle-

tibus 8, 79. suspiria 1,
530. a sanguine nomen 2,
557. trahente profundo
14, 415. coelo traxisse vo-
lucem 14, 263. tractos de
gurgite latices 4, 688. tra-
ctae per auras volucres 6,
158. tracturus vertice coe-
lum 1, 102. in Libyam
flammi trahendus 16, 153.
templa in cinerem 13,
319. gurges tracto relabi-
tur aestu 3, 55.

Tramite vitae clivoso 6, 120.

Tramittant corpora Poeno 2,
509. tramisit caerulea velo
16, 27. tramittunt alno va-
da 12, 522. tramittens ae-
quora 14, 569. lacum nan-
do 4, 347. tramittere taci-
tum honores 7, 162. saltu
tramittitur Ganges 12, 460.
saltu fossas 8, 554. puppes
litora tramittunt 15, 166.
Cycladas undis 1, 472. tra-
missa harena 16, 486. tra-
missis Alpibus 15, 818.
tramittit acies 17, 540.
cuspide pectus 7, 658. lu-
men 4, 543. lancea pectus
15, 379. cuspis crates 5,
522. calamum patulo hiatu
2, 119. tramissis rostris 14,
384. spatium saxo tramisit
8, 560. spatium latratus
fama est tramittere 14, 22.
Libyae terris signa 7, 383.
16, 682. bella 16, 701.
tramittam tua coepta 11,
306.

Tranat per auras harundo 13,
185. ingentia tranat equus
spatia 16, 335. niveis tra-
navit

IN SILIVM ITALICVM.

- navit alis 3, 680. tranare
pericula 17, 366. hasta pe-
ctus 13, 238.
- Transabit* hasta 12, 264.
- Transadigit* iaculo Lucam 10,
141.
- Transcendere* factis annos 4,
428. viribus annos 1, 226.
facta tuorum 3, 607.
- Transcurrit* per geminum tem-
pus harundo 12, 414.
- Transferre*; transtulit iras in
Poenos 4, 460. translato
curfu 3, 472.
- Transforat* hasta pectus 9,
569.
- Transfossus* cornu 7, 659.
- Transfundens* agmina 12, 429.
- Transgressus* per caerulea saltu
14, 418.
- Transigit* per ora hastam 4,
633. transegit iuvenem 5,
473. 577. 13, 229. tran-
egit pectora mucro 4, 396.
transigitur cuspide 14, 481.
transacto per ubera ferro 2,
648. transigeret curfu cer-
tamina campi 10, 472. ve-
natibus aevum 3, 390.
- Transire*; ignes transiret equo
1, 255. transisset nominis
Dardanii aetas 7, 11. spa-
tia saltu 14, 509. in terras
Hiberas 15, 153. ilia cuspi-
de 10, 23. ictu parnam
13, 166.
- Transmittant* corpora Poeno
2, 509. cantus 14, 22.
- Transvexerat* pons agmen 4,
489.
- Transverberat* ense 15, 806.
9, 593. hunc hasta 7, 673.
- sagitta ictu 14, 408. hu-
merum 2, 125.
- Trebia* 4, 486.
- Tremebunda* tela 5, 628. hasta
6, 251.
- Tremefecit* ripas eques 12, 542.
- Tremis* inceptis 11, 325. tre-
mit pastor bella parantem
16, 10. bella trementem
16, 93. venis trementibus
2, 467. tremuere irac 7,
581. muros trementes 1,
636. trementibus hastis 2,
488.
- Tremula* flamma 1, 357. du-
ctus in pulvere signat 4,
259. tremulis antris 12,
138. tremulo corpore ma-
nabat sudor 14, 599. cae-
rula 12, 732. tremulus li-
quor 13, 26. umbra 7, 145.
mutamine 2, 399. pontus
2, 664. conatu 4, 211.
- Trepidantia* fumant moenia 1,
129. sidera 8, 653.
- Trepidus*; trepidi salutis 12,
13. trepidi rerum pavitant
2, 234. inter trepidos re-
rum 9, 584. trepidae res
7, 1. 11, 166. trepidi so-
mni 15, 48. trepidam clan-
goribus urbem 14, 667.
trepida planta 8, 283. tre-
pida pietate 6, 100. trepi-
di pietate parentes 16, 475.
- Tribuere* diem 1, 455. tribu-
isse locum facto 12, 313.
- Tricastinis* finibus 3, 466.
- Tridente* caeruleo 14, 13.
- Tridentipotens* 15, 159.
- Trieteride* mota Edonis 4, 778.
- Trifauci* forma personat Cer-
berus 2, 552.

I N D E X

Trifido vibrata lingua motu 6, 222. trifidum rostrum 6, 358.
Triformi divae 1, 119.
Trinacria 14, 11.
Tripodas sacros 13, 401.
Trocata 14, 270.
Triquetris oris 5, 489.
Tristis coelo terra 12, 371. corda ducis 1, 147. tristes Superi 4, 549. tenebrae 6, 150. Titan tristis fuscatis radiis 14, 345. tristes annos 15, 597. triste cochum 12, 603. tristis sitis 6, 94. tristes epulae 3, 281. tristitia dicta 11, 84. iussa Senatus 2, 2. aulis tristibus 2, 495.
Tritas Hercule vias 2, 356.
Tritonis Nympha 2, 65. Tritonidos paludis 3, 322. 9, 297. Triton excitus aequore 4, 273.
Triumphat clamore 16, 445.
Triviae nemus 8, 364. comes Triviae 13, 786.
Trogilus 14, 259.
Troiae genetricis 1, 659.
Tropaetum capitis fixi 2, 269. navale 6, 663.
Trucinae turres 8, 435.
Truncatus membra bipenni 14, 490. truncata frons 4, 541.
Truncus capitis 10, 311. truncam frontem minor 3, 42. 9, 400. artus trunci capitum 6, 9. truncum caput auribus 6, 50.
Trux audere 13, 220. truibus procellis 3, 228. Trux a tra 3, 299. miscbant tru-

cibus murmura linguis 3, 305. truci ore 1, 132.
Tuder 4, 222. 6, 645.
Tueri moenia 1, 663. terga trunco 5, 471. tuentibus delicta armis 14, 91. cervicibus arma 3, 456.
Tullia 13, 835.
Tullius 8, 406. 12, 175.
Tullus 4, 183.
Tumefactus socios stimulat 8, 234. tumefactus cladibus 7, 14. tumefacta corda secundis 2, 28. Tumefactum pontum 1, 197.
Tumere; timebat Achille 15, 292. tumens atavis 4, 150. ingenio 11, 559. Divis ausisque secundis 7, 73. Poenum secundis tumentem 6, 598. tumentem ad nomen patriae 17, 430. tumentem nomina 10, 177. tumentem contra iuvenem 10, 51.
Tumescens flatu 1, 471.
Tumidus sponsa 5, 290. Eoa tumidus ala 7, 636. vano tumidus ore 15, 675. tumidis vocibus 11, 69. tumido velo 1, 575. tumidis cervicibus 6, 233. tumidas eiecit undas 10, 320.
Tumore pravo 8, 547. tumores in corde 15, 689. atros insibilat ore tumores 2, 626. tumores concipit 14, 117.
Tumulus Hesperiae 1, 50.
Tumultus vani 10, 373. tumultu paucos 12, 182. rapido 12, 256.
Tungere 7, 682.

Turba

IN SILIVM ITALICVM.

Turba o mea 11, 397. *Cere-*
ris turba 13, 535.

Turbare terras 1, 37. *amnis*
pontum 7, 150. *populos*
armis 4, 706. *turbato so-*
mnio 1, 66. *turbato vultu*
9, 462. *ira turbata gra-*
dum 2, 529. *turbando ab-*
rumpere vocem 2, 329.
turbata luctu gens 1, 169.
turbarunt classica portas 1,
271. *turbata casu iuventus*
1, 518. *turbata frena pa-*
vore 2, 199. *turbantia lo-*
ven tela 2, 535. *turbatas*
hortatibus aures 2, 580.
turbarit stagna cruore 11,
139. *turbat clamor* 11,
605. *turbato mundo* 12,
336. *turbato fletibus ore*
13, 696.

Turbidus invadit cuneos 5,
380. *turbidus insit* 1, 477.
turbidus ausi 13, 214. *tur-*
bidus irae 12, 417. *turbi-*
duis ira 2, 619. *turbida*
tempestas 1, 134. *stagna*
tabo 1, 49.

Turbo saevus 1, 41. *turbine*
Martis 2, 4. 555. *letifero*
Ardebat serpens 3, 191.
impacti turbine pugnae 4,
372. *motae terrae* 5, 632.
Tartareus 6, 175. *nigro*
sanguinis 9, 365. *turbine*
murali 9, 568. *Gradivi*
turbine 11, 101. *vastio* 16,
59. *directo intorquens ro-*
bur 4, 542. *effundit turbi-*
ne vires 16, 499. *saxi* 2,
135. *immiti cum turbine*
fraxinus 5, 548. *fatorum*
5, 54. 9, 287. *ventorum*

taeco 1, 538. *tutis a turbi-*
ne pugnae castris 5, 350.
acer turbo equitum 15,
627.

Turgentia colla 2, 546.

Turpat ora pallor 7, 631.

Turpi lacryma 13, 312. *tur-*
pem salutem 13, 877.

Turrigera fera 9, 560. *verti-*
ce 4, 410.

Turrius dorso 4, 601. *turrita*
fronte 1, 327. *tempora* 13,
366. *moles* 9, 239.

Tusci profundi stagna 7, 378.
Tuscae undae 13, 6. *Thy-*
bridis 17, 15.

Tuscula moenia 7, 692.

Tusari; *furtum armorum tu-*
tantibus umbris 17, 91. *tu-*
tantia regem pectora 11,
357.

Tutia 13, 5.

Tutelae Deum 14, 543.

Tutis telis incessebatur 5, 444.

Tyde Aetola 3, 367. 16, 369.

Tydides 13, 48.

Tyndaris 14, 208.

Typheus merfus tenebris 12,
660.

Tyrrbena pubes 1, 111. *tuba*
2, 19.

Tyrrhenus 4, 167. 5, 11.

V.

Vacare; non vacat invidiam
timere 7, 269.

Vacuare ossa virum 13, 473.
impensis vacuatos penates
11, 572.

Vacuus irae 10, 156. *bello*
vacuos thalamos 2, 555. *va-*
cuo assueta cubili 2, 68.

Vaga

- Vaga* 3, 259.
Vaga sub imagine 7, 144.
Vagenni 8, 607.
Vales pudica mente 17, 31.
 augurio mentis 13, 819.
 numero castella 8, 511. va-
 let manu 11, 394.
Valida hasta 1, 552.
Vallarar castra monitis 7, 408.
 vallavit chelys Thebas 11,
 446. vallatam ex oculis ur-
 beum 15, 405. galea valla-
 tur dentibus apri 4, 561.
Vanus voti 12, 261. non va-
 na dextra 4, 559. non va-
 no turbine 6, 249. aequo-
 re vano 2, 459. vana mi-
 nitantem 1, 306. vano tu-
 more 3, 246. vanus haru-
 spex 5, 163. vana murmu-
 ra 12, 629. vana oscula 13,
 652. vani ictus 5, 570.
 morsus 10, 297.
Varenus 4, 545.
Varias exsequias 13, 469. va-
 riantes proelia 13, 206.
 variata per artem 14, 659.
Varro 8, 35.
Vasco 3, 358. 5, 197. 8, 232.
Vastare; laetum vastabat iter
 3, 469. agmina clava 2,
 155. Bruttia signa 17, 433.
 vastatis gregibus 6, 161.
 vastant cava tempora venti
 1, 206.
Vastus; impulsu vasto 4, 157.
 vastis concursibus 5, 425.
 silentia 1, 67. vasta turris
 2, 145.
Vases Stygia 2, 427.
Vber campi 4, 546. uberis ar-
 va Falerni 6, 159. uberior
 sanguine Rutulo Thapsus
 3, 261.
Vectomum alas 13, 378. campi
 16, 366.
Veberet; bella veho per pon-
 tuum 15, 162. bella vexere
 per aequor 7, 472. qua ve-
 hitur Titan 14, 641. nati
 cervice vehatur 6, 710.
 equitem per ardua vectum
 4, 65. Poenos per invia
 vectos 4, 3.
Veientes 7, 40.
Velatur casside pallor 14, 637.
 velantur lino 3, 24.
Velle; quid vellet Auster 14,
 455. famam nomenque vo-
 lentem 12, 473. volentia
 saxa 11, 445.
Velinus gelidus 4, 183.
Veluternus 13, 229.
Velitrae 8, 379.
Vellera depexa ramis 14, 664.
Vellere sede Calpen 9, 319.
 vellantur signa 8, 242. vel-
 lit dextram 9, 520.
Velox virtus 4, 99.
Velum 3, 706.
Venae Electri 1, 229. venis
 sitientibus arida Barce 3,
 251.
Venafrum 8, 403.
Venalis in proelia dextra 5,
 195. venale vulgus 13,
 680. animae 15, 500.
Venenum Assyrium 11, 40.
 mens nullis venenis exar-
 mata 11, 309. fraudis ve-
 neno 7, 260. fraudum il-
 laesa veneno 13, 536. blan-
 do veneno desidia 3, 380.
 invidiae 11, 550.
Venerandus senectae 2, 409.
 sceptri

sceptri venerande Syphax
16, 247. curae veneran-
dus 6, 574.

Veneratus Divos 11, 504.

Venetæ gentes 12, 217. 4, 703.

querens a prima venere die
3, 690. in vestros veniet
enses 9, 198. venientia fa-
ta 1, 157. venientia secula
3, 11. venientum haud in-
scia cladum 1, 41. ventu-
rum in Carbasia Corum 1,
688. venit mihi gloria pu-
gnae 2, 229. hostia Quiri-
no 4, 815. venit laus quan-
ta 5, 173. ventura in Her-
culeos nepotes mater 6,
636. venere cum filvis fe-
rae 11, 469. meo venien-
te marito 13, 639.

Ventilat incendia fluctus 17,
507. aura iubas 16, 444.

Ventis iniquis iactarat 8, 293.

Venulus 4, 181.

Venus occulta 3, 381.

Verber; alterno pedis percus-
sa verberare terra 3, 347.
Baliari verberare 1, 314.
verberare agitantem manes 2,
530. centeno verberare 11,
493. verbera movens 13,
330.

Verberat aquae splendor la-
quearia 7, 145.

Vercellæ 8, 599.

Vergere ad Martem mentes 2,
381. vergente favore ad
Poenos 8, 564.

Verona 8, 597.

Verrere retibus aequior 14,
263. verrunt tecta Deum
6, 561.

Vol. II.

Versare Martem 8, 262. obli-
quos versat visus 2, 621.
versabat in virgine men-
tem 2, 168. versabant su-
scipia fortuna versat 10,
576. versante se in vulne-
re 5, 577. ingloria fata 17,
570.

Versu crebro laxa monilia 7,
658.

Vertere terram aratro 3, 351.
spes ad proelia 15, 634.
opes ad Poenos 17, 74. si
vertat ad Poenos 16, 178.
quos clades verteret ad Li-
byam populos 11, 2. iuve-
nem vertisset ad urbem 11,
338. vertat favorem 3, 93.
tristitia vertunt in stirpem
Aeneadum 2, 54. Latio id
verteret omen 2, 389. tae-
dae ad funera versae 2,
184. 13, 547. versis habe-
nis 4, 317. iugera aratris
7, 262. per campos agmi-
na 11, 343. res Phrygias
13, 748. decima vertitur
aetas 15, 526. vertunt ad
mensas quod est de parte
diei super 16, 227. vobis
ad foedera versis 16, 220.
versus ad urbem vultus 13,
2. aequare verso 8, 428.
pastoris in ora vertitur 17,
569. in memet proelia ver-
to 6, 266. in sese disci-
mina 9, 429. in me omnia
verti 16, 652. in se versus
ab ira 16, 436. vertit subi-
to certamine Graius 6, 327.
versos terga 7, 680. 10, 26.
regna vertit 10, 510. lu-

ius quas verterit urbes 15,
 92. verterit Saguntum 15,
 408. consulta Senatus 1,
 142. leges 9, 475.
Vertex pugnae 3, 475.
 vertice acro pendent ca-
 stra 1, 128. piceus caligine
 2, 631. 4, 308. turrigero
 4, 410.
Vertigine rapida coelini stel-
 las volvit 8, 174.
Vetibus 8, 652. 17, 594.
Vesper 3, 325. agit volucres
 2, 216.
Vesta paupere 6, 76.
Vestales focos 4, 413.
Vestigia sacra 1, 505. contita
 plantae 7, 463. nuda 3,
 235. intransit vestigia 7,
 300.
Vestini 8, 517.
Vesuna iuga 12, 152.
Vetare; deesse tuos latices ve-
 tat 7, 187. quos vetuit vir-
 tus posse capi 2, 575. saxa
 vetantia 1, 495. vetitas
 molire vias 4, 790.
Vezulonia 8, 485.
Vetus; veterem bellare Labi-
 cum 5, 565. veteres labo-
 rum 4, 532. bellandi ve-
 tus 6, 616. vetus armorum
 dux 17, 293. Celtae vete-
 res doloris 11, 26.
Vetustas sancta artificum ma-
 nibus 14, 653.
Vetustus; artis de more vetu-
 stae 1, 122.
Vexat ferrox equis frena 5,
 147.
Vfens 4, 339. turbidus 8,
 384.

Viae solis 15, 809. vias vi-
 tae vocisque 17, 441.
Vibrant coni 2, 398. vibra-
 bat crista metallo 4, 156.
 621. tremulum vibrans 42
 quorem 13, 26. vibravit
 lancea 1, 539. vibrare co-
 meten ut credas 9, 444. vi-
 brant incendia ponto 2,
 664. vibratur tremula iana-
 gine pontus 14, 566. tre-
 mendum vibrabant ignes
 16, 366. vibrabat ab ore
 ignis 11, 329. vibrata per
 auras lingua 6, 222. vibra-
 ta per auras spicula 2, 87.
 vibranti lingua 2, 587. per
 auras sibila 3, 185. vibra-
 bat in ore lingua procax 8,
 249.
Vicem ferri dens praebuit 6,
 48. ventorum tenet vicem
 4, 717. vices belli 3, 13.
 vicis labore aequato 7, 54.
Victor Vulcanus 14, 312. Bo-
 reas 4, 245. victor vapo-
 ris 5, 180.
Victoria laeto vultu arridens
 5, 227. plausit pennis 14,
 675. niveis alis concolor
 15, 99. 737.
Victricia signa 1, 31. victrici-
 bus flammis 14, 428. spi-
 cula 4, 168.
Videre; Acheronta videbo 2,
 367. aeternas vidimus um-
 bras 7, 739.
Viduata veneno tellus 12,
 371. viduata lumine regna
 3, 601. viduata sedes 11,
 91.

Viduus

IN SILIVM ITALICVM.

- Viduus* teli 2, 247.
Vigere; dum voce *viget* 4, 404. solo *vigens* conamine 6, 35. cura *viget* 8, 302. *vigent* nova nomina 7, 21.
Vigil armenti 2, 443. *vigiles* metus 7, 286. *vigili* voce suspiria ducebat 8, 210. *vigiles* noctes 11, 411.
Vigor vividus 6, 306. poscendi *vigor* 13, 268. ubi nulli aspirare *vigor* 5, 270. vocis *vigore* 12, 211. *vigorem* servant moenia 2, 508.
Vilis; non vile exemplum 5, 638.
Villosa ora leonis 2, 193.
Vincere metae finem 16, 559. ardua muri 13, 105. qui *vinceret* auro 16, 175. primum hoc *vincat* 4, 431. caetera nobis *vincantur* 9, 195. ferro mentem *vincere* 15, 115. sol *vincitur* umbra 15, 765. *vincam* servare *invitos* 8, 223. *vincens* fumos erumpere vertex 7, 355. campum turba *vincente* 6, 390. *vincendum* lituos hinnitus eorum 4, 97. *vincente* fame 2, 490. *victus* mentem Lyaco 13, 273. *subitis* *victus* telis 6, 31. nulli *victus* ponere castra 5, 552. non ullo amne *victus* extendere undas 6, 142. *victa* sacro hospite virgo 6, 634. *victa* Deo quercus 10, 169. Phario nec *victa* colono 1, 214. aggere *victo* 1, 358. *victae* Deae 7, 472. *victa* profundis aequoribus lumina 3, 358.
Vinctus colla catenis 9, 634. *vinctus* montibus 7, 393. *vinctis* ad cingula membris 4, 257.
Vincula curarum 16, 227.
Vindicare; tumultum mihi *vindicet* 3, 86.
Vinea grvida armato dorso 13, 110.
Violata cervix 12, 245. *violatus* plantam 10, 261. *violato* nomine 3, 366. *violatum* crimine corpus 17, 39.
Violentia ponti 16, 96.
Violentior aequoribus tellus 3, 653. *violenta* lumina 5, 275.
Vipereo flagello 13, 611.
Virbius 4, 382.
Virens ad bella senecta 1, 405. *virens* Lyaco 14, 204. *ae-vi* flore 1, 61. *virentes* annos 5, 414.
Virga fugante tenebras 3, 199.
Virgato corpore tigrim 5, 148. auro *virgatae* vestes 4, 155.
Virginea ara 1, 542.
Virginia 13, 824.
Virgulta valle 12, 354.
Viriatus 3, 354. 10, 220.
Viridante sub umbra 15, 18.
Viridastus 5, 551.
Viridis consilio 3, 255. *virides* umbras 7, 168. *senecta* 13, 127. *viridi* senio 7, 3. *virides* anni 1, 181. 5, 414. *viridissimus* irae 5, 569.
Virrus 11, 65. 12, 86.

I N D E X

Virens multa solo 14, 23. improba 1, 58. velox 4, 99. horrida 11, 421.

Virus flammiferae mentis 9, 476. linguae 11, 560. ingnitum virus 2, 288.

Vis elephantorum 4, 601. vis Gestaris 12, 261. Dolopum vis 15, 314. Poena vis sacra virorum 6, 1338. sacra seni vis 7, 9. altae vis noctis 3, 199. vis insita fandi 1, 188. doloris viribus 2, 123. vires tacitas colligit ignis 4, 307. vires coniugis direxit in amnem 4, 679. vis aspera ponti 6, 524.

Visa 8, 220.

Viscari luci 7, 674.

Viscera telluris 1, 232. gentis 3, 709. montis 5, 396. viscera Itala torrentem 7, 490. viscera terrae lacerta 12, 141. turris 14, 308. pinus 14, 382.

Visus; nocturno penetrat Capitolia visu 1, 64. obliquos 2, 621.

Vita opaca 1, 395.

Vitiare; mentem vitiante sagitta 11, 425. barbarica vitiato nomine lingua 3, 107. vitiatas murice vestes 15, 116. vitziata palude tellus 12, 371. vitiato dorso fervida tellus 14, 591.

Vnaha laevae mammae 10, 232.

Vitis honore perfundus 12, 465. vitis Latiae praesignis honore 6, 43. Latiae vitis decus 12, 395.

Vitreae undae 5, 47. vitreis e sedibus antri emersere 7, 413. vitreis antris 8, 192. vitreo antro 4, 346.

Vitta 16, 241. vittas refer 13, 62.

Viva gurgitis unda 12, 750. vivus amnis 8, 125.

Vivax senecta 6, 587.

Vivet nomen virtutis 6, 549.

Vivida membra 7, 64.

Vltiore corona 7, 589.

Vltima virtus 1, 560. ultima mundi 7, 108. ultima rerum 7, 221.

Vltor ausis dies 2, 495.

Vlticia bella 2, 413.

Vltus caede dies Aegates 11, 531.

Vlulare; Tagus nymphis ululatus 1, 156. ululantem carmina linguis 3, 346. ulularunt flebile ripae 6, 285.

Vlularibus resonant aedes 8, 152.

Vmbra corporis 8, 146. sub extremas umbras 8, 556. dimiserat umbris 1, 449. ad umbras tantum hosti superest 7, 102. nutrias flavio umbras 4, 681. nemonum umbras 14, 302. frondentibus umbris 12, 354. nigrantibus 12, 122. belli umbram circumtulit 15, 316. squalentibus 1, 83. humenti 1, 259. umbrae Ausoniae 10, 257. umbra ingens 11, 348. lacerae 12, 547.

Vmbrae quercus fastigia montis 5, 488. barba ri-
etui

IN SILIVM ITALICVM.

- Æus* 5, 440. montes olea
 14, 24. umbrante capillo
 1, 403. umbrato visu 13,
 342. Baetis umbratus cor-
 nua ramo 3, 405.
Vmbri 6, 643. 8, 449.
Vmbrosi caput 5, 481. um-
 broso vertice montis 5, 45.
Vnca pondera ferri 6, 355.
 vnca nare 14, 604.
Vncta pice 1, 355.
Vnda manante sanguinis 10,
 245. undae Boiorum 4,
 159.
Vndanti vulnere 10, 240. un-
 dantem pulvere nubem 13,
 158. undantem strage a-
 mnem 17, 603. undanti
 procella 5, 538. undantes
 flammae 9, 446. dolores 8,
 290. pectora felle 11, 551.
Vndosa regna 5, 21.
Vngere vulnus herbarum suc-
 cis 5, 352. tela cruore 9,
 13.
Vngvine pingues taedas 14,
 428.
Vnguibus ferri curvi 14, 324.
 unguibus femineis laesum
 15, 762.
Vnicus; unice rerum fessarum
 10, 274. unica cunctandi
 ratio 8, 331. Tyriarum u-
 nica rerum salus 4, 17.
Vnus; non uno Cerberus ore
 13, 574. mors una 1, 281.
Vocabula dederat terris 5, 11.
Vocare; vocat Acheronta sa-
 cerdos 1, 94. in bella 2,
 452. vocantem numina 6,
 680. Diis in vota vocatis
 14, 396. armenta ad fon-
 tes vocabat 1, 284. voca-
 bat Iovem 2, 115. manus
 clamore 4, 597. vocante
 fato 16, 699. vocat nos
 ira Senatus 2, 45. quos te-
 stes vocavi 6, 469. pugnae
 documenta vocantis 10,
 112. quaecunque vocantur
 Hiberis 4, 59. filvis voca-
 tis 8, 503. aggeribus 11,
 447.
Vocunia rura 3, 467.
Voges 4, 213.
Volat cunctis prior 4, 516.
 volantem calamum 2, 118.
 volans sonipes 4, 146. cur-
 ru volat 2, 263.
Volcarum iter 3, 445.
Volesus 2, 8. 13, 244.
Volitabat ovans 1, 164. ma-
 gico volitant cantu manes
 1, 97. volitantum flamma-
 rum 7, 367. volitare pro-
 fundo 3, 175.
Volucer chalybs 2, 107. volu-
 cri fumo similes 13, 652.
 cursu plantaue volucris 13,
 194. classe 4, 31. carina
 3, 156. volucris fuga ruen-
 tes 17, 589. Nomadum vo-
 lucrem manum 11, 275.
 volucres cohortes 12, 484.
 cervi 3, 297. volucris Pan
 13, 345. somnus 10, 352.
 frenos volucris propellunt
 lumine flammae 17, 96.
Voluit flammis vertex 9, 446.
 caligine vertex voluitur 4,
 309. volvens murmur 8,
 114.olvebat ore Hanni-
 balem 11, 113. volvens
 memorata parentum 13, 35.
 volvens nubem pulveream
 14, 210. convicia 16, 545.

I N D E X

- inmurmura* volvuntur luco 3, 698. coelum stellas 8, 174. oculos per ora 16, 190. volvens iram exitiumque 5, 518. Coelicolum curas 2, 482. tacito volvebat pectore 11, 34. tempestas procella volvitur 5, 539. volvens aevum 3, 579. volvente die 5, 8. rota volvitur aevi 6, 121. funda per inane voluta 10, 152.
- Volumina* prima 13, 25. curvata gyro 13, 644.
- Volunx* 5, 261.
- Volutat* sub corde 8, 178. 12, 556. cura volutans 17, 186. rerum eventus 8, 209. volutans hostis mente necem 5, 369. eventum sermone volutant 1, 597.
- Vomanus* 8, 439.
- Vomere*; vomit sanguinis rivum 10, 184. terra cruores 5, 91. fax radios 1, 463. flammam frons 17, 399. auras ventus 9, 522. vomiebat virus 12, 123. vomentem nimbos aegida 12, 720.
- Vorat* agmina vertex 4, 230. alimenta vorat Vulcanus arida 14, 310. 17, 98.
- Vorax* flamma 4, 687.
- Votum*; per vota vocabat Iovem 2, 115.
- Vovebas* exuvias 2, 191.
- Vox* trux 1, 67. prima 1, 78. implebit terras voce 8, 411. ut finitae voces 1, 672.
- Vrere* gentem flammis 2, 351. usunt saltus ad pabula 7, 365. exit Phlegethon ripas 13, 563. decoris urebat pectora flammis 17, 295. stimulis urebat metac finis 16, 514. usta cutem soror Mauri 2, 439.
- Urget* ad manes vestigia nati 12, 419. urgens vestigia Poenorum 12, 223. urgente vapore 4, 688. urgentes ultima fata 7, 224. fortuna urgente 9, 9. malis urgentibus 6, 374. urgentia proelia 6, 265. urgentia terras membra 3, 201. urgens umbone 14, 135. voce urget 1, 383. pondera conti urgebat in hostes 15, 685. in restantes mucronem urget 10, 25. vulnere arboris urgebat 5, 252. urget factis quemque 9, 245.
- Viica* 3, 241.
- Vuens* palatum 7, 651.
- Vulcania* proles 7, 120. pestis 7, 360.
- Vulgavit* terris furores 9, 59.
- Vulgu*s tremendum 5, 108. venerabile 2, 697. post funera vulgi 1, 399.
- Vulnus* augebat civica invidia 8, 21. ensis decidit vulnere laevam 4, 389. aegram vulnere Ausoniam 7, 2. renovas viros ad vulnere cantu 4, 170. per vulnere emensi noctes 3, 554. vulnera noctis 17, 108. vulnera barbaricae ruentis 5, 648. vulnere arboris urgebat 5, 251. adest infesto vulnere 1, 397.

Vuln-

IN SILIVM ITALICVM.

Vulturum 8, 530. 9, 495.

Vulturna vada 12, 521.

Z.

Vultus in ira 14, 530. *vultus*

Tonantis 8, 654. *vultu* sine

voce *precati* 6, 567. *vul.*

in *infans* 4, 335. *vultus*

sanguine *complevit* 10,

238.

Vxama 3, 384.

X.

Xanthippus 2, 434. 6, 683.

Ledaico Xanthippo 4, 359.

Zacynthos 1, 275. 2, 603.

Zama 3, 261.

Zanclaea moenia 14, 48. *oris*
14, 113.

Zancle 1, 662.

Zephyri 6, 528. 12, 4. *flami-*
na 16, 365.

Zeus 7, 665.

CORRIGENDA.

Vol. I. p. 239. in nott. lin. 1. leg. *contracti*. p. 259. l. 1.

leg. *magna*. p. 287. in notis l. 16. leg. *regebar*. p. 302.

in Var. lect. l. 5. *secutus sum*. p. 341. l. 3. *fumant*. —

Vol. II. p. 43. l. 10. leg. *Romuleae*. p. 64. l. 4. leg. *be-*

besatur. p. 331. in nott. l. 7. leg. *venti*.

The New York Public Library
 Astor Lenox and Tilden Foundations
 421 Fifth Avenue, New York, N. Y. 10018
 Telephone: (212) 875-5000
 Fax: (212) 875-5001
 E-mail: nypl@nypl.org
 Website: www.nypl.org

LL

S5838E

14369
Silius Italicus, Caius
Punicorum libri septemdecim; ed. by
Ernesti. Vol.2.

DATE.

University of Toronto Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED

